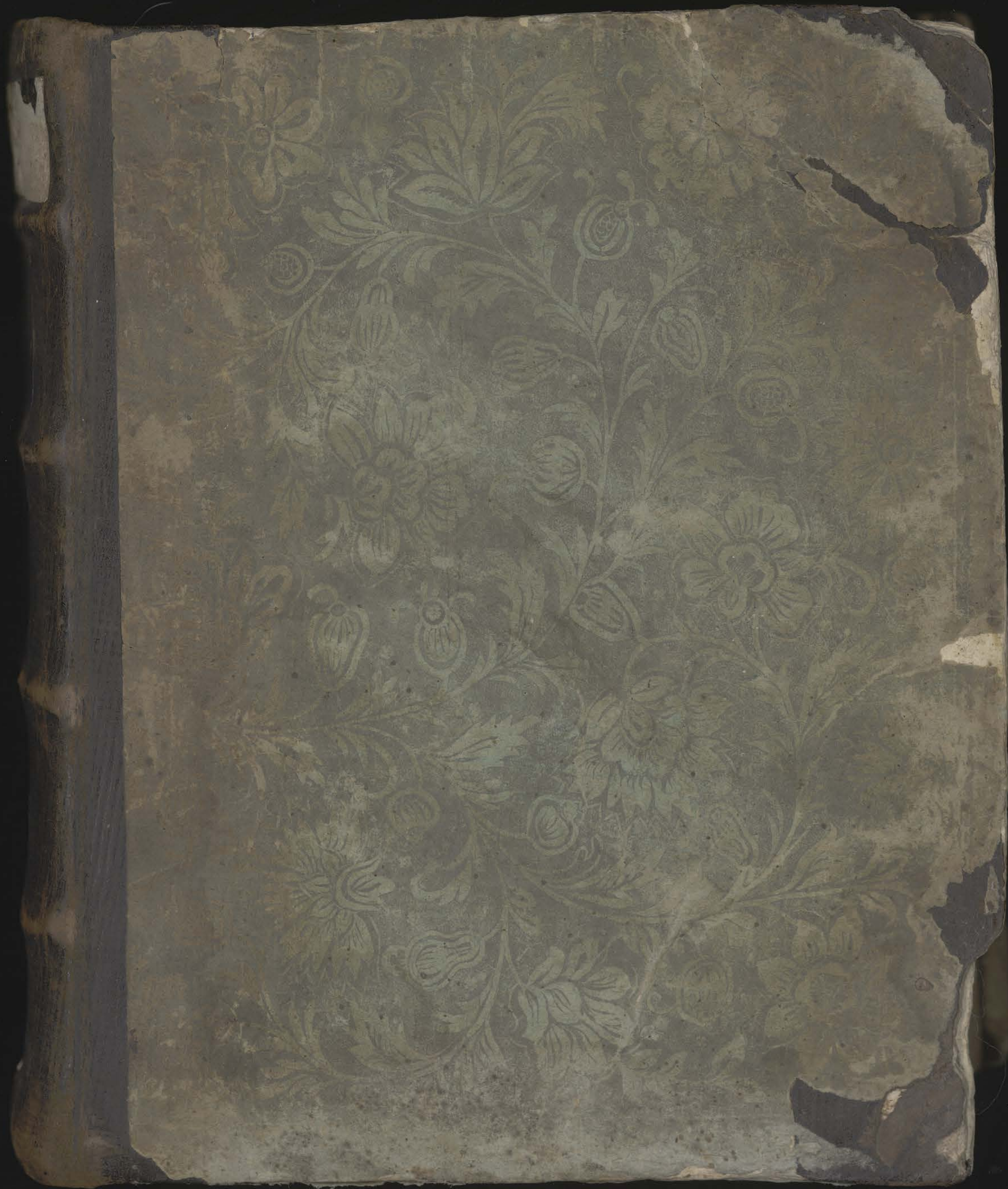

DISCVRSVS PRÆDICABILES
SIVE
VIRIDARIUM SACRARUM CONCIONUM
IN DOMINICAS ET FESTA
A DOMINICA ADVENTVS VSQVE AD DOMI-
nicam Quinquagesimæ occurrentia
CONSITUM EX SACRÆ SCRIPTURÆ, SANCTORUM PATRUM, ET DOCTORUM, TAM VETERUM, QUAM RECENTIORUM NEC NON PROFANORUM AUTHORUM PLANTIS EXQVISITISSIMIS, ad virtutum mores inserendos aptissimis.

PRIMO FABRICATVM OPERA ET STVDIO, Adm. R. P. M.

AVGVSTINI PAOLETTI
SS. THEOL. DOCTORIS EXIMII
ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI
PROVINCIÆ SENENSIS PRIORIS PROVINCIALIS
Viri communis boni promovendi studiosissimi.

DEIN LATINE REDDITUM EX ITALICO STUDIO

R. P. GRATIANI à SANCTO ELIA
ORDINIS BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ DE MONTE CARMELO
Strictioris Observantiæ Conventus Antvverpiensis Supprioris.

CUM QUINQUE INDICIBUS, I. AUCTORUM, II. ARGUMENTORUM MORALIUM, III. Concionum totius Anni, IV. Locorum Sacræ Scripturæ, V. Rerum & Verborum copiosissimo.

OPUS OMNIBUS ANIMARUM PASTORIBUS, DIVINI VERBI PRÆCONIBUS, & vitæ spiritualis & Asceticæ Studiosis utile & apprimè necessarium, & summis votis diu desideratum.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM BVSÆVM Bibliopolam
sub Monocerote Anno M. DC. LXII.

SACRARUM CONCIONUM ARCHITECTIS ET FIDELIBUS VERBI DEI PRÆDICATORIBUS.

BIBLIOPOLA SALUTEM.

ADMODUM Reverendus Pater Magister AUGUSTINUS PAOLETTI SS. Theologiæ Doctor, Eximius Cathedræ decus & Ecclesiastarum hujus temporis facile Princeps, Ordinis sui, sive Eremi Augustinianæ delitium, ejusdemque in Provincia Senensi quondam dignissimus Prior Provincialis, diversorum Principum Theologus, quo quantum Montalcinenses in Thuscia cive, S. Augustinus spirituali filio, Scholastici Doctoris Collega, & primariæ Italiæ urbes Ecclesiaste queant gloriari notius est quàm ut pluribus hic à me sit opus commemorari; hic inquam, doctissimis suis in lingua Italica habitis scriptisque Concionibus universas totius Anni quantus quantus est Dominicas, Sanctorum tum maximè, tum minus solemnium Festivitates per totius Anni decursum occurrentes, sacra Verni sive Quadragesimalis jejunii tam Dominicas quàm Ferias singulas, & Adventus Dominici tempora peregregiè illustravit; in quibus, ut à pluribus doctissimis Viris, qui eas attento oculo pervolutarunt, frequenter audivi, ea notatur dicendi vis atque ubertas, ea divinioris doctrinæ & reconditiorum conceptuum abundantia, ea quoque humanarum divinarumque scientiarum varietas, ea obscuriorum Sacræ Scripturæ locorum in omni propè sensus genere explicatorum copia, ea denique in omnigena materia Concionum diversitas, ut ille unus instar sit omnium, nec sit in ipso quod quis desiderare queat. Quem proinde inexhaustum rerum omnium promptuarium, omnigenæ doctrinæ scrinium, humanæ divinæque scientiæ Promum condum, denique sacrorum thesaurorum Gazophylacem non injuria appellari posse existimant. Ex quo tanti viri elogio permotus sum, ut iniquum esse duxerim tantos ab erudito ejus calamo promanantes doctrinæ spiritualis thesauros solius Italiæ angustiis coarctari utpote quibus facilè universa Christiana Europa posset locupletari; ac proinde tametsi nonnulli in Belgio Catholico Viri docti idem mecum sentientes, ut divitias PAOLETTI universaliores efficerent, universaliori eas lingua, hoc est, sermone Latino venditare cœperint, edito nimirum in Idiomate Latino primo Concionum suarum volumine quod Adventuale dicitur, & ad Quadragesimam usque se extendit, quia tamen ab Annis facilè quatuor in cætera magni hujus Prædicatoris Volumina nihil attentatum fuit, ideo ad Concionatorum divinæ gloriæ & saluti animarum zelandæ intendentium utilissimum studium promovendum, multorum rogatu reliqua etiam ejusdem Authoris Volumina, id est, Dominicale incipiens à Dominica in Albis, usque ad Dominicam I. Adventus; Sanctuarium sive Conciones de Sanctis; ac denique Quadragesimale in universas totius Quadragesimæ Dominicas, & Ferias in Latinam linguam utpote cunctarum nationum prædicatoribus minimè incognitam, imo veluti vernaculum transferri curavi; è quibus præter Adventuale typis quoque meis jam altera vice editum hisce nundinis Vernalibus prodibunt Dominicale per Annum, & Sanctuarium, sive quas de Sanctis conscripsit Conciones. Quibus ultimum quoque Volumen, Quadragesimale adjunxissem, nisi temporis brevitas obstetisset, unde cùm illud è

calamo Latini interpretis nondum integrè & perfectè emanavit (paucula enim adhuc desunt) illius defectum aliquantisper patienter feres , securus quod sequentibus autumnalibus nundinis vel etiam citiùs illo sis perfruiturus.

Porrò Voluminibus hisce hunc præfixi communem titulum : VIRIDARIUM SACRARUM CONCIONUM , eo quod singulæ Conciones velut rura quædam sint nunc aureis, nunc hyacinthinis diversorum sensuum floribus depicta, in quibus nunc mysteriorum rosas, nunc moralitatum purpurascentes violas, aut candida Anagogiæ lilia depræhendetis ; neque in hoc horto seu viridario omnigeni solum flores nascuntur, sed & arbores pomiferæ, aliisque omnis generis fructibus onustæ florescunt, & jucundum ingredienti exhibent spectaculum, ut proinde de hoc libro usurpare mihi liceat illud Ezechielis cap. 48. v.17. *Et super torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum, non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus, per singulos menses afferet primitiva, quia aqua ejus de Sanctuario* (quo nomine Volumen quo Conciones de Sanctis describuntur peculiariter intelligendum venit) *egredientur, & erunt fructus ejus in cibum, & folia ejus ad medicinam*; singuli etenim sermones arbores sunt de tramite sapientiæ uberrimæ nitentes, pomisque conceptuum aureis pubescentes. De hoc Horto sive Viridario S. Hieronymus in cap.14. Zachariæ, ait: *Hortus, in quem Sponsus descendit ad Sponsam sanctarum Lectio Scripturarum est : de quibus lilia & violas, & rosas, & varia decerpit aromata, ut impleat Phialas animarum credentium, & Domino ex eis libat diffundat.* In hoc igitur topiarium cum fratruele vestro ad phialas aromatum descendite, ut *pascamini in hortis & colligatis lilia.* Cantic. 6. Imitemini in hoc horto aviculam solertem Picum cognomine Martium, cujus potissimum ingenium terebrare rostri cuspide duriores arborum crustas, eviscerare arborem, rostrique fistula nucleo infixa humorem arboris sugere, & extrahere alimenti succum, in ramisque construere nidum de qua ave Plinius scribit lib.10. cap.8. Vos igitur sermonibus hisce veluti totidem lignis promiferis acutum & subtile ingenii vestri rostrum infigite, eoque veluti fistula omnem ex iis succum eviscerate, in alimentum animarum vestrarum, omniumque illorum quos vobis verbo Dei pascendos, saginandos, vegetandos commisit supremus animarum Dominus noster JESUS Christus. Qui vos ad Ecclesiæ suæ sanctæ decus & incrementum feliciter in hac vita, ac deinceps in immortalibus charitum hortis in sempiternum vivere faciat. Vos interea hoc meum vobis gratificandi studium simul & opellam interpretis æqui bonique ut consulatis obsecro, ac si quid palato vestro subtiliori minus placuerit, pro vestra benignitate ac candore æqui rerum arbitri & æstimatores ignoscatis.

Ezech. cap. 48. v.17.

S. Hieron. in cap. 14. Zachar.

INDEX

INDEX AVTHORVM.

A.

ABulensis Tostatus.
Adamus de S. Victore.
Adda Babylonicus.
S.Adelelmus Episcopus.
Adamantius Origines.
Addala Saracenus.
Adrianus Finus.
S. Ælfedus.

Æ.

Ægidius Columna Cardinalis
Ægidius Viterbus Cardinalis
Ægidius de Conimbria.
S.Augustinus Doctor Ecclesiæ
Augustinus Bicla.
Augustinus Mascardi.
Augustinus Triumphus.
Augustinus Nugnez.
Aug. Moreschini Augistinian.
Aug. Moreschini Dominican.
Albertus Magnus.
Albertus Patavinus.
Albertus di Cotignola.
Alcuinus Albinus.
Alcimus Avitus Archi Episcopus Viennensis.
Alexander ab Alexandro.
Alexander de Ales.
Alphonsus Mendoza.
Alphonsus Paleottus Cardin.
Alphonsus de Orosco.
Alexander Tass.
Alitgarius Episcopus Cameracensis.
Alitgarius Abbas.
Amalarius Fortunatus Episcopus Trevirensis.
S.Ambrosius Doctor Ecclesiæ.
Ambrosius Coriolanus.
Ambrosius Calepinus.
Ambrosius Spera.
Ambrosius Episc. Lemocensis.
Ammonius.
S.Anastasius Sinaita.
Andreas Pinta Ramirez.
Andreas Alciatus.
Andreas Gelsominus.
Andronicus Constantinopolitanus.
Angelus Rocca.
Angelus Vantius
Angelus Manriquez.
Angelomus Monachus Lesoviensis.
S. Antelmus.
S. Antiochus.
Anoimus.
Antigonus Caristlico.
S.Antonius Abbas.
Antonius Richardus
Antonius Guilielmus.
Antonius Agellius.
S. Antonius de Padua
S.Anselmus
S.Antiochus Monachus Palest.
Apuleius
Arnoldus Carnotensis.
Areta Episcopus Cæsariensis
Aristophanes
Ascanius Martinengo.
S.Asterius. Episc. Amascensis.
S.Athanasius.
Aulus Gellius.
Aurelius Prudentius.
Aurelius Victorinus.

B.

BAulearius Episcopus.
Barthasar de Vias.
Bartholomæus de Pisis.
Bartholomæus *Barco*.
Bartholomæus Cassianus.
S.Basilius Seleuciensis.
Basilius Ponce.
S.Basilius.
Benedictus Fernandius.
Benedictus Pererius.
Benedictus Mendina.
Benedictus Fidelis.
Beda.
S.Bernardus.
Bernardinus Busti.
Blasius Viega.
Biondus.
S.Birgitta.
S.Bruno.
B.Bruno Episcopus Herbipol.

C.

S. CAlixtus Papa II.
Casparus a Malo.
Catullus.
Calestinus Bruno.
Celius Rodeginus.
Cæsar Ripa.
Cæsar Baronius.
Cherimon Abbas.
Christophorus de Avendagno.
Chrysippus *Sacerdos*.
Christophorus Burgensis.
Christianus Druthmarus.
S.Cyrillus Alexandrinus.
S.Cyrillus Ierosolymitanus.
Claudianus.
Clemens Alexandrinus.
S.Columbanus.
Cornelius Tacitus.
Cornelius Iansenius.
Cornelius à Lapide.
Cornelius Graffius.
Creontus.
Cronica Cluniacensis.

D.

DAcrianus Abbas.
Daniel Souterius.
B.David Augustanus.
Demosthenes.
Didicus Alveres.
Didacus Pontferradiensis.
Didacus Stella
Didacus de Celada.
Diogenus Pitagoricus.
S.Dionysius Areopagita.
Dionysius Carthusianus.
S. Dorotheus Archimandrita Abbas.
Dracontius.

E.

EChibertus Abbas.
S.Ephrem Sirus.
Egesippus.
Elianus.
Emmanuel Imperator.
Epicarmus.
S.Epiphanius.
Ericus.
S.Hermetes discipulus S Pauli
Ernandus Caratensis.
Etherius Episcopus Vsamensis
S.Eucherius.
Euripides.
S. Eulogius Martyr Archi-Episcopus Toletanus.
Eusebius Emissenus.

F.

FAustus Andrelinus.
Federicus de Senis.
Felix de Prato.
Fileta.
Fortunatus Schacchius.
Franconius Abbas Affligeniēs
Franciscus Vevardentius.
Franciscus Titelmannus.
Franciscus Toletus Cardinalis
Franciscus Labata.
Franciscus à Christo.
Franciscus Mendoza.
Franciscus Ribera.
Franciscus Loredanus.
Fulbertus, Episc Carnutensis.

G.

GAlenus.
S.Gaudentius.
Gerardus Zutfaniensis.
Genebrardus.
Gisbertus Abbas.
Gislerus.
Gordianus de Saxonia.
Georgius Cedrenus.
Georgius Pissida Diaconus Constantinopolitanus.
Glicas.
Glossa Ordinaria.
Gotfridus.
S.Gregorius Papa.
S.Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nissenus.
Gregorius da Rimini.
Gregorius Nugnus.
Gualfridus Abbas.
Guarricus Abbas.
Guido Cassonius.
Guisconius Abbas.
Guilielmus Durandus.
Guilielmus Parisiensis.
Guilielmus Sepinus.
Guilielmus Amerus.
Guilielmus Amatus.

H.

HAymon Episcopus Albestratensis.
S.Hermes discip. S. Pauli.
Herodotus Halicarnassæus.
S.Hieronymus Doctor Ecclesiæ
S.Hilarius.
Hieronymus Scripando Card.
Hieronymus Arconatus.
Hieronymus Osorius.
Hieronymus Oleaster.
S Hildegardis Abbatissa.
S.Hildegardus Episcopus.
Hyppolitus Martyr.
Hippocrates.
Historia Lombardica.
Homerus.
Hugo Victorinus.
Hugo Cardinalis.

I.

IAcobus Veldius.
Iacobus Philippus.
Iacobus de Valentia.
Iacobus de Voragine.
Iacobus Zevecotius.
Iovacchinus Abbas.
Iosephus Hebræus.
S.Ioannes Chrysostomus.
Ioannes Serisberiensis.
Ioannes Iacobus Riccius.
Ioannes de la Haye.
Ioannes Viterbiensis.
Ioannes Suarez Episcopus.
Ioannes Cassianus.
Ioannes Lorinus.
Ioannes Eckius.
Ioannes de Vio Cajetano.
Ioannes *Landspergius*.
Ioannes Baptista Marinus.
Ioannes Fabri.
Ioannes Duns Scotus
Ioannes de S Geminiano.
Ioannes Climachus.
Ioannes Osorius.

INDEX AUTHORUM.

Ioannes Pinna Madridensis.
Ioannes Bapt. Gorus.
Ioannes Drudonius.
Ioannes Ravisius.
Ioan. Lopes Episc. Crotonensis
Ioannes Maria Verato.
Ioannes Ferus.
Ioannes Antonius Abulensis
Ioannes Episc. Montopolitan.
Ioannes de Solorzano.
Ioannes Viguerius.
Ioannes Bapt. Novatus.
Ioannes Galandorpius.
Ioannes Cartagena.
Ioannes Hoffmeisterus.
S. Ioannes Damascenus.
Ioannes Puteanus.
Iuvencus Sacerdos Hispanus.
Iob Monachus.
Iuvenalis.
Iustinus *Martyr*.
Idelbertus Episc. Turonensis.
S. Ignatius Loyola.
Ignatius Dyckerus.
Incognitus.
Innocentius Cibò.
Innocentius Papa III.
Isaac Sacerdos.
B. Isaac Abbas.
S. Isidorus.
S. Ivo Carnotensis.

L.

LAërtius.
Leonardus Aurelius.
S. Leo Papa.
Libanius.
Licurgus.
B. Linus.
S. Linus Papa.
Livius.
Ludoicus Guicciardinus.
B Laurentius Iustinianus.
Laurentius de Aponte.
Laurentius Zamovia.
Lucanus.
Lucas Burgensis.
Ludoicus Lippomannus.
Ludoicus Leonensis.
Ludoicus Novarrinus.
Ludolphus Carthusianus.

M.

MAffæus Vegius.
Marcellus Pellingerius.
Marcellus Ferdinandi.
Marcus Varro.
Marcus Vigerius Cardinalis.
Martialis.
Marius Bettinus.
Martyrologium Romanum.
Martinus del Rio.
M. T. Cicero.
S. Maximus.
Matthæus Tympius.
Meander.
Mercurius Trismegistus.
S. Metodius Episc. Patarensis.
Michael de Palatio.
Michael Ayguanus.
Michael Empolitanus.
Michael Mediolanensis.
Milesius.
Moyses Barceva.
S. Monica.

N.

NAtalis Comes.
Nemesius.
Nesterotius Abbas.
Niceta Coniates.
Nicephorus Calixtus.
Nicolaus *Lyranus*.
Nicolaus Reusnerus.
S. Nilus.
Nonus Panopolitanus.

O.

S. ODilo Abbas.
S. Odilo Abbas Cluniacensis.
Olympiodorus Monachus.
Onuphrius Ostecutus Archi-Episcopus Florentinus.
S. Oresiesius.
Oratio Petrobelli.
Ovidius.

P.

S. PAcianus Episcopus.
Pacomius Abbas.
Panuphius Abbas.
Paulus de Palatio.
Paulus Aresius.
Paulus Burgensis.
Paulus Seilogus.
Paraphrasis Chaldæa.
S. Paschasius.
Pelbartus.
Pericles.
Pica Mirandolanus.
Pythagoras.
S. Petrus Chrysologus.
S. Petrus Gellensis.
S. Petrus Damiani Cardinalis.
Petrus Ribadeneira.
Petrus Canomerius.
Petrus Blesensis.
Petrus Michaelis.
Petrus Valderama.
Petrus Berchorius.
Petrus Crinitus.
Petrus de Natalibus.
Petrus Herodotus.
Petrus Ramerus.
Petrus Lumbardus.
Petrus de Aragonca.
Petrus Galatinus.
Petrus de Vega.
Petrus Valerianus.
Petrus Gregorii.
Pinufius Abbas.
Platina.
Plato.
Placidus Nigidius.
Plotinus.
Plutarchus.
Polibius.
Primasius.
Proba Falconia.
Procopius Gazæus.
Propertius.
S. Prosper.
Publius Mimus.
Publius Siro.

Q.

QUintilianus.
Quintus Curtius.

R.

RAbbanus Maurus.
Rabbi Simeon.
S Remigius.
Richardus de S Laurentio.
Rupertus Abbas.
Rupertus Episc. Aquinensis.

S.

SAlasar.
Salmeron.
Salvianus.
Sanctus Pagninus.
Scaliger.
Scipio Nasica.
Scipio Bargalius.
Sedulius.
Sebastianus Barradas.
Seneca.
Seraphinus Cumerarius.
Servius.
Septuaginta Interpretes.
Sicophanta.
Simon Iunior.
Simon Cassianus.
Simon Cirallus.
Sophocles.
Sozomenes.
Stobæus.
Strabo Fulgensis.
Suetonius Tranquillus
Suido.

T.

THadæus Perusinus.
Talassius Abbas.
Teanus.
Theophylactus.
Theodorus Abbas.
Theodulphus Episcopus.
Tertullianus.
Theon Abbas.
Thimotheus Episcopus Hierosolymitan.
Titus Strozzius.
Titus Petronius Arbiter.
Titus Livius.
Tobias Magyrus.
S. Thomas de Aquino Doctor Angelicus.
B. Thoma de Villanova Archi-Episcopus.
Thomas de Argentina.
Thomas de Kempis.
Thomas de Trugillo.
Thomas Beausamis.
Thomas Spinoxola.
Torquatus Tassis.
Trajanes Boccalinus.
Turcius Rufus Asterius.

V.

VAlafridus Strabo.
S. Valerianus Episcopus Clemeniensis.
Valerius Maximus.
Vincentius Gilibertus.
S Vincentius Ferrerius.
S. Victor Antiochenus.
Vincentius Lirinensis.
Vigilius Maro.
Urbanus IV.
S. Umbertus.

Z.

ZAcharias Episcopus Chrysopolitanus.
Zenephon.
S. Zenon Episcopus.

Authores numer sunt 366.

FINIS INDICIS AUTHORUM.

Reliquos vero Indices reperies consequenter in fine post Materiam & ita in Dominicali.

M. FRA-

M FRATER HIPPOLYTUS MONTIUS FINALENSIS TOTIUS ORD. EREM. S. Augustini Prior Generalis licet indignus.

Venerabili in Christo Patri Sac. Theolog. Baccalaureo Fratri Augustino de Monte Ilcino ejusdem Ordinis, ac Voti salutem in Domino.

VT opus inscriptum Discursus prædicabiles per annum, à te elucubratum, & à Patribus per nos deputatis recognitum, & approbatum, Typis dare possis; Harum vi literarum, nostrique muneris potestate, quantum ad nos attinet, & servatis servandis facultatem impartimur. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Dat. Romæ die 22 Julii 1644.

Frater Hippolytus Montius Generalis S. Augustini.

APPROBATIO
R. P. MAGISTRI NICOLAI PELOSI CAMPILIENSIS ORDINIS EREM. S. Augustini Regentis studiorum S. Stephani Venetiis.

PRæsentes discursus prædicabiles, compositi à Patre Augustino de Monte Ilcino, & ab ipso in Ecclesia nostra S. Stephani magna cum laude & consolatione auditorum prædicati, ex mandato, & Ordinatione P. Reverendissimi. Magistri Hippolyti Montii Ordinis nostri Generalis, à me sunt accuratè lecti, & revisi. Quare dignos illos judico, ut qui à Viro satis noto & famoso, atque in tam celebri civitate Italiæ, tanto cum applausu sunt prædicati, lucem videant, & typis publicè mandentur tam propter sanctam & Catholicam, quam continent doctrinam, quam etiam propter insignem pietatem & eruditionem quâ abundant; adeò, ut per eorum frequentem lectionem, pius lector, ad majorem indies devotionem, & virtutum perfectionem pervenire facilè possit. Venetiis in nostro Monasterio S. Stephani. 30. Augusti. 1644.

In quorum fidem, &c.

Magist. Nicolaus Pelosus Campiliensis Regens studiorum Venetiis.

FACULTAS R. A. P. PROVINCIALIS.

EGo infra-scriptus Provincialis Ordinis Fratrum Beatissimæ Virginis MARIÆ de monte Carmeli per Belgium, permitto ut R. A. Patris Magistri *Augustini Paoletti* Ordinis Eremitarum S. P. Augustini Discursus Prædicabiles per R. P. *Gratianum à Sancto Elia*, Ordinis nostri Religiosum & Suppriorem Conventus Antverpiensis, ex Italico in Latinum translati imprimantur, & accedat consensus eorum ad quos spectat. In quorum fidem has litteras manu meâ subscriptas, consuetoque officii sigillo munitas dedi Bruxellis in nostro Conventu Sancti *Simonis Stock*, die 17. mensis Martii 1659.

F. MICHAEL à SANCTO AUGUSTINO Provincialis Carm. qui suprà.

APPROBATIO.

I*Nfra-scriptus hos* R. P. Augustini Paoletti *Ordinis Eremitarum S. Augustini Discursus Prædicabiles in Dominicas & Festa occurrentia ab Adventu usque ad Quadragesimam accurato labore, ac studio concinnatos, omninò dignos censeo, qui in lucem edantur, & studiosorum potissimum Theologorum, ac Concionatorum manibus assiduè terantur. Datum Antverpiæ 30, Martii 1659.*

C. VOOCHTS ARCHIDIACONUS S. T. Licent. & lib. Censor.

SUMMA

SUMMA
PRIVILEGII CÆSARII.

Leopoldus, Divina favente Clementia, electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex: Archidux Austriæ; Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wittembergæ, Comes Tyrolis &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis, quod cum nobis noster, ac Sacri Romani Imperii fidelis dilectus, Joannes Georgius Hertz Bibliopola Viennensis humillime exposuerit, quem in modum opera quædam Patris Augustini Paoletti de Mont Alcino Ordinis Eremitarum sancti Augustini, doctis omnibus viris præsertim Ecclesiasticis magnoperè desiderata ac usui futura, utpote & primo quidem Quadragesimale ejusdem de magno Patriarcha S. Augustino cum copiosissimis iconibus, secundo discursus prædicabiles, tertio discursus item prædicabiles Dominicis & festis diebus de prima Adventus usque ad Quadragesimam, quarto Sanctuarium, ac quinto denique Annuale ejusdem ex Italica in latinam linguam sumptu suo traduci curare, ac typis excudenda dare constituerit, vereri autem debeat, (ne quod fieri assolet) Typographi etiam alii quæstus causa eadem opera fraudulenter ac magno suo dispendio imitentur præso committant, distrahant atque venundent, nosque proinde supplere orarit, ut indemnitati ipsius consulere ac super dictis operibus Privilegio nostro Cæsareo ipsum præmunire clementer dignaremur, nos submissæ pariter & æquæ ipsius petitioni clementer annuendum censuerimus, idcirco ex certa scientia, animo bene deliberato, pro Authoritate nostra Cæsarea, omnibus & singulis Bibliopolis, Typographis, aliisque quibuscunque liberariam negotiationem exercentibus, serio interdicimus ac vetamus, ne quis supra nominata opera ita ex Italica in latinam linguam translata, intra decennium proximum à die quo nostræ hæ litteræ datæ sunt computandum, intra Sacri Romani Imperii, aut quoruncunque regnorum ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum fines simili aut quovis alio typo, forma aut modo, imitari, recudere, aut recudendū dare, aut etiam alibi excusum apportare, venundare aut distrahere, sine ipsius Joannis Georgii Hertz hæredumve ejusdem consensu, palam vel occultè ausit, si quis autem secus faciendo, interdictum hoc nostrum neglexerit, aut violaverit, is non solum ejusmodi libris aut exemplaribus dicto Joanni Georgio Hertz ejusve hæredibus auxilio magistratus locorum ubi reperientur, vindicandis privari, sed etiam pro quavis supradictorum operum ita recussorum aut aliunde apportatorum specie decem Marcharum auri mulctum ærario seu fisco nostro Cæsareo, atque injuriam passo seu passis ex æquo pendendam dare damnas esto, dummodo præfata tamen opera, bonis moribus, fidei orthodoxæ, Cæsareæ nostræ Authoritati, sacrisve Imperii Constitutionibus, nihil contrarium adversumque in se contineant, & quaterna nimirum singulorum exemplaria ad Cancellariam nostram Imperialem Aulicam transmittuntur, mandamus itaque universis ac singulis, nostris & Sacri Imperii Regnorum ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum subditis & fidelibus dilectis, tum Ecclesiasticis quàm sæcularibus, cujuscunque status, gradus dignitatis aut ordinis extiterint, præsertim vero iis, qui in magistratu constituti, vel suo vel suorum superiorum loco aut nomine jus dicunt, justitiamve administrant, ne quenquam hoc Privilegium nostrum Cæsareum, impunè violare, spernere aut transgredi patiantur, sed si quos contumaces compererint, constituta à nobis mulcta eos puniri & quibuscunq; modis coerceri curent, ni & ipsimet gravissimam nostram indignationem in se lacessere velint, harum Testimonio litterarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri Cæsarei appressione munitarum, quæ dabantur in civitate nostra Viennæ die quarta mensis Martii, Anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo primo Regnorum nostrorum Romani Tertio, Hungariæ sexto, Bohemiæ verò quarto.

LEOPOLDUS. (L. S.)

Vt VVildericus Baro de VValderdorff.

Ad Mandatum Sacræ Cæsareæ Majestatis Proprium.

J. WALDERODE.

Prædictus D. Ioannes Georgius Hertz civis & Bibliopola Viennensis cessit jus suum supradicti Privilegii Ioanni Busæo civi & Bibliopolæ Coloniensi.

R. A. P.

ADMODVM REVERENDO
Et Sapientissimo Viro ac Domino,

D. ARNOLDO MESHOVIO

LIPPIENSI,

SS. THEOLOGIÆ DOCTORI,

EXIMIO MAGISTRO NOSTRO,

INSIGNIVM ECCLESIARVM
Collegiatarum SS. APOSTOLORUM, D. Cæciliæ Virginis & Martyris, nec non Parochialis S. PETRI Coloniæ
Respectivè

CANONICO CAPITVLARI ET PASTORI
totius urbis Seniori & Camerario,
Domino & Mœcenati Observandissimo.

VIcinus Coloniæ nostræ Abbas Tuitiensis Venerabilis Rupertus de Cunone Abbate Sigebergensi (quem post mortem Berengararii, Abbatis S. Laurentii extra muros Leodienses, veluti Patrem & tutorem suspiciebat & venerabatur, quique deinceps è monte S. Michaelis Sigebergensi, ad Episcopalem evectus est Ratisponensem Cathedram) in præfatione Vasti operis sui, quod de SS. Trinitate, eiusque operibus quadraginta duobus Libris conscripsit, & dicto Cunoni Abbati dedicauit, ita loquitur: a *Quasi paxillus tu mihi factus es, fixus in loco fideli, in quo spei meæ possit vasculum suspendi.* Porro dum hisce Admodum Reverendi & Doctissimi Patris PAOLETTI eximiarum Concionum voluminibus, sumptu & industria mea ex Italico in Latinum Sermonem translatis & typo editis, Patronum ac Mœcenatem quæro, sub cuius nomine ac tutela in lucem evocentur & prodeant, primus inter cæteros in oculos animumque venisti, Ad-

a *Rupertus in præfat. lib. 42. de Trinit. eiusque operibus.*

modum Reverende, sapientissime, & Eximie Domine Pastor, cui non minori jure, quam Rupertus Cunoni dicere possim: *Quasi paxillus tu mihi factus es, in quo spei meæ possit Vasculum suspendi?* Cuius enim patrocinio Doctorem eximium, Theologum absolutissimum, Oratorem è sacro pulpito facundissimũ, in hac Germania nostra primitus Latine perorantem, tutius committere potuissem, quam Doctori huiusce celeberrimæ Vniversitatis Coloniensis præstantissimo, Theologo profundissimo, atque à calamo & scriptis famosissimo, Ecclesiastæ denique, si quis est in tota Vbiorum Colonia (absit à verbo invidia) eloquentissimo, copiosissimo, omniumque auribus gratissimo, qui proinde optimè æstimare potest quicquid in hisce voluminibus pretiosum, rarum, atq; conspicuum latet, cuiusque vnicus favorabilis censuræ calculus, mille testimoniorum loco, iis qui te, siue ex sermone, sive facie, sive ex scriptis novere, sufficiet. Ast cum ad tua ornamenta delineanda pervenit calamus, timeo ne cupiens virtutum tuarum Corollam pangere, cum profert laudationem, erumpat in adulationem, & comma hoc in panegyricum sermonem exeat; quòd ne fiat, levi tantum penicillo pauculas Lineas ducam? Parce tamen, ó canum venerandumque caput, si vultus tui ad modestiam compositi, nec non canitiei tuæ candorẽ reddidero purpurascentem; Ad duo autem præcipue capita cuncta revocabo; Tu etenim es magni illius & Beatæ memoriæ viri CASPARI inquam VLENBERGII Sanctitate vitæ, Zelo honoris divini, animarum Deo lucrandarum studio, Hæreseon expugnandarum Hæreticorumque convertendorum singulari gratia & dexteritate, Librorumque scriptorum præstantia & multitudine famosissimi & celeberrimi, minime degener discipulus & imitator inclytus, & velut alter post ipsius in cælos transitum hic in terris relictus Eliseus spiritu eius duplici copiosissimè locupletatus, ac proinde sanctitatis, Doctrinæ, laborum, zeli animarũ, humilitatis, mansuetudinis, affabilitatis omniũque aliarum virtutum Pastore dignarum ex asse hæres; unde eminuit semper in tuo vultu & moribus modesta gravitas pietatem spirans, in rebus spiritualibus fervor, in Hæreticis verbo & scripto sive confundendis, sive convertendis, sive refellendis zelus, Angelici mores, paterna erga tibi cõmissos providentia, eximia illa Evangelici Oratoris pro suggestu facundia, flãmas divini amoris excitãs. Quæ egregiæ qualitates viam utiq; stravere, vt alterum quoq; laudum tuarum prçconiorumq; caput, in te se proderet, nimirum quod cum ob senectam & seniũ pastoralibus sese curis exueret magnus ille IACOBUS HUTTERUS Kẽpensis cuius etiam memoria immortalis in benedictione est, prę cęteris unus inveniteris ipsius adhuc viventis proprio suffragio dignus, tanto Antecessore successor.

cessor, concordibus Parochianorum, aliorumq; , quorum intererat, suffragiis electus, vtpote quibus iam tua probata virtus erat perspectaque prudentia, quibus annuente cœlo, plaudentibusque bonis omnibus per triginta & amplius annos feliciter præfuisti, magno sane Ecclesiæ sponsæ tuæ bono, quod vt promoveres impensius, hæc tibi prima cura fuit , ut populum tuæ pietati & fidei commissum, concionibus elaboratissimis, atque ad profectum illorũ spiritualem promovendum valde exquisitis, tibi tuæq; pastorali Cathedræ devincires, id quod pro voto tuo felicissime es assecutus; cum non solum omnes , quotquot sunt in Parœcia tua tibi commissæ oves Christi, ab ore tuo singulis Dominicis & Festis, in incredibili numero dependeant , verum etiam aliarum parochiarum incolæ te quot hebdomadatim in tanta frequentia auscultent , ut in adytis Ecclesiæ tuæ ulterius ingredi non valentes, hærere cogantur ; id quod in hodiernum usque diem ab annis plusquam triginta constantissimo affluxu ad stuporem continuatum fuit. Cultus quoque divinus summo studio à te auctus, & multis amotis abusibus in Christianę perfectionis nitorem restitut⁹ fuit. Deniq; ad sacerdotis nitorẽ & gratiam, ad debitã Deo ter opt. ter Max religionem in te tuisque augendam, summo te conatu applicuisti , siquidem. Aras simul cum maiore magis præcipuas, licet aliorum liberalitate, tua tamẽ cohortatione, cura, solicitudine donatores instigãte solemnissimo schemate, & opere constantissimo, marmoreo videlicet instaurasti: omnemque Ecclesiæ sacram suppellectilem, omniaque alia sive vetustate attrita, sive temporum iniuria collapsa ita reparasti, ut ad pastoralem Stola ac Cathedram vocatus fuisse videaris, ut pristinum Ecclesiæ sponsæ tuæ, arisque devio, quod tempus rerũ edax & ipsa vetustas abstulerat, etiam cum sacro fœnore restitueres , Nolo quidem ad ea descendere ædificia, quæ tuis post te successoribus , exemplo haud adeo frequenti, in eorum optatissimas commoditates ita interius nitidè, & eleganter exornasti, ut tamen Ecclesiasticam simul testentur modestiam ac honestatem, fastum vero omnino abarceant. Silere tamẽ non possum Bibliothecam tuam (nam hæc Professionem meam quadantenus respicit) privatam illam quidem, adeo tamen nobili ædificio exceptam , tantaque librorum cuiusvis facultatis, suppellectile, instructam, vt vel inde satis constet quo in pretio & æstimatione boni à Te libri habeantur, nilq; opus sit eidem librorum superaddere ad hoc ut solemnis & publica fieret. In hanc etenim omnes nervos tuos adhibes, utpote non nescius quod dum libri boni & utiles manibus nostris versantur, cum mortuis loquamur, & præclara hauriamus formandis animis morum documenta atque oracula. In hac integros dies te vivum sepelis,

pelis, indeque tanta tibi nascitur tamque grata facundia & rerum verborumque copia, quam vniversa suspicit & admiratur Colonia. Hæc igitur sunt excelsæ mentis tuæ decora, quæ me excitarunt, ut nomen tuum operi huic præfigendum putarim, ut ab eo lucem acciperet & authoritatem; quibus etiam pondus non modicum addidit parentum coniugis meæ, frequenter de te tuisque egregiis pastoralibus curis laudabiliter repetita mentio; nec non congenita illa benevolentia in eos potissimum, qui Literis & Reipublicæ Literariæ promovendæ Librisque prælo edendis sumptu suô, suoque labore concurrunt & strenuè insudant. Sereno igitur vultu volumina hæc tuis auspiciis nata suspice; eisque in vasta illa & florida Bibliotheca, in vero illo & quasi animato omnium scientiarum Pantheo angulum aliquem indulge. Certus sum etenim quod sub tuo tutamine Liber nequaquam formidare habeat canini dentis morsum, Harpyarum ungues aut Rhinoceroticum nasum. Tandem vero hæc ex me vota accipe plures in annos, lætosque soles Tibi ac Tuis vive & vale, meque tibi addictissimum clientem commendatum habere perge. Dabam Coloniæ ex Bibliopolio meo Anno M.DC.LXII. Die 11. Martii.

Admodum Reverendæ Sapientissimæ, & Eximiæ Dignitatis Tuæ

Devinctissimus Cliens & servus

JOANNES BUSÆUS *Civis & Bibliopola Coloniensis.*

R. A. P.

AUGUSTINI PAOLETTI ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI

DISCURSUS PRÆDICABILES IN DOMINICAS ET FESTA OCCURENTIA

Ab Adventu usque ad Quadragesimam.

DOMINICA PRIMA ADVENTUS.

ARGUMENTUM.

Judicii magni dies proponitur, tremendus & horribilis ex triplici consideratione. 1. Quia strictissima à peccatoribus reddenda ratio, 2. Conscientiæ remorsus erit intolerabilis. 3. Et hoc suppliciorum omnium longè gravissimum, à Christo Salvatore ad æternas flammas condemnari.

THEMA.

Erunt signa in Sole, Luna, & Stellis, & in terris pressura gentium. S. Luc. cap. 21. v. 21.

JONAS accepto præcepto Domini, ut accelerare in civitatem Niniven, tergiversatus est, & jam Divinæ voluntati factus rebellis, aufugit in Tharsis. Sed quid? Vix à littore soluta est navis, vix vela extensa ventis, conturbatur aer: & ecce subitò fulgur è cœlo terribile, tonitru horrendum, quid nisi formidandæ tempestatis certò secuturæ præambula? Cæli serena facies & ridens mutatur, atris nubibus obducitur, conspirant venti, & concitatis fluctibus iratum mare. Armantur omnia in fugitivum, in miserum Jonam. Mari sic agitato ceu furiis, ventorum impetu vela confringuntur, quassatur navis, jamjam in profundum abyssi projicienda. Nautæ desperantes, abjectis animis plus mortui præ timore quàm vivi, adhuc tamen vivi expectant singulis momentis ad sepulchrum sub undas præcipitari. Solus Jonas, orantibus reliquis, & in cælum vociferantibus, *dormiebat sopore gravi*, quasi periculi foret expers, & de salute securus; & admoto stimulo opus ad excitandum, atque clamore valido. *Quid tu sopore deprimeris?* Submersionis periculum imminet omnibus, & tu, quasi non in eadem sis nobiscum perditione, placidè obdormis, nil curans? Jon. 1.

O quàm horrenda tempestas! quàm insolita, quàm terribilis vertici nostro procella suboritur hoc matutino tempore, cùm adhuc in naviculâ corporis, supra mare vitæ præsentis fluctuat anima nostra! Fremunt venti Divinæ ira-

cundiæ, strepunt undæ supremæ justitiæ. Sol obscuratur ad terrorem peccatoris, Luna obtenebratur ad horrorem hominis perversi, cadunt Stellæ de cælo, ut de cælo vultus vestri, & de stellis oculorum vestrorum defluant stillæ lachrymarum. *Sol obscurabitur, Luna non dabit lumen suum, & Stellæ cadent de cælo.* Et tu ô N. Civitas perversa, stertis adhuc immersa sæculi voluptatibus, quæ sensus illaqueant, & ad vitia pertrahunt? *In somno quippe sumus, dum in carnis voluptate torpemus* (verbis utor S. Calixti Papæ) *& in peccandi consuetudine manemus. Sicut enim corpus per somnum aggravatur, ita per carnis voluptatem, & peccandi consuetudinem animus deprimitur.* Expergiscimini somnolentæ animæ, &, ut monet B. Archiepiscopus Th. à Villanova, *excutite somnum, pellite soporem. Hæc auditis in Evangelio, & dormitis? Hora est corrigendi vitam, emendandi mores, expellendi vitia: ne nos incautos inveniat tantum malum.* Intereà vobis gravem vitiorum lethargum excutientibus, hoc discursu ob oculos ponam judicii magni diem, quem tremendum & horribilem reddent hæc tria. 1. Strictissimum examen à peccatoribus sustinendum, quandò *videbunt Filium hominis venientem in nube.* 2. Conscientiæ remorsus intolerabilis, *Arescentibus hominibus præ timore & expectatione.* 3. Sententia damnationis æternæ à Christo Salvatore pronuntiata: *Erit enim pressura magna, & ira populo huic (id est vindicta Divina) in ore gladii,* inquit Cajetanus. Argumentum profectò, non ad mulcendum aures, sed ad pungendum corda. Et cùm de judicio sit sermo, judicium hîc vestrum applicate, & in silentio attendite.

Matt. 24.

S. Calixtus Papa II. ser. 1. de S. Iacobo.

B. Th. à Villâ nova conc. 1. de judicio.

Luc. 21.

Cajet. in c. 21. Luc.

PARS PRIMA.

Erunt signa in Sole, Luna, & Stellis. Hæreo stupens, quando miseri, & infelicis peccatoris indignas actiones cõsidero, & sic anxiâ mente discurro: hoccinè possibile est, & fieri credam, quòd instar equi indomiti currat præceps per vias asperas quæ tandem ad interitum ducunt, & perditionem? Itanè suæ salutis incurius, in mundi vanitatibus dies consumit, & instar bestiæ abominabilis, continuò jacet in sordibus carnis, animam fœtidâ scelerum colluvie deformando? Unde accidit, quòd cœlestibus beneficiis abutendo, cæco rapitur impetu, per fas & nefas discurrit, sensualitatibus suis vivit, Deum offendendo: nec videtur pro libitu umquam satis aggravare miseram posse animam durissimâ peccatorum sarcinâ? O Deus! utinam aliquando recogitet corde, *Quantus tremor est futurus quando Iudex est venturus, cuncta strictè discussurus.* Ad cujus citabitur Tribunal, rediturus rationem, non de gravibus solùm delictis, sed & de levissimis defectibus; quandoquidem *capillus de capite vestro non peribit.* Aliter, non dubito, cogitaret, aliter faceret. Audite S. Oresium, *Oportet nos stare ante Tribunal Christi, & de singulis, non solùm operibus, sed & cogitationibus judicari.* Si id quotidie, ô Christiane, perpenderes, crediderim, vitam seriò emendares, peccata defleres, & ita animam ab æterna damnatione præservares. Crede, non mihi, sed B. Archiepiscopo Thomæ de Villa nova; *O! si hanc rationem sæpius tecum faceres, & teipsum tibi sæpè præsentares, & historiam vitæ tuæ plenè recenseres; quot fructus in hac consideratione eliceres? utique humiliares te, tuos defectus agnosceres, deplorares, corrigeres, vulnera animæ tuæ sanares, damnationem evaderes: sed tu velut bestia, degis vitam sine consideratione.*

Luc. 21.

S. Oresius Inst. monach. in Biblioth. vet. PP. Tom. 4.

B. Thom. à Villa N. in Concion. Dõ. 3. Adv.

Regem fuisse, refert Ambrosius Coriolanus, qui adeò melancholicus, & semper tristis, ut, in solemnitate etiam regali, quando per totum Regnum festiva diffundebantur gaudia, & aula tota in recreationem erat effusa, solus ipse mente abstractus assiduò gemeret, alta emittens cordis suspiria, & oris lamenta. Nihil, quod ad exhilarationem vultus ejus sufficeret, aut ad provocandum vel semel risum. Occasione hinc habitâ, frater exsciscitatur, quænam esset tantæ causa tristitiæ. Respondit Rex: Hæc est, & unica, mi frater, quòd in mentem incidat, semper adstare me in præsentia severi Judicis, ut peccatorum meorum, & cogitationum omnium illi exponam rationem. Et hæc sola cogitatio ita cor meum lancinat, ut anxius semper hæream, & desolatus. *Quid miraris, si mœstus, & tristis coram Deo cœli, coram tantâ celsitudine, coram omnium rerum opifice, semper maneo, quem innumeris peccatis infinitiès offendi, cujus examen strictissimum, cujus judicium infallibile, cujus tormenta æterna, cujus mors absque morte, cujus aspectu universa contremiscunt potestates?*

Ambros. Coriol. in Reg. S. P. Augustini Text. 36.

Pro certo crediderim, ô N. civitas, si hæ meæ voces, *Surgite mortui, venite ad judicium,* abditissima sepulchra mortuorum, quorum ibi corpora in pulverem jam redacta, penetrare valeant, aut ad profundum abyssi infernalis pertingere, speluncæ illæ horridæ concuterentur,

& quot

& quoquot inibi, aut quæcumque latentes animæ, terrerentur, ac timore collidercntur, quemadmodùm Scriptura sacra manifestè testatur. Vitam trahebat Saul à desperatis, ob mortem consiliarij sui Samuelis, cui omnem regni statum crediderat. Bellum Philistæis indixerat, magnoque tenebatur desiderio, ut sciret exitum felicem sibi, an infelicem. Tristis itaque in aulâ obambulans, altùm sæpè suspirabat, in has voces erumpens: O Propheta millies à me desiderate! quàm eram securus, tuis me confidens consilijs, atque ijs quoties è labyrintho huiusmodi dubiorum eductus! Tu solus mihi adiutor in gravissimis regni mei negotijs, teque dirigente difficultates omnes victor semper evasi. Quandò morti occubuisti, fatebor verè, regno meo occidisse solem illum, qui radiis Propheriæ suæ solitus dissipare tenebras mentis meæ. Quærere quidem, at verò alterum Samuelem reperire similem, numquam dabitur. Aulicorum aliqui suggesserunt de Pythonissâ, quæ arte magicâ ad motum virgæ, Samuelem reducem sisteret. Propositum non displicuit, subitò illam accessit incognitus, &

1. R. 3. 28.

desiderata exposuit: at illa pronissima in omnibus obsequi, ait: *Quem suscitabo tibi?* Cui respondit ille: *Suscita mihi Samuelem* Et plenâ iam nocte, cùm in quiete essent omnia, recessit illa in locum obscurum valdè, & secretum, ibique se magico operi dedit infernalis illa Proserpina. Hîc dissolvere comas corvo nigriores, humeros atro cooperire velo, sinistrum pedem nudare, & brachium dextrum, tunc virgam magicam extendere; modò mille gressus, mille facere circulos, & horrisonis incantationibus ministros tartareos advocare. Ecce tandem illâ horrendum in modum clamante, *Samuel, Samuel.* tremebant vicina omnia: & ibi ex improviso comparuerunt (non vi incantationum, sed operante, & volente sic Deo, ad confusionem Regis) duo venerandi senes; tantaque illis inerat majestas, ut Numina cælestia viderentur: undè mulier illa dixit: *Deos video ascendentes de terrá.* At verò, si solùm Samuelem vocarit, quomodò cum eo suscitatus est comes, adeò ut meritò dixerit illa in plurali *Deos*, & non *Deum* in singulari? Et quis ille alius, qui comparuit? Fert multorum Rabbinorum opinio, vocem illam Pythonissæ ad limbum usque pertigisse; adeoque sanctum Prophetam credidisse, quòd judicij universalis dies iam advenisset, & eâ voce citaretur ipse, deberetque comparere primus ante Dei Tribunal, ut de omnibus gestis in vitâ, redderet rationem. Ideò tremebundus ille, & stupens, Moysem precatus est, ut comitaretur, & de eo testaretur, quàm exactè Dei legem à se promulgatam observasset. Itaque *Deos video ascendentes*, id est, *Samuelem & Moysen.* Loci huius confirmationem habemus ex Adriano Fin. his verbis: *Samuel non surrexit solus, sed Moyses cum eo: dicunt enim Hebræi Interpretes, quòd Samuel surrexit tunc, non virtute magicâ, sed Divinâ: nam Samuel timuit, nè ad divinum iudicium vocaretur, ex quo Moysen vocavit, ut secum veniret.* Quasi dixisset: Timeo & contremisco, (ô Moyses!) præ metu; & pudore morior; adesdum, precor, & comitare: *Vt si in ipso sibi opponeretur, quod legem Dei non servasset, Moyses eam ipsum servasse testaretur.* Neque est equidē aliquis vestrûm, qui nesciat, quàm fuerit Samuel vir sanctus, & Deo familiaris amicus. Quid ergò erit de nobis, qui in multis offendimus, & omninò perversi sumus.

Adrian. Fin. in Flag. Iudæ lib. 8. cap. 8.

Item Horat. Petrob. in spec. verit. tract. 1. c. 4.

Argumentum fortius erit, cùm id probavero ab Apostolis Christi, qui Samuele Sanctiores erant, & sine comparatione: quales erant Petrus, Iacobus & Ioannes. Cùm in monte Thabor gaudentes illi gloriâ perfruerentur, ex inexpectato conterriti sunt, & consternati, *timuerunt valde, & ceciderunt in faciem suam.* Terror erat adeò vehemens, ut in terram corruentes, nisi Christus succurrisset, dicendo, *Surgite, & nolite timere*, præ timore expirassent. Sed in splendoribus cælicis constituti, quid metuebant? Quid tam amarum & violentum, quod tantam eorum turbaret dulcedinem? An fortassis viderunt spectrum insolitum, aut mortem approximantem, an Infernum patentem? Vnde ergò ad gaudia & gloriam accessit pavor, & tremor? Respondet S. Basilius Seleuc. secutus D. Hieron. Ideò timuerunt, quia apparuit illis nubes, de quâ locutus est S. Euangelista Matthæus citato capite: *Ecce nubes lucida obumbravit eos:* Et illam ipsam existimabant apparere, non ad alium finem, quàm ut modo thronus fieret Christi, vivorum & mortuorum Iudicis, ut ipsemet alibi in Euangelio testatur: *Videbunt Filium hominis venientem in nube.* & iam reddendam esse rationem de gestis in vitâ, certo certius apprehendebant. Atque hinc tantus timor, ut propè mortui & exanimes in terram corruerint. *Iudicem futurum Orbis se tunc repræsentabat.* scribit Basilius. Nec aliter S. Hieronymus: *Qualis futurum est tempore iudicij, talis apparuit.*

Matth. 17.

S. Basil. Seleuc. D. Hier. in Cat. D. Thom. & in 3. Sent. q. 45. a. 2.

D. Hieron. supra

Postquam Salvator noster mulierem illam, quæ in adulterio comprehensa & accusata ab Hæbræis, clementer absolvit; in pace dimisit, sed seriò monitam his verbis: *Vade, & jam noli amplius peccare.* Divus Fulgentius salutare hoc monitum ponderat, & Christum inducit, quasi sic loquentem: O mulier! quid fecisti? Peccasti? Fragilitati tuæ compatior, utpotè humanæ: nihil est quod formides in mea præsentia: Judex quidem ego fui, sed pius semper, & misericors, non severus, non rigidus. Officio functus sum Advocati, te absolvendo: non Judicis, condemnando. Hoc tamen imposterum altâ semper mente retine: id moneo tu cave. *Noli amplius peccare.* Cùm enim Judicii magni dies advenerit, & ante Tribunal meum compelleris, ut exactissimam vitæ tuæ reddas rationem; quantùm à luce differunt tenebræ, tantùm ego tunc mutatus ab illo, quem modò experta es: si in culpam reincidas, strictissimam exigam de omnibus & singulis præteritis rationem, & pœna illa, quam tibi misericorditer nunc remitto, duplo severiùs à me sine misericordia extorquebitur. *Fugerunt à te calumniatores,* (verba sunt D. Fulgentij) *fugiat & peccatum. Fugisti Iudæos accusantes, time Angelos ad meum judicium te trahentes. Mulier non sic sedebo in judicii Throno, quomodo nunc inclinatus ad terram sedeo. Alius ille terror erit: non erunt accusatores Iudæi; ipsi se accusant, qui sic ad judicium veniunt, ubi ignis non extinguetur, & vermis non morietur.*

Ioan. 8.

S. Fulg serm. 9. *de muliere adult.*

Et verè (Auditores) nihil fuerit in mundo terribilius unquam, nil tremendum magis. Quòd si ulteriori informatione est opus, bonus Latro dabit, & sub finem vitæ in se expertus, testabitur. Pendebat in cruce languens ille, & moriens; jam frigus mortis occupârat artus, vultum & labia pallor, lingua deficiebat, undique ex facie & reliquo corporis erumpebat (ut in moribundis solet) ultimus sudor. Quid facit agonizans latro? Quid petit, antequàm exhalet animam? An à Filio Dei auxilium, aut in tormentis solatium? Nihil horum: nec enim postulat ab angustiis eripi, aut à morte liberari, sed hoc unicum anxiè cupit, neque minùs reverenter, quàm solicitè supplicat: *Memento mei, Domine, dum veneris in Regnum tuum.* Quid sibi vult hæc supplicatio? Quam petit gratiam? Paradisum non postulat: temerè enim pro demeritis præmium prætenderet.

Luc. 23.

Advertite hîc mecum, pro faciliori intelligentia, Regnum cœli esse Regnum Patris æterni; adeoque dixit Salvator: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in Regno Patris mei.* Deinde si de Paradiso loqui intendisset bonus Latro, potiùs dixisset: *Dum ascenderis.* aut, *dum perveneris.* Sed dicendo, *Dum veneris in Regnũ tuum,* inferre quasi sic voluit: Domine, cùm de cœlo ad Regnum tuum, quod in terra est, veneris, ut in Tribunali tuo sedeas in die judicij; *memento mei,* dum coram te adstabo tremens, judicandus de actionibus. Non mihi tam gravis hæc crux est, quàm judicij illius recordatio. Magis me examinis istius memoria cruciat, quam horum tormentorum acerbitas: malimque mori millies, quàm vel semel comparere ante tuum Tribunal, ut, pro gravitate delictorum meorũ, judicium sustineam. *Non timuit de præsenti supplicio* (inquit S. Augustinus) *sed de futuro judicio.* Intentum hoc confirmat Eusebius Gallican. *Non dixit; Si Deus es, de præsenti supplicio eripe me; sed magis, Quia Deus es, de futuro judicio eripe me, quàm citò eum replevit Spiritûs sancti eruditio, per quam futuri examinis diem cogitans, intolerabile probat esse, quod metuit, prædicat sæculis judicem, Regemque sæculorum.*

Matt. 26.

S. Aug. serm. 119 *de temp.*

Euseb. Gallic. hom. de Laurent.

S. Paulinus loquens de peccatoribus ait, quòd in medio flammarum infernalium habebunt gloriam. *Aut impietate duri, aut lasciviâ molles, quorum divitiæ peccatum, itinera lubricum, finis interitus, gloria in Inferno.* Sed quomodo? Damnati habebunt gloriam in Inferno? An non iste est atrocissimorum tormentorum locus? Cessabit ergo tortura Dæmonum? Aut ignis in æternum non ardebit? Ambigere hîc nefas, quia in damnatorum abysso æterna cõfusio, æterna tormenta, æterni ardores: procul inde omnis gloria, procul omne solatium. Quomodo ergo dictum, *Quorum gloria in inferno?* Intelligendum hoc est *comparativè, non absolutè.* Voluit ergo dicere Sanctus Paulinus, quòd Inferni pœnę, tametsi *secũdùm se* sint acerbissimæ; *comperativè* tamen, & respectu horroris, & confusionis ante Dei Tribunal, ceu flores erunt, voluptas, & gloria. *Reprobi tantâ suffundentur ignominiâ in judicii loco, tam acerbis tormentis à Iudicis vultu, ut ipsi ultrò eant ad Inferni supplicium æternum, ipsum Infernum quasi gloriam reputantes, ut acerbitatem Divini vultûs declinent.*

S. Paulin. Epist. 4. *Fratri Sever. in Bibl. vet. PP. Tom.* 5. *p.* 1.

Celada in Iudith c. 16. §. 19.

Observatu dignum est quod de separatione reproborum notat Evangelista. *Et ibunt hi in suppli-*

Matt. 25.

ſupplicium æternum. Ibunt? Spontè igitur ibunt? Credideram ego, illos in Infernum à Deo cogendos, à Dæmonibus pellendos ad æterna ſupplicia. Quis mortis ſententiâ damnatus, ultrò & lubens eat ad locum ſupplicii? Ad conſolationem ſpontè currimus; ad vincula, ad pœnas trahendi. Quomodo ergo dicitur, quòd *ibunt in ſupplicium æternum?* Mirum ſanè non eſt; quia tantus erat pavor & terror à facie Divini Judicis ut minùs exiſtiment tormentum, & eligant potiùs ſpontè ire in Infernum, quàm irati Judicis diutius ſuſtinere præſentiam. *Ibunt*, (proſequitur idem Celada loco citato ſuprà) *non rapientur, non vi trahentur; ſed quaſi ſpontè ibunt pedibus ſuis. Quis reus ultro it ad ſupplicium, & non violenter raptatur? Voluntas trahit ad delicias, imus ſpontè ad conſolationes: ſupplicia homines abigunt, & terrent, & ad fugam compellunt.* Et reſpondet: *Puto minacem judicis vultum, minitantem iras, fulgurantem ignes, fulminantē incendia, ipſis feralibus flammis acriora.*

Aurel. Victor lib. de vita & mor. ſ. Imper.

Scribit Aurelius Victor, quòd Cæſar Auguſtus oculis ſeu fulgure terreret intuentes. Undè [illegible]dam alloquens, ac toto corpore tremens, oculos in terram demiſit, & Imperatori miranti, ac rationem quærenti, reſpondit: *Quia fulmen oculorum tuorum ferre non poſſum.* Si terret ita viſus hominis clementis; quid faciet vultus Dei iraſcentis, & Judicis non miſerentis?

Exibat à cæna Judas, initium daturus perfidiæ ac Dominum ſuum traditurus. Pergebat itaque verſus Synagogam Hebræorum, & inter eundum, credo, ſpiritus omnes recollegebat, cogitationeſq; ſingulas ad internecionem Salvatoris excitabat. Et cùm ad Hebræos jam perveniſſet, cordis ſecreta peſſima pandit, paratum ſe illis exhibens, ad tradendum illorum manibus Magiſtrum ſuum Chriſtum. Conventione factâ, & acceptis denariis abit ad hortum Gethſemani, iniquiſſimum intentum executurus. comparet cum turba militum, & illis obviam

Joan. 18.

Chriſtus petens: *Quem quæritis?* reſponderunt: *IESVM Nazarenum.* Mirum eſt NN. vix hoc locutus, *Ego ſum*, ecce conſternati ſubitò *ceciderunt retrorſum:* Verba Dei non erant fulmina, nec millies leviſſima arborum folia. Quis audivit umquam, quòd agnus ſimplici balatu lupū voracem terreat, aut ferociſſimum leonem? A ſimplice columba numquam viſus fugere accipiter. Dicit hic D. Dionyſius Carthuſ. Chriſtus eis illic repræſentatum ut Judicem, ſicut in extremo erit judicio. *Chriſtus vultum ſuum oſtendit Iudæis in terrore, & majeſtate, egredientibus ex oculis ejus igneis radiis, atque Divino quodam fulgore in eis mirabiliter irradiante, & apparatu ſui vultus exterruit, & proſtravit.*

Dionyſ. Carthuſ. Tract. 48. in Lucā.

Mea eſt hæc imaginatio (ô N. civitas!) quòd ubi Chriſtus hæc protulit verba, *Ego ſum.* formatus ſit, & inſonuerit in auribus militum, & in cordibus hic ſenſus: *Iudicaturus vivos, & mortuos.* Quid mirum ergo, ſi *ceciderunt retrorſum?* Adſtabant improvisò in præſentia Judicis, cui de facto ſacrilego, quod patrabant, cogerentur aliquando ſtrictiſſimam ponere rationem. Unde S. Auguſtinus ait: *Vbi cohors armata, ubi Sacerdotes, & miniſtri? Namque una vox dicentis, Ego ſum, ſine ullo telo, tantam turbam percuſſit, repulit, ſtravit. Quid judicaturus faciet, qui judicandus hoc fecit? Quid regnaturus poterit, qui moriturus hoc potuit?* Quàm piè ad rem noſtram diſſerit B. Thomas à Villa nova. *Tanta enim majeſtatu Tribunali aſſiſtere quis auderet? Apparere coram eo quis ſuſtineret? Columnæ cœli contremiſcunt ad nutum ejus: reſpicit terram, & facit eam tremere; montes, & rupes ſicut cera liqueſcunt à facie ejus; & poterit ſtare coram eo, debilis & putrida caro?*

S. Aug. in c. 1. S. Ioann.

B. Thom. à Villa Nova conc. 1.

Mirum hoc habetur in libro Judicum, quòd tranſeunte Domino per terram Seir, & per regionem Edom, tremuerit terra, & ſudarint cœli. Rationem apponit Rupertus Abbas: *Cœli ac nubes diſtillaverunt aquis, ad præſentiam Domini. Cœli quodam pavore ſudorem emittentes, aquis diſtillaſſe dicuntur. Terra mota eſt, cœli ac nubes diſtillaverunt aquis.* Verba ſunt Spiritûs ſancti, falſum ſubeſſe non poteſt.

Iudic. 5. Rupert. Abbas.

Quid, ſi ſaxa duriſſima concuti dixero, tametſi inſenſibilia ſint, neque Divino ſubjecta judicio, aut æternis pœnis? Atteſtatur Ludolphus Carthuſian. cùm ait. *Petræ ad invicem colliduntur:* Et erunt corda veſtra duriora petris adamantinis? *O cor nequam! ſi ad hæc audita non expaveſcis, nec ad pœnitentiam provocaris, durius es lapide, durius adamante.*

Ludolph. Carthuſ. part. 2. c. 42.

Cùm attentè meditor, quod de Sancto Hilarione refertur in vita, attonitus hæreo, & toto corpore contremiſco. Audite vos & confundimini; formidate miſeri, & infelices peccatores. Erat jam fidelis Dei ſervus ſenio gravis, cùm obtutus, neſcio an ab ætate deficiente, an à febri lethifera, ſenſit deliquium animi & virium. Heu mihi! (ſuſpirans ajebat) de vita mea actum eſt

Premi Vigrensis cat. inscriptus liber.

modò, mors invadit, exhaustus, & victus occũbo. De corporis hujus ergastulo languens eripietur anima; ad te Creatorem meum reversura, se præparat. Agedum anima, saccum hunc vermium desere: nec ita statim mors ex obscuro hoc te carcere eduxerit, quin Dominus cœli portam aperiet, ùt te extollat de dolore ad gaudium, de labore ad requiem, de bello ad triumphum, de certamine ad coronam, de servitute mundi hujus ad paradisi dominium, & de morte hac brevi ad vitam immortalem? Prò dolor! Quid? Timor aliquis retinet, aut terror te retardat? Quid vereris? Quid trepidas? De cœlo secura es; de præmio æternæ gloriæ obtinendo non est quod reformides. Pro vestitu elegisti cilicium, pro cibo jejunium, pro potu lacrymas, pro obsonio abstinentiam, pro requie vigilias, pro restauratione virium, disciplinam: Servisti Domino septuaginta annis continuis, & mortem times? Et mori perhorrescis? *Egredere anima mea; quid times? Egredere: quid dubitas? Septuaginta propè annis servisti Christo, & mortem times?* Hæc & alia dicens, ac sic terrenis omnibus, & corpori isti ultimùm valedicens, expiravit, & quasi placidè obdormivit.

In vita.

Dic, ô benedicta Anima, unde tanta erat separationis à corpore difficultas? Forsitan quia de salute premebat solicitudo? Sed quomodo? An non fideliter Deo obsequendo, hoc tibi præmium meruisti? Causam percipite, ô peccatores, & si non vos tangat, aut moveat, certè vel cor non habetis, vel illud adamante durius. A separatione, comparendum ei erat ante Dei Tribunal, ad reddendam de singulis operibus rationem, & inde omnis anxietas & trepidatio. Quid igitur fiet de vobis, ô peccatores obstinati, & perversi, qui vitam vestram dæmoni, mundo & carni semper indulsistis?

Si Sanctus ille, abstinentiâ omninò extenuatus, in solitudine inveteratus formidavit, quomodo non timebitis vos in peccatis inveterati, qui vitam diabolicam transegistis, qui de emendatiori vitâ instituendâ non cogitastis, adeò in malo fuistis obdurati, & excæcati, ut videri possit character Christiani hominis in vobis extinctus, qui totam vitam servituti diaboli impendistis?

Quam poteritis dare excusationem de mala vestra vita, & operibus pessimis, ne vos eo momento redarguat iniquitas vestra, confundat pudor, & convincat remordens conscientia? Intellexistis aliquando de eo, qui *obmutuit*, cùm nesciret id excusare, quomodo ingressus esset ad nuptias sine ornatu vestis nuptialis? *Propter timorem accusationis,* (ait Ludolphus Carthus.) *propter erubescentiam iniquitatis, propter ignorantiam excusationis, præ confusione non habens quid responderet; sed propriâ arguente conscientiâ convincitur, & mutus efficitur. Per hoc quòd ille obmutuit monstratur, quòd in ultimo illo examine, omne genus excusationis cessabit. Obmutuit.* Audite quid in hunc locum S. Evangelistæ dicat Paulus de Palatio. *Verùm si ad tempus judicij extremi, & mortis cujusque verba hæc referantur, jam tempus non est pœnitendi, sed obmutescendi: quid enim dicet, cui tot monstrantur Dei beneficia, tot ab eo impensa auxilia, tot instituta remedia, toties Deus contemptus, toties violata Sacramenta?*

Matth. 22.

Ludolph. Carthus. p. 2. c. 34.

Paul. de Pal. in Matt. 22.

Sperat forsan peccator Deum movere planctu ad misericordiam? Frustrà. Non proderunt ibi lachrymæ, nisi ad augendum dolorem. Non dabitur precibus locus, ut in integro restet Dei Justitia. Magna erit illic indignatio, quia non poterit respondere pro delictis. Ah! quàm in vanum miscebit consilia impius, aut volet contra Dominum protestari; Armabitur adversus peccatorem omnis creatura. Verbis loquor Ludolphi Carthusiani. *Iudicio imminente, cœlū tonitruis & fulguribus repellet impium, aër depellet per turbinem: mare per tempestatem, terra eum excutiet per commotionem, & in toto mundo locum non inveniens sepelietur in flamma ignis in Inferno.* Ego hîc confundor, & stupens hæreo; neque pro primo hoc puncto aliud addo, quàm hoc tibi, Peccator, minatorium Væ tibi! væ, si nō mihi credis modò, hoc retine à me dictum, tunc experieris (sed serò nimis) quando *videbitis Filium hominis venientem in nube, cum potestate magna, & majestate.*

Ludolph. Carthus. p. 2. c. 42.

Luc. 21.

Primo terrori alter superveniet, scil. remorsus conscientiæ, estque maximum inde peccatori tormentum. Ab hac seu ignitâ sagittâ transfodietur continuis plagis, non erit curationis, aut mitigationis remedium.

Seneca, tametsi fidei lumine destitutus, conscientiæ tamen flagellum agnovit. *Facinorum mala flagellantur à conscientia, cui plurimùm tormentorum est.*

Seneca

Non poterant Poëtæ majus excogitare tormentum, quàm quod à conscientia. Unde habet Juvenalis:

Pœna autem vehemens, & multò sævior illis
Quas & Caditi⁹ gravis invenit, & Rhadamātus,

Iuvenal. Satyr. 13.

Nocte

Nocte dieq; suum gestare in pectore testem,
Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Sed à profanis ista sunt; à sacris Scriptoribus audiamus. *Nulla pœna major est malâ conscientiâ: ipsa est testis, ipsa judex, ipsa tortor, ipsa carcer, ipsa accusat, ipsa judicat, ipsa condemnat.* D. Bernard. Consentit & D. Anselmus, ubi sic ait: *Conscientia impiorum magna pœna est.* Ita S. Isidorus: *Nulla pœna gravior pœnâ conscientiæ.* Accedit S. Petrus Chrysologus, *Confusionem futuri judicij pertimescit; in quo jam non pœnitendi tempus est, sed pœnarũ: & ibi reus plus de conscientia, quàm de gehennæ pertimescit incendio.* Confirmat S. Augustinus. *Nulla pœna graviores sunt, quàm malæ conscientiæ, in qua, cùm non habetur Deus, consolatio non invenitur.*

D. Bern lib. de cõscient. D. Ansel. lib. 3. de summo bono. S. Isidor. Chrysol. serm. 135. de Villico iniq. D. Ambr in sent. sent. 191.

Fateatur crudelissimus Nero, quodnam, post occisam à se matrem Agrippinam, gravissimum expertus sit tormentum. Sic de eo testantur Annales: *Occisâ matre Agrippinâ, sceleris conscientiam aut statim, aut numquam posteà ferre potuit, sæpè confessus, agitari se maternâ specie, verberibus furiarum, ac telis ardentibus.*

Dion. in Neron.

Ab Imperio Neronis transeamus ad Regnũ Balthasaris. Rex iste, majestatis erat adeo tremendæ, ut in exercitu præsens ad fugam impelleret, &, pacis etiam tempore toti Regno esset formidabilis. Aspectu solo timorem incutiebat, & tremorem; ex facili tamen fuit convictus, manus unica, in aëre sola apparens, conturbavit, & consternavit. Quomodo? Manum jam timet, qui statim antè, solo visu integrum exercitum terrebat intrepidus? Cùm nondum intelligeret portentum; nec erat quòd inde statim ruinam vereretur. Crediderim ego, sic eum turbari, & terreri à remordente conscientia; perpendebat enormitatem suorum scelerum, ideoque, *facies Regis commutata est, & cogitationes conturbabant eum* Daniel. cap. 5. Jacobus Veldius Burgens. hunc locum exponit, additque rationem. *Nec mirum profectò, quòd hic blasphemus tantoperè concutiatur Scripturæ Divinæ aspectu, quam, ex proprio conscientiæ testimonio, cõjiciebat, comminationem aliquam Divinam in se continere: nam omnia timet, etiam tutissima, mens sibi conscia.* Manum itaq; pectori apponebat, & subitò conscientiæ sentiebat remorsum.

Dan. 5. Iac. Veldius.

Quid Judam eò miseriarum adegit, ut in semetipsum sæviret, tam crudeliter vitam sibi adimendo? Ne quis putet, fuisse gravitatem delicti major enim erat Dei gratia, & prona misericordia, Agitabatur ergò stimulis remordentis conscientiæ: & quia hos diutiùs tolerare nõ poterat, cum vita finire, credebat, per mortem tam violentam. Sic quasi in se cogitabat: Alterutram, ex duabus his pœnis vitare non potero: ad hæc extrema compellor, aut inquietè semper vivere, & gehennam intùs conferre, aut laqueo vitam perdere. *Ex duobus malis, eligendum est minus.* Si mansero in vita, millies morte transfigar momentis singulis: si moriar, tantis malis mors me eripiet. Quid ni ergò potiùs moriar? *Suspensus crepuit medius & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Subsistit hîc attonitus D. Ambrosius, & triste hoc spectaculum intuitus, tandem ita de Juda concludit: *Non poterat ferre conscientiæ dolorem, ideo, adaptato sibi laqueo, vitam finivit.*

L. Quoties, cum ibi alleg. ff. de re. jur: Act 5. S. Ambrosius.

Conscientiæ Symbolum est gallus, qui Petro Christum negante cantavit. *Tunc cœpit detestari, & jurare, quia non novisset hominem. Et continuò gallus cantavit.* Hinc innuit Spiritus sanctus, quòd, vixdum commissum est peccatum, & conscientia incipit mordere, & redarguere. *Vix cœpit Petrus blasphemare, quin statim gallus cantavit; Petrus verò ubi gallum audivit, lachrymari, gemere & suspirare cœpit. Quid designas nobis galle? Forsitan conscientiam, quæ nobis semper, post admissum facinus, occinit, inclamat, excitat quodammodo dormientes, & intùs instar vermis corrodit.* Hæc Bessæus.

Matt. 26. Bessæus.

Et verè: *Post admissum facinus conscientia occinit, inclamat, excitat.* Bessus, patre à se occiso, cùm adsedisset in convivio, hirundines aliquot è nido fenestræ adherente cantitare cœperunt: indignatus ille, & ab audito cantu factus impatiens, in rabiem verti, de mensa surgere, hirundines abigere, & nido exturbatas, pede conculcare & occidere. Causam rogatus, ad convivas dixit: *Nonne jam diu, falsum adversum me ferunt testimonium, clamantque, proprium me occidisse patrem?* Hoc dicto captus est, & morti adjudicatus, parricidij pœnas luit.

Petr. Herod. lib. 4. Plutarchus.

Christum misit Pilatus ad Herodem, qui eum videns, dixit: *Hic est Ioannes Baptista, ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.* Appositè hîc Herodes nõ loquitur, *Stulta prorsus cogitatio hæc Herodis fuit; quia nec faciem, nec habitum, nec vivendi modum Ioannis referebat Christus, imò nec miracula ipsa, quo ad verba hæc proferenda, provocabant Herodem, id probabant: nam Ioannes signum nullum fecit. Vnde igitur deduxit Herodes patratorem illorum miraculorum esse Ioannem?* Rex Theodoricus, capitis injustè

Matt. 14. Labata tom. 3. verb. peccatum prop. 16.

injustè damnârat Symmachum, & jusserat decollari. *Paucis pòst diebus cœnanti sibi, cùm miræ magnitudinis piscis decoctum caput appositum vidisset*, illicò expavescere, oculos extorquere & avertere Theodoricus extensâque manu famulis mandare: Auferte (inquit) caput hoc Symmachi: tollite, inquam, ne diutius videam. Audistis? Tollite citò; crux mihi est, & horror, videre. *Symmachi nuper occisi caput illi est visum*, ait Procop. At verò si caput erat piscis, quomodo illi visum est caput Symmachi? Fatebabatur David: *Peccatum meum contra me est semper.* Genebrardus hîc: *Peccatum meum assiduè video, mihi semper obversatur ob oculos. Aperire oculos nequeo, quin illud mihi se objiciat, illud perpetuò fero in mea conscientia.* Theodoricum lancinat conscientia, & quò torqueat magis, in abscisso piscis capite, Symmachi innocentis caput detruncatum repræsentat. Sed ad Herodem redeamus. Videns itaque ille vultum Christi, Joannem cogitavit, suggerente cōscientiâ & terrente. Visa illi est effigies Joannis, quem morte iniquissimâ trucidârat, ut recordaretur sceleris perpetrati, dum conscientiæ assiduò sentiret remorsum, semperque sibi repræsentaret Joannem iteratò monentem, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Hæc tibi ego dicebam; tu verò me propterea occidisti: lues meritas pœnas, ô scelestè, neque cessabit urgere conscientia. Timebat Herodes, & trepidabat, Joannem recogitans. *Quia usq; adeò vigentem in se metum, & perpetuam trepedationem habebat* (ait Chrysostomus) *nec quisquam erat, qui conscientiæ terrorem ab eo eximere posset. Verùm incorruptus ille conscientiæ judex continuò eum præfocabat, singulisq; diebus, perpetratæ cædis pœnas ab eo repetebat.*

Procop. lib. 1. belli Goth.

Procop.

Psalm. 50

Genebr.

Chrysost. hom. 28. in 2. ad Corinth.

Deliberabat Susanna, utrum è duobus his malis foret gravius, aut senibus illis negare cōsensum, sicque honorem prodigere & vitam; aut verò, eorum pravis desideriis consentiendo, assiduum conscientiæ sustinere remorsum. Ingemuit ergo, & ait: Si carnali illorum concupiscentiæ non assentiar, honorem perdidero, & vitam; si autem non assentiar, tot mortibus me exposuero, quot cordis stimulis, & conscientiæ aculeis. Agedùm, hoc mihi deliberatum, & firmum manet; mori malim, lapidibus obrui, &, ex impositione falsa, honoris mei jacturam facere, quàm intus in anima tolerare conscientiæ vermem rodentem. *Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini.* Ubi D. Ambrosius: *Non timore mortis percita fuit, sed arguentis censuræ potestate perculsa.* Dolor ille, & conscientiæ remorsus quasvis pœnas illi faciebat leves; ut sententia fert Hippocratis. *Duobus doloribus simul non eundem locum infestantibus, vehementior alterum obscurat.*

Dan. 13.

D. Amb. lib. de fuga sæculi cap. 9.

Hippocr. lib. 2. Aphoris. aphor. 46.

Notatu digna sunt verba, quæ locutus est Cain. *Omnis qui invenerit me occidet me.* Sed quis occidisset? Non Adam, non Eva: erant enim parentes, tantamque in prolem crudelitatem impedivisset tam arctus amor. Dilucidat hunc locum Cajetanus, & Abulensis, legendo sic: *Omnis qui inveniet me, occidet me*, deprecando scilicet & optando, locutum fuisse Cain existimant, Deumque rogasse, ut, acceleratâ morte desineret conscientiæ remorsus ex commisso fratricidio. Sed noluit Rex cœlestis hanc gratiam concedere. *Qui occiderit Cain, punietur septuplum.* Non volo ut moriatur, sed in vivis maneat; foret enim mori leve nimis, pro culpa tam gravi, supplicium. Vivat ergo, & conscientiæ stimulis exerceatur ac torqueatur, eritq; pœna hæc crudelior morte, tametsi *Vltimum terribilium* dicatur à D. Eucherio. Audiamus sententiam S. Hieronymi. *Noluit Deus compendio mortis finire cruciatus; unde ait: Non sic, id est, non, ut existimas, morieris, & mortem pro remedio accipies, sed vivens usque ad septimam generationem conscientiæ tuæ igne torqueberis.* Ideò existimat B. Martialis, magnam fore justo, in die judicii, consolationem ab illæsa conscientia. *Beati autem eritis, Fratres mei, in illo die, si conscientiam vestrā puram coram Deo exhibueritis.*

Gen. 4.

Cajetan. Abulens.

D. Eucherius Lugd. lib. 1. in Gen. Biblioth. vet. PP. Tom. 5.

S. Hieron. ad Damas. q. 2.

D. Martial. epist. 1. ad Burdegal. c. 6.

Dixerit fortassis aliquis: Mi Pater, conscientiam quidem habeo, sed tamen patrato delicto, non sentio remordentem. Scis quare? Quia jam in te est ad malum habitus. Neque etiam Nili, fluctu rapidissimi, strepitus percipiunt accolæ, eo quòd assuefacti. Vel responsum, si mavis, à S. Patre Augustino audi. *Licèt peccator quandoque foris hilaris videatur, intus tamen sagittatur stimulo conscientiæ*; non secùs ac ille, qui ut luctum dissimulet, risum provocat, sed dolore cordis intrinsecus premitur. Non modò sentis, quia, ut dicit Hippocrates: *Quicumque dolent in aliqua parte corporis, & dolorem non sentiunt, his mens ægrotat.* Senties autem ad vivum in extremo illo die. Serpentem fortassis videris, hyemali tempore in specu, aut rimâ parietis latitantem: sopitus tunc jacet, & quasi mortuum diceres: non enim horrorem incutit, aut ter-

S. Augustinus.

Hippocrates in Aphoris.

terrorem pueris, etiam irritantibus non inſultat, & vix eum à loco moveas, quantumcumq; percuſſeris. Sed æſtatem exſpecta, & eundem apricantem reviſe; ad ſolis radios vigorem colligit, & vitales ſpiritus, erumpit è latebris, repit, ſaltat, mille facit circulos, oculis & ſibilo terret ſolùm videntem; quid ſi irritantem? Dirum in modum irrueret, virulentis ligaret complexibus, inficeret, & necaret. In præſenti, quamdiu mundi hujus durat hyems, ſerpens conſcientiæ ſopitus videtur quaſi ſit abſque viribus, nec percipitur; ſed futurum exſpecta, cùm in judicii magni die Sol juſtitiæ vibrabit radios furoris & vindictæ Divinæ; tunc, tunc ſerpens ille cõſcientiæ terribiliter ſibilare, crudeliter animam invadere, rodere & vorare, eritque tormentum iſtud infernali cruciatu gravius. *Et ibi plus de conſcientia, quàm de gehenna pertimeſcet incendio.* S Chryſol. Accedit D. Alredus: *Etſi modò exultent, cùm malè fecerint, & latentur in rebus peſſimis, imminente jam morte, ſicut parturiens dolebunt. ita profectò anima voluptatibus, vitiisque corrupta, cùm ipſius corruptionis cœperit morienti apparere ſtipendium, triſtitiâ, doloribusq; conteritur, & ferâ pœnitentiâ reverſa in ſe, incipit, ſentire quod ſcriptum eſt: Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flamma, quam ſuccendiſtis.*

Chryſol: ſerm. 125. D. Alredus in Iſa. 13. in Bibl. vet. PP. To. 13

Et meritò: quia pœnæ ſunt peccatorum ſtipendia. Quiſquis virtute peſſumdatâ, ruptâque prudentiæ lineâ, in ſcelus it præceps, ad ſeveræ vindictæ ſcopulos allidit. Qui ſe culparũ inundationib⁹ immerſerit, abſorbebitur in profũdũ. *Relinq entur deſtituti ſpe veniæ, nullum invenientes aux liũ m ſr orata* ſcribit Joann. Driedo.

Io. Driedo, de Reg. & dogm. S. Script. lib. 3.

Proſequitur S. Fulgentius. *Iniqui nunquam carebunt ſupplicio, quorum voluntas in hac vita noluit carere peccato: tales enim magis delectantur peccare, quàm vivere; nec ob hoc peccant, ut ſemper vivant; ſed ideò hæc ſemper vivere cupiunt, ut numquam deſinant peccare, dum vivunt.*

D Fulg. de miſſ. pecc. lib. 2 cap. 21

Terribilia loquitur S. Aſterius: *Non illic parata virga, & flagra, non obſcurum piſtrinum, non compedes ferreæ, ſed ignis inextinguibilis, tenebra perpetua, ſed ſtridor dentium, ipſius Evangelii teſtimonio deſignatus.* Si modò non credis, tunc verè experieris.

S. Aſteri⁹ hom. de Oecon. inquit.

Sed qui ad dexteram erunt electi, qui verò ad ſiniſtram ſtatuentur, reprobi. Quare reprobi? Quid mali fecerunt? & iſti, quid boni? Damnabuntur illi ad æternas flammas, quia eleemoſynas non dederunt: *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare; ſitivi, & nõ dediſtis mihi bibere, &c.* At iſti, cur beati? An quia Virgines, aut Religioſi fuerint, aut abſtinentiæ & mortificationibus dediti? Non; ſed quia opera fecerint miſericordiæ. *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare; ſitivi, & dediſtis mihi bibere, &c.* Signum æternæ prædeſtinationis hodie vultis in vobis? Eleemoſynam facite. Ad dexteram erit, æternâ felicitate remunerandus, quiſquis pauperi Chriſtianæ charitatis opera exhibuerit, ut commendo, & ſubſiſto.

Matt 25.

PARS SECUNDA.

GRaviſſimas peccatori deberi pœnas, non eſt qui neget, non qui dubitet. Videndum tamen, in quo conſiſtat illa punitionis gravitas, & unde dolor reproborum acutiſſimus. Nil moror, imò ridendum potiùs, quod de Catonis filia, quæ, intellecto Pompejanorum excidio, id tantùm doluit, ut in ſeipſam facta crudelis, cùm deeſſet gladius, quo ſe perimeret, ori patulo ardentes injecerit prunas, ſicque miserè ſuffocata. Homerus laqueo ſe interemit, quòd non poſſet ænigma ſolvere objectum à Piſcatoribus. Terentius, ob deperditas 108. Comœdias, quas multo ſuo labore, & ſtudio habuerat digeſtas, afflictione nimiâ ſuperatus, in mare ſe demerſerit. Saul, ad montes Gelboe, cruentas ſibi manus injecerit, quia profligatus erat ejus exercitus; quòd audito nuncio de capta arca corruerit Heli *& fractis cervicibus mortuus.* Nil, inquam, iſta miror; ſed quòd Cæſar tam inhumaniter habitus à ſãguine proximo, quòd propriis filii ſui Bruti occiſus ſit manibus, hoc illi tormentum, quovis dolore, quovis vulnere gravius: hinc triſte Patris lamentum, *Et tu quoque Brute fili mi!* Suetonius de morte Cæſaris commemorat.

Iac. Philip. Bergenſ. lib. 7 Martial. lib. 1. Epigr. Areſi⁹ Ioan. Ravis. text. in Offic. cap. 1.

1. Reg. 4.

Sueton. Tranq. de morte Cæſar. n. 82.

Permiſit quidem Deus, ut fugerit impius Aſſyriorum Rex Sennacherib Angeli ultoris gladium, vitamque ſervârit, ſed quòd poſtmodùm fugiens in civitatem Niniven, interemptus ſit à propriis filiis Adramelech & Saraſare, à quibus ſperaverat ſubſidium, & defenſionem, inde maximus illi cruciatus, & dolor. *Hoc fuit, ad inferendum ei majorem pœnam,* (Abulenſis ita teſtatur) eò quòd *occiſus eſt à filiis ſuis, à quibus maximè diligi debuiſſet.* Quòd pientiſſimus Dei Filius, paſtor ille optimus, qui, propter nimiam ſuam charitatem, venit in mundum, ut nos quæsrat, & oviculas errantes in paradiſi paſcua conducat; quòd ille, inquam, bonitatis infinitæ Servator deturbet nos, & ad infernalium luporum

Iſa. 37.

Abulenſ.

B fauces

fauces detrudat, quantum hoc NN. putatis fore tormentum? Quòd vox illa dulcis, quæ toties olim ad cœlum invitans; illa, illa ipsa ad æternas flammas modò abigat? ô Deus! *Ubi videbunt homines unigenitum Dei, qui pro nobis indignus, & ingratis tot pœnas, & injurias passus est, tum amore, tum timore compungentur ad fletum, plangentes semetipsos super ingratitudine suâ, eò quòd ausi fuerint aliquando resistere tantæ Majestati, & non cognoverint tempus visitationis suæ.* Ioach. Abb. in c. 1. Apoc. text. 10.

Quantum sit hoc tormentum, expertus est Regis Davidis ingratus filius, cùm, debellato exercitu, ad fugam coactus est, & extremas miserias Mulo itaque insidens, calcar admovit, & cursu rapidissimo accelerans ad quercum impegit, ubi dissolutis crinibus, ramoque intricatis, adhæsit inter cœlum & terram pensilis. Supervenit Joab, & tribus lanceæ ictibus cor Absolonis transfodit; & sic miserè periit. *Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon.* An non poterat alius esse tantæ crudelitatis minister? Omninò: voluit tamen ita Deus, quò foret acerbior Absalonis punitio, ut qui toties pro eo patrem iratum placasset, ille ipse contra eum animaretur, & tam crudeliter trucidaret. Undè crediderim, majorem fuisse Absaloni cruciatum ab agente, quàm ab ipsamet actione pœnali. *Hoc est admirabilius* (inquit S. Chrysostomus) *Qui Patrem ei reconciliavit, is ipsum interfecit.* 2. Reg. 18. D. Chrysost.

Miro, & insolito modo procedet Deus in ultione peccatorum. De eo loquitur Job, cùm ait: *Vidi impios flante Deo periisse.* Erit fortassis flatus ille ut crocodyli vel basilisci, interficiens? Testatur S. Paulus ita interficiendum Antichristum. *Quem interficiet Dominus Iesus in spiritu oris sui.* Huc Sacri Interpretes, edicite; Quid efficit spiritus oris Dei? Effectus ejus est, dare vitam, *inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem.* Sed & Spiritus est conservare vitam. *Nos consiamus aerem, dum ab extrà intùs trahimus, & ab intùs extrà reddimus.* Glos. Ordin. Voluit ergo Deus peccatorem interimere flatu illo, quo dat aliis vitam, ut sic mors sit acerbior. Perpendite igitur, quantus futurus sit dolor homini isti, quem sua iniquitas fecerit reum, dum æterni supplicii sententiam dicet ille, qui in mundum venit, ut æternâ pensaret gloriâ! dum infernalibus eum objiciet tenebris ille, à quo lucis æternæ sperabat gloriam! Iob. 4. 2. Thess. 2. Gen. 1. Glossa Ord.

Non tam doluit Tobias excæcatum se esse, quàm quòd inflictum hoc malum ab hirundine, quæ solita succo chelidoniæ visum pullis dare, ex naturali instinctu. *Quærit herbam chelidoniam, cujus succo illinit oculos filiorum, & sic visum recipiunt iteratò.* Ah! quòd Christus ipse, qui crucifixus est, ut splendorem det gloriæ, ad perpetuas damnabit tenebras. Prô, quantus hic cruciatus! Quòd plagæ illæ sacratissimæ, per quas ad cœlum alioquin daretur accessus, ceu totidem ora tonabunt, *Ite maledicti in ignem æternum.* Quòd Sanguis ille benedictus, magnū redemptionis nostræ pretium, pro atramento erit, ad scribendam æternæ damnationis sententiam. Horreo ad solam hanc cogitationem, & in mentis excessu cum S. Leone exclamo: *Quis igitur istam sortem æternorum cruciatuum non pavescat? Quis mala, numquam finienda, non timeat?* Petr. Berchor. lib. 1. reductor. moral. cap. 41. D. Leo serm. 4. de collect.

Exprobrabit tunc Judex iratus omnia beneficia nobis impensa, quibus abusi sumus. Audite quomodo loquentem inducit S. Chrysostomus: *Ego propter vos homo factus sum, propter vos alligatus & delusus, cæsus & crucifixus; ubi est tantarum injuriarum mearum fructus? Ecce pretium sanguinis mei, quem dedi pro redemptione animarum vestrarum, ubi est servitus vestra, quam mihi, pro pretio Sanguinis mei, debetis? Omnem rem vilissimam terræ amplius dilexistis, quàm justam meam fidem.* S. Chrys. sost.

Tunc objiciet Salvator (ait S. Ephræm Syrus) in hæc terrena se descendisse, ut paradisum aperiret, eoque perduceret; at nos, ex mera nostra malitia, infernum petiisse; æternis cruciatibus addixisse, *Paradisum vobis aperui, regnum cœlorum vobis obtuli, Spiritum sanctum vobis misi; quid ultrà debui facere, & non feci? Humilem voluntatem vestram solummodò quæsivi, non vos coëgi. Dicite, mihi peccatores secundùm carnem passibiles, ac mortales, quid passi estis, propter me Damnatorem vestrum, qui etiam impassibilis pro vobis passus sum?* D. Ephr. Syrus.

Tunc improperabit redemptor (dicit S. Augustinus) quanta pro nobis passus: ibi vulnera ostendet, & dilaniata membra. *Dominus noster, in die judicii, vulnera demonstraturus est sua, ut, convincens peccatores dicat: Ecce hominem, quem crucifixistis; videte vulnera, quæ infixistis; agnoscite latus, quod pupugistis; per vos apertum est, & propter vos, & tamen intrare noluistis.* Salutifera hæc vulnera contra nos. D. Aug. c. 20. in Ioan. & in catena D. Thom. ibid.

Dixerit hic fortassis Legis peritus: *Illud quod favore aliquorum introductum est, non debet ad eorum læsionem retorqueri.* Sed quis nescit, quòd L. Quod favore, C. de Legib.

Lex Divina supra omnem legem humanam sit, semper erit?

Mala hæc omnia ut evitemus, amplectamur salutare hoc monitum B. Thomæ à Villa-nova. *Praeoccupemus, Fratres, tantum Iudicem, & praeoccupemus faciem ejus in delictorum nostrorum confessione: praeoccupemus manus ejus condignâ pœnitentiâ, jejuniis, & flagellis, & sententiam ejus, fletibus leniamus. Ploremus coram Domino, qui fecit nos, ne perdat nos, corduque nostri maculas diluamus, gemamus pro delictis assiduè: gemamus modicùm, ne semper gemamus: ploremus modicùm, ne in aeternum ploremus; non parcamus nobis, ut parcat ipse nobis.* Peccator, hæc audi, & vitam emenda, alioquin sanctè polliceor, hæc experieris, & plura, & graviora, quàm dixi. Non credis modo? Credes cùm seriùs; nec erit pœnitendi tempus, nec veniæ locus.

D. Thom. à Villa Nova Conc. 1.

IN FESTO S. ANDREÆ APOSTOLI.

ARGUMENTUM.

Gloriosus Apostolus Andreas, Domini Nostri in jurisdictione temporali Vicarius, Principatum adauxit Ecclesiæ, & Christi. Et solet Deus, ad facta illustria, & gloriosa, abjectis uti mediis, quæ infirma sunt mundi, eligens, ut confundat fortia.

THEMA.

Ambulans Iesus juxta mare Galilaea, vidit duos fratres Simonem & Andream, & vocavit eos. S. Matth. cap. 4.

CUm duo pauperes, sed verè felices & beati Piscatores, Simon & Andreas extenderent retia capiendis piscibus, supervenit Clementissimus Dei Filius gravi incedens passu. *Ambulans Iesus juxta mare Galilaea.* Ad præsentiam Solis tam sereni illicò quiescere venti, procellæ concidere, sedari fluctus, & pacatum jam mare. Et statim ac vidit ibi duos fratres piscationi insudantes, voce elatâ, & signis, ad se venire jubet. *Vidit duos fratres, & vocavit eos.* Et quando putabant, capturos se pisces, capiuntur ipsi in verbo Dei. *Vidit, non ad facies eorum, sed ad corda respiciens.* (notat hic S. Joan. Chrysost.) *duos fratres. Ideo, super fraternitatem charitatis, Ecclesia composuit fundamenta, ut radicibus charitatis exuberans quasi humor ascendat in ramos, ut per naturam, & gratiam, ipsa charitas firmior habeatur.* Venerab. Beda sic habet: *Vocavit eos. Quia voluit suae praedicationis habere ministros.* S. Thomas hic ita sentit: *Venite post me; non tam pedibus corporis, quàm imitatione, & affectu.* Subscribit Hugo Card. *Faciam vos fieri piscatores hominum, id est, faciam vos Doctores, ut reti verbi Dei comprehendatis homines de mundo hoc falso & fluctuabundo, tempestuoso & instabili, perfido & semper periculoso, & nemini umquam tuto.* Beda ubi suprà.

S. Ioann. Chrysost. in Matt. cap. 4.

Beda homil. de Sanctis Conc. 4.

D. Thom. in Matt. c. 4.

Hugo Card.

Summatim, ab imo piscatorum statu ad Principatum S. Ecclesiæ vocavit: à mari Galilææ ad spatiosum mundi oceanum: à reti lacero ad Evangelium æternum; à naviculâ agitatâ ventis, & fluctibus ad navim S. M. Ecclesiæ, nullis umquam mundi adversitatibus submergēdam. *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Matt. 16. *Vocavit*; ut duo forent duces militiæ Christianæ duæ columnæ ædificii Ecclesiæ Catholicæ, fundatores Divinæ Religionis, clavigeri regni cœlorum, cives paradisi, cœlestium bonorum thesaurarii, supremi Sanctissimæ Trinitatis Cōsilii Secretarii. At si verè hoc, quod vetus est dictum, *Nec Hercules contra duos* quomodo ausim ego Apostolorum Petri & Andreæ, vel leviter laudes perstringere? S. Ecclesia glorioso Apostolo Andreæ festum hoc instituit singulare, & præsentem discursum, inibi exhibens paucis, quàm mirabilis Salvator in vocatione S. Andreæ, & electione.

Adag.

Hoc tamen, *Auditores*, monitum velim. Mundus est mare: *Hoc mare magnum & spatiosum.* Homines sunt pisces: *Facies homines velut pisces maris.* Et cùm ego piscator Apostolicus rete Evangelii, & hamum verbi Dei extendero, vos interim recordemini, esse Symbolum silentii pisces; adeoque pisces sitis, silentio ac attentione favendo; exordior.

Psal. 101. *Habac.* 1.

PARS PRIMA.

Vidit duos fratres, & vocavit eos. Voluit Christus ut ponerent hi duo fratres Simon & Andreas prima Ecclesiastici ædificii fundamēta, eaque fuso sanguine consolidarent, non secùs ac factum Romæ à duobus fratribus Romulo & Remo: erectos enim Civitatis almæ muros proprio sanguine etiam tinxerunt. Lucanus ita canit.

Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

Lucan. lib 1.

Elegit duos, ut bene scribit D. Gregorius, dictante Spiritu sancto; *quia charitas minùs, quàm inter duos, haberi non potest.* Subdit Angelicus Doctor, in c. 4. Matth. *Binos elegit, quia voluit, ut significaretur per hoc charitas spiritualis.*

D. Greg. hom. 17. *in Evang. D. Thom. in Matth. cap.* 4.

Ad erectionem Synagogæ antiquæ duo fratres electi Moyses & Aaron: adeoq; congruum erat, ad ædificium Ecclesiæ novæ seligi fratres duos, Simonem & Andream, ut sciret mundus, quòd fidei nostræ Christianæ sit fraterna charitas fundamentum; & hoc certum, quod habet S. Gregorius. *Non habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non maneat in radice charitatis*

D. Greg. suprà cit.

Neque voluit illos dividi, ut naturâ conjunctos, etiam uniret Divina gratia. *Iungat liberos æqualis gratia, quos junxit æqualis natura.* scribit S. Ambros.

S. Ambr. lib. de S. Ioseph patr. c. 2.

Venite post me, ut sitis paupertatis meæ, humilitatis, austeritatis imitatores. Hoc adimplevisse videtur Apostolus; siquidem *Andreas perfectè Christū secutus est in paupertate, quia omnia reliquit terrena per Christum, & contempsit: in humilitate, quia despectissimum mortis genus elegit: in mortis acerbitate, quia per triduum in cruce pependit, & acerbitatem pœnarum alacriter sustinuit.* Ita B. Jordanus.

B. Iordan. de Sax. serm. 3. *de S. Andr.*

Venite post me. Andreas Christum secutus est mente & affectu, insistens vestigiis ejus. *Post Christum namque ire, est ejus vestigia sequi* (ait Eusebius Emissen. *ejus opera imitari, ejusq; patientiam, & humilitatem tenere: neque enim sufficit nobis, pedibus tantùm ire post Iesum, nisi & mente & dilectione sequamur.*

Euseb. Emiss. in Matt. c. 4

Non fuit sic Deo visum expediens, ut maneret homo solus in paradiso terrestri. *Non est bonum, hominem esse solum.* ideò dedit Evam sociam. *Faciamus ei adjutorium simile sibi.* Pariter judicavit non fore conveniens, Andream manere solum in mystico Paradiso S. Ecclesiæ, ideoque Petrum adjunxit socium & adjutorem. *Et vocavit eos. Sicut enim in Paradiso, primo parente condito, dixit Deus: Non est bonum hominem esse solum: ita qui novum condebat paradisum in terr, novosq; homines in eo constituere decreverat, prioribus longè excellentiores, vocato Andrea, ei sociare voluit Petrum.* Ita S. Chrysostomus.

Gen. 2. *S. Ioann. Chrysost. apud Lopez in Festo S. And.*

Vocavit eos. Prævidebat enim Dei Filius, obtemperaturos illos, & statim omnia relicturos, ut vocantem sequerentur. *At illi continuò, nihil judicantes, aut hæsitantes, non soliciti, unde viverent, non considerantes, quoniam modò rudes homines, & sine litteris, prædicatores fieri possent, nihil denique interrogantes, sine omni mora, relictis retibus, & navi, secuti sunt eum.* Hæc S. Bernardus. B. Laurentius Justinianus satis mirari non potest, quàm promptè fuerit obediens S. Andreas, ut, superatâ protinus omni difficultate, sequeretur magistrum Dominum. De eo sic loquitur: *Nondum miracula viderat, Scripturarum minimè intellectum acceperat, & tamen promptus, & alacriter totum quod habuit, dereliquit.* S. Basilius concludit. *Longum vale retibus dixerunt, seque à mari expediverunt, Salvatoris nutibus obsequentes*

S. Bern. serm. de S. Andr. *B. Laur. Iustin. ib.* *D. Basil. Seleuc. Orat.* 30.

Vocavit eos. Miranda coralii natura, & proprietates, uti testantur, quorum est studium id scrutari. Nascitur in sinu maris, nutritur, & crescit; non fit tamen valoris, nisi priùs à piscatore aquis extractum, cui tunc accedit valor, color & vigor: valor quidem, quia in mari algâ vilius, eductum verò fit coralium: in mari albescit, at expositum aëri fit purpureum: in aquis est fragile, ubi extraxeris, adamantinum. In mari Andreas herba vilissima, pauper & abjectus piscator, albens quidem integritate animi, & conscientiæ nitore; fragilis & flexibilis jam ad bonum, & modo ad malum, sed reti Divinæ vocis, *Venite post me,* eductus mari, pro coralio est, valorem accipit dum fit ex piscatore Apostolus. *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Colorem habet purpureū in martyrio. *Innocēs ejus sanguis sine causa dānatur. Dignū sibi cōputavit martyrē, quem vocavit Apostolū, dum esset in mari.* Vigorē acquirit, ubi fit cōtra Ægeę minas intrepidus, & ani-

In vita.

animo quaſi adamantino invincibilis, terrori
S.Dionyſ. Carthuſ. Serm.2. de S. Andrea.
reſiſtit [Commendatur B. Andreas à conſtantiâ, & fortitudine in adverſis(*verba ſunt* D. *Dionyſii Carthuſ.*) quia pro Deo & fidei veritate ad mortem paratiſſimus fuit; imò cum inextimabili mentis fervore anhelabat ad ſalutare martyrium. Cùm enim Proconſul ei ſupplicium minaretur, reſpondit: Si crucis patibulum formidarem, gloriam crucis non prædicarē: quidquid tibi videtur in ſuppliciis majus, excogita; tanto namque Regi meo ero acceptior, quanto pro ipſo duriora perculero, & quanto in pœnis conſtantior fuero.] O Coralium duriſſimum! O conſtantiam Andreæ admirabilem! Andreas itaque ex herbâ coralium, ex piſcatore factus eſt Apoſtolus. *Vocavit eum.*

Salvator Noſter piſcatorem agit, arundinem dirigit, & hamum extendit, ut caperet animas;
Euſeb. Emiſſ. in Matth. c.4.
piſces enim ſunt Deo gratiſſimi. [Tales piſces digni ſunt convivio Dei: tales piſces in baptiſmatis fluvio natant: tales piſces hamo fidei, & ſanctæ prædicationis retibus capiuntur.] Sed quia non niſi ſingulos viciſſim piſces extraxit, Matthæum nunc ex profundo telonei, tunc Magdalenam ex lachrymarum oceano; hìc Nicodemum ex negotiorum abyſſo, ibi Zacchæū ex divitiarum torrente, in ſubſidium accivit Andreā, qui ut cooperator ſtrenuus, non unam viciſſim aut alteram, ſed animarum millia ad fidem Catholicam verbo prædicationis attraheret.
Petr. de Natalib.
Biduo vivens in cruce, viginti millibus adſtantium prædicavit. At ſi præviderit Salvator tam felicem Andreæ piſcationem, non mirum, quòd advocaverit futurum coadjutorem.
B.Iord.de Sax. ſerm.de S.Andr.
Omnibus piis actibus per Chriſtum, & circa Chriſtum geſtis, ipſe Andreas perſonaliter interfuit, & cooperabatur, ſicut Chriſto placuit. Itaque *vocavit eos*, q.d. Opus mihi veſtro labore, piſcatores: adeſdum, Andreas, & piſcationi te accinge, animas cæleſti regno acquiſiturus.
Euſeb. Emiſſ. Serm de S.Andr.
[Ecce primos Diſcipulos ſuos de mari Dominus vocat; quoniam multos, per eos, de hujuſmodi fluctuosâ amaritudine ad fidem vocare diſpoſuit; ut, quia de mari à Domino vocantur, ipſi quoque periclitantium animas de mundi hujus naufragio, & de vitiorum inſurgentibus procellis liberare diſcant.]

Cùm eſſet S. Eccleſiæ principatus anguſtus valdè initio, & exilis, Apoſtoli vocati, ut iis cooperantibus amplificaretur, & quaquaverſum propagaretur. Hoc ipſum videtur Chriſtus innuere, ubi per S. Evangeliſtam Matthæum ita loquitur: *Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod minimum eſt omnibus ſeminibus, cùm autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, ita ut volucres cæli habitent in ramis ejus.* Matt.13.
[Ita & regnum cælorum(*Driedonis ſunt verba*) crevit in arborem magnam, extendens propagines, ceu palmites ſuos in omnes gentes; ita ut volucres cæli, ſcilicet Sancti, per univerſum orbem pennis virtutum volantes in cælum, habitent in eo, adhærentes Societati Apoſtolorum & doctrinæ, ceu profeſſioni fidei illorum.] Driedo.

Videns ergò Dei Filius, quòd foret glorioſus hic Apoſtolus Divinæ ejus mentis cooperatione executor, ideò *Vocavit eos.*

Siquidem, ex ſententia D. Dionyſii Carthuſ. eruditiſſimi, qui operam in ſalutem animarum impendit, meritò vocatur cooperator Chriſti: *Nihil dignius in officio hominum. quàm Dei cooperatorem fieri.* Potiori ſanè jure debetur hic titulus glorioſo Apoſtolo, qui reti prædicationis Evangelicæ, & eſcâ verbi Dei millia animarum aliquando ad fidem attraxit.
Dionyſ. Carth. in Matt. n.4.

Vocavit eum, vicarium ſuum conſtituit, & pro-regem in temporalibus, ut principatū ejus in terris propagaret, *quantum ad multitudinem gentium, & quantum ad extenſionem terminorum.* Audite, quomodo id factum. Sapientiæ increatæ competebat mundi Dominium, ſed diabolus arripuerat poſſeſſionem, quandò Gentiles & Idololatræ impiè ut Deum colebant, ſacrificia offerentes & victimas. Quia tamen Imperialis ea lex eſt: *Duorum in ſolidum non poteſt eſſe Dominium, vel poſſeſſio.* Et, *Duo ſpecialia non poſſunt concurrere circa idem.*
L. Si ut certo ff. ſi duobus. L.1.c.de dat.promiſſ.c. ſing. 189. diſtinct.
Unde quia dæmon erat *poſſeſſor malæ fidei*, oportuit eum cedere, ut teſtatur Evangeliſta: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* Ioan.12. Ejecto uno, ſuccedit alter, fit poſſeſſor & Dominus: ſed non habet fideles, & obedientes ſubditos, qui ut Principē & Dominum agnoſcant, ac revereantur, Dicebat ideò Chriſtus, quòd magnam eſſet acquiſiturus gentium multitudinē, quandò in throno crucis exaltatus à terrâ. *Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum.* Ioan. ib. Et meritò; quia *Principale* (i. Princeps) *trahit ad ſe acceſſorium*, id eſt, Subditos
L.cum princip. ff de reg. jur. acceſſor. de reg jur. 12.6.
Et quòd exaltatio iſta faciēda in throno crucis, deducitur ex verbis ſubſequentibus: *Hoc enim dicebat, ſignificans. quâ morte eſſet moriturus.* Tunc (volebat dicere) milites inſcribā ſub vexillo S. Crucis. [Si exaltatus fuero à terra, id eſt, in cruce levatus, omnia genera hominū, ſcil. Juvenes & Virgines, Judæos & Paganos, doctos
Dionyſ.

Carth. in Joan. c. 12. art. 31. & simplici, pauperes & divites traham ad me ipsum, non violenter, sed amorosè, id est, per fidem & charitatem convertam eos ad me.] Sed (pace tuâ, Domine, dixerim) non reperio ego, quòd, postquam ita exaltatus, omnia traxeris. Fatebor quidem, aliquos attraxisse, sed tres solùm, Longinum scilicet, Latronē, & Centurionem, eò quòd hi verum te Principem crederent & filium Dei. Hoccinè *Omnia traham*? Dixisses, *Aliquos traham*? Proindè hîc verificata est Prophetia Michææ: *Væ mihi, quia factus sum sicut ille, qui in autumno colligit racemos.* Mich. 8. Quomodò ergò gloriaris de multiplicatione gentium, & aucto Principatu?

Ah! sic intendit Salvator. Postquam fuero ego exaltatus à terrâ & in cruce pendens, succedet in locum meū Andreas, & meus ipse Vicarius, prædicatione suâ, per gratiā, quam illi dedero, trahet Infideles, convertet gentes; sic ut *non per me, & immediatè*, sed *per Andream, & mediante eo, omnia trahā ad me ipsum.* Omninò, sic fiet. *Vocavit eum*, ut honorificū munus imponeret, locum teneret, foretq; Vicarius ejus & Coadjutor in salutē animarum: *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Undè D. Gregorius S. Andreæ conversionem multitudinis gentium meritò adscribit. *Iam jugo fidei colla gentium subdidit, jam mundi gloriam stravit.* D. Greg. hom. 5. in Evang.

Crucifixus est S. Andreas non eâ pedum junctura, quâ Christus, quâ S. Petrus & alii; apertis enim ille, & distentis in ligno seorsim pedibus. Mysterium ex Psalmis Davidicis lubet indagare. *In Idumæam* (ait Propheta regius) *extendam calceamentum meum.* Psal. 59. Quid autem per hoc intendat, ostenditur in Deuteronomio. Deut. 10. *Omnis locus, quem calceaverit pes vester, vester erit.* Undè deducitur, idem esse, *extendere calceamentum*, & *possessionem acquirere.* Siquidem *possessio accipitur per pedum positionem.* Idque verum esse, subdit, cùm ait: *Mihi alienigenæ subditi sunt.* Ubi Genebrardus sic elucidat: *Quæ sequuntur, pertinent ad externas nationes subjiciendas Ecclesiæ & Regno ejus.* Genebrardus in Ps. 59. Quodsi ita est (inquit Andreas Apostolus) crucifigar divulsis pedibus. *Extendam non calceamenta, sed pedes meos*, unum versus Occidentem, alterum versus Orientem, ut sic *alienigenæ subditi sint*, scilicet (interpretatur B. Bruno Episc. Herbipolensis) *Palæstina fœderata est Christo, & Ecclesiæ.* B. Bruno in Ps. 59. in Bibl. vet. PP. Tom. 2. Subdam fidei Catholicæ suavi jugo fidelem populum & gentes, atque adeò S. Ecclesiæ Dominium extendam ab Oriente usq; ad Occidentem: & quod mente conceptum, effectu impletum est, quandò *plurimos ad veritatem Evangelicam perduxit.* In vita.

Quid intentatum reliquit? Quò non peregrinatus est? In quas mundi non excurrit plagas? Quò terrarum non extendit prædicationis retia? Quæ non passus est itineris incommoda? Nil curavit blandicias: risit tortorum minas & supplicia; atque eò omnia molitus est, ut populos Provincias & Regna integra ad fidei Catholicæ converteret insignia: ut meritò de illo dixerim, quod de S. Paulo D. Chrysostomus: *Omnes in Regnum Dei festinabat inducere.* D. Chrys. sost. in Convers. S. Pauli.

Audistis, ni fallor, quàm mysteriosa usus sit inventione Patriarcha Jacob benedicturus nepotes suos, filios Joseph Proregis Ægypti, Manassen & Ephraim: hic erat natu minor, alter major. Manasses ergo ad dexteram avi, Ephraim ad sinistram genuflectit. Quid egit bonus senex? Manus posuit in formam crucis, & dexterâ benedixit Ephraim, sinistrâ vero Manassen. *Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat.* Gen. 48. Stetit hîc indubiè attonitus Joseph, & ægrè id ferens, erroris admonuit: sed compescuit Jacob indicto silentio, & ait: *Scio fili mi, scio.* Exponit hunc locum Guilelmus Hamer. *Agebantur hæc omnia ob futurorum significationem quandam, & ob mysteria quædam delineanda.* Guil. Hamer. in Genes. 48. Sed quid mysterii hîc? *Erat hic populus Iudaicus & Christianus, major & primogenitus fuit Iudaicus, minor Christianus.* Voluit ergo dicere Jacob: Scio fili mi Joseph, scio, cur sic faciam: filios tuos benedixi decussatis manibus, eò quòd Manasses primo genitus ad dexteram locatus, figura mihi sit Synagogæ Hebræorum & populi Israëlitici: Ephraim secundo-genitus, ad sinistram flectens, figura sit futuræ Ecclesiæ venturi Messiæ & multitudinis fidelium. Scias igitur velim cælestes benedictiones esse transferendas de Synagogâ nostrâ, ad Ecclesiam Christi venturi. S. Andreas passus est martyrium in cruce non ordinariâ, qualis erat Christi, vel S. Petri, sed factâ in transversum, ad modum quo distenderat Jacob brachia benedicturus nepotes, X. hâc formâ volens ostendere, quòd ab infidelitate gentes ad fidem convertisset, & plerosque Hebræorum à Synagogâ ad Ecclesiam, ut sic Christi Domini Principatus esset per ipsum amplificatus; *quantum ad multiplicationem gentium.*

Opinio

Opinio Cardinalis Baronij & S. Hippolyti martyris, crucem, in qua mortuus S. Andreas, esse fabricatam ex lignis olivæ. *Ad arborem olivæ crucifixus est.* Et hinc, credo ego, voluisse innuere, quòd, *sicut oliva fructifera*, tot protulerit fructus, quot gentiles ad fidem convertit, possitque de illo dici: *Filii tui sicut novella olivarum*, Genebrardus in hunc locum, addit: *Sicut germina, sicut plantulæ pullulantes, semperq; florentes tamquam surculi olivarum.*

Baronius. S. Hippol. martyr. Psal. 127. Genebrardus.

Duces olim victores è prælio coronas referebant ex olivarum foliis, adjectâ notulâ, *Salus & victoria.* Quid per crucem ex oliva significare voluit noster S. Apostolus, quàm quòd rediret ad cælestem patriam obtentâ victoriâ, tot animarum onustus spoliis, tot Populis acquisitis & Provinciis subjugatis ad augendum Principatum Christi?

Cruci olivæ insita martyrii palma. O verè pulchra in morte Andreæ reperitur Olivæ & Palmæ conjunctio: Olivæ, quia *viridis semper*: Palmæ, quia *inclinata resurgit*: Olivæ, quia *moriens revivisciт*, Palmæ, quia *quò annosior, eò fructuosior.* Videtur aliquãdo vetustate cadere, sed repullulascit in viridi propagine, ut egregio exprimitur emblemate additâ voce, *Pereo & spero.* Pereo (dicebat Andreas) ob tormenta, quæ in hac oliva patior: spero tamen quòd hæc gentilitatis germina, novellæ hæ plantulæ Catholicæ fidei pullulabunt quantocyùs & crescent in sanctitate ac meritis, fructusque dabunt dignos cœlesti præmio, *tanto uberius.* Ecce adaucti Populi, ecce multiplicata gens est.

Cæsar Ripa. Ioan. Ferus. Simon Birallus.

Neque minorem tulit fructum ex Terris, Civitatibus & Provinciis, quas peragravit, ubique fidem seminando ac Evangelium prædicando, quàm in terminis gentilium, rete Verbi Dei quaquaversùm extendendo. Clarum hoc fiet, si reflectamus ad modum, quo crucifixus est Christus, & cum, quo S. Andreas. Crucifixus est Salvatar expansis manibus & brachiis versus cœlum, sed restrictis pedibus & superimpositis versus terram. Quid per extensionem brachiorum innuit, nisi dilatationem Dominii sui in cœlo, & auctionem possessionis in Paradiso? At verò Dominium in terris ita restrictum & angustum, ut ne quidem duos pedes caperet, ideoq; in cruce compressis pendet, & superimpositis. Ex duorum Latronum eventibus confirmata hæc veritas. Bonus Latro, cui nomen Dismas, extensa videns Salvatoris brachia, ampliatum in cœlo Regnum credidit, adeoque rogavit ingressum; *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.* Et sic facillimè exoravit. *Hodie mecum eris in Paradiso.* At impius Latro tacitè in se dicebat: Socius ille meus petiit esse cum Christo in Regno cœli, & obtinuit: ego quid postulabo? Malim cum Christo manere in Regno mundi hujus, & hoc supplicabo: *Si Filius Dei es, descende de cruce, & salva temetipsum, & nos.* Nil tamen obtinuit, & crediderim ego, hoc illi tacitè responsum à Domino: Quod non est in potestate mea, hoc rogas. An non vides meum in terris Regnum adeò angustum, ut ne liberè duos ponam pedes, ideoque unum alteri superimpositum? Amplificatum est posteà, fateboi, sed operâ, incredibili zelo & assiduâ solicitudine S. Apostoli Andreæ, qui crucifixus expansis quatuor corporis partibus; extensis, inquam, brachiis & pedibus: eò fortassis, quia sunt quatuor mundi plagæ; scilicet Asia, Africa, America & Europa; quemadmodum de cruce Salvatoris canit Sedulius:

Luc. 23.

Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis,
Splendidus auctoris de vertice fulget Eous,
Occiduo sacra lambuntur sidera planta:
Arcton dextra tenet, medium læva erigit axem.

Sedulius in carm. pasch. in Biblioth. vet. PP. Tom. 9.

Andreas dextram extendit versus Africam, & sinistram versus Asiam: dextrum pedem versus Europam, & sinistrum versus Americam. Indicium profectò evidens, quod in omnes mundi partes Imperium Christi promovisset.

Rex Agesilaus interrogatus de amplitudine Regni sui & extensione Imperii, respondit, eò usque extendi, quò posset pertingere lanceâ; & quo non, ibi fines esse Regni, & Imperii limites. Si quis vestrùm, Auditores, me interroget, quousque propagatum sit Christi Regnum; eò usque etiam dicam, quò pervenire S. Andreas & acuto gladio Verbi Dei potuit penetrare.

Stupenda opera & miracula patrata ab Apostolo nostro loquantur, & eorum, quæ hactenus dixi, testimonium dabunt. Quot, & quanta fecit mirabilia in terris? Aliqua adferam ex Jacobo de Voragine in vita. In Mirgundia, S. Mathæo ac Infidelibus, quibus prædicabat, excæcato, visum restituit, fusis orationibus. In platea, septem infestos transeuntibus dæmones, expresso mandato, repressit & cohibuit. Eodem tempore & ab iisdem dæmonibus occisum hominum resuscitavit. Homines 39. auditâ Andreæ famâ accensi, navi se dederant, ab eo doctrinam fidei accepturi: sed invidit Diabolus, & excitatâ tempestate omnes submersit. Cùm ecce corpora undarum fluctibus propelluntur ad littus, ubi ad imi-

Iacob de Voragine in vita.

tationem Magistri sui ambulabat Andreas, & fortè casu unum ad ejus pedes ejectum, & vix tactum revixit ilicò: & pòst alia etiam corpora ad eum delata, continuò suscitantur omnia. Non mirum, quòd in mari, quòd in terris mirabilia operatus sit.

Vidit S. Joannes Angelum, & hic habebat pedem unum super terram, alterum super mare. *Et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.* Rupertus Abbas ita explicat: [Plerumq; nomine terræ Judæa, maris autem vocabulo gentes significantur.] Et Areta: [Pedum altero quidem inniti humidæ aquarum congregationi; altero verò terræ, designat ejus magnitudinem, qui utrumque complectebantur.] Blasius Vigeas: [Universum terrarum orbem, qui terræ marisque appellatione comprehēdi solet, Christi Domini imperio potestatique subjiciendum.] Liranus denique in Glossa: [Per mare, quod est locus aquarum, intelligitur populus Christianus, per aquam baptismi regeneratus; per terrā verò Pagani in terris desideriis defixi.] Concludunt Authores isti, quòd per Angelum illum tenentem pedū unum super terram, alterū super mare, denotetur Dei Dominium unius & alterius populi; aut verò illud ad partes extendi duas præcipuas, ex quibus constat mundus. Hinc à nobilissimâ civitate Venetâ depictus exhibetur generosus leo pedum duos habens in terrâ, in mari alios, ut sic indicatum sit, quòd habuerit S. Marcus Evangelista Dominium in terrâ & in mari, & utrobique habitus ut Dominus, quem timerent omnes & revererentur. Andreas miracula faciens in mari, & in terrâ, jurisdictionem ostendit, & *ius acquisitum* in duo elementa, *quantum ad extensionem terminorum.* Ad augendum & exaltandū Christi Principatum, ubi mors illi subdita est, & vita reveretur. An non ergo jure meritò vocavit Andream Christus? *Vidit, & vocavit.*

Apoc. 10.
Rupert. Abb.
Areta in Apoc. 10.
Blasius Vig. in Gen. 10. comm. 4. sect. 4.
Liran. in Glossa.

Et justo titulo Andreas cooperator Christi vocatur; quia cum eo ad exequendum opus redemptionis nostræ concurrit, *quantum ad effectum, & applicationem* (sic loquor, quod in rigore non ausim.) Satisfaceret Dei Filius monetâ passionis & pretio sanguinis in trunco crucis; solveret, inquam, duobus attributis Divinis læsis debitum ex rebellione & trāsgressione Protoparentis Adami. Verbis utor Dionysii Carthus. Adam inobedienter manus suas ad prohibitū cibum extendit: cōgruum fuit, ut Christus, immaculatas manus in cruce extendēdo, satisfaceret. Læserat Adamus Divinam Justitiā, non solùm, quia *usurpavit illicitè rem alienam*, pomum scilicet vetitum comedendo; sed insuper etiam (ait S. Thomas) quia *appetiit inordinatè similitudinē Dei, quantum ad scientiā boni & mali, sicut serpens ei suggessit.* Adeoq; cōmisit actum Divinæ justitiæ contrarium. Præterea & in attributū Divini amoris impegit, quandoquidem *per peccatum aversus est à bono incōmutabili, & conversus est ad bonum cōmutabile.* Plus creaturā amavit, quam Creatorem, & indè omnis miseriæ nostræ origo. Venit Christus in mundum, ut liberaret & redimeret, per mortem quidem satisfaciendo justitiæ, per acerbissimam passionem amori. Quæstio est modò, an satisfecerit utriq; debito? Justitiæ satisfecit *ad æqualitatē per mortem suam*, docet S. Thom. *Imò satisfactio Christi fuit superabundans.* Et amori satisfactum, sed non ita plenè pro desiderio Christi, ideoque ad Patrem clamat lamentans: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me? Conqueritur Christus* (dicit Beda in hunc locum) *quia Pater ei non concedit longiorem vitam, ut plura pati possit.* Quis ergo plenè pro amoris debito persolvit?

Dionys. Carth. Serm. 2. de S. Andrea.
Alex. de Ales 3. p. q. 36.
D. Thom. 2. 2. q. 46. art. 7.
D. Thom. 2. 2. q. 163. a. 2.
D. Thom. 3. p. q. 46. & 48.
Matt. 27.
Beda.

Dubium occurrit pulchrum valdè, & unde propositæ nostræ quæstionis erit resolutio. Dicite, Auditores, quare *biduo pēdebat in cruce beatus Andreas*, ut habetur in ejus vitâ; & Christus solùm *ab hora sexta usque ad horam nonā?* econtrà tamen fieri debuisset: Andreas quippe purus erat homo, decrepitus valdè & senio gravis; Christus, homo quidem, sed & Deus, atque in ætate florida, 33. annorum homo. Unde Pilatus *mirabatur, si jam obiisset.* Agedum, dubii nodum dissolvamus. Tantulum vixit Christus in cruce, eratq; moræ longioris impatiens, quia insatiabili urgebatur desiderio, ut morte solveret Justitiæ creditū. An non ergo & mihi (ita Divinus amor) fiet satis? Et mihi non debetur? Si quid solutum, non pro debito satis, saltem quantum ad extensionem Mortuus est jam Christus: *Cōsummatum est. Et inclinato capite emisit Spiritum.* Non modò passibilis, neque erit umquam, qui satisfaciat: cum gloriosus resurget. Quid igitur fiet? Mortuo patrefamilias, relictâ hæreditate cum debitis, tenetur ad solutionem primogenitus qui bonorum factus hæres. Leges ita decernunt: [Hæres tenetur creditoribus hæreditarius. Hæres adeundo hæreditatem, dicitur quasi contrahere cum defuncto, & ideò tenetur ad omnia disposita à defuncto, & ad debita illius Et Filius hæres tenetur solvere debita Patris.] Authent: Quandò de Hæred.

In Vita.
Matt. 27.
Marc. 15.
Ioan. 19.
L. Nihil autem ff. de reg. jur. § necessar.

Quando moriebatur Christus, de Principatu crucis dispoſuit, atque hæredem reliquit Andream. *Isa.9.* *Factus eſt Principatus ſuper humerum ejus.* Et illi, ut potè primo-genito & Apoſtolo Chriſti, vocatione primo, competebat patiendo ſolvere reſiduum amori debitum, & hoc per biduum pendens in cruce perſolvit.

Proindè non immeritò hæc Apoſtolo noſtro *Coloſſ.1.* accommodem verba: *Adimpelo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus.* Quis enim neget, S. Andream à Magiſtro vocatum, ut eſſet quaſi Corredemptor (piè loquor) & in opere Salutis hominum Coadjutor? *Vidit, & vocavit eum.*

Conſtans hæc eſt veritas, (Auditores:) Hæreditatem promptè, & libenter adimus: ſi verò reſtent debita, & ſolvendum eſt, ordinariè tergiverſamur, quaſi cogendi. S. Andreas promptiſſimum utrobique ſe exhibuit, plenè & lubentiſſimè perſolvit, neque eò rogandus.

Altera ſupereſt differentia crucifixionis Magiſtri & Diſcipuli, & illa examinanda. *Marc.14.* Chriſtus in horto Gethſemani, ubi vidit crucem, *cœpit tædere, pavere, & mœſtus eſſe. Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* S. Andreas ad crucem ibat *ſecurus, & gaudens.* Deſiderabat: *O bona crux diu deſiderata!* & crucem eminùs videns, clamabat: *Salve creux pretioſa: ſuſcipe Diſcipulum ejus.* Obſtupeſcit hìc D. Dionyſius Carthuſ. & ſic loquitur: *Dionyſ. Cartuſ. ſerm. de S. Andrea.* *Videns ergo paratam crucem, nequaquam (ut exigere videtur mortalis infirmitas) facies ejus expalluit, nequaquam ſanguis ejus gelatus eſt, non ſteterunt capilli, aut vox faucibus hæſit, non contremuit corpus, non mens ejus turbata eſt, non receſſit (ut aſſolet) intellectus; ſed ex abundantiâ cordis, os ejus locutum eſt: Salve crux pretioſa.* Quid hoc? Timebit ergo dux nec conſtabit animo: & pugnabit intrepidè miles? Pro reſponſione, advertendum, Salvatorem dixiſſe *Ioan.6.* Hebræis ſæpiùs: *Ego ſum panis vivus.* Ideo ab Hebræis cogitatum & dictum: *Ierem.2.* *Mittamus lignū in panem ejus.* Lyranus ex textu Hebraico legit: *Lyranus.* *Mittamus lignum in taxum ejus.* *Plinius.* Taxus arbor lignum habet venenoſum, ac ſi clavis penetretur; venenum amittit, fitque ſalutiferum. *Iſidorus lib. Etymolog.* Antequam crucifixus eſſet Chriſtus, venenata erat taxus crucis, inficiebat & mortem dabat; ideoq; Chriſtus *cœpit pavere, tædere & mœſtus eſſe,* cùm illam Angelus repræſentaret; ſed ubi clavis perforata in morte Redemptoris, dulcorata eſt Andreæ, & facta ſalutifera. Non mirum igitur quòd ſit ipſe *ſecurus & gaudens,* lætâque voce ſalutet: *O bona crux! Antequam te aſcenderet Dominus,* (Dionyſii Carthuſ. pono verba) *timorem terrenum habuiſti: nunc verò cæleſtem habes lætitiam & cum deſiderio ſuſciperis.* *Dionyſ. Carthuſ. ubi ſuprà.*

Neque diſplicet altera expoſitio magis litteralis. Quandò Deus mulierem formavit, ex oſſibus Adami accepit: *Tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea.* *Gen.2.* Oſſa ſolida ſunt, & fortia; caro autem debilis & fragilis: ſic ut mulier, ſi quâ pollet fortitudine, à viro habeat, & debeat acceptam referre: & ſi quæ in viro fragilitas, à carne illâ eſt, quam in locum coſtæ ablatæ Deus ſupplevit. Simili planè modo Filius Dei carnem aſſumpſit ex homine: *Verbum caro factum eſt.* *Ioan.1.* & tunc *languores noſtros ipſe tulit.* Undè, quia caro *erat infirma,* inde factum, quòd in naturâ humanâ obortus ſit timor. *Cœpit pavere, tædere & mœſtus eſſe.* Deus autem oſſe replevit, id eſt, fortitudine. *De plenitudine eius nos omnes accepimus.* *Ibid.* In virtute hujus, S. Andreas animo conſtans & viribus, nil timuit crucis duritiam, ad illam anhelabat: *Securus & gaudens* ſolvit amori debitum à Chriſto commiſſum. *O rem admirabilem! Chriſtus Redemptor noſter crucis meditatione cohorruit; Andreas ad crucis aſpectum exiluit: quia nimirum Chriſtus, cùm timebat, Andreæ erat humanitate veſtitus; cum gaudebat Andreas, Chriſti erat fortitudine veſtitus.* *Diez con. 4. de S. Andrea.* Confirmat & concludit S. P. Auguſtinus: *S. Auguſt. tr. 5. in Ioan.* *Poterat pro oſſe os reddere; ſed in locum oſſis, caro adimpleta eſt. Quid igitur ſignificavit? Facta eſt mulier in coſtâ tamquam fortis, factus eſt Adam in carne tamquam infirmus: Chriſtus & Eccleſia: illius infirmitas, noſtra eſt fortitudo.*

Mentem Chriſti vocantis perfectè adimplevit Andreas, & verum ſe Magiſtri cæleſtis diſcipulum & Vicarium fideli cooperatione probavit. Arithmeticis crux Andreæ X. numerū facit denarium; qui perfectionem deſignat, ſi Divo Ambroſio credimus. *D. Ambroſius.* *Denarius numerus perfectus eſt.* Unde Romulus Imperator, *confirmatis iam rebus, Regnoque iam conſtituto, quæcumque fecit, & inſtituit, denario numero finivit.* *Pier. Valer. l. 39.* Hoc modo innuens opera ſua jam omninò eſſe perfecta. Cruce ad modū denarii diſpoſitâ opus ſibi cōmiſſum Andreas implevit, ſic indicans, aſſecutū eſſe intentū Chriſti, exhibendo ſe Corredemptorē in animarū ſalute, & Coadjutorē in amplificatione principatus ejus, *quantū ad multiplicationem gentium, & extenſionē terminorum.*

Obſeruatu dignum, quod notant Abdias Babylonicus, Petr. de Natalibus, & Dionyſ. Car- *Abdias Babylon. Petr. de*

Natal. Dionyſ. Carthuſ.

thuſ. factum in morte Apoſtoli, dum penderet in cruce, *ſtatim ſplendor nimius* (qui cæli favor eſt) *adinſtar fulgoris, per horam & dimidiam ipſum obtexit, cum quo lumine aſcendens Apoſtolus Dei, ſpiritum emiſit.* Ita ille. *Tunc copioſiſſimus ſplendor de cælo deſcendens ſic per mediam horam eum circumdedit, quod nullus videre valebat: ſimul cum lumine ſpiritum tradidit, & Regnum cæleſte introivit glorioſus.* In creatione mundi etiam orta eſt lux: *Fiat lux. Et facta eſt lux.* Rationem addit Magiſter ſententiarum: *Congruè mundi ornatus cœpit à luce, ut cetera, quæ creanda erant, viderentur.* Ortâ luce moritur Andreas, nè facta ejus heroica tenebris ſuppremantur, ſed ut videat totus mundus & admiretur.

Gen. 1. — Petr. Lombard.

Et ſi ex ſplendore orto Iſabella Valeria Regina Hiſpaniarum, ſubjugationem totius mundi & Principatum augurabatur, addito, *Jam feliciter omnia.* Ut quid non potiori jure nobis idipſum de S. Andrea Apoſtolo ſit licitum ominari?

Hieron. Ruſcell.

Merita S. Andreæ quot & quanta, quis explicet? Virtus ejus tanta & potentia, ut mereatur præconium Sancti, qui Sanctorum omnium ferè in ſe perfectiones complectatur. Ad martyrii inſtrumentum revertamur, ad crucem, unquam, formâ X. denarium numerum exhibentem, qui ceterorum numerorum perfectiones omnes & valorem comprehendit. *Denarius ſiquidem omnes numeros claudit: & ultra denarium, nulla novit ratio numerare.* Et quis certò ſciat, an non voluerit Deus hoc crucifixionis modo Andream cælo inſertum, declarare mundo Sanctum talem, qui Sanctorum reliquorum virtutes in ſe contineat?

Paul. de Palat. in Matth. 20. Anaſtaſius Sinaita in Hexam. l. 7. in Biblioth. vet. PP. Tom. 6

Ordinavit S. M. Eccleſia, ut Novembris prima dies ſacra ſit omnibus Sanctis, ultima verò particulariter S. Andreæ. Menſis facit pro bilance, cujus unâ in parte, primâ videlicet die Eccleſia omnium Dei electorum poſuit merita; in alterâ verò, id eſt, ultimâ die, ſolùm S. Andreæ: hoc ipſo demonſtrans, tot reperiri virtutes & perfectiones in Andrea ſolo, quot in reliquis ſimul Sanctis. Menſis ergò bilancem expendite, & in æquilibrio deprehendetis.

Niſi fortaſſis malint aliqui ita explicari: *Finis debet correſpondere principio.* Omnes Sancti in principio menſis ponuntur, at verò Andreas in ipſo fine, ut correſpondeat, *ſi non extenſivè*, quantum ad Sanctorum multitudinem; ſaltem *intenſivè*, quantum ad ſanctitatis intenſionem.

O Andrea! patere, ut feliciſſimum te prædicem, utpote qui meritus ſis vocari à Filio Dei, Diſcipulorum adſcribi conſortio, ad Vicariatum à Chriſto eligi, ut Perſonam ejus repræſentares, eſſesque Pro-rex Principatus temporalis hujus mundi, & in opere Salutis humanæ Coadjutor. Spreviſti incunctanter prædam piſciũ, ut lucrum faceres animarum. Vix auditâ voce, *Venite poſt me*, retia deſeruiſti & naviculam; Dominum vocantem ſecutus es promptiſſimè; atque in ictu oculi ferè hæc omnia. *Et continuò relictis retibus, ſecuti ſunt Dominum* Ludolphus de Saxon. Carthuſ. ibi ſic meditatur: *Conſidera nunc quanta fuerit horum quatuor beatorũ Diſcipulorum obedientia, qui ad unius juſſionis vocem, ſtatim relictis omnibus, etiam voluntate, & propoſito habendi, Chriſtum Dominum ſunt ſecuti.*

Ludolph. de Sax. Carthuſ. l. 1. c. 29.

O quoties vocat nos Deus, & ſanctis inſpirationibus invitat ad bene operãdum! Vocat quidem, ſed non audimus: vocat mundus, & currimus, voluptatibus ſenſuum alecti. Hanc noſtram cæcitatem deplorat D. Greg. *Quanta nos Dei miracula videmus, quot flagellis affligimur quantis minarum aſperitatibus deterremur, & tandem vocantem ſequi contemnimus; & ab amore præſentis ſæculi nec præceptis flectimur, nec verberibus emendamur?* Lubet hic addere planctum S. P. Auguſtini in Oratione paulò ante obitum in obſidione Hipponenſi compoſitâ, operibus ejus non contentâ, à Cardinali Seripando Patribus Concil. Trident. datâ. *Ante oculos tuos, Domine, culpas noſtras ferimus, & plagas, quas accepimus, circumferimus minus eſt quod patimur, maius eſt quod meremur; peccati pœnas ſentimus, & peccandi pertinaciam non vitamus. In flagellis tuis infirmitas noſtra vertitur, iniquitas non mutatur: mens ægra torquetur, & cervix dura non flectitur; vita in dolore ſuſpirat, & in opere non ſe emendat. Si expectas non corrigimur ſi vindicas, non duramus. Confitemur in correptione quod egimus, obliviſcimur poſt viſitationem quod flevimus. Si extenderis manum, facienda promittimus; ſi ſuſpenderis gladium, promiſſa non facimus. Si ferias, clamamus ut parcas; ſi peperceris, iterum provocamus ut ferias.* Ita plangebat Sanctus ille Præſul. Quis verba hæc legat, nec moveatur ad lachrymas & compunctionem?

D. Gregor. homil. 5. in Evangelica. — S. Auguſt. in oratione ante obitum.

Surgite peccatores, ſurgite, & mementote quia redẽpti eſtis pretioſiſſimo Chriſti Sanguine; audite vocẽ Domini, operibus bonis correſpondere, & vocantẽ ſequimini Navim veterẽ laxioris vitæ relinquite, è procelloſo ſcelerum mari egredimini, & retibus, malis iniquam ha-

bitibus

bitibus vos extricate; atque sic expediti sequimini Christum, dum benignè invitat, *Venite post me*, Incunctanter facite, exemplo Apostolorum, qui cōtinuò *relictis retibus secuti sunt eum*, promptè sine dilatione aut discussione obedientes. Audite S. Chrysostomum perorantem: *In his autem datur forma omnibus Christum sequi volentibus: per hoc enim quod Petrus & Andreas, relictis retibus & navi, vocantem Dominum statim sunt secuti, ostenditur nobis, quod non voluntas carnalis, non cupiditas temporalis, nec affectio sanguinis nos retrahere debet à sequela Christi.*

D. Chrysostomus.

Antequam progrediar, monitum esto & commendatum. Cœperat indubiè Petrus facilè piscem, ex quo haberet nummum ad solvendum vectigal. Ego piscator Evangelicus, ut dixi, vos pisces, crediderim omnes Verbi Dei retibus inclusisse; nolim tamen aperire & vos exenterare (quod fecit Petrus) ut videam, & nūmos reperiam; sed pauperibus compatior, corpori debent vectigal quotidiani victus, & nisi solvant citò, urgebit fames & vim faciet, Rogo & obtestor, bursam aperite & eleemo ynam date Christi pauperibus, ut refocillentur.

PARS SECUNDA.

ERant enim piscatores. Quis umquam Pigmæos deligat milites adversus Gigantes? Formica camelo bellum faciet? Pusillanimitas fortitudini resistet? A lepore timidissimo fugiet ferocissimus leo? Filius Dei abjectos eliget piscatores ad facta heroica? Respondet S. Gregorius Papa & rationem adfert: *Relictis sapientibus, insipientes; relictis fortibus, debiles; relictis divitibus, pauperes elegit, & prædicatores infirmos, abjectosque, qui potentes quosque, & fideles populos colligerent, habere studuit.* Subduntalii, quòd *voluit Dominus, ut mirabilem conversionem orbis, homines piscatores idiotæ, ignobiles, & vulgares efficerent, & felicissimum bellum contra mundum & mundanos homines, duodecim inermes simplici induti tunicā sine calceamentis nudi gererent, deorum cultum abdicarent, & Iesum crucifixum verum Deum confiterentur.* Joannes Episc. Montop.

D. Gregorius.

Ioan. Episcop. Montop. in conc. S. Andreæ t. 5.

Sed responsio illa dubium nostrum plenè non solvit: nunquid enim potuisset tantum efficere Salvator per divites, nobiles & sapientes? S. Chrysostomus meliùs respondet: *Non nobiles mundi, aut divites elegit, ne suspecta fieret prædicatio; non sapientes sæculi, qui per sapientiam mundi persuasisse humano generi crederentur; sed elegit piscatores illiteratos, imperitos, & indoctos, ut aperta esset gratia Salvatoris.* Et B. Petrus Damianus: *Non eligebat in adjutorium sibi triumphalibus titulis claros, non strenuos bellatores, non frementium ascensores equorum, non denique Philosophos & eloquentes, sed remigium vectores, & perexilis naviculæ remiges, ut victoria soli Divinæ potentiæ, non humanis viribus adscriberetur.*

D. Chrys.

B. Petr. Damianus serm. 5. 7. de S. Andr.

Necdum intelligitis? Apertiùs edisseram. Pro more Dei ita factum est: solet enim abjectis uti mediis ad actiones heroicas: paleā, etsi levissimā, turres evertit, & flatu minimo civitates fortissimas: crine taurum ligat indomitū: ut superbissimorum hostium vincat feritatem, armat muscas, locustas, aut solùm culices. *Ecce quales instruxit acies* (scribit Rupertus) *pugnando pro Israel; ex hujusmodi cohortibus, totas in fortes Aegyptios compescuit legiones.*

Rupertus Abb. in Exod. 38.

Magno tenebatur desiderio Nathanaël, ut Apostolorum numero posset inscribi, & merebatur ob singularem probitatem, ipsomet Salvatore approbante, cùm de illo ait: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.* Mediatores adhibet Philippum & Andream, ut apud Christum intercedant; sed non exorant. Mattheum admisisti, (Deus bone!) etiam Judam; ut quid Nathanaëlem repudias? S. P. Augustinus existimat eum fuisse legis Doctorem, hominem doctum & Scripturæ peritissimum. Non potes esse meorum hominum, inquit Deus; Ego sapientes non quæro, sed idiotas volo & ignaros, utpotè qui simplicium ignorantiâ, mundi sapientiam confundo. *Intelligere debemus* (loquitur S Augustinus) *ipsum Nathanaelem eruditum, & peritum legis fuisse; propterea noluit illum Dominum inter discipulos ponere, quia idiotas elegit, ut confunderet mundum. Dominus noster Iesus Christus, volens superborum frangere cervicem, noluit per oratorem quærere piscatorem, sed de piscatore lucratus est Imperatorem.*

S. August. in Ioan. 1. tr. 7.

Primus ex hominibus prædicator fuit Enos filius Seth. *Hic cœpit invocare nomē Domini.* Vel, ut legitur ex Hebraico, *Ab ipso factum est, ut invocaretur nomen Domini.* Et primus ipse cultū Divinum docuit, ritus & cæremonias in Sacrificiis observandas annotavit. Ut quid res tā seria cōmittitur Enos? Cur non æquè aliis filiis Seth? Mysterium latet, quod advertit Fortunatus Scachius. Enos idem est quod homo. Notandum, quòd in S. Scriptura tribus diversis vocibus

bus ex textu Hebraico significetur homo, scil. Adam Hisch, Henos: eâ tamen differentiâ, ut per Hisch denotetur homo insignioris notæ, & valoris; per Adam homo terrenus; per Henos homo vilissimus & ignarus. Putem ego Enos abjectiorem fuisse, & rudiorem ceteris fratribus; adeoque Deum elegisse hunc ad munus tam arduum & serium: quia nemo apud Deum aptior quàm sic abjectus & inutilis; nemo doctior quàm indoctus; estque facundissimus ille Orator, qui ad instar pueri, ad singula balbutiens.

Psalm. 8. David in consideratione Divinæ magnificentiæ attonitus, exclamabat: *Domine Dominus noster, quã admirabile est nomen tuũ in universa terra!* q. d. Quando contemplor Divini tui nominis excellentiam, hæreo sine voce, & confundor: utpotè quòd à Solis ortu usque ad occasum semper laudabile, cælis ipsis sublimius est. Neque, si confluant Oratores omnes disertissimi ad dignè celebrandum, etiam in minimo, suffecerint. Et verè ut dicam, nemo laudaverit melius, quàm admiratione & silentio: siquidem *Magnificentia tua elevata est super cœlos.* Vana hic facundia Demosthenis, ingrata Tullii eloquentia, & omnis mundi Rethorica est deficiẽs. Quis igitur laudet? Audite. *Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem.* Prævalet hic parvulorum balbuties. *Quomodò vel ab his laudũ præconia, cum sermonibus imperiti sint? Quæ prudentia est, talibus uti declamatoribus? intellige consilium Dei, elegit Deus stulta mundi, quibus crederet nominis sui, & gloriæ celebrationem.* Paul. Mànap. vestig. 23. §. 1. Nõ petit viros facundos, qualis erat Demosthenes, qualis Nathanaël, qui nomen ejus per omnem terram extollant: non cupit Oratores, sed idiotas: *Narrat simpliciter in quibus appareat Dei magnificentia, & virtus, non certè in potentibus, non in nobilibus, non in fortibus; sed infirmis, ignobilibus, contemptibilibus: nam fortitudo Dei fundatur, & stabilitur per infantes, infirmos, idiotas & simplices.* Nolim Evangelium meum Rethoricis adumbrari coloribus, sed stilo simplici prædicari. Vos, vos piscatores estis idonei, vos volo, adeste: *Venite, venite post me.*

Ignorantiam peto tantùm, ut elatorum sapientiam confundam. *Exitus acta probavit.* In Concilio Niceno Philosophus aderat argutus valdè, & in malitia pertinax. Sophismatibus ille *multos irretiebat, & à nemine irretiri poterat.* Neque erat aliquis refutare ausus, aut redarguere. Vir simplex & idiota aliquis licentiam petiit, ut posset cum Philosopho conferre & disputare de articulis fidei; atque potuit. O quanta est Dei virtus! Philosophus subtilissimus ab homine ignaro ita statim confunditur, ut abjuratis ilicò falsis dogmatibus, liberè exclamârit: *Credo, & Christianus esse volo. Simplicissimus Christianus in certamen descendit cum eo, & articulis fidei vicit, & tandem fidem Christianam confessus est.* Sozomenus lib. 1. hist. Eccl. c. 17.

Idiota ille vicit Philosophiam hominis; at S. Andreas argutiam dæmonis confudit. Mirabilis est casus qui refertur in vita ejus. Episcopus exemplaris & sanctioris vitæ, qui speciali cultu & devotione Sancto Andreæ adeò erat addictus, ut in cunctis agendis hunc semper præmitteret titulum, *Ad honorem Dei & sancti Andreæ.* Iacob de Vorag. Invidens Viro sancto antiquus hostis, callidè struit insidias, &, quo faciliùs tentet ac fallat, formam puellæ venustissimæ assumpsit, seque finxit filiam Regis, & à patris facie declinare, eò quòd vellet desponsare invitam, quia Deo Virginitatem perpetuam consecrasset. Ad Episcopum pergit, mentito illo habitu, statimque pedibus ejus provoluta, azylum implorat, & protectionem. Miratur Præsul nobilitatem sanguinis, majestatem & pulchritudinem corporis, tantum in virgine fervorem & constans virginalis castitatis votum: auxilium pollicetur & favorem, ad palatium intromittit & ad mensam. Cum mensæ jam assiderent omnes & illa ex opposito Episcopi, intẽdit in eam crebrò, & quo magis respiciebat, eò formosior ficta Domicella apparebat, ita ut convivæ plus recrearentur pulchritudinem falsam intuendo, quàm appositis ferculis reficiendo. Ecce subitò aderat ad portam palatii aliquis, iteratis ictibus pulsabat, petentiq; Episcopo an permitteretur ingressus, respondit mulier: Famulus præmittatur & proponat hoc dubium: Quid maximũ, & mirandum fecit Deus in spatio angusto? Quod si resolverit, licebit ingredi. Respondit peregrinus: Sic à me dices ei, qui te misit, nil majus aut mirabilius fecisse Deum in spatio exiguo, quàm diversitatem facierum, & venustatem. Tympius in mensa Theol. p. 1. de terra. Applausit Domicella, addiditque alterum dubium: Ubi terra omni cælo altior? Et hoc quæsitum resolvit ipse, dicens: In cælo empyreo, ubi residẽtia Corporis Christi, quod è terra formatum, ut nostra sunt. Et hoc approbavit. Tertiò denique interrogavit: Quantum à terra cœlum distat? Vade, inquit peregrinus, & dic mulieri, hoc ipsi notissimum, utpote quæ spatium

illud

illud mensuravit à cœlo in abyssum delapsa. Larva, infernalis ubi detectam se vidit & in diabolicis sophismatibus confusam à simplici peregrino, disparuit relicto fœtore intolerabili. Accurrunt ad portam omnes ut peregrinum videant, sed non comparet. Tristantur non esse inventum & agnitum, quare procumbunt in genua & humiliter rogant Deum, ut revelet; & ita factum, quia cognovit Episcopus fuisse S. Andream Apostolum, quo patrocinante insidias diaboli evaserat.

Hæc vobis, Auditores, sit commendata pietas & erga gloriosum Apostolum fervens devotio, ut ab insidijs diaboli in vita & in morte vos protegat. Et peroro verbis Pelbarti: *Ecce ergo, charissimi, quàm bonum est, beati Andreæ patrocinium invocare, ut liberetur homo ab insidiis & periculis Diaboli. Rogemus ergo Christum Iesum, ut beati Andreæ meritis det nobis gratiam & gloriam.* *Pelbart. serm. de S. Andrea.*

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS.

ARGUMENTUM.

Veritas in mundo locum non habet; ubique ingratis excipitur auribus, torvo aspicitur vultu, & aversantur omnes. Mendacium quæritur, & promiscuè in patrocinium vocatur, præsertim à mulieribus, quibus innatus mentiendi & fallendi affectus.

THEMA.

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? S. Matth. cap. 11.

Subtiliter à Darij Regis Aulicis disputatum est & curiosè indagatum; quid in mundo fortissimum censeatur: & ex ingeniorum diversitate orta est judiciorum discordia. Dixerunt aliqui: *Forte vinum.* Vino cedit fortitudo omnis & potentia. & meritò: quisquis enim eo captus, mentis fit impos, dispersis sensibus, turbato vaporibus fumantibus cerebro, phrenetico similis, mira videt, nihil videns: mediâ nocte soles duos, pleno die tres lunas, cœlum immobile, terram video vacillantem, diceret, si modò rectè loqui posset: loquitur tamen, sed somnia, sed vana omnia & deliramenta. *Forte vinum.* Aliorum hæc sententia fuit: *Fortior est Rex:* ipse enim vel nictans solùm, aut manum movens, imo ad voculam terret integrum Regnum, facitque trepidare. *Fortior est Rex.* Plerique aliter opinati resolverunt: *Fortiores sunt mulieres.* Mulier enim solo visu lædit, lachrymis mollit & flectit, verbis & lenocinio capit, suspirijs ligat, precibus & blanditijs prosternit, vincit & triumphat. *Fortiores sunt mulieres.* Dissentientibus itaque Aulicis ultima præ ceteris sententia placuit, illaque in favorem mulierum tenenda, nisi alteram hanc Zorobabel acutioris ingenij opposuisset, dum sic conclusit: *Sed super omnia vincit veritas.* Fortis quidem, & valdè, est mulier, sed superat longe, & vincit veritas. Hinc indignata & exacerbata mulier, odium concepit mortale adversus veritatē, & inimicitias indicavit non nisi cum morte finiendas. *Exitus acta probavit.* In Evāgelio præsentis Dominicæ. Pergit ad Aulam Joannes, zelo accensus ad Herodem penetrat, de libidine arguit, voce minatur & gestibus, eique in faciem prædicat veritatem: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Jam, jam tempus est, inquit mulier, injuriam ulciscar illatam in atrio Darij Regis. Huccinè comparet veritas? Audebit in palatio Regis? Hanc perditè ego mulier prosequar: neque

3. Esd. cap. 3. — *Marc. 6.*

Joannes has manus evadet impunis, carcere facinus hoc luet, & capite. Herodes instigatus vinctum catenis in carcerem detrudit: *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, &c.* & capitis sententiâ plecti jubet: *Da mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.* Et potissimũ ideo, dicit Haymon. Episc. Albestrat. *Propter veritatem, quam prædicabat, missus est in carcerem ab Herode Tetrarcha, veluti latro & sacrilegus. Dicebat enim illi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Ob nullam aliam causam missus est in carcerem, nisi quia veritatem prædicabat: & qui veritatem jugulare non potuit, præconem jugulat veritatis.* Quid faceret, vel quid crudelius rabida auderet mulier? Persecuta est veritatem, eoque redegit, ut illam oderint omnes cane pejus & angue, falsitatem vero diligant & foveant. quod modò videbitis.

Haymon. Episc. Albestrat.

Eccl. c. 3. Dicit Ecclesiasticus NN. *Tempus tacendi & tempus loquendi*. Dicerem ego jam tempus esse loquendi; siquidem Joannes instar vocis, *Ego vox*, locutus est & ait: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Existimabitis nihilominus tempus tacendi, utpote cum Joannes in carcerem detrusus, perdiderit vitam. Quid igitur fiet? loquemur? aut tacebimus? Utrumque licebit? loquar ego prædicando, attendite vos tacendo. Aggredior.

PARS PRIMA.

MAgno fuit in pretio & amore veritas anteactis sæculis, Domina & sine hoste regnabat. *Non rationibus opus erit mihi* (dixit Imperator aliquis) *nec priscorum, nec recentium quibus hanc sententiam ceu veram probare liceret. Non exemplis utar, non syllogysmis; nam ubi veritas ipsa velut oraculo quid dixerit, mera blasphemia est orationem ejus tueri non velle.* Quò miseriarum devoluta est modò, Salvianus ita deplorat: *Exertam veritatem proferre nolunt, quia eam aures improborum hominum sustinere non possunt: nec solum refugiunt sed etiam oderunt & execrantur: & non modò auditam non reverentur aut metuunt, sed etiam majore superbientes pervicaciâ perduellionem contemnunt.* Et Galenus: *Omnibus hominibus hic mos est, ut eos oderint, qui vera loquuntur.*

Emanuel Imperat. Orat. 7.

Salvian. l. 5. de guber.

Galen. l. de cogn. & ver. animi. morbis q. 3.

Si superstitet modò Romanæ facundiæ Princeps Tullius, & contemptam videat veritatem atque abjectam, verè aliter loqueretur, neque jam diceret. *O magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias facilè se per se ipsam defendat!* Non sic eam laudaret S. Basilius, mutaretque Sententiam: *Nuda est veritas, patrono non indiget, ipsa se ipsam defendens, ac splendido præconio humilitatem evehens, ac ostendens.* Ammonio potius jam consentiret, ubi sic ait: *Pericula veritati sæpè contigua sunt.* Verissimè Seneca.

Cicero pro Cælio.

Ammon. l. 26. c. 1.

Seneca in Oedip. ver. 827.

Sæpe eruentis veritas patuit malo.

Proinde meritò insigniori notâ donandi, si quos dicta veritas dignos effecit & gratos, ut scribit Scaliger.

Scaliger in Æn. 78.

Hæc mensura rei est, in mente vel ore loquentis,
Esse ulla in toto si tamen ore potest.

Adeò ut S. Hieronymus veritatem è mundo eliminatam esse crediderit: *Cogitans humanam vitam, & considerans diversos errores, non invenio veritatem in hoc mundo. Omne quod videmus, & omne quod intelligimus, mendacium est.*

D. Hier. in ps. 115.

Solatium hoc Charidemo, qui mortis sententiâ punitus, quod Dario veritatem indicasset: *Veritatis impatiens hospitem Charidemum, ac supplicem, tunc maximè utilia suadentem, abstrahi jussit ad capitale supplicium.* Quippè ante ipsum Præcursor Christi Joannes Baptista reclusus in carcerem, caput perdidit & vitam pro illa ipsa veritate. Unde Sanct. Eulogius Martyr: *Ille Angelus veritatis,* (inquit) *Redemptoris Præcursor, & nuncius pacis Ioannes Baptista, cum regem iniquum de stupro Herodiadis commoneret, ergastulo propter veritatis professionẽ detruditur, ibiq; capite truncatur.*

Apud Tob. Magir. verbo Veritas n. 35.

S. Eulog. mart. lib. 1 men. sanc. in Tom. 9. Biblioth. vet. PP. fol. 652.

Infortunia veritatis ita Isaias Propheta enarrat: *Corruit veritas.* Prodibat in publicum, vidẽda ab omnibus, obruta est & suffocata. Transferunt alij ex Hebraico: *Et facta est veritas in aversionem.* Joannes Cluniacensis sic explicat: Si per plateam transiens nauseosum quid videris, an non pedem retrahis, & oculos statim avertis ne diutius videas? *Desumpta est parabola à cane mortuo in platea quem omnes ut rem fœtidam aversantur.* Pilatus Salvatorem interrogabat de multis quæ objiciebant Hebræi, sed de hoc specialiter, an scilicet esset ipse Rex Judæorum, ut jã aliquoties de se confessus dicebatur. Verè dicas & sincerè, non jam ut judici, sed ut amico candido, & omni ego modo defendere conabor, & liberare. Tibine debitus hic titulus: *Tu es Rex Iudæorum?* Ergo Rex es tu? Salvator benignè respondit. *Tu dicis, quia Rex sum ego.* Quomodo id verum sit? Subditos non habes, nec divitias, nec

Isa. 59.

Ioan. Clun.

Ioan. 18.

nec Regnum? Audi Pilate,& crede: nescit enim mentiri, qui non est mendax. *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Ne falsam, & ementitam rem dixisse videretur, dum se Regem verum esse, & Regnum habere confiteretur. Quid ad hæc Pilatus? Surgit & iratus valdè, Videte (inquit) quis hic prædicatorem veritatis agere præsumit: paterer, si canitie venerandus aliquis diceret & qui longâ experientiâ celebris. Quid sciat, inquirendum,& si possit, responsum dabit. *Quid est veritas?* Subdit S. textus, Pilatum, factâ hâc interrogatione, statim vertisse terga & ad Hebræos conversum. *Cum hæc dixisset, exivit ad Iudæos.* Factum à Pilato inciviliter. Interrogat, & ilicò faciem avertit. Nemini mirum videatur, quia *facta est veritas in aversionem, quam omnes ut rem fœtidam aversantur.* Se avertit, ne audiat, quasi veritatē audire, nefas sit & ignominiosum. *Exiit, non expectato veritatis responso.* Toleti sunt sequentia verba: *Non expectata responsione suæ interrogationis abijt.*

Card. Tolet. in Ioan. 18. S. August. tract. 10. Labata to. 3. Verbo Veritas. prop. 1. Salmeron. Tolet. supra

Sanctus Stephanus Cyrenensibus, Alexandrinis, alijsque nationibus prædicabat,& Sancti Pauli secutus monitum, *Argue, obsecra, increpa.* acriter reprehendebat, iniquitatem sic exprobrando: *Durâ cervice, & incircumcisis cordibus vos Spiritui Sancto resistitis: sicut & Patres vestri, ita & vos. Quem Prophetarum non sunt persecuti Patres vestri?* Quid facerent veritatem intelligentes? *Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum.* Audacter nimis loquitur, (inquiunt) multa nimis effudit,& quemlibet carpit: aut continebit, vel certè non audiemus imposterum, sed expellemus. Syriacus textus habet, *Obturaverunt aures suas,* cum audirent à Stephano veritatem. Nec aliud voluit Propheta innuere, ubi ait: *Corruit veritas in plateis, & facta est veritas in aversionem.* Et S. P. Augustinus: *Obturaverunt aures suas, malè ferentes, quia veritatem prædicabat.* B. Petrus Damian. *Exclamant statim clamore horribili, continent aures suas, & eas obstruunt veritati.*

2. Tim. 4. Act. 7. S. P. Aug. Petr. Damian. ser. 92, l. E. Andr. Ebor. Petr. Crinitus lib. 6. c. 2. & alij.

Memorant Scriptores varij de Rege Cambyse. Habebat ille nobilem in aulâ charum valde & familiarem, cui nomen Præsaspus. Quadam die sevocat & in conclave pertrahit, & assidentem secretò interrogat: Edissere, amice vir; quis de me in civitate rumor est, quid dicit, quid sentit vulgus de meo præsertim regimine? Absit Rex potentissime, ut conqueratur aliquis; econtrà gaudent, seque beatos sub Sceptro tuo omnes existimant: & meritò. Iustitia in te integra est & incorrupta, regimen tuum irreprehensibile est & mores laudādi. Scio, ait Rex, scio equidem, ubi diversus est populus, difficilè utrobiq; regentem placere: arridebit uni, displicebit alteri, adeoq; fatearis, amabo te, sic volo, sic jubeo, idq; in eum finē, ut corrigā cū potero & opportunum videro. Credat Tua Majestas & acquiescat, omnes bene loquuntur & laudant. Placere fortassis intendis, mi Præsaspe, veritatem subticendo? Falleris: non enim placebis, nisi priùs dicta sit à te veritas. Fidelissimus ego semper tuus cliens Præsaspus non mentiar. Gratiam fatentur omnes pro tam benigno principe, cæloque acceptam referunt, benedicunt, cupiuntque perpetuò subesse. Equidem qui defectum in vestra persona, quid aliud quam in sole umbram quæreret? Jussus tamen obediam, ut & fide promissa me liberem, atque quod verum, syncere dicam. Nuper inter Nobiles aulicos de Majestate vestrâ sermo est institutus, sed modestè & reverenter extollebant omnes; quia tamen solus Deus sine peccato est, bonum judicarunt ac expediens, ut Regia Majestas à prandio & cœna immediate solitudinem quæreret, ne diutiùs inter Aulicos hærendo, vino turbante cerebrum, quid effutiat vilius & tanto indignū Principe. Cui Rex. Intellexi, ait, jam,& satis est. Scis, quid ampliùs à te velim? Cras ad prandium cum filio veni, atque hæc est voluntas, & intentio Regis. Postridie mane comparent ambo ad regale convivium. Expleto convivio Rex in hortum abduxit, precipitque famulis Filium Præsaspi ad arborem ligare, arcum adferre & sagittam, atque sic loquitur: Recordaris Præsaspe, quid heri suggesseris: jam vide, an trepidāte pulsu & manu, aberret oculus; & ejaculatus cor filij ejus transfixit; extensoq; digito sic Præsaspo minatus, Disce (inquit) veritatem Principibus aliàs loqui: quod filio tuo nunc factū vides; idipsum tibi continget, si veritatem denuò proferre sis ausus. Vade & lucrum tuum perpende. *Cum audiendi veritatem patiens non esset in amicum adeò crudeliter sævit.* Andreas Ebor. de verit. dicend.

Sed quid Cambysem memoro, aut Præsaspum? Herodem habetis,& Ioannem, atque hic quidem dixit: *Non licet tibi habere uxorē fratris tui.* Sed quomodo? non impune: ab impio Rege in carcerem pellitur: *Ioannes in vinculis*: & sententiâ mortis damnatur. *Præcepit amputari caput Ioannis in carcere.* Matth. 8.

De

De servo Dei referunt, qui Martyrij accensus desiderio, ex Italia Syriam petit, ibique occurrens Sultano sciscitanti cur eò advenisset, & derelicta amœniori Italiâ tot viæ incommodis tot periculis se objecisset? respondet: In Syriam veni, Sultane, ut mortem quæram, & martyrij coronam merear, veritatem Evangelicam hic promulgando. Subrisit Sultanus, & ait: Inconsideratè à te factum: neque enim tot subijsse labores oportuit, si modò Principibus tuis veritatem prædicasses, mortem & martyrium invenisses. Redi igitur in patriam, ibique veritatem serendo, mortem metes. *Ito ad principes tuos, & mortem, quam apud me quæris, apud illos invenies.* Accelera, & citissimè exorabis. Quam bene ab infideli responsum! nec posset ab homine Christiano melius. Ut proinde verè dixerit venerabilis Guigon. *Insaniunt multi protinus, & veritatem in suo prædicatore persequuntur, & occidunt.* Et paulò inferiùs: *Vide quantum honoratur mendacium.*

Mart. Delriop. 2 Adag: c. 9 Eccles. c. 5. ver. 10 Adag. 383. Guigon. Abbas Carthus. de Verit. c. 1 in Biblioth. veterum PP. Tom. 22 p. 2

Verè ut loquar, Auditores, adeò hominibus exosa est veritas & depressa in opinione vulgi, ut nemo jam fidem præstet, nemo credat, etiamsi manifestior luce appareat aut sole clarior. Quorsum putatis, voluit Deus, ut Joannes Baptista veniret in mundum? Quid urgebat? Ut quid, non sine miraculo fœcunda fit Elizabeth cum Zacharia? Commune dictum est. *Non sunt facienda miracula sine necessitate.* S. Joannes Evangelista rationem dabit: *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* Sed quid opus est testimonijs ad probandam claritatem lucis, aut splendorem solis? *Oculis magis quam auribus credendum.* Lex habet & quis dubitat? *Certior aure, arbiter est oculus.* Hoc est, quod ad oculum evidenter patet, frustrâ testimonijs probatur. Hinc ait S. Augustinus: *Nunquid opus erat, ut Ioannes tanquam lucerna perhiberet testimonium diei?* Non mirum, quia, ut ait S. Evangelista, hic erat persuadenda veritas, Christum scilicet verum esse Messiam, verum Dei Filium. *De hac enim luce Ioannes testimonium perhibuit, nimirum de Christo Messia, vero Deo, & homine: ut omnes crederent per illum.* Ut sic esse crederent dum S. Joannes testimonium ferret. At verò, quia neque verum creditur, licet meridianâ luce sit clarius, testimonium requirebatur. *Hic venit in testimonium* (inquit D. Dionys. Carthusianus) *ut veritatem annunciaret de Christo.*

Ioann. 1

§. fin. inst. de grad. cogn. gl. in l. in sum. §. idem Labeo 2 ff. de aqua pluvia. arc. S. August. in Ioan. c. 1.

Franc. Card. Tolent. in Ioann. c. 1

Dionys. Carth.

Minus adhuc malum esset, si vel testimonia ad veritatem adstruendam sufficerent; necesse est insuper, Deum miracula facere, ut credatur, Filium Dei benedictum modico pane & duobus piscibus satiasse quinque hominum millia. S. Joannes Evangelista affirmat: *Ex quinque panibus & duobus piscibus satiavit Dominus quinque millia hominum.* Hoc non miror: scio enim creaturas omnes ejus subdi imperio, *Et non est qui possit resistere ejus voluntati*: sed quod modico pane cibârit miriades hominum, eosque, famelicos quidem, satiârit omnes: atque hoc magis adhuc mirum est, neque possum concipere, quod analectis impleti sint duodecim cophini. *Collígite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant; Et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum.* Quò excessus ille? nunquid superfluus? Ab hoc tamen natura abhorret; ut meritò dixerit Hippocrates *Satietas, quæ modum naturæ excedit, non est bona.* Neque minus ista refugit Deus quàm natura, utpote quæ plus vitij quàm virtutis participavit: quocirca Redemptor nos Patrem pro solo pane tamquam victui nostro necessario, rogare docuit, non superfluo. *Cum oratis, dicite: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Ubi bene interpretatur B. Jordanus de Saxonia his verbis: *Resecatur superfluitas per hoc quod dicitur, Panem. Non dicit, carnes, vel pisces, vel aliquid superfluum, sed solum, quod necessarium est naturæ, quod significatur per panem.* Ægidius Romanus idem confirmat, ubi sic breviter ait: *In hoc, quod dicitur, Panem, excluditur superfluitas.* Senatus laconicus observat & severius corripit litteratum illum, qui vel tribus verbis conceptum exponit, cùm tamen duobus posset. Pittaci dictum est: *Domus illa est optima, & beatissima, in quâ non requiruntur supervacanea.* Quomodo igitur hic superflua Redemptor admittit? Respondet S. Basilius Seleucus, nil ibi superfluum, quin potiùs necessarium ad Omnipotentiæ defensionem. *Ideo nunc Dominus panem multiplicat, in potentiæ defensionem.* Non enim Hebræi tantum per Christi Omnipotentiam factum miraculum credidissent: propterea miraculosè superesse duodecim cophinos fragmentorum voluit, ut quilibet Divinam Omnipotentiam prædicaret, & testaretur miraculi veritatem: quasi pro veritate persuadenda duo vel tres testes non sufficerent, sed duodecim requirerentur. *Et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum.*

Ioan. 6.

Hippocrat. Aphor. 4 l. 2.

Luc. 2.

B. Iordan. de Saxon. in Expos. Orat. Dom. 294. Ægid. Rom. in Orat. Dom. Tra. ia Boccal. Reg. 6. Plutarc. in conviv. 7. Sapientum

S. Basil. Seleuc. Orat. 33.

Veritatem opprimitis & terræ latebris occultare tentatis? Facite, sed scitote quòd tandem ali-

aliquando renitentibus vobis, se prodet, & malo vestro manifestabitur. Quid Midæ acciderit, D. Fulgentius memorat, quòd in controversiâ gravi propositâ insensatè locutus sit temerè judicium ferens; unde Dijs displicuit, neque evasit impunis, cum statim sensit accrescere auriculas Asini; ut omnibus pateret ea veritas, Asinum illum esse, non hominem, qui tam evidenter contra rationem, sententiam edixisset. Quid hìc Midas ageret, præ confusione vix sciebat: Barbi-tonsorem accersit, & in secretiori cubiculo aures ab illo præcidi jubet; eâ tamen lege, ne, sub pœna capitis, ulli mortalium umquàm factum revelet. Et ut omnem deleret memoriam, auriculas in terram projecit & sepelivit. Accidit, ut inde germinaret arundo, quam casu opilio videns, abscidit, quæ pro fistula pastoritia fieret, aptavit ad lusum; sed (quod mirum est) quoties inflabat, hunc semper sonum reddebat, *Auriculas Asini Rex Midas habet*. Unde allusit Petron.

D. Fulgent. in Myth.

Ioan. 6.

Hippocrat. Aphor. 4 l. 2.

Sic commissa ferens avidus reserare minister,
Fodit humum, Regisque latentes prodidit aures.
Excepit nam terra sonos, calamique loquentes,
Invenére Midam qualem narraverat judex.

Petronius.

Luc. 2.

B. Iordan. de Saxon. in Expos. Orat. Dom. 294. Ægid. Roma. in Orat. Dom. Traia Boccal. Reg. 6. Plutarc. in conviv. 7. Sapientum. S. Basil. Seleuc. Orat. 33.

Veritatem igitur extinctam putatis? Sic sepelire, ne apud homines ulla supersit memoria, ne proditionis periculum restet?

Apud Basilium Ponco Sabbath. 4. Quadr. §. 4.

Memoratu dignum est quod Carolo V. contigisse ferunt. Habebat Imperator in aulâ horologium rotatum magni pretij, quod rarum valde & industrie elaboratum. Famulorum unus videns concupivit, arripuit & in saccum abscondit. Advertit Imperator, & ablatum repetijt: at servus veritatem facti constanter negavit, quantumvis urgeretur, & cum magis magisque abdere pertinaciter tentat, horologium sonare cœpit, confunditur miser, & veritas, diu latere impatiens, erumpit & per se manifestatur.

Et si veritas per se manifesta non fieret, Deus ipse faceret. Christus apud S. Matthæum, duorum vel trium testimonio veritatem fundari dixit. *In ore duorum vel trium stat omne verbum.* Si duorum sufficiat testimonium, quid opus tertij? Intelligo quid velit: intentum est, quod, si in aliquo eventu duo veritati testes contradicerent, ut factum Susannæ legimus à duobus calumniantibus & falsò illam accusantibus; aut etiam tempore Passionis Christi, quando *venerunt duo falsi testes*, tunc *in ore triū*, (id est) Divinarum *Personarum stabit veritas. Per hoc mysterium Trinitatis commendata est veritas. Vis habere bonam causam, habeto tres vel duos testes, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum*, inquit S. P. Augustinus.

Matth. 18.

Matth. 26. S. August. tract. 36. in Ioan. c. 8.

Quis scire possit an veritas mulieribus grata non sit, utpote quæ feminini etiam generis, tametsi viris exosa & repudiata. At major est in mulieribus antipathia, & in tantum sunt veritati contrariæ, ut ne vel dragmam unam venumdarent, quamvis in pretium illis omnes mundi divitias quis offerret. Quinimò extirpatam potius eam vellent radicitus, ne umquam deinceps repullularet. Anxia erat Herodias & verebatur ne Joannes à morte resurgeret, ac denuò veritatem intimaret; ideoque caput separatim à corpore voluit sepeliri. *Corpus Ioannis sublatum, à Discipulis ejus sepultum fuit Sebastæ. Caput verò nequaquam cum corpore concessum ad sepeliendum fuit, id prohibente Herodiade.*

Baron. ad Annum Christi 32.

Ægrè ferebat Deus, præceptum quod posuerat, ab Adam & Eva non curari; iratus ad paradisum accedit, ut, quomodo factum indagaret. Adamum vocat, & interrogat: *Adam ubi es?* Quid ab Adamo petis, quid, Deus bone! prætendis? Indignor (ait) valde; video enim legem meam vilipendi: ab Adamo inquiram, quomodo tam facilè ad transgressionem mandati sit inductus, & omnium veritatem scire lubet. Parcat mihi tua Majestas, si verbulo intepellem. Præstaret Evam interrogari. Interfuit illa, cum factum; Adam non attendit, quomodo serpens ad transgressionem tentârit Evam, neque ad interrogata poterit respondere. A muliere potius factum inquiratur, fiatque legitima informatio conscia non tacebit, plenè satisfaciet, veritatem revelando. Falleris & aberras, quisquis tibi persuades, à muliere veritatem posse extorqueri. A mulieribus indagare veritatem, stultum est & vanum. Unde solebat dicere de illis Aristophanes:

Genes. 3.

Ipsæ enim sunt decipere consuetæ.

Et Romanæ facundiæ Princeps Tullius:

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis;
Namque est fœmineâ tutior unda fide.

Aristoph. conc. se hora eundi v. 209. Cicero apud Petron. pe 235.

Inimica est mulier & adeò veritati contraria ut ne ferat quidem de illâ fieri mentionem. Mulieri Samaritanæ Christus ad puteum Sichem loquebatur, aquæ potum requirens ad sitim levan-

vandam. *Mulier, da mihi bibere.* Illa inhumaniter recusavit. *Quomodo tu, Iudæus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* At ubi de aqua cælesti dicentem audivit, ilicò haustum rogavit. *Domine da mihi hanc aquam.* Faciā lubens (inquit Salvator) prius domum redi, maritū huc conducito, & aquam desideratam gustare tunc poteris. *Vade, & voca virum tuum.* Egonè virum quæram? quem vocabo, aut cujus maritum putas? Tot ego miserijs in hoc mundo & calamitatibus obruor, ut nil minus quàm de viro cogitem, neque egeo, qui malum meum adaugeat. Virum non habeo, benedictus sit Deus, oroq; frequenter, ut vitam potius auferat, quam virum donet. Scio (ait Christus) maritum non habes unum solum: *quinque enim viros habuisti & nunc quem habes, non est tuus vir.* Attendite NN. & mulieris Ulysseum commentum mecū admiramini. Pergit in colloquio mulier; Video inquit, quod sis Propheta; quare, rogo, adverte: Vides hunc montem excelsum valde? Patres nostri illic conversati sunt & orare soliti. *Patres nostri in monte hoc adoraverunt.*

Ioann. 4.

A proposito hæc mulier deflectit & (ut proverbium est) à bove ad asinum transilit. Dicit Christus: *Quinque viros habuisti.* Respondet illa *Patres nostri in monte hoc adoraverunt.* Quò pergis mulier? Totá erras viâ. Observate NN. Christus de quinq; viris loquitur, & de eo quem jam habet. Illa propositum mutat, cum de adoratione, de monte, de Prophetis discursum inchoavit. Dicam quare. Christus veritatem objiciebat, illa molestè tulit vel etiam fieri mentionem, quasi dicendo: In alium nos campum conferamus, & nova dicamus, *ut colloquium de sua incontinentia inceptum interrumperet. Sæpe enim accidit, quando aliquid non admodum libenter auditur, aliquam solemus excitare diversam quæstionem, de qua dum fit sermo, quod erat auditui minus gratum, relinquitur.* Sic veritas jacet, & ubique contempta.

Franc. Card. Tolet. in c. 4. Ioann.

De vetula narrant, quæ cum per plateam incederet, in luto speculum vidit, excepit & detersis sordibus, faciei admovit seipsā intuitura: at quia in speculo objecta mulieri veritas, ubi vidit in crine canitiē, in frōte rugas, in maxillis squalorem, infumatam cutem, nasum distillatorio tubo non dissimilem, & in toto vultu nōn nisi maximam deformitatem, potuisset putum cadaver aut monstrum videri; adeò indignata est, ut uno iræ impetu in terram illud alliserit, & in mille cōtriverit partes, hæc adjiciens verba: *Merito ab omnibus abjectum, in sterquilinio jaces,*

Labata t. 3.

quod sic apertè deformitatem manifestas. Dicat quis mulieri, absurdam esse, deformē aut decrepitam, & quid pro responso habiturus sit, videat neq; putem maledictum effugiet.

Verbo Veritas propr. 2.

S. Joannes speculum erat veritatis. *Quid aliud est, qui vera dicit, quam speculum mundum, vere res repræsentans secundum earum exigentiam: sicut enim speculum speciosum vultum speciosum reddit; deformem vero, deformem: sic ille, quæ pulchra sunt & bona, pulchra & bona refert; quæ vero fœda & mala, fœda & mala dicit.* Videbat Joannes fœditatem Herodis cum Herodiade, & non secùs ac speculum crystallinum, voce suā fœdos repræsentabat, dicens: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Et hinc uterq; in ejus perditionem conspirant, non curantes, quid cōtentum in Lege: *Sine culpa non est aliquis puniendus.* plus odio sævientes quàm ferro, caput abstulerunt & vitam. *Et qui veritatem jugulare non poterant præconem jugulant veritatis.* Prætereà (quis crudeliora excogitet) S. Hieronymus scribit, positum esse caput in mensa Herodis, ad cujus aspectum exiliens Herodias furibunda, acu capillitij & linguam ejus crebris puncturis transfixit, impiè sic locuta: Lingua ista veritatem dicere non abhorruit, ideoque sic pungi merita & laniari. *Insultavit Herodiadis præcisi capiti; atque acu discriminali sanctissimam illam linguam perforavit: quia veritatem non potuit audire.*

Labata supra cit.

C. sine culpa de Reg. iur. in 6. ff. putat ff. ad l. Aquil.

D. Hier. in Ruf. apol. apud Baron. T. 1: Anno Christi 33.

Quicumque veritatem prædicat (inquit S. Antonius de Padua) odium promiscuè omnium incurrit. *Si veritatem, ut res se habet & ipsa veritas requirit, & Divina Scriptura apertè præcipit, quisquis prædicaret, ni fallor, odium carnalium incurreret.* Utut sit, veritatem ego nōn subticebo. *Qui veritatem prædicat, Christum confitetur, qui vero eam in prædicatione tacet, Christum negat.* Homines veritatem oderunt & ut mortem abhorrent: singula verba retractant, aut dixisse pudet, eaque loquuntur, cum minus cogitant.

D. Anton. de Pad. in Dom. 6. post Pascha

Idem quo supra.

Sub umbrâ veritatis mendacium palliare solent. Ab aulâ jam pridem exulat, illique semper negatur accessus. Aulicorum nemo syncerè loquitur, omnes jucunda architectantur mendacia; ore proponunt splendidè, vitrum flavens pro auro venditant, lunam in puteo monstrant, atq; alieni semper à vero, Rachelem pollicentur & Liam tradunt. Artifices prius verbis, plus dolo efficiunt, quàm si pro veritate loquantur, altè retinentes quod effertur communi proverbio

bio, Coll arte, è coll' inganno si vive mezzo l'anno coll inganno, è coll arte si vive l altra parte. Arte & dolo per medium annum vivitur, neq; reliquo tempore fit minus. Veritatem repudiant omnes & persequũtur; nemo admittit, nemo defendit. O veritas, servet te De⁹! quia si infirmaris non erit qui confortet, & ultimas querelas excipiet, si moreris, in cœmeterio oblivionis sepultura erit. Audite illam ipsam plangentem.

Cornel. Graph. in Biblioth. vet. PP. T. 15.

Invisa toto diu agor mundo, undique.
Me ceu canem pellunt procul:
Nullus latendi usquam locus; dicam mihi
Minantur omnes, heu! necem.

Herodot. 1. de Lege Persar.

Persiani curant, & tria filios ab anno ætatis quinto ad usque vigesimum docent: *Equitare, sagittas jacere, & veritatem dicere.* Et Christianorũ pueri, vix dum soli possunt incedere, mendaciorum fiunt magistri.

D. Chrys. hom. 57.

Quantumvis tamen homines persequantur & conentur opprimere. *hujusmodi est veritas natura.* (ait S. Chrysost. *ut undequaque oppugnatur, inde magis cõfirmetur, & quo magis obtegitur eo clarior evadat.* Nec aliter sentit D. Hieronymus, ubi sic loquitur: *Veritas claudi & ligari potest, vinci non potest, quæ & suorum paucitate cõtenta est & multitudine hostium non terretur.*

D. Hier. Tom. 9. in Reg. Monach.

Nostis NN. verum & veritatem esse cognata: veritas est veri soror, sed tot sunt pauperes per plateam mendici, laceri & nudi non habentes quibus tegantur; vos viri ostendite quod veri amantes sitis, vosque mulieres quod veritati addictæ, credite dico, liberaliter eleëmosynam largiendo: opus charitatis facite, atque alteram ego Discursus mei partem assumam.

PARS SECUNDA.

QUanto in odio veritas, tanto est in amore mendacium. Hoc fidem promiscuè meretur, non illa: *Nescio, quis contra nos mentitus est* (differit S. Hieronymus) *& magis illi creditur mentienti, quam nobis verum dicentibus. Non debemus desperare: custodit Dominus veritatem in sæculum.* sic ut dictum mendacium per fas & nefas sustineatur: neque retractent, etiamsi mundus periret. Et solent hujusmodi esse plerumque mulieres. Si tamen huic meæ assertioni pertinaciter ab aliquibus contradiceretur, à me probatio debetur; cum dicat Lex: *Affirmanti incumbit probatio non neganti.* Mulieres duæ

L. 1. C. de prob. l. qui

abjectioris fortunæ in eadem domo convivebant, una & altera habebat prolem recens natã. Contigit unius prolem mori. Illa quid ageret? Ad alterius lectum accessit, & prolem vivã abstulit, mortuã ejus loco reponens. Expergescitur manè bona mulier, & prolem mortuam deprehendens, lachymari cœpit, altum suspirans: Heu me miseram! quid feci? Puerulus meus expiravit. O me infelicem! Sed, quid adverto? non ille meus puer, sed convictricis meæ est. Irata sociam aggreditur, Redde, ait, redde ilico filium meum, ne alioquin in caput tuum involem. Ecce tuum, meum repone. Replicat altera: Quid tibi est, aut cui loqueris? Filium repetis? Quem putas? Somnias, aut certè deliras. Scio, inquit altera, scio quid dicam; redde cito filium meum, ne tibi majus eveniat malum. Respondit illa: Jam dixi quia tuus ille mortuus est, meus ille qui vivit: quapropter garrula quiescas, velim; & linguam contineas. Tandem pervenitur ad Salomonis Tribunal, ne aliàs ad pugnã. Vera mater prolis vivæ, querelas deponit: *Mortuus est filius mulieris hujus nocte, dormiens oppressit eum, & consurgens tulit filium meũ de latere meo & collocavit in sinu suo.* Et hæc veritatem dixit. Altera superbè respondit: Mentiris, est falsum, mortuus ille tuus est, meus qui vivit. (O mẽdacium splendidum) Judici adstamus, justitia fiat: *Nõ est ita ut dicis; sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit.* Hic subsistamus NN. si filium ego habeam, & vobis eum tradam, ut meo commodo illum educaretis in ædib⁹ vestris vestiretis, instrueretis: peto, an reciperetis? Non Pater, nullo modo sic fiet, diceretis: Quid nobis cum prole extranea? Qui genuit, ille curet & gubernet. Ut quid igitur ista mulier prolem alterius accipit, nec semel attendit quantæ futurũ sit molestiæ, educare, alere & vestire? An non insipienter id factum? Omnino: sed aliud latet, & hoc movet. Mater ista falsa mendaciũ protulerat, dicendo: *Filius meus vivit, filius tuus mortuus est.* & hoc tueri intendit per fas & nefas. Et, si verũ est quod *approbatum semel, non potest amodo reprobari.* Econtra pro axiomate infallibili tenebat quod *negatum semel, non potest amodo affirmari.*

accusare. C. de ed. l. fin. ff. de rei ve. d. t.

3. Reg. 3.

3. Reg. 3.

C. in ist. 4. dist. b pom. de neg. gest. l. cum mulier ff. solut. mat.

Scimus, diabolum inventorem esse mendacij *Ipse est author mendacij, qui genuit mendacium; & quia mendacium genuit, pater mendacij est.* Ita Eterius Episcopus.

Eterius Episc. exam. l. 2. de Christo. eiusque corpore in Biblioth. vet. PP. T. 8

Ille ipse mendacij author mulieres instruit, & in tantum statim proficiunt discipulæ, ut fiant magistræ, & magistro (si dici possit) in

 fin.

fingendis mendaciis falsiores. In principio mundi concertasse videntur mulier & diabolus, uter in mentiendo magis excederet: diabolus duo tantum mendacia potuit excogitare, alioquin astutissimus scilicet: *Nequaquam moriemini & eritis sicut Dii.* Eva statim tria effutivit. *Praecepit nobis Deus.* Ecce primum: quia soli Adamo praeceperat Deus; nondum enim formaverat Evam. Dixerat Deus: *Ne comedas.* Et illa asseruit, dixisse, ne tangerent: *Praecepit nobis Deus ne tangeremus.* Ecce secundum. Diabolum superavit tertium hoc addendo. *Ne fortè moriamur.* Dicit illa conditionatè aut fortuito, ubi tamen Deus absolutè locutus est. Quis igitur neget, mulierem in mentiendo superasse ipsummet mendacii inventorem?

D. Antioch. hom. 66. de veritate in Biblioth. vet. PP. Tom. 7. Gen. 4. Gen. 3. D. Martialis ad Tholos. Epist. 2. c. 34.

O tempora! O mores! Maluissent olim homines perdere vitam, quam vel minimam de se falsitatis dare suspicionem. Idcirco dicebat Sophocles: *Quid miserius est homini libero, quam vocari mendacem?* Quia ea Platonis sententia est: *Mendacium non solum Diis, sed etiam hominibus odiosum.*

Sophocles. Trach. v. 457. Plato.

Afflictus est Ionas afflictione magnâ. Quid tibi est, Jona? Quid ita affligeris? Actum est, inquit, nil restat, nisi ut desperem. O utinam quis mortem mihi acceleret, & è mundo tollat! Praedicavi in Ninive, Civitatem post quadraginta dies certo certius evertendam dixi: & ecce jam tot dies elapsi, neque facta executio. Anteà habebar Propheta verax: quid modo dicent? Fallacem esse credent, & meritò. Pudet deinceps prodire in publicum: quia digito monstrabunt, & ipsimet pueri in plateis acclamabunt: Ecce mendacem Jonam. Moriar lubentius, quam ut sic infamis diutius vivam. *Domine tolle animam meam, melius mihi est mori, quam vivere. Nunquam verum locutus sum verbum in vitâ meâ, sed semper in simulatione vixi, & mendacium pro veritate affirmavi. Quomodo ergo potero vivere:* Ecce quàm S. Scripturae conforme dictum Sophoclis: *Quid miserius est homini, quàm vocari mendacem?* Hisce temporibus familiarissimum viris est & mulieribus mendacium: ut sic dici possint frater & soror.

Ion. 4. Hermes l. 2. mand. 3. in Biblioth. vet. PP. Tom. 1. Sophocles.

Observo, mulieribus lege prohibitum testari, veluti commentatus est Moyses. *Mulieri testimonium deponere non licet.* Quod ipsum legibus nostris praescribitur: *Testis in testamento mulier esse non potest.* Moris erat inquirere, non solum nomen, sed & tempus & annos seu aetatem testantium. Unde si à muliere quinquaginta annorum Notarius petivisset, quot annorum esset, respondisset statim, esse annorum viginti. Aut quia *testimonium mulieris est mutabile, & ideo non testificatur.* Sed verosimilius ego responderim: Testes oportet esse veraces; mulieres vero plerumque sunt mendaces, adeoque contractus fuissent invalidi, cum testes fidem non mererentur.

Ioseph. lib. 4. de Antiquit. c. 9. L. qui testam. § & mulier. ibi doctores de sep. §. testes. Ferus de verbis signif.

Princeps aliquis multa imposuerat vectigalia panibus, granis, vino, oleo & sali, quod egeret nummis; neque restabat alia via, quâ impetrare amplius posset. Quid ageret? Consilium illi datur, ut tributum hoc exigeret: pro quolibet mendacio subditi denarium solverent, sicq; brevi tempore fieret ditissimus, & adeò potens, ut valeret etiam Turcis bellum indicere, idque ex solis denariis, quos soluturae essent mulieres, mendacia iterando.

Omnis homo mendax, ait Propheta Regius. Quid te, David, obsecro, movit, ut homines omnes mendacii culpares? Mentiri, homini accidens est inseparabile, & quasi propriû quarto modo sumptum. Et quamvis Psaltes quatenus homo, esset mendax, verissimè tamen hic locutus: quod sic ostendo: Quandoquidem homo creatus sit in ea rectitudine, quam Theologi justitiam originalem vocant, & ab illo statu in quo illam acceperat, peccando declinarit; sic ut ista declinatio à vero esse & recto, sit quoddâ mendacium; rectè hinc sequitur, quod, cum omnis homo deviârit à vero, & recto esse, per lapsum Adami, habeat pro accidente inseparabili, esse mendacem. Et postquam David hunc formarat discursum, scripsit (ni fallor) hanc veritatem: *Omnis homo mendax.* Doctus Interpres ita discurrit: *Homine peccante, & ab hac rectitudine obliquato, ex hac obliquatione de facili mentitur, & est ad mendacium pronus: quia est obliquatus ab illo esse naturae, in quo accepit originalem justitiam. Cum enim obliquatio à vero esse, ac recto, sit quoddam mendacium, omnis homo dicitur mendax, nisi sit per gratiam confirmatus.*

Psal. 115. Ægyd. Colon. Rom. in Epist. ad Rom. c. 3. lect. 10.

O utinam & nostro hoc saeculo Persarum lex vigeret! Ad unum, & alterum mendacium connivebatur, sed tertium silentio perpetuo usque ad mortem mulctabatur, & ad quosvis magistratuum honores, sic mentitus, inhabilis publicè denunciabatur. Artaxerxes rigidiorem legem ordinavit: Si quis mendacii accusaretur & convinceretur, ei lingua tribus clavis perforabatur. Quis tandem restet in mundo, si hujusmodi lex hodie servetur? Non posset fortassis

Alex. l. 6. c. 10.

eradicari quoad habitum? Quoad actum saltem impediretur.

Si mihi jam licitum sit & liberum, imponere mulieribus nomen conveniens (credite tamen, quotquot hic estis, me de vobis non loqui, quia veraces esse credo) hoc à me esset. *Mulier mendaciloqua*, aut mendacij artifex. Quid hoc enim nisi fictum aliquid mentitum & falsum? sic est mulier à capite ad calcem, si benè inspiciatur. Capillos habet, sed mutuatos: colorem vides, artificiatum crede: ut formosæ appareât, quales non sunt, vultum coloribus pingunt & fucant. Mendacium omninò contrarium illi, quod apparenter exhibet. Nobiles Domicellæ Venetæ elatæ instar gigantum videntur. Scitis, quare? Crepidas altas valde habent, sic ut media ex parte dici ligneæ possent. Et si per plateam incedens ego uni illarum occurrerem, cui salutem vellem, nonnisi mendacij vocabulo salutarem. Non enim aberravit ille, qui artificem falsitatis & mendaciorum antistitem mulierem dixit.

Si longiori hoc discursu fortè displicui, Herodiadi imputandum est; illa enim ad iracundiam movit, quod persecuta sit veritatem, & quotquot amantes, in Joanne Baptista Coryphæo exterminare conata. Illam, inquam, illam impietatis & crudelitatis arguite, me excusatum habete, atque ita abite in pace.

IN FESTO
CONCEPTIONIS
SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS ET VIRGINIS MARIÆ.

ARGUMENTUM.

Sanctissimæ Virginis & Matris Mariæ immaculata Conceptio, multis & gravibus argumentis ostenditur: nec non varijs Sententijs, & S. Scripturæ congruentibus comprobatur. Si quid in contrariam partem disseritur, breviter expenditur & evertitur.

THEMA.

Liber Generationis Iesu Christi Filij David, Filij Abraham. S. Matth. c. 1.

TOt sunt prærogativæ, tantaque excellentia Mariæ Virginis Sponsæ Spiritus sancti, & Matris veri Dei, ut numquam suffecerint Sancti Patres, Patriarchæ & Prophetæ, tametsi plurimum conati, conceptu adæquato exprimere. *Propterea* (inquit S. Bernardin Senensis) *Maria non unam tantum, sed multiplicem interpretationem habet, ut sic ad sublimitatem ejus cognoscendam aliquantulum pertingamus. Immensitas quidem gloriæ ejus, omnis humani sermonis excedit inopiam* Breviter Andreas Cretens. *Dei tantum est, Mariam laudare pro dignitate.* Ea fuit sententia B. Thomæ de Villa Nova, quod *Virginis gloria magis cogitari possit, quam describi.* Hinc varijs adumbrata est Hieroglyphicis v. g. Civitatis, Cypressi, Cedri, Olivæ. Fontis, Speculi, Rosæ, Solis, Lunæ. Stellæ, Lilij, Templi, Palmæ, Horti, Balsami, Exercitus, Navis, Throni, Tabernaculi, Turris, Auroræ, Cæli, Montis & Libri.

D. Bernardin. Senen. T. 3. tract. de B. Virg. serm. 1.

Andreas Cretens. Orat. 1. de Dorm. Mariæ.

B. Th. Villa N. T. 2. ser. 2.

Libri quidem: *Liber generationis Iesu Christi.* Montis: *Et erit præparatus mons domus Domini in vertice montium.* Cœli: *Cælum mihi sedes est.* Auroræ: *Quasi aurora consurgens.* Turris: *Turris David quæ ædificata est cum propugnaculis.* Tabernaculi: *Sanctificavit Dominus tabernaculum suum.* Throni: *Thronus ejus in columna nubis.* Navis: *Quasi Navis institoris de longè portans panem suum.* Exercitus: *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Balsami: *Sicut Cinnamomum & Balsamum.* Horti: *Hortus conclusus.* Palmæ: *Sicut Palma exaltata sum in Cades.* Templi: *Adorabo ad templum sanctum tuum.* Putei: *Puteus aquarum.* Lilij: *Sicut Lilia, quæ sunt in transitu aquæ.* Stellæ: *Quasi Stella matutina in medio nebulæ.* Lunæ: *Quasi luna plena in diebus suis lucet.* Solis: *Electa ut Sol.* Rosæ: *Sicut plantatio Rosæ in Hierico.* Speculi: *Speculum sine macula.* Fontis: *Fons signatus.* Olivæ: *Quasi Oliva pullulans.* Cedri: *Sicut Cedrus exaltata sum in Libano.* Cypressi:

Sicut Cypressus in monte Sion. & Civitatis: *Gloriosa dicta sunt de te, Civitas Dei.* Sed hisce relictis, solius libri te, Maria, similitudine deprædicare sufficiet: *Liber generationis Iesu Christi.* S. Gregorius Nazianz. sensum exponit. *Sola Virgo Maria Liber est generationis Iesu Christi.* Ostendam igitur non contractum hoc in libro errorem culpæ, non peccati originalis maculam sub prælo conceptionis impressam. Doctrinam sequor Hugonis, cùm ait: *Beata virgo est Liber vitæ, Liber grandis, Liber generationis Matthæi, apotheca gratiarum; pelles verò, de quibus liber iste factus est, sunt antiqui Patres Abraham, Iesse, David, quos computat Matthæus. In hoc libro tot sunt litteræ, quot virtutes.*

Hugo Card. in c. 23 Eccles.

Intereà cùm Libri hujus contentum breviter prælegam, attentos vos velim; exordior.

PARS PRIMA.

QUandoquidem de peccato originali, incidat sermo dicere lubet, unde ortũ, & quomodò in posteros omnes derivatum sit malignum hoc semen. A Deo constitutus est Adam totius humani generis caput naturale & morale: naturale quidem, quia ab eo originem trahimus omnes: morale verò, quia in voluntate Adami Deus moraliter omnium posterorum voluntatem constituit. Unde cùm peccavit ipse personaliter, & nobis culpa imputata est, quæ licet in nobis non fuerit voluntaria, *actu proprio, & formali*, utpote cùm nondum essemus nati: dicitur tamen propria virtualiter, *& interpretativè, in actu primi parentis*, quatenus in voluntate ejus, *tamquam in capite morali*, voluntas omnium nostrum continebatur. Supposità igitur hâc veritate certissimâ de peccato Originali, quod respectu Adami personale dicitur, respectu vero nostri, originale: tametsi cujusque nostrum sit macula conceptio, mansit illa Mariæ licet ab Adamo oriundæ, pura semper, sancta & immaculata: eaque est ratio, quia Dei Filius, matrem fore suam prævidens, per gratiam singularem præservavit. *Ipsa sola speciali gratiâ præventa fuit, & præservata; eò quod fuit prævisa esse Mater Dei.*

Io. Vigu. ib. Instit. c. 18. §. 5. v. 2. L. D.

Nec alienum videatur (NN) Nunquid & hoc naturæ privilegium censemus, solem splendere in luto, & non contaminari? penetrare crystallum radiis, & non forare? salamandram vivere in igne, & non comburi? adamantem constare ex corpore, & non facere umbram? Cælum, quia non habet annexam privationem, peregrinas impressiones non admittit. Et quomodò? Difficilius credemus Dei Matrem, Librum illum mysticum immunem à contractione originalis maculæ, ex gratia speciali? *Quotquot ex ipsa nati sunt progenie* (B. Laurentii Justiniani ut verbis utar) [exceptis dumtaxat mediatore Dei & hominum, homine Christo Jesu, & ejus matre, sub hac peccati lege sunt conditi. Et nemo, ab ipso mundi initio usque ad temporis plenitudinem, dumtaxat Mediatore, ejusque Genitrice exceptis, jugum damnationis suæ evasit.]

B. Laur. Iust. Tract. de casto connub. c. 7 In fascic. Amoris.

Ædes Rahab Deus in civitate Jericho ab incendio defendit. Quomodò? Sanctissimam Matrem ab originali peccato non præservasset? Sistebant aquæ Jordanis, impetum continentes, cùm transiret Arca Domini, quasi reverendo, ne fluxu contingerent: & non cessisset culpæ originalis inundatio, reverentialiter parcendo Virgini Matri, quæ vera Dei, Arca est, ne in Conceptionis transitu pateretur naufragium?

Fuerunt Jonas & Dainel à morte illæsi, præter ordinem naturæ, unus in ventre ceti, alter in lacu leonum. An non servàrit Deus matrem illæsam in utero Annæ à morte spirituali, & à monstro terribili originalis noxæ? S. Augustinus loquatur: *Ionam servare in ventre ceti præter naturalem usum voluit incorruptum: Mariam incorruptam non servavit gratia? Servatus est Daniel ab intemperatissima fame; non servanda est Mater, tantis dotata meritis dignitatum?*

S. Aug. Orat. de Assumpt. Virg. T. 9.

Serpens invenitur in India, qui Arboris odoriferæ fructus dulcissimos ferre non valens, ut flores & fructus destruat, & odorem, quem odit, impediat, ad radicem arbor s penetrat, venenoso flatu intoxicat, sicque aridam & sterilem reddit. Sed contra veneni infectionem repertum est ab hortulanis antidotum. [Mirabili, & salutifera illa confectione aquæ, & sanguinis ex latere ejus in cruce fluentis, velut probatissima theriaca ab æterno prævisam, futuram matrem suam inunxit; atque hac ratione illam præservavit, non à debito contrahendi maculam Originalem, sed ab actuali hujus maculæ contractione.]

Ioan. Raulin. serm. 3. de Concep B. V. M. Ioan. Carthagen. lib. 1. de Concept. B. M. V.

In civitate quadam fuit lege receptum, quòd mulier, quæ primò omnium novos adferret fructus, exempta foret illo anno à solutione vectigalium. Maria prima fuit, quæ in hujus mundi civitatem vastissimam fructum tulit novum: *Benedictus fructus ventris tui IESVS.* Novum dico;

Gilibertus de Civit. Dei. lect. 14. §. 44. Luc. 1.

dico; quia anteà numquam visus homo, qui foret & Deus. Potiori ergo Jure, Mariæ debebatur hoc Privilegium, nè vectigal solveret culpæ Originalis, portam Conceptionis ingrediens, cũ intraret civitatem hujus mundi. Dimissorias ei scribit amplissimas S. Thesiphon Discipulus S. Jacobi Majoris, & hic est tenor: *Illa virgo, illa Maria, illa Sancta præservata fuit à peccato Orinali in primo instanti suæ Conceptionis, & libera ab omni culpa.*

Apud Novarin in Vmbra Virgin. l. 4 Elect. exc. 17. n. 201.

Scribit Suetonius, Julium Cæsarem prosiliisse in mare, cùm eum hostes persequerentur: dextra autem natabat, sinistra liberum Commentariorum extra aquas tenebat, ne madefieret. Dextera gratiæ Omnipotentis extulit Deus librum hunc Nostrum Virginalem, nè per aquas turbidas peccati Originalis contaminaretur.

Suetonius.

Maculam peccati Virgo non habuit, per quam
mundus emaculandus.
Sordibus illa caruit, cui Iustitiæ nostræ comparatæ sunt sordes.

Aloys. Novarin ubi supra exc. 18. n. 214. lib. 5. c. 4.

Et, si (quod refert Valerius Maximus) fratres duo patrem liberarint ab incendio montis Ætnæ, humeris efferendo, uti Æneæ factum ab Anchise, canit Poeta:

Illum ego per flammas, & mille sequentia tela
Eripui his humeris, medioque ex hoste recepi.

Virgil. lib. 6. Aeneid.

Nec tantum filius præstitisset Matri, ut eam à culpæ liberaret incendio? *Quid igitur? Dei filius, quem in hac pietate infinitè quibusvis, & quam maximè piissimis filiis superiorem esse certo certius constat, Matrem, quam nullo suo incommodo, nullo negotio, solo nutu eripere, ac salvare posset, in diaboli ditionem, ac potestatem redigi, spirituali morte affici, maximis malis premi, & onerari permitteret?*

Io. Mar. Vt in. lib. 2. c. 23. n. 43.

Beneficia concedi solent cum annexâ pensione. Non tamen ita filiis Principum, asserente Christo: *Tributum non exigitur à filiis propriis, sed ab alienis.* Multa Deus beneficia contulit; Racheli pulchritudinẽ dedit, sed cum pensione sterilitatis; Liæ fœcunditatem, sed non sine onere deformitatis: mulieribus cõcessit ut pariant, sed non sine dolore: multos in gratiâ confirmavit, sed cum debito, quòd possint cadere in peccata venialia ex fragilitate humana: Deus esse dedit omnibus qui ab Adamo sunt geniti, (magnum sanè beneficium) sed non sine pensione quod obnoxii essent peccato Originali. Mariæ reservabatur beneficiũ sine pensione; pulchra hæc ut esset & fœcunda, Virgo & Mater, pariens sine dolore, confirmata in gratia sine annexo culpæ venialis, haberet esse sine pensione maculæ originalis. Nec minus requirebat ea illius dignitas quâ Principis cælestis filia esse mereretur. Salomon hoc illam titulo decorat, *Filia Principis. Deus optimus maximus prævidens beatam Virginem futuram esse ejus Genitricem, contulit omnia beneficia, ac cælestia charismata absque ulla pensione, aut onere; quia filia Principis erat.*

Matth. 17.

Carthagena lib. 1. hom. 9.

Aristotelis est monitum: *Largiri, & opem ferre amicis, & hospitibus, & familiaribus, dulcissimum est.* Quis ergo dubitet, Deum succurrisse Dilectissimæ suæ Matri, in Originale peccatũ, & per consequens in servitutem diaboli ne laberetur? *Caro Virginis ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit, sed singularis continentiæ puritas in candorem lucis æternæ conversa est.*

Petr. Damian. ser. de Assumpt. Virg.

Diabolus tentavit Evam in forma serpentis terribilis: cur non æquè sub specie columbæ mansuetæ? An fortassis quia diabolus, utpotè malignus & vafer, simplicitatis habitum aversatur; Magister Sententiarum ita respondet: *Venit ad hominem in Serpentis specie, qui fortè, si permitteretur, in columbæ specie venire maluisset; sed non erat dignum, ut spiritus malignus illam formam homini odiosam faceret, in quâ Spiritus sanctus appariturus erat.* Quomodo igitur Verbum permisisset, diabolum fieri incolam castissimi Virginis uteri, unde carnem humanam decreverat assumere, novem mensibus inhabitando?

Petr. Lombard. Sent. lib. 2. dist. 21.

Prohibuerat Deus, ne sacra templi vasa ex auro illo formarentur, ex quo aliquãdo fuissent illa Idoli, quibus diabolo assistenti cultus impij & sacrificia adolebantur. Argumentum hinc evidens est, quòd Sapientia increata in matrem numquam elegisset mulierem illam, quam anteà sub jugo diabolus per lapsum Adæ possedisset.

In Canticis Spiritus sanctus Mariæ Virginis eximiam pulchritudinem his verbis deprædicat: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, Filia Principis!* Incedentem cùm videò, cum gressus & pedes nitidissimos considero, amore rapior. Mirari hic meritò quis posset, quid inter decores tam innúmeros & varios, qui in Mariæ corpore ornatissimo, ceu totidem in cælo stellæ fulgentissimæ coruscant, solos pedes contempletur & extollat. Laudasset potiùs crines aureos, frontem serenam, cincinnos artificiosè laboratos, oculos splendẽtes, genas purpureas, labia

Cant. 7.

bia rubicunda, dentes niveos, collum eburneum, gratiam incessus, aut verbi, vel denique qualitatem aliquam eminentiorem. Videamus, an non possit ex textu Hebraico difficultas hæc enodari. *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Nadab*, aut *Animadab*! Quare pro *Filia Principis* legitur *Filia Aminadab*? Non quidem propriè filia fuit Aminadab, sed hoc illi nomen inditum est per aliquam analogiam proportionis & similitudinis: quia Aminadab fuit generosus ille Dux qui primus mare rubrum ingreditur, siccis pedibus per lutum transit & aquam, cùm populum Israeliticum Pharao persequeretur. *Mari rubro diviso, & Moyse illud ingresso, cùm ceteræ tribus eum sequi metuerent, Aminadab cum tribu Iuda, in quâ principaliter erat, primò secutus est Moysen.* Ita Dionysius Carthus. Maria itaque filia Aminadab dicitur: quia inter creaturas omnes, quæ mare procellosum humanæ cōceptionis pertransierūt, culpæ luto non est contaminata, neque stagno peccati originalis immersa. Credamus Prophetæ, cùm ait: *Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego, donec transeam. Etenim neque feminarum aliqua, neque virorum aliquis, qui ex naturali concubitu in lucem hanc prodierunt, immunem habuerunt ab hâc labe originali conceptionem. Beata autem hæc Virgo à retiaculo hoc criminum tam longè sublata est, ut verè dixerit, singularem esse in toto terrarum orbe.*

Septem. Interp. D. Ambros. in orat. de obitu Valent. Item lib. de instit. virg. 5. c. 14. D. Hieron. lib. 1. contra Iovin. & Cassiodorum. Pelbart. serm. 2. de S. Andrea. Dionysius Carthus. serm. de Concept. B. V. M. Thomas Beauxamis in Cap. 1. Matth. Psal. 140. Michael de Pal. T. 1. lib. 4. in Isa.

Ad majorem elucidationem, Cantici Canticorum verba resumo, & cum Chaldæo jam legam, *Quàm pulchri sunt pedes tui!* Atque hujus lectionis veram interpretationem dabo per alium S. Scripturæ locum, S. Ioannis 12. capite. In cœna S. Petrus sibi à Christo lavari pedes recusat? *Domine, tu mihi lavas pedes?* Hoc ergo permittam? Imprudens sim nimium, aut inhumanus. Absit à me, ut sic inhonesti leges impingam. *Non lavabis mihi pedes in æternum.* Magister cælestis non acquiescit, instanter urget, etiam minando: *Si non lavero tibi pedes, non habebis partem mecum. Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet.* Sed quid Petro erat opus lotione? Quid sordidum in pedibus? S. Ambrosius per sordes & immunditiam pedum intelligit peccatum originale. *Mundus erat Petrus; sed plantam lavare debebat: habebat enim primi hominis de successione peccatum; ideò planta eius abluitur, ut peccata originalia & hæreditaria tollantur.* Et alibi subdit: *Lavas ergo pedes, ut laves venena serpentis.* Unde quòd Maria pedes habeat mundos & pulchros, revelante id Spiritu sancto, quid aliud indicat, quàm quòd pedum lotione non egeat, quæ pura semper & immaculata permansit. *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis, Filia Aminadab!* Et quomodò? Nitidos non haberet pedes, & cur non esset purissima conceptio illius, quæ

Ioan. 12. D. Ambrosius. Idem lib. 3. de Sacr. c. 1. ad finem.

Originis peccatum non habuit, quæ omnibus bonis fons, & origo?
Culpa Virgini non debetur, cui omnis debet, quòd liberetur à culpa?

Novarin. lib. 4. Umbr. Virgin.

Prosequamur NN. & profundiùs investigemus. In Canticis mirum in modum S. M. Ecclesia extollit decorem Reginæ cæli, eamque in corpore & animâ formosissimam prædicat. *Tota pulchra es (Maria) & macula non est in te* (id est) *originalis peccati.* Nulla mihi difficultas hoc in loco, nisi quod legat Hebræus: *Et macula non in te;* neque ponit Verbum *est.* Attamen mihi videtur sine verbo imperfecta locutio, quia non generat perfectum sensum in animo auditoris. Pro facili intellectu ad S. Evangelistam Lucam recurramus. Archangelus Gabriel Beatissimæ Virgini incarnationem Verbi annunciat; sed antequam legationem exponat, ita salutat; *Ave gratiâ plena, Dominus tecum.* Non parum, Archangele, admiror imperfectum salutandi sensum: Dicendum potiùs: *Dominus est tecum.*

Cantic. 4. Luc. 1.

Non facilè crediderim, in salutatione commisisse defectum, cùm simili etiam modo Apostolos suos Christus salutarit, quando *stetit in medio & dixit eis: Pax vobis.* Cur potiùs non ait: *Pax est, aut sit vobis?* Appositissimè hîc à Guilielmo Parisiensi responsum est, cùm ait: *Non addit verbum alicuius temporis ad denotandum, quod paratus est omni tempore vobis pacem suam dare, quam semper nobis offert; & ideò sine quocumque verbo dixit: Pax vobis, ut ostenderet pacem omni tempore nobis necessariam.* Quapropter nil erravit Archangelus, sed & advertenter & expressè dixit sine verbo, *Dominus tecum;* ut innueret (quod notat Seraphicus Doctor S. Bonaventura) Deum in quacumque temporis differentia fuisse cum Virgine; in præsenti, præterito, & futuro. *Dominus tecum* (verba sunt Sancti Doctoris) *& non, Est, fuit, erit tecum: semper fuit, semper est, & semper erit cum Virgine. Dominus tecum: ut eam ab omni labe peccati tam Virginalis, quàm actualis præservarit; ut, nè per momentum quidem sub potestate Sathanæ fuerit.* Eadem est paritas suprà, cùm legitur *macula non in te.* Si enim dictum fuisset *non est in te.* quando-

Luc. 24. Guilielm. Paris. feria 3. Pasch. Ioan. Heimeist. in Luc. 1.

quandoquidem ly *est* notet tempus præsens indicaretur quidem quòd nunc & in præsenti reperiretur sine maculâ Originali, sed de præterito dubium & indecisum relinqueretur, scilicet quando in utero Matris concipiebatur. Undè ut omnis dubitandi occasio tolleretur, &, ut manifestum sit, quòd neque de præsenti, neque de futuro, neque de præterito fuerit macula Originalis, textus Hebræus sic habet, *Et macula non in te.* Ubi doctè commentatus est Abulensis his verbis: *Opportunissimam verbi omissionem, ut intelligatur, nullum unquam extitisse tempus, in quo Virgo Maria maculam contraxerit: nec de præsenti, aut de futuro, aut de præterito aliquo modo posse affirmari, originalis peccati nævum illi fuisse.* Etiam disertè locutus est Idiota: *Macula peccati sive mortalis, sive venialis, sive originalis non est in te, nec umquam fuit, nec erit.* Maria itaque liber est, verùm sine errore, sine maculâ, *Liber generationis Iesu Christi.*

Novarin. lib. 4. Vmbr. Virgin.

Abulensis in Epist. ad Philipp. Tom. 1. c. 2. §. 14.

Cantic. 4.

Idiota.

Nova superest difficultas in verbis salutationis Angelicæ, *Dominus tecum*, Cùm Archangelum Deus ipse misisset, *Missus à Deo*, meliùs dixisset: *Deus tecum*. Scio, quidem quàntùm ad rē significatam, *Deus* & *Dominus* sint, synonyma sunt, Idē namq; significat *Deus*, quod *Dominus*; quia esse terminos convertibiles, diceret Logicus. Differunt tamen, quantùm ad modum significandi, quia *Deus* propriè significat Deum conditorē universi, juxta illud, *In principio creavit Deus cælum & terram.* At verò *Dominus* in rigore significat Deum universi moderatorem juxta imperium voluntatis suæ. Sit per modum exempli: *Vt Deus* creavit ignem cū suis proprietatibus naturalibus inseparabilibus, ut est calefactio, illuminatio; potest tamen, *ut Dominus, secundum imperium suæ Divinæ voluntatis*, impedire, ne cōburat, uti factū esse, in fornace Babilonicâ, constat: etiam ne illuminet, uti de igne infernali verificatur, concursum suum videlicet suspendendo. Hoc, ni fallor, inferre voluit Propheta, dicendo: *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* Ut Deus fecit cælos moveri & planetas. *Ordinatione tuâ perseverat dies.* Sed, *ut Dominus* præcepit soli in medio cursus velocissimi, ut sisteret, temporibus Iosue.

Luc. 1.

Luc. 1.

Luc. 19.

Gen. 1.

Guilielm. Paris. feria 3. Pascha.

Dan. 3.

Psal. 28.

Psal. 11.

Iosu. 10.

Intelligemus modò, cur cælestis Paranymphus salutando Mariam, dixerit, *Dominus*, & nō *Deus*. Legem hanc statuit *ut Deus*, ut scil. Adami omnes posteri originalis culpæ maculâ contaminarentur. *Omnes in Adam moriuntur. Omnes nascimur filii iræ. Vt Dominus*, in lege dispēsavit, *secundum imperium suæ voluntatis*, nè Maria macularetur: ideò dixit Archangelus: *Dominus tecum* & non, *Deus*; quasi inferre voluisset: Rector universi tecum, Virgo, ait, non *ut Deus*, sed *ut Dominus. Dominus tecum. Quamvis, secundum quod filia Adæ, in peccatum originale incidere debuisset; secundum quod Dominus est, eam à peccato originali præservavit.*

1. Cor. 15. Ephes. 2.

Ioan. Holsmeist. in Luc. 1.

Franc. Labata Tom. 2. verbo Maria prop. 38.

Videamus ergo, an supremus Author Mariā curet, ut *Dominus*; cùm sic quasi visus est loqui: Volo, ut Maria priùs sit filia gratiæ, quàm partus naturæ. Quærunt Patres Theologi cur natura humana Christi à supposito Divino terminata sit, & non à proprio? Opinantur aliqui, quòd unum sine altero prætendisset litigando, sacratissimam humanitatem sustētare. Hoc sibi muneris suppositum finitum præsumebat, eò quòd natura finita esset. Infinitum sibi attrahebat, quia omne id supra naturam fiebat, & virtute Spiritus sancti, tandem (piè speculari sic mihi liceat) concorditer convenisse, meditor, eo pacto, ut velociori honor naturam dictam sustentandi deberetur: sed humanum suppositum à Divino præventum: hoc ideò terminavit, excluso altero.

Hāc & ipsam gratiæ & naturæ in Conceptione B. V. Mariæ contentionem S. Joannes Damascenus examinat. Natura præcedere Gratiam contendebat hâc ratione, quòd S. Virginis Conceptio humanitatis ordinem non transcenderet. Non sic (subdidit Gratia) meum hoc est, & me concernit: præcedam ego, quia Virgo hæc superioris erit ordinis, utpotè in Dei Matrem elevanda. A cujus igitur parte stabit? Vires nostras tentemus, & fortior prævalebit. Initur certamen, & naturā gratia superat; adeoq; jure prævenit: ut meritò Maria possit gloriari se priùs esse sanctificatam à gratiâ quam conceptam à naturâ; sic ut gratia prævenerit, eaque ceu antidoto munita sit Virgo, nè natura deinde superveniens maculâ originali contaminaret. Hinc à S. Paulo dictum: *In nobis prius est esse animale, quam spirituale; prius quæ carnis, deinde quæ Spiritus. Et in Maria* (ut benè ad mentem nostram Michaël de Palatio insinuat) *non prius carnis conceptio, quàm Spiritus generatio; non prius animalis, quàm spiritualis vita, ut simul hæc. Nam simul atque anima corpusculo indita, est, gratiæ plenitudine donatur.* Sed expressiùs intentum nostrum S. Joannes Damascenus prosequitur, naturam à gratiâ præventam, clarissimè

1. Cor. 15.

Michael de Palat. in Isa. c. 9. l. 14. T. 1.

rissimè indicans his verbis: *Quoniam futurum erat, ut Dei Genitrix, & Virgo ex Anna oriretur, natura gratia fœtum antevertere minimè ausa est; verum tantisper expectavit, dum gratia fructum suum produxisset.*

Io. Damascenus orat. 1. de Nat. B.V.M.

Ad Evangelium hodiernum revertamur, ut ipsimet veritati insistamus. Mariam esse Librum S. Matthæus testatur: itaque ad argumentum hoc formo enthymema: *Maria Liber est generationis Iesu Christi: Ergo impossibile fuit ex gratia speciali ipsam contraxisse peccatum originale.* Antecedens nemo rectè neget, quia est S. Matthæi: *Liber generationis.* Isaiæ, *Liber grandis scriptus stilo hominis.* De quo SS. Patres Epiphanius & Gregorius Nazianz. B. Virg. Mariam intelligunt. *Sola Virgo Maria liber est generationis Iesu Christi.* Et Hugo Cardinalis: *Beata Virgo est liber vitæ, liber grandis, liber generationis Matthæi.* Ad consequentiæ probationem, suppositum esto & hoc certum, quòd à Deo sint compositi libri duo; Vitæ unus, in quo scripta sunt prædestinatorum nomina, de quo in Prima Parte tractat Angelicus Doctor. Alter liber est Maria, ut dictum est. His positis consequentiam probo ex S. Scriptura in Exodo. Idolis in deserto populus Israeliticus serviebat, indeque iratus Dominus castigare intendebat, *Dimitte me, ut irascatur furor meus.* Nisi puniatur, non emendabitur hic populus *duræ cervicis*, sed indies magis in malo obdurabitur. Videns hoc Moyses, ad Deum accedit & proposito dilemmate sic alloquitur: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro, in quo scripsisti.* Aut parce Domine, aut de libro vitæ nomen meũ expunge. Hic S. P. Augustinus subintrat, & Moysen jam Deo ita resolutè loquentem miratur. Hoccinè fieri possit, quòd, si populo Deus parcere nollet, deleri se pateretur Moyses de libro vitæ? reproborum numero se asscribi pateretur? Quæ esset illa insania? *Nemo tenetur,* (ait D. Thomas) *nec debet, pro salute speciali totius mundi, velle carere gratiâ, & amicitiâ Dei* Mirum non est (respondet S. ille Doctor,) quia Moyses impossibile credebat, quòd de libro vitæ Deus delevisset. *Securus hoc dicit; quia Deus non deleret hominem de libro vitæ.* Ratio quidem Theologica est, quia scriptus erat in libro vitæ, *non ex gratia, sed ex prædestinatione.* Et qui sic inscripti sunt, deleri non possunt, nè alioquin jam prædestinatio fallibilis redderetur. Attamen rationem pono moralem, eritque eorum, quæ supra confusè dicta, conclusio. Sciebat, credebatque Moyses esse impossibile, quòd

Isa. 8.
S. Greg. Nazianz.
Hugo Card. in c. 23. Eccles.
D. Thom. 1. p. q. 24. art. 3. Et B. Thom à Villa. N. in Conc. 1. de Nativit. B. V. M.
Exod. 19.
D. Thom. & Cajet. apud Petr. de Arrag. in 2. 2. q. 26. ar. 4.
S. August. quæst. 147. in Exod. c. 32. D. Thomas loco citato suprà.

Deus ipsum delere voluisset de libro vitæ, cùm omninò putaret inconveniens librum illum à Deo ipso compositum, obliterationis (ut ita metaphoricè loquar) aut atramenti maculâ deturpari. Et ecce conclusio. Ut quid igitur nõ liceat pariformiter de altero libro; de Maria, inquam, pariformiter loqui? Ille sine macula, iste sine culpa; ille sine turpitudine, iste sine labe Originali; iste sine mendis, ille omnino purus. *Ergo ex gratia speciali ipsius Dei, Maria non contraxit maculam peccati Originalis.* Neque desunt Authores qui hanc opinionem confirmant. *Aut dele me de libro in quo scripsisti, existimans lituram aliquam in eum minimè posse cadere: novit enim ipse librum Dei nullis erratis, aut lituris esse obnoxium. Maria liber est Dei, spiritu Dei vivi conscriptus: Quid igitur mirum, si erratis careat? Nullum ergo in isto libro erratum, nullam labem, nihil omissum, nihil prætermissum reperies.* Etiam subscribit alius Author pio erga B. V. Mariam affectu, veritatis studiosus indagator: *Non incongruè puto mysticè significari, beatissimam Virginem Librum fuisse, omnis peccati adeò expertem, ut nec in prima ejus impressione ullus irrepserit error.*

Io. An. de Abula in Epist. ad Philippens. T. 1. sc. 2. § 14.
Ioan. Carthag. lib. 1. hom. 4.

Tam verè B. V. Mariæ Matris Dei Conceptio pura est & immaculata, quàm est verum Evangelium: quia à S. Matthæo scriptum lego, quod ipsemet Christus proprio ore sanctam prædicarit & puram. Loquens enim de Præcursore ait, *Inter natos mulierum non surrexit major Ioanne Baptista.* Erit ergò Joannes major Christo? Nũquid enim etiã hic à muliere natus est? Absit illud: intelligendus est namque loqui de iis qui de muliere; non qui de virgine nati sunt, & ex virili semine: at verò Christus de Virgine, & virtute Spiritus sãcti: *Quod enim in eâ natum est, de Spiritu sancto est.* Ita loquitur S. Ecclesiæ Doctor D. Hieron. *His igitur præfertur hominibus, qui de mulieribus nati sunt, & de concubitu viri & non ei, qui natus est ex Virgine, & Spiritu sancto.* Id ipsum Christianus Drutmarus confirmat: *Non est putandum, Domino Iesu Christo illum esse comparatum, quia Dominus noster non de muliere, sed de Virgine natus est.* Dicatur saltem, Joannem esse B. V. Mariâ majorem, eò quod sit natus de muliere non virgine, & virtute humanã. Sine errore nemo sic possit vel assertivè loqui, cùm fuerit illa Joanne, & simul omnibus sanctis merito & sanctitate major. Quomodo jam Sapientiæ increatæ verificabimus verba, quibus falsum subesse non potest? *Inter natos mulie-*

Matth. 11.
Luc. 1.
D. Hieron. in Matth.
Drutmar. c. 29. in Matth.

rum,&c. Ego, ut certum mihi persuadeo, voluisse hoc ipso encomio, B.V.Mariæ Cõceptionem immaculatam deprædicare potiùs, quàm S.Joannis celebrare laudes. Dicite, ut quid posuit huncterminum, *Surrexit*? Cur non dixit: *Non natus, non ortus est*, vel *non venit in mundum*? Hic nodus est.

Sciendum est quod *surgite* præsupponat *cadere*. Neque de terra aliquis surgit, quin priùs ceciderit. Si igitur Virgo cecidisset, quandoquidẽ prædicetur Joannes major omnibus, qui in peccatum originale ceciderunt, esset per consequẽs etiam ipsamet Virgine Maria major. Conceptus est subtilis valdè Petri Galatini in hæc verba: [Inter natos mulierum, &c. Hoc dici nõ potest, nisi de eo qui prius cecidit, ac posteà surgit, ac si diceret: Inter eos qui in peccato originali concepti sunt, non surrexit major Joanne Baptista. Christus autem in peccatum non cecidit, ergo ipso Joannes major non est. Cùm ergo Beatissima Virgo major quoque sit, ipsam in peccatum originale non cecidisse necessariò consequens est: quod si non concederetur, sequeretur planè, Joannem Baptistam majorem eâ extitisse; quod omnino falsum est. Ex Evangelio igitur, & Salvatoris nostri Sententia, ipsam absque originali peccato conceptam fuisse, necessario concluditur.] Si dictum sit à Christo, & in Evangelio confirmatum, negare quis audeat? Rationem hanc existimo evidentissimam.

Petr. Galatin. l. 7. de arc. fidei c. 5. Item Thom. Beauxamis Tom. 2. Harmon. Euang. fol. 218. c. 2. l. D.

Dicite, vos Juristæ, si vestrum foret hanc cõtroversiam decidere, & separatã omni passione, aut vestro erga Deiparam affectu Sententiã diceretis, illane favorabilis illi foret, vel non? *In rebus dubiis, benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est, quam tutius.* Si ergò dubia lis esset, in favorem Mariæ decideretis. *Benignior sententia in dubio est præferenda.* Nunquid igitur benignius est & magis pium, in Mariæ favorem resolvere, quod scil. in instanti Conceptionis fuerit immaculata, quàm contrarium asserere? Non est dubium: & leges omninò favent. *In ambiguis sensibus melius est humaniorem amplecti sententiam. Proniores debemus esse ad absolvendum, quam ad condemnandum.* Nonnè Imperator Trajanus hoc reliquit decretum: *Satius est, impunitum relinqui facinus nocentis quam innocentem damnare?* Senatoribus & quibusvis aliis in dignitate constitutis, decretis est vetitum, in uxores accipere puellas abjectioris fortunæ ut sunt ancillæ, & aliæ hujusmodi vilioris conditionis mulierculæ, ne alioqui dignitati, quam adepti sunt, derogaretur. *Senatores, perfecti & alii quidem in dignitate constituti, ducere non debent in uxores ancillas & alias obscuras mulieres.* Quomodo ergo Deus, qui est *Princeps Regum terræ, & non venit solvere legem, sed adimplere*, Matrem vellet illam, quæ per peccatum originale fuisset aliquando in servitute diaboli, & per culpæ maculam vilis effecta? Ecquis nesciat quod *Princeps legi subditus non est: Augusta autem, etsi sit subdita, Princeps tamen ei concedit privilegia, quæ ipse habet?* Deus hanc statuit legem, quod in peccato originali omnes conciperemur: sed Princeps Filius Dei ex natura est ab illa lege exemptus. Augusta, quæ est Maria Mater ejus, à principe habet quod sit exempta ex privilegio, ex gratia speciali.

L. ea quæ §. in re dub. ff. de reg. iur. L. semper ff. de reg. iur. L. ff. pars ff. de inoff. test. L. in dubiis ff. de reg. iuris. L. circa inter vet. §. si aut. L. Arr ff. de act. & obli. L. obs. de pæn. L. de nat. lib. & Matribus eorum. Matth. 5. L. prin. §. de leg.

Quid amplius? Nunquid in Concilio Hierosolymitano celebrato anno Christi 44. interventu Apostolorum decisa est hæc veritas? *Illa Virgo, illa Maria, illa Sancta in instanti suæ Conceptionis fuit ab originali peccato præservata.* Nonnè & Concilium Tridentinum decreto de peccato originali, clarè definit? Hic est tenor: *Non esse intentionis suæ, comprehendere in decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam immaculatam Virginem Mariam, Dei Genitricem.*

Apud Io. Bap. Nou. de Conc. c. 2. p. 53. Concil. Trident. sess. 1. de peccato originali.

Felicis memoriæ Paulus V. anno 1617. diplomate sic statuit: [Decrevit & præcepit omnibus, & singulis cujuscumque Ordinis, & instituti, ne audeant in publicis concionibus, conclusionibus, lectionibus, & aliis quibuscumque actibus publicis asserere, quod beatissima Virgo fuerit concepta in peccato originali.

Paulus V.

Anno 1622. Gregorius XV. idem decretum confirmavit, *mandans & præcipiens omnibus, & singulis ne de cetero audeant differere, quod B. Virgo fuerit concepta cum peccato originali.* Diabolus ipse à Sancto Patre quodam exorcizatus, & coactus ut verè diceret, quid sentiret de Conceptione Beatæ Virginis: respondit tribus distinctis vicibus: *Sine macula, sine macula, sine macula.*

Gregorius XV.

Mirum casum Dionysius Carthusianus memorat, de navi, quæ in medio maris agitata vẽtis & fluctibus in tempestate maxima; neq; spes erat evasionis, sed periculum evidentissimum submersionis. Quotquot in navi aderant, voces levabant ad cælum & suspiria, auxilium cælitus implorando. Ecce comparet ex improviso venerandus senex in habitu pontificali, & calcatis fluctibus ad navim accelerans, Abbatem

Dionys. Carthus. serm. 1. de Concept. B. V. M. batem in navi præsentem vocat, eique hæc dicit verba: *Vis periculum istud evadere? Scias me à Dei Genitrice directum, &, si dictis meis obtemperare volueris, periculum istud evades.* Facturum promisit Abbas. *Tunc ille præcepit: Diem Conceptionis Virginis gloriosæ solemniter sexto idus Decembris celebrabis, & celebrandum prædicabis. His dictis disparuit, moxque cessavit tempestas.*

Ps. 9. Conclusio ergo ista sit & litteris aureis in libro illo Virginali *ad perpetuam rei memoriam* inscripta maneat: *Quæretur peccatum illius, & non invenietur.* Maculam in Sole, qui culpam in Maria, quæreret. Quia (ut testatur Angelicus D. Th. in 1. dist. 45. q. 1. ar. 3. ad 3. Doctor) *talis fuit puritas Mariæ, quæ à peccato originali, & actuali immunis fuit.*

Et in 1 dist. 17. q. 2. ar. 4. S. Antioch. in Pand. scri. hom. 21. de Virg. Pro coronide sit Elogium S. Antiochi: *Deipara, omni laudum genere celeberrima, nulli obnoxia vitio, sed gloriâ omni dignissima.*

Salutemus hanc omnes & devotissimo concentu acclamemus:

Salve Christi sacra parens,
Flos de spinis, spinâ carens,
Flos spineti gloria.
Nos spinetum, nos peccati
Spinâ sumus cruentati,
Sed tu spinæ nescia.

Adam de S. Victore.

Hoc interim NN. monitum velim. Nemo vestrum est, qui non ardenter cupiat à Maria, libro Patronatus inscribi; indicium desiderij vestri esto eleëmosyna, quam ad gloriam & honorem purissimæ Conceptionis commendo erogari: ut pauperum extrema necessitas charitate vestrâ maximâ sublevetur; interea respirabo.

PARS SECUNDA.

SOlum difficultas ex Epistolâ D. Pauli allegari jam posset, cui firmiter ceu Evangelio credendum minimè dubitamus. Dicit ille: *Omnes in Adam moriuntur; & omnes nascimur filij iræ.* Ubi ex collectivo *Omnes*, quod apud Logicos signum est universale, videtur, etiam Mariam debere comprehendi. *Qui dicit omne nihil excludit.* Et in lege, *Generale dictum, generaliter est intelligendum.* Ergo nec Maria ab isto debito est immunis.

1. Cor. 15. Ephes. 2. L. de pretio ff. de pub. in rem. act. L. Præs de offic. præs.

Respondeo primò, quod *omnes in Adam moriuntur, & omnes nascimur filij iræ*, possit intelligi vel quantum ad actum contractionis, vel quantum ad debitum contrahendi. Quod dixit S. Paulus, respectu nostri verificatur quantum ad actum contractionis; sed respectu Mariæ, quantum ad debitum contrahendi. Quo posito, habuit debitum: sed effectivè non contraxit, ex gratiâ Dei speciali præservata.

Si dicatis, Propositionem Pauli esse universalem; &, *quod universaliter profertur, universaliter esse intelligendum*; nihil refert, quia Propositio universalis duplex est, alia universalis *politice*, alia *logice*. Propositio universalis *logicè*, illa est, quæ absolutè & simpliciter debet verificari de omnibus v. g. *Omnis homo est animal rationale.* Propositio universalis *politicè* illa est, ad cujus verificationem non est necesse, omnia individua concurrere; ut si dicerem: Hoc manè Civitas Venetiana ad concionem tota confluxit: de facto quidem incolæ omnes non interfuerint, sed, ut ostendatur ingentem fuisse multitudinem; sic *politicè* dicitur & verè. Eodem omninò modo, tot sunt creaturæ, quos originalis macula contaminavit, tot nascuntur homines filij iræ, ut à S. Paulo exprimantur propositione universali *politicè*, sed non *logicè*.

Contrà replicabit aliquis: Si nec actualem nec originalem culpam contraxerit, ergò neque meritis Christi fuerit redempta; quia illi soli redempti sunt, qui ceciderunt. Et consequenter omnibus nobis concessum esset tantum beneficium, solâ Virgine Maria excepta. Idcirco D. Thom. ita scripsit: *Si numquam anima B. Mariæ fuisset peccati contagio maculata, hoc derogaret dignitati Christi, secundum quam est universalis Salvator & Redemptor: tunc enim esset aliqua persona, quam non redemisset: scilicet ipsa Virgo. Nec debet tantum honorari Mater, quod dehonoraretur Filius derogando suæ dignitati: quia nec Virgini placet talis honor* Ad propositam difficultatem respondeo, creaturam aliquam posse redimi, vel *ante lapsum*, vel *post lapsum*. Similitudine clarius demonstrabo. Per viam peregrinus incedit & transiens ad fossam, certo certius incidisset, nisi ab aliquo opportunè superveniente esset monitus & retentus; atque iste redemptus est *ante lapsum*, antequam caderet. Alius similiter per viam progrediens, in barathrū labitur, sed lapsus à succurrente amico eripitur. Ille redemptus est *post lapsum* Itaq; explicatis his terminis, dico Mariam fuisse meritis Christi redemptam *ante lapsum*, quemadmodum & nos omnes sumus redempti *post lapsum*. Ipsammet Deiparam audiamus testantem.

D. Th. 3. p. 27. & in 3. sent ap. D. Anton. in 1 p. tot. sum. tit. 6 c. 2. de peccato originali.

Lo-

Loquens cum Elizabetha uxore Zachariæ de Deo, qui illam elegerat in matrem, & donis cœlestibus atque favoribus innumeris dotaverat, grato animo memorat: *Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.* Quomodo poterat gloriari Deum esse suum Salvatorem, *in Deo salutari meo?* Si fuerit Salvator omnium, *vel sufficienter, vel efficaciter.* Dixisset igitur *in Deo salutari nostro. Quod est commune multorum, non est proprium alicujus.* Dicere Maria voluit: Ceteri omnes Adami posteri generaliter salvati sunt *post lapsum*; at ego specialiter *ante lapsum*: & cum neminem alterum particulariter hoc modo salvarit, meritò dixerim: *in Deo salutari meo, & non nostro.* Hugo Victorinus ait: *Merito igitur Beata Virgo Maria, quæ se singulariter electam videbat, quia singulariter gratiam acceperat, quare privilegio quodam electionis Divinæ confirmata, fiducialiter ipsum, quem pro salute mundi ipsa conceperat, suum etiam, cum lætitia & exultatione, salutarem vocat.* Redempta igitur fuit *præservativè, non liberativè.*

Hugo Victorin. in c. 1. Luc. T. 2.

Et verè *ante lapsum* redimi à Verbo incarnato debuerat; quia, ut Sanctus Archiepiscopus Florentinus loquitur, *Nobilius, & melius liberatur, & redimitur, cui providetur ne cadat, & in servitutem incurrat, quam ut lapsus erigatur, & factus servus redimatur.*

D. Anton. Arch. Flor. 1. p. sum. T. 8. c. 2. de pec. orig.

Et certè omninò erat conveniens, hanc à Deo gratiam Mariæ concedi; sic bonitas ejus, sic infinita misericordia exigebat. *Cum Deo haud fuerit impossibile Beatam Virginem ab originali culpa præservasse, congruit bonitati ejus, & maximè decuit hoc ipsum peregisse.* Thomas ab Argentina.

Thom. ab Argent. t. 3. d. 3. a. 1. in resolut.

Habet lex Imperialis & præcipit, quod *plures eandem rem in solidum possidere non possunt: contra naturam quippe est, ut, cum aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris.* Et quis nesciebat quod Deus ab instanti Conceptionis Virginem possederit? *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* Ergo ab hoste infernali non poterat possideri.

L. Posid. §. ex cont. ff. acquir. vel am. possess.

Prov. 8.

S. Anselmus asserit, quod *decens erat, ut ea puritate, qua major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret.* Quod verificari non poterat, si hujusmodi maculam aliquam contraxisset.

D. Ansel. de Concept. Virg. 18

Si (quod scripsit Angelicus Doctor) Adam & Eva fuerint creati in gratiâ, & sine aliquâ macula peccati; decuit ergo Deiparam, cui majora privilegia concessa sunt, plus gratiæ, quam omnibus simul creaturis, non privari eo, quod alijs à Deo gratiosè est concessum.

D. Th. 1. p. q. 95. art. 1

Et si, uti ipsemet judicat, *in Beata Virgine debuit apparere omne illud quod perfectionis fuit*; si imperfectionem hujusmodi contraxisset & defectum, qui ex se abominabilis est & deformis valdè; quomodo nam verificabit, quod *omne illud quod perfectionis fuit, in ea debuit apparere?*

D. Th. in 4. dist. 30. q. 2. art. 1

Nemo igitur vestrum NN. dubitet, sed ut certissimum teneat, quod *omnem nævum tam originalis quam actualis culpæ, in ea Dominus delevit.*

Ivo Carnot. ser. de Nat. Dom.

Et hæc est gratia singularis soli Mariæ concessa. *Si dicatur quod Diva Virgo non habuit peccatum originale, licet processerit ab Adam secundum rationem seminalem, dicendum est, quod ipsa sola speciali gratia præventa fuit; & præservata, eo quod fuit prævisa esse Mater, & Domus Dei.*

Io. Vig. lib. instit. c. 18 §. 6

Unde Fulbertus Episcopus illam quotidie salutabat: *Ave Maria electa, & insignis inter filias, quæ immaculata semper extitisti ab exordio tuæ Conceptionis, quia paritura eras Creatorem totius Sanctitatis.*

Fulbert. Ep. apud Carthag. l. 1. hom. 19

Et quomodo talis non esset ea, de qua aliquorum tam pia est opinio? *Beata Virgo elegisset potius esse in Inferno, quam offensam Dei incurrere per peccatum originale.*

Cum jam ad finem pertigerim, pro conclusione discursus mei erit doctrina Sancti Thomæ. *Puritas intenditur per recessum à contrario, & ideo potest aliquod creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit.* Observandum quod sequitur: *Et talis fuit puritas Beatæ Virginis, quæ à peccato originali & actuali immunis fuit.*

D. Th. in 1. dist. 44. q. 1. a. 3. apud Ægid. Lusitan. l. 3. de præs. B. V. M. q. 1. a. 1. § 2. & apud Andr. Pont. Ramire de Concept. B. V. M. fol. 89. n. 41 exam. text. D. Thom.

Fantinus Episcopus Paduanus, mirari non desinens quomodo D. Thomas, Conceptionem D. Virginis non fuisse immaculatam, docere potuisset, ab ipsomet S. Doctore apparente informatur, veram opinionem intelligendo. *Scias Episcope, quod quando talem opinionem posui, solum habui respectum ad Divinum statutum quo B. Virgo peccatum originale contrahere debuerat, nisi per Filium suum fuisset præservata. Sed Dei Filius Matrem suam ab originali macula præservavit.*

Apud Bernard. de Bust. serm. 7 de Conc. B. V. M.

Denique ipsamet Virgo S. Brigittæ dignata est revelare: *Veritas est, quod ego concepta fui sine peccato originali.*

S. Brig. l. 6. c. 49. in revelat.

Neq; aliud dicendum restat, quàm ut suppliciter obsecremus Advocatam nostrā & protectricem Mariam; ut sicut illam Deus ab originali macula præservavit, ita ab omni peccato actuali nos liberet, ut in puritate cordis & fervore spiritus, illi serviamus in terris, ac tandem perfruamur in cœlis.

DOMINICA TERTIA ADVENTUS.

ARGUMENTUM.

Misera est & calamitosa avari hominis conditio: Effrænata habendi cupiditas pestiferum malum. Alia vitia plurimos, insana divitiarum vota subjugavere universos.

THEMA.

Miserunt ab Ierosolymis Sacerdotes, & Levitas ad Ioannem, ut interrogarent eum. S. Joann. cap. 1.

NOn est, Auditores, in amplissimo vitæ hujus mortalis theatro infensior animæ hostis, neque monstrum hominibus insidians terribilius eo, quod in Evangelio hodierno figuratur, Aquilo est impetuosissimus, qui ex inferni intimis prorumpens meatibus, virtutum ædificia, etiam solidissima evertit. Mare procellosum, voluntatis humanæ flectens armatam navim, & submergēs: hydra formidabilis, quot habens capita, tot pravas excitans concupiscentias: Siren, dulcissimâ vocis modulatione homines & ditissimos & sapientissimos incantans ac perdens: Lupa vorax, semper famelica, mille stimulata cupiditatibus, nūquam satiabilis: Tigris ferissima, quot in pelle notata maculis, tot in corde mota libidinibus: Profunda vorago divitias sæculi incessanter absorbens: Ignis rapidissimus, qui in fornace cordis accenditur non alio combustibili, quàm bonis alienis: Harpyia edacissima, tentans aviditate insatiabili deglutire etiam illa, quæ à fortuna alijs sunt concessa. Capitis (NN.) quid velim? De effrænata cupiditate, de avaritia loquor. Illa, illa est omniū scelerū origo, seminarium discordiæ, infernus animæ & (ut cum D. Gregor. loquar) *cui cupiditas dominari dicitur, subjectus malis omnibus demonstratur.* Sic illam S. Petrus Chrysologus depinxit: *Omnium malorum radix est cupiditas, transgressionis mater, magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fovea scandalorum.* Equidem ex inferno nunquam horribilius monstrum, numquam graviorem furiam & pestem animæ excitavit Lucifer: siquidem, testante S. Valeriano, (nihil est malorum, quod non cupiditas aut concipiat aut pariat, aut pascat, aut nutriat. Ex hoc enim fomite videmus pullulare odiorum causas, hinc evenire pugnas, hinc fraternas acies instrui, hinc amicitiarum fœdera dissipari.) Hâc cupiditate allecti Sacerdotes & Levitæ, ad Joannem accesserunt, mercedem sperantes: quia Prophetam esse credebant, aut Eliam, aut Messiam quasi sic alloquendo: *Dic nobis, quæsumus, an sis Messias; nam te magna cum pompa ad urbem adducemus. Quid ita? Sperabant enim fore ut eos Rabbinos crearet. At statim ac eum non esse Messiam, audiunt, &c. nihil se sperare posse, intelligunt,* (observate cupiditatis malum,) *iracundè, & asperè dicunt: Si tu non es Elias, neque Propheta, neque Messias, quare ergo baptizas?* O maledicta cupiditas! Nihil tam detestabile, tamque pestiferum, quam illi, quos hoc malum gravat: communis tamen hic omnibus dolor est, ut ex discursu patebit.

D. Greg. Papa l. 15. moral. D. Petr. Chrysolog. D. Valer. Episc. ho. 20. de avar. Diez in Dom. 3. Ad. vet. conc. 2.

Interim si non displiceat de gravissimâ hâc lue audire dicentem, gratis auribus accipite non prolixè, sed breviter faciam.

PARS PRIMA.

IN cupiditatis scholâ, tritum est, neque aliud conjugatur quam *Accipio, accipis*. In cupidorum

rum facello communis hæc est musica *Rapio, rapis*: neq; ibi resonat, nisi argentea fides. In tribunalibus jam scriptum non legitur, nisi litteris sit aureis, & quidem non nisi cupiditatis perspicilio vel semel videant. Verè ab Italis dictũ, *Vn martello d'oro spezza una porta di ferro.* Portam etiam ferream malleus ex auro perfregerit,

Omnem aperit portam, qui semper munera portat.

D. Valer. Episc. Clemel. hom. 30.

Nihil clausum constat, quod auro argentoque non pateat; nihil est occultum, quod non, pecunia indagante, sit cognitum. Cupidis hominibus, avaris, inquam, paratâ pecuniâ nihil est gratius: Mercurij instar volantes semper & inquieti sunt, mira in aere fabricant, nil nisi de lucro somniantes. In primis Grammaticæ rudimentis nihil didicerũt Ablativo charius, à Dativo maximè abhorrentes. A Mercurij fistulâ dormitabat Argus: at verò argenti & auri sono cupiditas excitat, tenetque solicitos, non secus ac saxum vigiles grues. Eò trahit omne illorum studium & in aurifodinis cor sepultum jacet.

Ubi cupiditas regnat, corrupta est integritas, perdita fides, pax turbata, & silent leges.

Prudent. hym. .., peris. v. 179.

Pudor per aurum solvitur:
Violatur auro integritas,
Pax occidit, fides perit,
Leges & ipsa intercidunt.

Neque aliter de Cupiditate sensit in suo itinerario Rutilius, cùm ait:

Rutil. Itiner. 1, v. 356.

Aurea legitimas expugnant munera tædas,
Virgineosque sinus aureus imber emit,
Auro victa fides munitas decipit urbes,
Auri flagitiis ambitus ipse perit.

Polyb. l. 6. hist. c. 44.

In Græcia (si Polybio narranti credimus) discordiarum origo cupiditas fuit & fomes; at verò hâc à Lycurgo eradicatâ nulla restitit dissensio.

Ovid Metam. 14.

Tarpeia Spurij filia stimulata cupiditate monilis aurei, quod in sinistra Sabini gerebant, Capitolium prodidit. *Auri & argenti cupiditate, Sabinis tradidit Capitolium.*

Livius l. 1. c. 11. & Plutarch in vita Romuli.

Tanta Pausaniæ cupiditas fuit, ut pro decem talentis ex pacto & convento Spartas Xerxi tradere non puderet. Quare indignatus pater, odio concepto sævire cœpit, fame extinguens filium quem & ob eam perfidiam sepulturâ indignum mater æstimavit.

Numquid Darium aviditas eò adegit, ut etiam in defunctorũ monumentis thesauros quæreret? Meritò proinde in inscriptione detecta irrisus est & confusus: *Nisi malus fuisses homo, & pecuniæ insatiabilis, numquam sanè loculos mortuorum invasisses.*

Plutarch. in Apophthegm. p. 379. Plutarch. ibid.

Antipater olim gloriabatur amicos habere, quorum unus oblata munera recusaret, & alter muneribus assiduò cumularet. An non Pygmalion Rex Tyri, cum animum ad Sichæi patruelis sui opes appulit, illum spe potiundi auri clã & dolo interemit? Quarè cadaver Hectoris Priamo Achilles vendidit? Et Arimaspi Scythiæ Europeæ Populi cum Gryphis auri custodibus cõtinuò præliantur, vitam pro auro acquirendo exponentes. Numquid auri cupiditas Valerium Roscium instigavit, ut Soceri filium occideret proprijs manibus ipse, cujus erat curæ commissus? De Flavio Vespasiano quid dicam? Sola est, in qua meritò culpetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus omissa sub Galba vectigalia revocasse; nova & gravia addidisse; auxisse tributa Provincijs nonnullis, & duplicasse: negotiationes quoque vel privato pudendas propalàm exercuit, coemendo quædam tantum, ut pluris posteà distraheret. Nec candidatis quidem honores, reisve tam innoxijs quàm nocentibus absolutiones venditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promovere, quò locupletiores mox cõdemnaret. *Nec* (ut verbis utar Suetonij) *eum puduit vectigalia ex urina colligere.*

Virgil l. 1. Æneid.

Ioan. Ravis. de illiber. avar. Plutarch.

Suetonius de Cæsar. l. 8. n. 18.

Saletanus aliquis (Martialis refert) maximo perfundebatur interiùs gaudio, quod uxor demortua esset, ipseq; jam solus dotis possessor. O quot hodie reperiuntur hujusmodi viri, qui defunctas conjuges oculo lugent, corde rident & jubilant; exteriùs lachrymas profundunt, interiùs lætitiâ abundant!

Martialis.

Isti, quid aliud intendunt, præter opes? & in his quietem? Falluntur, si aliud, quàm, quod à naturâ, centrum exquirunt: solicitudinem invenient, non requiem. Unde à D. Chrysostomo audiant: *Omni Tyranno gravior est pecuniarum cupiditas; nullam enim voluptatem habet, sed curam, invidiam, insidias, odia, calumnias & innumera virtutis impedimenta.*

D. Chrys. in Io. n. 10. hom. 59.

Commodis student quacumque possunt viâ etiam contrà quàm fas sit: non illos pudor, non verecundia à cupiditate revocârit: hanc enim ad legem se dirigunt: *Modus non curatur, dummodo effectus habeatur.* More cameli agunt, inclinantis & procumbentis *donec accipiat*; humilians

L. Si mater c. de iust. & substit.

liant se, & quasi idololatræ fierent *donec accipiant*; Honores tibi exhibent Scis quarè? *Honorant medicum propter necessitatem*. Filii Jacob in Ægyptum ibant, & ingressi Pharaonis aulam, ubi erat Joseph Pro-Rex, quem antè vendiderant Ismaëlitis, obtentâ veniâ accesserunt supplices, *incurraverũt se, adoraverunt proni in terram*, & verbis obsequia addixerunt. *Servitui sumus*. Quorsum tandem (NN) aut cur ita humilis & supplex precatio? Dixissent, filios esse Jacob, qui in Terrâ Canaan cum primis notus, honore & nomine illustris. Altiore eos animo esse oportuit, nec ita statim submisso atque humili coram extraneis. O maledicta cupiditas! Annonâ jam ingravescente, inopia rei frumentariæ & fames premebat. Sacris venerant vacuis, repleri cupiebant, adeoque lubenter hæc, etiam plura fecissent *donec accipiant; quoniam videbant se illius ope indigere*.

Gen. 43.

Hieron. ab Oleastr. ibid.

In Paginâ sacrâ observatum est. Quos cupiditas ista inordinata accendit, cæcos & surdos reddit, sic ut sub jugo ejus sudantes non audiant neque videant. Rex Balac, animadvertens quod Dei exercitum subjugare armis non posset, subdolè maledictis tentat. Quamobrem legatos duos ad Prophetam Balaam destinat, ut ex parte Regis ille ad Exercitum pergat & acriter maledicat. Si verò recusat, muneribus, inquit, allicite, atque ita movete: *Paratus est Rex noster honorare te*, vel, quod legit Oleaster, *ditare te*. Ille, dum fictè & simulatè multoties abnuisset, iturum promittit. Postridiè manè ingressurus iter, jumentum sternit, ascendit, & civitatem egreditur, cùm ecce obviam Angelus in platea stricto gladio jumentum absterret nè quaquaversum progrediatur. Atque ego hic miror. Inquiramus, si placet, quomodò asina potuerit spiritum intueri, aut quomodò Balaam formâ humanâ occurrentem potuerit ignorare. Si Angelus speciem assumpsit humanam, quomodo Propheta non vidit? Aut si non assumpsit, quomodo respexit asina? Huic rei responsum D. Ambrosius dedit, ubi sic ait. *Asina Angelum Dei vidit, quem homo videre non potuit*. Muneris promissi desiderio æstuabat, neque aliquid cogitabat magis quàm ut Regale donum consequeretur. Quod voluntas non advertit, oculus id non videt. Non igitur mirum: *Angelum non videt, quia Regio muneri intentus erat*.

Num. 22.

Oleaster ibid.

D. Ambr. l. 9. in Luc. 19.

Quid prætereà? Prophetam orbaverat visu, & spoliat auditu. Quis mecum hic (NN.) non obstupescat? Asinam iteratò percutit Balaam, ad semitam reducturus: at illa percussionis impatiens recalcitravit, atque ingemiscens more humano locuta est: *Cur me percutis?* Quid ergo? Cæcus es, neque Angelum vides impedientem ne progrediar? Ad asinæ vocem quasi humanam Balaam non movetur, ne vel signum admirationis dat, vel stuporis. Verum fatebor (NN) si per urbem venienti obviam fieret asina & me ita alloqueretur: Salve, mi Pater Concionator, Deus tecum sit. non solùm stupore consternarer, sed refugeret sanguis metu, & exanimaret: nec tamen plus Propheta movetur, quàm si ita loqui proprium asinæ foret, ac homini.

Num. 22.

Nil mirum est, inquit S. Augustinus, Legatorum namque verba, *Paratus est Rex noster honorare te*, aures ipsi obturarant; surdus erat, & nec asinam audire loquentem poterat. S. P. Augustini Doctrinam audiamus. *Balaam nullum signum admirationis ostendit videns asinam loquentem. Cur non obstupuit, & de facultate loquendi, asinam non interrogavit?* Ut quid non dixit: Ex quo tempore asini loquuntur? Undè hoc habent, aut didicerunt? S. Augustinus respondet: *Tanta cupiditate ferebatur, ut nec tanti monstri miraculo terreretur. Hinc igitur constat quanta sit vis avaritiæ ad obcæcandam mentem; siquidem nec miraculum tantum, & prodigium potuit oculos aperire, quos clauserat avaritia*.

S. August. in quæst. super Num.

Aliud hic notatu dignum observo. Vidit Balaam, quòd jumentum non pergeret: iratus baculo adegit. Asina ad herum convertens, lamentata est: *Cur me percutis?* Balaam magis iratus, in caput involat pugnis & minis. O quòd mihi ensis ad manum non est! (inquit) aliter tibi cederet, jamjam hisce manibus te occiderem. *Utinam haberem gladium, ut interficerem te!* Ubi verò asina advertit de pelle nunc agi, neque verbis posse averti malum: Aliâ (intra se ait) tentandum est viâ, & Rethoricâ hic opus, video, ne pelli malè cedat Adeoque cùm dixerat: *Cur me percutis?* & frustra dixisse perciperet, addidit: *Animal tuum suum*. q. d. Domine mi, attende. Quid agis? Excoriari me, nec tibi, nec mihi proderit, imò damnum tuum erit: quia si pellem ego, tu asinam perdes, undè commodum tuum & utilitas esse solebat, atque sic lucrum tibi cessabit, quia interficiar ego, & damnum emerget, adeoque tum nummi exponendi erunt, ut de alio jumento tibi provisum sit, ne alioquin pedes ire cogereris. Balaam de damno incurrendo intelli-

Num. 22.

intelligens, statim propositum mutat, sicut de occisione nedum non cogitet, sed deinceps & à verberibus cesset. Agedum mea bestia industriè à te factum & ingeniosè hoc adinventũ est, parco lubens, neque imposterum lacessam. O maledicta cupiditas! O avare nimis Balaam! quò dementiæ aviditas te propellit? Allisionibus non moveris, scopulos non curas, neq; Divini furoris imminentem tempestatem formidas, dummodò ad cupiditatis portum attingas, & promissa munera consequaris.

Lego non absimile quod Cyro evenit. Vicerat ille Crœsum Lydorum Regem, & civitate jam captâ, interrogatus quid facerent milites, arroganter Cyrus respondit: Civitatem tuam depopulabuntur & destruent. Quinimò tuam potius, ait Crœsus; non enim amplius meam reputo, quam armis tuam fecisti. Tunc Cyrus videns suum esse, quod disperdebant, ilicò jussit ut desisterent. *Reparò el barbaro, y mandò cessar el destraco, y parar, el saco, luego que miro la Ciudad conojos de suya.* Ita Pater Vega.

Vega in Ps. 6. v. 2. dis. 1. n. 14.

Adeò hominem excæcavit cupiditas, ut nec proprij sanguinis damnum videat avertendum. Filij Jacob odium diuturnum saturare cupientes, quod in fratrem suum Joseph jam inveteratum habebant, eò solum, quòd somnium vidisse, illis præsentibus, diceret: *Vidi per somnium Solem, & Lunam, & Stellas undecim adorare me* in agris solitarium aggrediuntur. *Ecce somniator venit; venite, occidamus eum.* Ruben aderat, & fraterno affectu commotus, consilium divertit. *Manus vestras servate innoxias.* Cisternam vident, & fratrem injicere cogitant, ut fame illic periret. *Projicite eum in cisternam hanc.* Judas viscerum teneritudinem pariter sentiens, etiam de cisterna liberare conatur. *Quid nobis proderit, si occiderimus fratrem nostrum?* Meo quidem consilio, nil expedit magis. Ecce jam aderunt Ismaelitæ; num velint emere videamus. *Melius est ut venumdetur Ismaelitis.* Dicit hic sacer Textus, ne vel unum Judæ contradixisse. *Acquieverunt omnes sermonibus istis.* Mirum est: cum de occidendo agebatur, aut mittendo in cisternam, patronos habet qui defendant; at cùm de vendendo concluditur, nemo mussitat, tacent omnes & consentiunt. Incredibile est, quantum a verbis Judæ pondus accesserit ad tollendam dubitationem. Si occiderimus aut si in cisternam projecerimus, *quid nobis proderit?* Quæ erit inde utilitas aut commodum? Non non fiat hoc; Ismaelitis venũdari præstat: denarios inter nos partiemur, & quilibet partẽ accipiet. *Acquieverunt omnes sermonibus istis.* Si ita erit, per nos licet. Qui hîc contradixisset, commodo suo & lucro detraxisset. Ah fratres insensati! itanè vos invidia stimulat & turbat, ut non recordemini quia sic facientes, patrem vestrum contristabitis, Deum Optimum Maximum offendetis: Fratrem vendere? Proprio sanguine nummos mercari? Inveniri quid possit, aut enormius excogitari? Quid? Ergò delicti gravitatem non apprehenditis? Nihil hic minus nec mirum cæcati enim sunt, testatur Sanctus Author. *Sic proprij lucri cupiditas cæcavit mẽtes eorum, sic corda depressit, ut non offensam Dei, non sancti Patris dolorem, non proprij sanguinis sensum meminisse permiserit.*

Gen. 37.

D. Petr. Chrysol. Serm. 29.

Cavete, fratres, ne hujusmodi homines, qui omnia in lucris cumulandis ponunt, vel leviter quidem lædatis, injuriam etiamsi minimam inferendo, quia noxam hanc numquam ignoscent, neque reparabitis, quamvis etiam sanguinem & vitam profunderetis. Judas erroris cõmissi & proditionis Domini sui memor, bursam cum denarijs accepit, & priusquam laqueo se suspenderet, *projecit pecuniam in templo.* Possitne (NN.) dicere vestrum aliquis, quot fuerint denarij? Etiam Pater: Erant triginta *Reliquit triginta argenteos.* Pulcherrimè hic D. Chrysostomus proponit, & rem præsentem ponderat. Ut quid Dominum Judas vendidit triginta argenteis; Cur non quadraginta petivit, aut certè etiam plus vel minus? Judam sic casu fecisse, nemo credat.

Matth. 27.

Ad Evangelium Marci transitum faciamus, ubi Christum reperiemus *in domo Simonis leprosi.* Cum ad mensam consisteret, & Maria Magdalena adest, vas habens ex alabastro plenum unguento pretioso, at Judas, ubi illam Magistri cælestis caput unguentem vidit, oblocutus est: *Vt quid perditio hæc? Poterat unguentum istud venumdari plus quam trecentis denariis, & dari pauperibus.* q. d. Quis non moveatur animo hoc videns? Non peccato cum liberem, qui sic unguentum pessumdat. Vendidisset potiùs, & denarios accepisset. Si Magister ita mihi, utpotè Procuratori ac œconomo, præcepisset, industriè egissem, & vel trecentis denarijs vendidissem. Audite quid Chrysost. hic observet, & quàm bene Hoc inter cetera unum maximè Judas curabat: eorum omnium quæ pro Christo recipiebat, emebat, aut distrahebat, decimum sibi denariũ retinebat. *De quolibet numero centenario deci-*

Marc. 14.

Marc. ibid.

D. Chrys. Iacob. de Vorag. in vita S. Matthiæ.

decimam partem sibi erogabat. Quod & Jacobus de Voragine declarat his verbis: *Omnium quæ Christo dabantur, decimam partem furabatur.* Centesimum observabat, & pro singulis centenis decem denarios continuo fœnore subtrahebat. Undè existimans, quia unguentum trecentis denarijs esset valiturum, ex illo vendito triginta se habiturum sperabat. Hoc ergo sibi à Salvatore damnum illatum credebat, adeoq; triginta denarios recuperandos, quàcumque etiam viâ. Quid faceret? Mira quædam excogitabat genera furandi, & tandem prodendo Dominum fore compensatum persuadebat.

* Iacob. de Vorag. ubi supra.

* Dolens Judas, tempore Dominicæ Passionis, quod unguentũ, quod trecentos denarios valebat, nõ fuerat venditum, ut illos etiam denarios furaretur, abijt, & Dominum triginta argenteis vẽdidit, quorum unusquisq; valebat decem denarios usuales; & ita damnum trecentorum denariorum recompensavit.* Apud Authores, triginta illi denarij nostro hoc ævo triginta ducatos conficerent; & triginta isti, quibus unguentũ venumdari voluisset, triginta julijs jam valerent. Judas itaque videns, quod trecentos perdidisset, causâ quidem Salvatoris, illum triginta ducatis seu julijs vendidit, *& ita damnum trecẽtorum denariorum recompensavit.* Rem omnem D. Chrysost. ita confirmat: *Præmissa est causa, quæ compulit Iudam ad vendendum Dominum; cùm enim fur esset, & vidisset unguentum super caput & super pedes Domini effusum, quod putaverat esse vendendum, & pretium sibi esse tradendum, ut aliquid inde furaretur, quod perdiderat in effusione unguenti.* Quid egit? *Voluit recompensare in venditione Magistri.* Nil dici possit meliùs. Unde etiam sic Cajetanus: *Inde occasionem sumpsit vendendi Iesum.*

D. Chrysost. quem citat Lyranus in Glossa ord. ibid.

Caietanus in Ioan. 11.

Audite, quod mirandum sit magis. Aliquem scio qui fuit avaritiâ tam ardenti, tam effrænatis cupiditatibus, ut propterea Christianus esse desierit, fidem negârit & ipsummet Deum. Testis mihi est Tertullianus doctissimus Author & fide dignus, qui asserit: *Pilatus pro sua conscientia Christianus.* Non enim solùm intendit baptizatum fuisse, queãdmodũ omnes nos, sed & in professione veræ fidei observatorem legis Christi, cujus sanctitatem venerabatur, & miraculis fidẽ habebat. Sunt qui dicant quod & ipse *erat discipulus occultus* sicut Nicodemus, Ioseph ab Arimathia atque alij plures. Et nos scimus quibus illum medijs à morte conatus sit liberare. *Non invenio* (inquit) *causam in hoc homine.*

Tertull. citatus à Christophoro Avend.

Idem ubi supra. Luc. 13.

Et cum instante jam Paschate, absolvendi reum unum occasio daretur & electio, Christum Hebræis proponit, ut commiseratione promereatur, *quẽ vultis vobis de duobus dimitti?* Videns autem, quia ad misericordiã commovere non posset, sic conclusit: *Emendatũ ergo illum dimittam,* Obstinatiores fiunt & ad mortem urgent. *Crucifigatur.* Econtrà Pilatus: Non facilè sententiam dixero, quia sine maxima mea culpa non fieret, Deus in me ulcisceretur, & homines: ad alium veniatis, alioquin non condescendam neque etiam possim aut velim. Satis signi habetis, me nil facturum: manus lavo, & vos, quotquot hic præsentes, obtestor, quia *innocens ego sum à sanguine justi hujus.* Cum jam ab Hebræis desperata res esset, neque viderent modum quo Pilatum flecterent, denuò maligni satrapæ conveniunt; sed Pilatus audire negat: Scio, inquit, scio quid prætendatis: non est quod speretis, numquam faciam, aut certè potius aliud à me petatis. *Instituit enim* (loquitur S. Augustin.) *quantum potuit, ut illum ex eorum manibus liberaret* Tandem illorum convictus precibus & molestijs, iterum accessum permittit & alloquium. Quid de novo adfertis. Uno verbo dicemus, sed in aurem: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Perdam ego amicitiam Cæsaris! (suspirat Pilatus) grave hoc punctum est & maximæ considerationis. *Timorem Pilato gravem incutiunt.* Si mecum Cæsar non est in gratia, maximo meo incommodo detrimentoq; erit. Gratiam perdidero? Heu me, Pilate, miserum! Dignitatem auferet & officium, atq; (quod maximi ponderis est) non accipiam deinceps munera illa regalia, quæ indies hactenus solebam. Verbo dictum, mihi commodum nullum erit. Quid facio? Patiendum hoc. Christe, tibi est; conatus sum absolvere omni quo poteram modo, condemnare jam cogor. Pereat anima, pereat fides, pereant omnia; imò etiamsi derelinquendus sit Deus, nihil horum curo, si modò salvũ mihi sit commodum. O vos viri, quàm bene commodo meo consulitis! gratum est. *Cum audisset Pilatus hos sermones.* Quãdo de commodo agebatur, & cupiditatis stimulos sensit, *tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur.* O Pilate, quanta est illa iniquitas! Quid? Justitiam iniquissimus ipse condemnas? An non sine causa? Ita fassus es statim, cum innocentem dixisti, & verè. Nunquid ergo ejus Discipulus occultus es? Nũquid miracula vidisti & credebas? Ubi jam Fides, & Christiani nomen? *Succumbit Pilatus*

Matt. 27. Luc. 23. Marc. 15. Matt. 27. S. August. in ps. 36. v. 2. Ioan. 19. Fr. Tolet. hic. Ioan. 19. Toletus

huic

Card. ubi supra. *huic oppositioni*; (dicit Toletus) *plus potuerunt sermones hi de Cæsare apud illum, quam illi quos etiam audierat, & timuerat, quod Filius Dei esset*. O maledicta cupiditas! quo non hominem cogis? S. Greg. Sanctus Gregorius subscribit: *Idcirco in Redemptoris mortem consentit, quia oblationum lucra amittere formidabat*. Lege quidem expressâ decretum est: L. Nemo ff. de reg. iuris. *Nemo potest mutare sententiam suam in alterius iniuriam*. Aliter tamen cupiditatis præceptum exegit, & fortius obligavit.

At mecum ipse jam cogito, an mulieres etiam, ut viros dixi, cupiditatis sitis incendat & excitet. Verum quidem, non sic adverti: si tamē auditionibus credam, hoc vitio æquè mulieres, ac viri laborant. Sed quia *facta non præsumuntur nisi probentur*, ex multis eventibus demōstrabo. C. cum in iure de off. del. c. cum Io. de fide instru. Ioseph pass. de defectibus femin. Ioan. Ravis. in officin. f. 265. Sophia Justiniani Imperatoris conjux *in aspiciendis nummis à se conservatis vehementer delectabatur, in expendendis tamen pecuniis nimium contristabatur*. Eriphyle eâ fuit cupiditate, ut cùm monile vidisset ex auro (ut opinor) & gemmis à collo Adrasti Regis Argivorum dependens, pulchritudine ejus accensa, Amphiaraum maritum latentem, ne ad bellum Thebanum, ubi se moriturum ab Oraculo sciebat, proficisceretur, Polynici prodidit.

Hanc legem populus Romanus sancivit, ut, cùm cives destinabantur ad quasdam regendas Provincias, uxores minimè ad eas proficisci possent (Observate rationem) L. Observare §. proficisci de offic. procons. *ne insatiabili suâ argenti cupiditate illos suis divitijs expoliantes depauperascerent*. Plutar. in Paral. Demonica Ephesia mulier eo tempore quo Galli Senones omnem Europam infestabant, cupiditate auri oblata capta, Brenno hostium Duci Ephesum nonne prodidit?

Ad sacra & nostra exempla tutius transeo. Lazarus in febrim inciderat assiduam & satis molestam; Medicus adducitur & ex tactu pulsus, gravitatem morbi indicat; sperare tamen facit, & solatur his verbis: Animo bono es, mi Lazare, à catarrho infirmitas tua & ab alteratione febris erit, nec aliud malum. Hippocr. Aphor. 27. lib. 7. *Hi qui ob justam causam non levius se habent, non oportet fidere, neque multum formidare mala; quæ præter rationem eveniunt, talium enim multa stabilia non sunt, neque multum durare, & permanere consuevere*. Alacrem esse oportet & erectum, vesperi revisam. Et vos puellæ, nonne infirmi Sorores estis? Infirmitas gravis est, periculosa, ut video, & anceps curatio, certa mortis indicia, labra sunt livida, ungues nigri, & frigidi pedes. Hippocr. Aphor. 12. & 14. l. 8. *Facies est Hippocratica & tornatilis, mortem proximam esse portendunt*. Quanto, putatis, in dolore sorores sunt vel mœrore potius quem accipiunt ex infirmitate intolerabili Fratris sui charissimi, De mutando Medico cogitant, litteras ad Salvatorem expediunt, supplicando, ut in Bethaniam dignaretur accedere, Fratrem infirmum curaturus. *Cum autē ambæ sorores ægrotantis (ait Nonnus Panopolitanus) vidissent Fratrem membrivoro flagello tabefactum, vicinum morti, commune verbum præmiserunt ad Regem depulsorem malorum; Lazarus, quem amas, torquetur ardenti morbo: quem amas, visita.* Nonnus Panop. T. 6. Biblioth. vet. PP. Literas Salvator accepit, Lazarum graviter ægrotare intellexit, & licet in morâ fore periculum nosset, non tamen ideò festinavit, sic ut intereà mortuus sit Lazarus & sepultus. Cum in Bethaniam veniret jam Christus, lugebant sorores & gemebant, dolentes valdè fratrem extinctum, quod Christus tempore opportuno non advenisset. At ille addens animos, Nil est, inquit, quod formidetis; dicite modò *ubi posuistis eum? Veni* (inquiunt) *& vide*: nō enim resuscitaturum credebant. Ubi verò audiunt dicentem: *Tollite lapidem*, mussare cœperunt: Lazarū hâc vice, nisi obstemus resuscitabit. *Domine jam fætet, quatriduanus est*. A sepulchro hoc Domine cavendum est: putridus & malus odor est. Et quid mirum? jam à quatriduo vitā naturæ reddidit, Et ita mille injiciebant remoras, ne vivis iterum daret. Hic hærendum est. & attentiùs factum hoc expendendum. Quando Lazarus infirmabatur, sorores omni modo conatæ sunt à morbo relevare: dolebant, plangebant & ejulabant, nil nisi fratris convalescentiam avidissimè expetentes. Et modò, cum Christus adest, majorem gratiam præstiturus, nempe mortuū restituendo, omnem movent lapidem miraculum impedire conantes. Ut quid ita?

Huc Jurisperiti, adeste, vestrum consilium est, ut sententiam hic dicamus. Casum sic ponimus. Testamento facto quispiam moritur, ad consanguineos hæreditas venit, tribus post diebus aut quatuor reviviscit: Testamentum valebit, an non? Redivivo liberum erit redire ad hæreditatem suis relictam?

Responsio communis ea est, testamenti factionem nullam esse, adeoque ab hæredibus restituenda bona testamento relicta. Terminis utar Consultissimi Julij Clari: *Pulchra quæstio*,

Iulius Clar. §. testam. q. 98. vir. an rump. test. resurr.

stio, sed de rarò contingentibus. **Si tamen contingeret, prout in Lazaro, quem Dominus à mortuis suscitavit, tenendam est quod Lazarus à mortuis resurgens, hæreditatem suam de iure recuperaverit, & ruperit testamentum: non enim videtur mortuus qui tam cito revixit.** Lazarus testamentum fecit, jure quidem legitimo & usu recepto: Magdalenæ Dominium Castelli, Marthæ vero etiam bonorum reliquorum hæreditatem consignavit. Jam nunc delectari lubet (ita eas loquentes audire videor:) Dominæ rerum sumus, possessio nobis integra manet nec ab ullo dependens: at si frater ad vitam revocatur, testamentum lege fit irritum, & nos iterum exhæredes. Expedit omnino Domine, & melius nobis erit, mortuum manere; non ad vitam redire; plus namque hæreditaria bona cordi habemus quam fratrem. *Iam fœtet, quatriduanus est. Martha fratrem suum Lazarum non mediocriter diligebat; unde una cum sorore sua Magdalena nuncium misit ad Christum, ut infirmitati fratris remedium adhiberet. Cum autem audiret Dominum dicentem: Tolle lapidem; dicit ei Martha soror ejus, qui mortuus fuerat: Domine jam fœtet.* Verebantur enim, ne hæreditatem perderent & dominium.

Fr. Labata Tom 3. verbo Avar. prop. 1.

Et quid non ausit mulier etiam pudendum, quam semel abominanda cupiditas accendit? Scio tamen alias esse continentes valde, & in quas non cadit ista passio, neq; de istis jam loquor. *Frequenter conjugalis pudor pecuniæ taxatione vilescit,* (verbis dico S. Valeriani Clemeliensis Antistitis) *& diu incontaminata Virginitas, sub parvo auri pondere prostituta, fidem integritatis amisit. Tanta est apud aliquos cupiditas, ut venalis pudor pretium fœditatis inveniat. Infelix profectò est qui plus cupiditati consulit, quam pudori. Hic pecuniam dedit ut corruptionem emeret. Illa pudorem perdidit, ut pecuniam compararet.* Supersedebo. Intelligenti pauca. Et quidni satis sint ista cupiditati execrandæ?

D. Valer. Episc. Clemeli.

O Deus bone! quot in hominibus mala excitat maledicta cupiditas! Ubi hæc dominatur, fama existimatioque negligitur, animæ salus non curatur & honor divinus contemnitur. Tot scelera fiunt & flagitia, ut dictu difficile, quanto in odio sint apud Deum & homines. *Cupidus multa audet* (scribit S. Chrysostomus) *quæ neque Deo, neque hominibus placent, veritas ne quis hanc sibi auferat servitutem. O amarum servitium! O diabolicam potestatem!*

Cupiditas limites nescit, & sic lucris inhiat, ut numquam satis. Vellet ex argento conflari, aut potius transformari in aurum; neque tum suffecerit. Verbis utor Beati Simonis de Cassia, quàm benè, quàm verè depingit: *Aurearii quærit, argentari vult. Agrum copulat agro, domui connectit & domum. Non est terminus ejus, nisi cum pervenerit ad terminum, ultra quem non est terminus alius. Non contentatur habitu, inhiat acquirendis; nec quiescit in acquisitu: nam aut vellet DEUM plura creasse, aut alium constituere Creatorem plura creantem.*

B. Simon de Cassia li. 8. c. 50.

Amicos non agnoscit, inopes aversatur, vel letque eos carere linguâ ne exponere necessitatem valeant, ex charitate requisituri quod ipsa indebitè retinere disposuit. Dies noctesq; torquetur arctatur enim doloribus ut viam inveniat ubi acquirat: perforatur timoribus ne acquisita perdat. *Amicum non quærit, faciem avertit à proximo, linguas loquendi beneficio vellet esse privatas. Æstimat omne perdidisse penitus, quod aliis, & non sibi cedit in lucrum. Cum pax sit ubique, semper ad suas pecunias suspicatur insidias: latrones æstimat, qui non sunt: fures constituit, qui furari nesciunt: non habet æs, sed habetur ab ære, & hæres est æris inhærens in ære: custos est æris ligatus in ære.*

Idem supra

Cupiditatis unguibus substantiam proximi deprædari avarus laborat, pecunias in quæstum & fœnerationem transferendo. Summopere dolet cum peculij deest occasio, & quod à naturâ terminatum, vellet per additionem quãtitatis ad quantitatem in infinitum extendi; eò studium omne intendit & industriam; optaretque nummos habere infinitos ideò, quia infinitum est illud, cui nulla potest fieri additio. An non sic inferre voluit præfatus Author? Crediderim. Verba repono. *Cum sibi nummus aut moneta fuerit separ, quærit addere par; cum fuerit par, non vult facere dispar, sed quærit ut expendat aliud separ: cum autem adfuerit, voluit sibi conjungere par: unde ne paria fiant dispaña, & ut separia fiant paria, crescit in immensum per avaritiam noxia cura.* Cui pro mobili facit cupiditas, ad centrum proprij commodi & lucri velocissimè rapitur.

B. Simon ibidem.

Equidem sive de principio agatur, aut medio, aut fine, ad quæstum proprij omnia tendunt. Initium ejus est amor sui sine respectu proximi, medium ejus superflua coacervatio rerum, finis verò negatio Dei. Ecce quò potest ista per-

Idem Author.

venire maledicta, ut Deum neget in suarũ creaturarum professione jurata.

Quid ergo? (Chrysostomus ait) Ideonè fortassis in mundo es, ut divitias accumules? An propterea Deus hominem fecit, & vitam indulsit, ut dissipando cælestem substantiam, terrenis & fugacibus bonis totus incumbat? *Nunquid propterea in hunc mundum venisti? Num propterea homo factus es, ut as & aurum accumules?* Ut proinde verè de te dictum sit illud Poëticum,

D.Chrys. hom.59 in Ioan.c. 10.

Ovvenus l. 1.n.29.

Infinitivo prope par modus optativus;
Optandi finem nam sibi nemo facit.

Quid tandem divitijs fiet tam avidè congregatis? Cui inservient? ad salutem animæ, aut cælum acquirendum? Ah miser attende! Ad interitum pertrahunt & æternam damnationem. Semper duraturas credidisti, aut te numquam moriturum? Falleris, inquit S. Gregorius, *quia aut nos illas moriendo deserimus, aut illa nos vivendo deserunt pereundo.*

D.Greg. in Iob.9.

Absit (NN) absit ut vobis dominetur hoc malum: uti, de quibus suprà audistis, & ijs qui missi Hierosolymam ad Joannem, acturi quidẽ de communi bono, sed tamen privato magis intendentes etiam præferentes. At Joannes, ut agnovit cujusmodi essent, quid prætenderent, illos non fovit, neq; honores oblatos admisit: *Non sum ego Christus, non sum Elias, non sum, nõ.* Hanc Deus à vobis pestem avertat, quam nec inimicis vellem imprecari.

Commune hoc vitium, parcos adeò & tenaces aliquos esse, ut ne vel aliorum illos misereat sed & depaupertati reliquos vellent ut etiam sic alienis bonis ditiores sẽper fierent. Unde dicebat S. Abbas Antonius: *Divitias Deus nobis tribuit, ut ipsas his qui indigent ministremus: at nos, qui divitias possidemus, pauperes è contrario spoliamus.* Si & vos hoc vitio non laboretis, contrario id opere comprobate, eleëmosynam pauperibus erogando. Lubenter facite, & sic non esse avaritiæ deditos ostendetis. Et si qua vos cupiditas tenet, sit acquirendi meriti, quod eleëmosynæ merces.

D. Anton. Abb. ferm. de vanitate mundi in Biblioth. vet PP. Tom.4.

Quas Christi causa miseris donabis egenis,
In cœlo æternas conciliabis opes.

Ovvenus in monosti. e. Hic.n.16.

PARS SECUNDA.

QUandoq; personas vidi pauperes, abjectas & quas à veste lacerà mendicas putassem, post annos quatuor fortunam amplificasse in tantũ, ut millia aureorum cõpararint, famulos, equos, rhedam, domum amplissimam & possessionem ingentem. Petite, undè tam subitò divites. Dei gratia est; (respondebunt) tum mercaturæ & industriæ attribuendum, divitias nos accumulasse; ita Deus juvit, ita voluit.

Miratur moribundus Jacob tam brevi spatio à filio Isaac captam esse sylvestrem feram. Hæreo fili mi, quid cogitem? *Quomodo tam citò invenire potuisti?* Observate responsum: *Voluntas DEI hoc fuit.* Fraudem quidem jam admiserat, palliare tamen audet, in Dei voluntatem refundendo. Pete, si ita lubet, à divitibus sæculi: *Quomodo tam citò invenire potuistis?* Quomodò inquam tam brevi temporis spatio tot divitias accumulastis, tot prædia, tot facultates conquisivistis? Liberè pronunciabunt, Deo volente sic factum: *Voluntas Dei hoc fuit.* Sub mentito Divinæ voluntatis pallio latrocinia, fraudes & furta abscondunt.

Gen.27.

Si quis hoc illis objiciat ex legibus: *Aliquis nõ debet locupletari cum alterius jactura,* ita statim interpretantur hanc legem: *Procedit regulariter.* Et, si verum hoc, *Nemo tenetur cum suo damno alteri subvenire;* quantò magis *tenetur quilibet cum suo lucro nulli obesse?* Sed modò leges observant, ubicumque lucri oblata occasio, non quando bursæ vel in minimo detrahetur.

L. nam hoc natura ff. de condit. indeb. reg. locupl. de reg. iur. n. 6. L. ser- vand ff. de praser. ver.

Antiquâ lege prohibitum Hebræis nedum commercium, sed omnis familiaritas & conversatio cum Samaritanis. *Iussit quoque Dominus filiis Israel vitare familiaritatem & societatem cum alienigenis.* Erat inter nationes illas duas antipathia, quam modò reperire est hæreticos inter & Catholicos, aut Christianos & Hebræos. *Samaritani, sicuti inter nos hæretici, reputabantur à Iudæis.* Samaritani namque idololatræ erant. Unde *Iudæi in aliquem convicium jactare volentes, Samaritanum appellare soliti erant.* Ea propter mulier Samaritana ad puteum Sichem, cum peteret aquam Salvator, *Mulier, da mihi bibere,* indignata est, & torvo vultu intuita ait: *Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis,* Mulier ergo,

Dionys. Carthus. in Ioan.4.a.3.

Fr. Card. Toiet. in Ioan.4.

Idem ubi supra. Ioan.4.

ne contra legem faceret, aquæ potum Christo recusat. Hoc esto, sed mente retinendum.

A Christo Discipuli abiverunt in civitatem Samariæ. Quid facturi? Ut panem, & quod victui necessarium, curarent. *Discipuli autem ejus abierunt in civitatem, ut cibos emerent.* Sed quomodò victum inde sperent Apostoli? An ignorant, quid ibi lex præcipit? An non viderūt, quid à muliere factum? nempè aquæ potum Magistro denegasse? Undè nec panem & quæ victui necessaria impetraturos sperent. [Discipuli abierunt (*Interprete Cardinale Toleto*) in civitatem, ut emerent cibos; nec illi vendere, nec isti emere renuerunt: nam lex adhuc non cessaverat. Si ergo lege id erat prohibitum, referebat profectò non prævaricari eam.] Si venissent ut panem gratis peterent, ex charitate aut amore Dei lege permissum non fuisset; sed quia jam aderant *ut emerent*, paratâ, nulla lex obligat, sed cupiditate dispensante, omnis jam cessat.

Card. Tolet. in Ioan. 4. annot. 6.

Vitium hoc regnare solitum in Curiis, ubi justitia administanda, quia ministri illius connivendo dissimulant, suntque, ut Isaias prædicit, *canes muti non valentes latrare.* Furunculum videas nocte, officinam infringit, sed intus canem reperit latrare & mordere parantem: quomodò impediet? E sacco bolum panis educit, projicit, & ita cani os obstruit habetque placatum sibi, & latrociniis apertum campum. In loco isto aliquo commissum est scelus, subitò canes, administri, dico, justitiæ, audiri faciunt, de facto inquirunt & testibus; verbo dicam, quidquid justitiæ debitum, rigidissimè curant. Vult quis placatos illos? litem & negotium omne sopitum? Ministro panem objiciat, aurum donet & munera, statimq; absolvent, virum bonum & innocentem declarando. *Sic donum datum pro subversione justitiæ* (notat Liranus) *facit Iudicem tacere & à punitione mali cessare.*

Isa. 56.

Liranus in Glossa ordin. ad litt.

Quisquis ad cupiditatis recurrit patrociniū, litem ipse lucratus est, nummis utitur pro ratione, quæ contra sit, etsi nullam habet. Ubi aurum loquitur, reliqua in silentio; & obmutescet justitia, ubi argentum dicet. Bene allusit Poëta:

Nummus honoratur, sine nummis nullus amatur:
Nummus ubi loquitur, Tullius ipse tacet.

Barthol. Cass. de gloria mundi.

Ad penetrandas aurifodinas Astrææ gladius prævalet, argento legibus ferreis imperant, & innocens ab eis habetur qui divitias habet, quibus illorum cupiditas satietur. Ferro justitiæ sanguinem exprimunt, à quibus non è bursa nummos, & ita innocentis rationem, adversæ partis auro supprimere satagunt. Illorum cupiditas nebula est, rationis objecta radiis, impedit justitiæ splendorem: caligo est, quæ lucem æquitatis obtenebrat. Unum *Ita* fiet *Non* (denariis ea virtus est,) & *Non* in *Ita*, cùm voles, mediantibus illis, erit mutatum. Hinc Lycurgus, justitiam à Republica Spartarum propulsatam & abjecta ut revocet & erigat, monetam auri & argenti prius eliminat.

Plutarch.

Ministros illos justitiæ, cupidos semper & appetentes, meritò comparem plantis, eò plerumque vergentibus ubi fructus abundantior; aut verò stateræ, quæ in partem semper propendet, ubi gravius est pondus. Allusit doctissimus Author; quod ex hoc metro retrogrado intelligendum.

Mutnegra & murva faciunt rectissima curva.

Corn. à lapide in Exod. 23. fol. 495.

Leges jam nummis explicantur & instar pellis extenduntur (quod utinam non hoc nostro ævo sit verum!) æquitas rejicitur & ratio nulla curatur. O factum malè! O misera pupillorum conditio, quos necessitas in Advocatorum hujusmodi manus impellit! Quis est qui pro rerum atrocitate deplorare tantas miserias queat? De injuriis quas derelicti vos ab omnibus sustinetis, S. Lucas justè conqueritur, dum statum vestrum calamitosum mundo exhibet in persona ejus qui *incidit in latrones, & spoliaverunt eum.* Quid? An non bonis omnibus spoliant, litem dum protrahunt, & tandem iniquissimam Sententiam ferunt? *Et abierunt semi vivo relicto.* Ad mendicitatem miseros redigunt, ut diutius vitam sustinere non valeant, & sic exsugunt sanguinem, imò eviscerant, ut mortuos potius, quàm vivos relinquant. *Sed quod cum maximo animi dolore proferimus* (Titelmani verbis deploro) *ita sunt plerique auribus corrupti, ut libentius nummuli unius tinnientu sonitum exaudiant, quam cælestium retributionum suavissimas promissiones. Suam quoque operam & studium libentius vilissimo obolo divendant, quam pro amplissimo æternæ hæreditatis præmio collocent.*

Luc. 10.

Franc. Titelman. in Psalm. 81. v. 3. & 4.

Omne vitium sphærām habet activitatis; at verò cupiditas ens est transcendentale, ubique est mortis imitatrix & nullo discrimine ferit, & invadit omnes. Si ad portas singulorū, quos vexat iste stimulus, plantata sit arbor, sylvam faciet civitas. Si avaritia febris sit, eâ jam laborabunt

rabunt omnes: *nemini parcit.* Credite, Cives Veneti, credite; quærere poteritis, sed nemi nem reperietis qui beneficus sit, & gratis abs-que ulla prætensione diu obsequatur. Verùm hoc puto:

Ovvenus. in Eth. n. 58. *Munera qui mittit, sperat maiora remitti.*
Nemo suas vellet perdere gratis opes.

Luc. 22. Ioan. 18. Ingressus est Christus in atrium Pontificis, & Petro, quia *sequebatur eum à longè*, non datur accessus, quia serius venit cum clausa esset janua, adeoq; foris manendum. *Petrus autem stabat ad ostium foris.* Serius venisse doluit; nā quia Magistrum amabat, diu abesse durum illi erat. Audacter pulsat fores. Sed per fenestrellam ancilla respiciens, januam aperire negavit, acriter alloquendo. Nemini jam accessus permittitur, vade, servet te Deus, & conducat. Cui iterū Petrus: Obsecro, id facias gratiâ, aperi, vel certè hic frigore moriar. Vade (reddit illa) frustrà petis ingressum, non aperiam, dixi. Aderat casu Joannes, altercantes audivit, & ab ancilla ingressum illi impetravit. Ioan. 18. *Exivit ergo discipulus alius, & dixit Ostiaria, & introduxit Petrum.* Cur ad prima Joannis verba statim ancilla aperuit, cum tamen anteà multis precibus Petrus institerat, nec potuisset? Non videatur id mirum, dicit S. Vincentius Ferrerius. Observastis de Joanne, quid dictum? *Erat notus Pontifici.* Et vnde sic notus? Sæpè sæpius pater ad palatium miserat Joannem, qui gratis & pro munere pisces offerret. *Causa fuit notitia cum Pontifice, qui fortè missus à patre suo, plures portaverat pisces ad domum Annæ.* Ita Liranus, cui D. Dionysius Carthusianus ad stipulatur, ubi sic loquitur: *Causam notitiæ diversi diversimodè tradunt; quidam quod frequenter portavit pisces ad domum Annæ.* Nil Joanni facilè recusandum, quia multoties visus est cum muneribus venire ad aulam. Petrus non erat notus; munera, dico, non adferebat, ideoque non intromittitur ab ancilla. *Petrus, cum non esset familiaris Pontifici* (inquit Toletus) *non est permissus intrare, sed mansit foris prope ostium. Aperto igitur ostio ad preces Ioannis, Petrus ingressus est atrium Pontificis.* S. Vincentius Ferrerius hanc rationem allegat: *Erat sibi (id est Pontifici) notus, quia portaverat sibi encania piscium, quæ pater Ioannis sibi mittebat: quia tamquam malus iudex libenter recipiebat illa.*

Liranus in Glossa ibid. Dionys. Carthus. in Ioan. 18. art. 43.

Supponamus tamen (etsi non sit concessum) reperiri, qui gratis obsequium præstet, nil omninò sperando; concludendum, hunc non fore hominem, sed è cælo Angelum in specie humana. Cum è carcere Petrus educitur, liberatorem suum agnoscere non potuit, cui tamen *lumen refulsit in tabernaculo.* Actor. 12. Aperitur carcer, dirumpuntur vincula ferrea, quasi cerea fuissent, nec tamen in mentem semel incidit, ut Angelum crederet, sed *existimabat se visum videre.* Egressus è carcere, cùm jam ab Angelo esset recessurus, Petrus non hominem fuisse, sed Angelum conclusit. *Nunc scio verè quia misit Dominus Angelum suum, & liberavit me de manu Herodis.* q. d. v. Agnoscere numquam antè poterā, dubius utriq; semper hæsi, at ubi jam discederet, nunc, nunc, & nō anteà Angelū agnovit. Dic modò, Petre, unde tandem eum nosti? Quid signi vidisti? Quid signi? Gratiā præstitit, & maximam fatebor. Quid? vinctum catenis ferreis è carcere liberavit, gratis quidem ne vel obulum requirendo, obsequii collati mercedem: & ilicò inde collegi, Angelum eum esse; si enim homo id obsequii exhibuisset, vendenda hæc mea tunica, neque compensando satis fuisset. Ita speculatus est modernus Author. [Persona que me libra de la carcel, y se va sin pedirme algo, Angel de Dios es, que si fuera ombre, el vendiera caros sus passos.] Aug. Nunnez Delgad. ser. 7. ser. 3 Dom.

Angelus qui Petrum eripuit & catenas solvit, (ita Deum obtestor,) à cupiditatis pessimæ nexibus ille ipse vos liberet, ut verâ animæ libertate potiri mereamini in cælis. Faveat & faxit Deus.

IN FESTO
S. THOMÆ APOSTOLI,
ARGUMENTUM.

Miserrima est peccatoris conditio, eaque sanguineis lachrymis deploranda. Christus omnimodo liberare conatur: & quàm solicito & anxio amore curet, in Apostolo Thoma evidenter ostensum est.

THEMA.

Thomas unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit IESUS. S. Joan. cap. 20.

HIc status est totius mundi atque naturæ, ut homines, in quocumque etiam ordine, miseriis & ærumnis premantur; atque hoc ipsum Solis videatur luce clarius. *Semper malum aliquod viget, alterum verò præterit, & quod novum secuturum est deinceps, nondum apparet.* Ita dixit Euripides. Et conformiter Publius: *Bona nemini hora est, quæ non alicui sit mala.* Subditque alibi: *Fortuna obesse nulli contenta est semel.* Seneca sic loqui solebat: *Quemcumque miserum videris, hominem scias.* Aliquis propriam calamitatem ita deploravit:

Euripides. Publius. Seneca Herc. furent. v. 463.

Hei mihi misero! quam misere perii, nunc miser!
O ter me miserè miserum, & quater, & quinquies!
Men' obrui tam multiplici infortunio!

Sycophanta.

Et, quod longè pessimum est, vix cùm malum desinit, accedit majus. *Nec mihi Parca malorum finem adfert,* (inquit Stobæus) *sed manent constanter, & præsentibus accrescunt alia.* Nec aliter Seneca: *Exoritur aliquod majus è magno malum.* Euripides concludit: *Alia post alia succedunt mala in longo tempore.*

Stobæus. Seneca in Troade v. 425. Eurip.

Ixionis statum considera, quàm est rotæ cruciatu perpetuò miser!

Impius Ixion fatali volvitur orbe.

Titus Strox.

Prometheum videas in monte Caucaso ad saxa religatum: quantus ei dolor est, cùm adhibita aquila cor semper exedit!

Hic miserum Scythica sub rupe Promethea radat:
Carnificem nudo pectore pascat avem.

Martial. l. 11. Epigr. 45.

Sisyphi maximus labor est, dum ad montis verticem saxum ingens provolvere cogitur, quod, ubi ad summum extulerit, ad ima dilabitur, relevandum.

——— *nec inquieta*
Lassi marmora Sisyphi videbit.

Idem l. 5. Epigr. 77.

Quis non Tityi acerbissimam sortem deploret, cujus iecur vulturibus appositum, crudelissimè lancinandum?

Incontinentu nec Tityi jecur.
Relinquit ales.

Neque hic silentio prætereunda infelix conditio Tantali. In aquis est, & siti perit: fructus habet appositos, & fame enecatur. O fata aspera!

Heu! miser in mediis sitiens stat Tantalus undis,
Et poma esuriens proxima habere nequit.

Ovidius. Alciat. Emb. 84.

Nihilo feliciores Belides quæ perforatis urnis aquas haurire numquam cessant, sibiipsis desperando.

Quæque parare suis lethum patruelibus ausæ,
Belides assidua colla premuntur aqua.

Ovid. in Ibin.

Mihi credite (NN.) nemo de iis omnibus quos infelicissimos dixi, anteponendus est Peccatori, qui hodiè nobis exhibitus in persona Apostoli Increduli, qui *non erat cum eis quando venit Iesus,* ille, ille miserrimus est: Status omnes percurrite, dum lubet, neque magis deplorandum umquam

quàm deprehendetis. Mali sunt reliqui omnes, at vero iste pessimus. Non mihi, sed Augustino credendum istud. *Nihil infelicius infelicitate peccantium, quâ pœnalis punitur impunitas, & mala voluntas velut hostis interior roboratur.* O verè summas peccatoris ærumnas! De misero hoc peccantium statu loquendum, in quo etiã Thomas reperitur, cùm *non erat cum eis, quando venit Iesus.* Et quantum laboret Deus ut peccatorem eripiat! *Infer digitum tuum huc, & noli esse incredulus, sed fidelis.* Dum breviter dicam, quæso, diligenter attendite.

S. Aug. epist. 5. p. 25. Tō. 2.

Ioan. 20.

PARS PRIMA.

THomas non erat cum eis quando venit Iesus. Quot & quanta orta sint mala ex equo Diomedis, plures experti sunt; refert Gellius. Eo enim fato is equus fuit; ut quisquis eum possideret, cum omni familia interiret: primus nãque hujus equi Dominus à Marco Antonio damnatus, miserando affectus fuit supplicio. Deinde emit Cornelius Dolabella, qui & ipse à Cassio victus in prælio occubuit. Ab hoc ad Cassium victorem equus pervenit, qui ab Antonio victus sibi manus intulit. Nec multò pòst Antonius victor, qui equum abstulerat, ab Augusto victus simili mortis genere perijt. Idem anteà Cneio Seio evenerat, & inde dicitur Equus Seianus, & apud Græcos proverbium est in calamitosum quemcunque, *Equum habet Seianum.* Major tamen est peccatoris calamitas, & longè plura, ex caballo peccati exorta sunt mala. Hinc illæ lachrymæ, & omnis infelicitatis origo. Non ignorabat id Urbanus IV. cùm suspirans exclamavit: *Heu! quàm misera possessio peccati, qui suum facit miserum possessorem!* Distinctiùs dixit B. Archiepiscopus à Villa Nova: *Si quis à Tyranno quantumvis sævo & crudeli deserviat, & diebus ac noctibus, catenis & ferro ligetur; quantum est hoc? Manus & pedes ligare potest, sed mens & voluntas libera sunt. In peccatorum mancipio non sic: sed mens, sensus, ratio, voluntas judicium, affectus, desiderium, & quicquid in homine præcellit, ligatum est. Amisit quod est hominis, & ferè totus obbrutuit.*

Aul. Gellius lib. 3. cap. 9.

Urban. IV. in Ps. 50. in Bibliot. vet. PP. Tō. 13

D. Thom. à Villa N. Conc. 2. Dom. Quadr.

Quisquis in eo statu versatur, sensu caret, ratione ac intellectu. Jurisperitis consuetudine id quasi innatum: *Erubescunt quando sine lege loquuntur.* Nec ausim ego, quod paradoxum est, loqui, nisi ex Sacro Codice probem. Regem propono, quo sapientiorem mundus numquã

I. Illam C. de col. l. fin. ff. de pœnis.

habuit, & in quem statum à peccato redactus sit, vos, obsecro, contemplamini; tandem pœnitentiâ ductum videte ad Deum revertentem, & corde contrito clamantem audite: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco.* Quomodo David? An ergo anteà non cognovisti? Nunquid scivisti priùs superbiam, adulterium & homicidium ea esse, quæ occidunt animam? Peccatum de mente Regem deturbârat. Unde Agellius: [Potest (cognosco) sic accipi, id est, non adverti, nescivi: nam eo tempore quo tantum crimen admisit, impetu quodam & æstu concupiscentiæ raptus animus, quantum mali perpetraret, non cognoscebat, & velut fascino quodam voluptatis consopitus erat.] A peccato intellectus obscurabatur & ceu tenebris offundebatur. *Ubi verò Nathan Propheta verbis admonitus quasi verbere quodam reprehensionis excitatus est, tum tandem magnitudinem peccati sui advertit, atque cognovit.*

Psal. 50.

Anton. Agell.

Quis Regem tam sapientem, qualis fuit David, à peccato ita obcæcatum & dementatum credidisset, prout ipsemet ore proprio fatebatur, nisi actionibus suis comprobasset? Accessit ad aulam Propheta Nathan, ut post officia venerationis plena, de casu cum Rege expostularet & ita affatur: Crede mihi, Rex Magnanime, si non in Regno puniantur delicta, quis illud ab excursionibus tueatur & latrociniis? quis tutus incedat? Cum hujusmodi hominibus dum cõnives, emendandi occasionem aufers, & in dies pejus faciunt, ubi tam facilè se indulgentiam obtenturos sperant. Liberè dico, quia honor divinus impellit ut audeam; nec aliud movet, quàm ut sub sceptro tuo inclyto justitiam, in qua virtutis splendor est maximus, vigentem omnes intueantur. Insolitum eventum refero. Duo homines erant copiosus unus & dives, alter inops & pauper adeò, ut possessiuncula ejus ovicula unica, eamque ceu pupillam oculi conservabat, mensa eadem utrumque pascebat & idem fovebat lectus. *De pane illius comedens & de calice illius bibens, & in sinu illius dormiebat.* Dives aggressus est & abstulit; an non hic supplicio dignus? Si hoc in Regno meo scelus sit factum à subdito, per coronam meam & sceptrum hoc juro. *Ovem reddet in quadruplum.* Hic mecum (NN.) tantisper hærete Credat è vobis aliquis hominem hunc reperiri qui oviculam ad mensam admittat ut comedat, & ex eodem scypho bibat, atque noctu in amplexu obdormiat? Permihi mirum videtur, eoq; magis

2. Reg. 2.

gis, Regem sapientiâ prædituṁ propè singulari, tam facilè adduci, ut credat, & nugas sibi veras persuadeat. Non jam miror stultos & credulos, qui in flumine imaginem lunæ intuendo, quam ex improviso nubes densa ab oculis removeat, à jumento simul cum aqua absorberi existimabant: & quo certiùs appareat, aquas dividunt, in corpore detecturi illud quod tam fortiter imaginati. Stultitia hæc indubiè & insipientia est maxima: errare tamen cum excusatione hi possunt simplices enim sunt & rusticè faciunt: at verò David sapientiorem in Regno aut certè parem dari non putabat, adeoque de se dixit:

Psal. 118. *Super senes*, (aut potiùs) *super omnes docentes me intellexi.* Et persuasum habere potuit; verum ille inquam & evidens credidit, quod fictum esset & adumbratum? Dicam quod res est: Ubi peccare ausus cum Bethsabee, miser esse cœpit, & sensu privari; quid verum aut falsum, ignorabat, neque jam atra & alba discernere poterat; lunam esse in flumine, imò Asinos volare facilè Nathan persuasisset. Non tamen id fictum aut adumbratum: veritas Catholica est, ubi

D. Ambr. in Apolog. David cum S. Ambrosio loquor: *Sciebat Nathan, quod David nesciebat, adeò caligat animus obumbratus quadam nube vitiorum.* Sententia hæc D.

D. Chrys. hom. 17. in Genes. Chrysostomi: *Peccatum insipientes facit eos, qui anteà intellectu & sapientiâ multâ præditi erant.*

Petrus ad littus maris Dominum vidit & elatâ voce exclamavit, ne appropinquaret:

Luc. 5. *Exi à me Domine quia homo peccator sum.* Alij quærunt, Petrus Deum repellit, cùm tamen peccati infirmitate gravatum se sentiat & fateatur. *Homo peccator sum.* Medicum videt, & non accedit? Infirmus ille qui medicum abhorret, delirus est & mente captus. Delirabat Petrus, &

Didac Penser. Tom. 2. c. 4. §. 9. mens ei per peccatum emota. [Imò quia peccator es, debebas petere ut tibi Agnus appropinquaret, qui tollis peccata mundi. Infirmum te fateris, & medicum ablegas? Quid times in medico, quando ab ipso solo potes salutem adipisci?]

S. Lucas de Filio prodigo scribit, cùm extrema jam ei necessitas esset, tandem deliberavit & statuit ad patrem reverti; ideoque observat

Luc. 15. S. Evangelista: *In se reversus dixit: Vadam ad patrem meum.* Ubi subtiliter, ut solet, S. Petrus Chrysologus reflectit ad dictum, *in se reversus*, propriumque significatum exponit, quod aliud non sit, quàm redire ad se. Erat igitur anteà extra se? Nemo domum redit, quin priùs egressus. Et quis nescit extra se idem ac extra mentem esse? synonyma enim sunt & termini converti-

biles; & redire in se, aliud non est quàm recuperare sensus anteà perditos. *In se reversus.* q. v. d. Insolentiæ meæ & peccata extra me rapuerunt.

D. Petr. Chrysol. serm. 2. *In se reversus.* (ait ille Sanctus) *qui priùs per peccatum recesserat à se.*

Ordinariè peccatores in circulum aguntur, ut Propheta testatur:

Psalm. 11. *In circuitu impii ambulant.* Vertendo in circum & revertendo, deliriū oritur. [Qui in circuitu ambulant, facilè capite

Labata Tom. 1. prop. 6. turbato in terram cadunt: sic peccator, ac si in circuitu diu ambulasset, capite turbato insensatus remanet.] Unde Cain cùm fugitivus esset neque unquam securus, terram meditatur, ubi sedem figat, & abit in Eden, quod stabilitatem significat, illic constantiam sperans & firmitatem, cùm tamen ibi nihil stabilitatis aut securitatis invenerit.

An desiperet ille & mentis inops censeretur, qui Principem volens placare, verbis asperis & odiosis tentaret, & quasi pugnis contenderet? Absdubiè magis iram accenderet, & ad ultionē proritaret. Quid minùs ille servus in figura peccatoris, sub diaboli jugo? Domino citante cōparet, negligentiæ admissæ excusationem allaturus, & quem benignitate vincere oportebat, duro & insolenti verbo offendit.

Luc. 19. *Scio, quia homo austerus es.* Artem Rethoricam non curat, imò omninò invertit. Dixisset, *Scio quia homo pius, benignus, placabilis & mansuetus es.* Excusandus est, inquit Eucherius, à mente deseritur, peccato deturbante. [Peccatores amisso intellectu, quo

D. Euch. hom. de Nat. Cōf. malè usi fuerant, dum se excusare poterant, dicunt: Scio quia homo durus es; si enim intellectum habuissent, nequaquam durum & invisum vocarent, cujus benevolētiam captabant.] Benevolentiam velle mereri ab aliquo, duriùs alloquendo, moris Rethorici non est, sed rusticitatis. O quanta est peccatoris vesania! Nil nisi absonum loquitur, & absurdum.

Timebant Hebræi ne Apostoli ex sepulchro, Magistri corpus efferrent, & resuscitatum nunciarent; ideoq; statutum est, ut custodiretur, lapide superimposito ac sigillato.

Matt. 27. *Ite custodite, sicut scitis, signantes lapidem, cum custodibus.*

At tertia die resurrexit gloriosus & immortalis, ut jam toties Apostolis prædixerat & Hebræis.

Matt. 28. *Resurrexit sicut dixit* Ex subito & improviso hoc eventu attoniti ac territi ad Synagogā properant, rem omnem, prout acciderat, narraturi. Stupebant Pharisæi & statim congregato consilio, quid agendū, deliberant, atq; unanimi consensu statuunt, spargendum esse in vulgus, Apostolos venisse, & abstulisse, atq; hoc dormi-

entes vidisse. *Discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum, nobis dormientibus.* Locum hunc versibus sic Juvencus Presbyter expendit, & Synagogæ Hebræorum consilium.

Juvencus Presb. in Histor. Evang. l. 4. in Bibl. vet. PP. Tom. 4.

Præmia militibus certatim magna rependit,
Et famam argento redimit, quòd lumine rupto
Furtim sustulerit corpus defensa tenebris
Occultò rapiens audacia Discipulorum.

O quàm stulti vos & vecordes! facilè est videre, sensibus destitui & ratione, ait S. Augustinus. Dicite verum; Dormuistis, & oculis clausis? Quomodo ergo Apostolos vidistis, & oculis clausis? Si non vidistis, quod testimonium allegatis? Et tu Pilate, magni utique consilij cùm sis & justitiæ administer, quid ad hæc? *Testes debent esse de visu.* Et *Testis probat, quando dicit, Scio, quia vidi.* Testes illos admittis qui dormierunt, cùm factum est illud de quo testantur? *Dormientes testes adhibes? Si dormiebant, quid videre potuerunt? Si nihil viderunt, quomodo testes sunt?* Excusare, (inquit Augustinus) peccato imputandum est, illud turbavit, & intellectũ fascinavit. *Verè tu obdormisti, qui talia scrutando defecisti.* Fictum à Poëtis, aquâ Lethes fluminis memoriã perdi: hoc certum, in peccato existentes intellectum perdere & usum rationis.

S. Aug. in Ps. 63. v. 7.

Videor mihi Jonam tristem videre hederæ sub umbra languentem, & accedentem, nautas, qui eum secum in navim admittant. Dabis veniam, mi Propheta, quòd curiosè nimis & impudenter interrogem: ad iter maritimum disposi tum credo, & de hoc petere intendebam. Dicam tibi, sed verbo unico, quia tempus non patitur, ait Propheta. Fugam meditor, ne Deus assequatur, videat, aut fugitivum me deprehendat. *Fugio à facie Domini.* Iterum veniâ tuâ dixerim, mi Jona, falleris. Quomodo enim à Deo declines cùm sit in omni loco semper præsens? Quomodo abscondas ut te nõ videat, si omnia aperta sunt oculis ejus? Quid facias ne te reperiat? immensus enim est Deus & infinitus. Quòcumque aufugeris, aut occultaveris, aderit. Crede mihi, insania illa est. Hoccinè tibi persuasum sit, ut Deum ignorare aliquid cogites, & nescire ubi degas? cæcum esse & non videre ubi lateas? impotentem esse, neque assequi posse quò fugeris? Ausim jurare. Peccatum cõmisisti. Nunquid ira est, ut dixi? Rectè conjecisti: transgressus sum præceptum Domini. Itanè? Non ergo mirum est, quòd insensatè nunc loqueris & desipis; pecatum hoc facit, turbatum est cerebrum, neque intellectus liber, sed intricatus & fascinatus. Nolo mihi id credas, Chrysostomum audi affirmantem: *Quò fugis ô Iona? Nunquid non alium Prophetam audis dicentem: Quò vadam à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Qui corruunt in peccatum, veluti prava ebrietate, actionis desiderio detenti, nesciunt quid faciunt.* Unde meritò tibi hoc applicetur:

Ion. 1.

D. Chrys. Tom. 5. hom. 1. de pœnit.

Quò fugis Encelade? quascũq; ascenderis oras,
Sub Iove semper eris.

Recordor verbi quod primis parentibus dixit diabolus, ut ad peccandum alliceret. *In quocumq; die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* Nescio quid prætendit infernalis hæc larva. Oculis erant apertis, & videntes: ut quid ergo dicit, *Aperientur oculi vestri?* Si plenum habebant intellectum & cognitionẽ in genere suo perfectam, cur tamen ait, *Scientes bonum & malum?* Quasi verò antehac nescivissent? *Institutus est in statu perfecto quantum ad corpus:* (Angelici Doctoris est sententia) *sed etiam in statu perfecto quantũ ad animam, ut haberet omnem scientiam, in quibus homo natus est, instrui.* Itaque sciebat quid malum, quid bonum. Etiam cognitionem habuit rerum supernaturalium, quanta ad præsentem vitam rectè instituendam secundum illum statum sufficeret. Et tandem sic concludit: *Rectitudo primi status exigebat, ut homo aliqualiter omnes virtutes haberet.* Unde concipere non possum, quid Serpens somniet, aut quid velit his. *Aperientur oculi vestri. Eritis scientes bonum & malum.*

Gen. 3.

D. Thom. in Sum. q. 94. a. 3.

Idem ib. q. 9 a. 3.

Scitis, ut dixi alias (NN.) diabolum mendacẽ esse & mendaciorum inventorem. Quid verò mendacem esse aliud indicat, quàm hoc proferre quod directè est veritati cõtrarium? Ah quàm fallax est diabolus & vafer! Ex verbis ejus semper contrarium intelligendum est, idq; verum. Ubi dicit *aperientur oculi vestri,* mentitus est, adeoque contrarium erat verum, *claudentur, excæcabuntur oculi vestri.* Ubi ait, *scientes,* id est, *nescientes & nõ cognoscentes bonũ & malum.* Itaq; interpretativè idiomate suo sic voluit dictũ: Si peccaveritis, excæcabimini & delirabitis in tantum ut inter bonum & malum discernere non possitis. Eusebii Gallicani est meditatio: [Cùm enim primo homini lignum vetitum comedere diabolus suaderet, dicens: Comedite & aperientur oculi vestri; nónne eum cæcum esse mõstrabat? cæcus tamen adhuc non erat, sed comedendo cœcus factus est.]

Eus. Gallican. hõ. de cæco

Sed quomodo factus cæcus, si numquã oculos perdidit? De cæcitate corporali diabolus nõ intel-

intellexit ut quòd oculos corporis, sed quòd lumen intellectûs essent perdituri, fierentq; adeò rerum omnium ignorantes, ut bonum non cognoscerent aut malum: *Nesciētes bonum & malum* Hoc est nimirùm, quod Deus volebat, cùm in Paradiso occurrens Adamo, dixit: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est sciens bonum & malum.* Quæ verba ironicè à Deo prolata, docent Interpretes. [Quis non videat hæc Dei verba per ironiam intelligenda, & irridendo magis dicta esse, quàm ridendo.] Et Pierius: [Hoc ferè Interpretes censent dictum esse à Deo per ironiam, ut intelligatur quantâ irrisione & ludibrio dignus sit peccator]

Gen. 3. Moys. Barcoph. de Parad. p. 1. c. 27. in Bibl. v. PP. Tom. 10. Guil. Hamer. in Gen 3. Bened. Pierer. in Gen. v. 22 Calepin.

Quid autem propriè Ironia significat? Figura est in pronunciatione vim omnem habens, quam potiùs *dissimulationem* dixerimus vel irrisionem; quum scil. pronunciatione ipsâ nos diversum ostendimus significare ab eo quod ipsa verba sonare videntur. Aliud dicimus atq; sentimus, ut si per ironiam loquar: Vir ille probus est, magni nominis & virtutis, hoc, dico: Improbus ille est, abjecti nominis & malæ vitæ. Si itaque Adamo per ironiam dixit Deus: *Factus est sciens bonum & malum.* sic intendit: Mente turbatus est ex peccato, ita ut jā vecors & amens nesciret bonum & malum. Eò cæcitatis & amētiæ preceps ruit, quisquis se peccato obstringit. [Ex tunc crassa quædam nebula & pellicea forta̅ssis tunica effusa est super mentis nostræ oculos.]

Theophil. de nat. caci miseria.

Thomas in infidelitate dicebat: *Nisi videro & tetigero, non credam.* Si videre detur, Thoma, an tunc credes? Omninò, ait; firmiter credam. Quâ ratione? Credere enim & videre simul esse non possunt, eò quòd unum excludat alterum. Fides auditum patitur, non visum vel tactum. *Fides est de non visis. Fides ex auditu. Quid est Fides aliud, nisi credere quod non non vides?* Crediturum dicis, cùm videbis: fidelem fore, quando tanges. Inconsideratissima ac dementissima hæc locutio est; attamē compatior, Thoma, quia peccato intricatus intellectū perdidisti, in infidelitatis profundo incurrendo naufragium.

D. Aug.

Plura dicam (NN.) & pejora. Intellectu extincto, homines in bruta peccatum transformat; ut propterea B. Thomas à Villa Nova prædicaret: *Peccatores humanitatem exuentes in brutales versi sunt: longâ enim peccandi consuetudine ratio in eis depravata & corrupta, lumine judicii amisso, ferè totaliter obbrutuit, & in aliam naturam degeneravit.* Simul atq; in peccatum lapsi sunt Adam & Eva, recordati sunt quia nudi essent, ac ad tegendum *consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* Vidit Deus & miratus ait: Quid hîc video? Vestes induistis insolitas Exuite; non enim statui vestrò conveniunt neque decentes sunt. Exuite statim, & hanc ipsam, quam vobis contuli, induite: videte an corpori vestro proportionata sit; mensuram justam accepisse arbitror, probate. Quid est? Materiam hanc nō nôstis? Duæ pelles animalium sunt. *Fecit quoque Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas.* Scio Domine, nil casu à te factum, sed in ordine ad finem omnia; nec sine mysterio. Ut quid igitur Protoparentum hanc è pellibus fieri curas? Cur non æquè aut potiùs ex tela, panno vel certè ex Palmæ foliis, ut Anachoretæ olim gestare sunt soliti? Non, inquit Deus, per peccatum enim intrinsecùs in bestias mutati sunt, utque tales in omnibus & per omnia sint, solùm deest extrinsecum pellis. Quare, ne adesse bestiæ pelles deficiant, ecce contuli. *Fecit eis tunicas pelliceas* Ita hîc observat D. Gregorius. *Ut foris pelle beluinâ uterentur, qui intus beluinâ cupiditate animum transformarunt; & qui aspirârant ad Divinam naturam superbiendo, intelligerent se peccando degenerasse in beluinam.* Item Arnoldus Carnotensis: *Intelligebat Adam pellem suam pelli beluinæ consimilem, imò pellibus nudo corpori superindutus homo bestia videbatur.*

B. Thom. à Villa N. er. 6. post 1 Dom. Quadr. Gen. 3. Ibid. S. Greg. Nissenus in vita Moysis. Arnold. Carnot. de oper. sex dier.

Et qua de causa in statu innocentiæ bestias homini obedisse existimatis, prout à Domino erat præceptum; at verò post lapsum, non solùm non paruisse, sed nec ut Dominum agnovisse, quinimò cœpisse abalienari & feraliter inimicari? Cùm ecce erigere pilos, stridere dentibus, rugire Leo, ululare lupus, insultare ursus, sævire tigris, mugire taurus & elatis terrere cornibus, horrendum in modum sibilare serpens & venenum spargere: verbo uno, quotquot animalia silvestria, rebellare omnia, & homini jam miserrimo indicere lethalem pugnam. Sed unde ista in bestiis mutatio tam subita? Domitæ erant & mansuetæ omnes; at jam ferissimæ singulæ, neque facilè aliquis domet.

Fabulosus Actæon curiositatis pœnas dedit, à Diana in cervum conversus. Et cùm puderet in publicum venire, latebras quærit, sed in silvis à propriis canibus deprehenditur, qui non dominum, sed feram agnoscentes, submissionis obliti, & fidelitatis, lātrando ferociter invaserunt & dentibus discerpserunt, nil curantes aut attenden-

dentes Heri lamenta & clamores:

Actæon ego sum, Dominũ cognoscite vestrum,
Prima Melanchates in tergo vulnera fecit,
Cetera turba coit. confertque in corpore dentes.

Ovid. lib. 3. Metam.

Postquam lapsus est Adam in peccatum, videntes humanam effigiem in beluinam degenerasse, feram aliquam esse silvaticam æstimãtes, concitatæ sunt bestiæ & proritatæ in illum non secus ac in Actæonem canes. Ex quo jam liquet, in statu peccati non hominem esse, sed bestiam. Chrysostomum asserentem audiamus: *Vide Adam, cùm nondum peccasset, bestias tamquam servos & obedientes habebat: postquam autem aspectum peccato commaculavit, tunc bestiæ eum non cognoscebant; & quæ servæ erant, ei hostes evaserunt.*

D. Chrys. Tom. 1. in Psal. 3.

Dedecori id fuit Patri Noëmo. à filio Cham verenda nudari, impudenter quidem, sed non impunè, dum pœnas Chanaan filius tulit. *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Sit Chanaan servus Sem.* Justè quidem multis causis ea impudentia punitur. Neque hîc jam inquiro cur filius innocens luat, & nõn, qui deliquerat, Cham pater ejus; in alium id locum reservo expendendum. Hoc solùm inquiro, cur Noë maledixit tantùm, neque aliud supplicium exegit. Cur non ædibus expulit, ne sub aspectum rediret, in exilium relegando? Cur non paternam hæreditatem abstulit, aut simile majus malum inflixit? Nihil horum voluit, sed hoc solùm, ut servus fratribus suis esset. Certum est: *Pœna debet commensurari ad delictum; ita ut ubi majus delictum, ibi major pœna requiritur.* Et quid supplicio servitutis cum irreverentia patri facta? Respondet sanctus Chrysostomus; Dominari esse homini proprium, illique soli convenire dictum in S. Scriptura, *Dominamini*, juxta illud, *Præsit piscibus maris & volatilibus cœli & bestiis, universæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra* Servire enim proprium tunc erat brutis: ideoque Noë, dum filii delictum sevitute castigat, bestiæ naturam peccando induisse declarat. *Peccatum autem* (verba sunt D. Chrysostomi) *ubi intravit in hominem, homo libertatem perdidit, & corrupit potestatem naturæ datam. Peccando filius Noe in brutorum ordinem transivit; & hominis dignitatem amisit.*

Gen. 9.

C. Nõ aferamus, 24. 1. P. sanc. c. de pœn. D. 5. non affer. & ibi. not. gloss. Gen. 1.

D. Chrys.

Gen. 4.

Cain, ubi fratrem occidisset, proprio ore sic mentem expressit: *Ero vagus & profugus in terra.* Cur silvas meditatur & deserta in quibus habiter, ædes patrias derelinquendo? Quid ergo Cain? Aëris intemperiem non curas, aut noctis horrorem non times, ut ferarum more deinceps in nemoribus vivas? Quid faciam (ait) dum cogor? Peccato deformatus sum, non jam homo, sed bestia, adeoq; ut locato conveniens sit locus, silvas quæro, non domum; deserta jam volo, non ædes paternas; in nemore vepribus abscondar, cum bestiis imposterum conversabor, in spelæis ferarum anxius ero, & inquietè illic obdormiam; si tamen potero. *Repulit eum à facie & à parentibus abdicatum separatæ habitationis quodam relegavit exilio, eò quòd ab humana mansuetudine transisset ad sævitiam bestiarum.*

D. Ambr. l. 2. de Cain. & Ab. c. 10.

Quis hoc nesciat, etiam extrinsecùs membra concurrere, quò à brutis homo distinguatur? Cain igitur. cùm jam ab homine situatione loci differret, voluit etiam externâ personæ apparentiâ, & membrorum transformatione, utique totus ipse ex homine in beluam mutatus. Occurrit illi Deus, & ait: O quantùm mutatus es Cain! Facies in te non eadem, quæ priùs serena erat & elata. *Cur concidit facies tua?* Fortassis vultum attollere pudet? Aut iratus, quòd Sacrificium despexerim, oculos avertis, & vindictam ruminas? Hoc è ceteris unum, quo à brutis homo discerni queat, Ovidius adfert, hominem creatum esse capite ad cælum erecto, feras verò in terram demisso.

Pronaq; cùm spectent animalia cetera terram.
Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Ovid. 1. Metam.

Undè Cain vultum in terram depresso demonstrat membra illa, quæ humana acceperat à natura, per peccatum beluina jam facta. *Quoniam igitur per iracundiæ atque livoris peccatum Cain ex homine in brutum transierat, idcirco deinceps, quod brutorum proprium erat, os atque lumina ad terram convertebat.*

Paulus Manap. T. 1 Antiloq. 6. sec. 12.

De Goliath aliquando audistis, ô Deus bone! quàm teter incedebat, quàm truculentus, quàm terribilis aspectu! fortissimos quosque exercitus Israelitici duces terrebat, & sese in fugam generosissimi milites dabant. Neque hoc mirum: fulgurare oculis, tonare voce, solà manu permiscere totam Israelis terram poterat Et quis fulgura & fulminum ictus non metuat atque declinet? Militem armatum turris hæc animata timidum ac trementem reddebat, vel semel etiam intuendo, & certamen hîc quilibet abhorrebat. Unus inventus est, qui id auderet, quod omnium fugiebat & formidabat

audacia. Pastorculus ille, & quia staturâ parvâ erat ac juvenis, maximam omnibus admirationem movit. Ad lusum fistulæ maxime natum aptumque putassent, ad dirigendos ovium greges in campis Bethlehemiticis, ubi non auditur tympanorum murmur, aut tubarum strepitus. Quid? Audebit, ille qui numquam castrorum aciem vix arma vidit? Audebit inquam, ubi robustissimus quisq; & inter milites Saulis expertissimus trepidat & fugit? At illi omnes unà voce quantumcumq; dissuadeant, animis constat, & magis magisq; accensus ad certamen anhelat, dicitq; nil videre quod timeat. *Leonem* (inquit) *& ursum interfeci.* Quid tamen animalibus illis crudelius dari queat? Adest hic D. Chrysostomus, & Davidis juvenculi expendit audaciam, ubi Leonem occidisse & ursum, memorat: *Erit igitur Philistæus hic quasi unus ex eis?* Si cum bestiâ iterum pugnādum illi fit, bene concluderet, essetque paritormitas: Illas discerpsi & interfeci, neque huic faciam minùs. Non tamen potuisset aptior inveniri similitudo: Gigas ille idololatra erat, & homo sceleratus ac pessimus, virtutibus atque Deo hostis infensissimus, adeoque non cum homine, sed cum immanissima bestia certaturum considerat. Chrysostomi addo verba. *Nocentes bestias interfeci, hoc exemplo etiam istam immanem beluam provocem, pugna aggrediar, Dei populum de ejus manu eripiā & ipsum ut nocentissimam beluam Dei virtute percutiam.* 1. Reg. 17. D. Chrys.

In Metropoli Judææ Isaias prædicabat, & peccatoribus iniquitates exaggerabat: *Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisit matrem vestram, quia veni & non erat vir; vocavi & non erat qui audiret.* Obstupescit hìc iterum Chrysostomus. Quomodò non erat vir? Millia hominum dicentem audiebant, & virum non fuisse quis credat? Non est (ait) mirum: erant peccatores omnes & scelestissimi neque jam homines, sed truculentæ feræ apparebant. *Audi Prophetam clamantem & dicentem in media Ierosolymitarum Metropoli, ubi tot millia millium & tot multitudines innumera: Veni & non erat homo; vocavi & non erat qui audiret. Non dixit, quia non aderant, sed quia præsentes nihil meliores erant, quàm si non fuissent præsentes.* Isa. 50. D. Chrys. in Isa. 50.

Quærunt sancti Scriptores, cur Verbum caro factum sit, non Pater, non Spiritus sanctus. Respondent iidem: Cùm Pater improductus sit & innascibilis in Divinis; & Spiritus sanctus procedat non ut genitus, sed spiratus, non ut Filius, sed ut Amor, neque productio ejus generatio sit, sed simplex emanatio, nec Patri, nec Spiritui sancto incarnatio veniebat. Unde Verbum, cùm procederet à Patre ut Filius & genitus, convenientiùs caro factum est.

Opinionem hanc venerat, sed salvâ illorum pace, cum Job Monacho sentiam, & rationem hanc sequar: *Quia verbum est essentialiter imago*, ut homini imaginem Divinam imprimeret, *Verbum quod est imago Patris, caro factum est.* Maneamus. Deus homini imaginem impressit quando creavit. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Non ergo necesse erat incarnari, ut imaginem homini daret; jam enim acceperat. Verum hoc, fateor, sed per peccatum amiserat, & similitudinem bestiæ induerat, *Comparatus est jumentis, & similis factus est illis.* Quapropter in Sanctissimæ Trinitatis Concilio decretum est ut Verbum, *quod est imago Patris*, carnem assumeret, ut deletâ similitudine beluinâ, imaginem Dei reimprimeret. *Homo imaginis Dei honore olim cohonestatus, à felicissimo excidens statu, comparatus est jumentis insipientibus & similis factus est illis. Ideò nimirùm Verbum & imago, ad eos, qui in irrationabilitatem lapsi erant, accessit, ruinam nostram reparans, & nos in pristinam libertatem postliminii jure revocans.* Ita Monachus ille. Conformiter modernus aliquis Doctor: *Brutorum cum moribus brutam etiam quodammodò faciem induerat anima, Dei, ad quam creata fuerat, imagine deleta. Accedat ergo potiùs Filius, qui inter ceteras personas, quia Verbum est, essentialiter est etiam imago, & evertens brutam effigiem, illam primam refingat iterum, quasi obscura jam cera denuò sigillum reimprimatur.* Gen. 1. Psal. 48. Iob Monachus. Andr. Pont. Ramir in Cant. l. 3. c. 4. v. 8. §. 5. n. 1373.

Unde sanctus Joannes Evangelista de mysterio hoc ineffabili scribens, his utitur terminis, *Et Verbum caro factum est.* Si à Verbo assumpta est caro, anima & corpus, ex quibus constituitur homo, & in quibus natura humana consistit, cur potiùs non dicit: *Verbum homo factum est? Ex anima enim & corpore constituitur homo.* ait sanctus Athanasius. Respondet & resolvit citatus Author: *Cùm reverà natura humana ex carne & anima constet, cur dicitur assumpsisse carnem, & non naturam humanam? Quia sic jam natura brutescebat, ut nihil spiritualis animæ, sed totum carnalis conditionis sortiri videretur.* quia in carne illa sobservandum tamen est, non fieri mentionem D. Athan in symbol. Andr. Pont. Ramir. ubi suprà.

de

de ea quam Verbum assumpsit; perfectissima namque erat, & nullâ culpæ labe fœdata, sed de carne humana ut sic, & in genere) indicium non erat, neque ullum humanitatis vestigium.

Ut summatim dicam, quæ distinctio sit inter hominem & bestias, non video, nisi quod magis ad brutalitatem homo ipse accedat: illæ enim, etiamsi ratione carentes, sentiunt tamen & dolent, cùm objectum calamitosum movet, & cruciat. Quid dico de homine peccatore? Pejor est ipsimet creaturis insensitivis, quæ licet non sentiant, ex instinctu naturæ saltem signa compassionis ostendunt; nec hoc ipsum peccator præstat.

Cùm penderet in cruce Christus, tam vehementer cruciabatur, ut dicant Evangelistæ: *Velum templi scissum est.* Quid sibi vult hæc scissio? Ex sacra Scriptura habemus, scissuram vestium esse luctus indicium. Sic Nun & Caleb *sciderunt vestimenta sua.* Josue, eò quòd tria millia militum perdidisset, *scidit vestimenta sua.* Benjamita arcam à Philistæis esse captam denunciat *scissa veste.* David Saulis mortem intelligens *vestimenta sua scidit.* Vagao Holofernem Dominum suum occisum videns, *exclamavit voce magna cum planctu, & scidit vestimenta sua.* Et alibi passim. Unde, velum templi in passione Servatoris nostri scissum est defectu alterius vestis ad expressionem doloris quem non sentiebat: attamen Hebræi nullum dederunt tristitiæ signum; erant enim duriores ipsis petris, ex quibus templum constructum. † *Hac Iudæorum consuetudine* (scribit sanctus Cyrillus) *templum Dei quodammodò usum, cum Christus expirasset, velum quasi vestem suam ilicò scidit, quod divinitùs ideò dixerim esse factum, ut sanctum Dei Templum populi causam lugere videretur.*

Matt. 27 Marc. 15. Luc. 23. Num. 14. Iosue 7. 1. Reg. 4. 2. Reg. 1. Iudith 14 Est. 4. Iob. 1. Timoth. Presb. in Orat. de S. Sim. Proph. in Biblioth vet. PP. Tom. 4. † Lib. 12. in Iob. c. 37.

Citiùs numeret aliquis arenas maris, aëris atomos aut cæli stellas, quàm exponat omnia mala quæ peccatum excitat in anima peccatoris. Non jam perpendam quid dicat Prudentius:

Hym. 3. perist.

Peccante nil est tetrius,
Nil tam leprosum, aut putridum,
Cruda est cicatrix criminum,
Oletque ut antrum tartari.

In c. 4. Matth.

Peccata dicuntur umbra mortis, (ait Hugo Carensis) *quia sicut umbra ducit corpus, sic peccata ad mortem æternam. Et quia sine corpore non est umbra, sic nec peccata sine morte æterna. Qui ergo vult fugere hanc mortem, evitet hanc umbrã.*

Fascinum est, si Agellio credimus, ubi de Davide peccatore sic loquitur: *Et velut fascino quodam voluptatis consopitus erat.* Apud Novar. in select. n. 232.

Venenum, & hoc mortiferum, ut habet Paschasius de peccatore ita differens: *Veneno iniquitatis illicò peremptus est.* Lib. 2. in Matth.

Scorpius est caudâ enecans, asserit Hugo qui suprà. [Scorpionum modum & naturam habet peccatum, facilè blanditur, & caudâ pungit & venenat.] Hugo Carens. in Ps. 59.

Gladius est anceps, teste Isaia Propheta. *Isa. 30. Romphæa bis acuta omnis iniquitas.* Sauciat corpus & occidit animam.

Dæmonium est, & tyrannidem exercet in homine. *Voluntarius dæmon est peccatum, spontanea que insania,* tenet Chrysostomus, & alibi concludit: *Magnus dæmon peccatum est.* Hom. 28. in Epist. ad Rom. Item Hom. 17. ad popul.

Miseret me, Thoma, quòd in miseriarum abyssum per infidelitatem incideris, quando non *erat cum eis.* Quis ærumnosum hunc statum attendens, non moveatur & horreat, imò toto etiam corpore contremiscat? O te ferreum dixerim qui periculis istis non es commotus! Eheu! quot tamen sunt qui tanto in discrimine lætantur, exultant & epulantur! Sordibus immersi scelerum fæce pascuntur: spinis undique circumdati jacent, neque tamen aculeos sentiunt: in tenebris sedent, quia impediunt ne Lux Divina illuminet: concupiscentiis illaqueantur & suffocantur, eò quòd aërem Divinæ gratiæ purissimum, spiritu non ducunt; ad cælestem patriam non aspirant. Paradisi gloriam non ambiunt neque divitias æternas exquirunt. Et, quod sanguineis deplorandum lachrymis, dicit impius in corde suo: *Infernus domus mea est.* Parùm refert. Quid mihi cum gloriâ? Deus sibi servet & Sanctis suis; nil horum curo, neque Deum ipsum: sensualitatibus meis indulgendum, libidini ac luxuriæ meę parendum est. Hic petræ durissimæ conterantur, si non sensu careant! Lugete vos, vos, inquam, beati spiritus, deplorate hujusmodi hominum cæcitatem & vesaniam maximam. O Deus! In inferno propemodum versari, & non agnoscere! Cælum prodegisse, nec pœnitere! Hostem Dei capitalem semper esse secundùm pręsentem justitiam, & videre, non dicam siccis oculis, sed vultu lætissimo, & in cordis lætitiâ pertransire? Iob, 17.

Audite quomodò deploret Magnus Ægypti Abbas S. Antonius: *Eos defleo, qui intuentes longitudinem temporis, pusillanimes effecti sunt,* D. Ant. Abb. ep. 4. ad Fra-

&

tres Tom. 4. Bibl. vet. PP. *& spoliaverunt se pietatis amictu, facti sicut bestiæ.*

Non moveat modò, sed confundat zelosissimus Verbi Dei prædicator Valentiarum Archiepiscopus sanctissimus Thomas à Villa Nova; *Non te pudet, homo cùm sis, vitam agere belluinam, comedere, bibere, dormire, luxuriari ut brutum. Homo in te mortuus est, solum brutum vivit, solam hominis effigiem habes; nam in reliquo belua es.* S. Thom. à Villa Nova in Dom. 3. Adventi

Certum hoc mihi est, si miserandi peccatoris ærumnas attentè pensatis, vel sola peccati cogitatio speciesque perturbabit. Cavete ergo & malorum hanc iliadem fugite. Fortassis Thomam secuti estis errantem? non pigeat eundem prosequi & imitari pœnitentem.

Quidam sancto Thomæ trullam in manu appingunt, quòd Rex Indiarum ingentem auri summam illi dedisset, ut palatium extrueret. Pecuniam acceperat sed pauperibus liberaliter erogandam duxit & fecit. Elapso jam biennio transiit & indignatus est Rex, quòd nè vel primum laterem posuisse cerneret; at ei statim Apostolus ait: Erectum est in cælo; structum videbis ex argento, auro & lapidibus pretiosissimis. Ecce quid præstent illi tui nummi, quos in eleemosynas pauperum scito à me conversos. In cælo palatium fortè prætenditis, cùm hinc migrandum? Egenis & miseris amore Christi, viscera charitatis exhibete, date eleemosynam. Ad alteram partem jam imus.

PARS SECUNDA.

INfer digitum tuum huc, mitte manum tuam in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. O ingentem Domini misericordiam! ô immensam pietatem Christi! qui labi quidem permisit Discipulum in incredulitatem, sed ipsum in ea non deseruit, dicente Davide: *Cùm ceciderit Iustus, non collidetur; Dominus enim supponit manum suam.* Et verè quibus non utitur mediis, quâ non explorat viâ, ut hominem è statu peccati eripiat? Velit iterum crucifigi, clavis transfigi, lanceâ perforari, ut peccatorem unicum liberet, paratus pro illo solo de novo incipere omne, quod pro toto mundo redimendo peregit. An non id ipsum in Thoma effectum vidimus? Eckius serm. 2. de S. Thom.

Quid, putatis inferre volebat, cùm reversus ad Apostolos intuitus est Thomam, dicens: *Infer digitum tuum huc?* Vide Thoma, quàm tui me miseret, cùm in hoc statu intueor: ut te liberem, si opus erit de novo crucis tormenta sustineam, non modò patienti, sed & gaudenti & libenti animo perferam. *Fiat sicut dixisti, & cesset tanta crudelitas.* At jam Hebræorum furor sedatus est, neque clavi ad manum, adeoque si lubet, tu ipsemet tortorem agas: ecce vides humanitatem meam, ut placet hanc tracta: si desint clavi, ut manus has perfores, digitis utere: *Infer digitum tuum huc.* Et ut latus aperias, pro lancea manus tua sit: *Mitte manum tuam in latus meum*, & de novo infringe, dummodò sic iterum pristinæ libertati sis restitutus infidelitatis malum detestando. *Cur ea vulnera, quæ manus infixit impia, devota dextera sic resultat? Cur latus quod impii militis lancea patefecit, refodere manus nititur obsequentis? Ut Thomas Christum crederet, iterum pati compulit.* Ita S. Petrus Chrysologus. Fr. Tolet. D. Petrus Chrysol. apud Avendaño.

Ostendit latus & manus. Thomas in infidelitate infirmus jacebat; Christus autem ut piissimus Medicus adest, ut erigat & sanet. *Magnus de cælo descendit medicus, quia magnus in terra jacebat ægrotus.* Vas illi offert plenum unguento pretiosissimo proprii Sanguinis, ut meritò alluserit Poeta: S. Aug.

Pharmaca sunt potiùs, quàm vulnera, vulnera Christi,
Curat enim plagis vulnera nostra suis.

Ostendit latus & manus. Thomas pauper erat & mendicus, poteratq; jam cum Psalmista precari: *Adjuva nos Deus salutaris noster, quia pauperes facti sumus nimis.* Ut eum thesauris cælestibus ditet, ærarium Sacratissimi Vulneris pandit; quia *Arca totius boni est*, ait S. Bernardus S. Chrysostomus nominat *Marsupium Divinitatis.* Ab aliis dicitur *Apotheca Divinorum munerum.* Omne itaque bonum illi exhibet, argentum & aurum proprii Sanguinis largiendo. *Felix manus, quæ Dominici pectoris secreta rimavit!* (exclamat B. Thom. à Villa Nov.) *quas divitias non intus invenit? Ab illo pectore Thomas grandes thesauros reperit scrutando.* Psal. 78. D. Bern. D. Chrys. Io. Lansp. serm. 3. Pasch. D. Thom. à Villa N. in octava Pasch.

Ostendit latus & manus. Erat Apostolus ovicula errabunda. *Non erat cum eis.* ut meritò cum Propheta dixisset: *Erravi sicut ovis quæ periit.* En solicitus Pastor, qui ut ad Catholicæ fidei ovile reducat, sacratissimorum vulnerum pascua ostendit. *Mitte manum tuam in latus meum.* Ps. 118.

Ostendit latus & manus. Scipio Africanus, ut gratiam à Senatu impetret, pectus nudat ut cica-

cicatrices ostendat vulnerum, quæ pro tuenda patria ab hostibus exceperat. Sapientia incarnata, quò Thomam sibi devinciat & ad veram fidem alliciat, pectus aperit, in manibus & latere cicatrices ostendit. *Mitte manum tuam, &c.*

Ostendit latus, & manus. Machabæi ut elephantes ad bellum provocarent, sanguinem ostendebant. Ecce Thomas velut Elephas, timidus & trepidus ob mortem Salvatoris, qui ut ad conflictum contra infideles accendat, sanguinem monstrat, & adhuc recentes plagas. *Mitte manum tuam in latus meum.*

Ostendit latus, & manus. Redemptor noster Thomam expedire intendebat ad lucrandas usquequaque in mundo animas: ideò ei Diploma Authoritatis amplissimæ exhibiturus, sigillum prius Redemptionis humanæ imprimere voluit; vulnera, inquam, adhibere. *Mitte manum tuam in latus meum.*

Ostendit latus, & manus. Falco, ubi è manibus aucupis avolavit, ostenso corde revocatur & paret. Ut Thomas ad fidem redeat & ad Apostolicum cœtum, cùm *non erat cùm eis*, Salvator nudo pectore cor nedum ostendit, sed manibus dat contrectandum. *Mitte manum tuam in latus meum*: & sic donato corde Apostolum ab errore revocavit.

Mostrando Christo dal costato il core,
Trasse Tomaso dal passato errore.

Ostendit latus, & manus. Thomæ refrixerat manus ab opere, Dominus autem calefacit, dum manum in sinum extendi jubet, ut ab ardore fornacis incalescat. Ad quem modum pia mater cum puero facit, quem frigori expositum cernit, manum ejus ad pectus admovet, ut citò calescat.

Io. Bapt. Mar.
Così nel suo tremante Pargoletto
Nella fredda stagion' madre pietosa
Si porr' la man' per riscaldarla al petto.
Mitte manum tuam ad latus meum.

Ostendit latus, & manus. Discipulus ille adhuc in hyeme infidelitatis, refrixerat in amore, cùm non crederet, nunc esse ver gloriosæ Resurrectionis. Ideò etiam apertè dicebat: Nisi ipsemet antè videro & hisce manibus in horto floridissimæ Humanitatis ego ipse rosas purpureas decerpsero, non credam, neque facilè umquam mihi aliter persuasum sit. Ecce, mi Thoma, hortum habes floridum, manus extende, rosam collige pulcherrimam; plagam, dico, lateris mei continge. *Mitte manum tuam in latus meum.* Et, videte, subitò depulsis mente dubitantis tenebris, ver esse credidit Dominicæ Resurrectionis. *Dominus meus & Deus meus.*

Ostendit latus, & manus. Salem Agrigenti in Sicilia in aquam projicias, strepet & stridebit, sed (quod mirum est) in igne liquescit instar ceræ. Pro sale sunt Apostoli. *Vos estis sal terræ. Matth. 5.* Thomas itaque sal Apostolicus in aqua infidelitatis strepebat & stridebat: *Nisi videro & tetigero, non credam.* At ubi repositus in ardenti fornace vulnerum Christi: *Mitte manum tuam in latus meum*, ad modum ceræ liquescit: *Dominus meus, & Deus meus!* — Petr. Dam. opusc. 36. c.10. Alex. Tass. l.3. q 5.

Ostendit latus, & manus. In Epiro fons est frigidissimus, facem tamen extinctam immitte, & accendetur. An non meritò Thomam dixero facem (*vos estis lux mundi*) sed extinctam & sine lumine fidei? *Non credam.* Accenditur in fonte, in vulneribus inquam Christi, sic ut amore statim ardeat & fide. *Dominus meus, & Deus meus!* — Petrus Dam. ib. — Matt. 5.

Undè Apostolo tantum desiderium videndi & tangendi vulnera Christi? Persuaderi mihi non difficulter hoc possit, de Resurrectione Magistri non dubitasse, utpote cùm toties antè dictum & repetitum, *post tres dies resurgam* & ab eo quidem promissum, in quo nihil esse falsum posse, nil simulatum, constanter tenebat. Sed hoc faciliùs credam, desiderio quodam tentum, & pia cupiditate videndi plagas Salvatoris & tangendi; ac, ne diutiùs premeret anhelantem, sic in se cogitasse auguror: Dicam me resurrectionem non credere, & illâ via Dominum movebo, ut me certum reddat, vulnera ostendendo; & hoc est quod velim. Ita sciens prudensque fecit Dalila. De Samsonis amore non dubitabat, sed ut ab eo ænigma intelligeret & explicatum problema, atque ita à Philistæis promissa obtineret, hoc modo processit: Tu me ames? Non credo. Samson, ut fictâ credulitate Dalilam liberet, ænigmatis propositi dat statim solutionem. Audite simulata verba, *Odisti me & non diligis, idcirco problema propositum filiis populi mei, non vis mihi exponere.* Id ipsum liceat de Thoma piè opinari. Sed in curiositate sum & cupiditate ulteriùs investigandi, quid sic Apostolum movit & cupidum reddidit. Attendite (NN.) an veritatem assequar, & rem (ut ajunt) acu tangam. — Matt. 27 — Iudic 14.

Venerat in hunc mundum Æterna Sapientia, ut fideles gratiæ gigneret, quo modo ex equo Trojano producti sunt tot generosi mili-

Galat.1. tes, aut verò quomodò Paulus Evangelio Galatas se pariturum dixit. *Filioli mei quos iterum parturio.* Cardinalis Seripandus interpretatur: (In hunc loc.) [Putabam ego Evangelii prædicatione jam Christo vos me peperisse; sed vestræ salutis causâ, summos iterum sustineo labores, atque animi cruciatus, non aliter ac gravida mulier, quæ laborat ut pariat. Singularem amorem, summum dolorem, sanctissimam æmulationem his verbis expressit.] Primasius sic: [Per (Ibid.) Evangelium in lucem producti, & per doctrinam geniti] S. Hieronymus in hæc verba Isaiæ: (Tom. 6.) *A timore tuo Domine concepimus, & parturivimus filios salvationis tuæ*, hoc sensu exponit: (Idem Tom. 4. fol. 123.) *Concepimus, parturivimus & peperimus, non carnis liberos, sed spiritus.* Unde sicut mulieris gravidæ desiderium vehemens in fœtum uteri imprimitur & connascitur, antequam in ligno crucis nos gratiæ gigneret Christus moriendo, maximo plagarum desiderio æstuaverat: ita ut merito in ejus persona loqueretur Propheta: *His plagatus sum in medio eorum, qui diligebant me.* (Zach. 13.) Et alius: *Foderunt manus meas & pedes meos*, (Psal. 21.) non quantùm ad effectum tunc, sed quantùm ad affectum & desiderium. Desiderium hoc plagarum magis in Thomam quàm in Apostolos reliquos à Christo transfusum; adeoque (piè sic liceat) credidit Thomas, sed non credere simulavit, ut sic ardentissimo desiderio satisfaceret, plagas illas veneranter attingendo. *Nisi videro & tetigero, non credam.* Animum ejus satiavit Redemptor & contentum reddidit, cùm ait: *Infer digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus meum.* O quantum Thomæ hoc gaudium! quanta ex contactu vulnerum Christi resuscitati consolatio! Quàm læto animo eructat hoc verbum, *Dominus meus, & Deus meus!* An non ita cum Augustino, *Per has rimas licet mihi gustare quàm suavis est Dominus Deus meus?*

Si hoc me Dominus dignaretur favore, ut plagas ostenderet, de me sic illi promitterem me fore præ reliquis discipulum fidelissimum. *Didymus* mihi nomen est, id est, *Geminus*, & ut sic confiteor in Salvatore meo duas esse naturas: *Dominus meus*, ecce humanam: *Deus meus*, ecce & Divinam. (Iord. de Saxon. serm. 2. de S. Thom.) *Appellatus est Didymus, id est, geminus, propter geminam naturam, quam cognovit in Christo, Divinam scilicet, & humanam. Et cognovit Christum esse suum Dominum, & suum Deum, quorum unum erat ad humanitatem, & aliud ad divinitatem referendum.*

Ex vulneribus Christi ceu ex Areopago summam Theologiam hausit & professus est Catholicam fidem. *Qui prius infidelis fuerat, post tactum lateris optimum Theologum se ostendit; nam duplicem naturam Hypostasi Christi asseruit, dicens: Dominus meus & Deus meus. Confessus est unum eundem Deum & Dominum.* (Theophil. apud Iord. ubi suprà.)

Observastis umquam (NN.) quo loco sit ab Ecclesia positus Thomas in Missæ Canone *Communicantes*? Inter alios Apostolos sexto: nec sine mysterio instinctu Spiritus sancti ita factum. Christus duodecim diei horis Apostolos comparavit. *Nonne duodecim horæ sunt diei?* (Ioan. 11.) Et quia nescit, sextam diei horam esse luminosissimam & splendidissimam; Eoque adducor ut credam, non solùm ex Solis constitutione, sed magis ex irrefragabili S. Joannis Evangelistæ testimonio: *Hora sexta diei clarior est.* (Ioan. 10.) Et cùm apud nos hora diei sexta tempus meridianum sit, dicente Isaia, *Meridiana lux clara est*, (Isa. 18.) non puto tamen hîc positivè intelligendum; nam etiam reliquæ horæ diei claræ sunt, sed comparativè ad alias horas. q. d. *Clarior est lux meridiana.* Thomam ergo sexto loco esse positum, horam sextam repræsentante, quæ eo quòd in meridie sit, clarior est & ferventior, an non hoc expressum à Spiritu sancto indicium nobis est eum sic inter Discipulos aliquando futurum? S. Vincentius Ferreriensis affirmat: *Inter Apostolos B. Thomas, quia ore confessus est fidem, fuit clarior.*

Ecquæ, putatis, est ratio, cur Thomas cum lanceâ depingatur? Responderet quis vestrûm, nec malè: Apostolus hic in horto Humanitatis Christi rubentem collegit rosam ex vulnere lateris, unde lanceâ, spinâ inquam, pungi debuit, ut verum sit, (Pierius lib. 55.) *Rosa rubet, & pungit. Quisquis rosas colligit, aculeos spinarum necessariò patitur.* (Hugo Card. in Cant. 2.) Thomas itaque lanceâ trucidatus, martyrium subivit, & in signum, manu lanceam gestat. Responsio hæc bona est, ut dixi; posset tamen retorqueri in Apostolum Petrum, qui in cruce martyr effectus, non tamen crucem manibus gestat, sed claves. Audite quò mea tendat consideratio. Antiqui fidem olim sic exprimebant: Hominem pingebant & in manu lanceam, adjecto verbulo *Fides.* Eo modo Commodus Imperator monetam cudebat & in hâc civibus monitum, principibus fidem deberi, eamque servandam, & erecta semper lanceâ pro ea moriendum. Hunc Thomæ hono-

rem S. Mater Ecclesia detulit, antonomasticè Defensorem fidei declarando.

Baronius Tom. 1. ad Ann. Ch. 57. Hieron. Osorius Silven. Episc. Mira leguntur de sancto hoc nostro Apostolo, eoque credenda quòd à gravibus Scriptoribus sunt relata. Et hoc è ceteris unum, quòd in Civitate Malipurensi factum erat in colle Sacellum, eò quòd affirmarent incolæ, in eo loco Thomam fuisse à Religionis hostibus interfectum. In illo colle inventa est crux in lapide incisa, in cujus fastigio columbæ imago insidebat: basis verò erat in specie quadam herbarum, quæ diffundi latissimè videbantur, collocata; & tam vestigia quàm basis & brachia in liliorum formam desinebant. Crux verè prodigiosa, non modò quantùm ad formam, sed & miraculosos effectus. Octo diebus ante Natalem Christi, sanguis ex illa incredibili copiâ dimanabat, idque in annos singulos. Et si quandò fluxus ille sistebat, prognosticon erat infortunii quod civitati jam imminebat.

Sed hoc paradoxum, quod addo ex D. Dionysio Carthusiano. In civitate Ulna Ecclesia est excelsa in summitate montis, in qua corpus Apostoli tamquam vivens & erectum cernitur. Ante ipsum lampas pendet aurea, balsamo plena cum catena argentea, quæ semel accensa, ab anno in annum sine diminutione luminis ac balsami reperitur, quo omnes ægri sanantur. Est autem Apostolus talis formæ, qualis adhuc vivens fuerat. Facies ejus ac sidus rutilat, capilli rubei usque ad humeros descendunt: barba rufa & crispa, vestis dura & integra. Mons ipse lacu circumdatur profundissimo, neque ulli transitus liber est, nisi semel in anno, idque diebus octo ante Festum ejus cùm aqua decrevit, ut accessus adventantibus pateat, qui undique in maxima frequentia confluunt. *Die itaque ejus solemni Patriarcha cum suffraganeis pontificalibus indutus ingrediens, post celebrationem Missæ, hostias consecratas in patena genibus flexis offert Apostolo, qui miraculosè manum aperit & singulis porrigit. Si accedit infidelis vel peccator mortalis, manum retrahit, donec ille convertatur vel subitò moriatur.* Peracto officio & Corpore Apostoli reposito, populus ad propria remeat, & lacus redundans, montem, ut priùs, circumdat. Hæc Patriarcha Joannes in propria recitavit persona: & eadem à Rege Indiarum postmodùm Calixto II. Pontifici relata; quibus auditis sanctissimus Pater cum Clero & populo Romano qui aderat, manibus in cælum extensis Christum benedixerunt, qui tanta miracula per beatissimum Apostolum Thomam annuè operari dignatur. Ideò, putem, ut populus ille, qui facilè à fide Christi declinare solitus, constet, & indies accrescat; ut pro excellenti & singulari hoc zelo meritò sit vocandus Fidelis Apostolus, utpote qui fidem in vita, in morte, & post mortem conservavit & miraculis promovit. Dionys. Carth. serm. 3. de S. Thom.

Audivistis, Auditores, repeti toties idem nomen, semper *Thomas, Thomas*: monuissetis saltem, ut litterulam unicam primam varietatem in N. & loco *Thomas* fuisset *Nomas*, quod est non ampliùs. Itaque satis, *Nomas*. Ite in pace.

DOMINICA QVARTA ADVENTUS.

ARGUMENTUM.

Ea est pœnitentiæ dignæ virtus, ut non solùm amissa per peccatum reparet, gratiam redintegret, innocentiæ statum restituat, sed peccatores pœnitentes hominibus justis (si fas est dicere) antcponat & gratiores Deo reddat; non tamen est differenda.

THEMA.

Venit Ioannes in omnem regionem Iordanis, prædicans Baptismum pœnitentiæ. S. Luc. c. 3.

PEssimis, & extremis Noëmi temporibus, tam enormia erant scelera, tantæque hominum libidines, ut eas capere ac sustinere non rerum natura posset, neque Author ipse Deus diutiùs vellet. Quare iratus est, & justè, qui ut merita compensat, æquè delicta castigat: cælum armavit & terram ut nefaria & infinita crimina ulcisceretur: cataractas cæli disrupit, & non jam fulmina, sed horribili strepitu aquarum immisit inundantiam, adeò ut mare redundans rapidissimis crudeliter sæviret fluctibus, non modò agros & integras civitates absorbens, sed etiam pecora & homines: non jam terra benigna parens, at noverca immitissima hominibus moribundis non herbas, non flores germinans, sed flumina evomens, mundum universum penitus submersura, ut ita pro gravissimis delictis non levius fieret supplicium. Verumtamen quo rigidiùs tunc urgebat Divina justitia, hoc jam benigniùs invitat clementia, cùm non ad mergendos homines diluvium immittit, sed Joannem Baptistam præcursorem expedit, qui peccatores ad pœnitentiam invitet & ex statu vitæ perditissimo ad
Luc. 5. bonam frugem reducat. *Erat Ioannes in deserto prædicans Baptismum pœnitentiæ.* Pœnitentiam Joannes prędicabat; illam, inquam, quam Christus exhibuit, Prophetæ commendârunt, Patriarchæ observârunt, & Sancti omnes amplexati sunt. Ad illam hodie vos adhortor, quæ ex servitute diaboli liberat, & filios Dei restituit; ex inferni abysso reddit cœlo, & cives constituit: æterna tormenta in gaudia transmutat numquam terminanda. *Si semel aliquis vel secundò peccaverit* (S. Augustini doctrina est) *& sine aliqua dissimulatione ad pœnitentiæ medicamenta confugerit, pristinam incolumitatem sine aliqua mora, & forsitan sine aliqua fœlicitate recipiet* S. Chrysostomus idcirco ad pœnitentiam provocat his verbis: *Peccasti? Pœnitere. Millies peccasti? millies pœnitere.* Et ego Præcursoris verbis singulos moneo: *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* S. Augustinus etiam consulit: *Non erubescat pœnitentiam agere, qui non erubuit pœnitenda committere.* S. Aug. Tom. 10. Hom. 2. in Ps. 10. Tom. 10.

Interea dum vos ad illam disponitis, clarè ostendam pœnitentiam illam esse, quæ totum restituit, quod per peccatum ablatum, majusque per eam accedere lucrum & commodum, quàm per culpam antè fuerat illatum damnū; periculosam tamen esse & ancipitem ejus dilationem. Materia sanè utilis est & hominibus omnino ad salutem necessaria, atque adeò dicentem attendite: ne graviter feratis, agam quàm brevissimè potero.

PARS PRIMA.

VEnit Ioannes in omnem regionem Iordanis. Magna vis pœnitentiæ: Si peccatum animas maculet, pœnitentia purificat; si illud debilitet, ista vires deperditas restaurat; si febris

sit maligna animam dejiciens, illa est antidotum præstantissimum quod eam curet & servet. *Hic est fons purissimus* (ait B. Thomas à Villa Nova) *& potentissimus tanta virturis, ut omnes animæ maculas tollat, & illam purificet, & mirabili potentia renovet, & rejuvenescere faciat.*

Fer.6. post Dom. 1 Quadr.

Peccatum est serpens, è latibulis emergit inferni, seu potiùs pravæ nostræ concupiscentiæ, dixerim; linguâ tricuspide lædit & perimit; [quia facit nos languidos debilitando, leprosos inficiendo, & mortuos, gratiam & charitatem, per quas vivimus, tollendo.] Pœnitentia verò quæ omnino adversaria est, [languores sanat, leprosos curat, mortuos suscitat: nam contra hæc tria, videlicet languorem, leprã & mortem, sanitatem dat, auget & conservat.]

Ægid. Card. de lau. Div. Sap. c. 8. Idem.

Peccatum est Cerberus triplex, & ore triplici immaniter dilaniat. [Facit nos claudos, ne in bonas actiones tendamus; aridos, ne ex bonis actionibus fructum faciamus; cæcos, ne hujusmodi bonas actiones videamus.] Pœnitentia autem damna resarcit, & quicquid deperditum, restaurat. [Pœnitentia ergo omnibus his quæ consequuntur per culpam, se opponens, claudis restituit gressum, aridis copiam bonorum fructuum, cæcis restituit visum.

Idem ubi suprà. Idem.

Numquam peccatum approximat animæ, quin crudeliter feriat; sed neque pœnitentia aderit, quin curet & sanet. S. Chrysostomus ita testatur: *Peccatum vulnus est, pœnitentia impacti vulneris medela: quemadmodum in corpore medicina & vulnus; sic in anima peccata & pœnitentia. In vulnere saniosa est putredo, & in medicamine expurgatio putredinis.*

In Isa.

Confirmat S. Augustinus. *Pœnitentia languores sanat, leprosos curat, mortuos suscitat, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit & roborat; omnia sanat, omnia redintegrat, omnia lætificat; sanitatem auget, claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum: temperat successus, constringit impetus, moderatur excessus.* Si temetipsum non nôsti, pœnitentiæ speculum intuearis, & tuam deformitatem videbis. Si sensuum illecebris abstractus per vias iniquitatis aberras, pœnitentia ex hoc te labyrintho educet & diriget. *Ignorans se, per hanc se recognoscit; quærens se, per hanc se invenit.*

Tom. 4. c. 1. fol. 511.

Idem suprà.

Pœnitentiæ vis major est, quàm aquarum Scotusæ, de quibus scribit eruditus Author. [Scotusæ fontem esse peculiarem, qui non hominum modò, sed & pecoris vulnera valeat sanare.

Antigo. Caryst. Hist. mi. c. 157.

Quis nesciat innocentiæ statum destrui per peccatum? Pœnitentia restituit, eoque reponit loco, ut lapsum nemo percipiat aut unquam offensum Deum. Non sine mysterio S. Evangelista hodie de Pœnitentiâ, quam Joannes prædicabat in deserto, commemorans, baptismi titulo nominat, *Baptismum pœnitentiæ.* Quid Pœnitentiæ cum Baptismo? Sacramenta sunt distincta: nec enim in forma, nec in ipsa materia conveniunt. Unum est prima tabula, alterum secunda post naufragium. Ut quid ergo non dixit: Prædicans pœnitentiam? Non hîc S. Lucas intendit, unum & idem ea esse quantum ad entitatem, sed quantum ad effectum, quem eundem producunt. Sit infidelis aliquis, & peccator maximus, baptizetur, non solùm à peccatis omnibus erit absolutus quasi numquam Deum offendisset, sed & innocentiæ stolâ amictus. Neque minus pœnitentia efficit in anima Peccatoris, sanctitatem ei restituendo, quam peccando antè perdiderat. Cardinalis Toletus ita explicat: [Non quòd baptismus Joannis propria vi haberet remissionem peccatorum, sed quòd per eum inducerentur homines ad pœnitentiam, per quam obtinerent peccatorum remissionem.] Et cùm effectus illi non videantur, Theologorum assertione comprobantur. [Sacramentum pœnitentiæ est institutum per se ad remittenda peccata mortalia post Baptismum commissa, & ad dandam primam gratiam sanctificantem. Origenes sic habet: *Agite pœnitentiam, ut in remissionem peccatorum, baptisma quoque consequamini.* Concludit S. Nilus: *Si sordium quid à nobis commissum est, pœnitentiâ id lavemus.*

Luc. 3.

In Luc.

Cælestin. Brun. quod lib. 16 de sacr. §. 4. 8. Adam.

Isaias Propheta, nescio utrum de malitia peccati loquatur, an de efficacia pœnitentiæ, ex animo frequenter peccatores monere & excitare sic solitus: *Si fuerunt peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Quomodò hoc fit? Peccata, quæ ex deformitate nigerrima, naturam mutent, factaque candida instar nivis? Impossibile id esse in pardo aut Æthiope Jeremias credidit. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas.* Quis hîc verba interpretetur S. M. Ecclesiæ de baptismo Christi dicentis, *in Iordane lavit Christus nostra crimina?* Thaddæus Perusius exponit: [Hoc enim intelligitur non secundùm sensum quem verba faciunt, sed juxta sensum in quo fiunt] Animæ sunt, quæ puri-

Isa. 1.

Ierem. 13.

In Isa.

Apoc. 1. item 22. ficantur, quæ lavantur. [lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo.] Et *laverunt stolas suas* (id est animas suas) *in sanguine Agni*: Et hoc Isaias intendit: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, Anima nostra dealbabuntur quasi nix i. e. non apparebit ampliùs illa fœditas & macula; sed anima vestra erit pura, innocens & munda velut nix.* Post hæc idem Doctor concludit ut peccatoribus animos addat, faciatque bene sperare. [Nemo eorum, qui in profundum iniquitatum devenerunt, de se ipso desperet; quandoquidem pœnitentiâ ductus, si habitum vitiorũ inveteratum contraxeris, non solùm salvaberis, sed sicut lana candida dealbaberis. Ubi vides quanta sit vis pœnitētiæ, quòd si fueris iniquissimus, sicut nivem te dealbabit.] Neque aliter Haimon Episcopus Halberstatensis, hunc Isaiæ locum; explanat: [Quod intelligitur per coccinum hoc & per vermiculum, grave scilicet peccatum, ut est homicidium, furtum & similia. Quod etiam significatur per nivem, hoc & per lanam, nimirum purgatio delictorum & ablutio scelerum. Quod est dicere: Si hæc, & hæc quæ præcipio feceritis (de pœnitentia intellige) gravissima vobis peccata dimittentur, & quasi vertentur in albedinem, dum conversi eritis; quia gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pænitentiam agente.]

Thad. Pe- ubi suprà.

in Isa. 1.

Medicus poterit sanare in facie vulnus ab hoste inflictum, non tamen deformitatem cicatricis tollere, etiamsi adhibeat quidquid remedij ab Hippocrate excogitatum aut Galeno. Sed ubi diabolus tentationis & peccati gladio animam læsit & vulnus inflixit, Deus utpote cœlestis medicus remedium pœnitentiæ applicat, atque non solùm sanat, at etiam cicatricem delet, ne vel peccati vestigium relinquendo. S. Chrysostomus testatur his verbis: *Quamvis Medicus adnitatur delere cicatricem, eamque de medio tollere, non poterit tamen; Deus autem quando pœnitentiâ tua peccata abolet, nullam relinquit cicatricem, nullum sinit manere vestigiũ, sed unà cum sanctitate eximium etiam confert formæ decus.*

D. Chrys. proœm. in Isa.

Ad magis particularia veniamus. Ecclesiasticus Reges Judææ singulos enumerat, & studio inquirit cujuslibet gesta, etiam vitam discutit, tandemque fuisse peccatores omnes exceptis tribus denunciat. *Præter David & Ezechiam & Iosiam omnes peccatum commiserunt.* Omnes transgressi sunt sanctas Leges, Deum offenderunt, Prophetas occiderunt, & iniquitatem fecerunt: tres excipiendo, qui semper puri & & sancti. Veniâ tuâ, Ecclesiastice, dicam: Non rectè computatum: certum enim hoc & notum Regem Josiam fuisse sacrilegum, res sacras usurpando, & templi reditibus abutendo. Nunquid Ezechiæ Regis superbia maxima, adeò ut arroganter & temerè nimis, debellato exercitu Sennacherib victoriam sibi attributam volebat, quasi suis ipse viribus obtinuisset, & non solius Dei favore & auxilio; cum tamen ipse Angelum misisset qui hostem profligaret? Ne dignatus est quidem Deo acceptam referre gratiã; quare ut ingratitudinis luat pœnas, à Propheta arguitur & mortis sententiâ cõsternatur *Dispone domui tuæ, quia morieris & non vives.* Et David, cùm Joab duci exercitus præcepit ut militem lustraret, omnesque subditos, an non vanè gloriatus est & visus superbus? Nónne iniquissimè Uriam occidit, militem fidelissimum? Cum Bethsabee quid fecit? De adulterio publicum est: & hujusmodi Ecclesiasticus Sanctorum catalogo inscribit? Meo quidem judicio; reliqui omnes dici possint sancti, saltem respectivè, & tres isti peccatores; adeòque veriùs sic loqueretur: *Nullus peccavit præter David, Iosiam & Ezechiam.* Non, inquit Ecclesiasticus; quod scripsi, scripsi, neque aliud quàm verum. Scio, scio Regis filios de facto peccasse & graviter; quia tamen pœnitentiam egerunt, conversi sunt & effecti sancti pristinoque innocentiæ statui restituti, ac si numquam ingrati fuissent; sacrilegi aut adulteri. Pro Ecclesiastico scribit Jansenius. [Dicuntur peccatum non commisisse, quia condignâ pœnitentiâ peractâ in eum statũ repositi sũt & restituti, ac si numquã peccassent: hoc enim est insigne privilegium pœnitētiæ,] Unde S. Chrysost. sic hortatur: *Curet peccator pœnitendo quod fecit, ut possit recipere quod amisit.*

Eccli. 49.

Isa 38. & 4. Reg. 20

apud Labat. de pœnit.

S. Joannes Evangelista in Apocalypsi testatur vidisse in cœlo animas omnes Beatorum & incontaminatam in singulis virginitatem: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; Virgines enim sunt.* Dicite NN. Quis credat inter tot animas, ne vel unius corruptam virginitatẽ? Aderant indubiè homines qui peccatis obnoxii, uti Rex David alijque promiscui tam viri quàm mulieres. Et hi dicentur virgines omnes? Movet hanc quæstionem D. Ambrosius, & certè, difficilem fatebor. *Oritur quæstio: nam si in illa beatitudine diversi ordines sunt, ut Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, quomodo omnium Sanctorum animæ Virgines dicuntur, & in tantum Virgines,*

Apoc. 14.

Virgines, ut cum mulieribus coinquinati non fuisse dicantur? Ad rem nostram aptissimè sic resolvit: *Fuerunt multi qui multa scelera commiserunt, sed cùm per pœnitentiam & lachrymas, mala quæ gesserunt, delere studuerunt, Domino veniente, virgines reperti sunt.* Atque ita tandem doctissimè concludit: *Istorum igitur animæ rectè virgines vocantur, quia si quas sordes ex conjunctione fœminarum traxerunt, pœnitentiâ deletum est.* Quid ergo per peccatum deperditur, quod non per pœnitentiam recuperetur?

Videtur Deus non tam velle favere homini justo quàm peccatori pœnitenti. Inficiari vestrûm nemo (NN.) poterit nobilitatem primogenitorum ubique gentium magnæ semper cōsiderationis fuisse & in honore habitam. Rami arboris, quàm non rosit infamiæ vermis, neque infamiæ fulgur percussit, viridiores sunt; si non solem inficiat macula, splendidior inde radius. *Frequenter videmus labem sanguinis ad posteros derivari.* Actiones primogenitorum indignæ lineam ipsam posterorum contaminant. Idcircò Lucretia Romana proprio sanguine maculam eluit, à Tarquinio honori ejus illatam, ne in successorum vultu pudenda hæc labes appareret. Hoc ergo certum cùm sit, mente assequi non possum, quamobrem Dei Filius ingressurus hunc mundum, de stirpe David voluerit nasci. De Davide loquor, qui tam iniquè egit & proditoriè, cujus adhuc manus plenæ sunt sanguine innocentis Uriæ. De illo intelligo, qui Bethsabee submissus, factus autem Deo rebellis, superbus & contumax. Itane verò Deus qui tam acerbe peccatum & penitus odit, ex progenie peccatoris maximi dignatus est nasci, ut loquitur Apostolus, *ex semine David secundùm carnem*? An non gloriosum hoc magis, si dixisset Apostolus, *ex semine Abraham*? Vir fuit in omni genere virtutum probatissimus, sanctitate celebris & nobili sanguine. Certum quidem est, Christum æquè ex utroque traxisse origine; sed tamen semen David exprimi voluit, taceri Abraham, quòd ille peccator fuisset & pœnitens, hic verò justus & innocens; quasi ad gloriam magis faceret, cognatione habere cum peccatore per pœnitentiam converso, quàm justo & innocente. [Cùm facta sit repromissio Abrahæ, sicut & David (scribit Ægidius Columna) quare dicit Apostolus Christum factum potiùs ex semine David, quàm ex semine Abrahæ? Dicendum est quòd volens Apostolus commendare gratiam, maluit Christum dicere factum ex semine David, qui criminosus erat, quàm ex semine Abrahæ, qui justus fuit.] Davidem honoris causâ nominari voluit, & ex eo peccatore pœnitente ductam originem, quod gloriosum sic foret, & æternum illi decus.

Io. Fabri in rubr. inst. de nupt.

Rom. 1.

in Epist. ad Rom. c. 1. lect. 1.

Pœnitentiâ redit ad illum gradum ex quo per peccatum deturbatur. Et ut ad unum istud deveniam recuperatu difficillimum, at quo nihil faciliùs perditur (de statu virginitatis loquor) Abbas Theon in hæc Psalmistæ verba: *Si ceciderit non collidetur, quia &c.* ita exponit: [Id est nequaquam diu opprimetur incursione peccati, sed licèt ad præsens videatur elisus, tamen Divino erectus auxilio, celeri resurrectione stabilitatem justitiæ non amittit: vel, si per fragilitatem carnis aliquid amiserit, suppositione manûs Domini reparabit: nec enim sanctus esse desinit post ruinam.] Homo vitiis & sceleribus cōtaminatus, Sinope aut Cyrene argutior; Caligulâ, aut Cambyse Persarum Rege impudentior: Ptolomæo Philadelpho, aut Herode Agrippâ perversior: rodope, aut Phryne, Aspasiâ aut Messalinâ, Philene aut Florâ, Glycerio aut Cleopatrâ, Thaide, Aphrâ cum tribus ancillis Dymna & Eugenia & Europia meretricibus omnium cupiditati expositis sordidior, Nicerâ & Aquilinâ sororibus, Bethsabeâ aut Magdalenâ infam.or, in pristinum virginitatis statum (moraliter loquendo) restituetur. Non mihi, sed Divo Ambrosio credendum. *Hæc enim virtus Christi est Domini, ut quantumvis peccator, qui ejus undâ se laverit (scilicet Pœnitentia) denuò in virginem reparatus, non meminerit, antè quod fecerit, & rediviva nativitate infantiæ innocentiam præferat, juventutis scelera non agnoscat.* Et ecce conclusio: *Sicque virgo fide Christi evadit, qui fuerat adulter corruptione peccati*

de noctur. illus. col. 22. cap. 13 in Bibl. vet. PP. Tom. 5. p. 2.

Serm. 30.

Sponsa in Canticis, an de deformitate queratur, an de pulchritudine sua glorietur, nescio; ita dixit: *Nigra sum, sed formosa, Filia Ierusalem.* Adeste Filiæ Jerusalem, & sciatis velim nigram esse me (neque hoc negem) videtis tamen pulchram esse & facie decoram. Non capio, Sponsa non intelligo: Si nigra sis, quomodo pulchra? Dixisses: *Candida sum, rubicūda & formosa.* In sensu quidem litterali bene loquitur: pulchritudo enim à colore aliquo singulari nō pendet, neque solùm cum candido consistit aut purpureo; coloribus illis, dico, à Poetis quondam mirificè deprædicatis, cùm sub

Cant. 1.

variis metaphoris lactis, cinnabaris, lilii aut rosæ efferebant: verùm etiam nigredinem admittit sic & eminentior. Nigra est & formosa, sed respectu diversorum, (ut interpretatur B. Th. à Vila N.) *foris quidem nigra, sed intùs formosa.* Qui oculo maligno intuentur, iis nigra videor & deformis, iis verò qui benigno contemplantur obtutu, pulchra sum & formosa. Rupertus Abbas ita explicat: [Secundùm opinionem malè videntium nigra, secundùm fidem rectè credentium formosa.] Angelicus Doctor per sponsam intellexit Ecclesiam. *Hic loquitur Ecclesia ad sanctas animas: Nigra sum, quia persecutionibus patior, sed formosa virtutibus.* Neque aliter sensit Hugo Cardinalis: [Nigra sum exteriùs pressuris tribulationum, sed formosa intùs virtutum decore.] Lyranus etiam subscribit: [Nigra sum, id est, vilis quidem in oculis persequentium appareo, sed ante Deum veritatis cōfessione gloriosa refulgeo.] Nigra in oculis hominum, sed decora in oculis Dei ostenditur, teste D. Bernardo: *Hanc vos dicitis nigram? Nigra vestro, formosa Divino, Angelicoque judicio.* D. Hieronymi hæc est opinio: *Nigra sum, pro eo quòd non descendo de stirpe clarorum virorum: habeo tamen pulchritudinem meam mecum: Ego sum illa Æthiopissa, ego sum nigra quidem pro ignobilitate generis, formosa verò propter pœnitentiam & fidē.* Neque male per hanc sponsam Eva intelligatur, ut aptè illi quadret istud Aurelii Prudentij.

B. Thom. à Villa N. in Cant. 1. — Ibid. — D. Thom. ibid. — Ibid. — serm. 25. in Cant. — Homil. 2. in Cant. — Prudent. in Ench. vet. Test. de Adam & Eva.

Eva columba fuit, tum candida, Facta deinde nigra.

Interpretationes has laudo omnes, tamen præ ceteris, placet illa Originis Paraphrasi Chaldææ conformis, ubi per sponsam anima nostra, per nigredinem peccatum intelligitur, quo deturpata est. *Facies ejus sicut nigredo ollæ. Denigrata super carbones facies ejus.* Et econtrà per pulchritudinem sanctitas animæ in statu gratiæ designatur. *Ecce tu pulchra es, amica mea. Hoc est* (ait D. Thomas) *in bonis operibus perfectè & sanctè, justè & piè vivendo, mundam & simplicem habens cordis cogitationem atque intentionem.* Et B. Thomas à Villa N. ita interpretatur: *Pulchra in natura, pulchra in gratia, pulchra in naturalibus, pulchra in gratuitis.* Sic ut non capiam, quomodo dicat Sponsa nigram se esse per peccatum, & pulchram per sanctitatem ac gratiam, cùm contraria sint, quæ simul in eodem subjecto esse non possunt.

Nahū 2. — Thren. 4. — Cantic. 1. — Angelicus Doctor ibid. — B. Thom. à Villa N.

Crediderim, sponsam hic indicasse effectum pœnitentiæ, q. d. Nigra eram & deformis per peccatum, sed facta sum pulchra & formosa postquam egi pœnitentiam; decorem sanctitatis recuperavi, & gratiæ: adeò ut si prius dixi dolens, *Nigra sum*, nunc lætabunda proclamo, *sed formosa*, pœnitentiæ vigore, pulchritudinem innocentiæ amissam & gratiæ recepi. *Sed formosa, quærimus,* (dicit Origines) *aut quomodo nigra sine candore sit pulchra. Pœnitentiam egit à peccatis, speciem ei largita est conversio, & ideo speciosa cantatur.* Per sponsam ibi Paraphrasis Chaldæa Plebem Israeliticam intelligit, nempè quæ per idololatriæ peccatum in deserto, fœdata est in anima & denigrata. [Quando fecerunt domus Israël vitulū, denigratæ sunt facies eorū sicut filiorum Æthiopissæ, qui commorantur in tabernaculis Cedar; & quando egerunt pœnitentiam, dimissum fuit eis peccatum & multiplicatus fuit splendor vultus eorum sicut vultus Angelorum.] Et Philo Carpatius: [Nigra propter delicta formosa ob pœnitentiam.]

in Cant. hom. 1. — Paraph. Chald. — In Cant. 1. in Bibl. vet. PP. Tom. 4.

Quantum homo per peccatum dejicitur & deprimitur, tantum per pænitentiam elevatur & exaltatur: atque hoc piè credi possit magis favebit aliquando Deus ei, qui pœnitentiā ductus, quam qui justus sit. De Filio prodigo notum est, quomodo in extremis miseriis tandem sanctè proposuit, atque firmiter resolvit ad ædes patrias reverti. Sordes animalium quæ custodiebat dereliquit, sylvas deserit, curas fugit & fame pressus nil nisi patris mentam recogitat, atque ita loquitur: *Vadam ad patrem meum.* Cum redeuntem vidit Pater, in occursum venit, & quantumlibet rebellis antè fuisset, amantissimè nihilominus excipit, brachiis amplectitur, & osculatur, famulis præcipiens ut honorem omnem exhibeant, pretiosas adferant vestes, convivium parent & musicam, sintque paterni affectus evidentia argumenta. *Citò proferte stolam primam, induite illum.* [Stola prima (ait vetus Interpres beata vestis & innocentiæ quam protoplastus Adam, bene à Deo conditus, accepit; sed à diabolo malè deceptus accepit.] De annulo etiam refert S. Petrus Chrysologus: [Paterna pietas contenta non est innocentiam reparare solam, nisi pristinum restituat & honorē. Date annulum in manus ejus, & calceamenta in pedibus ejus; adducite vitulum saginatum.] Complexu & osculatione amorem ostendit: *Cecidit super collum ejus & osculatus est eum.* Sic honorat & favet, ut pro desiderio satisfacere nunquam posse videatur. Mirum sanè & nescio

Luc. 15. — Ibid. — Eric. in Biblioth. vet. PP. Sabbath. post Dom. 2 Quadr. Beda. D. Chrys. serm. 2.

scio an ita pater ei fecisset. Et hoc observans filius alter, indoluit ac ait: *Ecce tot annis servio tibi & numquam mandatum tuum præterivi, & numquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.* Me nec verbo bono, nec oculo benigniori consolatus es umquam. Ille verò verecundiæ & honestatis fines transgrediens, *dissipavit substantiam suam cum meretricibus.* Huic tamen honores habes & favores, hunc amas, hunc lautè excipis, ideò solùm quia pectus tundit, vultum demittit, genua flectit, suspiriis & lachrymis orat.

Me sortis tuæ miseret, Fili, innocentiam tuam video. Quid facias, aut quomodo nutes? Patiendum est, ut leviùs feras. Sed amabo te, dic semel: Antequam à patre aufugisset, an tam honorificè umquam excepit? Numquam quid simile ei fecit: sed tunc solùm, *postquam dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.* Postquam, & non antequam? Postquam peccator & factus est pœnitens, & non, cùm justus & innocens. O quanta est pœnitentiæ virtus? (D. Chrysostomum audite.) *Per te, O pœnitentia! filius prodigus regressus est ad patrem, & non solum amplexum osculumque paternum, sed etiam epulum vituli saginati vestemque insignem promeruit adipisci.* S.Ioan. Chrysost. de pœnit.

Egressus foras S.Petrus quantum à pœnitentia facta post trinæ negationis peccatum profecerit, evidenter ostensum est. Antequam deliquisset Petrus, Joanne erat inferior & subditus: at contrà, ubi peccatum commisit, factus est major, & Joannem præcessit. Ex sacra pagina probationem audiamus. Aderat in cœnaculo cum Apostolis Christus & in mensa præsidebat, reliquis ordine dignitatis assidentibus, erantque digniores isti qui proximè erant collocati. *Nobilius est, quod est propinquius optimo.* (Arist. 2. cal. text. 66.) *Qui sedet immediatè post Episcopum, dicitur esse in eminentiori loco.* (Car. in conse. 32.) Hic erat ordo assidentium in convivio Assueri: *Erant autem primi & proximi septem duces Persarum atque medorum, qui videbant faciem Regis & primi post eum residere soliti erant.* (Esth. 1.) Et illi erant nobiliores quos Rex proximos habebat. Ita fuit in cœna, dignior ille qui Redemptori propinquior. *Qui sedit prope Dominum, tanto major dicitur, dignior & altior.* (Gl. not. 5. aliam verb altiori instit. de bon. poss.) Et Joannes is fuit, quod verificatum est à Christo, cùm dixit: *Unus vestrum me traditurus est* (Matth. 26.) Si enim Joannes Salvatori proximè non assedisset, non ab illo petiisset ut de traditore Magistrum interrogasset. *Innuit ergo huic* (id est, Joanni) *Simon Petrus, & dixit ei. Quis est de quo dixit?* (Ioan. 13.) Atque ex hoc clarè deducitur, Joannem præcessisse, adeoque & Petro majorem fuisse ac digniorem. *Qui præcedit, maior est illo qui subsequitur.* (Tex. in l. 1 in fi. c. de prop.) Pergamus igitur, & quid prætereà Joanni factum, expendamus. Cùm jam Apostolis tertiò appareret Filius Dei ad mare Tiberiadis post mirabilem illam capturam piscium centum & quinquaginta trium, qui adeò magni erant, ut miraculo ascripserint, non ruptum esse rete; postquam cibo refecti Discipuli, Dominum comitati sunt, ordine incedentes. Colligo tamen hìc Petrum Christo proximum esse, illumque modo præcedere, non verò Joannem, cùm Petrum à tergo sequatur: atque hoc certum, quia Petrus, ut in Joannem intenderet, retrò se convertit. *Conversus Petrus vidit illum Discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem.* (Ioan. 21.) Toletus sic exponit: *Convertitur Petrus; iam enim ceteros condiscipulos sequentes habebat.* (ibid.) Conferamus igitur utrumque S. Scripturæ locum. In cœna Petrus erat Joanni subditus & inferior: post Resurrectionem fit Petrus superior, præceditque Joannem. Ut quid, Petre, locum alterius occupas? Joannis iste est: [Si inferior temere intrudat se in loco majoris, majorem honorem, quàm ei debetur, assumendo, seu usurpando, debet suo honore privari, & à loco proprio expelli, ultimusque post alios in opprobrium poni.] (C. Præcipimus. 93. dist. facit. l. neminem C. de off. mag. off.) Minimè mirum id vobis (NN.) debet videri. In Cœna Petrus erat justus & sanctus; post Resurrectionem peccator pœnitens. De jure itaque locum istum occupabat, & virtute pœnitentiæ reliquos jam præcedebat. S.Thomæ verbis confirmo. *Petrus post negationem & pœnitentiam ostendit se habere maiorem fiduciam ad Christum; qui enim in cœna non audebat interrogare, sed Ioanni interrogationem commisit* (utpote cùm retro tùm staret Petrus) *huic posteà & præpositura fratrum credita est, & non solum non committit alteri, interrogare quæ ad ipsum pertinent, sed de reliquo ipse pro Ioanne Magistrum interrogat.* (D.Thom. in Sum. 3. p q. 83. ar. 3. in resp. ad 3. & D Ioan. Chrysost. ibid. citat.) Hic enim ad Christi latus consedebat. Et S.Ambrosius consentit ita loquens: *Major gradus redditus est ploranti, quam fuerat ablatus neganti.* (D. Ambr.)

Altera de S. Petro restat consideratio. Ibant tres Mariæ ad Christi sepulchrum, ut sacratissimum corpus inungerent liquore pretiosissimo. Cùm jam pervenissent ad locum, viderunt ad sepulchrum Angelum speciosum valde cui

vestis erat candidissima, atque ex illo Salvatorem resurrexisse intelligunt, jussitque ut reverterentur & nunciarent Apostolis & Petro. *Ite, dicite Discipulis eius & Petro, quia surrexit.* Si & Petrus Discipulus non fuisset, dixisset rectè Angelus, *& Petro*; sed cùm & ipse Discipulus esset æquè ac alii, clarè satis expresserat, quando ait: *Dicite Discipulis ejus.* Quorsum igitur spectat hæc repetitio? Et aliunde non facilè crediderim errasse hic Angelum, utique cùm dicat S. Basilius: *Ingens blasphemia est, dicere, verbum aliquod in scripturis redundare.* Quinimò persuasum potiùs, Angelum hic penicillo oratorio usum, & Rhetorum coloribus sic adumbrasse laudem S. Petri atque exaggerasse.

Marc. 16.

S. Basil. hom. 10. in Exam.

Ubi de Græcis Virgilius commemorat, ait:

Relliquias Danaum, atque immitis Achilli. Cùm & Achilles Græcus esset, dictum satis: *Relliquias Danaum.* Et alibi eandem usurpat Phrasim.

Virgil. 3. Aenid.

Dii me terrent & Iupiter hostis. Si etiam Jupiter sit Deus, cur additur *& Iupiter hostis*? Non absimili modo usus est David Deo gratias referens, quòd de manu hostili liberasset. *Eripuit me Dominus de manibus inimicorum meorum & de manu Saul.* Non erat opus exprimere singulariter Saulem, cùm & ipse de numero esset inimicorum: eò tamen factum, ni fallor, quia Saul omnium inimicorum David erat infensissimus: Jupiter autem Deorum reliquorum Deus: Achilles verò Græcorum facilè princeps & maximus.

Aeneid. 12.

Psalm. 17.

Atque hæc est ratio quare Angelus expresse nominat Petrum. Per pœnitentiam, quam fecerat de peccato, adeò magnificatus erat & exaltatus, ut indecens existimaret Angelus, & dedecus, communi solùm ordini reliquorum Apostolorum aggregare. Particulariter itaque exprimit Petrum, utpote qui ceteris excellentior sit, & per pœnitentiam actam dignior inter Apostolos & princeps. *Specialiter nominat Petrum* (scribit Dionysius Carthusianus) *quia inter Discipulos extitit principalis.*

Dionys. Carth. in Dom. Passionis serm. 1.

Præeminentia, qua gaudent pœnitentes effecti, quasi bonum sit hæreditarium, in posteros diffunditur. Duos habebat filios David, quando moriebatur, Adoniam scilicet, qui primogenitus erat, & Salomonem, *ex ea qua fuit Vria.* Quis nesciat Regnum deberi Adoniæ, utpote primogenito? & tamen hoc sortitus est Salomon. Cur hic obsecro contra hæreditatis leges primogenitus excluditur, & in hæreditatem succedit qui natu minor?

Matth. 1.

Quid ergo mali fecit miser Adonias, ut honore isto reddatur indignus, & regio sceptro privetur? Nimia est ista Patris in filium iniquitas. Lege constat & manifestum. *Pater non potest præjudicare filio.* Privilegium hoc fuit singulare in favorem Pœnitentiæ à Deo concessum. Adonias natus est ex parente utroque justo, Salomon verò ex patre & matre, utroque quidem peccatore, sed jam pœnitente. [Deus ita rem disposuit, ut hic junior potius quam ille senior Regnum obtineret. Ratio fortasse esse potest, quia Adonias filius erat Davidis adhuc innocentis; at verò Salomon filius Davidis jam pœnitentis. Sicut autem pœnitens sæpè innocenti præponitur: ita pœnitentis filii, filiis innocentis aliquando præferuntur.]

L. de re filior. ff. de trans. l. non debet ff. de reg. iurii.

Fr. Mendoza in libi 1. Reg. c. 7. n. 6. Annot. 15. sect. 1. n. 20

Mirum quod dixi, nunc Paradoxum addam, non ut justis tædium excitem, sed peccatoribus animos, ad amplectendam pœnitentiam: velim tamen ut, quod pia licentia dicere aggredior, sic etiam interpretentur & piè credant benevoli auditores. Videtur quodammodò Christus pluris æstimare peccatorem unicum, quam simul omnes justos. Docet Aristoteles, dum cõparatio fit inter species ut sciatur excessus, non esse opus conferre singula utriusque individua, sed hoc satis, adducere quod maximum unius est speciei cum eo quod maximum alterius. Exemplo clarius dicam: Scire velim uter statura sit major, vir an mulier; non conferam singulos viros cum mulieribus singulis, sed accipiam è viris maximum, & similiter è mulieribus, & sic facilè excessum scivero. Si Venetiis id fiat, viri perdant & minores sint. Ita etiam ut constet, utrùm plus amet & æstimet Deus, hominẽ justum, an verò peccatorem jam pœnitentem; unum & alterum utriusque speciei individuũ, ut dixi, expendisse sufficiet. Sumamus igitur ex parte peccatorum jam pœnitentium Latronẽ, & ex parte justorum seu innocentium Virginem Deiparam. Si nunc ostendam (observanda hic pia locutio) Christum pluris æstimasse Latronem quàm Matrem, an non probavero rectè intentum? Attendite obsecro, & fatebimini verum. Pendebat in cruce afflictissimus Salvator, ad pedes plangebat & suspirabat Mater, ad latus in cruce altera pendebat latro, peccator & pœnitens. Videbat pius Redemptor desolatam Matrẽ, Latronem summis doloribus cruciatum intuebatur; Matri ex intimo affectu cõpatie-

patiebatur; etiam Latronis intuitu in visceribus commovebatur. Audiri petebat Mater, etiam precabatur Latro. Quid hic faciat Salvator, & cujus petitioni primum annuat? Matrem exaudiat priùs, an Latronem? Ancipiti consideratione distrahitur. Movit fortiter quidem innocentia Matris, sed prævaluit Latronis pœnitentia. Dicit priùs Latroni: *Hodie mecum eris in Paradiso*, quàm det Matri solatium his verbis *Mulier ecce filius tuus*, q. d. Mater, patientiam habeas: pœnitentem præfero innocenti. An nō hic videtur pluris æstimasse latronem quàm Matrem? Respondet & sic paradoxum dictum confirmat Cardinalis Viguerius. *Steterat à principio Mater juxta crucem; prius Latroni crucifixo solatium præstare voluit Christus, quam alloqui Matrem, quam illam Discipulo, & illi charissimum Discipulum commendare: & in mortis articulo constitutus, peccatori providit, antequam Matri*, ut propterea dictum sit ab Episcopo Albertattensi: *Amplius placet miles, qui post fugam hostem duriter ferit, quam qui numquam terga vertit, & numquam tamen fortiter facit.* Eisdem ferè verbis loquitur Alexander Alensis: *Dux in prælio eum militem plus diligit, qui in fugam conversus hostem fortiter premit, quam qui numquam fugit, & qui numquam fortiter egit.*

Luc. 2.

Ioan. 14. super illa verba: Hodie mecum eris in Paradiso.

Aimon in Isa. 1.

P. 1. q. 32.

D. Thom. in Sum. 3. p. q. 89. art. 3.

Angelicus Doctor omnino consentit & mentem nostram confirmat. Sit justus aliquis qui Deo fidelis & semper armata bonis operibus manu in militia Christiana strenuè certet, neque deliquerit umquam, Cælitibus ille placet & gratus est valde, quis dubitet? Sit peccator, qui justorum certamen deserat aufugiendo, terga Deo vertit: *Avertitur à bono incommutabili, & convertitur ad bonum commutabile.* delicti tamen pòst recordatus, facti pœnitet & contritus veniam implorat, synceram vitæ emendationē promittens, peccatum abhorret, odio crudeli persequitur, & is Deo non placeat? Imò magis quam justus illoque fit gratior: in tantùm enim pœnitentia profecit ut cæli favorem meritus sit & maximos honores, superior effectus ipsis Angelis; qui tamen aulæ cælestis cives sunt, ante Dei Thronum propè adstantes. Mirentur hoc omnes, nisi probem.

Dicite (NN.) Uter major est, homo, an Angelus? Ego respondeam: Si de homine justo sit mentio, qualis fuit unus Abel, unus Joannes & alii plurimi hujusmodi, non restat controversiæ locus, & lis ista decisa est in Tribunali Davidis, *Minuisti eum* (id est hominem) *paulò minus ab Angelis*. At verò si homini pœnitenti Angelus conferatur, dicendum: Minuisti Angelum paulò minùs ab homine. Similitudine clarius dicam. Partem panni accipe ex auro plurimùm, sitque pretii maximi, & Angelum esse puta, utpote auro gratiæ efformatum; deinde aliam habe partem vilioris telæ, puta ex cannabe, & hominem peccatorem esse dicito, cannabaceum quidem ratione humanitatis, & vilissimum ac sordidissimum ex fœditate peccati. Agedum mulieres, vos hic testes volo, dicite quænam ex vobis tanti sit ingenii & industriæ ut telam istā ex viliori materia contextam efficiat majoris pretii & valoris quàm sit pannus ille ex auro artificiosissimè elaboratus? Pater, impossibile est quod proponis, neque ulla nostrum hoc præstet, quantumvis nava sit, industria, & experientissima. Acu-pictor non sum, hoc tamen modò licitum sit, arte ipsa expendamus.

Psalm. 8.

Cedat tantisper (NN.) lingua, operetur manus, ut labore acus exprimat, quod disertæ vocis illa coloribus non potest. Hoc mulieris acupictricis studium est, & seria occupatio in textrina, dum industriæ ac ingenii dat experimentum. Telam parat atque extendit: sericum profert cujusvis coloris, acu filum subtilissimè ducit, auro non parcit, & ne à sola arte & industria sit operis valor, lapides rarissimos interserit & gemmas exquisitissimas, tam nitidè, tam industriè facit, ut quisquis videt, miretur, ac dubitet sitnè tela acu picta, an penicillo verisque coloribus adumbrata. Verbo dicam, naturam hic erubescere & ab arte vinci.

Judicium facite, Auditores, & sententiam veram hic vos proferte. Quid majoris est pretii, pannus iste ex auro, quem diximus, an tela ex cannabe multis distincta gemmis? Acu pictam telam indubiè omnes extollant & præferant: pluris enim est hujus pars etiam minima quàm pannis integer quantus quantus ille sit.

Telam cannabaceam hominis in statu peccati jam expendite, acupictrix adsit pœnitentia, eamq; acu contritionis pūgat, acurata punctione sericum purpureum Divini amoris interserat; niveum, concipiendo firmum emendationis vitæ propositum: cæruleum immisceat, meditando cælestia: nigrum componat, mortalitatem attentè pensando; neque desit smaragdus viridis confidentiæ in Deum, quia misericors est & peccata remittet. O quanta hic pulchritudo est! Nil excogitari possit ornatius

Si pretium velis auctum, lucidissimis gemmis distingue lachrymarum, & disciplinarum ictibus rubrum exprime, opusque dignissimum efficies, cui Angelicæ naturæ aurum cedat, sicq; major erit peccator factus pœnitens. Agellii ea observatio est, ubi Psalmos Davidicos interpretatur, & ait cum Chrysostomo, Hieronymo, &c. *Minuisti eum* (*id est Angelum*) *paulò minus ab homine* (*scilicet peccatore pœnitente*) Interpretes alii subjungunt: *Ab Angelis, præ Angelis, ultra Angelos, supra Angelos gloriâ & honore coronasti eum.* Et nostri ævi etiam Scriptor: *Quæ verba* (Davidis) *Minuisti eum &c. sic legenda sunt, ut punctum ponatur post ly paulò minus; non autem post ly ab Angelis: & sic particula ab non cum antecedentibus, sed cum sequentibus nectenda est, in hunc modum: Minuisti eum paulò minus à quo? à Deo. Comparans autem hominem ad Angelos, subdit, ab Angelis, id est præ Angelis, vel supra Angelos & ultra Angelos, gloriâ & honore coronasti eum.*

Psalm. 8. Chrysost. Hieron. Pagnin. citati à Mendoxa feria 6. post cineres. Mendoxa ubi supra.

Videte igitur (NN.) quantum suis pœnitentia deferat, ut in cælesti etiam aulâ faveat. Tandem sic concludit B. Bruno: *Minuisti eum paulò minus à Deo.*

In Psal. 8. in Biblioth. vet. PP.

Summatim ut loquar, pœnitentia est acus, qua rupta innocentiæ vestis reparatur. Alberti Magni audite verba: [Quid faciendum est peccatoribus, ut recuperent gratiam? Certè necesse est, ut accipiant acum, per quam pœnitentia figuratur; quia per pœnitentiam sicut per acum, vestis innocentiæ, quæ per peccatum disrupta est, resuitur.]

Pœnitentia navis est ex mari mundi hujus procelloso ad portum salutis perducens & ad gloriam tam ardentibus votis concupitam. S. Isaacus ita scribit: [Pœnitentia est navis, timor verò gubernator ejus, charitas portus Divinus. Facit ergo timor nos sedere in navi pœnitentiæ, & transfretare mare mundi fœtidum, & ad portum Divinum perducit nos.]

Lis. de mundi contem.

Pœnitentia est secunda post naufragium tabula, cujus subsidio ex æternæ damnationis erepti naufragio, ad portum Paradisi securè pertingimus. [Si quis post Baptismum patiatur naufragium, id est, incidat in peccatum, debet recurrere ad tabulam pœnitentiæ, per quam possit consequi salutem & ad portum perveniere.] Ut merito dicat Hugo Victorinus: *Pontem nobis facimus, cum pœnitentiam agimus.*

Aegid. Colom. de Sum. Trin. & fide Cat p. 1.

Accedit S. Chrysostomus & pœnitentiæ virtutem mirè deprædicat, atque extollit, cùm ait: *Pœnitentia est medela delictorum, prævaricationum solutio, adversus diabolum armatura simul & gladius caput ipsius præsecans, salutis spes, evasio ignorantiæ: ipsa homini cælum aperit, & in paradisum introducit.* Et Gualfridus Abbas: [Pœnitentia more fidelis ostiariæ gerens officium, ostium Paradisi peccantibus clausum quomodò vult aperit, & quos pœnitentes agnoscit, recipit intrà; impœnitentes verò nec prece nec pretio intrare permittit.]

Ser. 2. de N. Dom.

Pœnitentia est scala Jacob, quisquis per eam ascendet, ad æternam felicitatem perveniet. Hæc est cælorum scala, reconciliatio pacis, acquisitio vitæ, vitiorum abolitio.]

Petrus Bles.

Bachiarius ad ascensum scalæ hujus ferventer monet. [Eia, eia quid dubitas? Scalam illam Iacob, unde delapsus es, dum velis ascendere, adhuc posita, nondum subtracta est.]

de reco. lap.

Plantas in Hybernia reperiri (narrant aliqui) ad ripam fluminis, quarum fructus in aquã delapsi, mutantur in aves & alatum remigio cælum petunt: [Dicitur enim de miraculis Hyberniæ, ibi esse quasdam aves ex arboribus quasi fructus pendentes, qui cum in aquam ceciderint, statim vivunt.] Certissimum hoc est, peccatores mortuos gratiæ, per aquam pœnitentiæ reviviscere & ad cælum evolare. Testis nobis est S. Pater Augustinus. *Hæc est quæ homines ad Angelos ducit, & creaturam reddit Creatori.* Et inde sic prosequitur: *Pœnitentia Christo quærenti ovem perditam monstrat; drachmam amissam Christo inquirenti offert: dissipatorem filium ad patrem reducit: vulneratum à latronibus & expoliatum custodiendum & curandum tradit. In hac omne bonum invenitur, & conservatur quantum ad effectum; ista fugit tenebras, inducit lucem.*

Alex. Tass. l. 3. q. 10. Albert. Palav in conc. quadr.

S. Aug. Tom. 4. c. 1.

Dicite mihi verum, si qui forsitan in peccato estis; cùm tanta sit pœnitentiæ virtus, & tam uberes inde fructus emanent, ut quid inviti estis & recusantes, ad illam cogendi? An quòd fortè delicta vestra nimis sint enormia, majorque malitia, quam pœnitentiæ virtus; hoccinè vos inducit ut quod incredibile est & falsum, verum putetis? Quàm longè aberratum est! Annon homines vixerunt multò sceleratiores vobis & sine comparatione pejores? Deo tamen (quę pœnitentiæ virtus est & favor) reconciliati sunt, & in statum gratiæ restituti. Augustinum cito, qui asserat: *Dominus David post tam grave peccatum indulsit: Achab sacrilegio Regi pepercit: Manassen post innumerabilia peccata pœnitentiam agentem,*

S. August. Tom. 10.

agentem, inter amicos suos reputavit; & meretrici, quæ lachrymis pedes rigaverat & capillis terserat, totum condulsit (attendite & observate quod sequitur) *Qui ergo istis tantis ac talibus peccatoribus veniam dedit, paratus est & nobis non solùm peccata dimittere, sed & æternam beatitudinem dare.* Esto: peccata vestra gravia sint; ideone desperanda salus? Quàm meliùs facietis eum Magdalena plangendo, quàm cum Juda desperatè pereundo! *Sperate de venia, et si maxima sit iniquitas; quia ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* Hæc S. Augustinus: & conformiter Arnoldus: *Sit qui pœniteat, non deerit qui indulgeat.*

S. Aug. T. 4. c. 1.

Arnold. tract. de 7. verbis Domini in cruce.

Pœnitentiæ virtutem & efficaciam Angelicus Doctor etiam adstruit & hoc argumento evidenter ostendit: Si non posset deleri per pœnitentiam quodlibet peccatum etiam gravissimum, *vel esset ex parte hominis, vel ex parte Dei; non hominis, quia habet liberum arbitrium flexibile ad bonum & ad malum: non ex parte Dei, quia derogaretur virtuti gratiæ, per quam moveri potest cor cujuscumque hominis ad pœnitentiam: vinceretur enim quodammodo Deus ab homine, si homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet.*

D. Th. p. 3. q. 78. a. 1.

Tandem disertè Chrysostomus etiam prædicat: *Si lapsus es, poteris resurgere; periisti, sed poteris salvari; fornicatus es, sed poteris continere, mœchatus es; sed poteris liberari. Et quomodo? Tantum vel parva incipiat esse conversio, paululum pœnitere, etiam animam efflans (si dici potest) ut jam de hoc mundo exeas; pœnitere: non impeditur temporis angustiâ misericordia Dei.*

D. Chrys. hom. 2. in Psalm 50.

Quid magis? Diaboli peccata etiam remitti queant, si possit ipse velitq; recurrere ad pœnitentiam. Sed quia, ut subtilissimè docet Divus Thomas, *ad remissionem divinæ offensæ, requiritur quod voluntas hominis sit immutetur, ut convertatur ad Deum cum detestatione conversionis prædictæ & proposito emendæ, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ secundum quod est virtus.* Dæmones autem actus pœnitentiæ facere non possunt neque volunt, *quia affectus eorum sunt confirmati in malo, ita quod non potest eis displicere peccatum inquantum est culpa, sed solum displicet eis pœna quam patiuntur.* Indè ergò procedit & non ex Deo, quod peccatum hujusmodi remitti non possit. S. Gregorius Turonensis ita exprobrat: *Si tu ipse, ò miserabilis, ab hominum infestatione desisteres, & factorum tuorum pœniteres, confisus in Domino, Christi misericordiam pollicerer.* Nec desunt alij, qui idipsum confirment. *Ausim dicere quod etiam diabolum ipsum servaturus fuerit, si reverti ad Deum voluisset.* Quid ergò gravitatem & multitudinem peccatorum prætexitis? nihil vos excusat, aut suffragatur.

P. 3. q. 86. art. 2.

Idem sup. art. 1.

Apud Mendozam in 1. Reg. 2. num. 25.

Pœnitentiæ rigor fortassis absterret, ut sic pati refugiat animus? Sed quomodo inferni cruciatus & ardores sempiternos sustinere poteritis? Si ciliciolum terreat, quomodo non infernus?

Verum hoc, (quod ad confusionem nostram hic dico) bestiæ cùm infirmantur, remedia exquirunt. Cervus, ut vulneri medeatur inflicto, an non dictamnum quærit? Hirundo, ut pullis det visum, nonne chelidoniam repetit; Talpâ cæciores sumus; malum enim non videmus quo infestamur: in anima lædimur venato peccati aculeo, & pœnitentiam esse veram chelidoniam quâ illuminemur, dictamnum esse quo curemur, non ignoramus, & tamen (quod S. Pacianus a deplorat) [tuos ignita Diaboli spicula, nullo pœnitentiæ succo, nullo exomologesis gramine repellimus: nos lumina mentis amissa nullâ malæ tractationis radice curabimus?] Si sic non facimus, bestijs ipsis erimus deteriores.

a in parænes. ad pœnit. in Biblioth. vet. PP.

Attendite obsecro, quàm salubriter monet B. Archiepiscopus Valentianus, dum inevitabili hoc dilemmate premit: *Peccavimus Fratres,* Quid inde; *Aut pœnitendum, aut ardendum.* Dicite modò, & liberè judicium vestrum adferte. *Quantò melius modicum pœnitere, quam perpetuò ardere?* Quis non potiùs pœnitentiam, non dico levem, sed gravissimam æquo & prompto animo ferat?

B. Th. à villa nova. conc. 1 de judicio.

Non longè à vero aberrasse reor, si dixero, ideò pœnitentiam à vobis differri, quod in votis habeatis, in fine vitæ amplecti dilatam, credentes in extremis quemlibet posse salvari si modò actum contritionis eliciat, vel semel suspiret, aut verbulo dicat: Peccavi. Ah insensate & infelix peccator! An ergò te latet S. Patris Augustini serium dictum: *Pœnitentia sera, raro vera.*

Hippocratis consultum est; [Medicare in valde acutis, si materia turget, eâdem die: tardè enim in talibus malum est.] Consonat illud Poëtæ insignioris.

Cras, inquis, faciam; concessaq; labitur hora;
Fac hodie; fugit hæc non reditura dies.

Ovvenus.

Sed ne primæ hujus partis limites excedam, verbis S. Augustini concludam quod jam observandum erit: *Ad emendanda crimina vox pœnitentis sola non sufficit, sed in satisfactionem ingentium peccatorum non verba tantum, sed opera quæruntur.* Quod opus Deo gratius, & animabus vestris utilius: quàm subvenire pauperibus in extrema necessitate eleëmosynam requirentibus? Verè hic est fructus pœnitentiæ, ad quam Præcursor invitat: *Facite fructus dignos pœnitentia.*

Tom. 10. serm. 57.

PARS SECUNDA.

Miratus est S. Augustinus, a neque bene umquam capere potuit, quomodò ita temerè peccator & nullâ ratione pœnitentiâ differret in ultimum vitæ diem. *Quomodo agit pœnitentiam, in extremu vitæ finibus constitutus? Quomodo pœnitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest? Et ideo pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est. Pœnitentia quæ à moriente tantum petitur, timeo ne in ipsa moriatur.*

Tom. 10. serm. 57.

O Pater, & quisquis unà Prædicatorem agit, quid nisi terrorem incutitis? Redditis difficillimum quod alioquin esse facillimum credebatur. An non unicus pœnitentiæ & contritionis actus ad salutem sufficiat? [Oportet ex fide credere indubitanter (Episcopi Halitgarij sunt verba) pœnitentiâ aboleri posse peccata, etiamsi in ultimo vitæ spatio commissa.]

Halitgar. Tom. 9. Biblioth. vet. PP.

Latro, cui nomen Dismas, nunquid in extremis conversus, & duobus verbis salutem consecutus? *Memento mei Domine.* Hoc etiam nos præstabimus, & remissionem obtinebimus atq; cœli gloriam. In hoc confiditis? In legibus, video, versati non estis. Discite, quod jure recentum: *Privilegia paucorum non faciunt legem communem.* Nunquid aliquando audistis: *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum?* Nonnè & hoc notum est. *Quæ à jure communi exorbitant, & discordant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda?* Et commune est. *Allegare speciale est refugium miserorum.* Navis una aut altera ad portum venit, non tamen inde sequitur, reliquas omnes eò perventuras. *Et ideo* (inquit Sanctus Augustinus) *quicumque invenire vult misericordiam Dei, sanus agat pœnitentiam in hoc sæculo, ut sanus esse valeat in futuro.*

Luc. 23. C. Quod alicui de reg. iuris. C. de Ep. & Cler. C. Quæ à iure de reg. iuris.

Quid tamen objicitis, Latronem conversum esse per pœnitentiam in ultima vitæ hora aut etiam momento? Fallimini peccatores: non sic est, non sic. Hora illa, quam vos ultimam dicitis considerari potest vel in ordine ad vitam, vel in ordine ad cognitionem quam de Deo habuit latro. Et quidem ultima est respectu vitæ, at vero intuitu cognitionis de Deo habitæ, prima est: cum priùs Dei Filium non agnôrit: atque illâ primâ horâ conversus est neque Pœnitentiam distulit; ita ut unâ & eâdem horâ Deum ipse cognoverit, & à conversione statim delicti pœnituerit. *Ergo ex hoc in extremo placuit Deo, quia ad consequendam fidem non fuit extrema illa hora, sed prima.* Ita Divus Augustinus. Godefridus Abbas expressè etiam addit: [Ille si Christum anteà cognovisset, credidisset utique, & in illo felici Apostolorum conventu non esset novissimus.] Et ita in exemplum potius adducendus est bonus Latro, atque in præjudicium vestrum & magnam confusionem. A quanto enim tempore vobis innotuit, ex fide Catholica tenuistis, didicistis & firmiter credidistis Christum esse verum Dei Filium? An forte jam demum nostis, & hora hæc, quâ audistis, prima est? O Deus! tam diu scivistis, nec ad Deum conversi estis per pœnitentiam. Audi peccator Sanctum Ambrosium urgentem: *Nonnè, si vis, hodie fit? Nonnè, si vis, hodie fit?* Quid difficile fit & remoratur? An fortassis media & sumptus deficiunt? An mare transeundum est, ad Indos penetrandum, aut certè montes transferendi? *Quid empturus es, ut facias? ad quos Indos navigaturus? quam navem praeparaturus?*

S. August. ser. m. 120. de tempore. Godefrid. Abb. serm. 10. de bono latr. in Biblioth. vet. PP. Tom. 12. D. Ambr. in ps. 63.

Adesdum, & tuis te rationibus statim convincam. Nunquid cum Christo crucifixi sunt duo latrones? Hærebat impius unus in lecto crucis agonizans: aderat ei Christus ad pœnitentiam invitans, etiam Deipara Virgo pro salute animæ ejus solicita. Crucifixus Salvator pro eo patiebatur, & pro ejus, æquè ac pro toti mundi peccatis moriebatur. A bono latrone monitus est & reprehensus: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* neque tamen convertitur. Solem obscurari vidit, & non conterebatur: terra movebatur, & ipse obstinatus permansit. Centurionem audivit, qui fatebatur: *Verè Filius Dei erat iste.* Hebræos intuebatur, qui delicti pœnitentes, *revertebantur percutientes pectora sua*, & tamen ipse damnatus moritur, & in infernum impœnitens descendit æternis ignibus cruciandus.

Luc. 23. Luc. 23.

Dic

Dic modò verum: nonnè utrique auxilium offerebatur sufficiens? Unus tamen salvatur, alter damnatur. *Æquales hi duo in pœnis inventi sunt,* (dicit Philippus Solitarius) *ast in extrema prudentia pares cogniti non sunt: nam ille in paradisum, hic ad inferos profectus est; ille bonus, hic improbissimus apparuit, & cum maledictis suis damnatus est.*

a l.1. ad C. Monac c. 5. in Biblioth. vet. PP. Tom. 11.

Ut quid igitur non similiter dicis: Non salvatur ille, neque ego salvari potero in ultimo vitæ, si eò pœnitentiam differam? *Alter regnum hæreditavit, alter in gehennam dimissus est,* inquit S. Athanasius. Mirum sanè: in latronem bonum omnes intendunt in malum nemo.

D. Athan.

Velle te quidem & meditari Paradisum potiùs quàm infernum, non dubito: post offensam Dei intendere te pœnitentiam ut Christianum oportet. facilè credam, quia juxta doctrinam S. Thomæ, *impossibile est peccatum actuale mortale sine pœnitentia remitti.* Sed in differentia temporis in *quando* nodus est. Dic mihi, quando venerit illud momentum? Quando erit illa hora? Cùm volet Deus. Scias pro certo, Deum velle modò, jamjam & non posteà, non seriùs.

D. Tom. p. 3. q. 86. a. 2.

Cùm de latrone sit sermo, curiosum mihi dubium incidit. Sancta Mater Ecclesia ne vel semel in toto anno de Latrone bono commemorat in Divinis Officijs. An, quia fortè de sanctitate ejus dubitat, quod in ultimum vitæ tempus distulerit bonum operari? Nil omninò, cùm ab ipsomet Dei Filio sit Sanctorum numero aggregatus & ut Sanctus celebratus: *Hodie mecum eris in paradiso.* Et S. Dionysius scribit à Christo in ascensione assumptum esse etiam bonum Latronem, ut esset ingressus in cælum gloriosior: *Sacratissimam ingrediens patriam, secum Latronem introduxit, non conculcans, sed honorans paradisum.* Deinde, quandoquidem de tot alijs Sanctis Ecclesia officia celebret, aut saltem commemorationem faciat, cur non etiam de magno isto Sancto? Miror valde, neque hanc difficultatem quis facilè explanet si non ad SS. Patrum doctrinam refugiat. Sanct. Augustinus inquirit cur Ecclesia Festa Sanctorum celebrari præcipiat; nil enim casu agit, sed, cum à Spiritu sancto directa sit, mysteriosè disponit omnia ad certum aliquem finem, particularis ille sit vel universalis. Proponitur ex gr. Joannes prædicans in deserto; in quem finem? ut ab ipso discant singuli pœnitentiam. Proponitur Joseph & Maria, ut vivendi normam dent conjugatis.

Luc. 23.

D. Dionys. & D Chrysost. hom. de Cruce & Latr.

Acta Apostolorum nobis exhibentur, ut eos imitemur in Dei obsequio, in moribus, in sanctis operibus quæ viventes illi exercuerunt. Atque ita de alijs Sanctis dicendum. *Solemnitates Martyrum exhortationes Martyriorum sunt, ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat. Ab eis enim sanctorum Martyrum in veritate festiva gaudia celebrantur, qui ipsorum Martyrum exempla sequuntur.* Hæc Sanctus Augustinus, & quod sequitur: *Quando celebrabitis natalitia Martyrum, imitamini Martyres.* Sanctus Gregorius consentit: *Debemus imitari quod colimus.* Itaque ab Ecclesia celebrantur Sanctorum Festa, ut sic eorum vita & gesta miranda ob oculos versentur & omnibus commendata sint ut imitentur. Proinde S. Mater Ecclesia, quam Spiritus sanctus illuminat, Festum boni Latronis non instituit, ne vel mentionem facit, non secus ac si in Sanctorum Kalendario non esset; quia si festum hoc celebret, adeoque Latronis boni vitam imitandam proponat, meritò conqueri possint reliqui Sancti. Omnes enim hoc festum unicè colerent, istum singuli patronum vellent, ut imitarentur, ad ultimum vitæ pœnitentiam differendo. *Exemplo istius Latronis nullus debet suam pœnitentiam differre usque ad mortem* (monet Ludolphus Carthusianus a) *quia privilegia paucorum non faciunt legem communem, & pauci sunt qui in morte pœniteant verè. Nam sicut monstruosum esset, quod lupus caudam ovis haberet, ita monstruosum videtur, quod vita mala bono fine claudatur.*

D. August. serm. 47. de Sanctis.

a Cart. p. 2. c. 63.

Expectas ergo & pœnitentiam ad ultimum vitæ procrastinas? Nescis tamen ultimum istud quando erit, mors enim incerta est, neque tibi Deus, puto, revelavit. Ut quid igitur in finem differre audes? Quid respondes? Cùm senueris, vitam emendabis? Sed quis tibi senectutem addixit? An fortè Deus scripto promisit? An chirographum habes, ut de hora mortis & de salute sis securus? Attende miser, quot subitò, quàm sæpe moriuntur. Nonnè vides quia à dæmone ea fallacia est, & connives? Esto tamen, fias senex, vide utrum decrepitus aliquis factus jam bon⁹, qui in juventute fuerat malus. Hoc mihi crede: qui in juventute malus, plerumque in senectute pessimus invenitur. Attende obsecro, & S. Augustinum seriò hortantem audi. *Dissoluta & paralytica cogitatio est, de crastina cogitare conversione & hodiernam negligere. Quid tu peccator converti simulas? Nonne metuis, ne diem conversionis surripiat dies perditionis? Nonne*

S. Aug. T. 9. serm. 73.

bo-

homines citò moriuntur? Si bonum est relinquere peccata, & ad Deum se convertere, citò fiat.

Magnum quid ait S. Ambrosius. *Si aurum tibi offeram, non mihi dicis: Cras veniam; sed jam exigis aurum: accipere nemo differt, nullus excusat: redemptio animæ promittitur, & nemo festinat.* O stultum te & amentem! Tantalus verè es, aqua Sacramentorum exuberat, & tamen ex siccitate peccati & sensualitatum ardore aridus manes & siti moreris. O miseriarum omnium maxima, & calamitas inaudita!

Legisse recordor, de Nobili, cui hortus pro delicijs. In vase pulcherrimo persicam habebat, sed quæ ab ardore Solis arida reddebatur: & ne omninò exaresceret ac emoreretur, hortulanum vocat, jubetque ut in locum humidum transferat, & collocet juxta fontem mille rivulis scaturientem. Elapsis autem aliquot diebus, revisit & penitus arefactam reperit, seque in vanum laborasse. Hinc à subtili ingenio adinventum est emblema, atque hæc vasi inscriptio:

Guil. Pepin in Conc.

Son posta qui oue questo fonte versa.
Accio ch'io non mi perda, & io son persa.

Et non vides peccator ab ardore libidinis arefactam animam, sic ut bonis operibus non virescat & germinet? Quid dicam? Perditioni proximam esse? an jam perditam? Pœnitentiæ fons propè est; Christus, inquam, Fons vitæ, per quinque vulnerum rivulos pretiosissimum sanguinem effundens, ut revirescas in salute, ne anima tua pereat instar persicæ arescens & obstinata. Dubitas adhuc majorem esse iniquitatem tuam, quàm ut per pœnitentiam remittatur? Falleris, quia, ut ait Tertullianus. *Omnibus delictis seu carne, seu spiritu, seu facto, seu voluntate commissis, qui pœnam per judicium destinavit, idem veniam per pœnitentiam spopondit.*

Tertull. l. de panit. c. 4.

Consilium Hippocratis est, Infirmitas statim ac oritur curanda est: *Morbi cum inchoant, si quid movendum videtur, move.* Majori solicitudine medendum est pœnitentiæ pharmaco infirmitatibus animæ ad mortem aggravantibus. [In febri non intermittente, si labrum, palpebra, vel supercilium, vel oculus, vel nasus pervertatur, vel non videat, vel non audiat, jam debili existente corpore, quidquid horum evenerit, mors proxima est.] Quænam pestilentior febris non intermittens & periculosior, quàm peccata continua, quotidie sine interruptione commissa? A Deo sensibus omnibus aversus leges Divinas pervertis, pericula imminentia non vides, aut certè non curas, inspirationibus cæli obdurescis, nec verbo Dei moveris. Quid sequitur? *Mors proxima est*, & hoc infallibile: non procul abes ab æterna damnatione.

2. Aphor. 29.

Heu te miserum! dæmon illudit, nec percipis: *Si rivum vel domum, quam per alterum fieri fecisti, contingat labi in ruinam ex vitio operis,* (habet lex) *tunc operarius tenetur reædificare, alias non.* Deus in corpore hoc animam nostram fabricavit, ex peccato tamen ruinam æternæ damnationis minatur. Quis in causa? An Deus qui ædificavit? Non, quia Deus non est causa effectiva mali; sed tu *& perditio tua ex te.* Itaque secundum leges obligatus es ad reparationem per pœnitentiam, & sine dilatione, ne eversam videas, & ruinam irreparabilem. Nec erit excusationi locus; satis enim tibi prædixit & millies monuit, tandemque Joannem expedivit qui pœnitentiam seriò prædicaret: *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Et si Divinæ huic vocationi non pareas, aulæ cœlesti rebellis & contumax denunciaberis, & justitiæ supremæ pœnas dabis. *Tunc aliquis reputatur contumax, quando postquam fuerit à suo Iudice ter vocatus, vel unicâ vice pro trina peremptoria, venire & comparere contempserit.* Sic ut ex mora quam traxeris, non comparendo ad tribunal pœnitentiæ, arguendus eris contumaciæ, & æterno supplicio puniendus. Tempus erit, cum videbis & curabis, sed, ob dilationem, frustrà conaberis, non secus ac uxor Loth versa in statuam salis, quæ sic loqueretur, si posset: Salem sapientiæ habeo quò errorem, quem commisi, videam; sed quia tarda, vana est cognitio. Ita illi visus Maritus loqui:

ff. Locat & cond. l. Si rivum.

L. contum. ff. de re iud.

—Cum falsos libasset lingua sapores.
Sero, ait, heu! sero post tua fata sapiu!

Marius Bettin.

Prudenter factum à Joanne, cum Pœnitentiam prædicat in deserto, quia eam peccatoribus annuncians, quid nisi deserto prædicat, ubi nemo est qui audiat? Verba dat, imò ventis, lapidibus & feris Si quando aliquis homo attendit, cùm ad pœnitentiam movetur, mente tacitâ respondet: *Audiemus te de hoc iterum*, aut etiam. *Cras melius me habebo*, in futurum intendit, quod non habet, in eoque confidit, quod incertum est, tempus vero præsens quod possidet & certum, negligit: *Nemo mihi illa vulgari voce occurrat, aut mellita illa promat verba, Cras melius*

Dan. Sculter in ped. Divit.

meliùs habebo. Est autem Cras vox diaboli, quam Apostolus meritò vocavit fallaciam peccati: diabolus enim & peccatum in eo nos perpetuo fallunt quod hodie sibi reservent , & cras Deo fallaciter promittant.

Cum aliquando moribundus in lecto contritionis actum elicere putabis, diabolus spei januam claudet, & in desperationis præcipitium trahet. *In illo enim momento*, ait S. Chrysostomus *stat diabolus gladium acuens , & dicens in hac verba: Omnem juventutem tuam confudisti; omnem vitam tuam perdidisti: ante eras in theatro cum amicis, in circo cum sodalibus, in lupanari cum meretricibus: deinde rapuisti. avaritiæ studuisti, perjurasti, blasphemasti. Quæ jam tibi salutis spes est? Peristi, peristi. Hæc diaboli verba sunt.* hom. 2. in ps. 5.

Tandem cum periculum feceris , expertus dices , malam vitam esse mortis pessimæ matrem. Consilium dabo, exequere. *Cito ad pœnitentiam curre, ne sub vita exitum inita, exitium tibi parturiat.* Et hoc S. Maximi monitum. *Pœniteamus ergo veraciter, ut à passionibus expediti, peccatorum veniam consequamur.* Consonat Italicè dictum. Novarint Elect. sac. n 219.

Non ti lasciar' condurre al passo estremo.
Che molti n'hà ingannati il ben' faremo.

Peroro S. Augustini verbis: *Pœniteamini igitur fratres mei, & pœnitentes pœnitentiam agite in fletu & lamento, ut dignè ridere possitis in gloria Beatorum.* T. 10. fer. L.

IN FESTO NATIVITATIS DOMINI.

ARGUMENTUM.

Amor Dei erga hominem singularis est, ac tantus ut (si ita liceat) dici posset impatiens, tam ardenter desiderabat incarnari, & cum hominibus conversari. Quam lætum est, universo mundo, gratum mirum & insolitum spectaculum, Deum infantulum in præsepio Bethlehemitico contemplari!

THEMA.

Ecce evangelizo vobis gaudium magnum , quia natus est vobis hodie Salvator mundi. S. Lucas cap. 2.

INcultus ego & inter Pastores Bethleemitas imperitissimus adsum, Auditores, exoptatum fero nuncium ; nescio tamen sitnè lætandum potius, an magis admirandum: Ecce, cum ex Aurora Virginali Sol justitiæ progreditur, nova omnia in amplissimo orbis theatro, mira & stupenda conspicamur. Si quidem , ut loquitur S. Odilo, *dum cuncta, quæ creata sunt, cernimus, in Creatoris admirationem sublevamur.* Et quis non miretur, hoc anni tempore; mense, inquam Aprili, veterrimo ac nudo, aperiri terram, prodire ex sinu gelidissimo flores lectissimos & herbas odoris fragrantissimi? Hinc aura Favonij leviter ac placide spirat. Videantur ibi gemmare vites, ridere prata, scaturire fontes, inter spinas pullulare rubentes rosæ, cœlesti rore sata omnia uberrimè irrigari. Et quid de agrorum viriditate? Lætari eos dicerem, & quasi luxuriari. Si cœlum video, an non ex argento purissimo credatur , auroræ sic pictum coloribus? Quid? Hortus amœnissimus dici possit stellis radiantibus efflorescens. Terram aspicio & velut

lut alterum jam cælum contemplor quot raris floribus, tot stellis fulgidissimis decoratam. Non jam nox horroris & tenebrarum mater absterret, sed nimio fulgore illuminat Arbores promiscuè, etiam quercus, etsi senescentes & quasi emortuæ haberentur, virorem exprimunt & læto hoc amictu recreant, Domino nascenti gratulando. *Videte miraculum*, (exclamat D. Petrus Damianus,) *scintillat sidus, exultat polus, tellus resultat, gloriantur Angeli.* Et cum Angelorum jubilo cœlum & terra lætentur, rediisse jam auguror verè aurea sæcula; ut meritò jam caneret Theodulphus Episcopus.

a serm. 62.

in Biblioth. vet. PP. Tom. 9.

Concinebat Angelorum turba læta laudibus,
Terra pacem prædicantes, cælo reddunt gloriam.
Christo nato Rege magno totus mundus gaudeat.

Ecquis non admiretur, Sponsam sine interventu mortalis sponsi fieri Matrem fœcundam Regem cœlorum sinu excipere, & hic jam esse in terris cœlum? Quis non exultet gaudio & rapiatur, cùm Deum videt conversantem cum filijs hominum, relicto Angelorum consortio? O mirum! Deus æternus fit mortalis, ut speret homo, cœlum rideat, plangat infernus, spolietur limbus, paradisus reseretur, & mundus salvetur. O felix Bethleem Dei magni electissima civitas! *In te, & in suburbanis tuis visa sunt mirabilia hodie, Deus pendet ab uberibus, ponitur in præsepe, ligatur in cunis, pannis involvitur, & laxatis fasciolis felices manus & sancta brachia per cunarum parvitatem expandit.* Ita B. Petrus Damianus. a O felix partus & puerule amantissime! *Nunc Sacramentum à sæculo absconditum detegitur*, Divi Damasceni sunt verba) *nunc Divinæ dispensationis summa perficitur, nunc incarnationi Dei Verbi coronis imponitur, nunc Divini in nos amoris publicatur abyssus.*

B. Petr. Dam. ser. 6 de nat. Salvat.

Orat. de Sabbat. Sancto.

Unde in hoc sanctissimo & ineffabili incarnationis Filij Dei mysterio non tam loquendũ quàm profundissimo silentio admirandum & reverendum. Cum tamen ad ortum novi solis dulcissimo Angelorum & avium concentu personent omnia, & lætissimis vocibus ubiq; ebuccinetur mirabile Nativitatis mysterium, solus ego stertam & taceam? Non expedit. Loquar ergo de ardentissimo Verbi desiderio quo ad incarnationem ferebatur, ut sic delicijs suis frueretur cum hominibus conversando: necnon de incredibili Mariæ gaudio in desideratissimo partu. Conabor igitur mira & læta breviter enarrare, vos modo silentio & attentione favete.

PARS PRIMA.

NOn tam velox flammæ ad sphæram suam ex instinctu naturæ volatus, nec tam rapidi petræ ad centrum descensus, quàm fuerit Sapientiæ increatæ desiderium fervens ut in mũdum properet mortalitatis nostræ exuvijs in Virginis castissimæ utero induenda. Non tam vehementer ignes Ætnæi erumpant, quàm Dei Filius excitetur ardentibus votis, ut tandem aliquando incarnetur & homo similis nobis appareat. Ad agrum Damascenum nos conferam⁹ & cum Tertulliano minutatim quidquid in creatione hominis factum est, observemus. Hoc mirum videri præ ceteris possit, cœlum, terrã, mare ac alia vastissima ex nihilo à Deo creari virtute solius voculæ *Fiat*; at verò ad plasmationem humani corporis totum Deum impendi: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Deus quantus in essentia & in personis concurrere voluit, infinitam sapientiam, omnipotentiam, providentiam, & cetera attributa adhibendo. Quorsũm tantus conatus? Quod homini in votis est & desideratum, totis id viribus omniq; studio prosequitur, totus incumbit, momenta singula annos esse sentit; adeò eum mora excruciat donec finẽ intentum assequatur. Per eam terræ massam Virgo Maria, per formationem Adami incarnatio Verbi, per Adamum jam creatum Deus incarnatus figurabatur: unde cum Adamum in productione semetipsum Deus in sua incarnatione contemplabatur, q. d. Quando tandem erit illa hora, cum in humana carne mortalis ero, palbabilis, apparens & ad oculum corporeum visibilis hic, hic attributis Divinis laborandum est, omnibus enitar viribus, ut quantocyus figura illa exprimatur, atq; sic eò citius pro desiderio meo incarnatione & nativitate figurati potiri liceat. *Recogita totum illi Deum occupatum ac deditum.* (verbis moneo Tertulliani,) *manu, sensu, opere, consilio, sapientiâ & providentiâ, & ipsâ imprimis affectione, quæ lineamenta ductabat. Quodcumque limus exprimebatur, Christus cogitabatur homo futurus. Et fecit hominem Deus. Id utique quod finxit, ad imaginem DEI fecit illum, scilicet Christi: ita limus ille jam* tunc

Tertull. l. de resur. car. q. 25. in Genes.

tunc imaginem induens Christi futuri in carne, non tantum opus Dei erat, sed etiam pignus. Verbo dicam; Diligentia illa & studium, quæ in formatione hominis Deus adhibuit, flagrantissimum ejus desiderium exprimebant quo ferebatur ut humanam naturam assumeret.

Advertit Angelicus Doctor in creatione mundi fieri mentionem Verbi seu Sapientiæ æternæ, quàm secundæ personæ Sanctissimæ Trinitatis attribuimus. Et hinc Origenes ad illa
Gen. 1. 70. verba Genesis, *In principio creavit Deus*, &c. le-
Interpr. S. Hilarius Ioan. 1. git *In Sapientia.* S. Hilarius sic: *In Filio creavit cælum & terram.* Et meritò; siquidem *omnia per ipsum facta sunt*, (id est per Verbum) *Et sine ipso factum est nihil.* Et condito jam Universo, tandem creavit hominem. Ut quid non anteà? Primum creari hominem oportebat, utpotè reliquis creatis digniorem. Respondeat fortassis aliquis & cum Philosophis dicat: *Quod est primum in intentione, est ultimum in executione.* Aut verò hominem ultimo esse loco reservatum, ut statim ac esset creatus, in mundo hoc ceu palatio ornatissimo poneretur, cœlo stellis splendidissimo, terrâque dispersis quaquaversum floribus recrearetur.

Ea tamen est, neque displicet D. Thomæ Aquinatis opinio. In Principio creationis mundi ponitur Verbum à Patre generatum. *In Principio, in Sapientia, in Filio creavit Deus cælum & terram.* & in fine homo creatus à Deo, ut innotesceret desiderium quo appetebat unionem hypostaticam & substantialem principij, cum fine, id est Dei cum homine, supremi
D. Th. Aquinas. cum infimo dignissimi cum abjectissimo, Verbi Divini cum natura humana. *Quid sanè sapientius* (Angelici Doctoris ore loquor) *quam ad complementum totius universi fieret conjunctio primi & ultimi, scilicet Verbi Divini, quod est omnium principium, & humanæ creaturæ. quæ in operibus sex dierum fuit ultima omnium creaturarum?*

Patriarcha Jacob per Syriam ibat jussu patris versus Mesopotamiam, & post longum iter ad vesperum lassus ad quietem se disposuit, chlamydem substernens, & aliquot pro cervicali supponens lapides, subsidio placidè obdormivit. Media jam nocte in somnis conspexit ere-
Gen. 28. ctam scalam à terra ad cœlum usque: *Vidit Iacob scalam, & cacumen illius tangens cælum.* Neque hoc solum, sed *& Dominum innixum scalæ.* Quid? Deus ergo sustineri debeat, cum tamen omnia ipse sustentet? In textu Hebraico legitur, *Pedes in scala habebat veluti descensurus.* Eu Hebr.
Plerique Interpretes hoc loco per scalam allegoricè Mariam intelligunt. Ita Andronicus Constantinopolitanus a [Scalam hic mihi Virginem intellige, per quam in cœlum à terra surrigimur.] Quot enim illa, tot habet hæc a 21. in Biblioth. vet. PP. T. 14.
meritorum gradus, Illa à terra ad cœlum usque elevata; eo etiam hæc sanctitate pertingebat. Deus in procinctu videbatur ad terram per scalam illam venturus, & quasi moræ impatiens momentum illud avidissimè expectabat quo de cœlo in terram properaret, in Mariæ Virginis gremio incarnandus. [Pedes in scala habebat, Barrad. l. 3. c. 13.
veluti descensurus, quasi diceret: Adveniet tempus, Jacob, cum ego descendam, humanamque naturam de stirpe tua assumam.] Quid ita, Deus bone! acceleras? Delicijs Paradisi frueris, & ad miseriam nostram declines? Æternus es, immensus, infinitus ac immortalis, & per scalam istam virginalem descendes atque carnem nostram assumes calamitosis mundi accidentibus subjacendo? Itanè Majestatem Divinam deprimi sustines & loco angustissimo concludi? Omninò: eò enim trahit & propellit incarnationis, quo ardet, desiderium.

In Canticis sic Deus desiderium expressit & amorem, cùm affectu maximo Mariam sponsam invitat, ut instar rosæ candidissimæ ex sinu materno prodeat & mundo enascatur! *Surge, propera amica mea, speciosa mea, & veni.* O æterne Monarcha, qui universorum es conditor, in necessitatibus refugium, in infirmitatibus virtus! quid tibi opus sponsâ Maria, ut sic illam avidè velis & quæras? Assumpturus erat carnem in utero illius virginali, adeoque ita loqui videbatur: Et quomodo possim ego incarnationem meam velle, si non priùs desiderem & procurem nativitatem ejus, in cujus sinu concipiar? *Propter quod unumquodque tale, & illud magis.* Philosophi dictum est. Aristoteles Cant. 2.
Et si tanto incensus fuerit desiderio nativitatis MARIÆ, quanto suæ incarnationis flagrarit, facilè quivis conceperit. Testis mihi sit Mariæ interpres Rupertus Abbas. *Tamquam præsenti loquebatur mihi, meque jubebat surgere & properare, id est, nasci, & hospitium ventris mei sibi cito præperare.* Rupert. Abbas apud Gisler. in Cant. 2. v. 10.

Sanctus Isichius extremo erga Deiparam affectu hoc ei præconium dixit: *Maria est complementum Trinitatis* Ergo à MARIA complementum habet Sanctissima Trinitas & ultimam perfectionem? Nimis exaggerasse S. Isichius Episc. Ierosol.

hic Sanctus videtur, in præjudicium quidem trium Personarum Divinarum, Mariæ attribuendo indebitum. Quomodo possit, obsecro, creatura, etiamsi sanctissima sit, Creatori addere complementum? Et nunquid anteà imperfectus ille supponitur qui perfectionem ab altero recepisset: In Deum ne vel minima cadere potest imperfectio: quomodo ergo à Maria perfectionem accipiat? Proindè incongruè locutus est S. Isichius hunc Mariæ titulum ascribendo. Laus illa creaturæ abominabilis est & blasphema, cùm per eam Creatori derogatur, Theologorum communis vox est; *Deus est summum bonum, & summo & infinito modo est bonum communicabile.* Communicatur *ad intra*: quia Pater æternus cognoscendo seipsum actu intellectus generat Verbum, & se mutuo amando producunt Spiritum sanctum, atque sic impletum est Dei desiderium, se communicando *ad intra*, ut summum bonum. Remanserat tamen desiderium se communicandi *ad extra per hypostaticam unionem*, carnem assumendo; adeò ut exquiri debuerit in toto mundo dignissima & sanctissima. Eligitur itaque Maria, quæ Deo subministret de sanguine suo purissimo, ut in instanti incarnationis formaretur corpus humanum, sic ut meritò dixerit S. Isichius: *Maria est complimentum Trinitatis.* Per illam enim impletum est desiderium Verbi æterni, quando est caro factum. Si tamen sola Persona secunda incarnatur, dicendum potiùs: *Maria est complementum secundæ Personæ Sanctissimæ Trinitatis.* Omnium Patrum Theologorum est: *Opera ad extra sunt indivisa.* Undè cum solum incarnata sit secunda *terminativè*. s. supposito suo naturam humanam terminando, reddendo incommunicabilem & interminabilem, habuerunt & duæ aliæ personæ concurrẽdi desideriũ, saltem efficienter & per concomitantiam. Hinc advertens S. Isichius per Mariam completum esse hoc trium Divinarum personarum desiderium, meritò conclusit hoc Virgini Deiparæ convenire & deberi encomium: *Maria est complementum Sanctissimæ Trinitatis.*

D. Thom. Scotus Franc. à Christo tract. de Incar. & alii.

Apud Theolog.

Hoc modò (NN.) velim: Ad vitam Patriarchæ Abraham mentis aciem convertamus & in ejus actionibus sanctis ceu totidem mysteriosis litteris æterna hæc Divina desideria perlegamus. Præibo.

Dominus Deus volens experiri fidelitatem servi sui, ad eum modum quo Aurifaber crebris ictibus argenti puritatem explorat, mediâ nocte dormientem vocat *Abraham, Abraham.* Ille statim ac experrectus, respondet promptum se & paratum ad audiendum & in omnibus obsequendum; atque illi Deus: *Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offer illum mihi in holocaustum, super unum montium, quem monstravero tibi.* Hoc volo, & jubeo, obedi statim & omne id exequere. Voce Domini non interijt Abraham; verbo enim Domini protrahitur vita, non corripitur; sic tamen ille sensit inter ius ut gravissima ex imo pectoris eruperint suspiria: è strato surgit, sedetque tristis & manibus incumbens capite, dejecto vultu, demissis in terram oculis tacitè secum pensitabat dissidium humanitatis & affectus paterni unde parricidij & tyrannidis arguebatur. Conscientiam meam (inquit) interrogem, culpam non objiciet, ob quam in filium meum crudeles manus injicere cogar. Dubitem an non fortassis ægrè tulerit Deus inordinatum meum & Saræ uxoris gaudium in nativitate filij mei Isaac? Vel certè vereor ne displicuerit convivium nimis lautum & splendidum cum ablactatus est infans, unde forsitan superbiæ sim culpandus? Aut putet Deus ob hanc de filio meo felicitatẽ me sine cura salutis vivere aut beatitudinis esse contemptorem? Crediderim id Saræ suppliciũ esse, quod in credendo fuerit tardior, cum nos habituros in senectute filium intellexit. Mille cogitationes irrepunt & turbant. Sed quid? an somnio? Non, quia surrexisse videor. Et licet in maxima animi angustia, & constrictione cordis inter lachrymas & singultus gemens hæc dabat verba: Absit hoc à me, Deus, absit ut tuæ ego voluntati resistam; ne vel latum unguem ab ea unquam in vita mea recedam. Doleo quidem, fateor, non quod me præceptum tuum exequi oporteat, sed quia affectum paternum in me sẽtio, qui ad gemitum & has lachrymas cõmovet. Itaque filium expergefacit & famulos, & antequam dies illucesceret, relictâ domo ad montem pergit. Cum eò jam pervenisset, lapides collegit ex quibus altare construxit, ligna superimponens & filium Isaac, ut ita Dei jussum adimpleret. O quanta hic erat Abrahami afflictio! Passiones in corde ejus utrimque impetunt: affectus paternus movet ut filio vitam donet: instat reverentia & honor Dei ut occidat & sacrificet. Sed timor Domini amorem sanguinis superavit. Oculos ergo obligat nato innocenti & super altare fortiter stringit. O Fili mi (inquit) ne suspira, quia suspiria tua cor meum

Gen. 22.

Ian-

fancinant:non doleas Fili,alioquin morior. Tibi membra, Fili, mihi cor;tibi manus, mihi vitam hæc vincula constringunt; moriemur ambo. Quid diutius moror?Melius est filio privari quàm Dei gratiâ. Affectum ergo patrium cohibens, manu dextrâ gladium strictum elevat ut Filiolum mactet:cum ecce subitò adest Angelus manum suspendit & gladium retinet, dicens: *Abraham, Abraham, non extendas manum tuam super puerum.* Quis hic Dei cogitationes assequatur & explicet? Sacrificium persuadet, & statim iterùm dissuadet:mandat, & inde impedit: *Qui jusserat ut feriret, modo vociferatur ut parcat.* Ita attonitus Augustinus ait:& sic etiam mirantibus nobis respondit. Quid putatis voluisse Deum, cum sacrificium præcepit? Abrahami affectum quærebat non effectū: obedientiam Patris, non mortem Filij. *Parce, devote Pater parricida sine crimine parce, affectum tuum inquisivi, non factum exegi.* Sed cur in persona Isaaci effectum sacrificij impedivit? Quis nesciat à Deo promissum patriarchæ Abrahamo, ex stirpe ejus oriturum esse Dei Filiū & incarnandum? Unde apud S. Lucam legitur: *Iusiurandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis.* Ita ad Elizabetham Deipara: *Sicut locutus est ad Patres nostros, Abraham.* Et Sanctus Paulus sic loquitur ad Galatas scribens: *Abrahæ dictæ sunt promissiones. Quæ omnia* (ait Jansenius) *per adventum Christi impleta esse constat.* Et Thomas Beauxamis Carmelita à subscribit: *Cum Abraham filium suum prompto animo & manu extensâ mactaturus esset, ut Deo præcipienti morem gereret; Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti unigenito tuo propter me, multiplicabo te, & benedicentur in semine tuo omnes gentes. Vbi per semen Abrahæ intelligitur Christus. Sicque verbis illis promisit Pater Vnigenitum suum ex semine Abrahæ incarnandum.* Cum itaque Abraham non haberet nisi unicum illum filium, mortuo illo, cessasset ejus progenies ac descensus, neq; potuisset Dei desiderium ad incarnationem adimpleri. Adeoq; ut hoc votum ardentissimum quod ante sæcula concepi (ait Deus) aliquando tandem impletum videam abstine Abraham, manum contine ne occidatur, sed vivat filius tuus Isaac, ut per illum cupiditati satisfactum sit, & mundo nascat. *Parce devote Pater, parricida sine crimine parce, affectum tuum inquisivi, non factum exegi.*

Gen. 22.
S. Aug. apud Lippom. in c. 22. Gen.
Luc. 1.
Ibid.
Gal. 3.
Ianson. in Luc. c. 1.
in c. 1 Luc. Tom 1.
S. August. ubi supra.

Nec est vestrùm aliquis (NN.) qui non assentiat, ex velocitate motus lapidis ad centrū colligi innatum desiderium. Eodem modo ex velocitate cursus Dei ad incarnationem facile est cōcludere & cognoscere ardentissimum ejus desiderium quo erat accēsus. *Velocitas motus provenit ex eo quod homo explere festinat, quæ intendit.* Quando jam venerat plenitudo temporis, Archāgelo Gabrieli Pater æternus suggessit, ut citissimè in Nazareth avolaret, & Mariæ Virgini decretum Sanctissimæ Trinitatis de mysterio incarnationis annunciaret. Promptissimè Archangelus obedivit, & in civitatem Nazareth properans, ad locum venit ubi totius Universi Domina residebat: illam intuitus mirari satis non potuit gratiarum omnium vivum compēdium, atque dubitare cœpit an in terra novum aliquē paradisū reperisset, an verò à cælesti nōdum ipse decessisset. Reginam itaq; dum profundè & reverenter honorat, florum omnium varietas depluit, Virginis crinem adornans, aërem (credo) depictura, aut certè terram novâ facie decoratura. Ave Maria (inquit) inter omnes ab Eva mulieres, tu sola electa es & sola benedicta, quam nulla umquā originalis macula inquinavit. Verè felix & beatus tuus ille sinus, cum à rebus omnibus mundi vacuus, Deo sit plenus & summum bonum in se possideat. Cōtemplor enim in uteri tui Virginalis delicijs, quasi in horto vivo, æternum Deum habitatorem. Miror quia Dominum hic video, qui me legavit, volatum meum rapidissimū prævenisse. *Dominus tecum.* Qui me expediverat, citiùs tibi adfuit & antevertit.

Aristot. 4. Ethic. D. Th. 2. 2. q. 129. a 3.
Luc. 1.

Simile quid narrat Q. Curtius. Alexander conventum volebat Ephestionem & de re bellica consultum; ideoque ephebum ei legat. Sed vix ille recesserat, cùm Alexander moram longiorem non ferens, breviori aliqua ad Ephestionem viâ ipse festinavit, & ante ephebum advenit, ita ut miraretur ille neque sciret quid diceret. Ephestion etiam attonitus, tantæ festinationis, quā servum prævenerat, causam interrogavit: *Cur Dominus famulum præcurrit?* Alexander ait: *Ephestionis fides & prudentia Alexandros spectatores habere debet.* Id ipsum quod ephebo, etiam Archangelo evenit, cum dixit: *Dominus tecum*, videns quod Dominus antevertisset. Sed ista velocitas à desiderio est quod Deum ad incarnationē instigabat. Eodem momento dimisso nuncio in viam sese

Q. Curtius l. 3.

dat,

dat, festinatque præ amore, eoque devenit, ubi possit, cum sua res agitur, quid nuncius ferat, quid amata contrà respondeat, audire. *Sed expressius ad rem nostram alius sic interpretatur:* Qui ad Virginem nuncium misit, ipse nuncium antevertit, Dominus tecum. Qui Angelum ad Virginem miserat, ab Angelo apud Virginem invenitur.] Tandem ita D. Bernardus concludit: *Quomodò, qui Angelum miserat ad Virginem, ab Angelo inventus est esse cum Virgine? Itanè velocior Angelo fuit Deus, ut festinantem nuncium celerior prævenisset ad terras?* Et inferius subdit: *Quid? Quem modò reliquisti in cælo, nunc in utero reperis? Quonam modo volavit & pervolavit super pennas ventorum? Victus es, O Archangele! transiliit te qui misit te, & nimio pervolans desiderio, prævenit suum nuncium ad Virginem, quam amaverat, quam sibi elegerat, cujus decorem sibi concupierat.*

Placid. Nigid. Opusc. 4. de devot. erga B. Virg. Io. Hofmeistan Luc. c. 1.

D. Bern. hom. 3. super Missus.

Eo ergo tempore tantopere à Verbo expectato, quo æterna desideria complerentur, cùm adhuc lateret in Matris sinu virgineo, exiit ab Augusto Cæsare edictum ut mundus universus describeretur, & omnes habitatores. Joseph & Maria, ne contra legem facerent, diversorium Bethleemiticum petunt; sed erat hyems summa, tempestas frigidissima, intensissimum gelu & viæ difficillimæ. Tandem post molestias maximas ad vesperum in habitaculum declināt, sed derelictum, ubi nil nisi calamitosi temporis indicia apparebant. Eò ergo ubi venti undique conspirabant, gelu & nivis omnia plena; eò inquam divertit sanctus Senex, qui jam toto corpore rigidus præ frigore, manus halitu calefacere conabitur. Mariæ vestes nive & gelu concretæ, illaq; toto etiam corpore tremens, aliud non reperit solatium quàm patientiam. Et hanc vim frigorum, hyememque quomodo bonus Senex in stabulo hoc tolerasset, ubi aquilo frigidissimus viscera penetrare potuisset, si non pallio senilia membra obarmasset? *Intrat igitur Virgo Regia pauperis hospitii incompositas angustias: intrat domicilium paleis & animalium stercore sordidatum* (ut describit B. Thom. à Villa Nova) *domunculamque vento & frigori perviam gratanter inhabitat. Non ibi sella, non lectus, non mensa, non ignis, non denique alia supellex præter humile præsepium pascendis animalibus aptum.*

Conc. 1. de Nat. Dom.

Hora erat partus felicissimi, & ecce statim turbidus aër serenatur, fit noctis temperies gratissima, & veris advenisse tempus putari potuisset. Terra, quæ nive jam obriguerat, solvebatur & jam leviter spirante Zephyro herbas exprimebat & flores pulcherrimos. Candor erat Lunæ fulgidissimus, cùm ecce Aurora speciosissima Solem illum peperit, qui Divinitatis suæ radiis vultū Joseph & Mariæ serenissimum reddidit. Exultat cælum, resultat terra, adsunt Pastores læti, etiam oves ipsæ balatibus puerulo cælesti gratulantur, Canunt Angeli, & Dei laudes mundo intonare non cessant. *Vestros levate oculos* (monet B. Archiepiscopus Valentinianus) *& videte desuper Angelorum cuneos, velut apum examina circa puerum volitantes, & inter novi tripudia partus mira Deo suo laudum præconia personantes. Erigite sursum aures & dulcissimam percipite harmoniam, quam nato Regi cælorum intonant Potestates. Videte tripudium, attendite gaudium, sentite jubilum, quo universum undique personat cælum. Rutilat ingenti lumine atra prius nox, depulsisque tenebris, meridianum claritate suā vincit fulgorem.*

B. Thom. à Villa N. ubi supra.

Quid te movit, æterne Deus, ut regalem thronum vilissimo præsepio præferas, & Angelicis concentibus raucos balatus? An ergo nescis, dum mundo nasceris, quia mala undiq; te obruent? Tentaberis plusquam Job: persecutiones tibi graviores imminent quàm Davidi; calumniæ majores quā Abimelech. Quid si contēptus sis ut Gedeon, venditus ut Joseph, traditus ut Amasa, captus ut Goliath, ligatus ut Samson, accusatus ut Abner, derisus ut Elisæus, spoliatus ut Jeremias, percussus ut Michæas, crucifixus ut Machabæi, suspensus ut in deserto serpens, occisus ut Abel, transfixus lancea ut Absalom, sepultus ut Jonas? Nihil horum absterret, sed ad majora ferenda provocat amor nostri; & continuū desiderium conversandi cū hominibus id effecit, ut pœnas antetulerit cōmodo, miserias felicitati, injurias honori, odia ac inimicitias gratiæ & favori, incōmoda deliciis, spinas floribus, laborem quieti, ignominiam gloriæ crucē denique coronæ. Hoc unicum Deo curæ & cordi, incarnari & cum hominibus conversari.

Nascitur ut alter Moyses, qui à peccati tyrānide liberet; ut Noe, qui arcam Sacramenti fabricet; qui ut Salomon Ecclesiam Catholicam fundet ac erigat; qui ut Daniel à Satanæ illusionibus defendat; qui ut David infernalem gigantem dejiciat, quemadmodum ab effectibus probat Petrus Damianus his verbis: *Verus David*

B. Petr. Damian. lib. 2. Epist. 20. *vid Salvator Israel contra Philistaos, id est, adversus malignos spiritus dimicavit: percussit Goliath Getheum; quia dum electorum animas de gehenna claustris eripuit, antiquum hostem, qui super eos tyrannidem exercebat, lethali vulnere sauciavit.*

Asserunt alii incarnatum esse & natum, ut humanitate sua velut instrumento miracula & prodigia operaretur. *Ideò quia est organum conjunctum Verbo Dei, habet quod sit universale Dei instrumentum ad omne opus miraculosum;* aut verò, ut passione sua nos redimeret & justos faceret. *Ideò ex ipsa passione determinata est eius humanitas, ut sit instrumentum iustificationis.* Et ut resurrectione sua vitā redderet, *per ipsam actualem resurrectionem humanitas Christi constituta est instrumentum efficax ad resuscitandos homines.* Aegid. Lusit. l. 1. de beat. corp. q. 5 a. 5. §. 48. Idem ibid. & Caiet. 3. p. q. 56. a. 1. Suarez. T. 2. disp. 31. sec. 8.

Alii distinctionem adferunt; aliter enim caussari gratiam à Sacramentis, aliter ab humanitate assumpta docent. [Respectu gratiæ, humanitas habet se ut instrumentum conjunctum; Sacramenta verò ut separata: & licet utraque sint instrumenta, perfectiorem tamen modum operandi habet instrumentum conjunctum, quam separatum.] Unde ut perfectiori modo det gratiam, sic ut excellentiori non posset, humanitatem accepit & natus est mundo. Celest. Brun. quodlib. de caus. grat. cap. 3.

Relicto tamen motivo Theologico morali, crediderim præcipuum hoc fuisse, quia Deus quasi impatiens, diutius absque humanitate esse non posset & absens ab homine, sine quo nihil ipsi gratum, nihil delectabile videbatur.

Annotat Tertullianus, ubi videbat Deus quod *omnis caro corruperat viam suam*, & quod *omnis cogitatio hominis intenta esset ad malum*, doluit, in eo statu hominem versari, *tactus dolore cordis intrinsecus.* Ut quid tristis es, Domine, & peccantis te miseret? Ex delicto sequatur supplicium, & si castigando hominis consortium tollas, Angeli non deerunt, ad laudem tuam & obsequium semper proni. Quinimo homo ipse doleat, & jacturam amare deplorat: perdidit enim omne bonum à quo summa ipsi felicitas expectari possit. *Quare doles?* (petit Tertullianus,) *Nonnè erat infinita Angelorum multitudo? Ne doleas igitur hominem ingratum,* Currat ipse vitiis sceleribusque contaminatus, & ruat præceps in pœnarum abyssum. Ah! non hoc sentiam ego? Non intimè doleam cùm peccando separetur à me homo atque amoveatur longiùs quàm cælum à terra? Intolerabilis mihi dolor est. Atque hunc bene exprimit Oleaster, ubi sic ait; [Et angustia affectus est ad cor suum. Significat verbum Hasab, ut jam diximus, premere, comprimere & angustiari; & sensus est, quod Deus habuit se ad modum hominis, cujus cor angustia afficitur, aut angustiis premitur.] Itaque ut malo isti obviaret, Video (inquit,) non curat homo ad me venire; ibo ego obviam, ut cum illo possim conversari. Ideò *Verbum caro factum est.* Gen. 6. Oleaster in Genes. c. 6. Ioan. 1.

Postquam à Deo per peccatum longiùs Adam discessit, non potuit Deus quin statim illum quæreret: *Adam ubi es?* Et præ timore cùm apparere non esset ausus, audivit tamen vocem Dei, & observans Creatoris passum, videt lento gradu pedetentim in paradiso incedentem. *Audivit vocem Domini deambulantis in Paradiso.* Ad quid dicitur *deambulantis*, & non *ambulantis*? *Ambulare* propriè significat longiùs ire. *Deambulare* solùm importat gravem incessum de loco ad locum revertendo intra idem spatium. Modo igitur isto gradiendi, sic visus est indicare: Vide, Adam, tametsi me offendisti, non ambulo, quasi verò procul à te velim recedere, sed deambulo solùm, eò quòd tecùm conversari delecter, & ne vel ad breve spatium à te abesse patiar. Ita observat Hugo Victorinus: [Deambulabat & non discedebat, neque abiit in desertum elongans se, quasi irrevocabilis nec reversurus amplius: sed propè gyrans & juxta deambulans abiit, modò vadens, modò rediens & magno quodam incendio æstuās, quasi nolens sedem suam deserere, expectat, si fortè invitetur ut veniat.] Gen. 3. Gen. 3. Ambr. Calepin. Hugo Victorinus l. 8. in Eccl.

Nonnè animadvertistis aliquando, Reverendi Patres Sacerdotes, quid velit aquæ & vini commixtio in augustissimo Missæ Sacrificio? Mysterium hic est, conabor pandere. Vinum ex vi verborum consecrationis in Sanguinem Domini verè & realiter transsubstantialiter, & per concomitantiam cum Sanguine adest Divinitas, humanitas, corpus atq; anima Christi, sic ut verè dici queat: Sub his vini speciebus Christus continetur verus Deus & verus homo. Dogma Theologorum est & indubitata fide tuendum. Sed in quem finem ordinavit Ecclesia, ut cum vino misceatur & guttula aquæ? O profundum Mysterium! Per aquā fideles designantur: *Aqua ejus fideles sūt.* Cardinalis Ægidius Archiepiscopus Bituricēsis expresse cōfirmat. *Aqua frigida* Isa. 33.

ipsum

Aegid. Colum. de celebr. Miss. P. 2. D. Pascha. de P. ss. Christi.

ipsum populum figurat, vel ipsa Christi membra. Dicite modò: Quid si cum vino sanguis non misceretur? Essetne Sacramentum? Esset, (ut ait D. Paschasius,) hoc tamen sequeretur, quòd *si vinum sine aqua offeratur, Sanguis Christi incipit esse sine nobis.* Undè quia etiam gloriosus existens cum homine unitus esse volebat, ideò vino admisceri aquam præcepit: [Ne igitur Christus incipiat esse sine nobis, aqua cum vino miscetur.] Cardinalis, ubi suprà, ita concludit: [Hæc aqua vino unitur, ut detur intelligi quod propter hoc Sacramentum per charitatem & dilectionem, populus Christo, & membra suo capiti conjunguntur.]

D. Pasch. ubi suprà Aegid. Col. ubi supra Petr. Lomb. Philo Carp. in Biblioth. vet. PP. Thom. 4.

Ad Evangelium S. Lucæ veniamus, ubi de Salvatore nostro legimus quomodo oraturus Patrem cælestem in Horto Getsemani, se abstraxerit à discipulis. Duo annotantur ab Apostolo, 1. *Avulsus est ab eis.* 2. *Quantum iactus est lapidis.* Ut quid decessum ejus à Discipulis memorans usus est verbo *Avulsus*, & non potiùs quæ magis propriè significant, *Discessit, Abiit*, & hujusmodi quæ idem sonant? Avellere enim non denotat propriè recessum hominis unius ab altero, sed plantis proprium est avelli, quæ, cùm radicibus firmiter terræ inhæreant, non nisi vi maximâ difficulter erui possunt. S. Lucas metaphoricè hic loquitur, q. d. Ægrè à charissimis Filius Dei abscedere potuit, neque minorem hic sensit resistentiam quam planta quæ radices jam egit, dum è terræ visceribus violenter extrahitur. *Avulsus est.* i. invitus & lachrymans ab eis quatuor passus recessit. Audiamus Jansenium Antistitem Gandavensem: [Notatu (*inquid*) non indignum, quod Lucas dicat non recessisse à suis, sed avulsum: hoc enim significat ipsum ægrè à suis recessisse, sive propter suum in illos amorem, qui facit, ut cum difficultate amicus discedat ab amico; sive etiam ob animi mœrorem, naturaliter fit, ut adhæramus amicis, à quorum consuetudine aliquid accipimus solatii: non enim vel amor, vel potius mœror patiebatur eum longè divelli]

Luc. 22.

Jansen. in c. 22. Luc.

Quantum ad secundum quod S. Lucas notavit, *Quantum jactus est lapidis.* Scire nunc vellem, quare S. Evangelista hanc adferat similitudinem & præcisè dicat Christum ab Apostolis recessisse ad jactum lapidis, & non ultrà? An nõ satis erat dicere, *Avulsus est ab eis?* Crediderim eò dictum, ut innueret quod ne vel ad passum unicum voluisset ab illis recedere; nec immeritò; siquidem divelli non potest amans ab eo quem amat; quomodò divelli possit ab hominum consortio Christus?

Luc. 22.

Paulus de Palat. in Matth. c. 3.

Dici possit Rex Salomon Divinum hoc factum Spiritu prophetico prævidisse. Annulum habebat pretiosissimum & viridi smaragdo insignem, in cujus medio sculptæ erant duæ coronæ, una ex auro, ex spinis altera, interjecta hac notula *Victoria amoris.* Annulus verè mysterii plenus. Quid corona aurea nisi Divinitatem designet? Quid spinea, nisi nostram humanitatem, laboris & miseriarum spinis circumseptam? Amor tamen, cujus virtus est unitiva, non permisit Divinitatis ab humanitate separationem, & talis mansit inter utramque coronam unio, ut unica sola dici potuisset. Ita inter Deum & hominem talis est unio, ut per cõmunicationem idiomatum, & unionis hypostaticæ, Prædicata de uno æquè possint & altero verificari: sic ut verè dicatur, Deus est homo, & homo est Deus, ex vi scilicet talis unionis. Et quemadmodum doctè scriptum ab Athanasio *sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus.*

Apud Guil. Amat. in conc. Nat. Dom.

D. Athan. in symb.

Eccur, Auditores, arbitramini in Nativitate Filii Dei, Angelos in æthere dulcisonis cõcertare vocibus & gratissimam facere musicã? Cùm enim mundo nasci voluerit pauper & inops, ut quid more nascentis principis, lætitiæ modulos & concentus Angelicos habere desideravit? Nascenti in præsepio non tam dulcis musica convenit, quàm rauci pecorum balatus.

Audistis, ni fallor, quod de Philippo Macedonum Rege Annales testantur. Regi semper placuit Bizantium, tantaque ejus cupiditate tenebatur, ut in ea aulam instituere meditaretur & continuã residentiam. Militem undique congregat, ut fortissimus subitò fieret exercitus, ut sic vi & armis Bizantium petat, invadat, & occupet. Cùm itaque pergeret festinanter exercitus, vidit Philosophus quidam & miratus tantam armati militis multitudinẽ, Quid (inquit) tam furiosè Bizantium impetitis? Rex protinus ait: Civitatis illius tam vehemens me cepit cupiditas, & tam ardenter desidero in ea morari, ut si abesse diutiùs cogar, alium in mundo locum deliciarum superesse, nemo persuadeat, ut facilè credam. Universam Macedoniam perdidisse reror, si non Bizantium possideo. Et si hãc civitatem solùm obtinuero, contentus ero neque est aut erit quod curem magis. Subdidit Philosophus; Depone ergò arma & bellicum furorem

furorem compesce, atque musica instrumenta accipias, dulcissimo vocis modulamine & sono citharæ gratissimo contendas, non armorum strepitu; iram cohibeas & potiùs in amorē convertas; ita faciens certo certiùs vinces, ac votis potiri licebit. [Qui redamari cupiunt, haudquaquam cum gladiis venire solent ad fores amatorum: amantes enim non egent bellicis instrumentis, sed egent civilibus.]

Apud Aresf. de Tribul. lec 45. num 5.

Abs dubiè poterat Deus, cum venit in mundum, armare Angelorum cohortem & aciē instruere contra Herodis tyrannidem & tot inimicorum insultus: comparere tamen maluit musicorum choris instructus, & suavissimis movere concentibus, ut sciret mundus, quia veniret ex amore, cupiens conversari cum homine, cum eoque morari, sine quo neque Paradisi deliciæ gratæ sint: unica hominis civitas & sola arrideat sic, ut cum solo homine cæli gaudia plena esse posse videantur.

Sit inter spinas cum homine, jacere in floribus reputabit. Sine homine in floribus commodè sit, in spinis versari videbitur. Duobus in locis sponsus de lectulo, in quo quiescebat, loquitur. Primo *Lectulus noster floridus*, ait. Secundo (licet dixerit sponsa, à sponso tamen dictum intelligi possit, cùm illis omnia communia sint) *In lectulo meo quæsivi quem diligit anima mea.* Observate hic mecum loquentis utrobique differentiam. Primò lectum ornatum dicit conspersum liliis, rosis & omnigenis floribus. *Lectulus noster floridus.* Post verò retractare videtur, cū de floribus non ingerat mentionē. Si tamen unus est & idem lectulus, ut quid modò floridum vocat, modò non? Ex difficultate altera, quam B. Thomas à Villa Nova movet, eruenda solutio. Advertit ipse à sponso dictum primo loco, *Lectulus noster. Non ait, tuus, non ait, meus, sed noster, in quo pariter recumbamus, pariter quiescamus, pariter oblectemur.* Secundo autem *in lectulo meo.* Ibi dictum *Noster*, quia etiam aderat sponsa, scil. anima nostra, & quia cum ea erat, lectulum floridum dicit, deliciosum & gloriosum. Ubi autem dictum *In lectulo meo*, quia solus erat, lectus sine floribus, sine gaudio videbatur & plenus spinis ut bene notat Gilbertus Abbas. [Lectulus noster floridus, quia communis est; quando verò proprium lectum suum dicit, nulla ibi fit mentio florum.]

Cant. 1. *Cant. 3.* *in Cant. c. 1.* *in Cant. 3 serm. 2.*

Propheta Isaias Verbi incarnati præconem agens & Nativitatem ejus gloriosam mundo annuncians, ita prædicit: *Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Butyrum & mel comedet.* Isaiam prædixisse nomen, prudenter id factum. *Nomina* enim (testis est Romanæ facundiæ princeps Tullius) *tamquam rerum nota.* Et Aristoteles. *Nomen dicitur à notificando.* Et vult D. Thomas Aquinas: *Nomina debent proprietatibus rerum respondere.* Ut ergo sciretur qualis esset futurus Messias, prædixit nomen *Emmanuel.* At etiam addidisse quid pro cibo esset habiturus, butyrum scil. & mel comesturum, hoc sanè miror. Ad quid minutum hoc scribere, præsertim cum felle, aceto & myrrha miscenda etiam forent? Respondent SS. PP. Irenæus, Chrysostomus & Bernardus, quòd Propheta, cùm partum Virginis Divinum dixerat, hoc addito, *Butyrum & mel comedet*, humanum etiam fore indicarit. *Ac si dicat: Parvulus erit & vescetur infantilibus alimentis.* Interpretes alii sic exponunt: *Propheta hoc loquendi modo indicat puerum Iesum in terra sancta nasciturum esse, quæ sæpè in sacris litteris tamquam abundans lacte & melle collaudatur.*

Isa. 7. *Cicero.* *Aristoteles.* *D. Tho. 3. p. q. 39. a. 2.* *Iren. l. 3. c. 26.* *D. Chrys. Tom. 5.* *D. Bern. serm. 2. de advēt. Dom.*

Ad rem nostram aptius est responsum Patris Salazar, & verus scripturæ sensus. Ea est ejus opinio. *Butyrum & mel comedet*, idem est ac si diceretur: Quando natus erit Jesus & cum hominibus conversabitur (quod importat *Emmanuel*, id est, *nobiscum Deus*,) fruetur deliciis suis & in paradiso suo erit. [Postquam enim dixit: Vocabitur nomen ejus Emmanuel, id est nobiscum Deus, statim adnexit, Butyrū & mel comedet, quasi dicat: Inter homines conversari, dirigere atque illos lucrari mellis atque butyri loco ponet, quibus nihil est in deliciis suavius.]

Didac. Alvar. in c. 7. Isa. *Salaz. in c. 8. Proverb.*

Regius Propheta David iteratis votis & precibus Messiæ adventum desiderabat, & exclamare sic solitus: *Surge Domine in requiem tuam, tu & Arca sanctificationis tuæ.* Cur tam diu spē nostram cruciat æterna Sapientia? cur non de cælo in terram festinat, ut in miseriis succurrat & sublevet? Asserunt Expositores S. Scripturæ hunc esse sensum: [Per Arcam Christi intellige corpus ejus, quod Christus de Maria virgine traxit, in quo habitabat Divinitas.] Ita michael à Bononia Carmelita. S. Augustinus sic scribit: *Corpus Christi, quod ex Maria natum est, intellectum est à quibusdam Arcam esse sanctificationis.* Hic certè quidem Davidici eloquii est sensus: [Surge cum corpore, ut palpent qui non credebant. Per arcam enim sanctificationis intellige Gloriosam virginem Mariam, quæ

Ps. 131. *Incognitus in Psal. 131.* *D. Augus. ibid.*

& area Christi dicitur, quia in ipsa Christus novem mensibus habitavit.] Hoc sensu igitur vero, pulchrum movet dubium Crysippus Presbyter. Quomodò fieri hoc possit, Deum è cælo, ubi coronatur gloria & adoratur ab Angelis, in mundum venire ut requiescat? Si humanæ etiam naturæ subjectus hic infirmitatibus, si nec à miseriis & calamitatibus, neque ab impiorum persecutionibus erit liber, quomodo dici poterit venire à labore ad requiem? *In requiem tuam.* Ergonè in tumultu bellico pax, in commotione quies, aut in tempestate tranquillitas reperietur? Quid ergò sic orat Psalmista, *Surge Domine in requiem tuam*? Cælum, fateor, locus est quietis & tranquillitatis plenissimus; neque tamen Deum quies ulla delectare videbatur in absentia hominis: sed ubi cum homine est in summis mundi calamitatibus, deliciis affluit & optatissima quiete perfruitur. [Quam requiem super terram præscripsisti, & in Bethleem constituisti, utpote præsepe, stabulum & fascia.]

Crysipp de laud. B.V.M.

Deus adeò conversatione nostra recreatur, ut locum eũ, ubi est homo, paradisum existimet: sic ut cælum empyreũ, in quo Deus existit, pro paradiso non haberetur, si abesset & omninò excluderetur homo; non quod realiter secundùm se paradisus non esset, sed quod a Deo ut talis non reputaretur. D. Hieronymus & Rupertus Abbas paradisum terrestrem tertio die creatum esse existimant, & tamen hoc etiam certũ, non nisi septimo die paradisi titulum accepisse, tuncque dictum esse deliciarum locum, *Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio.* At verò si & Paradisus tertio die locus voluptatis erat, ut quid non talis tunc declaratur, sed tandem die septimo recreationis & deliciarum enunciatur? S. P. Ambrosius respondet, paradisum tertio quidem die fuisse voluptatis & deliciarum locum, non tamen sic Deo visum, sed potius horridam solitudinem & triste desertum; quia homo non aderat, utpote cum nondum esset creatus: at statim ac homo in Paradiso est positus, ibiq; cum eo Deus conversatur, paradisus vocatur & omnigenæ voluptatis locus, ubi bene & feliciter viveretur. Siquidem, teste Divo Augustino, *Paradisus est regio ubi anima bene est, & feliciter vivitur.* D. Ambrosius ad rem nostram sic ait: *Iam Paradisus constitutus erat; sed quamdiu homo non extitit, Dei voluptatis Paradisus non erat: ubi autem primum homo creatus est, Dei Paradisus nominatur; deliciæ enim ejus esse cum filiis hominum.*

D. Hier. Rupertus Abb. l. 2. in Genes. c. 25.

S. Aug. l. de præs. Dei in Milleloq. D. Amb.

Ad novum Testamentum pergere jam lubet, & de præsepio ad crucem pertransire, ut propositam veritatem confirmemus. Non admodum credibile videri posset quomodò promissum Latroni paradisum concesserit condicto tẽpore. *Hodie mecũ eris in paradiso. Hodie?* si nec paradisum obtinuerit latro nisi elapsis quadraginta post diebus, quomodò verè dictum sit *Hodie?* Quomodò promissum solverit? Responderet fortassis aliquis cum Anastasio Sinaita, verificari promissum quantum ad sententiam die dicto; quantum verò ad experientiam, ipso die Ascensionis. Sed paulò altiora speculemur & digniora. Dicite, Auditores, quò ferebatur illo die anima Christi, nec non illa boni latronis? Ad limbum utraq; properabat. An non ergo Paradisum Salvator promisit? In limbo SS. Patres detinebantur: unde cum dixit Salvator: *Hodie mecum eris in paradiso,* limbum intendit, pro paradiso suo reputans, cum animabus illic residentibus conversari. Audiamus S. Anastasii verba. *Si ille primus voluptatum locus paradisus vocatus est, quia Dei deliciæ sunt esse cum filiis hominum, ubicumque cum illis sit, secum habebit paradisum. Unde ideò paradisi nomine limbum appellasse mihi videretur, quia ibi cum hominibus esset.*

S. Anast. Sinaita q. 73. de bono Latrone.

Hic advertite (NN) Cùm filius principis nascitur, lætitiam apertissimè subditi ferunt, ignes triumphales excitant, & abundantius pecuniam spargunt. Natus est Dei magni Filius, si lætitiam inde Christiani, accipitis, per actum charitatis erga Divinum puerulum ostendite: ecce enim amore nostri summo frigore constringitur in præsepio super paleam, & ita egenus, ut nil etiam suppetat ad corpusculi tegumentum. In maxima ergo egestate succurrite; quandoquidem ideò natus sit ut miseriam nostram ferendo sublevaret. An non nudum contemplamini? Maria compatitur, nec habens quo tegeret, sibi velum de capite traxit ad involvendum. Confundimini hic Catholici, & vos tanta paupertas commoveat ad miserendum. Ad alteram partem progredior.

PARS SECUNDA.

Ut natus est Jesus, statim fasciis mater involvit & in præsepium reclinavit, ubi pro strato molli nil nisi fœnum & palea. *Hoc spectaculo*

B.Th. à Villa N. conc. 1. de Nativ. Domini. *culo attonitus Ioseph tremebundus adstabat; contremiscit & gaudet, turbatur & exultat, nec suum in Virginem audet attollere vultum.* Ita contemplantem & reverentem Senem inducit B. Thomas de Villa Nova. Superabundo gaudio, ô formosissime puer! cùm te jam attonitus video, non in somnio aut charta exhibitum, sed in vera carne decoratum & Solis instar refulgentem intueor. Fac, obsecro te, mi Divine puer, vitam naturæ reddam ut mortalitatis hac arca jam nunc egrediens, instar columbæ ad limbum evolem, ut Patribus illic gementibus & ad æternam felicitatem suspirantibus Olivam pacis exhibeam. Sed tamen hac me legatione indignissimum cum judicem; osculer, obsecro, pedes illos sacratissimos, Divinitatis radiis effulgentes.

Quis Deiparæ lætam hic sortem exprimat, & amoris excessum? Adorat Mater quem peperit Filium, & priùs ut Deo, devotum offert mentis obsequium, quàm ut puero, necessarium exhibeat matris officium. B.Tho. à Villa N. ubi suprà. *Quis tuam, Virgo, nunc explicet mentem? Quis tui cordis gaudium valeat reserare, cum Dei tui, Creatoris tui Matrem te vides, & virginem gaudium matris habentem cum virginitatis honore?* Crediderim exultasse gaudio, & præ lætitia inenarrabili non tenuisse lachrymas, iisque sic indicasse cordis affectum: O mi chare puer, mel merum & delitiæ meæ! ut quid cælum non hoc mihi indulsit, ut cunas habeam & fascias auro gemmisque pretiosas? aut certè cur non cælum mihi sedes est & pro monilibus rutilantes stellæ? Et fuisset Deiparæ longior ea meditatio, si non interrupissent Pastores, qui jam advenerant Regem visuri & in præsepio vagientem adoraturi. Exultant lætitia, atque cantu vocum, nervorum ac tibiarum unisono musica suavissima audiebatur, & gratissimo Angelorum concentu cælum terraque resonabant. Neque aliquis facilè dicat, quanta fuerit Virgini Matri lætitia, videre rusticam illam opilionum turbam & piissimam simplicitatem. Idem ubi suprà. [Quantum horum devotione simplicium Virgo lætata est; quantum de illorum præconio jucundata gaudebat! Gaudebat, quia cælestium unguentorum odorem jam mundus odorabat, & in eorum fragrantiam (sicut scriptum est) sponsa currebat. Gaudebat & tacito intus animo cuncta volvebat.] Hærebat attonita Virgo considerans quàm sit mirabilis Divini Numinis providentia, cum jam in angusto corpusculo immensitas concluditur, in terra cœlum, & in eodem subjecto summa abjectio simul & suprema majestas reperitur. Contemplari satis non poterat Deum jam puerulum. O mirum! Simul hic omnipotentia est & infirmitas, atque in divitiarum abundantia etiam summa paupertas. Quid putatis, tum dixerit Sanctissima Mater? Crediderim præ admiratione nimia, conticuisse, & cùm verbis non posset, profundo silentio egisse.

O quàm lætum hoc, quàm gloriosum spectaculum! verè beata visio! Utinam, ô pia anima, præsens adfuisses! *Videres* (ait Beatus Archiepiscopus) *Angelorum cuneos, rusticis hominibus & jumentis permixtos, solo prostratos, reclinatam in præsepio adorare majestatem:* B.Tho. à Villa N. ubi suprà. *nulla in eis ambitio dignitatis, ubi tanta inspicitur humiliatio majestatis. Admirantur, attoniti stupent, hærent, respiciunt se mutuò, neque valent præ stupore proferre sermonem. Harmonicis alii canticis foris resonant, & laudibus modulantur amœnis: agglomerantur ad puerum sicut apes ad favum, ascendunt & descendunt super filium hominis, ingrediuntur & exeunt.*

Huc adeste Fideles, jubilate cum Angelis, adorate cum Maria, cum Joseph & Pastoribus: Ps. 101. *Delectamini in Domino & exultate in Deo Iesu vestro.* Luc. 2. Accelerate, & unà *transeamus usque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis.* Exod. 14. Venite Christiani & videbitis non, ut olim populo Israelitico evenit, divisum mare, sed immensitatis oceanum intra corpusculi tenerrimi angustias contentum. Exod. 3. Non jam rubum in mediis flammis incombustum, sed Virginem miramini, quæ castitate illæsa peperit Deum. Num. 17. Non Virgam Aaron sine succo floridam, sed Virginem sine operatione humana paradisi florem germinantem ostendam. Exod. 2. Non hic Moyses exponitur in fiscella scirpea super aquas, sed Rex mundi in præsepio vagiens collocatur. Exod. 13. 4. Reg. 4. Videte non columnam igne accensam, sed Deum amore æstuantem. Non modò Prophetam miramini minorantem & membra contrahentem, ut puerulos coæquans, vitam & spiritum infundat; sed majestatem, immensam contemplamini parvuli corporis membris circumscriptam, ut vitam nobis donet & æternam gloriam. Iosue 10. Aspicite, non Solem stupente natura retrogradum, ut Gedeonis tempore factum; sed eum intuemini, qui modo nube obductis Divinitatis radiis,

prius ad humilitatis occasum ferebatur, quàm ad orientem vitæ transcenderet. O miracula numquam antè audita! Quis umquam media nocte Solem clarissimè radiantem conspexit? Undè dulcissimo versus modulamine accinit Poëta:

Petr. Michel part. 2.

Deh quando s'udi mai
Che mostrasse di notte il Sole i rai?
E pure in notte luminosa, e pura
(Stupisci alma Natura)
Ecce spuntar' io scerno
In terra il Sol' ch'è su nel Cielo eterno.

Hìc paululum, Devotæ animæ, sistite, & innovato Gentilium ritu, novum Solem ardentibus votis adoremus: oritur enim ex auroræ virginalis sinu.

Marcus Bett. Entrap. 28. l. 4.

En puellus è puella
Noctu Numen prodiit.
Huc adesto quisquis aves
Noctu Solem visere.

O mi Sol formosissime, thesaurus meus es & omnia! ô puerule desideratissime! quò te amor nostri impellit, ut pro nobis humanæ vitæ miserias sustinere delectet! Plangentem video, sed lachrymas illas ceu totidem gemmas pretiosissimas in vultu tuo dulcissimo nitentes lego. Fletus ille tuus ad gaudia nos provocat, & instar tubæ triumphalis, ad æternam felicitatem invitat. Cinctus es panniculis laceris, ut immortalitatis divite veste nos ornes: in arctissimo præsepio jaces, ut ad cæli fastigium exaltes & nos in throno gloriæ colloces. Animalium non sprevisti consortium, ut Angelorum societati nos inseras. Nutritus es lacte Beatissimæ Mariæ virginis, ut supremæ beatitudinis ambrosia lætari nos facias.

O amabilissime puer! quam vultus tuus decorus est, in quo votorum omnium summa exprimitur! Non me jam terrebunt noctis tenebræ, cum te ceu Lunam ridentem intueor. O vita animæ meæ, quid pro tanta dilectione retribuam? Utinam amoris ulnis amplectar, quem in spiritu humilitatis contemplari non desino.

Io ti miro, ti godo, e ti vagheggio,
Et' abbraccio, e ti bacio, e ti vezzeggio.

IN FESTO
S. STEPHANI PROTO-MARTYRIS
ARGUMENTUM.

Invictus Christi Proto-martyr saxis obruitur & fortiter ictus excipit, cùm non eum absterret cruciatus, sed summa dulcedine perfunditur; quia nihil in saxis doloriferum reperit, ubi cælo se effundente, virtutis arbitrum ad dexteram Patris stantem Christum habere se vidit. Primus mortalium pro fide Christiana sanguine subscribit, ut purpurati in cælo agminis fieret antesignanus.

THEMA.

Lapides torrentis illi dulces fuerunt. Video cælos apertos & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Actor. cap. 7.

Aristot. de Animal. Ovid. l. 15 Ioan. à S. Gemin de natabil. & volat. c. 64.

Mirandum est & propè incredibile quod de Phœnice Soli sacro & antiquis refertur. Annos sexcentos ab sexaginta vivit ea avis; tum fracta senio, vitæq; longioris pertæsa, naturali ductu è lignis odoriferis nidum struit, qui Solis ardore rogus fit funebris & tumulus. *Senescens casiæ thurisque surculis construit nidum, quem odoribus replet, & super emoritur*, ubi alarum agitatione ignem à Solis radiis concepit, comburitur, ut fit favilla, Si Claudiano credimus:

Ravis. in Offic. Herodot. Claudianus del Phœnice carm. 3. ad Virg.

Solis fervor alit, ventosaque pabula libat.

Metamorphosis hic sanè mirabilis, ubi tumulus in cunabula, ubi mors in vitam mutatur, ubi temporis meta gloriosè transcenditur, & beneficio Solis ac flammæ ab occasu ad perpetuum vitæ orientem pervenitur; ut meritò accinat S. Gregorius Nazianzenus:

Vt Phœnix moriens primos reviviſcit ad annos,
In medius flammis poſt plurima ſacla renaſcens:
Atque novum veteri ſurgit de corpore corpus.

D. Zeno Epiſc. Veron. ſerm. de reſur. Etiam S. Zeno expreſſè ſic habet: [Cum maturum lethi tempus advenerit, à ſemetipſa invitatis ſacris ignibus libentiſſimè concrematur: ſepulchrum nidus eſt, illi favillæ nutrices, cinis propagandi corporis ſemen, mors natalitius dies. Denique poſt momentum exultat in tumulo, non umbra, ſed veritas; non imago, ſed Phœnix; non alia, ſed quamvis melior alia, tamen prior ipſa.]

Ut inſtar Phœnicis Protomartyr Stephanus immortalis evadat, non in montibus Arabiæ odorifera colligit ligna, ſed in torrente duriſſimos lapides pectus exponit radijs ejus, de quo dictum, *Sol juſtitiæ Christus.* nam *vidit Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei, & inter æthereos aulæ cæleſtis ſinus Divina ei claritas fulſit.* Alas deſiderij agitat & videtur cum Apoſtolo loqui: *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto.* S. Spiritus ignem in pectore concipit: *Stephanus plenus Spiritu ſancto.* Amoris Dei & proximi flammâ etiam ardet: *Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Mortis exuvias abjicit, & immortalitatis gloriâ decoratur. *Cum hæc dixiſſet, obdormivit in Domino,* ceu potius (ut cum D. Fulgentio dicam) *depoſitis corruptibilibus corporis indumentis, ad cœli palatium regnaturus aſcendit.* O Stephane! O verè Phœnix! Quid hoc tamen? non te lapides cruciant, neque ſentis ictus, ut teſtatur Eccleſia, *Lapides Torrentis illi dulces fuerunt.* Cùm ad conflictum ibat & comparebat Alexander Macedo, ſi milites accendebat, ut ipſo præſente nec arma nec hoſtes timerent; non labores ſubterfugerent, non pericula nec imminentem mortem. Cœlos apertos Stephanus vidit & ſpectatorem Filium Dei habuit: *Video cœlos apertos & IESUM ſtantem.* & propterea *lapides torrentis illi dulces fuerunt. Si enim minaces nautis Pelagi fluctus* (ut verbis Sancti Chryſoſtomi dicam) *ſi tempeſtates atque hyemes agricolis, ſi vulnera cædeſque militibus, ſi graviſſimi ictus plagæ pugilibus leves videntur & tolerabiles ſunt propter ſpem temporalium pereuntium commodorum; multo magis, cum cœlum præparatur in præmium, nihil ex præſentibus aſperitatibus debet ſentiri.* Optimè ad rem noſtram de Sancto Stephano gravis Author ait: [In cœlum oculos levavit, æternis & perennaturis inhiabat ſicque factum, ut ſub tam gravi æſtu minimè deficeret, ſed ſummo refrigerio recrearetur.] Adeoque hoc pono entymema: *Stephanus vidit cœlos apertos & Ieſum ſtantem; ergo lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Vos intereà obſecro, ut magno ſilentio antecedens admittatis, & ego breviſſimo, quàm potero, diſcurſu, conſequentiam hac in parte probem.

Actor. 7.

Philip. 1.

ſerm. de S. Steph.

Plutarc. de rebus geſtis Alexandri.

in Matt.

Novarin in umbra Virg.

PARS PRIMA.

Lapides torrentis illi dulces fuerunt. O quàm beata hæc viſio, quæ ſic lapidum duritiem emollit, amaritudinem indulcorat, & ictuum dolorem tollit! Verum eſt hoc Publij Mimi dictum, *Ex præmij ſpe ſolatium fit laboris.* Scribit Ulpianus ſic olim fieri ſolitum. Colũnis præmia inſcripta erant aut appenſa in cõſpectu certantium, ut vel ſolo viſu incitarentur, neq; facile deficerent. *Colũna lignum erat aut lapis quadratus, ubi inſcripta erant præmia.* Etiam alius confirmat: *Conſtituerunt parvum craterem in medio certaminis.* Rationem adducit Sanctus Pater Auguſtinus, dum ait: *Minuit laborem ponderis ſpes præmij.* Hinc Sanctus Hieronymus ſanctam Euſtochium Romanam virginem ad patientiam & adverſorum pro fide Chriſti tolerantiam hortatur & ita monet. *Præſentis laboris tibi ante oculos pinge mercedem, quam nec oculus vidit, nec auris audivit.*

Vlpian. Nonnus l. 10 Dionyſ. in mille loq. & in epiſt. ad Cyrill.

Solebat de virtutis via ita loqui David, amplam eſſe, planam & facilem; non ſpinis horridã ſed quaquaverſum ſparſis floribus arridentẽ & amœnitate gratiſſima recreantẽ. *Latũ mandatũ tuum nimis.* Aliàs tamen de eadem via cum loquitur, contradicere videtur, anguſtam aſſerens duram & aſperam. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.* Quid hoc, quod modo facilem vocet, modò difficilem; modo latam velit, modo anguſtam? Guarricus Abbas ſic reſpondet: Propheta Regius aſperam dicit virtutis viam, duram, laborioſam ac moleſtam, quando in præmium non intendit promiſſum, *Cuſtodivi vias duras.* at verò ubi illam ipſam dulcem addit, gratam ac delectabilem, præmio propoſito movebatur, quod eam obſervãti Deꝰ promiſit, & in fine tribuet. *Omnis conſũmationis vidi finem.* Ecce præmium, quapropter *Latum mandatum tuum nimis.* [Quod ſi nimis arctam viam cauſaris, proſpice finem quo te via ducit. Si enim omnis conſummationis videres finem, continuo diceres: Latum mandatum tuum nimis.] Stephanus aperto cœlo finem ultimum, i. gloriam vidit æternam. *Video cœlos apertos,*

Pſ 118.

Pſ. 14.

Guar. Abb. ſer. 5. de Adv.

Ideò illi virtutis semita facilis & delectabilis fit & quos calcat lapides pro consequendo præmio, dulces videri possint & floribus gratiores: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt*. B. Thomas à Villa nova concludit: *Martyr Stephanus cœlos apertos videt, hiantem gloriam, patentem paradisi januam, lætus agonem aggreditur, provocatus à præmio.*

conc. 4. Nat. Domin.

Maxima fuit Archimedis in Geometria & Mathematica subtilitas. Legisse recordor, Marcellum Syracusas armis subegisse, & incolas omnes morte affici voluisse, servato solo Archimede. Milites obtemperant jussis & statim irruunt, & Archimedem deprehendunt, virgâ in manu habentem & in pulvere figuras sphæricas efformãtem: sed cum eum celeberrimum Geometram non agnoscerent, cum ceteris occiderunt: sed hoc unicum mirari satis non poterant quomodo fixis oculis in circulum sphæricum maneret intendens quasi immobilis; cùm tamen ad necem crudelissimè raptaretur, nil curare strictos enses, aut vulnera sentire non videbatur. Scriptoris addo verba: [Marcellus in expugnatione Syracusana interdixit, ne Archimedes unus necaretur: verum cum Syracusæ caperentur, & ipse animo ac oculis in terra defixis formas Geometricas describeret, à milite ignaro quis esset, interfectus est] Sed quid Archimedi cum Stephano, aut Marcelli militibus cum lapidantibus Synagogæ, aut quid figuris sphæricis cum sphæra cœlesti? Judæi inusitatâ rabie crudeliter invadunt Stephanum, saxis lapidant, membra contundunt & ossa conterunt Quid tamen? *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Non mirum; dicebat enim & oculos in cœli sphæra intendebat: *Video cœlos apertos, &c.* de præmio consequendo nil dubito. S. Hilarius Arelatensis bene observat: *Nil de vulneribus suis loquitur, nil de ictibus lapidum, quibus totus frangebatur. Vides quod spectantis intuitus armat constantiam triumphantis ac sic dum occupatur in stupore & amore cœlestium Stephanus, non turbatur duro imbre saxorum.* Unde Ægidius Colomna a salubriter monet: [Si lædamur in istis rebus sensibilibus, non solum non affligimur, imo gloriamur & lætamur, considerantes nobis ex hoc præparari præmium æternæ hæreditatis: lætamur si pressuram patimur in hoc mundo; operatur enim in nobis expectationem futuræ gloriæ]

Plutarc.

a in epist. ad Rom. lect. ib.

Deus mandavit Noë, ut Arcam fabricaret, eò quod vellet universali diluvio punire mundum; & in illum finem ideam dedit, ut scilicet eâ faceret longitudine, latitudine & altitudine, atque (quod observat Abulensis) fieri in superiori Arcæ parte fenestram particulariter jussit. *In summitate Arcæ fenestram facies.* Oleaster ibidem annotavit. *Videtur contextus innuere, fenestram fuisse in superiori parte Arcæ.* Fenestras antè & in lateribus non verò in summitate ædificij ponimus; cur hic superius, *in summitate Arcæ?* Insuper erant fenestræ illæ patentes, vel obseratæ: non apertæ, ne imber in Arcam influeret. Dicamus obseratas fuisse, an non ita frustrà fenestræ cum per eas lumen in Arcam non immitteretur? Lyranus resolvit, dicitq; clausas fuisse, neque tamen luminis claritatem impedivisse, quia *fenestra erat crystallina.* Solutio hæc bona quidem, sed nondum difficultatem omnino evacuat: non enim repugnat fenestram, etsi ex crystallo sit, in parietibus locari.

Abulens. in 5. Gen. Oleaster.

Gen. 6.

Crediderim potiùs sic Deum intendisse. Prævidebat Noëmum multo tempore fore conclusum in Arca, ne ex fœtore nimio tædio afficeretur, aut ægrè ferret mugitũ tauri, rugitum leonis, hinnitum equi, ululatum lupi, balatum ovis &c. ideò hoc volo, inquit Deus, fiat fenestra *in summitate Arcæ*, eaq; crystallina, ut sit transparens, & sic possit Noë in maximis istis molestijs per illam in cælum suspicere, unde à Deo liberalissimè remunerationem accepturus, atq; ita ille bestiarum ululatus, qui antè horribilis, gratam auribus harmoniam afficiet; nil tum fœtidum, nil molestum, sed quod odoriferum, facile gratum & jucundum apparebit. [Intelligitur fenestra (scribit in hunc locũ modernus Interpres) per quam lux admittitur: qui enim in funebri illo feretro, homines illi velut anteà morte consepulti, tam calamitosam viderent vitam absq; ingenti consolatione ac levamento, quod cælũ & cæli lumina contuentibus præbere solent.]

Fernand. c. 7. in Gen. sec. 6. §. 8.

In Stephanum saxorum grando præcipitans cadit, nec inde dolet, nec lamentatur, sed gaudet & jubilat. Ex lapidantium impetu, & petrarum strepitu non molestiam percipit, sed consolationem ac refrigerium. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Et hoc non ob aliam causam, inquit B. Thomas à Villa Nova, quàm quia cœlum apertum vidit. *Video cælos apertos. Cur enim pertimeat pugnam Stephanus, qui æternam sibi parari videt coronam? Cur momentaneos lapidum paveat ictus, cui cælestis gloria patet introitus?*

Carm. de S. Steph.

Quàm

Quàm miser erat & afflictus populus Israeliticus in tyrannide Pharaonis intolerabili, cum sub gravissimo servitutis jugo detinebatur! Quis ærumnas explicet, aut quis cruciamenta attendens non cōmoveatur? Ponite ante oculos laborem, vincula, verbera, equuleum, carnificē. Multo sudore saxa gravissima ad locum fabricæ assiduò humeris ferunt, flagellis & fustib⁹ adigūtur ac si bestiæ sint, non homines; catenas durissimas pedibus, & collo injecta vincula sēper tenent mancipiorum more. Tormenta quilibet crudelissima patiebatur, & nemo cōpatiebatur. Si vel momento unico à labore quis respirabat, saxo aspero insidens, in paradiso jam agere videbatur. Ad panem siccum & aridū pro obsonio nil nisi vermes, cepas & allium adhibebant: herbas etiam vilissimas pro cibis suavissimis comedebant, ut jumentis felicitatem inviderent, quod minus illa laborarent, & tamen lautius tractarētur. Quid possit dari calamitosius? Sumere solebant e scyphis aureis ac argenteis vinum, quo non potuisset exprimi è viribus Engaddi suavius aut pretiosius; at modò si vel haustus aquæ turbidæ offeratur, nihil umquam bibisse jucundius testabuntur; in tantum siti premebātur, & aqua modicè, nec nisi in mensura permittebatur. Vidisset semel vestrum aliquis, fame, siti & inediâ ita extenuatos, nil nisi mera ossa in corporibus legisset. Multi præ debilitate nimiâ repentinò exanimati cadebant; ut meritò Jerem. deploret, cùm illos miserrimos *in fornace ferreâ* fuisse describit. Tandem commiseratus est Deus & populum liberaturus, per mare rubrum deduxit in locum amplum valdè, ubi effundente cælo manna miraculosè depluere cœpit. Conquestus tamen est de incommodis, aquæ & victus penuria; & murmurare contra Moysen non desijt: *Cur eduxisti nos de terra Ægypti ubi sedebamus super ollas carnium? Vtinam mortui essemus in Ægypto! O quam* bene erat nobis apud Pharaonem? Deliciæ nostræ, in Ægypto versari: non ibi servitus dura, sed libertate placidior videbatur. Panis bis coctus & vermibus infectus gratus erat palato; ita ut nihil visum sit illo pane delicatius, imo neque vel ipsum manna. *Eduxisti nos de terra, quæ lacte & melle manabat.* Dathan & Abiron dixerunt: Verum est fatemur, aqua lutosa erat & turbida, dulcius tamen sapiebat quam vinū quod mensæ Pharaonis reservatū. Tyrānorum eculei, & imposita humeris saxa, non onera ad dejectionem dixissemus, sed lectissimos flores ad animi recreationem. Verbo dicam, fortunatè beatèque in Ægypto vivebamus. *Sedebamus super ollas carnium.* At, si populus iste tot ærūnis (ut jā retulimus) premebatur, quomodo credi possit, labores maximos ac molestias in amore & delicijs habuisse, sic ut in ijs se magnificè jactet, *Sedebamus super ollas carnium.*

Ierem. 11.

Exod. 16.

Num. 26.

Nostri ævi Interpretem hic audiamus, & ex verbis ejus dubium propositum resolvamus. Asserit ille Hebræos illos omnes in pollice manus sinistræ annulos gestasse, in ijsq; margaritæ erant, in quibus sculptam habebant civitatem patriam Jerusalem. [Cum à Patria Hebræi exules Babylone essent, in annulis figuram Jerusalem gestabant, ac si dicerent: Licet multis calamitatibus premamur, ac durâ servitute; licet exules à Patria simus, numquam tamen tui, Jerusalem, nos invadet oblivio, cum te in annulis sculptam habeamus.] Oculos de annuli lapide numquam dejiciebant, viso patriæ suæ Jerusalem recreantes, languida membra confortantes & vires deperditas reparantes: spe optimâ erecti, se in patriam esse reversuros, dura quævis ac difficilia læto animo perfringebant.

Novarin. 3. sacr. Electl. c. 17. n. 153.

Si igitur populo huic tanta fuerit ex visa sola umbra cælestis Jerusalem suborta jucunditas, quanta non Stephano, qui non in lapide sculptam, sed in cælo empyreo apertam triumphantem Patriam vidit? *Video cælos apertos.* Esto, durissimi à natura lapides jaciantur in Stephanum, viso cæli mollissimè dulcescent. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt. Qui quotidie illam sibi effingit & exprimit Civitatem* (Divi Chrysostomi verbis utar) *alitque desiderium, nihil eorum quæ sunt gravia, grave aliquid existimabit. At de hoc est maximè lætandum, quod in tranquillum portum cum maxima celeritate cursum teneamus, & supernam civitatem recipiamus, à qua procul aufugit dolor, molestia & gemitus?*

in ps. 114.

Non id mirum est aut insolitum, lapides reddi dulces intuentibus cælum. Etiam D. Paulus sibi contigisse fatetur. *Ter virgis cæsus sum,* (inquit) *semel lapidatus sum.* Petite, quantus illi dolor quātus à virgis aut lapidibus cruciatus; hoc statim responsum dabit: *Momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Deus bone! Lapides fieri dulces, adversa quævis arridere? Qui fieri hoc possit, Apostolus ipse dicet; *Raptus usque ad tertium cælum, & vi-*

2. Cor. 11.

2. Cor. 4.

& vidi arcana verba quæ non licet homini loqui. Quomodo igitur obtentæ victoriæ recordatio dolorem inflicti vulneris mitigat, ita visi cæli recens adhuc memoria dulcescere fecit virgas & lapides quibus S. Paulus appetitum se & percussum rememorabat. Ita Abbas Cherimon affirmat: Cum beatus Apostolus ad illam magnitudinem futuræ remunerationis aspiciens, quid de illis innumeris persecutionibus suis pronunciaverit, considerare perfacile scit, momentaneum hoc,] &c. Divus Chrysostomus his verbis confirmat: *Ecce quid Christi visi faciebat amor in Paulo : sic occupatur dilecti visione , ut nihil aliud sentiret nec suave nec amarum* , ut cum vis quædam ab omni sensu abstraxisse videretur. Forsan à Sanct. Stephano didicerat, cùm Martyrio interfuerit, ubi primum molliendi durissimos lapides inventus est modus , quando Protomartyr fixo intuitu in cœlum aspexit. *Video cœlos apertos.* q. d. Ita me boni promissi expectatio delectat, ut excogitari malum pœnæ non possit quod cruciet. Nec mirum, ait B. Thomas à Villa Nova: *Transit cito quod cruciat , permanet in æternum quod coronat : guttatim pœna nunc bibitur , sed affluenter & per rivos potabimur à gloria: transit hora, transit & pœna , sed gloria illa tota simul & invariata durabit ; non minuetur, non alterabitur, sed illæsa & inviolabilis permanebit.*

col 13. c. 13. in Biblioth. vet. PP, T. 5 p. 2.

S. Chrys.

Mirum (NN.) S. Gregorius Nissenus de martyrio S. Stephani loquens, lapides fuisse ut flores, & saxorum imbrem instar suavissimi roris asserit, atque mortem (quam natura ipsa acerbissimam reddidit, ut proinde dicta sit etiam à Philosophorum principe *Vltimum terribilium* & Faustus canat:

Aristot.

Horribili visâ terremur imagine mortis;

ut nemo non sine suspirio gemat: *O mors, quam amara est memoria tua!*) non modò non sensisse amaram, sed velut amœnissimum transitum & placidissimum somnium, Sanctus Doctor testatur his verbis : *Velut teneris floribus vel rore quodam levi circumfusus in dulcem simul & beatum somnium delapsus est.* Beatus Petrus Damianus ita confirmat ; *Felix somnus cum requie, requies cum voluptate, voluptas cum æternitate.* Neque possit alia dari ratio, nisi quia *videbat cœlos apertos* .siquidem docente Beato Thoma à Villa Nova, *lapidibus per aera crepitantibus oblitus est vulnerum; nam sibi patere cælum videbat.*

Eccl. 41.

Gregor. Nyssen.

conc. 4.

Nat. Domin.

De bono latrone incidit cogitatio. Statim ille, ut de cœlo loquentem Salvatorem audivit, *Hodie mecum eris in paradiso*, tanto perfusus est gaudio, ut opinione D. Basilij Seleuci, non secus ac arte chymicâ in aurum metalla cetera verti credimus, ita acerbitatem crucis, duritiē clavorum & tormēta atrocissima in voluptatem & refrigerium visa sint commutari. *Dolorem clavorum præ Domini desiderio nihil existimans.*

D. Basil. seleuc. Orat. 16.

Felices igitur illi, qui cum in miseriarum abyssum prolapsi sunt , mentem erigere sursum norunt, & exemplo Stephani cælū intueri, mercedem inde sperantes. *Talis* (inquit S. Chrysostomus) *neque gladium timet, neque præcipitium neque ferarum dentes , neque lictorum manus, neque aliquid triste in hac vita ; sed etsi carbones videat substratos , quasi prata & Paradisos videns transilit ; desiderium enim futurorum, mentem illius transilit.*

hom. 28. in Gen.

Ut Jacob voluntatem patris sui Isaac intellexit, statim obedivit, Mesopitamiam petens, ut è domo Bathuelis uxorem sibi de filiabus Labā avunculi assumeret. *Proficiscere in Mesopotamiā Syriæ ad domum Bathuel patris matris tuæ , & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.* Primo itaque diluculo & favente aurorâ , cum suis valedixisset , itineri se dedit, voluntatem patris adimpleturus. At quando jam per viam lætus incedebat, in se dixit: Sis mille vicibus benedicta patria! O quàm grato feror passu! quo plus progredior, minus ivisse videor & cum toto corpore sudorem expressum videam, ne vel minimū tamen fatigatū me sentio; econtrà summâ quiete & gaudio perfruor! O quando tandē lætissimus ille mihi dies illucescet, quo dabitur cælestis patriæ muros cominus contemplari! O si amœna illa paradisi vireta pertransire modo liceat, & lectis floribus caput futuræ sponsæ charissimum adornare! Sed nunc propè sum, Mesopotamiam video, hæc platea quæ ducit in Haran, ni fallor. Pastores hic adsunt, ut de via interrogē, ne dubius aberrē. Deus vobiscū sit, viri boni, & greges vestros à luporum morsu conservet; det campis amœnitatem & gramina pascendis ovibus. Nūquid ergo videtis noctem ingruere? tempus est congregandi ad aquas pecori, cum adhuc lucescit dies. *Date ante potum ovibus, & sic eas ad pastum reducite* Responderunt illi: Sitiūt greges nostri necdum hoc die potum dedimus ; expectandum

Gen. 28.

Gen. 29.

dumtamen, donec reliqui pastores adsint, ut simul gravem hunc lapidem ab ore putei removeamus. *Qui responderunt: Non possumus donec congregentur omnia pecora*, vel (ut Pagninus legit,) *omnes pastores, & amoveamus lapidem de ore putei.* Unde colligi facilè possit, quam fuerit gravis iste lapis, cum pro eo removendo pastorum istorum omnium vires requirerentur. Quid hic faceret Jacob? accingit se & brachia expedit, ut ipsemet solus lapidem tollat, adeoque vires omnes intendit, & humeros supponit, manibus connitens & brachijs, paulatim retrudit, & ita ac si fuisset festucâ levior, amovit, sic ut pateret os putei ad bibēdum. O te generosum! lætor, Jacob, quia magnanimitatē jam vidi; condoleo tamen, & vereor: fortassis gravi hoc onere quod non unus aut alter facilè ferant, fractus es & dejectus, & vix præ fatigatione respirare jā potens; non hoc mirū sit, quia labore maximo perfecisti. Quid de labore? Quid de fatigatione, aut gravi pondere loqueris? Plumam, aut siquid illa levius, amovisse modò videor; nihil sensi, nec fatigatus sum. Quis non hic mecum obstupescat NN? Si tamen sacrum textum perlegimus, pro comperto est, Jacob in formosam Rachelem oculos tum conjecisse. *Et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui; nam gregem ipsa pascebat.* Abulensis hic exponit & rem nostram confirmat. [Hoc fuit propter amorem Rachelis consobrinæ suæ, cui complacere volebat.]

Gen. 29. Abulensis in 29. Gen.

O Deus! si ita unica Rachelis visio recreet, ut Jacob petra ista levis videatur & dulcis labor, ut quid non justius ego id de S. Steph. asseram, non grave illi fuisse martyrium, non doloriferas plagas, cum viderit non Rachelem eximiâ pulchritudine arridentem, sed cæli admirabilem ornatum, & insatiabilem paradisi gloriā? *Video cœlos apertos* Non igitur mirum, *lapides torrentis illi dulces fuisse.* D. Basilius expressis verbis sic confirmat: *Plagas non horret Martyr, sed præmia numerat; non videt lictores infernè flagellantes, sed Angelos supernè lætis vocibus acclamantes imaginatur; non spectat ad temporalia pericula, sed ad præmiorum æternitatem.*

homil. de Barlaam

Magi non curârunt laborem itineris; sed alacritate & lætitiâ properabant ad tuguriolū, Regem ibi natum veneraturi. Nil ipsis hic triste in via, nil durum occurrit, quia cælestem stellam in oculis ferebant. *Videntes stellam Magi, gavisi sunt gaudio magno.* Siquidem, ut D. Chrysostomus ait, *qui illorum bonorum (scilicet cælestium) spe alitur, nullis malis præsentibus obruitur; nullis, quæ hic sunt, ærumnis retardatur; sed quemadmodum qui ad regiam urbem contendunt, nullo, quod in itinere se offerat, retinentur, sed ad unum respiciunt, nempe ad patriam quæ eos est susceptura.*

Matth. 2. — in ps. 114

Cum Elias Propheta curru igneo raperetur in cælum, non flammas timuit, non sensit ardores, sed quasi Zephyri placidissimâ aurâ recreari videbatur, quia in cælum oculos converterat, quò cursu rapidissimo ferebatur. *Elias* (ut scribit sanctus Basilius) *currus equosque igneos ad se venientes minimè expavit; verum itineris superni desiderio accensus, contra formidolosa est ausus, & hilaris gaudensque flammantes ascendit currus, cum adhuc esset in carne.*

4. Reg. 2. — hom. 13.

Ausus est aliquando gloriari Apostolus, & apertè jactare de fortitudine & constantia, cum ait: *Quis nos separabit à charitate Christi?* An adversitas, angustia, fames, nuditas, pericula, persecutiones aut gladius? Hoc habeo certum, nihil umquam fore tam durum aut asperum, nihil tam violentum quod separet vel avertat. Plus dico: non me affliget adversitas, non verbera sentiam, & mitescet quidquid alias triste & nubilum. *Sed in his omnibus superamus.* Et unde Paulo tam magnus & erectus est animus, ut tormenta non modo rideat, sed ex ijs dulcedinem insuper speret? Sanctum Maximum dicentem audiamus: *Verè nullus præsentium persecutionum potest inclinari periculis, qui semel promissa omnipotentis Dei æterna largissimi Redemptoris præmia, fide stabili & inconcussâ mente concepit.*

Rom. 8. — hom. 3. de S. Laur.

Troianæ cohortes in magnis tempestatibus recreari tum visæ, ubi tandem Italia apparuit, primum detegente Achate, cum sic lætus exclamat:

Italiam, Italiam primus conclamat Achates;
Italiam socij læto clamore salutant.

Virgil. Æneid.

Proto-martyr noster è mundi fluctibus egrediens ut ad cælestem Italiam properet, mari purpureo exponit se proprij sanguinis & feliciter navigat ubi Spiritus sanctus dirigit. *Stephanus plenus Spiritu sancto* Pro clavo navis, facit charitas. *Domine ne statuas illis hoc peccatū* Remis virtutū & velo gratiæ contēdit. *Plenus gratiâ & fortitudine,* tametsi jactatus sit vēto Phari-

Actor. 7.

saicæ crudelitatis, quantumvis impetitus saxorũ grandine, non patitur naufragium. Inquirite modò quid inter tot adversa solatij, quid percipiat dulcedinis, ut dicere jam lubeat: *Lapides torrẽtis mihi dulces fuerunt?* Pro ratione nil aliud reponet, quàm quòd cælum videre jam cœpit. *Video calos, video calos apertos.* Ut proinde meritò dixerit B Laurentius Justinianus *a* [Militi suo laboranti in stadio, non exhibuit Deus tẽporales opes, terrenaq; præsidia, sed cœlum; & hoc utique apertum. Hinc Martyris Sancti solidata mens, nec perturbata in se, neque adversus persecutores est vindictæ zelo permota, quin potius supremo irradiata splendore, spirituali præcincta gladio, & virtutum armis circumquaq; protecta, etiam percutientium rabiem orando in se immundorum spirituum æquanimiter perferendo tormenta, superavit insultus.]

a ser. de S. Steph.

Et Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Quidquid Rex Midas corpore contingebat, in aurum vertebatur. Fabulæ sunt; at veritati jam credite; quia petræ tangentes Stephanum, duritiã in dulcedinem commutatã, non jam Martyrem feritate perterrent, sed occultâ suavitate demulcent ac recreant. Neque alia de causa sic fieri crediderim, quàm quia Dei Filium intuebatur Stephanus. An non ipsummet auditis asseverantem. *Video Iesum stantem?* O visio iterum beata, quæ mirabiliter convertit amaritudinem longeque efficacius, quam fabulosus Midas contactu, quidquid vile & abjectum est, pretiosum & dulce efficere valet.

Ovid. Metam. l.2.

Numquam satis intelligere potui verba illa quæ aliquando Salvator ad Discipulos fecit: *Ego misi vos metere: alij laboraverunt, & vos in labores eorum introistis.* Charissimi mei, hoc sciatis, velim, multùm sudasse Patriarchas olim, & Prophetas, atque labores seminasse, vos modò metere. Severunt illi, at vos fructus colligitis. Necdum verborum percipio sensum: siquidem serere laboriosum est, neque habet delectationem, metere verò jucundum est, & vix laboris, ut sentit D. Chrysostomus: *Si contingat alium seminare & alium metere, non simul lætantur; sed dolent qui seminant, lætantur autem soli, qui metunt.* Volebat ergo inferre, sanctos illos antiqui Testamenti viros, (quales erant Jacob, Abrahã, Isaac, Elias, Hieremias, Isaias,) multa passos fuisse in hoc mundo, labores sustinuisse, & gravius persecutiones; at verò Apostolos inde voluptates percepisse & summas delicias. *Vos in labores eorum introistis.* Sed quomodo id ita sit, cùm de Discipulis Augustinus affirmet, *a* prædicasse fidem *inter maledicta & opprobria, inter gravissimas persecutiones, crudelesque pœnas. Tenebantur, ligabantur, percutiebantur, bestijs subijciebantur.* Et de illorum morte loquens subdit: *Moriuntur pœnis, tormentisque dissecti.* Ecquis veteris testamenti Sanctus acerbiora tulit tormenta quàm toto vitæ decursu Apostoli? Respondet Rupertus Abbas, atrocissimas fuisse ante novum testamentum pœnas, eò quod lenimen abesset votis omnibus desiderabilis Filij Dei visio. Apostoli autem longè quidem acerbiores passi sunt cruciatus, eos tamen Christi Humanitas fortissimos reddidit, ita ut non tam cruciari quàm consolari & recreari viderentur. *Vos in labores eorum introistis. Alij laboraverunt.* Ruperti verba profero: *a illi credentes & sperantes credendo seminaverunt euntes & flentes: & ecce nunc alij metunt, nempe vos Apostoli, qui promissionum, quæ ad eos facta sunt præsentem habetis effectum.* Lapidatores Synagogæ petras seminarunt; at Stephanus *In labores eorum introivit,* dulcedinis colligendo messem. *Lapides dulces fuerunt,* quia æquè feliciter ac Apostoli, *Videbat Iesum stantem à dextris, &c.*

Ioan. 4.

in c. 4. Ioan.

a in milleloq. verbo Apost.

Ibid. verbo Mart.

a in Ioan. 4.

Hoc à Deo mandatum olim Abraham accepit, ut patriam, consanguineos atque possessiones desereret sine spe reditûs. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstravero tibi.* An non illi durissima illa migratio? dicat quisquis à patrijs delicijs exul avellitur. Sertorius apertè id fatebatur, [malle se Romæ ignobilissimum Civem, quam exulem omnium aliarum civitatum Imperatorem nominari.] Ne tamen ex decessione ista inexpectata nimis magnas animo molestias capiat, spe & promissis Deus Senem excitat. *Faciam te in gentem magnam, magnificabo nomen tuum, erisque benedictus, Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi.* Hac pollicitatione erectus S. Patriarcha, sine ulla mora iter ingreditur; non illum divitiæ retardant, non viarum incommoda absterrent. Hoc interim spatio quo proficiscitur Abraham, aliò tantisper nos conferamus, & Josephum Deo per Angelum jubenti obedientem videamus. Angelus destinatus est, qui dormientem Senem excitet, eique nunciet ut cum Maria fugam incunctanter arripiat. *Apparuit Angelus in somnis Ioseph, dicens: Surge & accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.* O Joseph verè miser! quanta hæc ab impio Herode crudelitas,

Gen. 12.

Apud Pet. Val. ser. 2. de S. Andr.

Gen. 12.

Matth. 1.

tas, quanta tibi fit calamitas, in senectute fugere, & mediâ nocte! Et ibi te liberum ab Ægyptiorum insidijs putas? An satis te magno & forti animo esse existimas, ut ingrediaris longũ hoc iter? Quàm procul ab Ægypto Bethleem distat! Non jam aura favet, neque viæ tutæ & periculi tempestatem non times; Boni Senis me miseret (NN.) Angelus saltem solatium aliquod afferre poterat, mercedem pollicendo, quomodo Abrahamo diximus factum; cùm ex plurimis circumstantijs molestius appareat hoc iter, quod aggressurus erat Joseph. Respondeo Senem Patriarcham confecisse illud iter comitante familiâ, in qua ne vel unus erat, qui in viarum anfractibus & incommodis fatigatum sublevare posset ac recreare; at verò Joseph secum habebat Dominum, neque opus erat alio refrigerio aut consolatione: cui enim domi sub tecto victus suppetit, non foris & in aperto quærat. Joseph in rebus etiam desperatis & in mortis agone non formidasset, quando in Pueri Jesu serenam faciem oculos conjiciebat, vel solo aspectu in tantum recreari poterat, ut nil ipsi jam durum esset, nil difficile, sed placidissima omnia & jucunda. [Non audio Josepho mercedẽ ullam promitti, non præmijs denique recreari. Sed quid alijs præmijs ad labores ferendos alliciatur, qui secum Jesum in laboribus habet? Plena hæc merces, & sola sufficit.] Ponum tan ũ Abrahamo non est concessum. Nec aberrasse videar, si D. Anselmum a eò allusisse existimem. Vos ipsi ex verbis colligite. *Inspiciat oculus devotionis parvulum Iesum. (Quid visu jucundius quid delectabilius? carne illum, qui immensus est, parvulis brachiis ad materna colla pendentem videre.) & dicat: Felix sum, feliciorque dum illum video, quem Reges optaverunt videre, & non viderunt. Dignus est visu, qui speciosus est formâ præ filiis hominum.*

Aloys Novarir. in Vmbra Virg. n. 1105.

a apud Ludolph. Carth. p. 1. c. 13.

O quàm gloriosus es, Stephane, qui in difficillimo hoc itinere è terra ad cælum properans lapides calcasti! non lapides dicam, sed flores potius, ex quibus, velut apicula paradisi, dulcedinẽ mellis suxisti. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Quid mirum? Quæ Josepho sũma felicitas fuit, eâ nunc potitur. *Vidit Iesum stantẽ.* Ut proindè liberè pronuntiẽ: *Sed quid aliis præmiis ad labores Martyrij & ad lapides ferendos alliciatur, qui videt Iesum stantem à dextris Dei.*

Quidni tunc beatum fuisse Stephanum asseram, quia jam cœlum possidebat; siquidem sit lege receptum possessionem, non modò pede aut manu, sed vel solo oculo posse obtineri? Et quid aliud intendit, ubi ait: *Video cælos apertos,* quàm, Ecce jam cælum oculis possideo: Sum beatus? Jam verò, ut talis non erat molestiæ aut amaritudinis capax. *Amaritudo omnis & asperitas in regione Christi locum non habet.* D. Augustini utor verbis, qui & cum S. M. Ecclesia ita concludit: *Tuâ enim dulcedine Stephano lapides dulcorantur.*

Lege quæ meo non §. si ven- ditorem, ff. de acqua. possess.

S. Aug. in manual. c. 6.

Idem soliloq. c. 22.

Doctus Pictaviensis scribit reperiri in mari piscem nomine Fastem, *in cujus ore aqua maris dulcescit.* Sed evidentiùs hoc demonstrem in sancto nostro Proto martyre factum, cum aquæ amaræ, imò potius saxorum grandines irruerent, *dulcescebant in ore Stephani:* siquidem *lapides torrentis illi dulces fuerunt.*

Berchor. verb Dulc.

Aqua maris à natura salsa est & amara, attamen in vase cereo imposita salsedinem amittit reddita dulcis. S. Stephanus vas erat Spiritus S. *Stephanus plenus Spiritu sancto.* Ex cera erat ad amoris ignem liquescens. *Domine ne statuas illis hoc peccatum.* adeò ut in saxorum tempestate nil amarum, sed dulcissimum senserit. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt* Fortassis ideo, quod S. Petrus Chrysologus a asserat: *Nil amarum, nil grave, nil durum, nil lethale computat amor verus.*

a ser. 40.

Noverat Samson libare mellis dulcedinem & è Leone sugere fortitudinem, cùm & obscurum ænigma Philistæis proposuit: *De fortitudine egressa est dulcedo.* An non idem Stephano accidisse jam vidimus? Fortitudinem habuit. *Stephanus plenus fortitudine.* Dulcedinem gustavit. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.*

Iudic. 14.

Petræ erant durissimæ torrentis Cedron, quâ cùm Salvator noster ad hortum Gethsemani raptabatur, solo pedum contactu (unicornis ad instar, cui hæc insita virtus, ut si cornu aquas tangat, à veneno corruptas corrigit & expurgat *obnoxia pellit*) duritiam vicit & molles ac dulces effecit. *Dulces fuerunt.*

Berchor. reduct. l. 10. c. 85.

Io. Fer.

Ea Richardi à Sancto Laurentio a mens est. Virginem Deiparam supra petram genu flexisse, cum Stephanus lapidabatur, pro eoque ferventer orasse, adeò ut orationis istius virtute duritiam saxa perdiderint atque pro amaritudine summam dederint dulcedinem. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.*

a l. 2. de laud. B. V. Itiner. Terræ S. Andr. Cels in thesaur. calest c. 3. fol. 20. 4.

Miranda hic inter Hebræorum corda & Stephani lapides apparet transmutatio. Paradoxũ est quod de animabus nostris fingebat Pythagoras,

ras, de corpore videlicet uno ad aliud vicissim illas pertransire. Sed neque hoc minus stupendum, scilicet cordium teneritudinem ad petras defluere, illarumque duritiem ad lapidantium corda penetrare; ut meritò dici queat dura & velut petras corda, econtra teneras, & velut corda petras fuisse. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.*

Et quomodo non forent Stephano dulces lapides illi, quibus ceu scalis ad æternæ felicitatis apicem ascendit, ubi summæ beatitudinis extructum ex ijs palatium invenit? Sancti Fulgentij *a* ut verbis dicam, *Ad cœli palatium regnaturus ascendit*: Sub lapidum istorum sarcophago mortem sepelivit; ut inde anima immortalis æternitati gloriæ beatificæ renasceretur. Contriverunt petræ naviculam corporis innocentis, inde egressa animâ per mare sanguinis ad cœli portum feliciter pervenit.

a serm. de S. Steph.

Scriptorum relatu constat & experientiâ ad oculum patere posse homines quandoque lapidescere, si quos contingat pulveris & arenarum turbine obstrui, & suffocari: quantò magis a lapidibus, quibus obruitur Stephanus, denominari possit ob constantiam invincibilem lapis durissimus, cum commune hoc dictũ sit. *Omne simile generat sibi simile*? Imò, & ideò dum ferro Pharisaicæ impietatis percutitur, silicis instar scintillas ignis, amoris, inquam, flammas emittit. *Dum super eum torti lapidum vertices deciderent* (Sancti Augustini sunt verba,) *& rotanti aggeres torquerentur, pro sævientibus sic orabat: Domine ne statuas illis hoc peccatum.*

Apud Philosoph

Si, quod scripsit Tullius, dici soleat lapis homo iste, qui nec adversis frangitur, neq; prosperis commovetur [Hominem præterea lapidem quandoq; dicimus, qui negligens stupidusque quiés ad id agendum quod maxime oporteat, non moveatur.] Et eadem metaphorâ Terent. *Heu! quid stas lapis*? Cuinam aptius lapidis virtus conveniat quàm Protomartyri nostro, qui fortitudine sua & sapientia contra Libertinorum, Alexandrinorum & Cirenensium impetum stetit? Plus dicam & verè, rupem fuisse Stephanum quandoquidem in martyrij profundo non fuerit tempestate dejectus, neque allisionibus Pharisaicorũ fluctuum deturbatus Ut de eo verificetur quod habet S. August. *a Petra in mari cõstituta hoc habet magnum, ſtunditur fluctibus, frangit fluctus, non frangitur.*

Calepinus verb. lapis.

a in ps. 103, ser 3.

Petra erat Stephanus, sed figuræ quadratæ. *Quadratum lapidem quocumque verteris, semper stat.* Undè quia Filium Dei *stantem* videbat, imitatus est, & instar petræ quadratæ stabat, non staturâ corporis, sed animi constantiâ & firmitate cordis. *Fortis columna Dei feriebatur & firmabatur, confringebatur & augebatur, cadebatur & non vincebatur.*

Idem in ps. 86.

Idem in mille loq. verb. Steph.

Non sine causa fictis fabulis, doctissimi homines memoriæ tradiderunt repertum fuisse qui suavissimo cantu & fidibus inferorũ mõstra placaret ut, fecit Orpheus; sed Stephanus noster saxorum duritiem emollivit, & amaritudinem dulcoravit. Amphion dulcedine cantûs & gratissimâ harmoniâ tantum prævaluit (si fabulis crederetur) ut gravissima saxa moveret & ad struendos muros Thebanos sono testudinis attraheret, Verùm hic Proto-martyr longè prævaluit; siquidem lapidibus pretiosis & sanguine non cantu, ædificium in cælo erexit; nec ad breve exiguumque tempus, sed æternum est duraturum; ut meritò sic moduletur ingeniosus Poeta:

Da canoro Architetto
Fù già di Thebe il nobil' muro eretto,
Hor Città vi è più bella,
Doue è gemma ogni pietra,
Fabbricchi tù di quella
Ch'alzata fù da favolosa cetra.
O celeste Ingegnero, ò Fabro santo,
Tu col sangue la fondi, è non col canto.

Ioan. Bapt. Mar.

Quid autem ex invicti hujus Athletæ actionibus heroicis addiscemus, quod ad virtutem nos provocet & in via salutis promoveat? Hoc à magno illo Magistro altè retineamus, quomodo sæculi adversitates facilè & utiliter sustineamus. Ante omnia cælũ oculo insatiabili intueamur. *Video cælos apertos.* Ad illud ut laborum nostrorum à Deo destinatum præmium animos excitemus, & cum B. Thoma à Villa Nova crebrò sic meditemur. *Si omnes mundi molestias solus esses passurus, nunquid condigna essent omnes illæ passiones ad futuram gloriam, quam expectas? Et modò ais: Multum est quod patior, grave est quod sustineo. Considera retributionem, & videbis quàm nihil est.* Ita & S. Augustinus *a* ad patientiam hortatur, cùm agit. *Si attenderis quid sis accepturus, omnia tibi erunt vilia, quæ pateris; nec digna æstimabis pro quibus illud accipies.*

conc. 2. Dom. I. Quadr.

a serm. I. de S. Paulo.

Omnis labor, quantumvis etiam levis, gravis

vis fiet & difficilis; & à punctura spinæ dolor erit maximus, & vulnus incurabile, nisi exemplo Stephani ad cæli conspectum mentem erigamus: ubi à contrario, rota Catharinæ, craticula Laurentii, crux Petri, lapides Stephani & atrocissima quæque Martyrum tormenta facillimâ videbuntur, & gratissima, si modò pro cælesti gloria obtinenda sustinere ex animo desideremus. [Etiam leves labores illum tenent, qui scit per ea, quæ perfert, se in sublime ferendum.

Novarin. Vmbr. Virg. l. 4. Sac. Elect. excur. 101. n. 92

O quàm alacri animo injuriam omnem remitteres, adversa quæque & extremam inopiam sustineres, si modò æternæ beatitudinis præmium ob oculos versaretur! per medios etiam ignes promptissimè curreres, neq; flamma deterreret, cùm ad supernam felicitatem mentis aciem elevares. O quantum hoc Stephano solatium, cælos apertos contemplari, dum saxorum grandine opprimeretur? [Supra modum complebatur gaudio in ejus visione præclara, adeò ut injuriarum nullo dolore moveretur. O veneranda tolerantia Martyris, quæ in Dei contemplatione sic fixa permansit, ut penitus lacessi non possit; obliviscebatur sui, cælestium allectus dulcedine.] Ita Laurentius Justinianus.

B. Laurent. Iust. ser. de S. Steph.

Ingeniosus aliquis eleganti metaphorâ cælum portui, mundum pelago, Stephanum nauclero, & quotquot in mundo hoc tribulatos, per mare navigantibus comparavit, sic metricè alludendo:

Ioan. Bapt. Mart.

Qual' huom' non uso in mare
Se turbato mareggia
Schermo contro la nausea altro non have
Più sicuro, ò più fido
Che volger gl'occhi in ver' la terra al lido.
Tal mentre in mar' del proprio sangue ondeggia
Stefano santo; & agitato stassi
Fra tempesta di sassi
A la riva del ciel volge la vista,
Quindi conforto in fra tormenti acquista.

At verò si vel sola cæli visio tantum pariat gaudium, quid ergo futurum sit, cùm jam facie ad faciem tueri Deum poterit Proto-martyr, qui pro ejus amore tam atroces cruciatus fuerit passus? Apis industriam scitè quidam olim expressit, cùm in emblemate exhibuit petrâ onustam, ne à vento deturbaretur, adjectâ epigraphe *Labore laborem fero.* Stephanus noster verè apis mystica, optatam maximè & expeditam in cœpto itinere securitatem intendens (securitatem dico, quia, ut bene monet S. Hieronymus, *Non est certa & secura victoria, sed semper in periculo sumus*) ne vento hostilis persecutionis ad odii aut vindictæ stimulos depelleretur, apum more subsidium quæsivit à Petra, fixis in illam oculis, de quâ dictum est: *Petra autem erat Christus. Vidit Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Venerabilis Bedæ profero verba: *Ad confortandum ergo beati Martyris patientiam, cælestis regni janua panditur; & ne innoxius homo lapidatus titubet in terra. Deus homo crucifixus apparet coronatus in cælo.* Conformiter S. Proclus loquitur: *O Stephane! in me cruci affixum oculos conjiciens, congressum audacter aggredere.* Et D. Augustinus, quasi præsens in certamine adstet, Proto-Martyrem sic hortatur: *Attende Christum redemptorem animæ tuæ, medicum ægritudinis tuæ, qui ideò pati voluit, ut tibi patientiæ suæ monstraret exemplum.* Alio iterùm loco: *Eja membrum Christi, eja Athleta Christi, aspice illum qui pro te pependit in ligno: crucifigebatur ille, tu lapidaris.* O quàm felix visio, quæ sic dolores mitigat, & amaritudinem indulcorat! Fortunatissima foret anima illa, si cum Stephano Dominum semel videat. Quidquid in hoc mundo acerbum accideret, dulcissimum experiretur, si amore ejus constanter ferat,

D. Hier. in Ps. 86.
1. Cor. 10
Ven. Beda tract. de S. Stephano.
D. Proclus.
S. Aug. serm. 7. de S. Stephano. Idem in Milleloq.

Si quanta æterna sunt vitæ præmia volvis,
Omnia pro Christo perpetiere libens.

Ovvenus.

Antequam ad alteram discursus mei partem ingrediar, casu sequenti jam dicta concludo. Audivistis, opinor, de Adolescentulo, qui spreto sæculo eremiticam disciplinam S. Patris Augustini votis omnibus ambiebat cùm ætate floreret & opibus. Monasterium ingressus, mortificatione continuâ per menses aliquot sese exercuit: sed exinde Ascetam deterrere paulatim cœpit tenuis victus cultusque, ciborum cruditas, atque vitæ nimia austeritas: quapropter mensæ patriæ dapes exquisitas mente revolvens, ad vitam illam laxiorem & liberiorem redire deliberavit. Itaque nondùm expleto probationis tempore, cùm sui juris adhuc esset, voluptatibus sæculi allectus à cellâ abducitur, ut ad ædes patrias reverteretur. Christus Salvator, qui semper adest periclitantibus in via, & larvæ Infernalis dolos prodit, Ascetæ fugitivo occurrit, ut ad meliorem mentem reducat: *Et ecce se obvium fert vir quidam spectatissima specie, forma augustiori quàm humana.*

Ægid. Cat. Viterb. tr. de Cong. illic.

Quid te, obsecro, movet, mi fili, inquit, ut claustrum hoc deseras, à meritorum fonte declines, & thesaurum animæ contemnas? An non ergo advertis quod tibi à fuga imminet grave periculum? Si te à claustro hoc subducis, in æternæ damnationis discrimen adducis. Austeritas vitæ absterret? Annè fortassis monastica disciplina tædium generat, aut panis nigredo, paupertas mensæ, & obsoniorum insipiditas nauseam parit? [Quod si cùm accumbis, salsamenta desideras, feci ego ea tibi, atque attuli: Accipe (& aperit plagam, quæ veste latebat) hanc, inquit, habe, & hic cibaria merge. Hoc salsamenti genus, delicate puer, Apostolis prandia condivit, hoc satis amicis meis fecit esse grata jejunia. Hoc Martyribus ferrum, ignes, mortes dulces reddidit.] Hoc ipsum condimentum Stephano asperitatem lapidum mitigavit. Ipsum ore proprio testantem audite: *Video Iesum stantem. Et lapides torrentis illi dulces fuerunt.*

Idem ubi suprà.

Scire vos, credo, si quæ animos oblectant, dulciter illa ad quietem & somnum invitant. Quis igitur lapides Stephano dulces fuisse neget, quandoquidem illorum impulsu ceu totidem citharæ sonoræ ictibus placidissimè somno se dedit? *Et cum hæc dixisset, obdormivit in Domino. Felix somnus cum requie,* (Beatus Petrus Damianus exclamat) *requies cum voluptate, voluptas cum securitate, securitas cum æternitate.* Sed cùm quietis hic sit locus, ne raucedine vocis perturbem, gratiori vos sono provocate; eleemosynæ citharam sumite, manu charitatis eam contingite, argenti aurique fides extendendo.

B.Petr. Damian. serm 62.

PARS SECUNDA.

Metamorphosis est insolita, quam videre in persona Stephani dabatur, cùm lapidum impetu opprimeretur. *Intuebantur vultum ejus quasi vultum Angeli.* Quanta hæc mutatio, vultum hominis converti in similitudinem Angeli! Notetis & animadvertatis, velim plerosque viros mixtim ac mulieres Hierosolymis ad fidem esse conversos Apostolorum prædicatione; utque mulieres in ista sententia perseverarent, selecti sunt ab Apostolis viri septem probi, qui illis præessent, & ad constantiam animarent. Viduas Stephanus curæ habuit, atque inter illas tanta sanctitate & puritate enituit, ut non modò opere, sed etiam cogitatione castissimus haberetur. *In hoc quod præpositus est fœminis* (ait S. Augustinus) *testimonium meruit syncerissimæ castitatis.* Quia verò juxta Apostolum, *vivere in carne sine carne, Angelicum est,* videri potuit esse Angelus inter viduas. Si igitur verum hoc, homines plerumque mori, qualiter vixerint, consequenter fatendum est, S. Stephanum instar Angeli objisse. *Intuebantur vultum eius quasi vultum Angeli.* Ut proinde bene de eo dixerit B. Laurentius Justinianus: [Angeli meritò speciem portendebat in facie, qui illorum puritatem gestabat in corde.]

Act.6. *Haymon lib. 2. de rerum mem.c.1.* *S.Aug.* *serm.5.de S.Stephan.* *B.Laur. Iustin. ser.de S. Stephan.*

Aliud jam dubium incidit, neque minùs difficile; quam ob causam permiserit Deus, ut Stephanus in flore juventutis moreretur antequam ad Sacerdotalem dignitatem esset promotus. Ex annalium monumentis eruitur, Romæ olim id more receptum; [Romani adolescentes magnæ indolis, primæ lanuginis barbam Diis consecrare usurparunt,] Sic à Nerone, Suetonio & aliis factum legimus. S. M. Ecclesia cum jam satis ætatis & roboris haberet, sic ut *portæ inferi non prævalebant adversus eam,* Stephanū obtulit, & velut frugum horti sui primitias consecravit: *Qui in numero Martyrum inventus est primus.*

Alexand. ab Alex. l.5.Gen. c.18. *Matt.16*

Priscorum ævo solebant viri emeriti benefactorum natalē diem quotannis agere, uti Plinius & alii testantur. Silius Italicus Virgilii natalitia celebravit; sic Horatius & Tibullus Mecœnatū, quibus se obstrictos esse putabant, S. Ecclesia Christi Servatoris natalem diem solemniter celebrare gestiens, utpotè cui infinitis beneficiis obligatam se clamat, ex Athletis fortissimum unum ac generosissimum elegit, ut invicto animo gloriosum non modò hominibus, sed & cælesti curiæ spectaculum daret. *Apertum namque est cælum* (quasi in curiositate cælites forent) *ut Rex gloriæ & tota cælestis curia videret militem legitimè certantem.*

Plin.l.18. cap.8. *Alex.ab Alex. gen.c.22.* *Var l. de num.* *Plin l.3. ep. ad Canin.* *Horat.l. 4 Od.11.*

S. Augustinus existimat Stephanum ætate florente mortem objisse, ut esset reliquis Martyribus gloriosæ mortis initium & patientiæ exemplum, sicque nominis Stephani significatio sortiretur effectū. *Quia norma factus est fideliū populorum; Hebraicè enim norma Stephanus interpretatur: qui enim primus fuit in numero Martyrum, formam fidelibus præbuit moriendi.* Hæc S. Augustinus: & alibi sic prosequitur: *Qui erat inferior ordine, primus factus est passione: & qui erat discipulus gradu, magister cœpit esse Martyrio.*

Discip. ser.7.de S.Stephano. *S. Aug. ser.4.de S.Steph.* *Idem ser.5.*

Legi, scriptum esse, elephantes viso sanguine reddi *Marc.*

reddi intrepidos & ferociores: unde cum vellet Antiochus armis Judam Machabæum impetere, triginta duos elephantes ad conflictum expediebat, *quibus ostendit sanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium.* Ad excitandos & acuendos militum Christianorum animos fuso sanguine, S. Stephanus, ut reliquis generosior, ob oculos ponitur.

Fer. disc. 2. fer. 5. in Par. Guil. Paris. fer. 4. Dom. 2. Quadrag.

Cervis hoc naturaliter insitum, ubi flumina transmittunt, ne in periculum submersionis incurrant, fortiorem unum præmittunt, quem singulatim cæteri, alter innixus alteri subsequũtur. Hunc Sancti ordinem observarunt: cum Martyrii periculosum mare pertransirent, Stephanum præmiserunt, ut de hoc mundo ad cæli portum iter tutum præpararet. [Transvadandũ erat procellosum illud Martyrii mare, ut in beatas & fortunatas Insulas ita aditus daretur: & ecce Stephanus, qui instar generosi cervi, plenus gratia & fortitudine, primus in hunc Oceanum se conjicit, primus suppliciorum tormentorũque undas ingreditur; huic Jacobus innititur, Jacobo Bartholomæus, huic Petrus & Paulus; atque ita Stephano agmen ducente, & aquarum impetus retundente, omnes Martyrum manipuli rubrum illud mare transibunt, terramque beatitudinis tandem obtinebunt.]

Plin. apud Petr. Bess. ser. de S. Stephano.

Bessæus ubi supra.

Nisi hic ego sim, quod commune fert dictũ, Graculus inter Musas, ex propria etiam opinione assererem hanc esse causam, cur in tam juvenili ætate vitam Stephanus accelerato Martyrio finiverit: Angelorum illud consilium fuit & pium stratagema. Dicite mihi verum: Nunquid in Paradiso cessaret Sanctorum gloria, si tres Personæ Divinæ non illic adessent? Quis dubitet? ubi enim adest Sanctissima Personarum Trinitas, nec non Divinæ Essentiæ unitas, ibi cælum & ibi solum reperitur ineffabilis Beatorum gloria. Personæ Divinæ pro cælo delegerant Stephanum, & jam de facto Spiritus sanctus inhabitabat: *Stephanus plenus Spiritu sancto.* Filius viæ se dabat, quia pro curru, fortitudinem & gratiam disposuerat: *Plenus gratia & fortitudine.* Et cæli jam aperti ut egrederetur? *Video cælos apertos & Iesum stantem.* Quomodo? Angeli loquebantur: *Opera ad extra sunt indivisa:* ergo recedet etiam Pater, & nos hic remanebimus sine gloria? Nõ ita fiat sed cum nolint Personæ Divinæ abesse à Stephano, ipsemet terram relinquat, & transmisso fusi sui sanguinis mari, ad nos feliciter properet, ut sic Deo sit, Stephano, atq; etiam nobis Angelis satisfactum, & delectet omnes. Quia itaq; Stephanus ad Martyrium primus reliquos omnes fuso sanguine animavit, ideò præcipuũ illi honorem S. Ecclesia exhiberi voluit, cum & Proto-martyris eum titulo & laureola decoravit. B. Petri Damiani audite sententiam: *Tunc S. Stephanus, utpotè primipilus Christianæ militiæ & signifer Imperatoris æterni, congregavit cuneos bellatorum & telis aggressus est armare virtutũ, exhortans atque suadens ut peritura terrenæ felicitatis lucra contemnerent.*

Actor. 6.

B. Petr. Damian. serm. 57.

Ne tamen (N.N.) discursum hunc meũ sine fructu feratis, hortor vos omnes & suadeo ut sanctum Proto-martyrẽ speciali cultu honoretis & ametis, pro certo id à me retinentes, obsequiũ illud fore utilissimum: quamtumvis enim maximi essetis peccatores, quos umquam terra sustinuit, mala morte non peribitis, sed, favente Dei gratia & sancti Stephani patrocinantibus meritis, salutem consequemini.

Noluit reassumere Joseph vestem illam, quã mulier impudica tactu contaminaverat, veritus ne libidinis immissum virus longiùs serperet. Lætabatur Saulus asservare Stephani vestes, sperabat enim ex iis odorem bonum & virtutem sanctitatis concipere & vel solo contactu sanctificare, & de Saulo in Paulum transformari. *Deponuntur vestimenta Martyris ad pedes persecutoris, qui ad tactum sacrarum vestium lapidandi, fuerat convertendus.* Sub pedibus tenebat, non ad contemptum, sed pro gradu iis utebatur ad gloriam.

Gen. 39.

B. Petr. Damian. ser. de S. Steph. & D. Bern.

Fabulentur modò Poetæ, & Herculẽ ostensis solum leonis exuviis Pygmæos sibi infestos in fugam convertisse fingant; prò vero tamen tenendũ, exuviis Stephani è corde Sauli gigantum exercitum fugari, malignas illas cogitationes odii, quo Christianos omnes fortissimè persequebatur, veste Proto-martyris extingui, & armatam passionum phalangem superari. Quid ergò de illis dicam, non qui se vestimento, sed cultus ejus & protectionis scuto muniunt?

Factum mirabile, credendum tamen, quia à S. Augustino assertum & aliis Authoribus fide dignis. Homo paganus in articulo mortis à circũstantibus ad detestandũ errorem, & ad fidem Catholicam amplectẽdam seriò monebatur, ne alioquin ad æterna tormẽta condẽnaretur. Nec quidquã proderant preces hominum & blanda verba; ut scopulus ille restitit, nec tot allisionibus poterat cõmoveri. Huic filia erat Christiana, pia valdè, timens Deum, & cultui Sancti

S. Aug. lib. 2. de Civit. Dei Diez. ser. de S. Steph. Discip. ser. de S. Steph.

Proto-

Proto-martyris singulariter addicta. Illa ad
templum fide plena refugit & ex altari D. Ste-
phani flores, ad ornatum expositos, accepit,
domum contulit & subter patris moribundi
cervical secretò locavit. Obdormit paganus; sed
multò manè experrectus vociferari non desti-
tit: *Advocate Episcopum. Christianus sum, ut sic*
moriar, professus Christi fidem. Episcopus com-
paret, ægrum baptizat, qui ex illa hora com-
punctus ac pœnitens, continuò in has S. Stepha-
ni erupit voces; *Domine Iesu, accipe spiritum*
meum, atque ita sanctè vitam finivit. B. Thomæ
à Villa Nova accipite verba: *Filia ex altari huius*
sancti Martyris sumptos flores, & in manipulos
colligatos ad caput ipsius nocte posuit; qui evigi-
lans clamare cœpit, ut Episcopum advocarent. Vo-
catus est ergo Presbyter, baptizatus statim fidem

B.Thom. à Vill. N. ser. de S. Stephano.

professus est & confessionem peccatorum cum lach-
rymis & gemitibus adhibuit, & ab illa hora us-
que ad mortem clamare non destitit: Domine Iesu,
accipe spiritum meum. At quis tam facilè ex lu-
po agnum, ex corvo cignum reddidit, aut quo-
modò tam subitò ab æterna damnatione fit
liber? Stephani hæc meritis omnino adscribere
par est, nec non virtuti florum, quos pia fide
puella supposuerat; ut quid enim hæc Stephani
verba in ore haberet, *Domine Iesu accipe spiri-*
tum meum; cùm hæc à Stephano dicta, à nemi-
ne didicisset? Imitemur id hodie, eoque ad cul-
tum Sancti Proto-martyris incitemur, ut cordis
nobis mollitiem impetret & ad pœnitentiam
veram moveat, qui paganum ab inferni fauci-
bus liberavit.

IN FESTO

S. IOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTÆ.

ARGUMENTUM.

Non est facile, quantus sit Ioannes, exprimere. Certè, quos utilissi-
mos toti Ecclesiæ produxit fructus, ejus excellentiæ nobis depræ-
dicant gradus. Privilegio amoris præ Sanctis omnibus à Christo
diligitur, qui eximiis virtutibus emicat laureatus.

THEMA.

Hic est discipulus ille, qui privilegio amoris præcipui cæteris altius à Domino meruit honorari. S. M. Ecclesia in Divino Officio.

APem videamus verno tempore ad ortum
auroræ, provocante aura, favente Zephy-
ro, evolantem ad viridaria variis ornata
floribus; à singulis quidem allicitur, ut foliis
oblatis insideat & odore satietur, sed priùs cir-
cumcirca volitat, donec florem unum repere-
rit, in quo collectim habeat & suavem odorem,
& vivum colorem, quos non nisi in aliis disper-
sos anteà viderat. Ibi tum hæret fixo pede, alis-
que impensis, gratissimum inde liquorem ex-
sugens. Apem imitari nunc liceat, & propitian-
te Spiritus sancti aura, alis intellectus in S Ec-
clesiæ hortum hoc manè pergere. O quàm ibi
multi, & quam pulchri flores invitant, ut iis fir-
mato discursus mei pede inhæream; alliciant,
ut alas considerationis impendam, & materiam
copiosissimam offerunt, ex qua selectorum
conceptuum mel suavissimum conficiam! Hic
contemplor in fœno & palea florum omnium
principem è solo Nazareno mirè prodeuntem,
cunctis-

cunctisque arridentem. Ibi in lapidibus, quasi in spinis rosam pullulantem intueor, cujus rubor non Veneri, sed ipsi Deo consecratur, cùm proprio sanguine S. Stephanus formosissimè coloratur. Illic tot video pallentes humi violas, quot ab impiissimo Herode mactatos pueros, vixdum à matribus genitos, æternæ vitæ lego consecratos.

Apertè tamen & ingenuè ut fatear (NN.) flores video quaquaversum, rarissimos quidem ac formosissimos, sed præ cæteris arridet candidissimum lilium Virginis, Apostoli atque Evãgelistæ, huc rapior, neque possum satis mirari, quot huic uni dotes, quot gratias & privilegia Deus liberalissimus contulit, & præ reliquis singulariter decoravit. *Qui privilegio amoris præcipui cæteris altiùs à Domino meruit honorari.* Sequar ergo monitum dicentis: *Vade ad apem & disce, quàm operaria sit.* Mentem meam indico: *Ex omnibus floribus orbis, elegi mihi lilium.* Sanctum inquam Joannem Apostolum in hoc meo discursu præ cæteris efferre intendo, cujus equidem virginalem castitatem si inspiciamus, supra virgines est; si doctrinam ac sapientiã benè perpendimus, inter Evangelistas & Doctores hic unicus excellit; si gratias & favores illi collatos putamus, Apostolis excelsior apparet; si in adversis constantiã & martyrii desiderium in eo consideremus, præ Martyribus palmam ultrò concedimus. [Cæteris altiùs à Domino meruit honorari. *Iansenius interpretatur his verbis:* Cæterùm cum omnes suos diligeret Dominus, Joannem tamen eximiè, & singulariter ei familiaritatis & dilectionis exhiberet signa:] Quare *cæteris altius?* Augustinus respondet? *Transcendit omnia cacumina montium, terrarum transcẽdit omnes campos, aëris omnes altitudines, syderũ omnes choros & legiones Angelorum.* Et B. Thomas à Villa Nova subjungit: *Revelavit illi secreta personæ, secreta regni, secreta domus; in illo nãque ecstatico somno, quando supra pectus ejus in cœna recubuit, mira de illius Divinitate secreta cognovit, & arcana sui cordis aperuit.* Sic inde concludit: *Omnium quippe dignitatum titulos, omnes gratias & honores, quos per alios domus suæ famulos & officiales sparsim divisit, in hoc uno plenius acervavit.*

Corn. Ians. in concord. Evang. c. 132. S. Aug. tract. 1. in Ioann. B. Tho. à Villa Nova in ser. de S. Ioanne Evangelist. Idem ubi suprà.

Apem ergo imitaturus, ad lilium nive candidius me converto & inhærebo, vos interea animis benignis aspirate & magno silentio audite.

PARS PRIMA.

Hic est discipulus ille, qui, &c. Lilium eximio candore in hortis nascitur, ex vili cespite pulchrum ac odoriferum germen. Crescit proximum spinis neque læditur; in luto, nec fœdatur. Vixdum pullulat, & floret; in frondibus signa pacis, in foliis titulos innocentiæ præfert: pallidum est, sed serenum, & colore placet; in altum surgit, & sex velut aureis linguis multũ discursum proponit: in humido sinu odores concipit, quos emittat: à lunæ influentiis nutritur, & sustentatur. Quid plura? inter herbas omnes eminet, estque florum cæterorum princeps, cui proindè coronam regiam debeant omnes, & odoris tributum.

Lilium Virginitatis esse symbolum, prædicat S. Augustinus; discurrentem audite: *Potest lilii nomine unaquæque Virgo significari. Lilium siquidem flores reliquos candore nimii nitoris præcellit, & odoris jucunditate præpollet. Vnde satis congruè Virgineo assimilatur decori: iste namque flos altius aqua ortus ex tellure sustollitur, & reportandus ad æthera totus aperitur. A foris quoque nimis candidus, intus verò rutilo flammescit aspectu, habens præterea quasi quendam permanentem in medio flosculum.* Et quisnam, obsecro, in lilio decor est, aut venustas, quæ in Virginitate non etiam resplendeat? S. Augustinus ita prosequitur: *Sic nimirum Virginitas ab infimis ascendens, ad ea, quæ suprema sunt, ambit. Candescit exterius munditia Virgineæ carnis, flammescit interius amore germine charitatis, flagrat passim odore bonæ opinionis, extollitur ad sublimia intentione continua cordis. Sed hoc pretiosum germinis lilium inter spinas invenitur, ut noverint veneranda Virgines, & hominum se debere tolerare molestias, inter quos degunt, & punctionum tentamenta malignorum fortiter exsuperare spiritum, ut per hoc à Domino amicæ inter filias vocari mereantur.*

S. Aug. serm. 1. de Ass. B. V. M. Idem ubi suprà, & in milleloq. verbo Virginitas.

Lilium fuit candidissimum in horto vitæ hujus ratione puritatis Virginalis dilectus Christi Discipulus Joannes Evangelista: folia candida: sunt castæ ejus cogitationes, odorem spirat sanctitatis eximiæ, nec nisi rore Divinæ gratiæ vivit & sustentatur, Solis justitiæ calore fovetur: ex infimo humilitatis gradu ad meritorũ celsitudinem crescit & extollitur, sensim aculeis & spinis expositus, puritatis candorem non contaminat: desideria ejus cœlica linguæ aureæ deno-

tant, & doctrinam ejus maximam argenteæ frondes: rex est, cùm aberrantibus passionibus imperat, & sceptro continentiæ, stimulos carnis & appetituum motus coërcet. Lilium hoc omnes, quotquot in horto Ecclesiæ flores, pulchritudine vincens, liberaliùs à Deo dotatum est cæli thesauris & præ cæteris lilijs Virgineis decoratum.

Guil. Parij in c.4. Cant.

Ioan. Clim. tract. 18.

D. Basil. de vera Virg.

Cicero l. 1. Offic.

Singularis is Virginibus sacris à Christo favor est, Sponsi cælestis vocari sponsas assimilatione, ita ut ex illa similitudine præ cæteris omnibus creaturis magis participet, quàm Deus in prima hominis formatione animabus impressit. Animadversio hæc Guilielmi Parisiensis, ubi ait: [Fons signatus sigillo Virginitatis perpetuæ habente imaginem Sponsi cælestis, ex impressione annuli ejus.] A Ioanne Climaco Virginitas *similitudo Dei* vocatur Nec minùs eâ D. Basilius laudat; *Virginitas hominem incorruptibili Deo simillimũ facit.* Iure & merito, si ita est, (quod asserit Romanæ facundiæ Princeps([nil amabilius nec copulatius, quàm morum similitudo bonorum: in quibus enim eadem studia sunt, eædem voluntates, in ijs ut æquè quisque altero delectetur ac seipso]Ea etiam est Poetæ opinio, ex æqualitate exercitiorum gigni affectuum sympathiam.

Cicero de amicitia.

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem.
Rectorem dubia navita puppis amat.

Econtrà verò ex operationum dissimilitudine, inclinationum diversitas & affectuum oriri solet. *Dispares mores disparia studia sequuntur, quorum dissimilitudo dissociat amicitias.* Ita Cicero. Unde cùm haberet Ioannes sympathiam cum Filio Dei in Virginitate, habebat etiam in inclinationibus & affectibus tantam similitudinem, ut vix unus ab altero discerni bene potuisset.

Nec existimetis (NN.) casu & sine misterio ab Ecclesia factum, tribus his natalitiorum diebus Solemnitatem S. Stephani mediam esse inter illas Christi & D. Ioannis. Putaret ex improviso aliquis, Ecclesiam in dispositione hac aberrasse: sicut enim primo die ordinârat festivitatem Christi, utpote dignissimi, sic debitum videbatur, subsequi immediatè festum S. Ioannis; quandoquidem Apostolus ipse Episcopus, Euangelista, Doctor, Virgo Martyr &c. ac per consequens Stephano dignior. Contrà tamen fecit, Stephanum immediatè post Christum, atque ita inter eum & Ioannem ponendo mediũ inter lapides. Ad mysterij hujus intelligentiam faciet historia, quam Herodoto ascribunt. Aristodemo Lacedæmoniorum Regi duo filij erant gemini ab eadem matre Vafra uno partu, ijque in statura, animorum inclinatione & vestitu tam sibi invicem similes, ut unus ab altero distinctus agnosci non posset. Casu semel evenit patrem Aristodemum de serijs agere cum uno fratrum, ratus cum altero loqui, ad quem magis illa spectabant. Videns autem se delusum, in futurum cautum volens [Veniant (inquit) lapides, similitudinem dividant & visus objecta demonstrent.]Ex lapidibus deinceps sciam, cuinam ex filijs loquar. Certè non facilè quis mihi explicet, ut credam, quales fuerint isti lapides, ubi applicati, & quomodo distinctivi unius ab altero. Sic putem ego (salvo tamen meliori cuiuique judicio) in duobus annulis ex auro, insertos duos specie & colore diversos lapides, rubentem carbunculum scilicet, & viridem smaragdum, ut ex diversitate gemmarum, pater filium unum ab altero dignoscere posset. Eò ab Ecclesia intentum arbitror. Virginitas simillimos reddidit Christum & Ioannem; ne ergò vulgus erraret in personis, S. Stephanum cum lapidibus medium collocavit, quasi cum Aristodemo vellet: [Veniant lapides pretiosi Stephani, similitudinem dividant, & visus obiecta demonstrent:]Ioannes etenim præ cæteris Virginibus (Mariam Virginum Reginam semper excipio) *est signatus sigillo Virginitatis perpetua, quoniam Virgo in ævum permansit, & habet imaginem Sponsi cælestis.*

Herodot. Alicar. Paneg. 3. de Max. apud Guil. Plat

Martial. lib. 3.

Laur Zamor. in Monar. mist. p. 1. l. 3. dis. 61. §. 5.

S August. & Dionys Areopag.

Martialis refert, pisces olim à Phidia tã vivis depictos coloribus, ut vivere dixisset quisquis in aqua vidisset. [Artis Phidiacæ Tereuma clarum pisces aspicis, adde aquã, natabunt.] Apelles Alexandrum penicillo tam industriè expressit, ut nil nisi spiritus ab originali vivo distinguere posset. O, quis vidisset Ioannem, ipsummet esse Christum credidisset, si vel ipse spiritus non defuisset! Cedat hîc manus Phidiæ, cedant Appellæi colores penicillo Divinæ gratiæ; sic enim Ioannem accuratè delineavit, ut neque spiritus ipse deesset; & originale vivum crederetur, non solùm quia a Christo unicè amabatur, *Quem diligebat Iesus & anima Christi magis erat in Ioanne, ubi amabat, quàm ubi animabat;* sed quia effectivè eundem illi spiritum dedit: quando namque oriens vitæ jam ad mortis declinaverat occasum, *inclinito capite* (S. Scriptura habet) *emisit Spiritum.* Ut quid emissurus Spiritum caput inclinat? Ideò, ni fallor, quia

ad

ad pedem crucis Joannem videbat, cui caput inclinavit, ut in decessu, Spiritum daret, in amoris pignus, ut neque perfecta similitudo neque ipsemet Spiritus deesset. Hoc post resurrectionem Apostolis significare intendit; ubi ait: *Ecce puer meus electus, posui super eum Spiritum meum.*

Ecclesia in Festo S. Ioan. Evang.

Objici solum hic possit, in eo fuisse dissimiles, quòd Joannes simpliciter esset viator, at Christus simul & semel viator & comprehensor. Sed neque difficile erit, etiam in hoc adferre similitudinem. Cur arbitramini, S. Joannem in invenili ætate depingi quasi octodecim aut viginti annorum, cum tamen nonagenario esset major? vixeritq; (ut cēsent aliqui) centū annos & quatuor; nec enim ulli Apostolorum in tam profecta ætate mori contigit? Eandem alii de Angelis movent difficultatem, & meritò: cùm à millenis jam annis creati sint, videri tamen possint eò magis rejuvenescere, quò diutiùs vixerint. Ad propositam quæstionem respondet S. Dionysius Areopagita, & rationē hanc à priori allegat: quia scil. in cælo cum sint, visione beatifica perfruuntur, quòd proprium comprehensorum est. *Pubescentem & iuvenilem ætatem virtutis constantiæ sempiternam vigentem significari arbitramur.* Eadem dari possit pro S. Joanne ratio (si ita piè loqui, permittatur) ideò juvenem depingi, quasi in hoc cum comprehensoribus sit particeps, ut pariter in eo similis Christo demonstraretur.

Dionys. Areopag.

Meo tamē judicio dici possit velut alter Christus, sub propriis Joannis accidētibus sacramētatus. In Eucharistia aliud videmus, aliud credimus: videmus accidentia panis, ibi autem adesse credimus non substantiam panis, sed verū corpus & sanguinem D. N: Jesu Christi. Neq; probatione hic opus, ut Christiani hoc fide teneamus, veriùs & certiùs quàm Solem splendere aut ignem calefacere. *Ex vi enim verborum Sacramentalium transsubstantiatur panis in Corpus, & vinum in Sanguinem.* Unde qui Apostolum hūc gloriosū vidisset, ex accidentibus ilicò Joannē filium Zebedæi, & fratrem esse Jacobi agnovisset: potius tamen credere debuisset alterū Christū sacramentatū *ex vi illorum verborum,* quæ dixit in cruce Christus: *Mulier, ecce Filius tuus:* quæ à multis sacris Scriptoribus hoc sensu exponuntur, ut æqualis fuerint virtutis ac efficaciæ, & eundē produxerint effectū, quem illa, quę in ultima cœna proferebat, *Hoc est Corpus meū.* His autem inerat virtus transsubstantiandi panē in ipsum Christi corpus, consequenter etiā illis; *Mulier ecce Filius tuus,* inerit vis si non transubstantiandi, saltem quantùm ad similitudinem, in Dei filium incarnatum & Virginis Mariæ, Joannem transformandi. Probat id clarissimè his verbis Cardinalis B. Petrus Damianus: *Sicut enim dixit Apostolis: Hoc est Corpus meum: ita dixit Matri: Hic est filius tuus: & sicut illis verbis factum fuit Dominicum Corpus, ita ex quadam similitudine Ioannes Evangelista, non solum filius Virginis consecratus est; sed apud beatam Virginē quoddam Sacramentum meruit obtinere.* Et B. Thomas à Villanova rem nostram confirmat hoc modo: *Neque putemus vacua illa Salvatoris verba fuisse: neque enim defuere viri pii & docti, qui assererent, non sola æstimatione humana filium reputari potius, quam esse, quales lex & adoptio solet filios procreare; sed eum qui verbo suo cuncta creavit de nihilo, potuisse* (ajunt) *filium facere de non filio: quod si potuit, & fecit: non enim dixit: Habeto eam in Matrem, sed assertivè, Ecce mater tua. Atque ita, sicut dicendo, Hoc est Corpus meum, verum corpus suum fecit in azymo; sic etiam dicendo, Hoc est filius tuus, amore filium fecit ex cognato; non tamen natura, sed gratia. Conveniebat enim, ut, qui per charitatem ei erat assimilis, & per dilectionem mutuam erat alter ipse, in ipsius substitueretur locum.*

Ioan. 19. B. Petr. Damian. B. Tho. à Villa Novān Ser. de S. Ioan. Luc. 22.

B. Petr. Damian.

In Divinitate insuper Joannes Christo similis videbatur, & poterat ex actionibus satis colligi, plus aliquid Divinum quam humanū in se habere. Cœca Gentilitas Diis cōparare solebat, quos integerrimæ & incorruptæ esse vitæ advertebat, ut dicat Cicero: *Hæc qui facit, non ego eum summis viris comparem, sed simillimum Deo judico.* Si ita hodie inter Catholicos conferre fas est; quis Sanctorum omnium Deo similior Joanne censeatur?

Cicero pro Marcell.

Indocti aliqui ac imperiti homines ratione talis similitudinis, pro Deo Sanctum illum adorassent, si non à Divina providentia præcautum fuisset. Quomodò hoc ita factum, audiamus. Mirum valdè est reperiri cæterorum Apostolorum reliquias, & non Joannis; sed nec fieri de hujus Sancti Apostoli reliquiis mentionem. Scio plerosque Scriptores piè asserere, Joannem in Paradiso terrestri cum sanctissimo Propheta Elia & Enoch vitā protrahere: sed eò nemini datur accessus. Aliorum Apostolorum corpora summa cum reverentia à Fidelibus extolluntur, *cultu hyperduliæ* honorantur & implorantur: solius ergo Joannis sacrum corpus

manebit inhonoratum & inglorium? Id pro certo habetur, *Quid de eius sacratissimo corpore sit, nescitur.* Scribit B. Thomas à Villa Nova, multos ad Sepulchrum Apostoli venisse, ut debito cultu venerarentur corpus, si repertum fuisset, *sed accurrentes* (ait) *ad tumulum, nihil ibidem invenerunt: de Apostolo autem quid factum sit, omninò nescitur.* S. P. Augustini testimonium addo: *Clausis tumuli foribus, gratia resurrectionis ablatum est, ut constaret sepultura, nec inveniretur sepultus. Denique cum sacerdotes, honorandi causa, corpus inquirerent, reserato aditu, tumulus non potuit reddere, quem suscepit.* Mirabile factum, sed non sine profundo mysterio à Deo præordinatum.

Diez. ser. 3. de S. Ioan. B. Thom. à Villa Nov. de S. Ioan. S. Aug. in Milleloq. verbo Ioan.

Moritur Moyses, &, ne populo Israëlitico innotescat locus sepulchri ejus, Deus ipse corpus defuncti sepelire dignatur. [Mortuus est ibi Moyses servus Domini in terra Moab jubente Domino, & sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognovit homo sepulchrum ejus.] Quorsum hæc celatio tumuli & occultatio corporis famuli Dei Moysis? Et quamvis magna cum cura & diligentia Israëlitæ sæpius perquisiverint (testatur Oleaster) *nemo potuit postea invenire*, ut miratus ille ipse doctissimus Author Deum ipsum interroget: [Quare, Domine, non vis homines Servi tui maurere, Domine, non vis homines Servi tui mausolæum agnoscere, neque locum scire, quo cum recondidisti?] Hæc est ratio: Moyses fuit tam probatæ virtutis & sanctæ vitæ, ut testimonium de eo ferat populus Israel: *Non invenit ultra prophetam in Israel sicut Moyses.* Tantæ erat apud homines illos probitatis & authoritatis, ut si corpus ejus reperissent, *cultu latriæ*, uti Deum ipsum adorassent. Quapropter ut sic abusus ille evitaretur, [sepelivit eum Dominus, & non cognovit homo sepulchrum ejus. Sunt enim qui dicunt (*verbis utor Oleastri*) Dominum servi sui sepulchrum abscondisse, ne Iudæi illi Divinos honores exhiberent.]

Deuter. 34. In cap. 34. Deuter. Deuter. 34. Alphons. Mend. q. 5. de ve. mor. ap. parit. Oleaster ibid.

Sed quid Moysi cum Joanne? Quid sanctitati ejus cum bonitate illius? Noctem diei comparem, tenebras luci, aut cælo formicam. Ad rem propositam veniamus: Deus ergo, ut errorem impediret, quem fortè commissuri essent simplices & plebeii homines, Joannem adorando, Deum ipsum putantes, corpus Apostoli abscondi voluit, ne facilè inveniretur. O lilium inter flores candore nimio eminentissimum! O Joannes Sanctorum omnium excellentissime! O Virgo reliquis Virginibus ornatior, singulariter privilegiate & sponso tuo cælesti simillime! *Qui privilegio amoris præcipui, cæteris altius à Domino meruit honorari.*

Non virginali puritate tantùm, sed & doctrina & sapientia supra Apostolos & Evangelistas enituit, inter quos collocatur, pro insigni habens aquilam, quæ regina est avium & cæteris altius ad astra volitans, inconniventibus oculis Solem contemplatur. Deinde inter Theologos antomasticè Theologus intitulatur. [Sic Joannes doctrina sua cæteros Evangelistas & Theologos antecedit, ideoque Theologus dictus specialiter fuit.] Sedulius inter Evangelistas extollit, cum ita canit:

Labata c. 3. de S. Ioan.

Hoc Matthæus agens, hominem generaliter implet.
Marcus ut alta fremit vox per deserta Leonis.
Iura Sacerdotis Lucas tenet ore, juvenci.
More volans aquila verbo petit astra Ioannes.

Sedul. apud Zachar. Episc. Tom. II. Biblioth. vet. PP.

Pyrrhus rex olim in bello gerendo felicissimus, quia sæpissimè ab hostibus victoriã reportabat, milites gratulabantur eumq; generosum dicebant instar aquilæ per universum orbem efferri, & supra bellatores omnes deprædicari: quibus ipse responsum hoc dedit: [Si ego in altum tollor & velut aquila volo, vos alæ fuistis, ô milites mei, quibus ad sublimia ducor.] Idipsum de S. M. Ecclesia asseri possit, aquilam esse *magnarum alarum*, remigio universum mundũ peragrare; volare inquam in sublime, sed non nisi alis magnæ aquilæ nostræ S. Joannis: [Si Ecclesia volat, alis aquilæ magnæ Ioannis scil. volat, sapientia, Epistolis, Evangelio, sanctitate.]

Labata ubi suprà. Ezech. 17. Labata ibid.

De aquilæ pennis scribit Plinius, si aliarum avium pennis permisceantur, illas consumunt. Id sapientiæ maxime aquilæ nostræ Joannis bene congruit. Virga Aaron adjuncta virgis Sapientum Ægypti, illas statim absumpsit. *Devoravit virga Aaron virgas eorum.* Talis omninò Sapientia nostri Sancti, tales pennæ nostræ aquilæ, quæ pennas Sapientum, imò insipientum mundi (hæreticorum, dico) qui sapientes in oculis sibi videbantur, facillimè devoravit. [Scripsit enim Evangelium contra Ebionem & Cherinthum hæreticos, qui Divinitatẽ Christi negabant, affirmantes Christum ante Mariam Matrem suam minimè extitisse; hos, inquam, doctrina Evangelii sui, miraculis & prodigiis confirmata, facilè superavit & devoravit: sic pennæ aquilæ nostræ pennas hæreticorum devorarunt.

Plin. l. 10. cap. 3. Exod. 7. Labat. ubi suprà.

Non

Non modò asseram, doctrinam sancti hujus Apostoli à scriptoribus sacris maximè probari ac laudibus extolli, ut meritò consenserit Augustinus. *Cæteri Evangelistæ tamquam cum homine Domino in terra ambulabant, de Divinitate ejus pauca dixerunt: iste autem, quasi piguerit in terra ambulare, erexit se non solum super terram, sed super omnem ambitum aeris & cæli, & super omnes etiam exercitus Angelorum, omnemque constitutionem invisibilium potestatum, & pervenit ad eum, per quem facta sunt omnia.* Quinimò Gentiles ipsi acclamant & applaudunt, testante coronâ Patrum Basilij, Chrysostomi, Cyrilli Alexandrini, Eusebi; Cæsariensis &c. S. P. Augustinus *a* particulariter asseverat legisse in libris Platonis expressa hæc in laudem Evangelistæ nostri verba: *Principium Evangelij sancti Ioannis dignum esse quod litteris aureis in januis omnium Divinorum librorum inscriberetur, ubi omnes illud legere, eoque uti possent.* Quanta ergo fuerit excellentia Sapientiæ ejus, non solum ex Sanctorum encomijs, verum etiam ex Gentilium Sapientum sententia colligi potest.

in Ioan. serm. 34.

a apud Lab. t. 3. de S. Ioan.

Fons in Bœotia est non procul ab Helicone monte, quem Poëtæ à Cadmo inventum, Musis sacrum, & factum ungulâ Pegasi equi alati fabulantur, & indè ei nomen Hippocrene aut Aganippe. De quo locutus est Propertius:

Aganippæâ ludere docta lyrâ.

Mentionem etiam facit Ovidius in Fastis, ubi sic canit:

Ovid. 5. Fast.

Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Medusæi signa tenetis equi.

Et in Metamorphosi iterum memorat:

Idem 5. Metam.

Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit.

Hùc Poëtas omnes convenire fingunt & quemlibet pro ingenij capacitate de fonte illo aquas haurire. Solus Homerus, qui in arte poëticâ sibi parem non habebat (ut de eo referat Cicero, Græciæ urbes præcipuas certatim sibi vendicasse conterminum; [Homerum (inquit) Colophonij civem esse dicunt suum: Chij suum vendicant: Salaminij repetunt: Smyrnæi vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicaverunt: multi alij prætereà pugnant inter se, atque contendunt.] Castalium liquorem sine mensura bibere ex ipso fonte poterat: ex quo se poëtarum omnium esse præstantissimum commonstrabat. Doctorum Ecclesiæ & sacrorum Scriptorum singuli hauserunt Sapientiæ aquas ex fonte qui Christus est. *De plenitudine ejus omnes accepimus*, quilibet tamen in mensura & pro capacitate. *Dividens singulis prout vult:* siquidem *alij datur sermo Sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij fides, alij gratia sanitatum, alij operatio virtutum, alij Prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum;* at verò sanctus Joannes sine mensura atque ex ipso æternæ Sapientiæ fonte in ultima cœna ad libitum bibit. Novus hic Homerus inter Doctores omnes *fluenta Evangelij de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit.* Et ita Doctorum omnium sapientissimum ac excellentissimum toti se mundo comprobavit. *Cæteris altius à Domino meruit honorari.* Testis hic nobis est B. Thomas Valentianus Archiepiscopus, *a* cùm de eo dicit; *Neque fonte labra proluit Caballino; neque in bicipiti somniavit Parnasso, ut sic repentè Propheta prodiret: sed sancti Evangelij secreta de sacro Dominici pectoris fonte potavit.* S. Augustinus his verbis subscribit: *Ioannes qui supra pectus Domini in cœna recubuit, & cœlestis haustum sapientiæ, cæteris excellentius de ipso Dominici pectoris fonte potavit.* Nunquid pro archivio erat Joannes, in quo à Christo reposita abditissima Sacratissimæ Divinitatis Mysteria? Plus dicit B. Petrus Damianus: *Hoc Divina Sapientia sale ita omnis beati Ioannis doctrina videtur respersa, ut merito dicatur os Dei, lingua Spiritus sancti, logotheca Divinitatis.*

Cicero pro Arch.

Ioan. 1.

1. Cor. 12.

a serm. de S. Ioan.

a in milleloq. ver. Ioan.

a serm. de S. Ioan.

Sanctus Joannes reliquis Evangelistis dignior est, & ex visione illa Ezechielis clarè monstratur. Describit hic Propheta quadrigam illam Mysteriosam quatuor animalium per quæ non obscurè quatuor Evangelistæ repræsentantur. Unum illorum quatuor animalium habebat faciem hominis, & ecce Matthæus; aliud Leonis, ecce Marcus: tertium bovis, ecce Lucas: quartum denique aquilæ, & ecce Joannes exhibetur. Duo ad dexteram stabant. *Facies hominis & facies leonis à dextris ipsorum quatuor.* Bos ad sinistram erat: *Et facies bovis à sinistris ipsorum quatuor.* Videamus quis Aquilæ Joannis sit locus: *Et facies aquilæ desuper ipsorum quatuor.* Omnibus superior Aquila. Quis vero ne-

Ezech. 1.

sciat (NN.) ex dignitate loci subintelligi nobilitatem locati, adeò ut quanto quis situ loci excelsior, tanto dignitate & honore eminentior censeatur. Joannes ergo Aquilam pro symbolo tenens, altitudine Sapientiæ Doctores reliquos antecedit. Sancti Pontificis Gregorij *a* hæc sunt verba: [Locus Aquilæ non juxta, sed desuper esse describitur; quia Joannes, Verbum Patris dum apud Patrem esse denunciat, super cæteros Evangelistas virtute contemplationis excelluit.]

a in c. 1. Ezech.

De virtute & meritis sancti Joannis tanta & tam præclara judicia fecerunt Apostoli, ut illi soli immortalitatem adscriberent. *Sospecharon que Iuan avia de ser immortal.* Magistrum idcircò interrogant: *Domine, Hic autem quid?* De immortalitate autem Joannis intellexisse, ex subsequentibus verbis fit manifestum: *Et non dixit Iesus: Non moritur; sed, Sic eum volo manere donec veniam.* Credebant ergo Joannem non moriturum, ac per consequens sine fine victurum. Non scio tamen, ex quo immortalitatem istam conjiciant. O quàm prudenter ab Apostolis judicatum! [Olim apud Gentiles; cum hominem aliquem excellenti animo & magis pollentem virtutibus, & donis præclaris exornatum videbant; immortalem illum faciebant, dignum scilicet qui numquam morti subjaceret.] Apostoli, tanti, præ cæteris Doctoribus, Joannem æstimabant, ut immortalitate dignum reputarent; & sic tacitè virtute atque integritate eximium proclamarunt. [Discipuli quidem Christi (Scriptor idem prosequitur) talem ac tantam S. Joannis conceperant opinionem, ut si non per naturam, per gratiam eum immortalem censerent.] sic ut bene de eo canat S. Mater Ecclesia: *Qui privilegio amoris præcipui cæteris altius à Domino meruit honorari.*

Ioan. 21. *Ibidem.* *Lab. t. 3. de S. Ioan.* *Idem ubi supra.*

Joannem immortalitate præ cæteris dignum fortè opinantur, quia anteactis temporibus immortales, saltem in mentibus posterorum, fiebant illi, qui egregium aliquid à se primò inventum, in lucem produxissent, prout fecit Cleantes, qui primus hominum invenit picturam. Dipelus sculpturam, Epimetheus statuam, Chalybes ferrum, Vulcanus fulmen, Prœtus clypeũ, Ætolus jaculum, Thyrrenus tubam, Pan fistulam, Amphion musicam, Terpander citharam, Jason navim, Tergillus quadrigam, Thrason muros urbium, Perillus taurum æneum, Ægineta nummum, Fulvius Hirpinus vivaria, Phryges acu-picturam, Crassus coronas argenteas, Cyclopes turrim, Sidonius mensuras & pondera, Anaximander horologium, Achates ignem ex silice, Zoroastres artem magicam, Apollo medicinam, Ægyptij Geometriam, &c. at Joannes noster immortalitatis coronâ meruit decorari, eò quod primus fuerit inventor non rerum terrestrium, sed cælestium, cùm in recondito Sanctissimæ Trinitatis archivio æternam repererit Sapientiã, eamq; mundo sub nomine Verbi manifestârit, instruens omnes homines dicẽdo: *In principio erat Verbum.* Observatio hæc est Sanct. Joannis Chrysostomi. *a Verum quenam pacto, nullâ habitâ Patris mentione, de Filio sermonem aggreditur? Quia omnibus, Patrem esse constabat, saltem ut Deum, Vnigenitus autem ignorabatur. Quare haud immerito ad ejus cognitionem à principio statim festinavit, ut nescientibus eum ostenderet;* Sicut audiens Petrus Salvatorem dicentem: *Tu me sequere:* (id est, Tu me sequêris cum reliquis ad mortem) statim de Joanne subinterrogavit: *Hic autem quid?* Quomodo? Joannes ergo, sempernè vivet? Fortè solus ipse erit immortalis? Magnus sanè is favor, sed meritò Joanni præ cæteris est concessus. *Qui privilegio amoris præcipui, cæteris altius à Domino meruit honorari.* Idcircò fortassis S. Martyr Hippolytus *a* Joannem mortuum non esse, sed ad Paradisum terrestrem cum Sanctissimo Propheta Elia & Enoch assumptum, opinatur.

Ioan. 1. *a in c. 1. Ioan.* *Ioan. 21.* *a Orat. de cõfess. sac.*

Verumtamen Privilegium hoc Joanni maximum, præ cæteris Apostolis à Christo fuisse tenerrimo affectu dilectum, & pro sanctitate præcipuo in honore habitum, ut jure possit & meritò per excellentiam inter omnes ipse Sanctus vocari. Angelicus Doctor differentiam allegat inter Divinum amorem & humanum; amor enim humanus (ait) bonitatẽ præsupponit quâ ad amandum moveatur; Divinus autem non supponit in nobis bonitatem aliquam, sed illo ipso instanti quo ad nos amandũ movetur, bonitatem in nobis ponit; sic ut nos aliquem amemus, quia bonus est; sed nos boni sumus, quia Deus amat. Amoris ergo nostri causa movens est bonitas; sed bonitatis nostræ causa est amor Dei quo nos amat. Ex hac Theologia concluditur, amorem Dei esse bonitatis nostræ & sanctitatis mensuram: quantò enim magis amor Dei erga nos intenditur, tantò magis crescit in nobis bonitas ac sanctitas. Si velimus scire quanta sit Joannis sanctitas, videamus quam

D. Th. 1. p. q. 23. art. 4.

quàm singulari amore eum Filius Dei prædilexit. Si antonomasticè Christi Dilectus nominari dignus sit. *Discipulus quem diligebat Iesus*; consequenter igitur per excellentiam & antonomasiam Sanctus possit vocari inter omnes Sanctos, sic ut Apostolorum nemo parem sanctitatis gradum sortiri credatur. *Cæteris altius meruit honorari.* Conceptum hunc nostrum B. Petrus Damianus *a* apertissimè exprimit: *Ad tantum scilicet gratiæ provectus est privilegium, ut omnem transgrediens creaturam, illuc aciem mentis attingeret, quo non Propheta, non Patriarcha, non deniq; quisquam ab ipso mundi primordio cognoscatur in carne positus adspirasse.*

a de laud. S. Ioan. Evang.

Quàm rara itaq; sit & eximia S. Apostoli hujus sanctitas, satis ex amore Salvatoris in illum intelligitur, cùm fuerit præ reliquis summè dilectus. Princeps sit, qui duo fieri curet horologia, majus unum pro universali curia, quod signo campanæ appensæ ab omnibus audiatur: alterum minus, ex auro purissimo; minus, inquã, mole, sed tamen iisdem omnibus rotulis & cæteris ad id pertinentibus curiosius instructum: hoc in sinu suo ut quid charissimum portat, & in proprium usum solicitè servat. Apostolos omnes quasi horologium majus Deus communi totius mundi bono constituit, sicut ubique terrarum sonus audiatur. *In omnem terram exivit sonus eorum. Ite in universum mundum, prædicate Evangelium omni creaturæ* Confecit præterea horologium, minus quantitate molis, attamen pretio maximum, ex purissimo sanctitatis auro, tot constans rotulis quot Joannes enituit virtutibus & perfectionibus: fuitque horologium hoc Christo adeò charum, ut sibi soli reservarit & ipsemet ad collum gestarit, quando *recubuit in cœna super pectus ejus*. Vos discipuli mei horologium estis, ad totius mundi directionem; at verò Joannes meum erit horologium, & semper in sinu meo conferam. Et ubi Christus reperiebatur; & non Joannes? *Joannes juxta ipsum recumbebat*, (inquit B. Thomas à Villa Nova) *hic ipsum comitabatur quocunq; ibat.* Horologium hoc Divinitatem declaravit. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deũ.* Incarnationem significavit: *Et Verbum caro factum est.* Horam diei sextam indicavit, quando scilicet pro salute mundi Christus lassabatur *Hora erat quasi sexta, Fatigatus ex itinere.* Ultimam vitæ Redemptoris nostri horam insinuavit. *Sciens Iesus quia venit hora ejus, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem.* Horam denique extremi judicij ostendit. *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei.* O cælicum horologium unigenito Dei Filio reservatum! Scriptoris moderni addo verba, ut prædicta confirmẽ: [Congregatio Sanctorum velut horologium quoddam cæleste est, ad enarrandam gloriam Dei; Joannes autem Evangelista horologium minus; sed in quo ea cõtinẽtur, quæ in magno: hoc autem condidit Deus pro sinu suo: in sinu enim erat, quando sonuit hora ejus, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem; & sicut hujusmodi horologium aureum solet esse; nam ad sinum Principis tale decet id esse; sic autem fuit Joannes, charitatis scilicet auro resplendens.]

Marc 16. — Ioan. 21. — a serm. de S. Ioan. — Ioan. 1. — Ioan. 4. — Ioan. 13. — Ioan. 5. — Lab. t. 3. de S. Ioan. Evang.

Petrus ductus cupiditate sciendi quid tandem de Joanne futurum sit, confidenter Magistrum interrogat, utpote cui soli optimè credebat notũ. Audite quibus utatur verbis: *Domine. Hic autẽ quid?* Edic, obsecro, quid hic fiet? *Hic?* Fatearis, Petre, verũ. An forte ignoras nomẽ hujus, de quo interrogas? Una est equidem ex ovibus tuis. Quod si nescis, sine magna id culpa negligentiæ fieri non potest. Pastor es ovium; muneris tui est, nedum omnes noscere, sed singulas gregis tui, distincto nomine posse cõpellare. Mysterij plena est (NN) hæc Petri locutio: quapropter alium S. Scripturæ locum aggredior ut sic facilius Mysterium prætactum aperiam.

Cùm in deserto cernerent filij Israel à cœlo delapsum manna, admiratione maximà cibi deliciosissimi obstupefacti, suspicere & mussitare non cessabant, eratque hæc una omnium vox, *Manhu*? Quid est hoc? omne in se delectamentum habet. Carnem quis appetit? carnes hoc sapit. Si quis comedere panem desiderat, in hoc panem gustabit: si omnis generis fructus, omnem in hoc saporem percipiet: si quis ex appetitu depravato fortassis cepas & allia velit, in hoc gustui etiam satis factum esse probabit. *Omnis Saporis suavitatem ex eo experti fuerunt* & quia nomine proprio hoc cum mirãdis suis omnibus proprietatibus exprimere nõ poterant, toti attoniti dicebant, *Manhu? Quid est hoc!* Ignorabant quid hoc esset, q. d. Si demus nomen panis, non sufficit; habet enim prætereà saporem carnis: si carnem vocemus, neque hoc satis, cùm habeat & gustum fructus: & sic de cæteris comestibilibus discurri possit.

Hanc reor fuisse Petri mentem: Joannes, quidquid perfectionis aut prærogativarum imaginabile, in se continet, adeoque nomen dignum

num haud reperio, quo virtutes tot heroicas plenè explicem. [Cum Joannes omnis admirationis causam in se complectatur, meritò vocari potest nomen ejus, Hic autem quid?] Quàm benè de S. Joanne dixit Archiepiscopus Valentiæ: *Omnium quippe dignitatum titulos, omnes gratias & honores, quos per alios domus suæ famulos, & officiales sparsim divisit, in hoc uno plenius accumulavit. Hic Apostolus, Propheta, Evangelista, Martyr, Confessor, Virgo, Doctor, Cognatus, Amicus. Si quid aliud in Ecclesia dignitatis & gratiæ est, totum perfectissimè possidet; omni honore & dignitate in domo Dei sublimatus est; omni gratiâ & virtute decoratus. Quod si aliorum quilibet uno solo titulo in Ecclesia Dei præclarus & magnus est; quid de isto dicendum est, qui simul omnibus pollet?* Crediderim ego Petrum hæsisse confusum, quia odoris fragrantiam ac sanctitatis virtutem lilij hujus speciosissimi non valebat exprimere.

Lab. to. 3. de S. Ioan. Evang.

B. Thom. à Villa Nov. ser. de S. Ioan. Evang.

Aut certè meliùs intelligamus, *Hic autem quid?* Aristoteles (uti refert Petrus Crinitùs a) sepulchro Platonis magistri sui sic inscribi curavit: *Hic est ille quem probi omnes, &c.* Cur scripsit *Hic?* Rethorem posuisset, aut Philosophum sapientissimum. Nil simile: sed pronomine *Hic* insinuare voluit, non suppetere nomen, virtutis ejus omnisque perfectionis expressivum. *Hic dixit, ut pronomine illo omnia ejus nomina honorabilia includeret.* Eodem loquendi modo usus est Petrus, q. d. Si Apostolum nominem, id non est satis, quia etiā Evangelista. Si Evangelistæ titulo nuncupē, minus dico, quia & Doctor est. Si ut Doctorē honorem, nondū satisfacio, cùm sit insuper frater cognatus Christi: sed neque tunc satis laudavero: est enim Filius adoptivus Beatissimæ Mariæ Virginis. Nec aliud superest, quàm ut stupentes eum appellemus voce admirationis *Hic.* Vel potiùs inscientiam nostram ultrò fateamur, & defectu facundiæ impotes reddi ad laudes hujus Apostoli digno encomio perstringendas. *Hic autem quid?* Assumit hujus ævi Scriptor. [Eodem stylo usus beatus Petrus, sic Joannem extollere voluit, dicens: *Hic autem quid?* q. d. Hic Apostolus sublimis: Hic Aquila magnarum alarum: Hic tonitrui filius: Hic is, qui supra pectus Domini in cœna recubuit: Discipulus ille quem diligebat Jesus, &c. Totum hoc videtur importare emphaticum pronomen Hic.] Nec isto loquendi modo utimur, nisi cùm de Joannis dignitate atque excellentia occurrit agendum: is enim solus est, *qui Privilegio amoris præcipui cæteris altius à Domino meruit honorari.*

a Textor in Offic.

Lab. t. 3. de S. Ioan. Evang.

De Timotheo Plutarchus commemorat, ab Alexandro Magno singulari affectu fuisse dilectum, adeò ut numquam illi occurreret, quin oblato beneficio subditum ornaret. Cùm autem semel Timothei cubiculum ingressus, dormientem invenisset, catenam auream collo injecit. Viderunt Aulici, & hoc ipso favores Timotheo ab Alexandro collatos scito emblemate expresserunt. Dormientem ad litus maris in navi depinxerunt, manu retia contrahentem gravida nedum gemmarum conchylijs ac coraliorum ramis, sed etiam sceptrum & corona è cœlo illabentia apparebant, additâ hac epigraphe, *Quid expergefactus?* Hoc indicare volebant quātò favore Timotheum Rex prosequeretur, cùm etiam dormienti, præ cæteris Aulicis, benefacientem comperissent. Joannes noster dormiens *supra pectus Domini in cœna recubuit,* maximis à Christo privilegijs insignitur atque aureâ, non catenâ, sed sapientiâ decoratur, arcana cœli secretissima imbibendo. *In illo namq; ecstatico somno, quando supra pectus ejus in cœna recubuit, mira de illius Divinitate secreta cognovit.* An non jure meritoque cum Aulicis hic Apostoli dicant: Si tot ac tanta novus hic Timotheus ab Alexandro cœlesti beneficia dormiens accepit, *Quid expergefactus!* *Vide* (ait sæpè jam citatus Author) *an id cæteri assecuti fuerint, quod noster piscator sanctus, dormiens supra pectus Domini, fuit assecutus. Mas supo Ivan durmiendo en una hora, que todos los sabios vellando sobre los libros todo su vida Cæteris altius. &c.*

Plutarc. & Suidas

B Thom. à Villa Nova.

Dubium equidem manet (mi Pater) & clariori expositione est opus. Numquid ergo S. Petrus ante Apostolos reliquos in amore & favoribus primus & charissimus, adeoque etiam Joanne dilectior? Christus Salvator Petrum Collegij Apostolici Caput constituit, sui gregis Pastorem, totius mundi Pontificem, S. Ecclesiæ Sponsum, cæli terræque supremum Dominum quantum denique Pontificia dignitas ab Episcopali discrepat, tanto Petrus Joanne est major. Ad libram accedamus, & in unam lancem, quidquid gratiarum Petrus cum dignitate pontificia accepit, imponamus; in alteram Joannis favores, cùm à Virgine Maria in Filium adoptivum est assumptus, dicente Christo: *Mulier ecce filius tuus.* deinde Discipulo: *Ecce Mater tua* Intereà dilucidâ similitudine nodum solvere conabor. Episcopus aliquis duo Ecclesiastica beneficia servat

Ioan. 19.

ſervat, quæ in Religioſos duos bene meritos conferat, ut ſic obſequia fideliter impenſa, compenſet. Beneficium unum bis mille coronatis facilè conſtiterit; ſed habet annexam animarum curam, ita ut beneficiati reſidentiam & aſſiſtentiam continuam requirat, tempus prandij ſit aut nocturnæ quietis; pluvium aut ſerenū, egredi ilicò cogitur, quoties ad munia peragenda vocatur. Beneficio dives eſt, fateor, ſed non ita felix & quietus, quin potiùs miſer & ſolicitudinum plenus. Quid ergo, ſi beneficij emolumentis fruitur? Certè bolus eſt bis mille amaritudinibus conditus. Alterum mille tantū coronatorum, ſed abſque animarum cura eſt, abſque faſtidio aut anxia ſolicitudine pacificè poſſidetur. Verbo dictum: bolus eſt ſummâ refertus dulcedine, ſummeque gratus. Dicite modò (NN.) Quis duorum iſtorum plus favoris à Prælato accepit, primus, an ſecundus? Eligerem ego cum ſecundo potiùs, eſſeq; ſine faſtidio ac ſolicitudine, quàm cum primo in maximis aſſiduisque curis verſari. Duo beneficia Chriſtus habuit diſtribuenda, Eccleſiam putà, & Mariam: Eccleſiæ annexa eſt animarum cura, mille inquietudines, & onera graviſſima: Maria vero
Matt. 16. beneficium ſimplex ſine moleſtijs, ſine animi angore. Eccleſia Petro datur: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Ecce beneficium Eccleſiaſticum; ſed *Paſce oves meas.* Ecce annexas curas. Alterum ſimplex & beneficium ſine cura, ſine ullo onere Joanni confertur: *Ecce Mater tua.* Bilancem denuò jam videatis (NN.) utriusq; dignitatem ac favores expendite, judices eſtis: Uter duorum beneficiatorum putandus ſit fortunatior? Tibi ſit Eccleſia, Petre, & tua ſemper manere poſſit; neq; invidiam timeas aut ullius offenſionem; Joannes Mariam retinere deſiderat, ſeque illo pontificatu verè beatum ac ſummè contentum liberè confiteatur. Aliorum hic conferre judicia lubet. Arnoldus Carnotenſis *a* ita decidit: [Petro commendatur Eccleſia, tibi Maria: illi tumultuoſa negotia, tibi pacifica: illi atria, & veſtibulum, & altaria ſanguinum; tibi commendatur altare incenſi & Sancta Sanctorum. Ad culmen myſterij tui nullus tecum admittitur.] Nec minus eleganter B. Thomas a Villa Nova *a* concludit. *Pendebat in cruce moriturus; aderat ibi Dilectus, quid ſibi allegaretur expectans Quid tibi, dilecte, legabo? Quid in ultimis dabo tibi? Ecce Mater tua; Hæc omnium, quæ poſſideo, chariſſima & pretioſiſſima gemma: hanc dono. O magnum dilectionis indicium! Suo loco apud Matrem ſubſtituit eum, & pro ſe in Filium Virgini reliquit eum. Huic gratiæ quid amplius addi poteſt?* Beneficium ſanè maximum, cui nil ſolicitudinis, nil planè incommodi poterat umquam eſſe annexum. *Iam ex hoc intelligere licebit, quantæ felicitatis & gloriæ fuerit, tot annos cum Virgine commorari; eam ſic ut filius, alloqui, ejus decore, præſentiâ & jucundo colloquio tam familiariter frui, ejus magiſterio imbui, ejus exemplo & moribus inſtrui.*

a apud Andr. Pint. Ramirez Antolog. 4 §. 3 n. 235.

a ſer. de S. Ioan. Evang.

Sed nec ſilentio prætereundum, quod gratiæ beneficijque causâ Joanni etiam conceſſum. Hic Apoſtolus noſter pro clypeo fuit Chriſto Domino: propugnator ſtrenuus, & conſolator intimus uſque ad mortem fideliter permanſit. Triſtabatur Salvator & proditionem Judæ præmeditans, gemens ait. *Vnus veſtrum me traditurus eſt.* Clypeum Joannes ſtatim oppoſuit, ut doloris retunderet ictus, dicens: *Domine, quis eſt qui tradet te?* q. d. Sciam, obſecro, Domine, quiſnam tam impius & ſceleſtus, ut nefandum hoc auſit: Ecce ego ad nutum tuum ero, tuebor & defendam. [Recubuit ſupra pectus Domini, quaſi clypeus, quem ſupra cor applicuerat Jeſus, ut eo retunderet peſſimum ictum Judæ.] *Ioan. 21. Ibidem. Labat. t. 3 de laud. S. Ioan. Evang.*

Joannes ſemper & ubique Chriſti comes individuus. Cùm ambularet juxta mare Tiberiadis, aderat Joannes: aſcendens ad montem Thabor, Joannem aſſumpſit: ingreſſus in domum Principis, ut filiam reſuſcitet, teſtem Joannem adhibuit: iturus ad nuptias in Cana Galileæ, Joannem voluit habere convivam: proficiſcens Hieroſolymam, ut ſacratiſſimæ paſſioni initium daret, Joannem adeſſe curavit: in cœnaculo aſſedit Joannes, & inde ad hortum Gethſemani eſt comitatus, neque uſque ad atrium Pontificis ſequi trepidavit: denique in cruce pendenti adſtitit Joannes, & numquam à Chriſto avelli potuit, ſed fideliſſimum ſe comitem probavit, quamquam cæteri, *relicto eo omnes fugerunt.* Solus Joannes ſeparari non patiebatur: *Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum.* Per adoleſcentem eum SS. Patres Joannem intelligunt. Semper itaque Domino adfuit Joannes; ideo fortaſſis, quia ſi Solem eſſe Chriſtum, dicamus fatebitur, *Ego ſum lux mundi*; ſed Ioannes numquid umbraculum. Et ut ſic de eo verificatum, *Quo pergis, eodem vergo.* Hinc miles quidam, ut conſtantiam & robur animi indicet, eſſeque in bello moriendum potius, quàm clypeum turpiter abjiciendum, ſic breviter inſculpſit: *Aut in hoc, aut cum hoc.* Quid ergo mirum eſt,

Matt. 4. Matt. 17. Luc. 9. Ioan. 2. Matt. 20. Marc. 14. Ioan. 17. Ioan. 19. Matt. 26. Marc. 14. S. Thom. Ianſen. S. Gregor. 14. moral. c. 23.

Otho Vanus. est, Christum habuisse Joannem in vita & in morte comitem? Joannes Christi clypeus erat, ut quasi diceret Christus: Cum Joanne sim, aut potius non sim: cum eo vivere, cum eo mori velim. *Aut in hoc, aut cum hoc.*

Mos olim Atheniensibus erat & lege firmatus, ut in bello clypeum quisque integrum conservaret, si præmio vel honore affici desiderabat: opprobrio autem maximo vertebatur, clypeum è bello fractum, in Patriam referre. Unde, cùm Epaminondas dux inter Athenienses armis inclytus in conflictu ab hostibus ad mortē graviter esset læsus, moribundus hoc ultimum sollicitè interrogavit, scutumne integrum adhuc esset. Ubi salvum esse intellexit, bene est, inquit proferte, ut videam, osculer & in amplexu lubens immoriar. Ita referunt Valerius Maximus & Justinus *a* in Annalibus. [Ut relatus in castra semianimis, vocem spiritumque collegit, id unum à circumstantibus requisivit, num cadenti sibi scutum ademisset hostis. Quod ut servatum audivit, allatum voluit, laborum gloriæ socium osculatus est; atque ita gratulabundus expiravit.] Joannes noster Christi clypeus & in hoc gloriatus est, ut ubiq; salvum esse sollicitè curârit; imò etiam illæsum servarit.

a hist.l.6.

Joannes cum Petro in domum Principis Sacerdotum introivit; Petrus ibi naufragium pass' est, cùm turpiter negavit; at Joannes nec cecidit nec ab hostibus læsionem accepit. In Pathmos insulam relegatus, integer illic & salvus remansit: in ferventis olei dolium projectus, incolumis exivit: ab infuso illi veneno Dominus illæsum præservavit. Cùm deniq; foret ad mortem Filius Dei gravissimè vulneratus, & jam daturus spiritum, caput dimisit *Inclinato capite.* Videre adhuc in extremo illo vitæ momento gestiebat salvusne clypeus ejus Joannes esset; ô cùm eum cruci adstantem videret illæsum, sic tacitâ mente verba ultima concepit: Bene est, & satis id mihi, Clypeum cùm video salvum, gloriabor, & jam lubens morior. *Tradidit Spiritum.* Et quis dubitet, voluisse Christum, (ubi Joannem clypeum suum vidit, exantlatorum laborum individuum socium) Epaminodam hic esse, Joannem inquam, inclinato capite amanter intueri, expansis brachijs scutum hoc amplecti, & ante mortem, ultimum adhuc osculum dare. [Cùm igitur Joannes Evangelista clypeus Christi extiterit, consequens est, ut illum indemnem servare curârit, sicut de facto servavit, Clypeus enim Christi erat, & ad ejus spectabat honorem, eum conservare.]

Ioan. 19.

Lab.t.3. de S.Ioan. Evang.

O Joannes, lilium vere candidissimum! Quidquid gratiarum aut gloriæ mirari in alijs possim, in te eminenter totum reperio. Aquila es meritorum volatu & prærogativarum alis super astra ascendens, sic ut vel oculis eminus assequi non valeam. Quidquid de tuis dixero laudibus, minus est, & plus expedit, ubi totus obstupescit mundus, alto potius silentio venerari.

Ad cælum Empyreum properantem, vos (N N.) oculo admirationis sequimini: &, cùm ingenij mei acies eò pertingere numquam posset, discursus mei volatum contraham. Vos interim mente assequi conamini, quò nec arte, nec industriâ, nec linguæ facundiâ sperem facile pervenire. Hoc modo velim, ut ad gloriam Apostoli nostri, quem in charitatis operibus hactenus prædicamus eximium, eleemosynam solito majorem singuli faciatis.

PARS SECUNDA.

QVi *privilegio amoris præcipui cæteris altius à Domino meruit honorari.* Privilegio supra omnes Martyres est. Quorundam opinio fert, Angelum ei diem & horam obitus indicasse, &, morte jam imminente, Discipulos convocasse, ultima salutis verba dedisse, hortando omnes & singulos, ut in dilectione sæpissime cōmendata permanerent, in defensione Catholicæ fidei constanter perseverarent, eiq; locum sepulturæ pararent. Finito ergo discursu, in tumulo disposito collocatus & pallio involutus spiritū Deo reddidit ac placide obdormivit. ita sentiunt S. Hieronymus, Eusebius, Nicephorus, Epiphanius, Isidorus, Tertullianus & alij.

D. Hier. l. de Script. Eccl. Eusebl.l.5. hist. Eccl. cap.14. Nicephor. lib.1.c.35. Epiphan. hom. 79. Isidor.l. de vita & obitu Sanct.c.7 Tertull. de an.c. 50.

Econtrà tamen sentit S. Martyr Hippolitus, *a* non esse mortuum, sed, ut tactum suprà, ad Paradisum terrestrem evectum. Unde Glossa ad hæc Christi Servatoris verba, *Sic eum volo manere, donec veniam,* sententiam sancti Scriptoris probare videtur expressis his verbis: *Nolo eum per Martyrium consummare, sed expectare eum in placidam absolutionem carnis suæ, quando ego veniens recipiam eum in æterna beatitudine.* Ex quibus non obscure deducitur superstitem esse Joannem, neque adhuc Martyrio finivisse vitā. Atque hinc alia emergit difficultas. Si non occubuit hic S. Apostolus Martyrio, quomodo ergo dici possit Martyr? *Mors est de ratione Martyrij,* uti Angelicus Doctor affirmat. Hoc Joannis est

a de consen. sac. apud Laur. Zam.l.3. disf.20. §.10.

D.Th. p.2.q.124

eſt privilegium; ſiquidem cæteri Martyres, ut palmam obtineant Martyrij, vivere deſinant, neceſſe eſt, & morte violentâ extinguantur; at verò Apoſtolus noſter ante mortem, ante Martyrij ultimas pœnas Martyr eſſe meruit, & glorioſo hoc titulo ab ipſomet Salvatore decorari.

Matt. 20

Cùm ad Chriſtum acceſſit Zebedæi uxor pro filijs ſupplex, *Dic ut ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.* Salvator reſpondit: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* S. Paginæ expoſitores, per calicem ſignificari Martyrium, aſſerunt. Ita Divus Hieronymus: *Calicem in Scripturis Divinis paſſionem intelligimus.* Rupertus Abbas: *Nomine calicis paſſionem voluit ſignificare Martyrij, quâ & ipſum & illos decebat conſummari.* Ad hunc Martyrij calicem bibendum promptiſſimos ſe eſſe reſpondent: *Poſſumus.* Quod Sanctus Remigius a exponit: *At il[illegible]em Martyrij libertatem, conſtantiamque re[illegible]li[illegible] [illegible]ibituros ſe pollicentur.* Atque adeò [illegible] *tinebant,* [illegible] *Calicem quidem meum bi-* Chriſtus ſubjunxit [illegible]inere; utriq; veſtrû *betis.* Pro certo hoc à me r[illegible] [illegible]hryſoſtomus corona Martyrij reſervatur. C[illegible] [illegible]ena ibi: *Dominus autem* (ait) *eis prophetat* [illegible] *bona, id eſt, Martyrio dignos efficiendos. Atque hoc mihi intellectu difficile,* ut dixi: ſi enim ſolum Jacobus Martyrij pœnas luit & moritur, Joannes autem vel adhuc vivit, vel certè morte naturali occubuit, quomodo utrique dictum à Chriſto, *Bibetis?* Dixiſſet, *Unus veſtrum, id eſt, Iacobus bibet calicem Martyrij.*

Matt. 20 — a in Catena D. Thom. in Matth. — a in Catena D. Thom.

Dubium hoc etiam S. Hieronymus a movit. *Quæritur quomodo calicem Martyrij filij Zebedæi, Iacobus videlicet & Ioannes, biberint, cum Scriptura narret Iacobum tantum Apoſtolum ab Herode capite truncatum; Ioannes autem propria morte vitam finierit?* Ex ceremonia Sanctæ matris Eccleſiæ obſcuritas hæc & dubitatio tolli poteſt.

a in Catena D. Th. ad litt.

Durandus & Innocentius quærunt, quare ſolemnioribus Feſtis trina fiat incenſatio in Veſperis, Matutinis, ac Laudibus, eaque in trib⁹ altarium diſtinctis locis, in cornu Epiſtolæ, Evangelij & in medio; & ubique tribus vicibus incenſetur in Miſſa Solemni, ſcilicet in Introitu in Offertorio, & Elevatione. Petût igitur cur ter ducatur thuribulum, cur non ſemel, vel quater aut quinies? Non caret myſterio iſta ceremonia. Reſpondent illi per trinam iſtam incenſationem trinam Magdalenæ unctionem repræſentari. *Quia Magdalena ter Corpori Chriſti unguentum exhibuit.* Miror, Doctores hâc adducere rationem, cùm duabus tantum vicibus Magdalenam unxiſſe Chriſti corpus, conſtet; ſemel in ædibus Simonis Leproſi in Bethania, prout referunt S. Matthæus & S. Marcus in Evangelio; & hæc quidem illa ipſa eſt unctio, de qua ſcribit & S. Joannes, ut rectè Janſenius annotavit his verbis: [Jeſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus: fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat. Abſurdum eſt dicere, diverſas fuiſſe unctiones: utraq; enim in Bethania circa tempus paſſionis facta eſt à muliere, utraq; fit unguento nardi piſtici pretioſi, in utraque æſtimatur trecentis denarijs, atque indignationem Diſcipulorum in utraque ſecutam Dominus ſimiliter cohibuit.] Et doctè concludit: [Jam quia Joannes in cœna ſua dicit Martham miniſtraſſe, & Lazarum unum fuiſſe ex diſcumbentibus, non conſequitur, hanc cœnam in domo Marthæ & Lazari factam. Ut autem in domo Simonis leproſi Martha miniſtraret & Lazarus accumberet, in cauſa potuerunt eſſe diverſa; nempè vel vicinitas & domorum contiguitas, vel conſanguinitas, vel denique arctiſſima familiaritas, quæ erat inter Diſcipulos Domini credentes in ipſum.]

Durand. Id. — in Rat. Div. offic. — Matt. 26. — Matt. 14. — Ioan 12. — Corn. Ian Com. in Concord. Evang. c. 109.

Altera unctio facta eſt in domo Phariſæi, uti in Evangelio S. Lucæ ſcriptum eſt; *Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix, attulit alabaſtrum unguenti, & unguento ungebat.* Nec invenio ſæpius unxiſſe pedes Salvatoris. Quomodo ergo verè Durandus affirmet non ſolum bis, ſed ter Corpori Chriſti Magdalenam unguentum exhibuiſſe?

Luc. 7.

Dicat fortaſſis aliquis, ſepulto Domino, idq; jam tertio factum. *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Ieſum.* At contrà reponam, non tunc unxiſſe de facto, quia Salvatorem non reperierunt, ſed ab Angelo audiunt eſſe reſuſcitatum: *Surrexit, non eſt hic.* Quod autē jam tertio quidem actualiter non unxerint, non illis animus defuit (quippe quæ celerrimè eo fine advenerant) ſed poteſtas adeoq; cum voluntas pro facto habeatur, cenſeri poſſint effectivè etiam tertiò unxiſſe, non minùs quàm vicibus anteactis, ut bene locutus ſit Durandus. Audite verba, [Quod autem Sacerdos tertio ſuperducit & circumducit incenſû, deſignat quod Maria Magdalena ter exhibuit unguentû circa Corp⁹ Jeſu. Tertiò, cû emit aromata, ut veniēs ungeret Jeſû jā poſitû in ſepulchro: voluntas enim pro facto re-

Marc. 16. — & Innoc. Papa III. de Myſt. Miſſæ l. 2. c. 56.

putatur, cùm & per ipsam non steterit, quo minus expleverit quod incepit.]

Non aliter Apostolus noster martyrij coronam alacriter quæsivit, dum in ferventis olei ahenum intrepidè prosilijt, ut sic moriens inter Martyres locum mereretur. Quid si non permiserit Christus, sed ut scutum sibi charissimum præservârit, nil tamen ex parte Ioannis defuerit quo minus Martyr gloriosus occumberet. An minus idcircò Martyris titulo possit condecorari? Absit, Christum audire videor. Bono sis animo, mi Ioannes, actu quidem Martyr non morieris, uti frater tuus Iacobus; quia tamen ex parte tua nil defecerit, voluntatem compensabo, non secus ac si actuali Martyrio fores occisus; adeoque vos ambo *calicem meum bibetis*. S. Hieronymus aperte consentit. *Ioannes non defuit Martyrio, ex quo voluntas pro facto accipitur*. B. Thomas à Villa Nova *a* disertis verbis confirmat: *Non enim Ioannes morti, sed mors Ioanni defuit in martyrio. Verè, sicut illi Dominus ante promiserat, calicem Domini bibit, & sine morte, Martyrij meritum & gloriam obtinuit, & Martyrum aureola in cælo est coronatus*. Michael de Palatio ita prosequitur: [Si Martyrium subsecutum non fuit, per Ioannem non stetit, qui ferventis olei expertus est fervores, qui satis essent ut alij orbarentur halitu; verum Ioanni dilecto, Dei opitulante gratiâ, cesserunt. O verè maximum privilegium, ex solo voluntatis affectu Martyrem æstimari!

a serm. de S. Ioan. Evang.

Scio non deesse, qui sustinent Martyrium subijsse, cum Christum cruci affixum vidit: tum, sensisse (ajunt) cum Virgine Matre afflictissima dolores omnes & cruciatus, quos in sacratissimâ humanitate Redemptor tulit, Et hoc majorem Apostolo nostro addit gloriam. [Crucifixus hic fuit ejus gladius, hic eum Martyrem fecit, & idem doloris gladius, qui cor Mariæ transverberavit, scilicet Christus in cruce, hic idem Ioannem Martyrem fecit. O illustre Martyrium quem Christi dolores Martyrem effecerunt! Verè calicem Christi bibit Ioannes, dum Christi passione ipse torquetur.]

Osorius in Festo S. Ioan. Evang.

Ecce ergo Joannes favoribus cœli dives & privilegijs excellens. Felicem se duxit Abraham cùm à Domino nomen ejus adjectâ litterâ illustrabatur. *Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram, sed apellaberis Abraham*. Pro summo hoc beneficio & honore habuit, &, in grati animi signum, curvatis humiliter genibus gratias retulit. *Cecidit Abraham in faciem suam, tamquam tantum onus ferre non posset*. Tantam ego gloriam, Deus bone! non mereor, pudore suffundor, & quid umquam in vita retribuam, nescio. Quid hoc? tantine putanda est adjecta litera? [Abraham inter alia beneficia, quæ illi conservanda recenset, hoc præcipuè dedit, ut Abraham vocaretur, unâ litterâ nomine accepto, ub unius litteræ additione tanto gravetur pondere Abram, Abraham factus.] Ioannem intueor, potiori jure quàm Abraham, reclinantem in cœna, & pectori Dominico incumbentem. *Recubuit supra pectus Domini*. An fortè tanta fuerit favorum & beneficiorum à Christo acceptorum multitudo, ut non esset ferendo? Recubuit? Unde mihi persuasum est, numquam ab ullo mortalium satis laudari posse S. Ioannis Evangelistæ dignitates & merita, ut ab oriente ad occidentem mundus universus obstupescat.

Gen. 17.

Novar. in Vmbr. Virg. c. 14. n. 186.

Quapropter, ut in punctum silentij discursus hic meus desinat, verbo concludam, tot esse Ioannis excellentias, tot hujus candidissimi Lilij decores, ut numerum conficerent infinitum, in quo quantumvis numerem, plus semper aliquid restet. Optem à vobis celebrari potius eloquente cordis affectu, quem interno ego cultu jam reverebor & profundo silentio. Ite in pace.

IN FESTO SANCTORUM INNOCENTUM.

ARGUMENTUM.

Immortalem consecuti sunt gloriam Innocentes eo ipso tempore quo Herodes ferocienti temeritate desævi it & recenter natos occidit. Nec mirum; siquidem sub amarâ Martyrii cortice cælestis gloria invenitur. Quàm cæca sit & effera mortalium ambitio, vel ex Regis impiissimi nefaria & scelerata mente conjiciemus.

THEMA.

Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus. Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. S. Matth. cap. 2.

NOn miramur (NN.) fructum cohærere ramo, ramum trunco, flumen mari, radium soli, effectum causæ, adamantem ferro, eò quòd qualitas contraria non detur, quæ continuationem istam impediat: mirandû hoc tamen, objecta esse, inter quæ, etsi summa sit qualitatum antipathia continuatio nihilominus reperiretur: mirum id, inquam, videri possit etiam viris doctis, neque facilè rationem exponant. In scriptura sacra conjunctionem inter lucem & aquam lego inseperabilem. Vix bene jacta erant mundi fundamenta, & aquæ erumpentes viam Spiritui cælico apparabant. *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, & illo ipso momento lux diffundebatur, ut splendoris penicillo ingeniosa pictrix opus Omnipotentis obscurum revideret in tela universi delineatum. *Fiat lux. Et facta est lux.* Populus Israël, excusso servitutis Ægyptiacę jugo, aufugiens Deû propitium habuit; die enim direxit itinerantes nube, quæ non aliud quam aquarum urna; nocte verò columna ignis (qui luminis pater est) viam rectam ostendit. *Dominus autem præcedebat eos, ad ostendendum viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* Joannes vidit mare, quod fluminum sinus est, commixtum ignî, à quo ceu fonte primo lux emanat. *Vidi mare mixtum igne.* De vulnere quod Longinus inflixit lateri Christi, *exivit sanguis & aqua*, & in Longini oculis, quorum alter cæcitatis caligine obscuratus, subitò lux infulsit. [Cum ex infirmitate ejus oculi caligassent, Sanguis Christi per lanceam decurrens, oculos tetigit, & protinus clarè vidit.]

Gen. 1.

Exod. 13.

Apoc. 15.

Ioan. 19.

Petr. de Natal. in vita Long. l 3. c. 221.

Si modò à naturæ statu ad gratiæ ordinem veniamus, & à sensu litterali ad moralem intelligentiam penetremus, atque quid aqua, quid lux significet, videamus, occurret supradicta conjunctio. Lux est æternæ gloriæ symbolum. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. In lumine tuo videbimus lumen. Lucem habitat inaccessibilem.* Et S. P. Augustinus in has frequenter erupit voces: *O lux, quam non videt alia lux, quæ obtenebras omnem lucem; & lumen quod excæcas omne extraneum lumen; lux à qua omnis lux; lumen ad quod omne lumen est tenebræ, ad quod omnis lux obscuritas: lux suprema, quam cæcitas non obnubilat, quam caligo non hebetat, quam tenebræ non offuscant: lux quæ illuminas omnia, tota simul & semel & semper.*

Ioan. 8.

Psal. 75. 1. Tim. 6.

S. Aug. verbo Lux in Milleloq.

Per aquas intelligimus cædes & tormenta
Psam. 87. Martyribus illata. *Omnes fluctus tuos induxisti*
Psal. 80. *super me. Probavi te apud aquam contradictionis.*
Psal. 65. *Transivimus per ignem & aquam. Et transvexit*
Sap. 10. *eos per aquam nimiam*, Michaël à Bononia Carm.
in Psalmos, sic exponit: [isto modo accipi-
Incogn. in untur fluctus pro acerbitate pœnæ. *Et alibi*; Per
Psal. 87. fluctus autem, adversa à mundo vel diabolo
vers. procurata. *ac tandem concludit*: Per aquas in-
1487. tellige adversitates pœnas & miserias vitæ præ-
Item. in sentis: rectè enim per aquas adversitas vitæ præ-
Psal. 42. sentis figuratur.] Lux itaque gloriam, aqua
vers. 697. Martyrium denotat. *Innocentes pro Christo in-*
In Ps. 68. *fantes occisi sunt: ab iniquo Rege lactentes inter-*
num. *fecti sunt*. Ecce aqua, ecce Martyrium. *Ipsum se-*
1086. *quuntur Agnum sine macula, & dicunt semper:*
Gloria tibi Domine. Ecce gloria.

S. M. Eccl Hæreo, & quid hic pro titulo discursus mei
in Officio sumam, nescio, de gloriâ, an de Martyrio di-
SS. Innoc. cam, fuerintne Innocentes in persecutione Herodis Martyres facti, an verò glorificati: cùm tamen aquæ lux individuus sit comes, & inter Martyrium ac gloriam sola intercedat vocabuli differentia, hæc mea erit propositio quam probatum eo, SS. Innocentum Martyrium esse quandam cælestis beatitudinis gloriam, & glorificatos Innocentes hoc ipso quò Martyrio affecti; sub accidentibus Martyrij essentiam gloriæ cælestis contineri. Et Cùm tantæ impietatis Herodes sit Author, in altera discursus mei parte, videndum quid eò crudelitatis Tyrannum Regem adduxit. Intereà cum aqua dictionis meæ audientium cordia rigabo, Tu, sol Divine, radio supernæ gratiæ mentes illumina.

PARS PRIMA.

Mirum videbitur plerisque, scio, & simplicibus paradoxum quod dicam, cùm in Martyrio dolores, in gloria lætitiam incredibilem experiamur; probo tamen; ac primò quidem Authoritatem adfero S. Patris Hilarij, qui vel solo termino gloriæ; neque alijs explicare quidditatem Martyrij posse videbatur, ubi de Innocentibus locutus, ait: *In æternita-*
tis enim profectum per Martyrij gloriam effere-
S. Hilar. *bantur*, addens illorum stragem meram fuisse
apud Ians gloriam sub Martyrij habitu repositam. Atque
in Con- hæc est S. P. Augustini doctrina, cui omninò
cord. acquiescendum.
Eva. c. 11. Audistis, ni fallor, sæpiùs (NN.) de servis Dei Enoch & Elia, quos ob zelum Verbi Dei atque exactam mandatorum observantiam magnis effert laudibus S. Scriptura, æterna hominum memoriâ dignos. Dicitur, nondum persolvisse eos ultimum naturæ debitum, sed in Paradiso terrestri, in summa tranquillitate vitam protrahere, usque ad finem mundi, utpotè reservatos à Deo in adventum Anti-Christi. Tertullianus ita asserit: *Translati sunt*
Enoch & Elias, nec mors eorum reperta est, di- l. de
lata scilicet: cæterùm morituri reservantur, ut Anim.
Anti-Christum sanguine suo extinguant. Et Eu- cap. 20.
gyppus Abbas: *Elias ante adventum Iudicis Sal-*
vatoris non immeritò speratur esse venturus, qui c. 141.
etiam nunc vivere non immeritò creditur. Fateamini verum; si determinato tempore & hi mortui fuissent, uti mortuos legimus Abraham, Isaac, Jacob; Melchisedech & alios, peto an non etiam Ascensionis die in cælum cum Salvatore venissent, æternâ beatitudine cum Sanctis reliquis præmiandi? Extra dubium est, Deus ergo utrumque gloriâ privavit, per omne tempus illud, & usque ad mundi eversionem. Et verè equidem sine illorum præjudicio non facit Deus, nec justitiam hic distributivam observat, gloriæ debitum illis suspendendo. Respondet S. Augustinus, Deum abundè remuneraturum gloriam tanto tempore subtractam, Martyrio ambos coronando. *Compensabitur eis tolerando Martyrium.* Quid hoc propriè, *compensare? compensare*, id est, *reddere aliquid ad æqualitatem.* Accepero v. g. centum aûreos mutuos eo pacto, ut intra mensem restituam; expirat terminus; &, quia nummos non habeo paratos, reddo æquivalens, puta monile tanti aut certè majoris pretij, & sic aureos concessos compenso. Isto sensu lusit Ovidius:

Tot tamen amissis te compensavimus unum. Ovid. Epist. 8.

Ergóne hoc velit Augustinus, Deum compensaturum gloriam Paradisi Prophetis illis debitam, concesso Martyrio? S. Patris ea mens est, tanti Deum agonem Martyrij, quanti coronam gloriæ æstimare.

S. Pater Ambrosius ad Apostoli Ioannis verba, *Quod factum est, in ipso vita erat*, affirmat,
Christum omnium, quæ tetigit, naturas mira- Ioan. 1.
biliter comutasse, quemadmodum id ipsum de terra in creatione hominis Franconius Abbas
insinuat his verbis; O lutum, quàm fragile, quã de Grat.
vile, quam abjectum eras! Ecce quàm solidum, Dei tom.
quàm

quàm gratum, quàm gloriosũ factũ es, postquã in manus cælestis Figuli assumptum es: lutum in Deum solidatum est.] Ita etiam Christus, si aquas tangebat, eas sanctificabat; si tenebat, in lucem convertebat; si infirmitatem, in sanitatem commutabat; si peccatorem, in justum; si mortem, in vitam transformabat. *Infantia in Christo facta fuit, ergo infantia in Christo vita fuit. Vulnus in Christo factum fuit, ergo vulnus in Christo vita fuit. Mors in Christo facta fuit, ergo mors in Christo vita fuit.* Et Cardinalis Toletus: [Verbum enim (*inquit*) quod sola sua Divinitate, omnium creator erat, ratione carnis in se acceptæ & Divinitati conjunctæ, auctor est vitæ; non enim aliter fecit hominem vivere, nisi per carnem; non quia non posset, sed quia ita facere ab æterno disposuit.] Humanitate sua sacratissima tetigit Christus & recepit, quotquot Martyria imaginari quis posset; dicendum ergo nedum sanctificata ea esse, sed in suum contrarium permutata. Quid Martyrium antequam attingeret Salvator? Dolor & mors acerba; at verò à Christi tactu mutata in gaudium & vitam gloriosam. S. Augustinum audite confirmantem: *Ecce Martyrium Christi, & apud homines in hoc mundo, non solum non est opprobrium, sed magnum est ornamentum. Ecce non solum in conspectu Domini, verum etiam in conspectu hominum iam pretiosa est mors Sanctorum eius. Ecce non solum non contemnuntur, verum etiam magnis honoribus præferuntur Martyres eius.*

S. Ambr. in c. 1. Ioan.

in cap. 1. Ioan.

Tom. 8. ser. 9. in Ps. 118.

Gloria, intuitu Dei quæ Sanctos beat, à Theologis Divina vocatur. Sic Martyrium respectu Christi utpotè subjecti recipientis, dici possit Divinum, quia à Christo jam Deificatum. Theologos consulamus & ab eis inquiramus, an non ea sit illorum doctrina, & vera hæc propositio: Quidquid à Verbo assumptum, Divinum factum est? Hinc per *communicationem idiomatum*, Sanguinem Salvatoris docent, esse Divinum, carnem Divinam, animam Divinam, corpus Divinum, humanitatem Divinam; imò etiam crucem ipsam vocant Divinam, quòd humeris eam Christus portarit, adeoque, ut quid Divinum, *cultu latria*, non aliter quàm ipsummet Deum adorari.

Quis autem ignoret, Christum assumpsisse dolores nostros, & omne Martyriorum genus à Tyrannis excogitatum in se suscepisse? *Dolores nostros ipse portavit.* Nemo igitur neget, Martyriis aliquid Divinum inesse; ut propterea pari veniant passu cum gloria. Etenim, si verum est Philosophorum hoc dogma. *Forma dat esse specificum rei, cuius est forma, & denominatio desumitur magis à forma, quàm à materia*, cùm sancti Martyres (ut ita dicam) Martyrii Divini formam recipiunt, vocari meritò Martyres Divini possint; & cum Sancti Innocentes in Martyrio Divinitatis formam acceperint, Divini facti sunt non minus quàm à gloria Sancti cælites glorificati.

Quando in S. Scriptura & SS. Patribus de gloria cælesti fit sermo, nomine lactis, mellis & dulcedinis metaphoricè efferunt. Ita David: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!* Et S. Augustinus adjungit: *Hanc dulcedinem tuam ineffabilem, ut reor, ipse gustaverat, qui dicebat: Quàm magna multitudo dulcedinis tua, Domine!* Et Sanctus ille Pater de gloria repetens, quam Christus Apostolis communicarat, & specialiter Petro, ait: *Hanc ut gustavit Petrus, omnium inferiorum oblitus, clamavit quasi ebrius: Domine, bonum est nos hic esse; hic moremur & contemplemur, quia nullo alio indigemus; sufficit nobis, Domine, videre te; sufficit tanta dulcedine saturari. Vnam stillam gustavit iste dulcedinis, & omnem aliam dulcedinem fastidivit.*

Psal. 30. S. Aug. Soliliq. c. 22.

S. Aug. in Milleloq. verb. Dulcedo.

Sic ubi facta est mentio de deliciis terræ promissionis, per quas in sensu anagogico æternæ gloriæ felicitatem colligimus, metaphora lactis & mellis repræsentantur. [Iuravit Patribus tuis, ut daret tibi terram fluentem lacte & melle. Audi Israel & observa ut facias, quæ præcepit tibi Dominus, & bene sit tibi, & multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus Patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem. In die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de terra Ægypti, in terram quam provideram eis, fluẽtem lacte & melle, quæ est egregia inter omnes terras.] Et hinc deducitur, à cælesti gloria omnẽ excludi amaritudinẽ, & ineffabilem dulcedinẽ contineri. Videndum nunc (NN.) utrum cum gloria in hoc etiam conveniat Martyrium, quod alvearium possit dulcedine mellis abundans, & apes mellificantes meritò Martyres nominari. Ne tamen hyperbolicè loqui me credatis & exoticum, Joannis Chrysostomi audite sententiam expressam his verbis: *Omnes ad Martyrium quasi ad alvearium apes volant.*

Exod. 13. Deuter. 6. Ezech. 20.

S. Ioan. Chrysost. in Mart. SS. Iuven. & Max.

Gloriam, ut præmium affectus, Deus impertitur iis, quos amat; & quanto flagrantior est

affectus,

affectus, tanto majus est gloriæ donum, quo remunerat. An nō mecum sentietis omnes, Martyrium esse speciem gloriæ, si id diligentibus se, ut amoris præmium, à Deo datum commonstrem? Tribus vicibus S. Petrum de dilectione Salvator interrogat: *Simon Ioannis diligis me plus his?* Respondit Apostolus: Quid hoc à me petis? Tu, Domine cordium inspector, & secretissima perscrutans, ut optimè omnium noris, quantus sit erga te amor meus. *Tu scis, Domine, quia amo te.* Iterū cælestis Magister petit: *Simon Ioannis, diligis me?* Etiam, Domine, dixi: & quis de maximo meo in te affectu dubitet? Si lubet, experiaris, ut, quod jam verbis, factis probem. Tertiò idem replicat: *Simon Ioannis, amas me?*

Ioan. 21. Magister bone, jam tibi mentem aperui: vis ut seria magis fide testificer, aut instrumento Notarii publici obstringam? Quid ergo? Cupis ut sanguinem profundam vel etiam vitam? Ad omnia præsto futurum semper invenies. Satis superq; jam habeo, respondit Christus, video quod ames, & amori tam syncero præmium reponam. Quid hoc, Salvator mi? Fortassis Evangelici gregis illi committere regimen intendis? aut Apostolici Collegii caput cōstitues? vel cæli terræq; principatum & plenum illi dominiū reservasti? Nil simile: alia meditor beneficia referenda. *Amen, amen, dico tibi, cum esses iunior cin-*

Ioan. 21. *gebas te, & ambulabas ubi volebas; cum autem senueris, alius cinget te, & ducet quò non vis.* Singula hæc attentè perpendamus. Quid hoc sibi vult, *Cum esses junior cingebas te, & ambulabas ubi volebas?* Tertullianus, olim more receptum fuisse scribit, ut cum rei crucifigebantur, ad medium corporis fascia alligarentur, quò manus facilius reliquorum membrorum onus sustinere sic possent. *Alius cinget te.* Junior ipse te cingebas, at cùm jam senueris, carnifices in cruce te cingent. *Tunc Petrus ab alio cingitur, cum cruce accingitur,* inquit Tertullianus. Tunc *ambulabas quo volebas;* at cum jam cani sunt tibi

in Catena D. Thom. in c. 21. Ioan. crines, Romam traheris, quò ire recusas. *Ducet quò tu non vis. Crucifigēdus, quo nollet, est ductus,* ait S. Augustinus. Tandem in cruce manus extendes. Id ergo, verbo dictum, volebat Christus: Petre, amorem in me tuum compensabo, & in præmium dabo Martyrium, quod pro pignore accipe cælestis gloriæ, quam tibi in alteram vitam reservo. Merces tua crux erit: *Hoc ut crucifigaris.* Christus ergo amorem Petri examinat priusquam Martyrium conferat, hoc ipso innuens (ut bene docet S. Fulgentius) gloriam ubique Martyrium comitari, ad quod consequendum, necesse est ut semper in Dei Servis amor præcedat. *Primitius Christus Dominus Petrum ad confessionem amoris invitat, ut facultatem ponendæ animæ, suo deinceps amatori concedat.* Accedit S. Joannes Chrysostomus: *Cum dixisset Petro Dominus de amore quem habebat ad ipsum, pronunciat ei Martyrium, quod pro ipso debebat sustinere; erudire nos volens, quomodo eum amare oportet. Vnde dicit: Amen, amen dico tibi, cum junior esses cingebas te, &c.* posteà ita concludit: *Hoc autem dixit, significans, qua morte clarificaturus esset Deum. Non dixit, moriturus esset, ut discas, quoniam pati pro Christo, gloria est patientis & honor.*

S. Fulgent. ad Tras. Regem. S. Ioan. Chrysost. in Catena D. Thom.

Alludit (ni fallor) ad crucem Petrus Damianus, quam in præmium à Christo Petrus accepit, cum glorioso titulo sic eam insignit: *Victorum corona.* Meo quidem judicio meliùs crucis proprietates expressisset, patibulum dicendo, mortis instrumentum & acerbi Martyrii. Hanc reor fuisse beati viri mentem, q. v. d. Servi Dei, post acerrimas persecutiones, quas ab impiis Ecclesiæ hostibus pertulerint, in agone mercedem recipient, pro præmio Martyrium crucis obtinentes. Sed quomodò hoc sit, cum pro mercede gloriam cælestem Redemptor noster illis addixerit? Testis mihi S. Matthæus in Evangelio. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis, cum persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* S. Augustinus hunc locum exponit: *Non hic cælos puto dici superiores partes huius visibilis mundi: non enim merces vestra in rebus visibilibus collocanda est; sed in cælis dictum puto, in spiritualibus firmamentis, ubi habitat sempiterna iustitia.* Ut quid tandem pro gloria offert crucem? Ergóne Deus fallit nec stat promissis? Dixisset igitur B. Petrus Damianus, & meliùs, *Gloria, non crux, est victorum corona;* siquidem asserente S. Remigio, [Obsequium quod ipsis sub religionis opinione delectum est, mercede non fraudat.]

serm. de Exal. S. Crucis.

Matth. 5.

in catena D. Tho. ad Litt.

in Cat. D. Tho.

Difficile & hoc superest. In Martyrologio Romano legitur de S. Anastasia, cùm ad Martyrium iret, sitientem à Cyrillo refrigerium petivisse, & aquam statim impetrasse, Cyrillo autē pro exhibito charitatis opere præmium Deus concessit; siquidem (ut habetur in Martyrologio)

logio) *Martyrium pro mercede accipit.* Quid hoc? An non ergo Deus gloriam promisit exercentibus misericordiam, exempli gratiâ, alicui sitienti potum offerentibus? Nunquid apud Matthæum Veritas ipsa asseverat: *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam?* Idem expressè S. Marcus enunciat: *Quisquis potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo; amen dico vobis, non perdet mercedem suã.* Et merces ista, quid aliud quàm gloria? S. Matthæus affirmat: *Sitivi, & dedistis mihi bibere,* atque ideò. *Venite Benedicti, possidete paratum vobis Regnum.* Iansenius apertè confirmat, Euangelistæ hîc mentem exponens: [Docet magnum præmium manere etiam eos qui suo nomine infirmos Fidelium vel minimo aliquo afficiunt beneficio, quale est præbere potum aquæ frigidæ.] Et alibi explicat quale futurum sit istud præmium, ubi dicit si non æternum, defectu requisitæ dispositionis in nobis, saltem temporale aliquod obtinendum. [Opus tale sine remuneratione, vel in præsenti, vel in futura vita non reliquendum, sed qui fecerit, mercedem suam erit accepturus, si non æternam, saltem aliquam temporalem: Pro uno calice aquæ frigidæ, ipse tribuit Regnum cælorum.] Quare igitur Cyrillus mercedem non habuit, sed Martyrium? *Martyrium pro mercede accepit:* quia tanti est Martyrium apud Deum, quanti gloria & Martyrium largitur pro gloria, ut idem sit & martyrizari ac glorificari. Bene proinde locutus est B. Petrus Damianus, cùm ait: *Crux est victorum Corona.* Quoties ergo Deus pressos in hoc mundo & vexatos, qui patenter ferunt, cruce & Martyrio remunerat, non minùs quàm cælorum Regnum ac gloriæ coronam donat.

Martyrol. Rom. V. Kal. Oct.

Matth. 10.

Marc. 9.

Matth. 25.

in Concord. Euang. c. 54.

Idem c. 71.

Alb. Pat. ser. 8. fer. 4. Ciner.

Beati qui cælesti perfruuntur gloriâ, calamitates non sentiunt, neque adversis deijci possunt, sed interminabili felicitate potiuntur. *Et mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà.* Idem SS. Martyribus evenit; nihil in Martyrio sinistrum, nil infaustum ferunt. Inquirunt SS. Patres cur lanceâ profossum fuerit Christi latus dextrum, cur non potiùs sinistrum? Seraphicus Doctor hanc adfert rationem: *Pro nimio tui amoris fervore voluit lanceâ suum latus aperire, ut demonstraret quod tibi tradidit cor.* Si verum hoc, magis ad sinistram partem cor, quàm ad dextram locari, potiùs sinistrum latus aperuisset, ut inde faci-

Apoc. 21.

S. Bonav. in stim. Amor.

liùs ad cor pervenisset. Quid ad hæc Longinus? Quare latus istud non perfodisti? Respondet ille, ideò sic à se factum, quia cùm ad latus dextrum Christus caput inclinavit, locum, quò lancea pertingerem, designavit. Et tu pijssime Salvator, ut quid inclinato dextrorsùm capite indicasti, velle te lateris dextri apertionem, non sinistri? Innuit sic bonus Iesus, ex inflicto hîc vulnere sanguinem affluxurum & aquam; per hanc autem persecutiones, &c, per illum significari Martyrium, constat. Voluit ergo latus dextrum vulnerari, ut, emanante hinc sanguine & aquâ, disceret mundus, persecutionum aquas & Martyrij sanguinem non esse infelicitatis, quinimò maximæ nostræ felicitatis omina, non in Martyrio dolores, sed gaudia; non pœnas, sed gloriam reperiri. [Et cur adeò tristia & acerba signa non magis à sinistris notabantur? Plane simul enunciabantur tribulationum Iustorum qualitates, quæ dexteræ sunt & nunciæ venientis felicitatis,] Excandescat impiorum malitia, & SS Innocentibus gravissima infligant tormenta; victa tandem illorum perfidia cedet his, quos scuto inexpugnabili cælum munit & protegit. Ex minis atque excidijs intentatis trophæa exsurgunt, & ubi Tyrannus in Sanctitatis deletionem conspirat, ad triumphum invitat. A barbaris illis persecutoribus currus gloriosus construitur, non feretrum funerale. Non itaque ad mortem raptavit Herodes puerulos, sed ad gloriam elevavit.

Didac. Ponfer. t. 3. c. 12 §. 4. in Ioan.

Feri sint ac ferrei Tyranni, & quidquid ad crudelitatem facit, exerceant: etiam infernus pateat ad Servorum Dei perditionem; sanguinem innocentem immitissimus Herodes effundat, ut Regnum solus ipse possideat; Tarquinium imitetur, & non papaveri floribus cinctum, sed puerulis Bethleemitis vitæ innocentiâ formosissimis, amputet caput. Quid inde festendum tandem erit, post tot tempestates, vincula, carceres & tam copiosi effusionē sanguinis, nihil infaustum sequi, sed veræ felicitatis ea esse prænuncia.

Ne tamen mihi soli credatis, patientissimi Iobi testimonium adfero. Ille, cùm ab infernali adversario gravia pateretur incommoda, ita exponit: *Ad dexteram Orientis calamitates meæ illicò surrexerunt.* Non absque ratione, omnes diaboli insidias & persecutiones sibi evenire à dextra affirmat, non à sinistra Orientis. Dicendum erat, quantum ego judico, *Ad sinistram Orientis* insurrexisse Chaldæos & armenta dari-

Iob. 39.

diripuisse; vento valido ædes subitò eversas, ac filios interemisse; ulceribus plenum esse & toto corpore læsum, an non hoc valdè sinistrum videatur & maximè adversum? Ut quid igitur asserit, *Ad dexteram venerunt calamitates?* mille locis ostendi possit tam in sacris quàm profanis, per *dextram* res prosperas significari (*Adsit Domitianus dexter ac volens*) per *sinistram* aliquando adversa: & videtur hoc sensu canere Ovidius:

Quinc. l. procem. l. 4.

Dî precor, à nobis omen removete sinistrum. Fast.

Et Hinc, putem, moribundus Iacob filios benedixit, Manassem sinistrâ & Ephraim dextrâ, ut huic prospera, isti adversa futura indicaret [Dextera semper meliora esse videbantur, contrà sinistra infortunia.] Ita expressè S. Augustinus docet his verbis: *Per dexteram prosperitas, per sinistram adversitas significatur: quia dextra in Scriptura nominatur in omnibus bonis, sinistra in malis.* Ideo prædestinati ad dextram erunt, reprobi ad sinistram. *Hoc significat* (prosequitur S. Pater) *quod etiam in judicio dixit, se agnos statuere ad dexteram, hœdos autem ad sinistram esse positurum.*

Guil. Hum. in c. 28 Gen. S. Aug. T. 3. loc. super Gen. lo. 86. Idem. T. 3. de agon. Christ. c. 26.

Quid inde infert patientissimus Propheta? Adversa ista, quæ sinistra quidem apparebant, sub accidentibus tamen illis veræ felicitatis substantiam continere, ita, ut sub conchæ fœcundæ asperâ cortice candidam & pretiosam margaritam efformari compertum est. Audite Gilberti Abbatis verba. [Iure ventum illum (*inquit*) dextrum vocavit, qui nihil ei quivit sinistrum inferre; quin etiam coronæ gloriæ viro justo comportavit augmentum, quando virtus probata enituit, & quando provocata excrevit.]

ferm. 38.

Armentur ergo Tyranni, insolescant contra SS. Martyres, & furias infernales etiam provocent, nil tamen nocebunt, siquidem in gloria Martyrij nil patiuntur, sed gaudent, non secus ac Beati in cælo. Inflicta vulnera, sanguis effusus, rotæ, cruces & aculei, felicitatis sunt effectus, non calamitatis; eventus dextri sunt, non sinistri.

Felicissimi vos Innocentes, quos impijssimi Herodis gladius in tenerrimâ ætate de terra eradicavit: ut cæli horto amœnissimo insereret: non fuit hæc tyranni crudelitas, quæ oculos, vestros lachrymarum aliquâ nube obscuret, quin potiùs gloriæ splendore quodam illuminet & recreet. *Occiduntur pro Christo parvuli;* (loquitur S. Augustinus) *pro justitia moritur innocentia. Quàm beata ætas, quæ necdum Christum potest loqui, & jam pro Christo meretur occidi! nondum opportuna ætas confessioni, & jam idonea passioni! Quam feliciter nati, quibus in primo nascendi lumine, æterna vita obviam venit! Incurrunt quidem inter ipsa primordia accepta lucis periculum & finem salutis, sed de ipso protinus fine capiunt principia æternitatis; immaturi quidem videntur ad mortem, sed feliciter moriuntur ad vitam. Vixdum degustaverunt præsentem, statim transeunt ad futuram. Nondum ingressi infantiæ cunas, & jam perveniunt ad coronas. Rapiuntur quidem amplexibus matrum, sed recipiuntur gremiis Angelorum.*)

S. Aug. ser. 4. Innoc. & serm. & Ord. ser. 9. de Sanct. 10.

Nota est historia de pictore illo, qui cùm non posset equi pulcherrimi spumam ad vivum depingere, iratus spongiam accepit, quâ penicillos solitus expurgare, & maculatam diversis coloribus, ori equi admovit, ut expungeret, sed tamē nunquam melius pinxisset, & sic quod defectu patientiæ non potuit, per iram effecit. Cùm innocentes hodiè contemplor, videre videor generosissimorum equitum exercitum; Herodes quidem ferri applicat spongiam, ut deleat, Martyrij admotis cruciatibus, contra tamē evênit: spe frustratus est Rex; cùm enim putavit deprimere & extinguere parvulos, exaltavit in terris & ita gloriosiores reddidit, quàm umquam aliter fieri poterant; ut vel hinc clarè jam videamus, quàm verè sit ab Apostolo dictum: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt.* Et S. Augustinus effectum iræ Regis in pueris Innocentibus considerans, sensa sic exprimit: *Numquam profanus hostis beatis parvulis tantum prodesse potuisset obsequio, quantum profuit odio.*

Pet. Rom. in Venit. evit. §. 3. Aresius lib. 3 num. 34.

Rom. 8.

apud Ludolph. à Saxon. p. 1. c. 13.

Beati in cælo securi sunt, neque ullo modo umquam periclitantur; cælum ruat & universus orbis, stabunt tamen illi infracti. Neque dixeris, solùm esse proprium Beatis illis, qui jam cælesti gloriâ perfruuntur; id enim & Martyribus convenire, jam ostendam. Mandaverat Deus Noe ut arcam extrueret, ut foret ipse cum creaturis reliquis ab universali diluvio liber: *Fac tibi arcam de lignis lævigatis.* Septuaginta Interpretes legunt, *Fac tibi arcam de lignis quadratis.* Sed in quem finem voluit Deus arcam formari ex lignis quadris? Impossibile videri possit; nam oportet lignorum alia longiora esse, alia rotunda, multa triangularia &c. juxta fabrilis artis exigentiam.

Gen. 6. 70. Interp.

S. Augustinus dicit arcam fuisse figuram

Ps. 86. & in Mille-loq. Item in Dia-log. 65. 99. q. 2. t. 4. & Lib. 15. de Civit. Dei, c. 26

Ecclesiæ. *Arca Noë figuram gestabat Ecclesiæ.* Et alibi confirmat iisdem verbis, *Arca significabat Ecclesiam.* Ligna ex quibus unitis construitur, sunt Sancti, & singulariter Martyres: quia si ligna illa prius iteratis ictibus contundi oportuit, ferro secari, serra dividi, dolabra æquari, clavis perforari, ita fit cum Martyribus istis. Unde S. Augustinus ait; *Sicut arca de lignis quadratis construebatur, ita Ecclesia de Sanctis construitur.* Sunt autem illi figuræ quadræ; *Nam quadratum lapidem* (inquit idem S. Pater) *quacumque verteris, stat*, non secus ac alea, quoquò eam projeceris, erecta manet, adeò ut scito emblemate non nemo expresserit, addita voce *Semper jactatus, semper erectus.* Ita sancti Martyres, mystica S. Ecclesiæ ligna quadratæ sunt figuræ, perire non possunt, cælum ruat, sursum deorsum, ultrò citroque terra invertatur, numquam cadent. Hoc itaque nedum est proprium Beatis in Patria, sed & Martyribus in via; his virtute Martyrii, illis intuitu gloriæ, possessio firma manet. [Non enim frustrà ædificata est arca Noë de lignis quadratis, quæ figuram gestabat Ecclesiæ; (*verba pono S. Augustini.*) Quid est enim Quadrati? Attende similitudinem quadrati lapidis, si impellitur & si qua vertitur, non cadit: nam quadratum lapidem quacumq; verteris, stat: similis debet esse Christianus: in omni tentatione, Christianus non cadit:]

Sancti Innocentes, quos Herodes occidit, ligna minima sunt, ex quibus Arca Ecclesiæ constructa est; quantumvis conetur Tyrannus evertere, vulnerando, laniando, trucidando, præcipitare numquam poterit; semper erecti, utpote figuræ quadratæ, stabunt, neque subversionis incurrent discrimen: at verò ex multiplicatis hostium persecutionibus infantes minimi accrescunt perfectionibus innumeris & constantes manent.

Hoc unum præterea Martyres habent in terra, quod non Beati in cælo. A maledicorum linguis impetantur cælites & ludibrio excipiantur ab impiis, nihil quidem illorum gloriæ detrahetur: at verò in Tyrannorum persecutionibus non solùm nil perdunt Martyres, sed gloriam novam acquirunt & augent. In illorum Persona

Iob 29. loquebatur Job: *In nidulo meo moriar, & sicut Palma multiplicabo dies meos.* Hebræus legit:

Tigurina. *Et sicut arena.* Tigurina: *Et sicut Phœnix.* Palma, Arena & Phœnix quomodo simul sint, & conveniant? Palma terræ planta, & aquæ confinis est; Phœnix moritur in flammis & renascitur. Quid ergo his tam diversis voluit Propheta? Hoc intendit, credo: Si Martyres durissima à persecutoribus sustineant, ad internecionem adigantur, & in terram vellantur, victi non occumbunt, sed sicut Palmæ resurgunt gloriosè triumphantes. Si in aquas jactentur, merita accumulant, *& sicut arena* multiplicantur: non immoriuntur, sed renascuntur ut Phœnix. [Et sicut Phœnix. Et planta est, & Arena, & Phœnix vir justus, ne ullo sciat cedere elemento, sed ex omni contrario gloriæ recipiat augmentum.]

Didac. P nser. lib. 15. c. 5. §. 4.

Et, si pro persecutionibus toleratis & carcere, data sit à Rege corona aurea fidelissimo Joseph, ut Rupertus adfert. *Pro compedibus carceris, à Rege auream catenam accepit; pro servili vinculo, annuloque ferreo, regium accepit annulum; pro habitu sordido, indutus est sola byssina: pro antri squalore, adeptus est amplum imperii currũ.* Nil minus accipient isti Martyres, non catenam auream, sed gloriæ coronam; non annulum regium, sed remunerationem æternam; non vestẽ byssinam, sed beatitudinis stolam; non currum denique terrestrem, sed Paradisi triumphum. Nõdum erant habiles ad certamen ineundum contra Tyrannos, sed jam erant experti & apti ad reportandam victoriam. *Nondum motibus membrorum valent suscipere pugnam*, (inquit S. Augustinus) *& iam victuri efferunt palmam.* Triumphantes curru mortis evehuntur ad capitolium æternæ vitæ. *Nati sunt ad mortem*, (Prosequitur idem S. Pater,) *sed continuò eos mors reddit vitæ.* Instar globorum igneorum impulsu furoris tyrannici inferiora hæc perrumpentes, ad cælum empyreum subvolarunt. In membris illis, gladio ceu aratro subactis, gratiam seminavit, ut inde meritorum surculi pullularent. Non in plagis istis mors prævaluit, sed exorta est vita: & priusquam mortis pallor obductus, ab oriente Paradisi circumfulserunt radii gloriæ.

S. Aug. lib. de symb. tract. 3. t. 9. c. 4.

Verùm (NN.) quid gloriæ cum Martyrio? aliud omnino est, glorificari, & Martyrem effici. Si tamen foret S. Chrysostomo optio libera eligendi, aut in terra Martyrium, aut in cælo gloriam, quid, putatis, faceret? Fatentem audite, *mallem pati pro Christo, quam honorari pro Christo*: meritò quidem, *quia potior beatitudo pati pro Christo, quam cum illo glorificari.* Nec est quod objiciat aliquis, Chrysostomum sic maluisse, ex vitæ tædio, ut ab ærumnis liber ad requiem perveniret: non quod mortem

S. Chrys. Hom. 5. de Pœnit. Laur. de Ponte in Sap. Salom. c. 10. n. 14.

tem vellet, quam imminentem præsentiens timuit & abhorruit, sed miseriarum quæreret finem. Nemo hoc dicat; nam super illa verba Apostoli, *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus*, mentem denuò exprimit & fervens patiendi desiderium. *Ne mihi commemores regnum cælorum, nec coronas illas immarcescibiles, nec præmia, sed hæc ipsa, quæ præstò sunt, quæ afflictionem habent, quæ ærumnas & labores multos: hæc in medium affer, & poteris ostendere quod ob hæc magis sit gloriosum.*

Rom. 5. S. Chrys. in Ep. ad Rom. c. 5.

Hoc tamen possit obtrudi, eam esse unius opinionem, neque consequenter ex ea allegandam esse legem, aut formandum judicium universale. Facilè hic assentiar, si non plures sint istius mentis. Mirum est, Apostolum Christi Andream duos dies, in patibulo crucis, in summis tormentis vivum pependisse. *Biduo vivens in cruce beatus Andreas, &c.* Si ita statim ac crucifixus, mortuus fuisset, nunquid ereptus à tantis cruciatibus, Nonne anima ad cælum ilicò evolasset pro labore mercedem æternam receptura? Cur igitur biduum privatur gloriâ, & detinetur in gravissimis illis pœnis Martyrii? Credite (NN.) tanta erat gloria, & tam magna dulcedo, quam percipiebat in cruce pendens, ut maluerit biduum privari cælesti gloria, ne biduum Martyrii perderet, q. d. Crux hæc verus est Paradisus, Martyrium hoc, quid aliud, quàm gloria? Tanta perfundebatur dulcedine, ut per totum corpus diffusa, illud alvearium mellis efficeret, & sepulchrum manna suavissimo repletum adverteretur. *Aiunt de sepulchro S. Andreæ manna in modum farinæ emanasse.*

Eccles. in Fest. S. Andreæ. Histor. Lombard. de S. Andr.

Testem ex inferis Luciferum ipsum darem, si non esset ipse mendaciorum author, nec leges prohiberent. *Testis criminosus esse non potest*, præsertim ubi *crimen est grave & notorium, & criminosus in ipso crimine perseverat.* Sed quis nesciat è radice fœtida odoriferum excludi lilium, ex toxico haberi antidotum, ex obscuritate syllogismi fallacis veritatis claritatem non adumbrari, sed illustrari, & candorem erui? Dicam ergo. Petrus in monte Thabor cælesti recreatus gloria, Dominum precabatur, ut posset semper in loco isto versari, ubi æterna felicitate potiri dabatur, ibique perenniter habitare, ubi cælesti beatitudine sine fine gauderet. *Domine bonum est nos hic esse.* Origines hic subintrat & subtiliter, ut solet, examinat, petieritne Petrus motu proprio hanc sibi fieri gratiam, an verò instinctus ab alio, concluditque fecisse instigante diabolo. *Forsitan & in hoc malitiosè operabatur diabolus, per eum, qui nesciebat quid loquebatur.* Dicit itaque fuisse Infernalis tentatoris occultum valdè hoc stratagema, utpotè qui bono nostro semper invidens, diutius ferre non poterat, Deum conferre suis tantam gloriam, qua per demerita se videbat privatum. Persuadendum ergo potius Petro, ut pro decessu instaret, & ita oraret: *Domine bonum est, nos hinc discedere.* Non sic, inquit diabolus, non sic: ut mihi bene sit, *melius est hic eos esse.* Intellexerat, de quibus rebus institutus erat sermo. *Dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem, id est de Passione & morte sua.* Ita S. Thomas. Secum hunc discursum diabolus efformabat: Si in monte remaneant, cælesti gloria perfruentur; si discedant hinc, Christus Ierosolymam ibit, initium passioni daturus, Apostoli per universum orbem dispergentur ad prædicandum Fidem, & sic obtinebunt Martyrium, sub cujus accidentibus gloria invenitur: optarem quidem ab utraque hac gloria esse exclusos, sed non facilè effecero. Quid igitur? Non video modum nisi ut Petrum inducam, ad eligendum ex duabus istis, minorem gloriam, scilicet illam montis Thabor, & hac via intentum assequar, cùm majorem gloriam perdet, quæ ex Martyrio redundat. Eoque instigavit Petrum, ut diceret: [Domine, Bonum est nos hic esse. Faciamus hic tria tabernacula. Ut istinc discas, dæmonis, non hominis esse judicium, gloriam Passioni præferre; & beatius æstimari glorificari, quàm pro Christo pati.]

C. supe. c. de Test. l. fin. C. de prob. Matth. 17. Origen. in Matth. hom. 3. D. Tom. 3 q. 45. art. 3. Laur. de à Ponte. To. 2. in Sap. c. 10. n. 8.

Et tam verum hoc (NN) quod dixi, ut si non essent in terra Martyres, non videretur perfecta in cælo beatitudo, quasi Martyrium foret cælestis gloriæ complementum. Adeste Theologi, audire à vobis hic lubet, ut æterna beatitudo perfectè completa sit, quid requiratur. Nunquid omnis lætitia & jucunditas, quam excogitare quis possit, ita ut, si vel unica consolatio desideraretur, plenum gaudium non haberetur in cælo, neque perfecta beatitudo? Quocirca dicebat Psalmista: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo*, vel (legunt alii) *satietate deliciarum: Delectationes in dextera tua usque in finem.* S. August. explicat: *Dexteram regnum gloriam, beatitudinem, felicitatemque æternæ vitæ accipite.* Agedum: si vel unica spiritualis & sancta lætitia tibi desit in cælo; nonne quodam modo

Psal. 15. S. Aug. in expos. Symbol. & de orat. jer. 2 Ita Gen[e]b. in Ps. 15. n. 12.

modo imperfectam dices, eò quòd desiderium tuum abundè non satiet? Et hoc non dixeris, si nil ibi desiderari ampliùs possit? Sed quænam est lætitia, quam in cœlo non habeant Beati? Illa est, quâ perfunduntur Servi Dei cùm pro fide certantes, sustinent Martyrium.

Psal.89. *Lætati sumus, pro diebus quibus vidimus mala.* S. Apostolus

Rom.5. Paulus hâc lætitiâ recreatus, fatetur: *Superabundo gaudio in omni tribulatione. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij.*

Actor.5. Et beati, cùm pati non possint, neque etiam lætitiæ & gloriæ redundantis sunt capaces; cupere quidem possunt, sed non assequi. Attamen, ut cum Terentio loquar, *Vetus hoc est, communia esse amicorum inter se omnia.*

in Adelph. Martyres hanc suam gloriam cum beatis cœli incolis partiuntur, & sic etiam hi perfectè satiantur in Beatitudine. *Audeo dicere* (inquit S. Bernardus) *expertem beatitudinis esse illam cælestem Patriam, nisi fateatur quod hac lætitiâ fruatur ex me, & in me.*

Nonnemo fortassis difficultatem adhuc moveat, addatque gloriam lætitiæ confœderatam esse, & à planctu semper aversam. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, &*

Apoc.21. *mors ultrà non erit, neque luctus, neque dolor.* S. Augustinus exclamat: *O felix Patria ubi dolor numquam sentitur, ubi gemitus numquam auditur, ubi triste numquam videtur, ubi lætitia semper habetur, ubi nullum malum timetur!* At verò in SS. Innocentum Martyrio lætitia non reperitur nil quod exhilaret aut soletur, ut meritò commiseratione intimè commota sit Rachel. *Vox in Rhama audita est, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios suos.* Dicendum ergo Martyrium doloriferum potius, quàm gloriosum. Contrarium ego repeto, & vel ex ipso Rachelis planctu, Martyrium Innocentum gloriam quandam esse confirmo. Attendite; particulatim totum, ut contigit, enarrabo.

Impius ille & inhumanus Judææ Tyrannus, Regni coronam & sceptrum perdere, nato jam novo Rege, timebat: solicitus erat, & angebatur quo uti consilio posset: maximo timoris cruciatu præpeditus ad loquendum, tacitè secum volvebat. Itane? Viderem ego hisce oculis alterum Judææ Dominatorem? Egòne subderer fortassis uni eorum jam qui ad jussa mea trepidant, & ad singula obsequentissimè parent? Ah! absit hoc: Quæram Regem, & occidam potius: submergam effuso subditorum sanguine, & sic honori & Regno meo consulam. Prudentis est naturæ, merces in mare projicere, nihilq; curare dummodo navis à periculo salva sit. Ea Hortulani industria est, folia præsecare, ut planta ipsa liberè magis in altum crescat. Membra cætera pereant, modò, quod præcipuum est in Regno, caput servetur. Adeste milites, & stricto gladio persequimini, etiamsi mille justos occidatis, modò reus non evadat, perimantur innocētes. Canis hic rabidus, (NN.) cùm in manu nil possit in umbrā sævit, præcipitq; puerulos omnes, quotquot in Judæa, sine ulla exceptione aut commiseratione crudelissimè trucidari.

Intereà cum impiam sententiam exequuntur carnifices, ab Ecclesia Rachel plorans introducitur, de filiorum internecione cum lachrymis querens. *Vox in Rhama audita est, ploratus & ululatus multus.* Luctum omitte, pulcherrima Rachel, lachrymas absterge, & serenato vultu gaude; non sunt tui, sed sororis tuæ Liæ liberi sunt, quorum hic sanguinem vides, & immersa tot corpora: filijs tuis bene est, salvi sunt & in pace: ergo contenta jam esto & ne ultrà plangas.

Respondit Rachel: Quid? Filij mei vivunt? Martyrio non sunt affecti? Hinc illa mea afflictio: iste est doloris gladius, quo cor meum perfodi sentio. Plangam ergo, nec facilè aliquis cōsolabitur, *quia non sunt*, scilicet, *occisi* in persecutione tyrannicâ. Quomodò, Rachel? Tantam sævitiam in filios adhibes, in sanguinem, in temetipsam facta crudelis? Ubi jam maternum pectus & tenerrima illa dilectio? Tigridem dixero ferocissimam, non mulierem benignam, non misericordem parentem. Scio equidem, si Innocentes puerulos in cruciatu vidisses, prima omnium auxilium attulisses, & miserata solatium. Lachrymas tum excussissent ferrei illi carnifices instar Leonum indomitorum ferocientes, quando hic in pectus insultat, iste caput, ille manus & brachia amputat, alter infantulos ad parietem allidit, alius strangulat vivos, & alius cor perforat; hic iste in cunis dormientes extinguit, & fit quietis lectus acerbæ mortis feretrum, & hic tenelli & verè Angelici puerulí mortis & somni propinquitatem indigitant. Eheu! Adesdum Rachel & audi (prò dolor! quis hic lachrymas contineat? gemitus & lamenta matrum, quæ nondum à Partus doloribus liberæ &, vix in lucem editos pueros, coguntur videre occisos. Vide hic matrem, ut filiolum salvet, fugam arripit; sed non evadit; ibi ad preces recurrit, neq; istæ juvant: hæc prolem humi la-

miatam cernens effusa in lachrymas, pectus tundit: ista vociferans natum inclamat, & non est qui respondeat: illa solicitè dilectum quærit, neque reperit: hæc inventum exanguem, lachrymis abluit: ista extinctum amplectitur ulnis, ut calefaciat & fortassis ad vitam resuscitet. Si quæ charissimum uteri sui pignus dimittere renuit, & amplexibus retinet, gladio statim ei pectus transfigitur, ut unde lac vitæ anteà suxerat, hauriret parvulus sanguinem mortis.

Hi sunt, Rachel, desolatarum parentum dolores & acerba lamenta; & primi sunt ex Bethleem deplorandi eventus. Converte obsecro luctum in gaudium. *Noluit consolari.* Ratio est, *quia non sunt* scilicet occisi & Martyrio coronati. Plangit itaque & consolationem nullam admittit, quia filij ejus Martyrium non subierunt, ut filij Liæ q. d. Quamdiu non sunt vulnerati in corpore neq; sanguine sparso profuderunt pro Domino vitam, privantur gloriâ, & cùm non Martyres, glorificati etiam non sunt. Origenes *a* loquatur. *Cum tribus Iuda ex Lia, tribus autem Ioseph & Benjamin ex Rachele, considerata illorũ Infantium, qui ex Iuda occisi sunt, felicitate, deflevit, quod non suis contigerit pro Christo mori, & illos, quasi non essent, existimavit* Lia tamen non lugebat (inquit S. Hilarius,) quia partus ejus *in æternitatis profectum pro Martyrij gloria efferebantur: consolatio enim pro re amissa adhibenda est, non vero pro re accepta.* Tandem ita concludit S. P. Augustinus: *Tunc ergo Rachel cœpit filios suos plorare, quando filios sororis suæ in tali causa vidit occisos, ut æterna vita heredes existerent: cui enim aliquid adversi evenerit, ex felicitate alterius, infausta sua miserè luget.*

a hom. 3 in divers.

O felices vos Innocentes! Martyres dicam, an factos gloriosos, nescio; si tamen Martyrium pro gloria sit, prædicabo per manus carnificum in Martyrio glorificatos. Herodes impius nimio suo dedecore in vos factus crudelis in corporibus vestris ceu marmore cãdidissimo puritatis nitore sculpsit, & charactere cicatricũ & sanguinis, gloriam impressit. Per Martyrium priùs gloriosi dicti estis in terra, quàm in gloriã ingressi & habiti Martyres in cælo. Lamentetur itaq; Rachel, & suorum infortunium deploret, *quia non sunt*, Exultet Lia, quia ex ejus sanguine oriundi, *mercedem habent* (S. Hieronymi sunt verba) *effusi sanguinis pro Christo, & pro terra Herodis inimici tenent Regna cælorum, & reversuri sunt in Sedem pristinam, quando pro corpore humilitatis receperunt corpus gloriosum.*

Pargoletti Innocenti
Martyri sfortunati,
Felici ne tormenti
Fra le pene beati
Fate del cielo acquisto
Vittime offerte in Sacrificio à Christo.

Guid. Cas p. 3.

Christus non despexit suos milites, sed prævenit, quibus dedit ante triumphare quam vivere: quos fecit capere sine concertatione victoriam: quos donavit coronis, antequam membris: quos voluit virtutibus vitia præterire: ante cælum possidere, quàm terram: nec ante humanis inserere, quàm Divinis. Præmisit ergo Christus suos milites, non amisit; recepit suas acies, non reliquit. Hactenus Sanctus Petrus Chrysologus, & posteà sic concludit: *Beati, quos Martyrio natos vidimus esse, non sæculo. Beati, qui labores in requiem, in refrigerium dolores, mœrores in gaudium commutârunt.*

S. Petr. Chrysol. serm. 152.

Sanguinis vestri reflexis radijs facti estis corpore gloriosi & nomine illustres. Vulnerum fasciæ spolia sunt, quæ ab Hoste barbaro reportastis, & in superbissimo crudelitatis capitolio, meritorum virtute jam triumphatis. *Estis periti laude, qui fuistis imperiti sermone.*

Gloriose Fenici
Che per la via di latte al Ciel' volate.
Pargoletti felici
Ch'il Bambino Giesù vivo serbate.
Voi sete del Martyrio i primi fiori.
Del vostro Redentor voi Redentori.

At cum in exordio de aqua & luce cœptum sit, ne finis jam à principio discordet, de aqua & luce resumpto verbo finiamus: & quandoquidem dictionis meæ lumen ad extremum venerit, sitq; jam prope extinctum, vos interea charitatis ignem in cordibus vestris accendite, & eleëmosynæ vase, argenti aquam infundite, ut sic opis vestræ cymba pauperes erepti sint ex calamitatum naufragijs, quæ miseris illis impendent & minantur.

PARS SECUNDA.

QUis fuit (NN.) ille ventus, putatis, qui tantæ crudelitatis in corde Herodis flammam accendit, ut tam sedulò & solicitè puerum natum quæreret, & trucidaret invẽtum? Ambitione

ne intumuit, suspirans sibi Regium nomen fulcire, quod à Christo recens nato auferendum timuit. [Cum esset Herodes ambitiosus, (ait Dionysius Carthusianus *a*) formidavit Regno privari, & velut alienigena à populo Judæorum cui priùs Rex natus esset, repelli. Sic gemini Jacob & Esau in utero matris luctabantur, quia alter alterius oppressione Regium sibi thronum affectabat. Nunquid ambitione lapsus est Romulus, cùm, ut solus ipse Romanorum Regnũ obtineat, Remum fratrem occidit? Et quid non patravit Julius Cæsar, ubi eum ambitionis æstus absorbuit? Lucanus *a* describit. [Ille Tyrannus Julius Cæsar, quare universum mundũ cõturbavit, tantamq; humani sanguinis multitudinem effudit, nisi ut totius orbis imperium sibi vendicaret?] Multa scelera in mundo & flagitia fiunt, verum est; sed quibus omnibus Ambitiosus sit conscius & maximè contaminatus. [Omnia profectò in pace consisterent, si hominẽ imperandi cupiditas non teneret.] Ambitio Tyrãnũ exstimulat, cùm occidendo paucorum odia extinguit, sed plurimorum fidem infirmat. Fallitur, dum sic ad sui amorem provocat, odiũ intimũ in eos concipiendo; & persequendo, quos ipse offendit Nobiles depressos tenet, & in sola plebis abjectione gloriam ipse venatur, Regij nominis exaltationẽ inde sperando. Solem imitatur, qui magnatum est symbolũ, splẽdore stellas omnes vincit ille, & adumbrat, dein aureis radijs vallium obscurissima illustrat, etiam abditissima terræ viscera penetrando ibiq, in summo fulgore est Ut caput est infectũ, humores noxios & venenosos Nobilitatis cordi immittit ut enecet.

a c.2. in Matth. art.4.

Tit. Liv. lib.5.

a l.5.

D. Val. Episc. hom.20. de Avar.

Ambitio Regis Herodis, ut ignis est cordis medio reclusus, sic ut scintillas suscitet & iniquitatis pessimæ flammas, quibus Filij Dei Majestatem & gloriam in cineres redigat, ub pietatis apparentis ũbra perfidiam contegendo. Verbo dicam: Ambitiosus superiorem numquam oculis feret. Quod veritus Herodes, tam exe-crandum facinus attentavit. [Hoc ad cæcam ãbitionem & dominandi cupiditatem retulit Severianus. (inquit Ordinis Carmelitici doctissimus Scriptor.) *Quid enim non ambitiosus attentat? Quod crudelitatis genus nõ aggreditur?*] Crediderim ego, qui tales sunt, electuros potiùs imperare in inferno, quàm alterius jussis in cælo obtemperare; & malle in abysso dominari quàm apud Superos subdi imperio. Atque hoc modò videndum:

Sever. ap. Th. Beauxã. Carm. t.1 Harm. Evang. fol.73. col 4.l.4.

Hæc locutus est verba Lucifer. *In cælum conscendam, & super solium Dei exaltabo soliũ meũ.* Quid ergo Lucifer prætendis? Alchimus Avitus interpretatur:

Isa.14.

Divinum consequar ipse
Nomen, & æternam ponam super æthera sedem
Excelso similis, Summo nec viribus impar.

Alc. Avit. l.2. in Biblioth. vet. PP. tom.6.

Dicite, ubi tunc erat Lucifer, cùm hæc protulit verba? in cælo Empyrio, altissimo omnium loco. Quare ergo sic dicit: *in cælum conscendam*, quasi verò in cælo sit inferiori, & excelsius velit? At verò si cęlum non detur altius, quomodo ait. *Conscendam*? Hæc (ni fallor) ejus mens fuit: Fateor, in cælo sum Empyrio: quia tamen hic submittendum est & obediendum, certè non pro cælo mihi est, imò potius infernũ experior. Infernum ergo malim, ubi loco quidẽ inferior ero sed, tamen imperare tunc potero, eritque meũ hoc cælũ, subditum non esse, & ad libitum dominari. O verè diabolica ambitio! Sicut Societatem illam sanctã (inquit S. Alred. *a*) in qua regnaturus erat Christus, cælum videt nominãdum, ita ipsos, in quib⁹ dominari affectat, suum cœlum arroganter appellat.] Et (ut scribit Hispanicè Author) [de tal manera le cegò el appetito de mãdar, què quiso mas ser Principe de las tenebras, que estar en el cielo suieto al Hijo de Dios encarnado, teniendo esto por tormento: y a quello der deleyte.] Erat in Judæa Herodes, & videns Christum, quem timebat fore superiorẽ ne subditus cogeretur obtemperare, plenus ambitionis æstu, Christo mortem inferre molitur, cùm & tot Innocẽtes crudelissimè occidit. Captare studuit hac viâ subditorum affectum & reverentiam, oblitus, crudelitatem amori & virtuti non convenire.

serm. 17. in Isa. apud Christoph. Avendanno Carm. ser. de S. Aug. disc.2. Aug. Osor. Dom. 3. Adv. resol 2.

Sub mentito Religionis habitu locutus, *Ite, renunciate mihi, ut & ego veniẽs adorẽ eũ*, tradere Christũ morti nitebatur. *Quærebat puerum ad perdendum eũ*. Solet namq; ambitio proditionum esse origo. Credere sereno vultui ac placido, qualis erat Herodis, periculo subversionis nunquam vacat. Cùm subsidunt fluctus & pacatum est mare, tunc vel maximè formidanda tẽpestas. Ambitiosus despectũ se advertens (prout à Magis factum Herodi) ad iram convertitur & ad ulciscendum incitatur. Nec est quod ab Ambitioso aliud expectes, quàm technas & dolos.

Matt. 2.

Verum ergo est, & apertius adhuc colligi poterit ex Evangel. S. Matth. ubi ita Christus Discipu-

cipulos alloquebatur: Hæc mihi gravis incidit cogitatio (ô Dilectissimi mei!) nutrire me lacte Divinæ gratiæ lupum unum, qui per simulationem amicitiæ nefariè me prodet hostibus & illorum manibus moriar. Prô dolor! Quantus hic cordi meo cruciatus! *Vnus vestrum me traditurus est*, Vos jam potestis (NN.) cum animis vestris perpendere, an non fuerint verbis istis consternati, conterriti & afflictissimi Apostoli Mira quædam excogitârunt media sciendi, quis illorum tantum auderet scelus; ideò solùm, ut persuasionibus & minis ab execrando hoc crimine impium istum deterrerent. Hinc, ut scribit S. Lucas, statim *facta est contentio inter Discipulos, quis eorum videretur esse major*. Cajetanus sic interpretatur: [Post turbationem Discipulorum, audito quod unus eorum foret proditor, obrepsit ambitio, occasione accepta, ex eo quod inceperunt tunc cognoscere, quod in veritate Jesus esset occidendus, & propterea contendũt de Primatu.] Credideram ego, convocatos ad scrutinium, ut proditorem detegerent, & à proposito iniquissimo retraherent; sed tamen solicitè indagant, video, ut innotescat ambitiosus ille, qui Primatum avide prætenderet, post Christi mortem q.v.d. Nostrûm aliquis primâ ambit dignitatem, & modò nobis constet quis ille sit, proditorem esse sciemus. Ambitioni enim proprium, & omninò est inseparabile, proditionibus & perfidijs insidiari. Ambitiosum ostende, ilicò monstravero traditorem; nam, ut dixi, ambitio perfidiæ est mater. [Non poterant Discipuli excogitare, nec credere, in eorum gremio esse aliquem, qui tam flagitiosum scelus aggredi auderet, unde scilicet Magistrum traderet, nisi tantum ille, qui major omnibus esse vellet.]

Matt. 26.

Luc. 22.

Did. Stella.

De multis apud Cæsarem accusabant Archelaum Herodis filium, inimici ejus, quacumque poterant viâ malignando, & quamvis non in omnibus esset ipse culpabilis, ad culpam tamen non pauca imputabantur, eo ipso quod ambitionis vitio laborare deprehendebatur. [Credibilia videbantur (scribit Philo Hebræus) propter naturam sui, quod fieri posse judicabant à juventute, tum ab accensa regnandi cupiditate.] Si ab Anatomico interiora Ambitiosi singula ostendantur, sentina vitiorum videbitur. Audite quomodo id verum probet S. Petrus Chrysologus in persona Herodis. *Ille*, (inquit) *quia ambitiosus, Magister mali, minister doli, iræ artifex, inventor sceleris, impietatis author, pietatis prædo, inimicus innocentiæ, hostis naturæ, malus omnibus, suis peior, pessimus sibi, quem Christus, non ut evaderet, sed ne videret, aufugit.*

Ant. l. 17. cap. 14.

Divus Chrysostomus disertè his verbis confirmat: *Ambitio docet id, quod natura non novit; cupit, quod pietas abhorrescit; audet perficere, quod novo supplicio Deus cogatur vindicare.* Accedit S. Bernardus & ait: *Ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, generans ex medicina languores.* Quid non audet ambitiosus & aggreditur, ut sceleratæ mentis desideria pessima exequatur? Reveretur, inclinat, idololatra fit, (*Vt & ego veniens adorem illud.*) & in agnum mitissimum transformatur: modò canis rabidi instar frendet, & crudelitate agit, ut finem perversum assequatur. *Quærit puerum ad perdendum eum.* Hoc jurisperitorum dicto excitatur. *Modus non curatur, dummodo effectum habeamus.*

Hom. de Abs. patrem persequent.

ser. 6 in psal. 90.

Fugite igitur, Fideles omnes, fugite, & ab Ambitione non minus quam à morte cavete. Quod si ambitionis gradu aspiratis ad honoris apicem, periculum incurritis æternæ infelicitatis, à qua vos Deus præservet, & à pestilentiali ambitionis malo eripiat. Ite in pace.

DOMINICA
INFRA OCTAVAM
NATIVITATIS DOMINI.
ARGUMENTUM.

Expenditur in hoc Discursu, sitnè conjugatis optanda magis sterilitas, an fœcunditas: annè præstet habere liberos, necnè. Filiorum erga parentes debitum proponitur, & quanta debeat esse parentum cura in illorum educatione, ne filii luctus sint, breviter perstringitur.

THEMA.

Et erat Pater ejus & Mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo: & benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam Matrem ejus: Tuam ipsius animam pertransibit gladius. S. Luc. cap. 2.

Quærebat olim Euripides, quid foret conjugatis melius, fœcunditas, an sterilitas, liberos procreare, necnè: & utrimque discussis maturè rationibus, tandem sic prudenter asseruit.

Euripides.

Dubius equidem sum, neque dijudicare possum,
Vtrum melius sit, progigni liberos
Mortalibus, aut sterili vitâ frui.
Istos enim, quibus liberi non sunt, miseros esse video;
Econtrà illos, qui prolem genuerunt, nihili feliciores:
Nam, si mali fuerint, extrema calamitas est:
Rursus, si probi evadunt, magnum pariunt malum:
Affligunt enim genitorem, dum, ne quid patiatur, metuit.

Existimet quispiam primâ fronte, nil esse fœcunditate desiderabilius, & genuisse liberos optimum, quod priscorum ævo sterilitas mulieribus opprobrio verteretur. Ideò enim Rachel querens & gemens, conjugem suum Jacob frequenter deprecabatur: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Agrippina in tantùm gavisa est, filium se peperisse, ut lubens mortem oppeteret ab ingratissima sobole inferendam, modò saltem vel brevissimo tempore Mater dici posset. *Occidat modò imperet.* Anchises senio jam factus gravis, ab Ænea filio auxilium accepit & magnum solatium, cùm humeris ab eo efferebatur ex Trojano incendio, ut refert Claudianus:

Gen. 30.

Quod si notus amor provenit in astra Lacones,
Æneam Phrygio raptus ab igne pater.

An non magnus erat Filiæ istius amor, quæ Matrem, tanto tempore carcere detentam lacte proprio enutrivit & conservavit, famealiàs enecandam ex sententia Judicis? [Quod dum Judici innotuisset, matri donavit vitam, admirans filiæ pietatem.] Cornelia Romanæ Urbis matrona spectatissima ingenuè fatebatur nil sibi carius in mundo, nil esse pretiosius, quàm liberos, eosque thesauri loco. Et verè ut dicam, vir & uxor sine liberis, quid sunt aliud, quàm duæ plantæ sine fructibus?

Valer. Max. de piet. lib. erga parentes Plut. Aref. ci 39.

Audire tamen adversæ partis rationes hîc lubet. Agar, quàm solicita fuit pro Ismaele nato & quam afflicta? Quis occidit Regem Sennacherib certè alius nemo, quàm Adramelech &

Gen. 21.
4. Reg. 19.

Joan. Rav. Text. de amore parentũ in liberos. & Sarasar proprii ejus filii. Autolia Laertæ uxor, cùm falso nuncio intellexisset Ulyssem filium apud Trojam in bello decubuisse, impatientiâ mœroris vitam projecit. Gordianus senex auditâ filii morte, seipsum laqueo suffocavit. Theseus Ægeo patri mortem accelera- *Idem ubi suprà Catullus.* vit, cùm occiso Minotauro, opeque Ariadnes à labyrintho eductus, paternorum monitorum immemor, nigro in Patriam velo revectus est; cùm tamen albo, in signum victoriæ, debuisset: quod eminus è specula intuitus Ægeus, filium interiisse ratus, doloris impatientiâ sese in mare præcipitem dedit. O quàm benè & verè dixit Tertullianus? *Amara est liberorum voluptas.* Habere liberos solamen si quod est, miscetur luctu. Idcircò Veritas ipsa mulieres laudat steriles: *Luc. 23.* *Beatæ steriles, quæ non genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt.* Et si quando parentum labores & molestias allevient filii, infortunia magis postmodum gravant, ut meritò dixerit Au- *In Psal. 127.* gustinus: *Si natos non habes, age gratias Deo,*

Adeste oculis, & mentis aciem parũ intendite in rupem cordium Joseph & Mariæ, videtis modò angustiis premi, modò consolationi- *Luc. 2.* bus erigi & à Jesu Filio recreari. *Et benedixit illis Simeon:* ecce gaudium. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius:* ecce tristitia *Ecce positus est hic in ruinam;* iterùm ecce mœror. *Et in resurrectionem multorum:* ecce solamen *Puer autem crescebat & confortabatur plenus Sapientia, & gratia Dei erat cum illo.* Et quid, obsecro, possit ab illis jucundius aut plausibilius excogitari? Verum quidem est; sed quid additur? *Positus est in signum cui contradicetur.* Afflictio rursus hæc tanta est, ut ad mortem usque parentes dejiciat.

Dicite modò, filii, an parentibus gaudium, an verò mœstitiam dare velitis. Non dubito, quin pro affectu filiali & gratitudine debita, omne levamen & subsidium conferre conabimini, si ad hæc obligationem esse maximam sciatis. Et hoc facilè quidem adimplebitis, si obediẽtiam, honorem & auxilium illis deferatis, juxta monitum Archiepiscopi Florentini, qui sic ait: *D. Ant. 9 p. tit. 5. c. 9. §. 1. & 2.* [Parentes tripliciter sunt honorandi, scilicet obedientiam faciendo, reverentiam exhibendo, & in necessitatibus subveniendo] Accedit Ludolphus à Saxonia. [Filius multa debet pa- *Ludolph. Carthus. p. 1. c. 15.* rentibus, obedientiam in honestis, reverentiam in verbis, & honorem in operibus.] In hoc Jesu parvuli imitatores vos esse velim, qui tametsi Deus esset, obedientiam, reverentiam & subsidium præstitit Mariæ Matri & Josepho.

Nolim tamen (NN) ut fœcunditatem, de qua exorsus sum, ægrè in me feratis, neque de sterilitate vestra conquerar. Intereà igitur quo lingua fœcundus ero, vos este steriles silentio & attentione.

PARS PRIMA.

Filiorum est, ne parentes mœrore afficiant, illos honorare *Obedientiam faciendo.* In quocumque sit statu, ætate quavis aut conditione filius, obedientiam genitoribus semper debet. [Ab obsequio & obedientia parentum quovis aut dignitatis, aut divitiarum, aut magnæ familiæ prætextu, eximere se non potest.] *Thom. Beaux. Carm. tom. 1. Harm. Evang. fol. 78.* Unde sic gloriari solitus Seneca. [Imperio parentum meorum, sive æquum, sive iniquum fuerit, obsequentem submissumque me præbui: ad hoc unum contumax fui, ne beneficiis vincerer.] *Seneca 3. de Benef. cap. ult.* Quando filiis statuit Deus quomodo se erga parentes gerant, ait: *Honora Patrem tuum & Matrem tuam*, usus hoc termino *Honora*, eò quòd timorem honor præsupponit & *Deut. 5.* amorem, quorum hic à voluntate, iste ab intellectu procedit. Quisquis timet, etiam obedit: qui amat, succurrit ille & in necessitatibus auxiliatur. Deus bone! quantam in S. Scriptura *Gen. 22.* consecutus est laudem Isaac, cùm patri obedientiam præstitit & filialem amorem? Quantum *2. Reg. 17.* econtra Absoloni hoc dedecus, imò æternum, patri resistere, vi & armis persequi? Cain etsi *Gen. 4.* omnis pietatis sit expers, numquam tamen est ausus Abelem fratrem occidere in conspectu parentum, sed anteà foras eum alliciens, inquit: *Egrediamur in agrum*, ne parentes videant & tristi hoc spectaculo affligantur. Esau tametsi malignitatis & odii pessimi veneno esset infectus, iraque incensus in fratrem, quòd benedictionem surripuisset, vindictam tamen distulit, neque ante mortem patris quidquam attentavit. Dicebat quidem: *Venient dies* *Gen. 27.* *luctus patris mei, & occidam fratrem meum.* Sed coram patre semper se cohibuit. Hoc ego crediderim, si tam Adam quàm Isaac filios suos vidissent tam enorme crimen patrantes, eosq; abstinere jussissent, uterque destitisset, quantumcumque etiam essent perversi, ad obedientiam parentibus debitam reflectendo.

Narrabat Joseph somnium nocte præcedenti habitum, & auscultantes, quotquot domi erant, *pendebant ab ore.* Somnium inquit, mi-

rabile: Videbar esse vobiscum in agro, fratres, quemque nostrûm in messe laborare manipulos colligando, & manipulo meo reliquos vestros inclinari, quasi obedientiam exhibendo. Gen.37. *Putabam me ligare manipulos in agro, vestrosq; manipulos circumstantes adorare manipulū meū.* Et quamquam ægrè id tulerint fratres interpretatione propositâ, *Nunquid Rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuæ?* nihilominus pater & mater non curabant; quinimò gavisi sunt intelligentes ex somnio filium illum, quem plus cæteris diligebant, (*Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios suos,*) dominaturum, & reliquos omnes illi obtemperaturos.

Exposito primo hoc somnio, secundum addidit. Audite: aliud quoque habui somnium. Cælum intueri videbar, & in eo stellas undecim, quæ simul cum sole & luna cultum mihi deferebant, adorando quasi obedientiam promittentes. *Vidi solem, & lunam, & stellas undecim adorare me.* Et hoc patrem commovit, ægreque tulit, quare acriter objurgavit: Quid hoc est, audacule? Somnies, necnè, nolo sic effutias. Pudeat referre talia: & nisi deinceps abstineas, promitto tibi, non impunè facies. *Increpavit eum pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti?* Notate dicentem *hoc*, non *illud somnium*. Loquitur ergo de secundo. Sed cur de secundo hoc arguit, & non de primo? non enim video differentiam, nisi fortassis in significatione vocum, quia per spicas intelligimus terrenos fructus; per stellas, solem & lunam signa cælestia denotantur. Per somnium primum volebat innuere se fore à fratribus aliquando adorandum: sed per secundum, etiam solem & lunam, id est, patrem & matrem sibi subjiciendos & obsecuturos intellexit. *Nunquid ego, & mater tua adorabimus te?* q.d. Quomodò? Egóne jam, cùm ex solo senectutis intuitu apud omnes passim venerabilis sum, eò redigar, ut subsim tibi, qui filius meus es? Tace, neque deinceps facile quid simile proferas: nam etsi Rex esses aut Imperator, adhuc patri & matri obedientiam deberes & honorem. Philo Hebræus ita docet: [Visus est videre ad se venientem Solem, & lunam, & stellas undecim, quod pater miratus, in mentem recondidit, de eventu præsagii solicitus: graviter autem objurgavit filium, timens ne quid ille peccaret. Potestnè, inquit, fieri, ut pater materque adoremus te? Nam per Solem patrem, per lunam matrem significare videris, quod cave ne umquam tibi in mentem, mi puer, veniat: trade potiùs oblivioni visiones istas nefarias.

Thom. Beaux. Carm. tom.1. Harm. Evang. fol.78. Seneca 3. de Benef. cap.ult. Deut.5. Gen.23. 2.Reg.17. Gen.4. Gen.27. Lib. de Ioseph.

Adeste, Filii, & obedientiam parentibus debitam ex actionibus Christi addiscite. Cùm penderet in monte Calvariæ crucifixus Redemptor, viderunt Pharisæi spectaculum, & obdurato manent corde, nec commiserantur: vidit & turba & ita Christum allocuta est: *Si Filius Dei es, descende de Cruce, & credimus tibi.* q.d. Jactasti millies esse te Dei Filium, neque hactenus credibile id nobis visum: quia, si Filius Dei esses, haberes eandem Divinitatem, & consequenter etiam Deus esses; sed cùm realiter sis à Genitore distinctus, non secus ac inter nos distinctus à patre filius; hinc sequeretur non modò unum esse, sed duos realiter inter se distinctos Deos, quod à fide nostrâ alienum est, & ut falsum respuimus: nihilominùs ex pacto & convento, credimus te verum Dei Filium, si miraculo hoc novo ostendas, descendendo de cruce. Luc.23. Matt.27. Marc.15.

Audis, Domine? Occasionem commodam habes ad fidem convertendi Hebræos: tot jam fecisti miracula, majora quidem; hoc unicum adde: sine tuo detrimento id poteris, illisque ad salutem proderit. *Quod tibi non nocet, & alteri prodest, facilè est concedendum.* Sed renuit Sapientia increata, neque voluit de cruce descendere, licet alia facilè indulsisset, & plura miracula patrâsset, exorari hìc non potuit, ut annueret. Scriptores sacri diversas adferunt rationes. Theodoretus: *Diabolus movebat illos ad dicendum, quòd de cruce descenderet; quia noverat, quòd salus fiebat per crucem. Rursus ingerebat se ad tentandum Christum, ut, si à cruce descenderet, certus fieret, quòd non est verè Filius Dei, & sic salus, quæ per crucem est, destrueretur.* S. Chrysostomus: *Sed è contrario quia Filius Dei est ideò non descendit de cruce: nam idcò venit, ut crucifigeretur pro nobis.* Rabanus: [Si autem tunc de cruce surgeret, insultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonstraret; sed expectaret paululùm, irrisionē sustinuit; qui de cruce surgere noluit, de sepulchro resurrexit.] S. Hieron. *Fraudulēta autē est promissio: ū addūt Et credimus ei: Quid enim plus est, de cruce adhuc viventē descendere, an de sepulchro mortuum resurgere? Resurrexit, & non credidistis; ergo etiamsi de cruce descenderet, non crederetis.* Deniq; S. Ber-

Tex. in lib. Sicut, cap. de Servit. Serm. de Pass. Rabanus Maurus.

S. Bernardus ita concludit: *Noluit descendere, ne descenderet sibi, sed moreretur mihi.*

Aliter respondent alii & magis ad nostram mentem, Christum esse à Patre æterno ad hæc terrena missum, ut in cruce moreretur pro redemptione nostra: at verò si de cruce venisset, neq; mortuus fuisset, paterni voluntati sic non obedivisset, ut ergo se Filium obedientem demonstret, in cruce expirat, neque cupit descendere.

Et ex quo, putatis, concluserunt Hebræi esse Dei Filium, dicentes. *Verè Filius Dei erat iste,* nisi quia viderunt obedientem Patri? Si autem descendisset, ex ipsa inobedientia argumentum duxissent, non posse eum esse Filiũ Dei. [Vicit, ut par erat, obedientia paterna pravitatem Judaicam. verùm si illi sanâ mente, Christi factum pensâsset, multò fortius argumentum ex hac obedientia Christi erga Patrem haurire potuissent, ad confirmandam Divinam Christi Filiationem.]

Matt.27. Marc.15.

Io. Pinna tom.1.

Atque hæc Filiorum ad obediendum tam stricta est obligatio, ut, si pater vel mater quidpiam præciperet, quod sine incommodo suo & detrimento non perficerent, obtemperare nihilominus indilatè & alacriter teneantur. Quandoquidem obedientiæ speculum sit Joseph, factum aliud expendamus æternâ memoriâ dignum. Accersit eum pater ejus Jacob, jubetque ut ad agros pergat, & de fratribus nuncia referat. Joseph ilicò patri obedit & se dat itineri Dicite (NN.) nunquid illi constabat de odio concepto ex somnio quod eis narraverat, & de machinatione in ejus internecionem? An non adverterat illorum indignationem & ad vindictam concitatos animos? Sciebat omnia, & ad hæc simplicitatem suam, atque impotentiam, ut illorum malignationem effugeret. Dixisset ergò, & licitè, non expedire, ut nos solus accederet, sed mittendum potius famulum domûs aliquem, eò quòd à fratrum odio grave sibi malum timeret, uti posteà factum, cùm illi mortem intentârunt, deinde Ismaelitis vendiderunt; quod non evenisset, si foras egressus non esset; ut patris obedientiam adimpleret. Absit (inquit Joseph) pater meus ipse jubet, nil moror, nec tergiversari fas est, licet mille etiam mortes immineant: cùm patris exequor jussa, ad vitam eo: *Quia Ioseph fertur ad audita exequenda, non examinanda,* (concludit Joannes Climacus:) *Verus enim obediens solas aures habet ad audiendum, non autem oculos apertos ad videndum.* Talem esse convenit omnem Filium erga patrem.

Gen.37.

In Scala Parad. grad.4.

Agesilao injunctum est à patre, ut sentẽtiam proferret in favorem Thaletis cujuspiam, & nihil filius contradixit, etiamsi contra rationem contra leges facturum se sciret. [A te, mi pater, (*inquit*) jam inde ab initio edoctus sum legibus parere: itaque etiam nunc tibi obtemperabo, nihil in leges peccando.] Malè factum existimabat, non impingere in leges, ut non delinqueret contra paternum mandatum.

Plutarchus.

Expertus est cum dispendio vitæ Stesumbrotus (non minùs quàm Marsyas qui ab Apolline excoriatus) quàm periculosum sit & perniciosum, non obedire: huic enim præceperat Epaminondas Dux Thebanorum, ab exercitu evocatus, ne ullatenus cum Spartanis ad conflictum iret. Hoc sciverunt hostes, indeque occasionem arripuerunt ad certamen provocandi in absentia Epaminondæ. Stesumbrotum abjecti animi militem & degenerem esse exprobrabant, si non in aciem, citatus veniret. Quid faceret ipse? Exercitum collegit ad pugnam & victor evasit. Intellexit Epaminondas, nihil curans, filium eum esse, decollari mandavit, ut qui patri fuisset inobediens. [Spartani, ejus absentiâ cognitâ, juveni timiditatem exprobraverunt: quod ille indignè ferens, oblitus paterni mandati, pugnam conseruit, & vicit. Pater autem ei coronato collum abscidit.]

Ctesiph. 3.ret. Plut.

Idem fecit Mallius vocatus Imperiosus, filio suo Tarquinio, quia renitente patre Sãnitibus bellũ indixit & victoriam retulit. Conviciis juvenem irritârunt & ad præliũ elicuerunt: ex eo is victor discessit; pater autem eum securi percussit; & ideò solùm, ut dixi, quia in hoc patri fuit inobediens. Unde nùmquam ausus est Tiberius se matris voluntati opponere.

Quid de obediẽtia Coriolani jam dicemus? De invicto hoc milite scribunt plerique, è civitate pulsum à Romanis, & exilio relegatũ inter Volscos, arma sumpsisse contra patriam, ut illatam injuriam ulcisceretur. Exercitum congregavit & urbem Romam obsedit, atque tot angustiis pressit, ut ex consilio Senatus ad Coriolanum legatus expediretur de conventione acturus aut pace ineundâ, sed repudiatus est, neq; fuit auditus. Secundò idem evenit. Tãdem Sacerdotes mittuntur, at frustrà. Quid ergo? Ad Victoriam matrem accurrunt supplices, ut illa pacem à filio impetret. Illa annuit & natum his verbis aggreditur: [Potuisti populari hãc terrã, quæ

D. Anton. Arch. Flor. p.1. tit.4.c.5 §.13. Aristid. Miles. Plut. Virg. l.8. Liv. l.8.

Apud Ru-

quæ te genuit & nutrivit? Si ego te non peperissem, Roma non oppugnaretur: Si filium non haberem libera in patria mortua essem.] Hæc dicta matris Cariolano fuerunt expressa mandata, &, ne vel momento unico matri resisteret, promptissimè obedivit arma deponens & canens receptui, Patriam ab obsidione liberat, atque ad matrem Victoriam conversus in has erupit voces: [Expugnasti & vicisti iram meam. Patriam ego utero tuo dono. Recordatus fuit ergo Coriolanus, quantum matri debebat, in cujus utero suscepit esse.]

Bert. Ep. Aq. serm. 54. cap. 1.

Valer. Max. de pietate liber. erga parentes.

Ut parentibus filii morem gerant, postponendum est quodvis proprium commodum, & partialis omnis inclinatio devitanda. Sententia est Creontis; [Sic oportet, fili, sentire ex animo, paternæ voluntati omnia postponenda esse.] Sed prô Superi! quanta hoc ævo nostro Liberorum impietas, qui nedum patri & matri non obtemperant, verùm ipsimet ad obediendum sibi parentes cogunt, & per fas nefasque in suam sententiam cogunt invitos, nihil curantes sitnè contra conscientiæ dictamen aut etiam Legis Divinæ regulam! Qui hujusmodi sunt, plus dixerim monstra quàm homines, cùm sic ab hominum more degenerant, vitiis enormibus deformati.

Creon. apud Sophoc. in Antig. v. 650.

Præter obedientiam, parentibus honorem debent liberi, utpote quibus in universo orbe nil sit charius. Pindarus interrogat: *Quid est charius bonis viris, quàm venerandi parentes?* Alexander pluris faciebat unicam Olympiæ matris lachrymam, quàm sexcentas Antipatri litteras. Quod nos ad Deum honorandum & reverendum obstringit, idem suo modo ad venerandum parentes obligat, juxta mentem Doctoris Angelici. Audite rationem. *Deus honorandus est sicut principium nostri esse, & quia parentes sunt etiam principium nostri esse; quia, ut dicitur, tria habemus à parentibus, scilicet esse, vivere, & disciplinam; ideò conveniens est, ut post mandata ordinata ad Deum, primum esset ordinatum ad parentes.* Atque hoc primum est secundæ tabulæ præceptum. Regi Ptolomæo scire volenti quo modo parentibus gratiam referre posset acceptam, respondet ex Septuaginta Interpretibus unus: *Si nulla in re illos tristitiâ afficias.* Si ita eos honores & reverearis, ut numquam affligas; quia bene dictum est, *Valde sunt amandi, piè timendi, & promptè obediendi.*

Plutarch.

D. Thom. Epist. ad Ephes. c. 16. lect. 1.

Arist. q. 33.

Tanti pendit Deus honorem parentibus debitum, ut inter præcepta Decalogi, quæ ad creaturas sunt, primum haberetur & præcipuum *honorare parentes.* Unde bene observat quidam Author, Deum tradidisse Moysi præcepta duabus distincta tabulis; quarum prima continebat ea solùm quæ Dei cultum spectabant. *Non habebis Deos alienos coram me. Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum. Memento ut diem Sabbati sanctifices.* Atque tria ista erant primæ tabulæ; reliqua secundæ, & inter illa primum hoc, *Honora patrem tuum & matrem tuam.* Quæstio nunc oritur, quam ob causam voluerit Deus ea esse distinctè inscripta duabus tabulis? Nunquid una satis, quæ simul omnia complecteretur? Sed tamen gratis demus, duabus tabulis debuisse distingui, saltem ea posuisset æquali numero; quinario scilicet in una tabula, quinario in altera, Respondent Authores, eam fecisse divisionem, ut inde quilibet sciret, postprȩcepta ad Divinum cultum immediatè ordinata, primum esse ac principale, *Honorare parentes.* Bene rem tetigit temporis nostri Ecclesiastes. [Cùm essent decem, (ait ipse,) cur quinque in una tabula & quinque in altera non descripsit Moyses, sed tria in priori & septem in altera? Noluit Dominus æqualiter illa distingui in quinque & quinque, ut agnosceretur excellentia præcepti paterni amoris; & ideò voluit ut primum in secunda tabula esset hoc patris & matris, tamquam excellentius & nobilius cæteris.]

in Dictis. Theol. circa decem præcepta.

Exod. 20.

Gorus ser. 4. Dom. 3. Quadrag.

Præcepti hujus observantissimus Samson. Cùm ex patriis ille ædibus in Thannata decederet, matrimonium contracturus cum Dalila, in platea irruit leo, ferocissimus, rugitu & oculis exterrens; faucibus inhians ut in frusta discerperet obvium, effuso sanguine sitim extingueret, & carne ventrem ingurgitaret. Samson autē nil consternatus, intrepido luctatur animo, manibus pedibusque dejicere nititur, & feliciter facit. *Dilaceravit leonem quasi hædum in frusta discerpens, & hoc patri & matri noluit indicare.* Cur generosum hoc factum parentibus non revelat? an fortassis illorum afflictionē metuebat? Frustà iste metus: quia honor filii, in parentum gloriam redundabat. Id mihi persuasum, idcircò celasse, quia honorem & reverentiam genitoribus debitam conservare studebat: si enim actū heroicum indicasset, fortissimum esse cognovissent, adeoque fortassis eum timuissent & à correptione abstinuissent, quod sine diminutione respectûs debiti fieri non poterat. [Noluit patri & matri indicare. Cur tam insignem victo-

Iudic. 14.

Mendoz. in lib. 1.

Angel. Vantius

Reg. cap. 1. v. 28. sec. 3.

tiam tam profundo silentio contexit? planè, ut mihi videtur, ne, si parentes tantas filii sui vires, animosque agnoscerent, eum formidarent, proindeque ab eo reprehendendo, si opus esset, abstinerent. Suas igitur vires occultare voluit, ne paternis increpationibus eximeretur.]

Quisquis filiorum patrem & matrem non honorat, omnibus fit exosus, & tantum hoc opprobrium est, ut nemo in universo mundo velit commercium, amicitiam aut affinitatem. Moribundus Patriarcha Abraham servum suum fidelissimum Eliezer ad se venire jussit, ut ultimam indicaret voluntatem; & ne eam exequi negligeret, juramento promitti voluit. *Pone* (dicebat Sanctus ille Senex *manum tuam subtus femur meum, ut adjurem te per Dominum Deũ cœli & terræ.* Oleaster exponit: [Mihi videtur, suppositione manus sub femore, pacta firmari, in qua velut domus in columnis (quarũ figurã præ se ferunt femora) totum corpus sustentatur.–Est ergo sensus: Pone nunc manum tuam sub femore meo, idest, ostende signum firmitatis juramenti, ponendo manum tuam in firmiori loco meo, scilicet sub femore.] Prudenter egit bonus Senex, cùm ab Eliezer priùs sponsionem exigit jurejurando firmatam, quàm ei jussum reliquit. Audiamus ergo quid velit: *Non accipies uxorem filio meo de filiabus Cananæorũ.* q. d. Cùm extremum vitæ reddidero spiritum, hoc, rogo, juratus addicas, te nunquam permissurum, ut filius meus Isaac uxorem ducat, quæ ex sanguine Cananæorum sit oriunda. Mirum sanè, adeò solicitum esse, ut jusjurandum requirat! Quid vidit unquam, quod in Cananæis ita displicuit? Cananæi non sunt, divites, honorati, & nobiles. Nõ video cur affinitatem hîc timeat. Petamus ergo cum Oleastro quid moveat: [Sed quid, bone Senex times filiũ Cananæã in uxorẽ ducere? Nónne tu statim Cheturam es accepturus? Laborant justi nil agere, quod Dei promissiones possit impedire: similiter non dare juveni occasionem adorandi & colendi idola.] Sed de filiis & parentibus sit sermo. Antequam ad punctum principale deveniam, cum Oleastro hîc observandum, Abrahamum oculatum fuisse & valde solicitum in selectione puellæ, cui filius nuberet. [Ubi docentur parentes qualiter laborare debeant, ut filiis conjungendis bonas uxores eligant, maximè quòd non sint alterius sectæ, quoniam facilè conjugis animum seducit fœmina.]

Genes. 24

Oleaster ad litt. adnot. in c. 24. Genes.

Oleaster in c. 24. Genes. adnot. ad morum compos.

Idem ubi suprà.

Alii ideo prohibuisse ferunt, quia mandatũ erat à Deo filiis Israël, ne genti isti nuberent. *Dominus Judæis prohibuit accipere filijs suis Cananæas uxores & eas sibi conjungere.*

Sed ad rei nostræ punctum redeamus, & locum alium Sacræ Scripturæ, qui tamen ad propositum faciet, assumamus. De Noe intellexisse vos sæpiùs, non dubito, agri & vineæ cultorem fuisse vites plantavisse, uvas collegisse & vina. Die quodam, cùm intensior esset solis æstus, ipseq; siti plus solito cruciaretur, vina libavit & liberiùs genio indulsit, adeò ut vino illo generosiori captus sit (*Bibensque vinum inebriatus est*) somnoque gravatus obdormivit. Vidit jacentem nudatis membris Cham pater Chanaam & convocatis fratribus irridere parentem cœpit, familiariter cavillãdo & jocando cum probo Sene, respectũ perdidit, *pudenda patris sui* ostendendo. Legunt alij inhærentes significationi vocis Hebraicæ *harah.* i. e. *nudare, discooperire*; volunt enim patrem jacuisse coopertis veste membris, & audacem illum ac impudentem detexisse & irrisoriè fratribus commonstrasse *pudenda patris sui.* Ut ut sit, hoc præcipuè facto innuitur, Cham deliquisse, patrem cultu debito non venerando, ut meritò contẽptus pœnas tulerit cum filio suo Chanaan cùm à Deo justè sit maledictus. *Maledictus Chanaan, servus servorum erit, &c.* Oleaster interpres hîc ait: [Et si tantas pœnas dat puero, quòd fratribus patris verẽda indicavit; quid illis fiet, qui in faciẽ injurii sunt, quiq; percutiũt aut occidunt.]

Genes. 9.

Oleaster in c. 9 Genes. ad mor. adnot. c. 2.

A filiis istis Cham & Chanaan à Deo maledictis ob patris despectum oriundi sunt Chananæi. Absit hoc (inquit S. Patriarcha Abraham) ut cognationem habere cogat cum tam infami hac stirpe. Adeò dum Eliezer, & nunquam id permissurum promitte, ut quietè sic moriar. S. Ambrosius his verbis confirmat: *Constrinxit eum, ut non de semine Chananæorum uxorẽ accerseret filio suo, cujus generis Author patrẽ nõ honoravit.*

S. Ambr. c. ul. lib. Abrahã.

Quantum ex parentum despectu oritur mali, tantum ex veneratione etiam boni. Mirum est, quod ab Aristotele refertur in Philosophiæ cõpendio. De monte Ætna scribit ignes evomere & incendio finitimas regiones invadere, agros vastare, arbores & homines etiam vivos, si non celerrimè fugiant, absorbere. Accidit aliquando ut cùm darent se in fugam omnes, ne flammis extinguerentur, respexerint filii & viderint decrepitos parentes longè & retro mansisse, neq; posse viribus propriis assequi. Quid agerent? retrogressi sunt, nec veriti transire per medios ignes

ignes parentes eripuerunt & humeris exceperunt. Quis non mortalium exhorrescat? Quis non obstupefactus intueatur ignem absumentem omnes, exceptis iis, qui, ut erga parentes essent pii & obsequiosi, vitam exposuerunt; illos, inquam, flamma non læsit, non secùs ac si ænei fuissent; illos non tetigit favilla, sed quasi reverendo cessit & inclinavit.

D. Hier. de honorand. parent.

Audite Filii, monentem Hieronymum: *Præbeatur patribus amoris mixta formido, qui primi sunt nobis causa nascendi. Exhibete patribus, filii, quod vos potestas paterni nominis cogit, quæ à Deo est eorum meritis attributa, ut ipsa de vobis exigat quod natura jubere non potuit.* Pro matribus ingratis sic natos alloquitur: *Matribus quoque debitam impendite reverentiam, quæ vobis uteri livore servientes pondus corporis vestri tolerant, atque ignotam portantes infantiam, famulatum quendam exhibent nascituris.*

De filio narratur, falsis testimoniis convictũ fuisse, & innocentem morte condemnatum sententiâ iniqui judicis. Cùm jam in loco supplicii esset, coram omnibus de injustitia expostulavit, protestatus se non reum sceleris impositi, moriturum tamen justè & meritò, quia, reminiscor, ait; hoc in loco semel graviter offendisse matrem, adeò, ut facta sit impatiens, his verbis imprecata: Faxit Deus, & hunc obtestor, ut eo ipso loco suspensum te videam, ubi in matrem esse impius & crudelis non erubuisti. Non sum mihi conscius alterius criminis, umquam perpetrati; quam quo semel in matrem deliqui, adeò ut omnino mihi persuasum sit, ideo solùm mortis suppicio nunc puniendum. [O filii superbi! exclamat Robertus) O filii parentibus nostris insultantes! O filiii irreverentes, inobedientes & contumaces! timete paternam & maternam maledictionem; nam sicut longa vita speranda est ab illis, qui parentes honorant; ita & brevis vita & infelicitate plena à malis filiis est pertimescenda.] Et numquid leges gravissima minantur filiis, qui parentes charissimos non haberent, nec in honore, ut par est? Lex naturæ maledictionem æternam in illos fulminat: lex Divina perpetuis ignibus dignos pronunciat: lex Mosaica sententiâ capitis damnat: lex civilis legitimâ hæreditate excludit. *Filius amittit hæreditatem paternam propter multa, utpote si gravem injuriam parentibus intulerit: item si parentibus suis manus intulerit.*

Robert. Episc. Aquil. ser. 54. c. 3.

Lex Imp. in Aut coll. 8. rubr. ut cum de appell. cognosc. §. aliud quoque.

Fatebor quidem, parentes senio reddi difficiles, graves & fastidiosos, cùm quotidianis querelis aures filiorum obtundunt, tametsi reipsa & animo gratissimos esse plerumque contingat: nihilominus libenter feremus, si reminiscamur hoc senectuti proprium esse, semper conqueri, & facilè suspicionibus angi. S. Hieronymi verbis dicam: *Habet quandam senectus infantiam; solent utique senes esse tædiosi, suspiciosi, queruli, immundi & in domo inutiles.* Quid inde? An ideo vilipendendi, aut asperè tractandi? Cavendum est, inquit S. Doctor: *Non tamen propterea filii debent per impatientiam verbis illos exasperare. Nemo parentes asperis verbis lædat. Hoc filiorum ora loquantur, quod delectat parentes audire.*

D Hier. de honorandu parentib.

Cõsiderate nunc vicissim quàm fueritis molesti matribus, cùm vos novem mensibus in utero portârunt, & quàm solicitè à pueris educârunt: recogitate, inquam, quoties domum totã fletu vestro turbaveritis, patrem & matrem creberrimè è somno excitantes; placidè tamen & sedatè tulerũt; & vos periniquo animo patiemini? Quisque sibi ab Ecclesiastico dictum hoc audiat: [Suscipe senectam laboriosam & onerosam, recordans infantiæ tuæ: quando flebas, turbabas domum, inquietabas dormientes, fatigabas matrem fœdabas pannos, & alia faciebas quibus infantilis ætas solet esse molestas, sicut enim toleravit pater aut mater, imò suscepit & adjuvit infantiam tuam, sic & tu suscipe & non abhorreas senectutem illorum.] Quòd si conjugibus ea obtingat felicitas, ut filios obedientes sortiantur, meritò gaudeant illi & exultent cũ Maria & Joseph. *Benedixit illis Simeon.*

Eccl. 3. Robert. Epis. Aq. serm. 54. cap. 3.

At verò si filii tertiam insuper conditionem observent, scil. *in necessitatibus subveniendo*, parentes illos felicissimos dixero. Et ut diligenter hoc filii curent. S. Hieron. monet: *Foveatur itaq; parentum senectus, & factis eorum vicissitudo reddatur.* Idipsum lege præceptum est: *Filii facti divites, tenentur alere parentes.* Nunquid idem lex Divina confirmat diversis S. Scripturæ locis, modum amandi, reverendi & juvandi parentes, inculcans? Verba ipsa perpendamus. *Honora patrem tuum &c.* ubi notat doctiss. Oleaster: *Honora* Hebraicè *Chabad* hoc est, *onerare, gravare. Honora igitur patrẽ, interpretabitur, onera Patrẽ; quoniam verbum Chabad nõ solùm ostendit honorandum, sed onerandum donis & muneribus; ut sciat filius, nõ solùm se teneri ad honorem præstandum patri, sed etiam omnia alia necessaria.* Et alibi repetit: *Verbum Chabad, quod hic ponitur, nõ solùm honorare, sed etiam onera significat, ut cognoscat, hoc præcepto non solùm præcipi parentum honorẽ, sed etiam sustentationem & alia necessaria.*

D. Hier. ubi supra

Lex Imp. eod. de alend. liberis. l.1. p.

Exod. 20 Deuter. 5.

Oleast. in cap. 20. Exo. c. 3.

Idem in c. 5. Deut. c. p. 4.

Tenen-

Tenentur ergo parentes in necessitatibus sublevare, vel ex eo solùm, quòd tot ab illis beneficia receperint. Quot & quanta ea sint, recenset ex parte Robertus. [Quisnam explicet quot à parentibus filii beneficia receperunt? Ab illis equidem sumpserunt esse, quod bonum tam grande est, ut ipsum sit fundamentum omnium aliorum bonorum: nam qui non habet esse, nullum aliud bonum habere potest, non divitias, non gloriam, non famam, non scientiam, non virtutes, non gratiam, non vitam æternam. Ipsum etiam esse bonum, ab omnibus est desiderabile.] *Vnde Aristoteles ait*: Omnia appetunt esse, & illius causâ agunt quæcumque agunt secundùm naturam.] *Et Boetius*: [Omnium bonorum ipsum esse (*inquit*) bonum est.] Nonne igitur ingratitudo maxima esset, tot tantaque beneficia maleficiis compensare. Lex jubet: *Benefacientibus nobis benefacere debemus; nam beneficiis receptor naturaliter obligatur.*

Robert. Episc. Aq. Sc. 54. c. 1.

Aristot. 2. de Anima.

L. & si ple. §. consul. Senat. ff. per. de pe. hared.

Mirum hic addit Oleaster de opinione Rabbini Simeonis: scio quidem hyperbolicè dictum; Deus enim ante creaturas omnes longè magis honorandus est; audiamus tamen citati Interpretis verba: [Adnotavit hic (scilicet Rabbi Simeon) Scripturam pluris fecisse parentum honorem quàm Dei, ut voluerit nos Deum honorare ex substantia nostra juxta illud Salomonis: Honora Deum de tua substantia, parentibus verò voluit filios subvenire ex labore manuum suarum; &, si non habeant, teneantur in pristino laborare, ut parentibus victum quærant!] Attendite quàm appositè ad mentem nostram id explicet Oleaster his verbis: [Vides hîc quanto pluris faciat Deus parentum honorem quàm suum.] Quomodò istud [Eos alere potiùs *voluit* quàm sibi offerre sacrificia.] q. d. Fili mi, si fortè aliquando sic accideret, ut uno & eodem tempore sacrificandum sit Deo, aut quid aliud agendum quod cultus Divinus requirat, & ex parte altera occasio exigat, ut hic & nunc parentum inopiæ sublevandæ succurras, nec possis simul & semel utrumque præceptum adimplere, mavult Deus casu illo parentes in miseriis priùs adjuvari. *Eos alere potiùs, quàm sibi offerre sacrificia.* Idem hoc alius sic clarè confirmat: [Si filius est impotens ad utrumque simul (scilicet ad munus Deo offerendum, ad subveniendum parentibus; omittenda est oblatio, & subveniendum est patri & matri.

Rabbi Simeon apud Oleast. c. 20. Exod.

Io. Maria Ver. ser. 4 Dom. 3. Quadr.

Idcircò jam filios sedulò hortor & moneo, ne procul umquam à parentibus absint, ut semper præsto sint, possintque, ubi sic erit opus, opportunè statim auxiliari; nam, ut loquitur S. Augustinus, *nihil charius filiis, quàm pater.*

S. Aug. de ser. Dom. in monte c. 3.

Cùm juxta mare Galilææ obambularet mundi Redemptor, reperit Jacobum & Joannem, qui soli exponebant retia, ut ea non modo siccarent, sed & fracta repararent. *Vidit duos fratres, Iacobum Zebedæi & Ioannem fratrem ejus reficientes retia sua.* Subintrat hic D. Chrysostomus, petitque cur ibi etiam aderat illorum pater non ut juvaret, utpote totus senex & quietis jam indigens; illi verò juvenes erant robusti atque experti, sic ut patris illic opera superflua videretur. An non itaque melius ei fuisset, domi relinqui, ut rei domesticæ intenderet, seque quieti ea ætate daret. Chrysostomus respondet, filios ita fecisse ex affectu in patrem & observantiâ debitâ: nam si fortassis aliquid patri defuisset eo tempore quo à domo aberant & piscabantur, quærendi fuissent, nec ita statim opitulari potuissent, ideò secum eum semper assumebant, ut præsentes statim ei subvenirent in quavis necessitate oborta, & omnia quibus indiguisset, sine mora subministrarent. Aurea Chrysostomi excipite verba. *Et quod ad majorem pietatem eorum pertinet, in tanta paupertate sic patri suo succurrebant, ut secum eum bajularent in navi, non ut ille istos adjuvaret in opere, sed ut isti illum consolarentur sua præsentia. Non parva autem est hic demonstratio virtutis, inopiam facilè ferre, ex justis nutriri laboribus, colligari invicem amoris virtute, patrem habere secum & curare.* Sciebant illi quantus debeatur honor parentibus, quantus amor, ideoque pro beneficiis acceptis gratiam referre studebant auxiliando, eo præsertim tempore cùm eos viribus & opibus destitutos vident, ita adimplentes quod filius inculcabat Doctissimus aliquis ubi ait: *Pro sustentamento & nutritione, quam recipiunt in juventute, debent eis in senectute cum delectatione & sine improperatione vel contristatione, sed cum gaudio necessaria subministrare.*

Matt. 4.

D. Chrys. in Catena D. Thom. in cap 4. Matth.

August. triumph. in Cant. B. V. M. cord. 4. q. 4.

Christus ipse, qui in hunc mundum venit ut peccatores quæreret & converteret, etiam Judam ad suam disciplinam admisit; respuit tamen illos, quibus curæ non sunt parentes, quosque in necessitatibus deserunt & in egestate juvare negligunt. Refert Evangelista Matthæus

thæus

thæus de juvene qui in magno erat desiderio sequendi Christum. Accessit ille supplex, petiitque Discipulorum numero asscribi, submissionem promittens & obedientiam: *Magister, sequar te quocumque ieris.* Sed repudiavit Christus, ineptum ad sequelam judicans. *Vulpes foveas habent & aves nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* atque his dimisit.

Matth. 5.

S. Evangelista immediatè de alio Discipulo subdit, qui, cùm jam ad Discipulorum collegium erat admissus, licentiam quærebat, ut semel posset ad ædes patrias verti. *Domine, dimitte me primùm ire & sepelire patrem meū*: at Salvator recusavit. Pro ratione addens: *Sinite mortuos sepelire mortuos suos*: Æquum est & justum quod requirit, ut quid, mi Redemptor bone, nō annuis? negotio urgetur ut domum redeat: nuncium accepit de morte patris: opus misericordiæ exhibere cupit, mortuum sepeliendo. Quis hìc non miretur? ille petit vivere & mori in Christi convictu, & non impetrat: iste licentiam decedendi postulat, neque potest obtinere. Existimem ego utrique concedendum quod exigit, ita ut retineatur ille qui rogat admitti, dimittatur iste qui domum reverti desiderat. Non ita fiet (ait Salvator;) iste enim vult me sequi & mecum remanere, ne semel quidem de patre cogitans, ut, si fortassis ad egestatem redigatur, quis ei succurrat: abeat iste, non est me dignus: ille verò præsto est, ut patri etiam mortuo opem ferat, & cadaver sepeliat, & eum volo mecum manere, aptus est & de illo bene sperandum. [Illum ad se venientem abjicit, (concludit nostri temporis commentator) hunc à se fugientem revocat & retinet: est enim pietas erga parentes valde admiranda, & qui in illa se exercet, utilis est ad Christi consortiū, unde tenendus, etiamsi abire velit: qui verò erga parentes immisericors est, pellendus à Christi consortio.] &, ut S. Augustini verbis absolvam. *Quantū mali in illo, tantum boni videbat in isto; ideo istum tacentem & nihil promittentem invitat, ut sequatur. Novit Dominus qui sunt ejus.*

Pinna Tem. 1. fol 185. n. 13.

S. Aug. serm. 7. de varb. Dom. in Matth.

Hoc ergo firmum teneatis, hominem, quamdiu vixerit, ad honorem deferendum parentibus obligari. SS. Patres observant quomodo Christus, matrem Joanni, matrique Joannem commendabat, genitricem suam simplici hac voce *Mulier* compellaverit: *Mulier, Ecce filius tuus.* Ut quid non ait, *Mater*? Nôsti credo, piissime Salvator, quæ & qualis sit ea matrona quam commendas? An ergo nescis matrem tuam esse dilectissimam? cur igitur hoc affectus titulo non jam honoras, uti quidem in nativitate tua dignatus es? Non modò desiisti esse filius, cur non hæc foret ampliùs mater? An fortassis delictum aliquod fecit, unde matrem pudeat nunc apellare? nequaquam, cùm se suaque omnia Divinæ voluntati perfectissimè semper confirmârit.

Joan. 19.

Hoc ego putem. Cùm populus frequens & extraneus ad crucifixionem Salvatoris conflueret, cui nota non erat Maria, videndo stantem sub cruce: & audiendo vocari matrem, temerè de Mariæ probitate ac integritate judicâsset: Quomodo, si filius ille sit (uti Hierosolymis publicum est) qui mortem tam ignominiosam sit meritus, qualis possit esse mater illa, facilè quisque nostrûm conjecerit. Ne ergo hac infamiæ notâ ab hominibus deturparetur, Filius Dei ad extremum vitæ suæ curavit, & maternum honorem solicitè propugnavit. Ita scribit Cardinalis Vigerius; [Eximio pro pietatis officio, illam, non matrem, sed mulierem appellâsse, ne daret crucifixoribus ansam duriùs contra illam agendi; hac ratione se non indicavit filium.] Arnoldus Abbas confirmat: [Jesus antiquum decretum, quod de honorandis parentibus dictaverat, observavit.]

Marc. Vig. 3. par. cod.

Arnold. Abbas bona Valu Tract. de 7. verbis Dom.

Progrediuntur ulteriùs expositores alii, & acutiùs indagant quare Mariæ reliquerit Joannem in filium Servator noster, cùm jam Spiritū exhalaret: *Mulier, ecce filius tuus.* Respondentque eam esse causam, quòd scilicet prævidisset ipse matrem fore in discessu desolatam, nihilq; posse ad dolorem acerbius ei accidere, quàm sic violenter à charissimo suo pignore avelli: sicut ergo Ulysses à Penelope uxore fidissima abiturus Femium Domodici filium ei reliquit, qui musicorum cantu dolorem mitigaret, ut sic absentiam levius ferret; quod etiam Agamemnon fecit, Clitemnestræ Democritum committendo; ita etiam Christus ex hoc mundo migraturus, Mariæ Joaunem ideo dedit, ut foret ipse matri, ob absentiam afflictissimæ unicum solatium: *Mulier, ecce filius.* q.d. Scio, dulcissima mater, intimè senties, cùm abscedentem me jā videbis & te derelictam; sed ecce Joannem habes, hic in filium tibi erit & gaudium. Ad nostrā instructionem hoc fecit, inquit Chrysostomus, ut addisceremus quanta sit nostra erga parentes obligatio, quæ non possit nisi morte terminari. *Ipse autem Crucifixus Matrem suam Disci-*

Homer. in Eust.

Idem Odis. 3.

S. Chrys. Hom. 84. c. 19.

pulo commendavit, erudiens nos, ad ultimum usque spiritum vitæ, parendum curam habendam. Accedit S.P. Augustinus. *Tanquam lignum illud ubi erant fixa membra morientis, etiam cathedra fuerit Magistri monentis.* Quid, obsecro, monuit? *Exemplo suo suos instruit præceptor bonus, ut à filiis piis impendatur cura parentibus.* Neque hîc omittendum quod Ludolphus in Vita Christi expressit: [Tu, Domine Jesu, quamquam esset dolor intolerabilis, plaga insanabilis, in agonia mortis & ultimo spiritu constitutus, non oblivisceris matrem tuam, caput inclinans & eam in matrem Joanni commendans & eum sibi filium adoptans. Felix depositum, singulare privilegium, insigne solatium! Urgebat te siquidem, Domine Jesu, præceptum, Honora patrem tuum & matrem tuam; servitium quod ipse exhibuit sibi, exemplum posteris relinquendũ.

S. Aug. in Ioan. Tr. 119.

Ludolph. Carthus, p. 2. c. 63 de Pass. Dom. Verbo 3.

Æternis digni sunt laudibus duo illi filij Anapius & Amphinomus, Æneam imitati, cùm patrem & matrem ex incendio, Catanæ in Sicilia, rapidissimo humeris sublatos à morte imminenti liberârunt.

Amphinomus, fraterq; pari sub munere fortes,
Quum jam vicinis streperent incendia tectis,
Accipiunt pigrumq; patrem, matremq; senilem, &c.

Author Ætnæ apud Ioan. Ravis. de amore liberorum in parentes.

Mortuo in carceribus Miltiade, Simon filius captivus esse petivit, ut ab Atheniensibus sepulturam patri impetraret. Oppius etiam à mortis periculo ereptus est, cùm enim velut Æneas alter intrepidè in Siciliam usque filius asportavit.

Denique (NN.) etsi laude dignissimos illos censeam, non sunt tamen mirandi, quia rationis habebant usum, adeoque obligationem erga parentes maximam apprehendebant, & formato discursu bene concludebant solvendum honoris, amoris ac commiserationis debitum, ne ingratitudinis notam alioquin incurrerent. Sed hoc vehementer admiror & ad confusionem filiorum hujus ævi nostri commemoro, animalia esse, quæ non rationis, sed naturæ ductu reguntur, & tamen alimenta quærunt & adferunt eis, a quibus esse & vivere acceperunt. Ciconiam videamus, (difficulter aliquis credat, si non experientia ad oculum monstretur) quàm sollicitè parentes jam senes curat, nidum accommodat, cibos procurat, calore fovet, imò alis etiam sublevat & ad amœniora devehit. Ego ipse hîc dubius hæream, si non apud Authores ut certum legissem. Sophocles ita scribit: [Quid est quod sapientissimas in aëre volucres contemplamur, quæ alunt parentes, à quibus progenatæ sunt & educatæ? Nos verò contrarium facimus.] Cassiodorus sic habet: [Plumis suis genitorum membra frigida refoventes, escis corpora lassa reficiunt, & donec in pristinum vigorem alis grandæva redierit, piâ vicissitudine juvenes reddunt, quod à parentibus parvuli susceperunt, & ideo non immeritò longâ vitâ servantur, quia pietatis officia non relinquunt.] Omnium optimè confirmat S. Basilius: *Ciconiæ naturali instinctu, cùm vident parentes confectos senectute, in volatu supportant, plumis calefaciũt, & alimenta eis procurant.*

D. Amb. lib. 5. Exam. Epiphan. apud Marcũ Ferd. Fer. 4. Dom. 3.

Pudeat vos, filii, aliter facientes: cùm parentes habetis senectute fractos, contemnitis, & mœrore consumitis; non quasi amici sint, sed ut inimicos persequimini. Omni dedecore infames sunt, eruntque semper nationes illæ, quæ vel ipsas feras crudelitate evincant. Indos hîc arguo, quibus tam crudelis lex est, ut parentibus mortem inferant, cùm ad senectutem extremã vixerint. Non minùs Caspij sæviunt: illi enim (teste Cælio Rhodigino) genitores suptuagenarios includunt carceribus ut fame enecent; Bactriani canibus objiciunt laniandos. Sardis, scribit Ælianus, lex viget, quâ teneantur proles occidere patrem & matrem senio jam graves. Quid magis crudele & quid inhumanum magis excogitari possit? Prô dolor! quot non, hodie, filii sceleratiores sint & truciores, si non retineret eos pudor! Hora illis annus videatur donec morti occumbant parentes, quos statim domo ad tumulum elatos vellent. Plus cani adblandiantur quàm patri & matri, quos in angulum detrusos vix oculis dignentur aspicere. Illáne parentum merces! O scelestum & nefarium facinus deflendum sanguineis lachrymis! Dicite filii, an atrociora faceretis, nisi parricidæ essetis? Matres esse cogitate, quæ tam anxiè parvulos educârunt; & illas persequimini ferociẽtes, ac si non lacte, sed toxico enutrivissent. O horrendum & detestandum ingratitudinis malum! Verè amara est illa voluptas quâ genitores perfunditis! Utinam steriles mansissent potiùs quàm ut forent tanto suo gravamine fœcundi. Quot sunt filii, qui, etsi non cum Absalone patri mortem machinantur, ex animo iniquissimo tamen imprecantur: & nil durius illis, quàm ut diutiùs in vivis tolerẽt: nil foret gratius quàm ut obiisse videãt, nõ solùm ut se à disciplina subducãt, sed ut dñi sint rerũ quas labore nimio & sudore

Herod. lib. 3. Strab. c. 1 Greg. Cælius lib. 11. c. 18 Pet. Greg. lib. 36. syntag. c. 24. num. 29. Cal. Rhodig. lib. 11. lect. antiq. c. 21. Cal. sup. Alex. ab Al 3 gen. c. 2. Corte 1. misc. c. 6 Ælian. de var. hist. lib. 4.

dore vultus sui parens comparavit, & vitæ dispendio custodivit; ut illas, inquam, ad placitũ superfluè prodigant & per luxuriã consumant. O Filii! (sed nec titulo hoc estis digni) monstra potius dixerim, urso, tigride & cæteris hujusmodi feris indomitis longè crudeliora, nõ jam feriat turres, sed in vos de cælo jactetur fulmen & dissipet, cùm in terris supplicia deficiant, vestris flagitiis condigna.

Isti sunt, ô pater & mater, gladii, quos vobis prædixit Simeon, cor & animam intimè transfigentes. *Et vestras ipsorum animas pertransiit gladius.* Illi ipsi *positi sunt in ruinam parentum*, quia multoties causa sunt æternæ vestræ damnationis; at verò *non sunt positi in resurrectionẽ vestram*: etiamsi enim guttulâ aquæ vel unicâ solum vitam vestram possent redimere, apertâ fronte recusarent; adeo ut dicere sit solitus Euripides: *Carentem liberis infortunio esse felicem.* Et hæc pro prima parte sufficiant.

Eurip. apud Beniũ.

PARS SECUNDA.

Ne Filii patrem & matrem perdant ac doloris gladio affligant, sed exhilarent potiùs ac gaudio tanto perfundant, ut felicitatis esse diem illum quo nati sunt, testari jam possint, sollicitè educandi sunt à pueris:

> *Dum tenera est ætas, generosos imbue mores:*
> *Tunc facile est cunctis artibus ingenium.*

Ovven. in Ethic. monast. & Polit. n.32.

Alioquin ut vites erunt incultæ, fructum boni operis non producentes. Diogenes id asserit. [Haud enim umquam vites utilem fructum protulerunt, quæ nõ benè sunt excultæ.] Ut equi indomiti, præcipites feruntur. [Nec umquam pulchri fient equi, pullorum educatione neglectâ.] Quemadmodum mollissimã ceram ad arbitrium formamus & fingimus, ita juvenilem animum, cum adhuc tener est, facilè flectimus ad virtutem & bonis moribus imbuimus. Accipite monitum Damiani. *Instruendi estis, O Pueri, quia nunc ætas vestra cerea est; & sicut teneri estis in pusillitate membrorum, ita etiam utrimq; flexibiles diversitatibus morum.* Ex educationis aurorâ Plato diem vitæ colligebat. [Apparet itaque, cujusque fuerit puerilis educationis initium, talia etiam fore, quæ sequuntur.]

Apud Stob. ser. 41.

Opusc. 13. c. 10.

Pla. 4. de Imp.

Sed quomodo rectissimam virtutis viam filii teneant, si non eam in juventute inveniant majorum vestigiis tritam? Si ab ineunte ætate animum admisceri vitiis sinant, posteà difficulter expurgent & ad bonum reducant. *Difficulter eradicatur* (inquit S. Hieronymus) *quod rudes anni perbibunt.* Quintilianus idem sentit: [Naturâ tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus.] O quanta sunt bona, quæ ex recta educatione doctrinaq; puerili promanãt! Poëtam canentem audire hìc lubet.

Epist. 7. ad Lætã. Quint. l. 1. Inst. 1.

> *Permagni refert etiam, quos quisq; parentes*
> *Accipiat, quo sit pacto nutritus, & a quo*
> *Instructus: nam quos mores puer adbibit, & quas*
> *Artes à teneris didicit, retinebit adultus.*
> *Illa diu durant, animisq; tenaciter hærent,*
> *Quæcumque à primis nascentes hausimus annis.*

Marcell. Paling. in capric. v. 76.

Et ut verbo absolvam, Euripidis dictum est, receptum apud omnes:

> *Educatio cum disciplina*
> *Multum confert ad vitam.*

Eurip. iphig. in Aulide v. 561.

¶ Quam esse causam arbitramini (NN.) cur in S. Scriptura, ubi de filiis agitur teneræ adhuc ætatis, metaphoricè dicantur possessio: ut Genesis 4 cap. *Possedi hominem per Deum.* Deuteronomii 32. *Ipse est Pater tuus, qui possedit te.* Ita mille aliis locis; item apud Aristotelem *Possessio parentum*; ut idem sit *possidere* ac *generare*. S. Scriptura utitur isto termino *possidere*, ut sic indicet, qua curâ & sollicitudine agros & possessiones custodimus, ne quid detrimenti patiantur ab hominibus malignis aut terræ animantibus; eandem adhibendam esse à parentibus diligentiam in puerorum institutione. [Cur obsecro filii possessionibus comparantur? Planè quia, ut homines tuendis augendisq; possessionibus invigilant, ita & parentes debent probè erudiendis informandisq; filiis excubare.] Curas & cogitationes magis in canem aut equum conferunt quàm in proprios natos. An non rectè illis conveniat hoc Plutarchi effatum: [*Tales patres agunt, ac si quis de calceo sit sollicitus, pedem nihil curet.*]

Gen. 4. Deut. 32.

Mendoz. tom. 1 in lib. Reg. c. 1. n. 18. annot. 12. sec. 1. n. 3.

Magna quidem & infesta vexatio est, ubi pater filios videt malè instructos, dissolutos moribus, & nescio, quomodo patiẽti animo ferat: panẽ doloris & amaritudinis masticat; sed meritò has pœnas luit, & lachrymas fundit, quia anteà nimium indulsit pueris & malè facientibus arrisit, cùm acriter erant corripiendi & *in virga ferrea* ad timorem Domini excitandi.

Reges eos in virga ferrea, sceptro ferreo, rigido, invicto, cujus acri verbere eorum insolentia conteratur: duriter & rigidè te cum eis geres. Parentes hodie proles monere, aut digito leviter tangere timent cùm enormiter peccant, ne castigando affligant, & sic nimia patris & matris indulgentia non jam cohibet, sed potiùs invitat ut graviora audeant perpetrare: ideo frequenter sic Deus permittit, ut filii luctus sint & in illorum sanguine scelerum maculas lavent, aut in morte suam gloriam quærant. Credite verum: Pater ille, qui filium ad seculi delicias & carnis voluptates abire sinit, serpentem in sinu fovet.

Psal. 1. Genebrardus in Ps. 2.

Attendite parentes & quod vestri est muneris intelligite. [Ad officium matris pertinet, non ut ad libertatem suos liberos assuefaciat, sed ut ad temperantiam, modestiamque instituat. Vide igitur ne non amantis, sed adulatricis partes agas; nam educata simul cum pueris voluptas, intemperantes & prodigos reddit.] Hæc Thean.

Thean.

Platonis commentum est in Timæo de curru, quem duo equi trahebant, unus cursu velocissimus, & motu alter tardissimus: rector in curru sedens manu unâ flagellum tenebat quo tardiorem ad accelerandum stimularet, alterâ frenum quâ velociorem à cursu retineret. Ex quo nimirum documentum hoc dare voluit: Juventus à sensibus ducitur, qui properi sunt ad malum, & à ratione, quæ ad bonum tardior est. Quid faciet pater ut à præcipitio filios præripiat? Fræno timoris contineat, & correptionis flagello ad bonum extimulet, ut sic rectà per viam salutis incedant. [Bene natos, si bene etiam educantur, ita demùm ad virtutē pervenisse necesse est.] Si aliter fiat, contra parentes, Deo sic permittēte, filii insurgent, rebelles & cōtumaces erunt, neque mitiùs cum illis agent quàm cum matre Aristobulus, de quo refertur, nedum matri honorem & opem non detulisse, sed ipsammet occidisse. [Adeò nequam fuit, ut matrem in vinculis, fame consumpserit. [Mirum hoc & dolendum, patres nonnullos satagere, ut filios in omnibus exerceant, nil minus cogitare quàm ut timorem Dei inculcent, ad spiritualia opera hortentur. [Canere discunt (Plutarchus inquit) saltare, litteras, agriculturam, equo insidere, calceari, vestiri, pocula ministrare. At quæ dementia est, ô mortales, cùm hæc omnia præter disciplinam non liceat commodè agere, ut vos propè hominis vitam instituere.] Unde ergo timorem Dei jam habeant aut pietatem? An exutero matris secum tulisse putatis? nullâ disciplinâ, nullâ adhibitâ ratione, aut arte, sed fortuitò existimatis contingere? Ecquid inde consequatur, nisi ut pessimi sint & malè pereant?

Plato Alc. l. P. 440. E.

Albert. Patav. serm. 17. de Epiph.

lib. de educ. liberis.

Conscientia debitum est; si non satisfacitis, exacta Deo reddenda erit ratio in novissimo die. *Peccant parentes non instruentes filios in lege Dei & artibus virtutis; & qui delectantur in malitiis & nequitiis eorum, erunt etiam testes nequitiæ in damnationem ipsorum.*

August. Triumph. in Cant. B. M. V. chorda 4. q. 2.

Cùm jam bene instituti sunt puerilibus rudimentis, applicari eos oportet exercitio honesto conformiter ad cujusque statum & naturalem propensionem. Patres ècontra jam faciunt. Quamvis advertant filiæ suæ à vitâ monasticâ aversionem, tamen eam omni modo, velit, nolit ad ingressum Religionis incitant & impellunt, ideo solùm, ut sibi dotem lucrentur. Esto, fit monialis, inquietè vivit, Conventum totum perturbat, maledicit diei quo assumpsit sacrum habitum, diaboli tentationibus continuò vexatur, & tandem ab omni spe derelicta miserè emoritur.

Filius tibi est, inter homines operarios magis optet vitam agere quàm inter Religiosos; advertit tamen pater, nil boni ab ipso domi sperādum, non parentibus levamen, sed onus futurū; in studiis enim nil profecit, malæ est educationis & voluntatis pessimæ; perditis vivit moribus, lusui & luxui deditus. Pater, inquam, hæc omnia videt, ideo quocumque potest modo inducit, spe, pretio, minis, ac promissis ad Religionis assumendum habitum. [Pessima profectò electio est, si matrimonio idoneus, Religiosus fiat.] ipse autem qui libertatis amans, nilque magis quàm seculum quærit, hodie in uno delinquit, cras in altero, & quē Religiosū volebat, factus est homo flagitiosissimus, libidinosissimus, nequissimusque. Et quis tantæ perversitatis author? Certè nemo alius nisi tu ipse, pater, cùm filium ad Religionem coëgisti invitū.

Diez Tr. 1. de S. Evang.

Priusquam Unigenitus Dei Filius humanam naturam assumeret, Angelus ad Mariam legatus venit, ut, quemadmodum futura jam erat Spiritûs sancti Sponsa, daret antè consensum. Sed cùm Deus ipse totius universi sit Dominator & arbiter, cui velle, cui posse ad placitum; cur alterius expectabat assensum? Ad erudiendū nos fecit, ut vel inde disceremus, neminem invitè ad statum aliquem esse appplicandum, si non eò suâ sponte inclinet: [Hinc discere, & percipere potestis quantoperè parentes errent, qui filias invitas

Gorus in Conc. Annunt.

invitas desponsant, aut filium cogũt, ut se claudat intra monasterii septa.] Caveat ergo quisquis est parens, filios impellere & ad conditionem amplectendam cogere invitos, ne serò pœniteat.

Affliguntur alii, quia semper filiis vesperas defunctorũ occinere solent. Quid hoc sibi vult? Primum ibi locum inter Psalmos obtinet *Dilexi*; nimis, inquam, liberos amant, & illi occasione hinc habitâ antiphonam *Placebo* præcinunt, exorbitando redundantes & superfluentes juvenili impunitate & licentiâ: parentes, ut affectum ostendant, digitum porrigunt; at illi manum totam apprehendunt. Patre ergo & matre cantantibus *Dilexi*, pueri *Placebo* intonant, ad placitum in bonis dies suos ducendo. Esse sui juris prætendunt, obedientiam majoribus debitam non observant, timorem Domini nil curant. Quid tandem? miserrimo fine vitam perdunt, & parentibus canendum est *Requiem*, maximo suo dolore, & dedecore irreparabili. Ut verè de quolibet talium filiorum dictum sit: *Positus est in ruinam multorum*.

August. Triumph. in Cant. B.M.V. chorda 4. q.2.

Hoc igitur credite: quò plus nimio amantur, eò magis insolescunt. *Nam pura corpora* (insinuat Hippocrates) *quo magis nutris, eò magis lædis*. Simia in tantum catulos amat, ut, cùm affectum exprimere satagit complexibus, suffocet. *Perdit amando*. Numquam memoria excidat Sapientis dictum: *Qui parcit virgæ, odit filium suum* è contrà, *Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella*. Unde prudenter nonnemo parentibus hoc reliquit monitum: [Ne inaniter insolescat filius adolescens, verbis & flagellis erudiendus est.] Idem velim observent, ne aliquando nimis indulsisse pœniteat.

Hippocr. lib. 2. Aphor. 10.

Alphons. de Nrez. declam. I. in sep.

Vestrum est, Filii, parentibus morem gerere & honorem, in necessitate succurrere, & sanguine (si opus) adjuvare: nam quid in mundo possidetis, quod amore vestro magis sit dignum? S. Augustinus apertè fatetur *Nil charius debet esse filiis quàm Pater & Mater*. Discursum abrumpo, & Poëtæ versibus concludo:

Qui cupis esse senex, charos venerare parentes:
Quæ patri facies, filius illa tibi.

S. Aug. in Ioan. tract. 119.

Ovven. in Mono. eth. n. 41.

IN FESTO CIRCUMCISIONIS.

ARGUMENTUM.

Ex Mysterio Circumcisionis eruitur, guttas illas effusi sanguinis signa fuisse prognostica vehementis desiderii, quo Christus toto vitæ cursu adurgebatur, ut mortem subeundo, mundum redimeret, & circumcisionis nostræ exemplum daret. Ex cælesti item nomine omnibus fœcunda salutis vena proditur & felicitatis scaturigo copiosa.

Diez To. 1. de S. S. Evang.

THEMA.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus IESVS. S. Luc. cap. 2.

Eruditissimus ille & expertissimus Invidiæ Anatomista ex malo initio nonnisi finem pessimum expectandum asseruit. Subdam ego. Siquidem *Oppositorum eadem est disciplina*, ex principio bono finem optimum & perfectissimum sperari. Unde Gentiles olim vanâ superstitione anteivisse legimus: Anni initium observabant: cùm in diem Dominicam incidebat, veris humiditatem augurabantur, æstatis intensos calores, va-

Th. Spin. de Invid. anat. c. 10.

Gorus in Conc. Annunt.

ni & frumenti abundantiam, cæterorum fru-ctuum penuriam maximam. Et hoc ipsi nos attendimus, cùm ex primo lucis ortu diei serenitatem notamus, sicut ex cantu avem, ex fructu plantam, ex stipulis spicam, ex uvarum racemis vitis fœcunditatem, ex serenitate vultus compositionem animi & passionem cordis elicimus. [E culmo spica conjicitur, cauda de vulpe testatur, ex ungue leonem, & cantu dignoscitur avis.] Sic ex primo nativitatis puncto linea vitæ deducitur, & ex teneræ pueritiæ moribus, cujusmodi futura sint ætatis provectioris opera, non levi conjecturâ perpenditur. Rem acu tetigit gravis & ingeniosus Poëta:

Anton. Rit Brix. Io. Iac. Rit Ma-rit. Mus.

E sìben molto la fortuna mesce,
Pur' qual' esce il principio, ei fin riesce.

Act. 1. scen. 2.

Zoroastres ridendo nascitur, & ideò hilarem in vita futurum semper divinàrunt. Apes mellificare visæ in ore Pindari, Platonis & Divi Ambrosii adhuc in cunabulis, dant præsagium dulcissimi eloqui & suavissimi stili. A pueris dicere solebat Julius Cæsar: *Si jus violandum est, causa regnandi violandum esse* & hoc ipsum successu temporis factis Heroicis verum probavit. Alcides in cunis serpentes elisit. & hoc indicium fuit invictę fortitudinis, quá posteà leonem ferocissimum dilaceravit. Ipso nativitatis Alexandri die visæ sunt in aere binæ aquilæ, quæ cùm imperiales sint volucres, imperatorem Europæ & Asiæ infantem præounciàrunt. Gentiles auspicia & omina pro certissimis observabant, &, ut Cicero testatur, *nihil publicè sine auspiciis, neque domi, neque militiæ gerebatur.*

Fabius Paul. l. 1. hebdom. fol. 22.

Ioan. Sarisb. de nug. curial. l. 1. c. 13.

Balth. de Vias in Sylv. Reg.

Cicero de Divin.

Sed hæc profana: ad sacra & nostra transeamus. Quis non geminos illos Jacob & Esau, nō tam fratres quàm inimicos fore facilè judicasset, cùm in ùtero matris luctantes conspexisset? Domitianus in conflictu quodam leviter vulneratus unâ manu, ita ut paucissimæ effluerent, gravissimam pugnâm inde pręvidit & fundendi sanguinis maximam copiam, ut in cęlum elatis oculis suspirans exclamaverit: *Utinam sufficiat!*

Gen. 25.

Sueton. Tranq. de vita Cæsar.

Video in ætate tenerrima, *postquam consummati sunt dies octo* pueruluin ab antiquo sacerdote circumcidi, & guttas sanguinis effusi lego, quibus ceu characteribus exprimitur ferventissimum Filii Dei desiderium, quo continuò stimulabitur, donęc pro salute mundi sanguinem & vitam adultus profundat. Flores sunt primo vere gemmantes, certissima purpurei coloris auguria; sanguinis, dico, in passionibus autumno sub crucis torculari eliciendi. Et si quis velit præsagii dicti scriptum authenticum, Ludolphus à Saxonia exhibebit. [Jesus sumens initium circumcisionis, accepit signaculum, ut pro te sanguinis pretium non tardans effundere, se tuum verissimum Salvatorem ostendat, Patribus tam verbo quàm signis repromissum.] Atque hoc meum jam erit assumptum, quod in præsenti rationibus probare conabor, & ex effectibus in persona ipsiusmet Salvatoris secutis clarè proponam. Unicum peto, ut attentè dicentem audiatis, & ne prolixitate nimiâ sim molestus, cùm Circumcisionis hodie Festum sit, brevitatis cultello ad pauca distinctè concisa jam astringar.

Luc. 2.

P. 1. c. 1.

PARS PRIMA.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, &c. Quæritur à SS. Doctoribus quam ob causam voluerit Dei Filius ex stirpe Hebraica nasci, non ex Gentili. Indignari potiùs oportebat, synagogâ habere magnam, a qua inhumaniter se tractandum & crudelissimè occidendum prævidebat. Elegisset potius ex Gentilium stirpe generari, cùm sciret eos fore fideles, & ut verum Messiam ac Dei Filium adoraturos.

Pia non minus quàm mysteriosa est S. Irenæi Martyris responsio. Gentiles, ait ipse, circumcisionem non admittebant ut Hebræi: ideò, ut Circumcidi potuisset statim ac homo factus, ortum habere maluit ex Hebræorum quàm ex Gentilium sanguine. *Quia Gētilitas carebat circumcisione.* Sed nondum sic dubitatio tollitur quin potiùs augetur magis. Ad quid enim instituta est circumcisio, nisi *ad tollenda superflua & contra peccatum originale & consequenter quodlibet aliud*, ut docet Angelicus Doctor! Ergo ut integer ac purus ipse ab hujusmodi noxis & maculis discerneretur, non erat subdendus circumcisionis legibus: nasci conveniebat ex Gētilibus, at non ex Hebræis. Proinde miratus est S. Bern. *Quid est enim Circumcisio non superfluitatis, & peccati indicium? In te Domine JESU, quid de Circumcisione est superfluum, quod circūcidatur? Nonne tu verus Deus es de Deo Patre, homo verus sine omni peccato de Virgine Matre? Quid faciunt circumcidentes eum? Putatis quia super eum possit cadere* illa

S. Iren. Mart. l. 3. c. 7.

S. Thom. 3. p. q. 70. a. 4. Item 3. p. q. 37. a. 3. & 62. 63.

Serm. S. Bern. Dom. de Circumcis.

illa sententia: Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, peribit anima ipsius de populo suo? Quis ergo Circumcisionis Christi assignabitur finis, ne alioquin ceremonia superflua credatur? S. Thom. allegat his verbis: *Vt ostenderet veritatem carnis humanæ: ut approbaret circumcisionē: ut probaret se esse ex genere Abrahæ: ut Iudæis excusationem tolleret ne eum reciperēt, si esset incircumcisus: ut obedientiæ virtutē nobis suo commendaret exemplo; & ut legis onus in se sustinens, alios à legis onere liberaret.* Vel certè dici possit hic finis, ut error levaretur Manichæorum, Apollinaris, Valentini & aliorum, credentium Christum assumpsisse corpus phantasticū, non verum ac naturale. Occurrit ergo B. Simon de Cassia & ita opponit: [Necnon testimonium assumptæ carnis pervalidum fuit, quòd in octava die circumcisus est, fususq; sanguis, quo verum humanum corpus, nō phantasticū habuit.]

D. Thom. 3. p. q. 37. 1. & q. 40. 4.

Lib. 1. c. 10.

Ad S. Irenæū regredior, cujus mihi responsio placet; & difficultatis nodum, saltem implicitè, solvit verbis prætactis: *Nascitur in Iudæa, non inter Gentiles; quia Gentilitas carebat circumcisione.* In illa enim facti sunt primi sanguinis ductus, & ad passionem foditur via acutissimo circumcidentis gladio; & quia eò æstuantibus desideriis festinabat Christus, Hebræorū stirpem elegit, non Gentiliū. [Durus cultellus applicatur ad Divinam carnem (inquit citatus Author) ut confodiens, dolor ad gemitum commoveret infantulum, ut moris est. turbatur ex dolore illa ætas octo dierum.] Quærebat anxiè occasionē ut pro nobis pati inciperet, & sanguinem profunderet. [Tempestivè cœpit pati pro nobis; &, qui peccatum non fecit, pœnam hodie portare incipit pro peccatis nostris: non solùm enim in virili, sed etiam in infantili ætate sanguinem suum pro nobis voluit fundere.]

B. Simon ubi suprà

Ludolph. à Sax. p. 1. c. 10.

Ea in puerulo, ut dixi præsagia; videndi sunt modò in adulto secuti effectus. Cum Discipulis Christus loquebatur, seque necessitate coactum ire Jerosolymam indicabat, neque jam tergiversandum, siquidem hoc statutum atque decretum erat, per mare sanguinis in crucis ligno mortis profundum trajicere flagellorum remis, ut æternæ felicitatis portum homines paratum tenerent. *Oportet me ire in Ierusalem & multa pati à Senioribus & occidi.* S. Petrus, hoc audito miratus, surrexit & Magistri sui vitam tueri volens, dissuadere studuit: *Absit à te Domine.* Hæc nos cogitatio affligit, consilium muta; & hoc iter funestum omitte; optamus omnes, ut potiùs nobiscū maneas sine tuo incommodo, etsi mori nos oporteat, quàm ut ad mortem jam properes, ut vitam nobis obtineas. Tantane cælestis Medice tua erga ægros cura est, ut sanguinis tui balneum adhibere disponas? *Absit à te Domine.* Ecce nos ad mortem ultrò ibimus, ne tu sanguinem effundas; & certè magno nimis hoc pretio sit, auro vilissimum plumbum redimere. Vix hæc talia protulerat Petrus, cùm ecce Redemptor conjectis in eum oculis tetroque vultu intuitus acriter increpavit. Pudet me, Petre, sic tui te oblivisci, ut tam inconsideratè in honorem meum impingas, amicum te credidi hactenus, sed spem meam fallis, video, cùm tuo etiam nomine te reddis indignum. Apage hostis, recede hinc Sathana, nec in conspectum deinceps venire præsumas. *Vade post me Sathana, scandalum mihi es.* Petrus pudore nimio suffusus ilico se subduxit, & dejectis animis, depressis in terram oculis graviter suspiravit.

Matt. 16.

Cajet. in cap. 16. Matth.

Sed quid tam malè hic actum à Petro, ut tam severam reprehensionem audire debeat? Et, si delictum, ut cum Hieronymo fatear non est nisi à maximo pietatis affectu. *Nimii ardoris, amorisque quàm maximi fuit Petrus in Dominum Salvatorem.* Aviditas me tenet, & vellem petere à Christo tam acris admonitionis rationem; sed vereor ne, cùm adhuc perturbatus sit, qui dilectum Apostolum ut Sathanam, me ut Luciferum excipiat & redarguat. Differam in tempus magis opportunum.

D. Hier.

Intereà ad Hortum Gethsemani transibo, ut Judæ traditoris scelus expendam. Irruentem video cum militum turmis; ad Salvatorem accedit, & sub escæ osculo hamum perfidiæ abscondit, Magistrum amplectitur & illo ipso momento, quo fictè osculatur & salutat, *Ave Rabbi*, manus injicit & hostibus tradit. At verò instar apis cælicæ Redemptor ex amarissimo hoc flore, quem labiis admovet Judas, dulce mel sugit amicitiæ, eructando [Amice, ad quid venisti? q. v. d. Amice, tibi compatior plusquam mihi; amo te; te appello amicum, ut perpetuæ lenitatis & indulgentiæ meæ te memoria subeat ne desperes. Ego te amo, quantumlibet me vilipēdas, dum tam parvâ pecuniâ prodis, ego te carum habeo, amicus adhuc tibi sum; ne, quæso, desperes; si tu adversū me inimico & avaro animo venisti, ego pro te me offero clemēter & libenter turbæ te sequēti.] Ita Card. Viger. Ausim ego nunc interrogare piissime mi Redem-

Card. Viger. de captura Christi.

Redem-

Redemptor, cùm tam affabilem te video & tenerrimo affectu commiserantem. Ecquid, obsecro, est, cur Judam sceleratum benignè tractes, amicum nomines, at Petrum incorruptæ vitæ virum asperè repellas, & averseris ut inimicum? Ergóne hominis perversi partes defendis, & justum persequeris? An Judæ jam confœderatus, & Petro adversarius? Nil mirum (NN.) Petrus enim (quamquam præter intentionem id ageret) impedire videbatur, ne Salvator in Judæam progrederetur, ut sanguinem funderet & pateretur, ideoque tam durè correptus est. *Vade post me Sathana, scandalum es mihi.* Judas autem perfidè tradendo, sanguinis effusionem (etsi præter intentionem) accelerativ: & ideò Christus habitâ ratione actus physici, non autem moralis, amicum appellat? [Amice ad quid venisti? Amicum vocat (*scribit* Ianſen. Concord. Evang. c. 137. *Ianſenius*) non quòd ab ipso diligeretur, sed quòd ipsum diligeret, eique bene vellet, & de ejus perditione doleret: aut etiam quòd hactenus secum tamquam amicus vixisset, atque etiam nunc velut amicus & salutaret & osculum præberet.] Et de S. Petro subdit D. Hieronymus. *Vade post me Sathana; quasi diceret: Mea voluntatis est & Patris, ut pro hominum salute moriar; tu tuam tantùm considerans voluntatem, non vis granum tritici cadere in terram, ut multos afferat fructus: & ideò quia contraria loqueris voluntati meæ, debes adversarius appellari: Sathanas enim interpretatur adversarius sive contrarius.*

In Caten. D. Thom. sup. c. 16. Matth.

Quomodò tamen hoc verum sit, si Angelo ad hortum illum Gethsemani comparente & calicem passionis exhibente propinatum ab æterno Patre recusare ostendat, sic deprecans: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.* Nunc angor, mi pater, quare oro te & obtestor, ut, si in te erit, calicem hunc amarissimum amoveas. S. Hilarius admiratus Salvatorem interrogat: *Cur calicem à patre propinatum bibere recusas?* Respondere hic multifariam possit. S. Augustinus hoc modo interpretatur, voluisse Christũ, ut dolor ille, quem jam in anima maximum sentiebat, dicens: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, per corpus etiam dispergeretur & premeret. *Transeat, hoc est, ab anima ad corpus.* Ita S. Pater Augustinus. Beda aliam adfert rationem. *Orat autem transisse calicem, ut ostendat verè quòd homo erat.* Cajetanus ita factum asserit. *Non voluntate deliberata, sed velleitate naturalis affectus.* Accedit S. Hieronymus & locum hunc S. Scripturæ exponit. *Signanter dicit, calix iste, hoc est, populi Iudæorum, qui excusationem ignorantiæ habere non possunt, si me occiderint, habentes legem, & Prophetas qui me vaticinantur.* Reponit S. Hilarius: *Quòd autem, ut à se transeat, rogat; non, ut ipse prætereatur, orat; sed ut in alterum illud, quod à se transit, accedat.* Denique ut cum Drutmaro loquar, intelligi possit & isto sensu: *Si possibile est, salvare Gentes sine abjectione Iudæorum, ut nõ ipsi mihi inferat mortem, fiat. Verumtamen, non quod humano affectu loquar, sed magis, quod tecum in Divinitate disposui, fiat.* Ut omittam expositiones reliquas, clarâ similitudine concludam & doctrinâ B. Laurentii Justiniani confirmabo.

Matt. 26 Marc. 14

Matt. 26

Laur. Iust. de triump. agon. Christ.

Infirmus sit qui æstu febrique jactetur assiduâ, graviùs ardentiusque sitiat. Medicus invisit, & ut impatientem soletur & contineat, aquæ frigidæ vas plenum addicit, ex quo ad libitum bibat & ad sitis extinctionem: sed in præsentia ægrotantis, sic tamen ut ipse non audiat, strictissimè iis qui assistunt, injungit, ut aquæ potũ parcissimè subministrent, & hoc maximè observent. Dictum ita & factum, clamat interim, clamat infirmus ut refrigerium à Medico præscriptum cito adferatur. Sed ut videt vix offerri guttulas aliquot, magis accenditur & siti vehementiùs premitur: non secus ac si jacenti in nivibus & præ frigore penè morienti carbonem ignitum unicũ præsentet aliquis ut calefaceret, certè nõ tam frigus ille pelleret, sed augeret potiùs. Infirmus ergo impatiens in verba ista prorumperet: Aut aquæ quantitatem à Medico promissam statim porrigite aut modicum hoc ab oculis etiam removete. Daturum se Christo nõ modò torrentem, sed pelagus tormentorũ inexhaustum pollicitus erat Pater Cælestis, ut dictum sit per Prophetam: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Psal. 68. Sed ubi vidit oblatum Angeli manibus tam pusillum calicem, in se quodàmodo motus: Quid hoc, mi pater! inquit, contra facis quàm promisisti: mare, ut ita dicam, sperabam, & calicem præsentas? ardentior sitis me torret, quàm ut modico isto refrigerer: justè jam queri liceat: *Improperiũ expectavit cor meum & miseriam.* Si mare recusas, etiam calicem subtrahe, Angele, & tecũ ad cælũ defer [Transeat à me calix iste. Non tamẽ fugit ut illa evaderet (explicat Ordinis Carmelitici jam notus & celeberrimus Author Michael à Bononia) sed spontè ad locum Passionis venit crucifigendus, expectans pati pro nobis. Pro-

Incognitus in Ps. 68.

pterquod dicit: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar; & hoc notans Christus dicit: Improperium expectavit cor meum & miseriam: & dicit, cor meum; quia licet caro fugeret mortem, voluntas tamen, quæ per cor intelligitur, illam quærebat, illam desiderabat.] Melius Laurentius Justinianus, ex stillis effusi in circumcisione sanguinis ceu veris desideratissimæ passionis prognosticis, ita loquentem Salvatorem inducit: [Hæc pro Electorum salute patior, ista pro tuo honore sustineo; verùm quia parva videntur, adde flagella, appone vulnera vulneribus, lacera, ure, confige, percute, occide; universa hæc & majora toto desiderio sitio.]

Laur. Iust. de triumph. agon. Christi.

Observat S. Pater Bernardus, cùm jam irrueret Pharisæorum turba, ut duce Juda perfidissimo in horto apprehenderent Jesum, quid faceret Filius Dei: nō fugisse advertit, sed ultro ruisse obviā hostibus miratur. *Ecce appropinquat hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorū: Surgite, eamus hinc.* Quid ergo, Redemptor bone! hosti cū armata multitudine aggredienti obvium te dabis, ut repellas? Quomodo duodecim inermes fortissimū militem prosternant? Quid mansuetudo contra tantam ferociā evincet? Quid contra leonem timidus lepus? Consultius ego duxerim fugæ dare: quidquid prædicent alii, gloriosum in conflictu constanter mori, nil minus est fugiendo servare vitam. Recede ergo & illorum conspectū devita. Non sic charissimi, ait Salvator, non sic: *Surgite, eamus.* Insequuntur me Pharisæi, ut gravia tormenta & crucem imponant: ego nihil hactenus sollicitè magis quæsivi, quàm ut occasionē patiendi reperiam, & modò fugerem? Acceleremus ocyùs, ut citiùs apprehendant. Anhelant, video, meumque sitiunt sanguinem, sed tamen ardentior est mea cupiditas spargendi sanguinem: ob viam properemus. Eam fuisse Christi mentem exprimit mellifluus Bernardus. *Quàm promptus ad passionem tuus fuerit animus, evidēter ostendisti, quando venientibus unà cum proditore tuo viris sanguinum, & quærentibus animam tuam cum laternis & facibus per noctem ultrò occurristi.*

Matt. 26

Serm. de Pass. Dom.

Appositè, meo judicio, Venerabi. Beda illud Christi in cruce lamentū expendit: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Intima est, Jesu amantissime, mea commiseratio, cùm in mari Passionis ad mortis scopulos trepidantem contemplor: &, quod tormentum longè maximum est, neminem video qui juvet, qui soletur aut confortet. Prô dolor! neq; ipsa hîc pietas movetur, &c, quod mirari satis numquā potui, Pater æternus in summis illis cruciatibus non subvenit, unde lugubris illa lamētatio clamorque mœrēs: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Quis non querelis his moveretur, si non adamantinus sit? Conemur ex Patrū sententiis ad verborum sensum penetrare. Origenes mētem explicat: *O Deus! qui, cùm omniū sis Deus, meus tamen es peculiari quadam ratione, & propria, ut quem unicè amo & colo, ut quid adeò unicum me dereliquisti, qui soles adesse omnibus te invocantibus, atq; colentibus, & humana, omni ope atq; consolatione destitus?* Hic hæret Orig. & stupet, quomodò fieri ita possit, Patrem Filio semper intimum & omni momento in necessitatibus succurrere ut homini hactenus paratissimum, jam cùm in extremis versatur & in mortis agone, manum subtrahere afflictissimumq; nō consolari, quinimò spe omni destitutū deserere. *Certè in anima Verbi natura mutata, Paterno in omnibus Christus usus auxilio, nunc inops ejus, mortiq; permissus solitudinem suam conqueratur, relinquentesq; se arguat.* Respondet Orig. *Non æstimes humano more Salvatorem ista dixisse propter calamitatem quæ comprehenderat eum in cruce.* Cur ergo mœstus vociferatur? *Forsitan videns peccata hominum, pro quibus patiebatur, dixit: Quare me dereliquisti:* Accedit Rabanus & bene confirmat: [Humana enim natura propter peccatum à Deo fuerat derelicta; sed quia Filius Dei factus est noster Advocatus quorum suscepit culpam, deflevit miseriam: in quo ostendit, quantum flere debeant qui peccant, quando sic flevit, qui numquā peccavit.] Glossa sic habet: *Dicitur eum Deus deseruisse in morte, quia potestati persequentium eum exposuit: subtraxit enim protectionem, sed non solvit unionem.*

Matt. 27.

Iansen. Concord. Evang. c. 145.

Hilar. in Caten. D. Thom. in Matt. c. 27.

Orig. ib.

Rabanus ibid.

Glossa in Matth. c. 27.

Theodoretus hîc censet Christum peccatoris personam sustinuisse, cujus jam induerat habitum & similitudinem, ut proinde ex ejus ore loqueretur. *Hoc loquitur homo crucifixus Deo pro me: nos enim homines sumus derelicti: ipse, numquā à Patre derelictus fuit.* Omnium optimè ad rem propositā cōclusit Venerab. Beda, asserens lamentatum eum esse, cùm violentā morte afficiendū se prævidit; non quia vitam hanc linquere formidavit, sed eò quòd moriendo finem patiendi reperiret. *Conqueritur Christus, non propter tormenta quæ patitur; sed quia non ei concedit*

Beda in Matth. c. 27.

cedit longiorē vitā, ut plura pati possit. Hęc ille. & infrà subjungit: *Christus ex vi tormentorū suam mortem accelerare videns, volens diutiùs pro nobis sufferre tormenta, hanc amore refertam querimoniam proposuit Patri: Pater, cur tam citò me mori disposuisti? Cur non moras protrahis, ut magis magis q; pro hominum salute adhuc cruciarer?* Quàm vera fuerint in circumcisione ejus præsagia, ex effectibus evidenter jam constat.

Idem homilia de querela Christi.

Et quandoquidē de Passione Salvatoris inciderit sermo, crediderim tam lubenti ac ferventi animo, spinas dolorum accutissimas pertulisse, ut ne vel flosculum consolationis admittere voluisset, ne inde refrigerium aliquod aut levamen accederet. Ut idcircò quæstionē aut alterā moverit, S. Paschasius: Primò, utrùm in ultimâ Cœna adfuerit Maria & cum Discipulis cōmunicaverit? Secūdò, triduo illo Passionis cùm flagellaretur, coronaretur spinis, clavis perfoderetur & cruci affigeretur atq; tandē sepulchro retineretur, an tum sub speciebus consecratis Corpus Domini Nostri haberetur? Ad utrumq; quæsitum negativè respondet, & ad primū hāc fert rationē. Si Maria Virgo cum cæteris in cōmunione Christum sub Sacramenti speciebus recepisset, tantâ id puritate & fervore spiritus peregisset, ut sufficeret ad Christū recreandum & acerbitatē Passionis mitigandam: sed quia solatiū & refrigerium respuit spinas sine floribus eligens, ideò Mariam à cœna & communione abesse voluit, *In ultima cœna Corpus Christi non accepit Maria, ne hujusmodi consolatione, passionis dolores minuerentur.*

S. Pasch.

Ad alterum quæsitum, Cur in *illo triduo mortis* non manserit ulla particula consecrata, rationem adfert Episcopus Hostiensis; quia alioqui Christus eodem tempore fuisset in cruce irrisus & ab Apostolis in Venerabili Sacramento adoratus; in cruce vulneratus, & in tabernaculo glorificatus; in cruce dolore dejectus, & in Ecclesia gaudiis recreatus: in propria humana specie ab Hebræis contemptus, & in Sacramentali à fidelibus honoratus. Volo (ait Salvator) pungentes spinas sine floribus; fel peto sine melle; angustias undique desidero, sed sine ullo levamine. Noluit ergo (concludit Drogo) ne vel particulam ullibi superesse consecratam in ultimo illo triduo, *ut undequaque pati diceretur.*

Drogo Episc. Host. de Pass. Dom.

Quid ultra? non voluit ut à planta pedis usq; ad verticem capitis in Sacratissimo Corpore sanitas reperiretur, aut illæsum membrum.

Quid, putatis, intendit Christus, cùm in cruce pendens caput versus pectus reclinavit? *Inclinato capite.* Nonne vobis ideò videtur, ut plagati corporis gestibus amoris sui signa ostenderet? Augustinum asserentem audite: *Totum corpus expositum habet ad redimendum, brachia extensa ad amplexandum, cor apertum ad diligendum, & caput inclinatum ad osculandum.* Vel dicamus, potiùs ad eam partem inclinasse, quam lancea Longinus perfoderet, ut in corde amoris plagas patefaceret. Allusit sic ingeniosus Poëta:

Ioan. 19.

Lib. de Virgin.

Qual poi segno maggiore
Signor' ch'ei ti sia grato
Mostra à un' servo ingrato?
Non bastan le Divine
Tempie cinger di spine?
Esser in ogni lato
Percosso, e flagellato?
Ch'anco dimostri ò mio celeste Amore
Il fianco lacerate, aperto il Core.

Petrus Mich. p 2.

Verisimile etiam arbitror, pieq; meditor inclinatum caput, ut linguæ foret liberum cum corde à sinistra pectoris parte habere colloquium. O quàm grata, quàm salutaris linguæ & cordis dissertatio! Lingua exanguis gestu mortuo reverenter submittitur & cor palpitans benignè salutat. Discurrit lingua profundo silentio, & cor respondet gravi suspirio. Edissere cor meum, obsecro. Quid tibi est? cui cor, Affligor, ait, quia nil patior. An non ergo (resonat lingua) tot amoris sufficiunt vulnera? Nonne à passionibus interius sat acerbus tibi fit cruciatus? Eheu! gemens (cor addit) cur mœror non excedit? Querar ergo (lingua reponit) cum luctu, & jure quidem, cæteris membris non deesse pœnas, meque vel renitentem hìc excipi. Justiùs ego deplorer (cor dixit) ab hac me palæstrâ excludi. O fortunatum caput (clamabat lingua) quia spinis coronari dignum! Verè beati pedes (replicabat cor) stigmatibus insigniti! Felices manus clavis perforatæ! Felicissimum corpus fustibus & flagellis laniatum!

Non sic, (ait lingua) non sic! non acquiescam donec ita patiar. Neque facilè placabor ego, respondet cor, nisi priùs doloribus opprimar. O quàm jucundum hoc amoris certamen! quàm dulce colloquium & quàm gratum duellum! Quid tandem? pactione factâ apud patrem expostulare proponunt: ita parat lingua innocentiæ chartam, cor ardentis affectus calamum, & intincto sanguine querelas describunt, sicque

Marc.15. ad æterni Patris tribunal supplices exposcunt: *Deus, Deus meus* (exponit lingua) *ut quid dereliquisti me?* Cor altiùs assumit. *Clamavit, clamore valido.* Esse solius cordis exclamationem testatur David. *Clamavi in toto corde meo: exaudi me Domine.* Exaudivit Pater & favendo petitioni subscripsit, cùm ecce statim exequuntur ministri impii, spongiam felle atque aceto perfusam ori obtrudentes. *Vas ergo erat aceto plenum; illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt.* Et ita satisfactum est linguæ.

Hebr.5. Ps.118. Ioan.19.

Ex altera parte miles in equo insultat & strictâ lanceâ pectus perfodiens, cor vulneravit. *Vnus militũ lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit sanguis & aqua.* Et sic cumulatè datũ est cordi, & satis linguæ; uni quidem amaritudine fellis, alteri vulnere lanceæ. Caput ergo Jesus incurvat, ne pars ulla corporis sine læsione restet. [Inclinato capite Christus omnes sui corporis partes lustrat, an aliqua sit pars quæ passa non esset. Vidit latus dextrũ quod non ita passũ videbatur, & vulneri locũ aperuit, ut cor feriatur.] Hoc de corde dictum. De lingua S. Bern affirmat: *Fractis mẽbris omnibus, dulcis Jesus voluit puniri & linguã, & ad pœnã lingua sufficit, acetum gustasse.* Pro utroq; Pelbartus subscribit his verbis: [Sola remanserãt lingua & cor; sed, ne & illa remanerent absq; pœna, felle & aceto potatur lingua, & cor aperitur lanceâ.] Et extremis illis doloris effectibus correspõdit prognosticis signis, quæ, vix natus, ostendit. *Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur.*

Ioan.19. Alphons. Card. Palleot. de Pass. Christi. Serm.14. de Pass. Dom. L 3.p.3. a.2.c.2.

Mirum est quod subdo, pro certo tamen habendum. Ut excitatum in circumcisione extingueret desiderii incendium, pati & mori in cruce voluit annis duobus ante statutum tempus, & à SS Prophetis præsignatum. In Sacra Pagina reperio notatum quandonã esset Christus moriturus, scilicet ætate 35. annorum Mysterii hujus videre impletionem ardentissimè desiderabat Propheta Habacuc, humillimè supplicans: *Domine, opus tuum in medio annorum vivifica illud.* ubi & præcisum terminum indicavit. *In medio annorum notum facies.* Hoc jam difficile, quodnam illud sit annorum medium. Nonnulli opinantur, hic annos omnes comprehendi à mundo condito usq; ad adventum Christi Judicis, neq; medium hic debere intelligi geometricè aut arithmeticè, sed [quatenus excludit principium & finem, id est, pro quacumq; temporis differentia contenta inter hæc duo extrema principium, & finis.] Titelmannus tamen de annis humanæ vitæ interpretatur. [Quidam admodum subtiliter exponunt de medio annorum vitæ hominis, quo vivere potest homo secundùm consuetum naturæ cursum in bona qualicumque valetudine.]

Abac.in Cant. Iacob de Valentia in Cant. Abac. Fr. Titelm. in Cant. Abac.

At verò si incerti sint anni vitæ hominum, cùm videamus alios brevi, alios longo tempore, alios mediocri vivere, quomodo ergo quis hîc certùm statuat medium? Hoc equidem verum, si assequi valeamus quot sint determinatè vitæ hominum anni, facilè tum fore, annum assignare omnium medium.

Videtur id aliquando subindicasse Regius Propheta David, ubi sic ait: *Dies annorũ nostrorum in ipsis septuaginta anni: ampliùs eorũ labor & dolor.* Concurrit iterum & consentit Titelm. [Dies annorum hominis & duratio vitæ humanæ, quâ potest homo ut plurimũ secundùm consuetum naturæ cursum in sanitate & bona valetudine vivere], anni septuaginta aut circiter vel paulò infrà, vel paulo suprà: quod verò ultra hos terminos est reliquum vitæ, in afflictione est, atq; dolore.] Confirmat non jam incognitus, sed Ordinis Carmelitici notissimus interpres [Hic in particulari determinat vitæ præsentis brevitatẽ, dicẽs quòd durat usq; ad 70 annos, quibus transactis, vita hominis non est nisi quædam miseria.] Si igitur dies vitæ hominis 70 anni, medium illorum conficient 35, sic ut intenderit Propheta Habacuc ita loqui: Oro te, Deus, ut cùm Filius tuus unigenitus nostram assumpserit carnem, eritq; jam in medio ætatis, triginta scilicet & quinq; annorum, genus humanum vivificetur. [Opus tuum quod creasti & manus tuæ formaverunt, jacet in vita hujus mundi sauciatum & mortificatum: ergo vivifica illud per mortem ipsius, passionem & resurrectionem.] Si ita est, (NN) quare ergo dies mortis Filii Dei tempori Propheticè designato non correspondet? Ut quid mori non distulit ad trigesimum quintum ætatis annum, sed quasi longioris moræ factus impatiens ad annos duos prævenit?

Psal.89. Fr. Titelm. in hunc locum Ps. Michael à Bononia in Ps.29. Iacob. de Valentia ubi suprà

Religiosus fit, qui votis omnibus cupiat hãc sibi gratiam, ut quantocius Sacerdos ordinetur & primitias in altari offerat: desiderio accedit mora, defectu ætatis requisitæ; nil tamen hâc ipsâ dilatione illi molestius quid agit? Medium excogitat, dispensationem temporis implorat & obtinet, neque tum diutius expectat, sed festinanter ad Altare se præparat, ut voto jam perfruatur. Desiderio Christus maximo

tenebatur, nihilque cupiebat ardentiùs quàm ut celerrimè ad aram crucis perveniret, cruentum æterno Patri Sacrificium oblaturus. Sed cùm triginta tantùm & trium annorum esset, duoq; de triginta quinque requisitis deficerent (piè dicam) factus impatiens dispensationem impetrare quacumq; etiam viâ concepit. Ad hortum pergit Gethsemani, memoriale exhibet Summo Pontifici: *Pater, non mea voluntas, sed tua*
Luc. 22. *fiat.* Feliciter quidem: cùm ecce ex cælesti nuncio intelligat concessum à Pontifice desideriũ.
Ibidem. *Accedens Angelus de cælo confortans eum.* Ad Pilati Datariam properat urgetq; Brevis subsignationem. *Tollite eum vos, & secundùm legem*
Ioan. 15. *vestram crucifigite.* Et sic ordinatus Sacerdos.
Ps. 109. *Tu es Sacerdos in æternum.* Sacerdotalia induit, amictum coronæ spineę impōnit capiti, Albam vestem porrigit Herodes, flagrorum funibus ab Hebræis præcingitur, manipulum vinculorum stringentium super manum ponunt, pro stola accipit catenam ferream, pro planeta crucem, & calicem passionis præferens, introit ad altare montis Calvariæ.

Et quia ritu solemniori celebrandum erat augustissimum hoc sacrificiũ, Diaconi officio fungitur bonus latro, subdiaconi malus. Introitum dicit: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti*
Marc. 15. *me?* Collectā incipit ac pro crucifixoribus orat: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciũt.* Cã-
Luc 23. tat Epistolã malus latro: *Si Filius Dei es, salva*
Luc. 27. *temetipsum & nos.* Evangelium pronunciat bonus: *Neq; tu times Deũ, qui in eadem damnatio-*
Luc. 23. *ne es?* Ad Offertorium prosequitur, Spiritũ æterno Patri offerendo: *Pater, in manus tuas cōmendo spiritum meum.* Assistit minister, non vinum & aquam in ampullis porrigens, sed fel & acetum. *Vas ergo erat positũ.* Intonatur à turba Præ-
Marc. 15. fatio: *Si Filius Dei est, descendat de cruce, & credimus ei.* Milites *Sãctus* clamant ore impio blasphemantes: *Vah qui destruis templum Dei, & in triduo reædificas illud.* Hæret celebrans in Memento, Diaconus adstans precatur ut ejus recordari dignetur: *Memento mei, Domine, dum*
Luc. 23. *veneris in Regnum tuũ.* Ad consecrationē progreditur, &, si non transubstantiet, Joannem transmutat in Mariæ filium, & in matrem Jo-
Ioan. 19. annis, Mariam: *Mulier, ecce Filius tuus. Deinde dicit Discipulo: Ecce Mater tua.* Etiam defunctorum animabus sacrificium applicat, & statim secutus est fructus. *Multa corpora Sanctorũ,*
Matt 27. *qui dormierant, surrexerunt.* Dicit *Agnus Dei,*
Marc. 15. ideò milites *revertebantur, percutientes pectora*
sua. Terminaturus jam Sacrificium, ut populũ in pace, dimitteret, ait: *Consummatum est.* Et si Ioan 19.
præ omnibus sacerdoti incumbat, ad *Verbum* Ioan. 1.
caro factum est, inclinare, Christus etiam caput inclinavit.

Ecce tandē absolutum Sacrificium, ecce terminata est Passio & sanguis effusus duobus annis ante decretũ tempus. Concludo ergo (N N.) his Titelmanni verbis: [Domine, opus tuum in Fr. Ti-
medio annorum vivifica illud. Hoc enim tem telm. in
pus in psalmis assignatur annis septuaginta. Si Cant.
autē septuaginta dividas in duas partes æqua- Abac.
les, tempus mediũ habet annos triginta quin- Proph.
que: Christus autem Dominus salutem humani generis in Cruce operatus est anno ætatis suæ trigesimo tertio.] Et vel exinde ostendere cupiebat, quantus esset patiendi ardor ex illo instanti, *cùm consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer.*

Nos autē qui Christiani sumus, non subditi circũcisionis istius præcepto, quid hinc fructus, quid utilitatis excerpemus, cùm tamē actiones Christi fideliter imitari Christianos oporteat, ipsomet Christo asseverante: *Exemplũ dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis?* Ioan. 13.
Utique *Omnis Christi actio nostra est instructio.* Discamus ergo & nos spiritualiter circumcidi. [Significatur autem per circumcisionē carnis circumcisio mentis, quâ mundatur anima à vi- Ludolph.
tiis; & ideò debemus circumcisionē spiritualem à Sax.
in omnibus intra & extra habere, & ex omni Carthus.
parte spiritualiter vitiis circũcisi esse.] Hactenus Carthus. Author. *Et nos oportet* (addit S. Au- in vita Christi
gust) *circumcidi, non carne, sed spiritu; & præputium nostrum, id est vitium omne à nobis abscindi, ut simus sancti & immaculati in medio nationis pravæ, inter quos luceamus sicut luminaria in medio, verbũ vitæ continentes. Christus autem sic suscepit pro nobis circumcisionē, ut nos spiritu circũcideremur.* Idē sedulò Propheta Jerem. prędi- Ierem. 4.
cat: *Circũcidimini in Domino, & auferte præputia cordium vestrorum.* Circũcidite corda vestra plena superfluitatibus. Quis vestrûm in horto cordis plantam habet odii adversus proximum & jam radices agit, illud est superfluum, illud citissimè extirpandum, ne in sylvam excrescat. Quot depravatis redundatis vos, & superfluitis affectibus? Quot distortis passionib mēs vestra gravatur? Quot superbiæ ambitionis & vanæ gloriæ motibus inflatur? Jam jam contritionis ferro evellite & ex fundo cordis penitus eradicate. Duobus id modus fieri docet Mellifluus

(margin: p 8 c. 88. S. Aug. de Circumcis.)

Pater:

S. Bern. Pater: *Duplex est coicūcisio, quæ à nobis fieri debet, scilicet interior & exterior.* Audiamus: *Exterior consistit in habitu, ne sit notabilis; in actu, ne sit reprehensibilis; in sermone, ne sit contemptibilis.* Adhibenda ea est in gestibus corporis & modo externo conversationis: in operibus quæ indies facitis, & in verbis, quæ tam innumera profertis. An verò hâc non quilibet ex vobis indigeat? actiones suas quisque consideret, & manum, ut ita loquar, pectori admoveat, atque de se fateatur verum, & judicium ferat. *S. Bern. ubi supr.* *Interior similiter consistit in tribus; in cogitatione, ut sit sancta; in affectione, ut sit pura; & in intētione, ut sit recta, tali circumcisione omnia vitia tolluntur & excludūtur.* Quis non, obsecro, millenis cogitationibus impetitur? Ecquis ille est, cui non prædominentur impuri affectus? Quis tam sibi præsens qui rectam in actionibus suis omnibus intentionem semper teneat, Deique voluntati planè conformem? Si pupillorum tibi cura est, quis finis? nunquid, ut illorum proventibus familiam sustentes potiùs, quàm ut charitatem Christianā exerceas? Æditiuus es, bona Ecclesiæ administrans, quid hîc intendis? Dei solius honorem? certè sine præmio & emolumento tuo non faceres, Justitiæ minister es, & quare? Omnes pecuniæ vias nosti, & omnia pecuniæ causâ per fas & nefas procuras. O quàm necesse est tam sanctæ circumcisionis uti instrumento! Circumcidite vos vanæ mulieres & puellæ leves, ornatum illum superfluum tollite. Quorsum unguentis affluitis, calamistratâ comâ? Scitis quid cōpti illi vestri capilli, inspersus pulvis & madentes cincinnorū fimbriæ? Dicam ego: Incentiva libidinis sunt & Diabolorum laquei, iisque tot animas irretitas tenent, quot in cordibus flammas accendunt, illo vanitatis pulvere sanctitas violatur: lascivis illis capillorum circulis ceu totidem Lucifer decoratus insignibus de animabus vestris triumphat.

Non est, mihi credite, pars ulla nostri corporis quæ circumcisionis hunc cultum non requirat; præscindendi sunt oculi ab inhonestis respectibus aures ab audiendis otiosis & vanis, lingua a multiloquio, detractionibus & blasphemia; manus ab iniquis injectionibus, furtis & rapinis: pedes à viis pessimis quæ ducunt ad interitum & æternam damnationem. Arbores videamus, fructum non ferent nisi truncatis ramis; ubi enim frondium luxuries, fructuum abundantia non est speranda. Vitium pampinatio tempestivè necessaria, ne in folia virtutem omnem exerant. Ad confusionem vestram hoc adferam: An non observâstis quomodo ferrum arte præservetur à rubigine, argentum & aurum à terræ mixtura expurgetur, granum à palea & vinum à fæce? Solus ergo peccator ferruginem vitiorum retineat, paleam vanitatis non excutiat, & in scelerum fæcibus tanquam in visco adhærescat? Turpis ea est & nimis nocens vita, cùm in extremo salutis discrimine versatur anima. Tollenda igitur superflua hæc, exemplo Christi circumcisi. S. Augustinus monet: *Mysteria circumcisionis Christi sunt mandata ejus quibus præcipit quidquid superfluum sive in corpus, sive in animum nostrum irrepserit, abscindi à nobis & circumcidi.* *S. Aug. Homil. de Circumcis.*

Circumcidor ego in corpore, ait Christus Salvator, ut vos circumcidamini spiritu. Modum ego suggeram circumcidendi vos & spargendi sanguinem sine dolore & ferro. Duplicem habetis sanguinem, unum qui in venis conservatur, & iste primus est, alterum qui in bursa, & hic secundus sanguis à nonnullis vocatur. *Argentum & sanguis mortalibus* dixit Aristophanes. In bursa ergo vos circumcidite, sanguinem secundum pecuniam, inquam, exprimite, ut sic pauperes foveatis: id commendo.

PARS SECUNDA.

Postquam consummati sunt &c. vocatum est nomen ejus IESVS. In circumcisione puero nomen Jesus imponitur, quod ab Angelo fuerat è cœlo nunciatum. *Quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur.* *Luc. 2.* Impositi sic nominis multæ adferuntur rationes & congruentiæ. *IESVS* idem est quod Salvator: unde quia propter nostram omnium salutem in hæc terrena descenderat, nomen hoc *IESVS* illi conveniebat, [Vocabis nomen ejus *IESVM*, id est, Salvatorem, quia ex officio, cui incumbebat, nomen habere debebat: studebat autem humanæ saluti.] *Io. Viger. l. 1. c. 24.* Confirmat Nicetas. [*IESVS* tanquam Servator nominatur, & exponitur, cujus interpretationis Gabriel ipse testis est, cùm Virginem his alloquitur: Vocabis nomen ejus *IESVM*, quoniam ipse servabit populum à peccatis eorum.] *Nicet. in Biblioth. Vet. PP. Tom. 12.*

Debebatur Christo hoc nomen: sicut enim ipse omnium qui sub cœlo sunt, longe erat sanctissimus, celeberrimum etiam titulum requirebat: neque digniori umquam poterat vocabulo exprimi, quàm dulcissimo hoc nomine Jesus. De quo sic asserit S. Vincentius Ferrerius:

S. Vinc. Ferrer. serm. de Circ. Dom. [Hoc nomen JESUS est virtuosum, quia omnes virtutes, quas Deus posuit in herbis, lapidibus, plantis, stellis, constellationibus, omnes sunt & continentur in hoc benedicto nomine JESU.]

JESUS erat appellandus: sicut enim Christus fons, à quo nobis aqua Divinæ gratiæ abundè promanat; ita nomen istud omnium bonorum origo est, quæ creaturis liberaliter concessa.

Arn. Carn. Tr. ult. de 7. Verbis Domini. [Quidquid undique est, quantumcumque sit, se cognoscat inferius, se fateatur indignius, & si quid habet candidum, si quid conspicuum, ad illud nomen referat, unde accepit, illiq; excellentiæ devotus ascribat.] Ita Arnoldus Carnotensis.

Non poterat illi dari nomen convenientius isto, per quod tam prodigiosi, tot miraculosi eventus. *Hoc est nomen quod dedit cæcis visum,* D. Bern. Sen. p. 2. ser. 49. *surdis auditum, claudis gressum, sermonem mutis; proinde si qua infirmitas tibi, vel tuis occurrat, ad invocationem hujus nominis recurre.*

Mirum est, quod in Monasterio S. Gabrielis contigit, de quo sic in Chronicis Cluniacensibus. [Apud Cremonam facta est tempestas maxima, ceciditque in grandine lapis grandis, in quo erat Crux & Imago Salvatoris expressa, desuper quoque aureis litteris scriptum I.N.R.I. & de aqua, de qua liquefactus est lapis, inunxerunt Monachi oculos semicæci, qui statim clarè vidit.]

Et certè hoc unum quibusvis infirmitatibus remedium experietur, quisquis dignè ac reverenter invocabit. Testis est Michael de Carcanos: B. Mich. de Carc. ser 8. de Nativ. [Audivi, ait ille, quàm plurimos errantes in multis periculis sive equitando, sive itinerando, sive per mare eundo, sive cadendo, in hujus nominis invocatione illæsos evasisse.]

Dæmonibus terribile est, quo vel solum audito in fugam subitò convertuntur. Atq; idcircò Luc. 10. cum 72. Discipuli dicebant: *Domine, etiam Dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.* Respondit eis Magister: *Videbam Sathanam sicut fulgur de cælo cadentem, q.d.* (exponit D. Bern. P. 2. ser. 49. (*Nolite mirari, si nomen meum diaboli expavescant & eos ab homine pellat, cùm virtute ejus Sathanas cum omnibus Angelis suis de cælo expulsus cecidit sicut fulgur.*

Jure & merito nomen hoc illi competebat: sicut enim nemo est, qui meritis Christū æquiparare queat, ita nec qui nomine valeat. O pondus nominis JESU! (exclamat Petrus Cellensis) Lib. 2. epist. 4. [Quis appendere, quis dinumerare, quis æstimare valeat hoc nomen in pondere? Numquam sine pondere nominandus est JESUS, pondere utique sanctuarii. quia nemo potest dicere, Dominus JESUS, nisi in Spiritu sancto.]

Nomina imposita scimus *ad significandum quod quid rei.* Cicero propterea ait: *Nomina sunt tamquam rerum notæ.* Cicero de Finib. Aristoteles: *Nomen dicitur à notificando.* Arist. 1. Metaph. 12. S. Thomas Aquinas denique: *Nomina debent proprietatibus rerum respondere.* Unde cùm Deus restitueret Abrahamum *patrem populorum,* mutavit nomen *Abram* in *Abraham,* Gen. 17. idem hoc est quod multorum populorum pater. Sic etiam Sara uxor ejus vocata est: [Sarai per quod Dominus ostendere vult (inquit Oleaster) se velle Sarai extollere, ut esset princeps multitudinis gentium, quemadmodum vir ejus.] Sed dicite vos Nobilissimi Veneti, cur civitatis vestræ nomen Venetia? Venetia, id est, *Veni etiam* Quisquis es redi & Petr. Rom. in Ven. E vit. veni etiam ut revideas & unum hic ex mundi septem mirabilibus mireris. Aut certè Venetia idem est ac *Væ ne cia,* sine *væ.* Civitas quæ nondum adversitates sensit aut infortunia. Sic omnino nomen JESU, ut ei correspondeat cui impositum, necesse est sic ut Christus, quidquid vocabulo expressum, opere adimpleat.

B. Simon de Cassia dicit: JESUS *commune est,* Lib. 2. c. 10. *& communiter omnibus factus est* JESUS. Elegit nomen hoc JESUS, quia communis omnium quærebat esse benefactor; non singularis, sed benignus & benevolus omnibus. Prognosticon est jam dicti Scriptoris, videamus, utrum effectibus verum probetur. Unus & idem Angelus Virgini castissimæ incarnationem Verbi annunciavit, & Zachariæ conceptionem Joannis Baptistæ Præcursoris, sed dispari loquendi modo; siquidem Beatissimæ Virgini dixit: *Ecce concipies & paries.* Luc. 1. Zacharias verò; *Elisabeth uxor tua pariet tibi filium.* Illud *tibi,* dictum Zachariæ, in dubium mihi venit. Zachariæ dixit: cur non & Mariæ? Respondet Chrysostomus: Nativitatem Joannis prædictam & faustam quidem, sed patri solùm ac matri, cum hæc fœcunda, & ipse factus loquens. At Christus, cui nomen JESUS, natus est non modo ad matris bonum, sed & totius universi salutem: ideoq; nec illi dictum ab Angelo, *paries tibi,* quomodo Zachariæ legimus factum. Verba pono S. Patris. D. Chrys. *Non enim ait: Paries tibi filium, sed absolutè, paries: non enim pepe it sibi, sed toti mundo.*

Advertistis, quibus verbis uti soleat Christus cùm ad salutem homines vocat, non ad personas aliquas restringit, sed generatim atque universè

Matt.12. versè agit, sine exceptione omnes invitans, *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis.*
Ioan.12. *Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.*
Ioan.6. *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.*
Luc.11. *Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit, invenit* Et ubi de sacratissimo ejus nomine loquitur Apostolus,
Rom.10. *Quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit,* verba sic explicat eruditus Author: *Quibus se omnibus Christus exhibuit ad salutem & nemini desperationem minatur qui ejus non retinuerit benignitatem.*
August. de Monte Alcin. Veritatem hanc Abbas Pinufius confirmat dicens: [Videtis ergo quantos misericordiæ aditus patefecerit clementia Salvatoris, ut nemo salutem cupiens desperatione frangatur, cùm videat se tantis ad vitam remediis invitari.]

Pinuf. Abb. Collat.20. c. 7. in Bibliot. vet. PP. t.5. p.2.

Scriptor ille præfatus diligenter & curiosè perpendit Redemptoris nostri Verba dicta S. Petro, cum jam eum Apostolici gregis, & orbis universi caput statueret. Observat commissionis formulam: *Pasce oves meas.* Audite interpretantem: *In quibus verbis oves suas Petro indistinctè singulariter commendavit, tanquam universali Pastori, & omnium Regi; nam non designâsse aliquos est assignâsse omnes.* Deinde advertit, Dei Filium non semel tantum, sed tribus iteratis vicibus commendâsse Apostolo Petro suum gregem; quia cùm tres assignari soleant hominum status, incipientium unus, proficientium alter, tertius perfectorum, noluit videri personarum acceptor, ideoque non nominatim unum aut alterum statum, sed æqualiter omnes concredidit. *Oves commendat trinâ commendatione quia triplici differentiâ oves existunt, incipientes, proficientes & perfectæ, ut omnes, qualescumque sint, Petro & successoribus subjectæ essent, omniumque gregis Dominici ovium, & primus, Pastor esset atque supremus.*

August. de Monte Ilc. de præstant. Ro. Episc. p.1. c.2.

Idem ubi suprà.

Cùm Jerosolymam ingressi essent Magi, accesserunt ad Herodis Palatium, ut Christum quærerent. Petebant ergo: *Ubi est qui natus est Rex Iudæorum?* Sed tamen ibi non invenerunt.
Matth.3.
Occurrit hîc D. Cyprianus & commotus hos ita redarguit: *Injuriam facitis Divinitati, si illum in domibus quæritis.* Injuriosum namque ducebat in domo privata quærere: &, si natus esset in propriis Herodis ædibus, putasset mundus, ita factum ex partiali erga Herodem affectu. Nasci igitur in diversorio elegit, ut sic omnibus communem affectum in loco communitatis demonstraret [Non in Palatiis Regum & Principum, sed in diversorio exponitur cunctis, qui ad omnium erat directus salutem, ne suus aspectus tolleretur ab ullo qui se omnibus exponebat ad nutum.]

Barthol. de Pisis lib.3. de Vita B.V.

Quod præterea ad JESU nomen attinet, metaphoricum illud esse voluit. &, ut mysteriosa cæterū sileam, Solis vocabulo legimus adumbratum. Testis hîc nobis Malachias, qui prophetico oculo ita prævidit: *Orietur nobis timentibus nomen ejus Sol iustitiæ.* An quia Sol nascens exhilarat, occidens verò contristat; unde formatum est emblema hâc adjecta Epigraphe *Syn sùs rayos mu des mayos.* Ita JESUS, cùm nascitur, mundum recreat: *Annuntio vobis gaudium magnum.* Cùm autem ad mortis occasum vergit, matrem, Apostolos & mundum universum mœrore afficit. *Tenebræ factæ sunt super universam terram.* Sed quis non videat Solem indifferenter illuminare omnes mundi plagas, terram æquè & urbes, castella, palatia Principum & pauperum tuguria, montes, plantas, colles, sylvas, turres, valles, homines, feras, &c.? *Sol à nullo distat,* (ait D. Ambrosius) *nulli præsentior, nulli absentior est; similis Sol est Indis & Britannis, & eodem momento videtur cùm oritur; nec, cum vergit in occasum, minor apparet orientibus quàm occidentibus.* ut observata sit lex expressè inquiens, *Nec facienda est exceptio personarum.*

Malac. 4.

Luc.2.

Luc.23.

Antequam hunc mundum Salvator relinqueret, Sacramentaliter manere voluit sub speciebus panis & vini, non mellis, lactis aut mannæ, eò quòd mel non omnibus placeat, lac cibus sit infantium & manna remedium infirmorum; panis verò omnibus sapit & placet, à pusillis & magnis, sanis & infirmis comeditur; & quia se fidelibus omnibus dare cupivit, hinc sub speciebus panis mansionem elegit. *Sumit unus, sumunt mille, tantum isti quantum ille. Manducat Dominum pauper servus & humilis.*

C. novit. de jud. l. Si cùm dies §. Si arbit. ff. de arb.

D. Tho. in seq. Missæ.

Statuam Nabuchodonosoris non esse verū Deum, facilè concipiebant tres pueri Babylonici, ex eo quòd illa caput haberet aureum, ideo, que nulla vi adduci poterant ut cultu Divino adorarent. *Non potest esse imago Dei* (scribit S. Joannes Chrysostomus) *quia Deus in auro non lucet.* Aurum enim solis divitibus partiale est & charum, Deus autem optimus idem omnibus est, neque apud eum valet exceptio personarum.

Multæ sunt in augustissimo Missæ Sacrificio cerimoniæ; nec ulla est sine mysterio; siquidem non casu, sed Spiritûs sancti assistentia regitur S. Ecclesia. Quærit itaque Durandus, cur Sacerdos

dos, qui in celebratione Missæ Christum repræsentat, cùm jam Symbolum Apostolorum inchoat; quare, inquam, tunc in medio altaris stet apertis manibus brachijsque extensis; & hanc adfert explicationem: [Sacerdos Christū repræsentans erectus manet, ad notādum quòd Christus semper paratus est cunctis spiritualia bona largiri: & ante altaris medium, innuens quòd non est personarum acceptor, sed, quantum est in ipso, omnibus æqualiter influit, nec singulum diligit: manibus quoque extensis ad designandum quòd paratus est abundanter bene meritis illa largiri.]

Durand. in ritu Div. Off. rubr. de Symb.

Petrus in monte Thabor perfusus cœlesti gloriâ dicebat Christo Salvatori: *Domine, bonū est nos hîc esse.* Evangelistæ hic Sancto Petro repugnant & quasi insipientiæ redarguunt: *Non enim sciebat, quid diceret. Nesciebat quid diceret.* Nunquid enim sex erant personæ? Dixisset ergo: *Faciamus hic sex Tabernacula*, sicque foret singulis provisum, Non optem plura fieri, (ait Petrus) tria namque sufficiunt, in uno Eliam collocabo & Joannem in altero Moysem cum Jacobo, in tertio Tabernaculo solus ego cum JESU gaudebo. Verè ut dicam, Petre, jure meritoque ignorantem te insimulant, quia Christus Dominus cùm vocetur JESUS, omnium nempe Salvator; tecum solus in Tabernaculo uno morari non poterat, ne alioquin non æqualiter cura sit illi de omnibus; at verò contrà, ut certum haberetur Nominis venerandi prognosticon, sine exceptione omnes recreari in monte Thabor expediebat cœlesti hâc dulcedine & Divinæ Majestatis fruitione. Animadvertit hic mecum Doctor Mellifluus; audite ejus mentem: *Volebat quòd Ioannes contemplativus staret cum Elia, & Iacobus activus staret cum Moyse, & ipse maneret cum Christo in suo Tabernaculo.* Accedit Dionysius Carthusianus & ulterius subinterrogat: [Quare non dixit, Faciamus hic sex tabernacula? Fortè ideò, quia putaret in illis tribus Tabernaculis se & duos Discipulos suos recipi posse, ut ipse esset in Tabernaculo sui magistri charissimi.] Ipse autem piissimus Redemptor nominis sui esse falsa prognostica noluit, quando se non modò unius Petri, sed omnium & singulorum ostendebat Salvatorem.

Matt. 17
Marc. 9.
Luc. 9.
D. Bern. Tom. 4. serm. 12. in princ.
Dionys. Carth. in Matth. 17 art. 30.

Ad ultimum usque vitæ eum se exhibuit, ut nominis, quod in circumcisione acceperat, opere probaret significationem. Fateamur omnes, Christi actiones singulas esse valde mysteriosas, neque minus ipsam mortem. In quem finem voluit, putatis, mori Jerosolymis & in Monte Calvariæ? An non aliæ civitates erant, aut mōtes æquè digni? Quid ergo mysterij, obsecro, quòd nō elegerit pro nobis vitā fundere in istis, & non in aliis locis? Loca illa duo vix inter se dissita, juxta Prophetæ cosmographiam in medio terræ sita sunt: *Operatus est salutem in medio terræ.* Genebrardus in hunc Sacræ Scripturæ locum sic explicat [Palam & manifestè in medio terræ nostræ, vel juxta alios in Hierusalem, quæ est terræ sanctæ velut medium & umbilicus] Sed quanti id refert, Christum in medio terræ mortem appetere? An non æquè alibi moriens, mundum redemisset? Omnino. Cur ergo Hierosolymorum montana conscendit? Ea nominis JESU virtus & dignitas est, ut illius gratiâ, ad moriendum istic potiùs quàm alibi, quodammodo obligatum se senserit. Scitis NN. medium æqualiter distare à qualibet parte circumferentiæ, ut ideò Mathematici veritatem hanc probatam ita proponant: A centro ad circumferentiā, omnes lineæ sunt æquales. Quòd si non distaret æqualiter à qualibet parte, sequeretur, quòd non esset in medio. Elegit igitur Dei Filius totius universi medium mortis suæ locum, & Jerosolymam dico, & Montem Calvariæ, ut evidenter pateat, sparsisse eum pretiosissimum sanguinem æqualiter pro omnibus hominibus quantum ad sufficientiam, neque magis pro hac quàm illa natione. *Hac de causa voluit Christus Hierosolymis pati, ne quisquam crederet pro sola Iudæorum gente mortuum fuisse. Ideò in medio terra mori voluit, & operari salutem, ut se omnibus datum, natum & mortuum declararet.*

Psal. 73.
Genebr. ibi n. 14.
August. de monte lic. in solut. controvers. inter Cathol. & Protest. c. 33.

Concludamus itaque & concedamus actiones Christi numquam discrepasse à prognostico circumcisionis tum in passione, tum in effusione sanguinis, nec à significatione dulcissimi Nominis, cùm non se alicui partialem ostenderit, sed JESUM semper, id est, omnium Salvatorem & benefactorem.

Hoc Nomen S. P. Augustino unicum in adversis erat perfugium, & velut anchora certissima qua Salutis navim in medijs tempestatibus stabiliebat. *Quid est enim IESVS* (inquit ille) *nisi salvator? Ergo propter temetipsum IESVS esto mihi IESVS, esto mihi Salvator benignus. Noli, Domine, noli attendere sic malum meum, ut obliviscaris bonum tuum. O bone Domine IESV, etsi ego admisi unde me damnare possis, tu non amisisti unde salvare soles.*

S. Aug. lib: medit. cap. 9.

Idem

Idem S. Pater hortatur & peccatorem quemque seriò monet, ut frequenter gloriosum hoc Jesu nomen invocet, illoq; ceu fortissimo se clypeo muniat. *Respira ô peccator, respira; ne desperes, spera in eo quem times; fuge ad eum, à quo aufugisti: invoca importunè, quem superbè provocasti. Dic ei: Iesu propter nomen tuū dulce, fac mihi secundum nomen tuum Iesu: oblivíscere superbum te provocantem, respice me miserum te invocantem: IESV nomen tuum dulce, nomen delectabile, nomen confortans peccatorem, & nomē beatæ spei.*

S. Aug. l. de cont. cordis.

O verè felix es (ait S. Bernardus) quisquis sub tanti nominis vivis protectione. Non est quod trepidet quicumque sub Jesu vexillo militat. *Verè enim beatus populus cujus Dominus Deus ejus IESVS est;* quia ipse salvum faciet populum suum à peccatis eorum.

D. Bern. ser. 3. in c. 1. Matt.

Agedum, ad nominis Jesu arma jam iam vos conferte, sic in mundi hujus scopulos non incidetis, & eritis ab æternæ damnationis naufragio liberi.

IN FESTO EPIPHANIÆ.

ARGUMENTUM.

Cursum Magi contendunt astri sequentes ductum, ut Christum recens natum citiùs adorent; & ad remotum celeri volatu sic properant Regnum, ut docerent homines, quàm nesciat moras desiderium benè inflammatum, ut qui eò adurgentur, explere omni festinatione moliantur, ne virtutis colendæ opportunitatem desidiosè prætermittant, cùm cælestia adesse vident auxilia.

THEMA.

Cum natus esset IESVS in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ierosolymam &c. S. Matth. cap. 2.

Suspecta semper & detestata fuit in operibus bonis exequendis procrastinatio, neq; sine culpa plerumq; differri potuit negotium urgens, sæpeq; dilatio in dubium certa revocavit. *Plerūq; sera pro nullis sunt,* dixit aliquis: & tritum hoc est, *Periculum in mora.* Quis hic Tullij sensus, ipse loquatur. *In rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est.* Subscribit alius: *Tarditas ut plurimum perniciosa est.* At contrà de assiduitate & cura censendum: ubi enim diligentia solicita est, sperandum bene de felici exitu, si modo humana accedat industria rebus curandis. Et tam erraret qui procrastinationem sub prudentia collocet, quàm ille qui sollicitudinem intra imprudentiæ limites reductam vellet. Quod si fortassis temerè asseruit unus, *Res serias ad crastinum differre debemus,* imprudentis non vitavit notam. Non semel tantum contigit navim in mari submergi, dum emergendi protracta est mora, ubi feliciter appulisset ad portum navigantis industria, si evadendi occasionem rapere festinâsset. *Quacumque negotia maturanda sunt celeritate.* Et hoc à Suetonio Politicis præceptum, *Simul dictum & factum.* Multum sanè interest, benè faciendi tempus non amittere, ut actiones nostræ bonum exitū sortiantur. Alexander Magnus felicissimè semper decertavit, & terrarum orbem subjugavit armis. *Nil differendo.* Doctrina hæc Demosthenis est: *Rerum occasiones tarditatem non expectant.*

Quint. decl. 1.
Cicero in Phil. 3.
Ludovic. Guicc.
Lud. Guicc.
Sever.
Demosth.

Credat quisque vestrûm ut placet, hac ego horâ experiar in veritatis cathedra, an non verissimum, nil magis esse contrarium operibus nostris, nil magis inimicum quàm retardationem, nihilque contrà gratius, nil convenientius quàm promptitudinem. Scio quidem assertum à Lucano.

— Semper nocuit differre paratis.

S. Ambrosij Ecclesiæ Doctoris testimonium sufficit, ut acquiescam: *Omne studium dilatione torpescit.* Concludam breviter, promptè hoc exequendum esse quod prudenti deliberatione propositum. Plurimi quia proprijs viribus nixi, de die in diem differunt salutis studium, miseri patiuntur naufragium. Sed quid opus est rationibus, ubi veritas Evangelica manifestat? Vix Magi exoptatum acceperant nuncium de nata li novi Regis. *Dum natus esset IESVS*, & ilicò iter fecerunt ut inquirerent. *Ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam* Jansenius hic exponens: *ut intelligas* (inquit) *statim post Christi Nativitatem Magos venisse* Cajetanus etiam advertit: [Nota continuationem, quum natus esset, ecce Magi, ut intelligas, statim post nativitatem Christi venisse Magos.]

Matt. 2.

Amatores erant promptitudinis, & tarditatis summi inimici: uno enim temporis puncto audiverunt nuncium & ingressi sunt viam. Ad instructionem nostram conducet, ut in operibus bonis solliciti simus & in Dei obsequijs indefessi. Intereà dum aurum vobis exhibeo quod Verbi Dei (ut sentit Rupertus Abbas) symbolum, favete, obsecro, incensum silentij, & attentionis myrrham reponendo.

PARS PRIMA.

Rectori cuivis è necessarijs hoc unum maximè, & primum est, anxio semper & sollicito animo esse. In Principe defectus enormis est in deliberando tarditas, ut vere dictum sit à Demosthene; *Rerum occasiones tarditatem nostram & ignaviam non expectant* Ut tumultum impediat, & facilè subditorum rebellionem compescat, mature provideat necesse est, ne malum longius serpat, & dum moras trahit, prævalendi amittat occasionem. Quàm bene Cicero: *Omne malum nascens facile opprimitur, inveteratum fit plerumque robustius.* Rodigina Persarum Regina, cum indicaretur, quosdam ei periculum moliri, statim surrexit (etsi jam occupata esset mundandis crinibus (atque imminenti occurrit malo. Optimè Tacitus monuit: *Festinandum est, antequam crescat invalida conjuratio paucorum.* Luctatius Consul, qui temporis non expectavit suffragium, de inimicis feliciter reportavit triumphum. Fortassis consulentè legerat Senecam. *Quidquid fieri potest, futurum cogitemus*. Nunquid Pompeio exprobravit multoties Cæsar, quod prohibuerit, ne progrederentur milites, sed in armis, inimicorum adventum præstolarentur? Commune hoc, & omnibus notum: *Mora sua cuilibet est nociva.* Alexander tam exosam sibi habuit tarditatem, ut sæpius auditus sit fateri ingenuè minus sibi fore gravem pœnam acerbissimam, quàm longius protractam in bello gerendo moram, ut cum Curtio sensum exprimeret: *Odi lenta remedia & segnes medicos; nam mori strenue quam tarde convalescere malo.* Et quis nesciat melius hoc esse & Medico & infirmo, vehementem morbum avertere, quàm jam ingravescentem velle curare? Laudabilius est primum in locum conflictus producere milites, & aggredi hostem quod asserit Titus Livius. *Qui prius strinxerit ferrum, ejus victoria erit.* Rectius ex improviso respondit Tiberius, quàm cum diu præmeditat⁹ In famulis principum quo magis odiosa est tarditas, eò acceptior in obsequendo celeritas & promptitudo. Hinc est, quod Justi omnes, qui totius universi Domino serviunt, in hoc unum ferventer incumbunt, ut prompte semper & sedulò obsequantur. Exemplo præluxerunt Magi qui natum cæli terræq; Regem intelligentes: (*Cum natus esset Iesus,*) indilate sine ulla tēporis mora, *Ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam.* Huc voco Chrys. interpretē. audite: *Ecce Magi veniunt, hoc est confestim ut natus est.* Jās. (de quo suprà) ad intentum sic ait: [Notanda quidem locutionis continuatio. Cum nat⁹ esset Jesus, Ecce Magi venerunt; ut intelligas statim post Christi Nativitatē Magos venisse] Ad vet⁹ testamentum eamus, & ea, quæ Prophetis & Patriarchis contigerunt, attentius perpendamus. Cogitavit aliquando Deus experiri oblata & exhibita millies ab Abrahamo viro sancto obsequia, in eum finem multa nocte senē vocat è placidissimo eum somno excitans, jubetq; ut pergat statim ad montem, quem ei ostenderet & ibi filium suum Isaac sacrificet. *Tolle filium tuū, quem diligis Isaac, & offer illum mihi in holocaustum super unum montium, quē monstravero tibi.* Ille

Orat. contra Phil.

Cic. Phil. 5.

l. 1. Hist.

Liv. ep. 24.

Sen ep. 24

Cæsar de bell. civ.

Cap. mora de reg. iur. in 6.

Curt. in Alex.

Plutar.

Tit. Liv. c. 24.

Iansen. in 2. Matt.

Gen. 22.

Ille abjectâ omni cunctatione surgit è lecto, Isaacum expergefacit & mandat, ut sine mora, quod in via necessarium, paret & sic comitetur. Eunt ergo ad montem. Hîc iam non perpendam quàm avidè, quàm studiosè impleverit Dei præceptum, nil cunctatus, nil tergiversatus excusatione senij aut intempestæ noctis [De nocte consurgens (*ut Oleaster annotat*) iustus senex gravissimum mandatũ sine ulla dilatione perfecit] Hoc mòdo attendam, nec facilè aliquis concipiat, quomodò iter istud longum sit aggressus insciâ uxore; deducitur namque ex Sacra Scriptura montem illum triduo distare ab Abrahami ædibus: *Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul*, ut proinde oportuerit sextum diem, si non etiam septimum impendere, ut iret vir bonus, & peractis negotijs rediret. Miror ergo Saræ nihil indicâsse, cùm de ea nihil dicat Sacer textus, uti asserunt expositores. [Saræ hîc non fit mentio, unde videtur eâ insciâ, hæc omnia fecisse Abraham.

Oleaster in c. 22. Gen.

Corn. à Lapide Ioseph. H. Chrysost Perer.

Cur non signo saltem innuit abitionem tam subitam? Quid faciet anxia mulier, quando per sex aut septem dies esse continget absẽtem maritum, absẽtem charissimum filium & famulos? Quid repetet, & quid dies noctesque cogitabit? Omnia adversissima formidabit, & nil mali quod non suspicabitur: verendum est ne vitæ desperans dolore nimio oppressa exanimis cadat. Verè equidem NN. factum hoc mirabile. Tuâ veniâ dixerim, venerande Senex, inhumaniter agis, neque Saram ut dilectam coniugem tractas; periculum est ne in reditu mortuam reperias. Verbulo aut nutu saltem discessum insinuâsses, & si celandum iudicabas de sacrificando proprio sanguine Isaac, ne matrem contristes, ut minus à Deo legatum te intimasses & ad Divina obsequia, & sine mora rediturum. Nec verbum quidem mulieri loquitur, sed modestè secretò *de nocte surrexit*.

Audite mentem sancti Patriarchæ & finem intentum. Sciebat ipse ad sacrificium requiri promptitudinem, & sæpè, moram obfuisse, ideoque sic intra semetipsum dicere videbatur: Si abiturus valedicam uxori, fortassis comitari ipsa etiam volet, mulieres testudineo incedere solent gradu, undè non ita statim ut oportet ad montem perveniemus. Possem (quis dubitat?) iubere ut domi remaneat; sed, quia cupiditas isti sexui innata, peteret saltem quo pergam, ad quid sacrificium, quis mandârit, ubi facienda oblatio, quàm procul hinc locus distet, ubinam victima, quando regrediar, & sic interrogationum vix esset finis; replicarem ego, augeretur curiositas, multiplicarẽtur verba, nec servaretur discurrendi modus, sicque retardaretur oblatio sacrificij, cum tamen potiùs esset accelerandum; sic ut mihi omnino persuadeam nil meliùs, quàm ut occultè discedam. Eum fuisse discursum Abraham affirmat Chrysostomus: *Abraham verebatur, ne votum mora offenderet, aut iussionem tarditas impediret; ne aliqua mora in communicando duceretur, festinavit.*

D. Chry. ser. de fide & hom. 5. in Gen.

Abraham ergo cum maxima celeritate ad montem ostensum accurrit, ut tarditatem mentibus nostris ceu pestem exitialem exemplo suo repudiaret. Cùm idem Patriarcha in medijs æstatis caloribus refrigerationem quæreret, umbram invenit & recessum, ubi ad auram venti temperatioris expositus, paululum respiravit. *Cùmque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum.* Surgit ipse, in occursum ruit & ad ædes invitat. Non iam hora diei commoda est, Viatores ad conficiendum iter, Solis ardor intolerabilis, videte campos ipsos comburi Non solum hortor; sed rogo & obtestor, ut tantisper hîc in meridie mecum sitis, & requiescatis dum se calor ille nimius frangat. Domus mea, hæc parva, semper tamen gratis & libenter patet amicis & peregrinantibus: feceritis commode, mihique gratum, si hospitio vos excipiam: tractabo si non satis liberaliter, saltem pleno affectu. Acquiescunt illi tantâ viri benevolentiâ & affabilitate convicti Hic attendite NN & Patriarchæ celeritatẽ considerate. Si Hospites introducit, properat. *Festinavit Abrahã in tabernaculum.* Si mandet Saræ, ut cibos hospitibus præparet, urget ut festinãter expediat. *Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericeos panes.* Imò ipsemet Senex festino simillimus cursitat. *Ad armentum currit, & tulit inde vitulum tenerrimum.* Famulus non expectat heri iussum, neque tempus indulget tempori, ut mensam cibis exquisitis extruat. *Festinavit puer & coxit vitulum.* Videtis, ni fallor, quanta sit sollicitudo & quàm se ubique festinatio ingerat; siquidem Abrahamum impellit, Saram adiuvat, & Servum non deserit. Domum Patriarchæ jam potiùs nuncupem sollicitudinis palæstram. Crediderim Angelos in peregrinorum habitu didicisse hic, quàm promptissimè deinceps & velociter Deo obsequi. *Neq; solus festinat Abraham*, (notavit Oleaster) *sed Saram & puerum*

Gen. 18.

rum festinare coegit. Idem Origenes innuit: *En senex cucurrit, Sara accelerat, puer festinat, nullus que piger invenitur in domo Sapientis.*

Sollicitudinem homini conducere, & in operibus singulis adhibendam esse, facilè ostenditur; adeò ut sine illa haberi non possit effectus bonus, cùm ignavia plerumq; abortus sit causa. Fruebatur Elisæus Propheta Montis Carmeli delicijs, cùm ad eum lachrymabunda mater accessit, & vix præ dolore nimio tristem eventum exponere potuit. Fletum multum cum singultu præmittens, infortunium tandem indicavit: Morte subitâ abreptus est mihi filiolus, unicum in vita solatium & decrepitæ ætatis dulce levamen; quare virtutum tuarum imploro patrocinium, natum meum è mortis faucibus eripe, & vivum restitue, ut novum prædicemus miraculum.

Audivit S. Propheta, & misertus, Giezi servum suum misit: *Accinge lumbos tuos, & vade.* Ibo, ait ille, sed quomodò vis ut mortuum eum resuscitem? Baculum accipe, mortuo impone, & ilicò reviviscet. Hoc est remedium, cujus virtute fiunt violentè, quæ alioquin amoris via & sponte effecta haberi possent: Vadam ergo, & statim ac ero reversus, rei successum indicabo. Siste parum, & priusquam abscedas, hoc à me monitum retine: *Si occurrerit tibi homo* (amicus tibi sit, sive notus, nil refert) *non salutes eum & si salutaverit te quispiam, non respondeas illi.* A- 4. Reg. 4.
bit Giezi, sub brachio baculum Elisæi portans, venitque ad civitatem quæ vocatur Suna, ibique erat passim omnibus notus, & una hæc omnium vox, Ecce Giezi. Quò pergis bone vir? Ille digito compescens linguam, nulli respondit. Ergone mutescis, dicebat, & à quo tempore loquelam perdidisti? Quid hoc sibi vult? Sinite quæso me abire, nec ad loquendum premite, quippe magister meus strictè inhibuit ne loquerer ulli verbum; prosequar iter meum. Illi contrà urgebant: Non possumus ergo scire quo vadas, & quid facturus? Non puto, cogitabat ille, quemquam vestrûm id scire, vado ut mortuum suscitem, sed non est periculum quod facilè quis intelliget ex ore meo; promisi me nemini dicturum, & ero fidelis. Sed illos discursus transeamus, ut ad punctum difficultatis veniamus. Quid Elisæum movit ut tam expressè illi præciperet, ne quem salutaret in via. Si apertè loqui sic liceat, magna videtur indiscretio & inurbanitas. Optimè ad intentum respondet S. Ambrosius: Resuscitatio filij defuncti non patiebatur moram, eratque opus festinatione. Si Giezi permissum sit salutare & reciprocè salutem accipere, inquirent quò vadat, quid factur⁹ quis jusserit, quando mortuus puer, & qua infirmitate; quot annorum erat, quid facto opus ad resuscitandum, sicq; illi daretur occasio diutius immorandi, seriùs adveniret, & tardiùs à mortuis resuscitaretur infans. Ut igitur non hæreret in via, sed maturaret, ne quē in via salutaret strictissime inhibuit. Non ex me locutus sum, doctrinam sequor magni animarum Pastoris & Præsulis Mediolanensis, cujus hæc ad mores adfero verba: *Pulchra est salutatio, sed pulchrior Divinorum præceptorum maturior executio, quæ per moram sæpè trahit offensam.* D. Ambrof. l. 6. in Luc. 10

Maximo in pretio habuit Mariæ Filius munera auri, thuris & myrrhæ à Regibus Orientis oblata; gratissima erant non propter valorem, sed offerentium promptitudinem. Non tam respicit Deus quantum, parvum sit aut magnum, pretiosum aut vile, quàm quantâ illud sollicitudine celeriter demus. Offerebat Abel sacrificium, illudq; Deo acceptum valdè. *Respexit Dominus ad munera Abel.* Obtulit etiam Cain, sed Gen. 4.
Deus repudiavit: *Non respexit Dominus ad munera Cain.* Qualis ista partialitas? Si non sit apud Deum personarum acceptio, ut quid hic excipiendo contrariū monstrat? Aut neutrū respuisset, vel utrumq; potiùs gratanter accepisset: & non parum in animo hoc sensit Cain. Crediderim verisimilius, ita evenisse ratione diversi tēporis, non propter disparitatē victimarum: etsi enim primo loco referat S. Script. Sacrificium Cain, existimant tamen Scriptores nonnulli, Abelem primum sacrificasse, utpote qui timoratior esset, magisq; pius. Et ratio ex Pagina Sacra eruitur, ubi Cainū obtulisse munera post multos dies, assertum est *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ, munera Domino.* Posterioritas ista dierum in oblatione Cain innuere videtur prioritatem Sacrificij Abel. *Celeritate, in obsequiis Deo præstandis, fratrē antecessit.* Neq; dissentit hic Oleaster, cùm delictum Caini in tarditatem refundit, ita scribens: Bened. Medina in Confer. 6. Domin. 1.
[Docet nos littera, hæc munera non esse grata, nisi ex animo.] Quod libenter & ex affectu facimus, sine mora adimplemus, & non differimus: [post multos dies.] Et infrà subdit: [Abhorret enim Dominus à muneribus, quæ non ex porrecta fronte illi offeruntur.] Atq; ex his circumstantijs satis apparet Caini incuria & magna ignavia, ob quam *non respexit Dominus ad munera ejus.* Oleaster in c. 4. Gen.

Pendebat Dei Filius in aspero ligno crucis extremo spiritu exanguis, eumque Patri æterno jam moriens ultimò commendavit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Sed cur potius non obtulit carnem, quæ jam clavis erat perfossa, flagellis laniata, spinis transfixa, lancea perforata & in crucem durissimam acta? Dixisset igitur, *Commendo carnem*, vel certè potius, *commendo spiritum & carnem meam.* Hic nodus, & difficilis est, quis expediet, dabitque rationem, cur Spiritus Deo commendatus sit & acceptus, non caro?

Videre lubet, utrum Evangelista Matthæus lumen aliquod dabit. Descripsit ipse accuratius quidquid in horto Gethsemani à Christo Domino factum, & inter alia hoc refert, Magistrum cælestem Discipulos excitasse dormientes, sicque eos affatum: *Spiritus promptus est, caro autem infirma.* [Matth. 26.] Caro tarditatem demonstrat, Spiritus autem promptitudinem & celeritatem; istam igitur Pater utpote tardiorem respueret, hunc, quia expeditiorem gratum haberet ideoque dicit: *Commendo spiritum meum.* Hoc ipsum reor innuere voluit Laurentius Justinianus, ubi ita loquitur:] Qualis conflictus? Qualis pugna? Quale spectaculum? Impellebat Spiritus, reclamabat natura passibilis pœnarum immanitate perterrita. In horum medio constitutus tamquam strenuus & insuperabilis miles, carnis non ferens blanditias, spiritus jussa implere curavit. Renitentis carnis spiritus palmam obtinuit, hujusque pugnæ celebrato triumpho ab oratione surrexit.] [B. Laur. Iustin. c. 6. de Christi agone.]

Explicari numquam possit quàm Redemptori nostro ea grata sunt opera, quæ ferventer & sine mora persolvuntur. Huc voco quod referunt Evangelistæ, Magdalenam videlicet caput Salvatoris unxisse in ædibus Simonis. *Venit mulier habens alabastrum unguenti nardi pistici pretiosi, & fracto alabastro effudit super caput ejus.* [Marc. 14. Matth. 26.] Nihil poterat Christo fieri acceptius, quod ipsemet apertè testatus est, cùm in præsentia eorum, qui mensæ assederant, Magdalenæ laudem panegyrico celebravit. *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium, dicetur quod hæc fecit in memoriã eius.* Mirari satis non valeo: Christum Simon leprosus invitat ad liberale convivium, neq; ullum grati animi signum ostendit. Ergóne unguenti odor ipsi placuerit magis, quam cibi exquisitissimi sapor? Si Magdalenæ unguentũ valde erat pretiosum, Simonis conviviũ nil minus deliciosum. Ut mysterium intelligamus, oportet observare Magdalenæ egressum, & adventũ ad ædes Simonis. Quod ad abitionem eius attinet, statim atque intellexit venisse Magistrum ad convivium Simonis, moras non traxit, sed incunctanter eò avolavit. *Vt cognovit.* Idcirco dixit Poeta Nonnius: *Celerior erat verbo cum illa audivisset, ac velocipede exiliebat; impetuosa autem ad Christum vicinum habebat celerem viam.* Quoad adventum Magdalenæ & prostrationem ad Christi pedes, ut caput ungeret, expectare tam diu non poterat, donec guttatim unguentum effluxisset, vas fregit moræ impatiens, *fracto alabastro*, ut videretur tarditatis inimica.

Attendit ad Magdalenæ actiones Salvator, & quia in illis accelerationem ac fervorem notavit, contineri non poterat, quin miraretur, & laudibus extolleret: *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit, &c.* [Insigni illo æternæ memoriæ præmio dignari voluit, non tam ob nardi effusi genus, quam quia erga præmittentis peccatricis celeritatem munificus.] Unctionem non curavit, non unguenti odorem vel pretium, sed sollicitudinem æstimavit venientis, & festinationem ungentis. [Bened. Medinæ ubi suprà.] Jure igitur meritoque natus Infantulus læto vultu tria munera Regum accipiat, quia statim ut nativitatis habuerunt notitiam, incunctanter se accinxerunt ad iter, Regem natum promptissimè adoratum.

Certè quidem quisquis Deo famulari desiderat, non ei sufficit fervor & sollicitudo mediocris, sed extraordinaria omnino est requisita. Vidit Isaias Seraphim Divinæ Majestati in cælesti aula obsequentes, & habebant singuli alas senas: *Sex alæ uni & sex alæ alteri.* [Isa. 6.] In quem finẽ tot alæ? Si duę sufficiãt, reliquiæ ergo superfluæ sunt & inutiles. Aves, etsi corporeæ sint, nõ habent nisi alas binas & Seraphini (qui, cum spiritus sint, in motu suo non habent medii resistentiam, sed agilitatem maximam) plures alas requirant? Dicam: Aulæ cælestis ephebi sunt & Divinæ Majestatis Legati, ideoq; duas alas, id est, celeritatem ordinariam in obsequio isto habere non sufficit, sed senis opes est, nempe velocitate extraordinaria triplicata. Notavit hoc Amadeus. [Motu celerrimo Seraphini alas extendens, nunc in fonte vitæ fruitur amore Deitatis; nũc terras signis & virtutibus illustrans, ubiq; suis ut mater jucundissima & mirificentissima occurrit.] [B. Amad. hom 8. de laud. B.V.] Adstipulatur ævi nostri doctissimus Author; [Addiderim, quatuor aut senas [Navarrus in]

alas Angelis & Seraphin tribui, ut ostendatur quam velocissimè in Dei obsequium moveantur.

umbra Virg.n. 693.

Sponsa in Canticis non satis laudare poterat sponsi sui dilecti manus. *Manus ejus tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis.* Manus dilecti mei tornatiles sunt. Tornatiles? Quis umquam similes vidit? At si laude aliqua intendebat extollere, candidas dixisset, magnas & longas manus; has enim qualitates si habeant perfectæ sunt; adornatas eas esse hyacinthis aliisvè floribus, bene quidem, at tornatiles dici, nescio quid importet. Jacobus de Valentia interpretatur: [Manus ejus, per quas designatur potentia & operatio, fuerunt tornatiles, id est, munitæ & armillis aureis circumdatæ & plenæ hyacinthis quia opera miraculosa, quæ faciebant manus potentiæ Christi, erant aurea, & hyacinthina super omnem facultatem humanam in suscitando mortuos, ægros sanando, & opera misericordiæ exercendo.] Sed melius ad intentum nostrum Richardus à Laurentio disseruit, cùm ait hunc locum non sic debere intelligi, quasi verò vellet Sponsa manus sponsi sui esse tornatiles quoad figuram, sed ratione motus. [Tornatiles dicuntur manus sponsi, quia sicut ars tornãdi promptior est aliis artibus, sic Sponsus ad benefaciendum promptior omnibus Sanctis.] Et quid poterat Sponsa de Sponso dicere laudabilius, quam eũ in operatione manuum esse maximè expeditũ? Neq; enim facilè assequatur Sanctorum aliquis agilitatẽ manuum illarũ tornatilium in largienda gratia & beneficiis conferendis. Ut verè dictũ sit ab Ausonio: *Gratia quæ citò fit, gratia magis.*

Jacobus de Valentia in Cant. 7.

Richard. à S. Laur: c. 5. de Laud. B. Virg.

Ausonius.

Talem etiam esse sponsam voluit, quando vocis suavitate & manu Divinæ gratiæ ad se invitavit: *Surge, propera, amica mea, & veni,* Et, ut raptâ omni morâ velocius adsit, geminata amoris voce cõpellat: *Surge amica mea, speciosa mea, & veni.* Sic Dilectam suam *Sponsam Sponsus alloquitur* (scribit D. Thom. à Villa Nova) *properantem stimulat, & sponte currenti calcaria addit, incitat, provocat, urget ut veniat, quæ nihil aliud quam pervenisse desiderat. O! si parietis obstaculum tolleretur, quam citò veniret! Neque semel quidem, sed iterum atque iterum replicat ut surgat, ut acceleret, ut properet, ut veniat.*

B. Thom. à Villa Nova in Cant. 2.

Petrus Apostolus sereno cælo, mariq; tranquillo, operã piscationi impendit, retia laxavit & totam noctem insumpsit, & cùm jam illucesceret dies, extraxit rete, vidensq; quia nihil cepisset, afflictus & desolatus navim ad littus appulit, ubi Christus ex improviso comparuit, quem tamen nec Petrus nec socii cognoscebant; at ille de captura piscium ilicò interrogavit, & respondentibus illis se frustra tempus contrivisse ac operam perdidisse, jussit ut denuò ad piscandum reverterentur, neque jam spe frustrandos esse, addixit: *Mittite* (inquit) *in dexteram navigii rete, & invenietis.* Fecerũt, ut erat ipsis mandatũ, & brevissimo temporis spatio replebantur retia & *non valebant trahere præ multitudine piscium*, adeò ut miratus sit Petrus. O quanta hæc multitudo piscium! fateor quidem sæpè me hactenus diuque piscatum, sed numquam feliciorem in captura fuisse. Millies benedictus ille, qui nos ad repetendum mare induxit. Stabat adhuc in littore Christus expectans ut se illis redderet notum; sed Joannes eum intuitus & Magistrum agnoscens, Petro suggessit; Certè, nisi visus me fallit, ille Dominus noster, imò jam satis video, ille idem est, non alius. *Dominus est.* Petrus statim ac audivit Redemptorẽ adesse, nil cunctatus reliquit retia, deseruit consortium, & in mare insiliens ad Christum accelerávit: *Tunica succinxit se, & misit se in mare.*

Ioan. 21.

Actiones Petri mysteriosæ sunt, & ad mores. Si jam appropinquabant ad littus: *Non enim longè erant à terra*, ait Evangelista, qui testis nobis utpote tum spectator, cur ergo Petrus tanto fertur impetu? Numquid nonnihil patientiæ habere potuisset saltem ad momentum, donec navis appulisset, cùm vix distaret à littore? Ah, inquit Petrus, opera bona non admittunt ignaviam, & quò citius adimplentur, deliberationis breviato tempore, eò sunt Deo gratiora. Doleo vehementer, quòd alas non habeã ad volandũ. *Petrus ferventior erat*, (respondet Chrysostomus) *& ideò promptius venit ad Christum.* Uno instanti audivit Petrus dicentem: *Dominus est*, eodem se projecit in mare. Non poterat ultrà expectare, scribit Ordinis Carmelitici doctissimus Author: [Post Passionem, cum essent in lacu Genezareth & piscarentur, & Dominus staret in littore, aliis paulatim navigantibus, ille non patitur moras, sed accinctus ependylo suo, statim præcipitatur in fluctus.]

Luc.

D. Chrys. in Catena D. Thom. Ioan. c. 21.

Thomas Beauxã. Tom. 2. Harm. 20. c. 2.

Nolim hic omitti Doctrinam Jansenii, quâ benè explicatur Petri impatientia. [Cum tantum audisset, esse Dominum, mox id credens, projectis iis, quæ in manibus erant, oblitusque retis & piscium, aliud non cogitabat, quam celeriter Domino conjungi, & impatiens moræ, nec sustinens ut navigio ad eum perveni-

Jansen. Com in concord. Evang. c. 148. in c. 21 Ioan.

ret, ſeſe in mare conjecit, ut ad Dominum citiùs accederet.

Quorundam hodie adeò ſceleſta eſt vita, & perverſi mores, ut Deum non agnoſcere videantur, cũ tot in ſe collatis indies beneficiis peſſimè abutuntur. Non cenſor ipſis deeſt, qui cum Joanne frequenter inculcet: *Dominus eſt*; attamen per ignaviæ obſtaculum protelant ſalutis negotiũ, neque ſolliciti ſunt fluctantes in vitæ hujus navicula, ut cum Petro citato greſſu ad Chriſtum properent. Quid mirũ ſi pleriq; miſerè pereant, antequam teneant portum? Quam avidi tales ſunt ad propria cõmoda, quã ad malum omne proclives! neq; hortatore hic indigent: ipſi enim ſponte nimis exardent, ut indulgeant vitiis, & vitiorum delirent inſaniis, ſicque ad æterna ſupplicia celerrimè curſitant, à quibus non procul abeſſe, ſibi certò perſuadeant, ut cum adhuc tempus pœnitentiæ modicum ſupereſt, omni ſtudio declinent.

Econtra proximè Deus eſt, quando homines videt virtuti deditos & ad pietatis exercitia promptos ac expeditos, neque ipſe tum lentus ad præmia, imò velociſſimus ad beneficia largienda, ſicut in aulicos magis in obſequia vigiles & paratos voluntas Principum eſt propenſior ad citius & liberalius remunerandum.

Luc. 19. Scribit Evangeliſta Lucas cùm *ingreſſus Ieſus perambulabat Hiericho*, veniſſe ad eum hominem quendam ſtatura puſillum valdè, cui nomen Zachæus: ſed, quia aderat infinita hominum multitudo, qui ad videndum Salvatorem eò confluxerant, non habebat ipſe minor facilem acceſſum neque proſpectum. Perrupit ergò & cùm ultrà non poſſet, arborem fici Sycomorum aſcendit, unde tranſeuntem Dominum etiam videret. Tranſiens iſtac Dei Filius, ſuſpexit & nomine compellavit: *Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Dic mihi, amantiſſime Redemptor, unde notitia illa tibi eſt Zachæi? Noſti ergo hominẽ eſſe contemptiſſimi nominis, oppreſſorem pauperum, avarum, uſurarium, virũ, non hominẽ, verius dixerim, diabolum, principem illius gentis quæ ob iniquitates cælo terræq; abominabilis eſt, & quod unicum ſatis, caput publicanorum? Cur non potiùs ad clari & honorati viri ædes divertis, cui in maximo honore ſit Divinâ Tuâ frui præſentia? At verò non potes alterius iſtius ingredi domum, niſi infamiæ notam incurrendo. Quis indiſeretum vulgus compeſcat? *Murmurabant, dicentes, quod ad hominem peccatorem divertiſſet.* Vel melius cum Cajetano dicam, [murmurabant, quod apud virum peccatorem ingreſſus eſſet ad divertendum.] Scio, ait Chriſtus, ſcio optimè qualis ipſe ſit; nihilominus, *in domo tua oportet me manere.* Caietan. in Luc. c. 19.

Dicite vos (NN.) ſi princeps ad negotium unum & idem expediendum duos ſervos mittat, uter illorũ habendus ſit promptior & diligentior, illene qui pedetentim incedit, an verò iſte qui celerrimè pergit & præcurreret ab dubiè ſecundo iſti danda eſt palma, quia ex velocitate curſus, operationis ſtudium & ſedulitas commonſtratur. Turba quæ ſequebatur, ut videret Chriſtum, & audiret dicentem, lento comitabatur paſſu, & cum *Ieſu perambulat Hierico.* At Zacchæus celeriori pede iter aggreſſus *præcucurrit.* Itaque promptitudo iſta (quaſi ita loqui voluiſſet Chriſtus) quã in curſu Zacchæus oſtendit, malis ejus operibus cunctis præſtitit, quæ unquam in vita ſua perpetravit: ſolicitudo, quã ad me venire feſtinavit, cogit ut inviſam, & in domo propria frui mereatur mea præſentia. [In domo tua, non aliena, oportet me manere. Videndi Dominum ſtimulo percitus non ſolum currit, ſed præcurrit; neque ſolum feſtinavit currendo, ſed properavit præcurrendo, moras rumpens maturitate, quaſi cogatur Dominus præmia ſua retribuere iis, qui celeritatem in Divino obſequio præ ſe ferunt.] Bened. Mendoza in.

Poſtquam tres illi Reges Jeroſolymam jam perveniſſent, benigniſſimè in Palatio Herodis ſunt excepti. Deinde cautè interrogati qua via, & quo duce tam feliciter appuliſſent, reſponderunt ſe, ductum ſtellæ ſecutos, ne vel ad pedẽ aberrando, rectà Jeroſolymam adveniſſe. *Vidimus ſtellam ejus in Oriente.* Dicite vos periti, ly *ejus* ad quid refertur? Ad Deum, i. e. *Vidimus ſtellam Dei in Oriente.* Si tamen æquè omnes ſunt ſtellæ Dei, unde eſt, quod hanc de gratia ſpeciali quaſi antonomaſticè ſtellam Dei nominent? Sat erat dictum, *Vidimus ſtellam in Oriente.* Reſponſum dat S. Maximus aitq; de jure cõpetere titulum iſtum; non quia conduxerat Magos, ſed propter modum quo illos comitabatur. Decreverant illi committere ſe itineri, & tã diu proficiſci, uſque dum inveniſſent Regem natum quem adorarent: de neceſſariis in via ſibi providebant, & ſummo manè iter ingrediebantur: ſed tamen ſtella ipſis erat celerior & magis ſollicita; ſiquidem præcedebat, & fulgore inſolito coruſcans ſemitam rectiſſimam oſtendebat. Primo die itineris tranſacto ſerò veſperi quieti ſe tradunt, Matth. 2.

tradunt, & mane iterum, ante auroram expergefacti, surgunt, cœptum iter persecuturi: sed stella magis quā ipsi sollicita, ante surrexerat & proprio vestita splendore præibat. Dicite verum Magi, vos testor, an non stella semper gressum vestrum præveniebat? *Stella, quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos.* Idcircò stella ista, quia tam vigilans fuerat & solicita, meritò præ cæteris omnibus, honoratiori hoc titulo digna, stella Dei prædicatur. S. Maximi audite verba: *Bene dicitur, eius; quia quamvis omnes ab eodem creatæ, stellæ ipsius sint, hæc tamen propriè Christi erat.* S. Fulgentius adstipulatur: *Hæc stella numquam apparuit, quia tunc eam puer iste creavit, & Magis ad se venientibus præviam deputavit.* Personæ spirituales vitæ perfectiori, & contemplationi intendentes, Deo ferventissimè ac promptè servientes, jure dici queant stellæ cæli, servi Dei.

Hom. 4. Epiphan.

S. Fulgent. de Epiph.

Stellam istam exactè imitari visus est Regius Propheta David in mandatorum Dei observantia perfectiori: ita ut coram Divina Majestate multoties fateatur: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* q. d. Deus meus es, nosti quàm in præceptorū tuorū impletione fuerim sedulus, ita ut ne vel temporis morulam admiserim: alas desiderabam ut celerius volassem: non ivi, sed cursum tenui, [cucurri. Non lento gradu iter arripui, sed cucurri etiam viam mandatorum tuorum, id est, incredibili quadā celeritate, fervore, studio & diligentia tua sum jussa executus, celerrimè & ferventissimè observans ea.] Ad confusionem nostram, quibus in operando ignavia accidens inseparabile est, cùm de die in diem imprudenter nimis bona implenda procrastinamus.

Ps. 118.

Philip. Diez t. 5. de diligent. in oper. Lucret in tirabos in Ps. 118.

Alexander Magnus aggressurus hostem, pridie milites omnes convocabat, jubens ut singuli paratis armis ad conflictum præsto essent. Nictante Alexandro solum, ad jussa volabunt omnes. Unus semel, instante jam conflictu, serò quærebat arma: vidit Alexander & petiit: Heus bone vir! quid facis? Majestatis Tuæ jussum exequor, inquit. Cui Alexander: Heri jussum est, ut arma parent singuli, & necdum jam factum? Tantane negligentia in uno milite? Ineptus es ad bellū, video, indignus vocari miles Alexandri. Depone arma, recede statim, vitam tibi dono, sed ne amplius te videam. [Heus! recede à me & ab exercitu meo: non enim potest esse bonus miles, qui ad pugnam usque armorum differt præparationem.] Quod si expelleret

Plutarch t. 1. apoth.

Plutarch. ubi suprà.

Deus ex Christiana militia omnes illos, qui in Divinis præceptis adimplendis tardi sunt & ignavi? Soli, credo, manerent duces sine militibus, principes sine servis, & Christus sine Christianis.] Omnia Alexander facilius quam moram perpeti poterat.

Qu. Curt. de gestis Alexād. l. 3.

De Rege narratur, cui nomen Archias, eratque Thebarum Tyrannus, in odio tanto eum fuisse apud subditos omnes, ut mortem ejus seriò machinarentur. Subolfecit amicorum aliquis fidelissimus, ilicò litteras scripsit, & veredarium expedivit, qui citissimè Regi traderet, ut sine mora aperiret & legeret. Currit ergo, venit ad Regem nuncius petitque ut litteras citò aperiat; citò legat, quia *seria continent.* Rex acceptas litteras seposuit in mensa, cursori urgenti respondens: *Seria ad crastinum.* Nil ita premit, ut jam jam aperiam, crastina die faciam, & videbo quid contineant. Quid contigit? Illâ ipsâ nocte à conspirantibus obsidetur, invaditur palatium, & crudeliter à suis occiditur, & sic ipsi à jugo ejus tyrannico liberantur. Si litteras legere non distulisset, certo certiùs, tam triste malum devitare potuisset. Quam hoc ad mores sit, audi; Deus infirmitatem immittit, monitum crede, quo te à mala vita absterreat & ad meliorem reducat: monitum tene, ne pœnitentiam & bona *ad crastinum* differas, quia mors tibi insidiatur, diabolus, mundus & caro in exitum tuum conspirant; & nisi incunctanter saluti tuæ bene consulas, ruina jam imminet, subitò opprimeris, nec tum poteris evadere æternam animæ perditionem.

Apud Fr. Labata.

In Dei servitio tria reperio hominum genera. Aliqui enim, servire cum deberent, non faciunt; serviunt alii, sed cum maxima negligentia & tepiditate: sunt denique qui bene agunt & cū fervore spiritus maximo inserviunt. Si primos illos cum secundis conferamus, apparet secundos istos plus displicere, quasi minus malū sit, bonum non facere, quam tepidè & languidè adimplere, ut dictum sit in Apocalypsi: *Utinam frigidus aut calidus esses, sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* S. Ambrosius ita explicat: *Frigidus est, qui fidem nescit; calidus, qui Spiritus sancti fervore succensus; tepidus, qui negligens est.* Date mihi fidelem (ait ille Sanctus) qui non in fide sit fervens, candidè loquor, melius ei foret, fidem nūquam recepisse, & adhuc esse infidelem. *Qui ergo calorem fidei non habet, tolerabilius illi fuerat, fidem non accepisse, quam neglexisse: est enim tepidus peior frigido.* Et

Apoc. 3.

D. Ambr. cit. apud Michael. lem Bonon. in Ps. 118.

do. Et inferiùs concludit: *Quòd Christianus negligens peior infideli.* Unde solitus est dicere ille ipse S. Doctor: *Non satis est rectè facere, nisi etiam maturare quod facis; majores enim fructus habet accelerata Devotio.*

D. Ambros. l. 1. de Abrah.

Regius Psaltes de vineis loquens & arboribus, quæ tardiùs fructum ferunt, audite quid de illis asserat, & quàm asperè tractet Deus. *Occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina.* Quando arbores illæ (quas communiter moros vocant) germinant, & florere iam cœperunt, Deus pruinam frigidam immittit, ut non solùm pereant flores & fructus, sed & arborum ipsæ plantæ exarescant. Eccur infortunio huic obnoxiæ sunt mori, & non pariter aliæ arbores? Ideo, putem, quia tardiùs & postrema omnium arborum morus floret, & cùm iam in reliquis fructus maturescunt, vix in moro adhuc apparent flores, ideoque dicta est morus *à mora*, id est, tarditate. Hac ergo mori similitudine Propheta monere nos voluit, eum, qui tardiùs flores & bonorum operum fructus producit, rore cælestis gratiæ à Deo non irrigari; at contrà severæ ultionis grandine castigari. [Qui in animo habet Divinam monitionem ad honestum aliquod efficiendum, non debet eam prorogare, sed confestim exequi & constare opus, ne ob gelidi animi dilationem omittatur.]

Psal. 77.

Calepinus.

Hector Pintus in c. 1. Dan.

O si Deus ita feriat Christianos omnes, quos in Divinis obsequijs segnes esse contigerit, quàmplurimi plexo capite incedent, grandinis istius impetu læsi! Videre ibi mulierem, quæ tempus matutinum ad meridiem usque inaniter impendit ornandis comis, induendis vestibus, cæterisque curandis, quæ fastum redolent & vanitatem. Quid tandem? Ad templum venit, sed seriùs, ita ut Divinis Officijs iam finitis, Missam non possit audire.

Quantum temporis inutiliter prodigit adolescens ille, se vestiendo, pectendo crines, pulvere inspergendo, & faciem dealbando curiosiùs, quàm domicella aliqua faceret ita ut si vel pro tertia parte studium istud & curam beneficio animæ impenderet, aut rebus Divinis, non parùm sanè proficeret. Verum quidem est, vellent ut longum istud tempus in ornatu vano consumptum Sacerdos eis restitueret, celeriùs Missam persolvendo, quam finitam iam optent, cùm vix benè cœpta est dici. Hoc est velle nugari, non seriò nec sincerè Deo servire. Idcirco ad Ephesios scribebat Apostolus: *Fructus autem lucis in omni bonitate & iustitia & veritate.* Opera bona & iusta, sint etiam vera. At quomodo vera sint? id est (inquit quidam Author) *Moy de veras, y no de burlas que es floxamente.* Nugatoriè & leviter nimis opera fiunt, quæ frigidè peraguntur. *Verus Dei servus non deses, sed semper expeditus ad bona opera inveniri debet.*

Ephes. 1.

Phil. Diez t. 3. de diligent. in oper. vir.

Non bene sperat Hyppocrates de ijs, quos spontè fatigari contigerit. *Spontaneæ lassitudines morbos prænunciant.* A fortiori verificari possit hic aphorismus in profectu animæ, & Dei servitio. Qud nisi malum exspectetur ab istis qui facilè lassantur in exercitio virtutis? Unde S. Paulus hoc Romanis frequenter dabat monitum: *Solicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes* Et S. Ioannes Chrysostomus populo Antiocheno unicè commendavit solicitudinem, nil magis detestatus quàm ignaviam. *Ne spectet quis ad laborem virtutum, sed cælestia lucra cogitantes, promptè labore obeamus.*

Hyppocr. l. 2. Aphoris. 3.

Rom. 12.

D. Chrys. hom. 14. Genes.

A Magis nunc ediscite promptitudinem, & imitamini, præsertim cùm Divinæ inspirationes pulsant, non tunc dormiendum neque diutius immorandum, sed celeriter bonum exequendum, Recordari vos velim, in cælesti mensa placere solùm, & arridere bonorum operum fructum illos quos promptâ manu & celeri viderit Deus exhiberi.

Statim ac advenerunt Magi, Christum & Mariam contemplantes, sine ulla temporis intercapedine munera obtulerunt, aurum, thus, & myrrham præsentando. *Invenerunt puerum cum matre ejus, & apertis thesauris suis, obtulerunt ei aurum &c.* Deipara ergo muneribus his ditata quid fecit? Pauperibus misericors œconoma erogavit. Si tamen ipsamet inops, sibi potiùs aurum reservasset. Non voluit, sed quantum à Regibus acceperat, liberaliter dispensavit. O vos! quotquot estis Mariæ devoti, credite, nil vos umquam facturos, quod gratum sit magis, quàm si modò miseris & egenis subveniatis. Date liberaliter eleemosynam, intereà assumam alteram Discursus mei partem.

PARS SECUNDA.

ET ecce Stella, quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniret suprà ubi erat puer. Auxilio stellæ quæ signum cæleste est, egressi sunt ab Oriente, & venerunt ad

ad locũ ubi erat Filius Dei: & nisi stellam habuissent ducem, indubiè aberrassent à recta via, neque umquam ad Dominum adorandum pervenissent; siquidem fide certissimum est, neminem posse bonum operari, si non accesserit Divina gratia, contra Pelagianos, *Ad bona opera facienda Deum sibi necessarium non putantes.* De quibus ita loquitur S. Augustinus: *Nonne huic resistunt veritati homines mente corrupti, reprobi circa fidẽ, qui respondent & loquuntur iniquitatem, dicentes: A Deo habemus quod homines sumus, à nobis ipsis autem quod iusti sumus. Hæc sunt inania præsumptionis vestræ. Sed quid vos sequatur, videte, & si est in vobis sensus, horrete. Qui enim à semetipso se fructum existimat ferre, in vite non est, in Christo non est: qui in Christo non est, Christianus non est.*

Apud Iansen. c. 135. S. August. apud eũdem & in Caten. D. Tho. in cap. 15. Ioan.

Conformiter ad doctrinam istam Catholicam dixit Salvator: *Sine me nihil potestis facere,* id est, *Nihil Deo gratum, nihilque meritorum ad vitam æternam.* Et ratio constat, quia si Christus sit vitis, nos palmites. *Ego sum vitis vos palmites.* sine vite infructuosi sunt palmites. Unde Alcuinus sequentia verba explanãs: [Qui manet in me (*dicit*) credendo, obediendo, perseverando; & ego in eo illuminando, perseverantiam dando.] Hinc magi Christum natum credentes, Divinę inspirationi protinus obtemperarunt, in cœpto itinere perseverarunt usque dum venissent ubi eum poterant adorare: Christus autem Divinâ gratiâ mentes illuminavit, succurrit eis, stellam ducem concedendo, & auxilium præstitit, quo ad finem possent pervenire; ita ut credere, aut obedire aut perseverare foret impossibile, sine influxu & assistentia cælestis illius stellæ.

Ioan. 15. Iansſ. ib.

Alcuin. cit. in Catena D. Thomæ.

Audiamus hic opinionem S. Apostoli Pauli: *Gratias ago Deo meo semper per Iesum* q. d. De beneficiis innumeris, liberalitate eximia à Deo meo concessis, ne ingratitudinis notam incurram, quantas possum, non quantas debeo, refero gratias; sed nec etiam possum sine adjutorio Unigeniti Filii ejus Jesu Christi. [Dubitaret fortè aliquis, quare addit Apostolus, Gratias ago Deo meo per Jesum Christum? Ut ostenderet Apostolus omnia bona esse à Patre per Filium. Hoc bonum, quod est gratias agere, dixit se per Iesum Christum facere, qui est Dei & hominum mediator.

Rom. 1.

B. Ægid. Colum, ibi lect. 3.

Meditabatur cæli Sponsa & ardebat cupiditate videndi dilectum, quare ad illum conversa, precata est: *Trahe me post te, curremus.* Si ita est, Sponsa, & de eo non dubitem, tenerrimo amore te erga sponsum ferri, quid jam opus ita exacta cerimonia, ut illum exspectes, donec veniat & manu te cõducat? Ah! non erat aulicismus iste, non vana cerimonia, sed impossibilitas & vitiũ naturæ defectus: [Quasi diceret (*prout intelligit Ægidius*) Domine Jesu Christe, video quod ex me non possim ad te venire, nec tuam dulcedinem gustare; ideò tuum auxilium implorando rogo, trahe me post te. [Aliter interpretantur alii: [Nec potest homo ex propriis viribus à superbia, avaritia, luxuria & à cæteris flagitiis se retrahere, nec eis resistere postquam perdiderit liberum imperium, nisi juvetur auxilio Dei & gratia per Jesum Christum, quẽ Deus Pater cõstituit mediatorem, auxiliatorem & justificatorem omniũ hominum. Qui erat vẽturus ad trahendum omnia ad seipsum per odorem unguẽtorum suorum Evangelicorum, & ideò dicit: Trahe me post te.] Subscribit B. Thom. à Villa-Nova & ita concludit: *Non ipsa venire per me possum, sed tu trahe, sequar te, si traxeris me.* Et quãdonam umquam moti fuissent & egressi ab Oriente Magi ad quærendum & inveniendum Christum natum, si nõ ipsemet succurrisset, mẽtem cælesti lumine perfundendo, gratiam hic & nunc conferendo, & stella duce dirigendo? S. Fulgentii eò fertur opinio: *Hæc stella numquam apparuit; quia tunc eam puer iste creavit, & Magis ad se venientibus prævium deputavit.*

Cant. 1.

B. Ægid. Colum. ubi suprà.

Iacobus de Valent. c. 1. Cant.

B. Tho. à Villa-Nova in c. 1. Cãt.

D. Fulg. serm. de Epiphan.

Pulcherrima est meditatio B. Jordani à Saxonia, ubi verba Orationis Dominicæ expendit. [Deus orandi modum docet, & specialiter quomodò petendum cælorum regnum: *Adveniat regnum tuum.* Ergóne cæli regnum veniet in terram ad nos? Contrarium reor verum, scilicet oportere ire nos, & ad regnum accedere, ut cælesti gloria perfruamur. Sic electos invitat Deus: *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium domini tui.* Quomodo ergo intelligendum, *Adveniat regnum tuum?* An fortè ut molestiam itineris vitemus, petimus ut ad nos regnum veniat? [Quare non dicit. Veniamus ad regnum tuum, quod tamen videtur convenientius; quia certè potiùs nos venimus ad regnum, quàm regnum ad nos: Dicendum, quod nos ad Deum venire non possumus, nisi prius veniat ad nos, secundum illud Joannis; Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum, & ideo, quia venire ad regnum, non est in potentia nostra, sed ex Divina gratia, & voluntate, ideò potiùs petimus regnum

Matt. 6.

Matth. 25.

D. Iordan. de Saxon. in expos. Orat. Dom.

regnum Dei venire ad nos, quàm nos venire ad regnum Dei] Ita B. Iordanus de Saxonia, qui sic etiam explicat sequentia verba: [Fiat voluntas tua id est, fac me facere & implere voluntatem tuam quia per me ipsum non possum absque auxilio.]

Ægid. Col. ubi suprà

Quando Iacob videre meruit scalam à terra erectam usque ad cælum, testatur ille ipse vidisse se etiam *Dominum innixum scalæ.* Cur scalæ isti innititur Deus? Qui universum mundum gubernat, siccine fulciri egeat, aut fortassis de tam alto loco sine scalis non facilè descendat? Insaniret, quisquis talia crederet. Subtiliter valdè ut solet, Oleaster respondet, ideò à Iacob visum esse Dominum innixum scalæ, ut indè illi innotesceret esse sibi impossibile gradatim per viam, scalam dico, perfectionis ad cælum ascendere, nisi Deus manu teneat, ope Divinâ concurrendo [Vt ostenderet, neminem ad eum ire posse, nisi ille tenuerit viam ejus, scalamque sustentaverit.]

Gen. 28.

Oleaster in c. 28. Gen.

Quid iuvat (ait Propheta Regius) ædificare civitatem, mœnibus cingere, profundioribus fossis circumdari, excubias diu noctuque adhiberi, armis & generoso milite fortiter defendi? Sine præsidio Dei vanum est, citò corruet & ab hostibus invadetur. *Nisi Dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam.* [Videtis ergo (*exponit S. Valerianus*) quòd nec sine Domino, quod bonum est, ædificari, nec ædificatum, sine Domino poterit custodiri. Rogandus itaque est semper Christus noster, ut in nobis bona nutriat, & exorandus, ut nutrita custodiat.]

S. Valerian. hom 11. de vana gloria.

Non solùm operari bonum non possumus, sed neque malum vitare sine Dei adiutorio. Etsicut Magos seduxisset error, ut ad Herodem redirent, cùm dicebat: *Ite, & renuntiate mihi, ut & ego veniens; adorem eum*; si non illos monuisset cælum ad aliam ineundam viam. *Et responso accepto in somnis ne redirent ad eum.* Hanc sibi opem & auxilium à Deo petebat Rex sapientissimus, ut cavere valeret defectus, in quos ut homo poterat labi, & quibus (ut Rex qui gubernat) erat obnoxius, quando dicebat: *Da mihi Domine sedium tuarum assistricem sapientiam: mitte illam de cælis sanctis tuis, ut mecum sit, & mecum laboret.* q. d. Domine, si mihi tuâ clementiâ opem tuleris, potero universum mundum rapere in admirationem; at sine illa, deficit mihi animus, & timore perterreor, nec scio quid faciam, in delicta relabor. Observate) inquit Gregorius Ariminensis) Salamonis locutionē [Ecce fatetur se non posse contineri nisi Deus det, & propterea orat sibi dari Dei Sapientiā quæ deducat eum sobriè, & suâ potente virtute custodiat ab incontinentia & intēperantia.]

Greg. Ari. dist. 26. q. 2. art. 1.

Itaque si cupiamus inhærere bono & declinare à malo petamus à Deo Sapientiam, quâ velut stellâ prælucente dirigamur Eo habendum est effugium, & qui ad humanum auxilium recurrit, humano destituitur & Divino. Magi stellā sequebantur, non errantem, quæ illos securâ ducebat viâ: attamen ad Herodem recurrerant de viâ ulteriùs inquisituri, *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum*; Herodes autem notitiam nullam dedit, & mane stellam perdiderunt. Unde scribit B. Iordanus de Saxonia [Stella deduxit eos ab Oriente usque prope Hierusalem, & tunc abscondita est ab eis, *& eam ob causam*; quia iuste Divino auxilio destituuntur, qui quærunt humanum.] Confirmat B. Thomas de Villa-nova; *Magis intrantibus Hierosolymam, stella disparuit.* & hanc adfert rationem. *Humanum enim flagitantes consilium, Divinum amisêre ducatum & conversos ad terrenum documentum cæleste deseruit signum. Propter hoc igitur, dum ab hominibus nati Regis ortum inquirunt, eiusdem Regis fulgidum ducem amittunt.* Ad instructionem nostram hoc facit; ut non facilè alio quàm Divino fulciamur auxilio.

B. Iord. de Sax. ser. 94. in Epiphan.

Glossa Ordin.

B. Thom. Villa-Nova. serm. de Ephiphan.

Pater, amici mihi sunt addictissimi, & multùm valent, scio in necessitatibus occurrētibus lubenter omni ope possibili subventuros, illos fortassis implorare non liceat? Audi & crede: recurrere ad humanum adiutorium non potes nisi Divinum perdas; hoc enim ipso quo ad hominem refugis, ut confidas, à Deo te deserendum time. Tentavit Iobi patientiam modis omnibus Dæmon, conatus est adversitatibus frangere & ad blasphemandum inducere. Mirabili usus est stratagemate: armenta omnia ei abstulit, lætas segetes & maturescentia frumenta incendit, vento valido domum ejus dejecit, ibique filios interemit, atque illum crudeliter vulneravit, ita ut meritò plangeret. *A planta pedis usque ad verticem capitis non erat in eo sanitas.* Nihil tamen effecit Dæmon, quia se suaque omnia Iobus Domino commisit, cujus beneplacito desiderabat plene reddi conformis. *Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictum.* Mecum hic (NN.) observate astutiam hostis infernalis: hactenus supplantare Iobum non potuit, ideoque amicos ejus versipellis accedit, petitque instanter ut afflictissi-

Vide plura de hac materia Dom. 23. post. pent. p. 2.

Iob. 1.

flictissimum virum invisant, & maximum hoc fore levamen. Subintrat hujus temporis Scriptor, & mirari satis non potest, quomodò sic agat dæmon; siquidem conabatur Job adversitatibus vincere, cur amicos ad eum mittit, ut solentur: impedire potius accessum illorum debuit, ne inde doloris haberet levamentum. Fallimini vos, inquit diabolus, usque modò eum superare non potui, quia Divino fretus erat & munitus auxilio. Amicos expediam, quorum ipse opem imploret, & tum victus cadet, cum Divino frustrabitur auxilio. Sed Job in bello jam expertus, hostis stratagema detexit, & hominum juvamen habere noluit, ne Divinum perderet.] Quid agis Sathana? Hostis es, & amicos Jobi convocas: si ipsi veniant, amicum suum iuvabunt. Te amicorum turba munitus, facili negocio Jobus superabit. O quàm vafer, quàm astutus est diabolus! Iobi amicos auxiliatores convocat, sciens nihil magis detrimento esse hominibus, quàm auxilium humanum & juvamen.] Didac. Ponfer. t.1.c.2. l.3.§.1.

Sit igitur hujus nostri discursus jam clausula: altâ mente retinete, & in operibus vestris observate promptitudinem, sic facilè cuncta peragetis, favente Deo, qui numquam auxiliatricem manum subtrahet, quamdiu non habueritis ad homines refugium.

DOMINICA
INFRA OCTAVAM
EPIPHANIÆ.

ARGUMENTUM.

Exemplo nos edocet Christus, humilitatis involucris virtutem tegere, & opera bona quasi velis quibusdam obtendere, ut abstrusa sint ab oculis hominum, & à solo Deo videantur. Quod contrà fit à plerisque, qui virtutes tametsi fucatas ebuccinant; & vitia apertissima occultare multo studio conatuque allaborant.

THEMA.

Et factum est post triduum invenerunt IESUM *in templo sedentem in medio Doctorum audientem illos & interrogantem.* S. Luc. cap. 2.

NOn miror (NN.) si Christum Salvatorem hodie videam, magnetis instar, virtute sanctitatis, ferrum peccatorum rubiginosum ad se allicientem, aut si cælestē Orpheū contempler, verbi dulcedine suaviter pertrahētem, nō dico jam feras è sylva, sed piscatores Apostolicos è mari, nō infernalia monstra sedantem, sed cicurantem procellas, imbres, turbines cæterasq; tempestates. Mirari jam desino, quòd luto cōtra experientiam cæcos illuminet; quinque panibus & duobus piscibus quinque hominum millia ad satietatē pascat; solo visu impios justificet, verbo uno peccatores maximos convertat vel ipso manuum aut vestis attactu infirmos sanat, vocis imperio à mortuis resuscitet: non modò (inquam) miracula ista mirationem faciunt, quanquam humani intellectus capacitatem longè transcendant, quia creaturæ omnes subditæ sunt potentiæ & voluntati Divinæ: *In voluntate tua, Domine, universa sunt posita, & non est qui possit resistere voluntati tuæ.* Rom. 9. Esth. 13. Obstupesco hoc manè, cum, Jesum inter Doctores reperio de Scripturis interrogantem, & responsa humiliter expectantem. *Et factum est, inveno-*

invenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem eos. At verò si nihil ipsi occultum sit, sed omnia aperta oculis ejus, cujus sapientia infinita, quare Doctores interrogat qui præ omnibus sapit; & cur tam patienter auscultat, ut addiscat, qui nihil ignorat? Et, quod amplius est, de eo testatur Propheta, venisse in hunc mundum, ut Magister esset universorum. *Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.* Ut quid ergò virtutis potius, & Divini sui ingenij non dat specimen, *& docentem.* Isa. 55.

O quàm benè nos docet, non verbis probando, sed factis inculcando & operibus commonstrando! Respondent cum S. Ambrosio D. Thomas & Origenes, Christum voluisse ad speciem addiscere & auscultare, ut noverint homines, si quid virtutis & bonitatis possident, cautè abscondere, & non in conspectu omnium vanè ostentare. [Inter Doctores (scribit Jansenius) sese non ingesserat tamquam Doctor, quamquam unus esset omnium Magister; nec cum fastu & procacitate (quæ vitia solent adesse pueris præcocis ingenij) jactabat eam, quâ plenus erat, sapientiam; sed velut discendi cupidus inter eos sederat, audiens scilicet eos & vicissim interrogans: non quod necessitas illi esset sciscitari ab hominibus quod disceret, sed quo omnibus junioribus exemplum modestiæ & disciplinæ præberet.]. Adstipulatur Origenes, clarius exponens: *Interrogabat, non ut addisceret, sed ut interrogans erudiret homines, ut se vana ostentatione non jactens.* Accedit & confirmat S. Ambrosius: *In quo docet Christus à perfecto abesse debere jactantiam.* Itaque abscondebat JESUS sapientiam, non quod timeret jactantiæ motum aut vanæ gloriæ stimulum, sed ut nobis relictum sit exemplum, ex quo discamus vanam ostentationem fugere, virtutes & bona opera obtegendo.

D. Th. in Caten. D. Ambros. lib. 3. de Virg. Corn. Jans. in Concord. Evang. Luc. 2. hom. 19.

Hoc me hodie probaturum confido, si modò vos, cùm Doctrinæ istius Evangelicæ primæ rudimenta breviter exponam, diligenter attendatis, tacito sensu, quæ dixero, dijudicantes.

PARS PRIMA.

AUdientem illos & interrogantem eos, sed non docentem. Quidquid in orbe terrarum spectatu magis dignum, remotius ab oculis hominum esse, quotidie experientia docet. Oculus obtegitur palpebris: cor pectoris scrinio reconditur: aurum terræ visceribus occultatur: coralium sinu maris absconditur, &, si à piscatoribus ex aquis educitur, quasi indignè ferret produci in conspectum, quod anteà candidissimum rubore statim suffunditur. Margaritas concharum gremio reconditas legimus, & in occultissimis montibus adamantes. De manu Moysis refertur in Exodo, mundam eam fuisse, quamdiu in sinu retinebatur, sed eductam & coram ostensam, lepra infectam. Desiderabat unigenitus Dei Filius Natalis sui gloriam noctis opacæ tenebris obscurare, ut de eo scripsit Sanctus Bernardus: *Iam verò nocte voluit nasci. Vbi ergo sunt, qui tam imprudenter gestiunt ostentare semetipsos?* Si nobiscum in terris conversatur, occultè id facere voluit speciebus Sacramentalibus obumbratus, ut audire eum delectet: *Vere tu es Deus absconditus.* Quò minus rosa apparet, eò pulchrior: & quò magis est nostra virtus semota ab oculis hominum, eò gratior est in conspectu Divinæ Majestatis. Quisquis ergo Dei servus es, accipe doctrinam hanc Evangelicam, tamquam sedulus tanti magistri discipulus retine, & operibus adimplere continuò stude. Dictum tibi hoc censeas, quod Richardus Victorinus prædicat: *Occulta bona sua, anima devota, ut laudes non audiat, surda ad has, sicut Aspis obturans aures suas, ne audiat voces incantantium. Incantatur enim anima laudibus, ut mala sua non videat, & de justitia fallaciter se extollat.*

Exod. 4. serm. 3 de Nativit. in Cant. p. 2. c. 19.

Sanctus Evangelista Marcus narrat Apostolum fuisse in horto Gethsemani cæteris generosiorem, qui ut Magistrum suum defenderet, stricto gladio unum ex ministris insolentioribus invasit, in terram dejecit, & auriculam amputavit. Tuâ veniâ, Marce, scire nunc velim (quæ mea cupiditas est) quisnam fuerit Discipulus ille tam alacri animo, dic, obsecro, quis ille? Audite responsum: *Vnus de circumstantibus.* Nunquid dici possit ejus nomen? Ideò non fuisse expressum, mihi persuadeo, quia Marcus erat Discipulus Petri. Opinor quidem à Marco sic scriptum: *Petrus unus de circumstantibus.* Petroque Magistro suo Evangelium ostendisse ut revideret, approbaret, & signo inhæreret, si quid imperfectum aut superfluum legenti occurreret. Unde videns inscriptum nomen ejus qui se fortem & magni animi probarat in defensione Christi Redemptoris, accepto calamo statim expunxit suum nomen, sic ut solùm jam legendum restaret, *Vnus de circumstantibus.* Ascho-

Marc. 14.

ctionem scripto reliquit, sed, ne apud homines esset agenti in laudem, nomen delevit, memor fortassis istius dicti, *Stultus est qui facta infecta*
Plautus in Epid. *facere verba postulat.*

Aut certè dicamus cum Theophilacto, Thoma, & Chrysostomo; quod ipsemet Marcus ex
in Caten. D. Th. primere Petri nomen noluerit, ne ab hominibus ob generosum hoc factum laudaretur, & propterea silentij velo suppresserit. *Silet nomen*
hom. 49. in Matt. *ejus Marcus, ne videatur laudare præceptorem.* Subdit S. Chrysostomus: *Hunc locum Marcus, qui Petri Discipulus fuit, ideo scripsisse videtur, quoniam ingens hinc honor Magistro deferebatur, &, quæ ad Magistri laudem pertinent, ipso forsan deprecante, ne magnifica de eo diceret, omnino siluit.* Precatus est Marcum, ut fractionem scribere cogeretur, saltem agentis nomen tacitè præteriret. Ad confusionem suam hoc audiant illi, qui nil bene dicunt, nil boni faciunt, quin inaniter id verbis extollant, seque insolentius jactent, parum curantes, etsi perdant omne meritum, & severæ punitionis incurrant periculum, modo humanum lucrari possint applausum. Illis minatur Simeon dictus Junior: *Væ qui gloriam ab hominibus volunt accipere.*

lib. Sacr. Com. c. 35 c. 1. in Bibliotb. vet. PP. Tom. 12. Gen. 22. Crediderim, S. Petrum Doctrinam istam retinuisse à Patriarcha Abrahamo, cui præceperat Deus ut iret ad Montem Moria, ibique filium Isaac immolaret. *Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offer illum mihi in holocaustum, super unum montium, quem monstravero tibi.* Ille statim excitatus è somno, Isaacum vocat & servos, atque secum ferentes quidquid ad sacrificandum opus, ad montem una festinant. Sed; cum jam ad pedem montis venissent, jussit ut ibi manerent famuli, usque dum rediret ipse cum filio, post brevem temporis moram: *Expectate hic cum Asino; ego autem & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos:* Non vacat modo indagare, quam ob rationem voluerit ut non progrederētur ulterius servi, cum clare id expressum sit ab Oleastro: *Omnia reliquit, quæ ad immolationem filij possent impedimento esse: si enim servi viderent patrem, puerum jugulare volentem, nonne eum senem delirum vocarent, eumq; ab hoc, quod facinus putarent, prohiberent? Ideo S. Senex neminem, qui præceptum opus impedire posset, secum habere voluit* Solum igitur hic cum Chrysostomo expendam illa Abrahami verba ad famulos: *Ego & puer, postquam adoraverimus, revertemur ad vos,* Si ad montem tendebat Abraham, filium sacrificaturus, quem proinde laniaret, occideret & in cineres redigerit: quomodò vere dixerit: *Revertemur ad vos,* ego cum filio? *Mactaturus filium tuum pergis & ais: Revertemur ad vos?* Dicendum. *Revertar ad vos,* quandoquidem solus ipse, sine Isaac, erat reversur*. *Revertemur, id est* Melch.
(exponit Thom. Anglicus) *revertar ego cū Isaac* Canus l.
& pluralis ponitur pro singulari. Vult Abraham 2. de locis
esse mentitum; putabat enim ipse occidere & im- c. 4.
molare filium suum Accipite (NN.) Sancti Patriarchæ mentem & cogitationes. Si dixero: Revertar; Quomodo? (reponent servi) solus reversurus es? Ubi ergo detentus Isaac? Quid filio tuo factum? Atque ita cogar de Sacrificio loqui, quo intellecto, fortassis virum sanctum esse me censeant, laudibus celebrent, teneantque ut virum timentem Deum, cum ut illi obedirem, proprio filio meo charissimo non pepercissem; quod ubi in civitate divulgaretur, vanæ gloriæ non facile periculum effugerem. Quocirca, ut malo isti occurreret, celare voluit opus hoc sanctum & virtutem maximam, dixitque: *Revertemur ad vos, ut doceat nos benefacere, & nolle videri,* inquit Oleaster, cui adstipulatur Sedulius: *Vt humanæ laudis declinaret injuriam.*

Inter effata quæ ad mores retulit Sapiens, unum hoc maximè placet & consideratione dignum. In proverbijs monet, ut apis gressum perpendamus, & ad instructionem nostram faciet.
Vade ad apem, & disce quomodo operaria est. Prov. 6.
At quid homo, qui tam prudens & tam perspicacis ingenij, quid, inquam ab apibus discet quod antea ignorabat? Dicat sanctus Antiochus: Ingeniosissimum hoc animalculum, ne in formando melle ab aliquibus videatur in alveari obscurum, secessum quærit. O quam benè hoc homini dictum, ut discat & imitetur! Quando occupatur ipse, mel bonorum operum componendo, locum secretiorem exquirat, & oculos
hominum fugiat. [Vir intelligens ingeniosā & S. An-
solertem imitatur apiculam, quos externe sele- tioch.
gerit flosculos, defert in alvearium interne mel- hom. 43.
lificum, favumq; operosius conficit; ne labores suos humanæ isti gloriæ exponat.]

Non apponuntur in mensa cælesti fructus, qui fimo inanis gloriæ sunt coinquinati. Hinc fortassis tota Gigātis pernicies: eminebat robore, corpore prominebat, tantaque erat ejus superbia, ut nulla à virtute timeret damna: terribilis aspectu, voce terribilior, & feris vultu ferocior, Hebræorum fortissimos ad certamē audacter provocabat, Viso illo acies Israelitarū exanima-

ſtimabantur,& non ſine honoris detrimento in fugam convertebantur. Quid tunc? David puerulus coram Saule Rege obſequium & cultum obtulit, & ſemetipſum ad certaminis provocationem paratum exhibuit, de victoria obtinẽda ſperans atque omninò confidens. Quiſquis aderat, ſtupebat, & non modò difficile, ſed eſſe impoſſibile exiſtimabat: at Saul generoſitate Davidis animatus, in eoq; ſpem reponens, proprijs armis loricat, & thorace regali pectus obarmat, caſſide tegit caput, ſcuto brachia munit haſtam manu, & ad latus geſtare facit gladium. Verum David, ut erat prudens, ſentiebat ſe potius armis iſtis gravari, ſibiq; fore impedimento timuit: manu haſtam vibrabat & ſcutum opponebat; ſed quia uſum numquam habuit, inſtrumenta illa bellica tamquam victoriæ impedimenta abjecit; tentaverat enim ſic armatus hoſtẽ aggredi, & videbatur quaſi factus immobilis ut diceret: *Non poſſum ſic incedere*; natus ſũ
3.Reg 17. paſtor ovium, non bellator; arma veſtra ſervate & fundam meam reddite. Pro caſſide nolim niſi has comas, & pro quavis armatura ſufficiet hoc pectus: plus mihi faciet petrarum durities, quam diſtricti gladij cuſpis: plus ictus fundæ quàm vibratio iſtius haſtæ: machinas bellicas non curo, altiore ſum animo, nil timeo. Quanta eſt hæc audacia? ſi feliciter ei eveniat, ut ſpes apparens pollicetur, non dabitur inter Iſraelitas generoſior. David ergo ad exercitum Philiſtæorum accelerat, eminùs gigantem videt aſpectu rabido advolantem, ut ictu gladij paſtorculum certò proſternat. Puerulus in funda petram reponit, & maximo impetu projicit, tam velociter ut non poſſet oculus aſſequi, tam dextrè ut in gigantis frontem (quo rectè collimârat) impegerit, & tanto impetu ut mortuus in terram ceciderit; tum ipſe celeriter accurrens, extracto ejus gladio caput truncavit, eoq; triumphans ad Iſraelitas eſt reverſus.

Victoriam non proprijs viribus, ſed Deo ſoli ejuſque placito adſcripſit, ideoq; templum ingreſſus, Deo gratias egit & pio cultu gladium appenſum, grati animi ſignũ reliquit. Sed quid te movit, ediſſere David, cur gladium obtuleris non lapidem; Nunquid enim hoc proſtratus eſt Goliath? Nunquid glorioſum eſt partæ victoriæ inſtrumentum? Ergo lapidem illum in templo appendiſſe oportebat, non gigantis enſem. Noverat David, non tam fore Deo gratum lapidem & acceptum, quia dum è funda per aërem jactaretur, ſtrepitus auditus eſt, & quaſi iteratos immitteret ſibilos, quibus ceu totidem vivis vocibus de cælo terræq; prædicaretur heroicum factum, aggrediendo gigantem, ſuperando & atterendo. Itane, ante partam victoriã vanè gloriatus es, & tubâ cecinisti triumphos? *Recepiſti mercedem tuam.* Tibi ſufficiat. Verum ferrum hoc in vagina delituit, donec ſtringeretur, & collũ nullo dato ſtrepitu abraſit. Iterũq;, ne ab omnibus videretur extollendum, in vaginam reconditum eſt. S. Joannes Chryſoſt. mentis paſſu in campum Terebinthi properat, ubi indictum erat certamen, & attentiſſimè obſervat lapidis jactum motum vanũ & oſtentationẽ quæ ſi in homine reperias, expreſſiſſima dixeris vanæ gloriæ ſigna. Audite S. Patris conceptum, S. Chryſ.
Lapidem David è fiſtula rapit, fundæ apponit, & contorto vertice in Goliath excuſſit, qui lapis per inane volans, verberat aurem, aerem ſcindit & violento impetu Goliæ frontem invadit. Scio (NN.) diſcurſus hos, ut vanos & frivolos excipi, cùm ſenſus & cognitio rebus ijs attribuuntur, quibus natura negavit; ſed, quod reipſa non convenit, metaphoricè adaptamus, ut ij, quibus rationis eſt uſus, relictis ſpinis roſas ſeligant, ad mores & proprium commodum referendo.

Dubium adhuc incidit (NN.) quid difficilius ſit, vel reperire lapidem vanæ laudis ambitorẽ, an mulierem formoſam & comptulam, quæ tamen humanum applauſum reſpuat, atq; inanis gloriæ ſit inimica. Pro lapidib⁹ certet qui volet mulieres hic ego tuebor. Cũ eſſet cæleſtis Sponſa in corona adoleſcentularum, illæ videntes & admirantes eximiam ejus pulchritudinẽ, omni laude digniſſimam proclamabant: *Videntes eam* Cant. 6.
filiæ Sion, beatiſſimam prædicaverunt, & Reginæ laudaverunt eam. O quàm Speciosa es, quàm decora Paradiſi Sponſa, cujus meritò pulchritudinem Sol & Luna mirentur! Capilli aurei tibi ſunt, genæ roſeæ, labra coralina, dentes qui candore ebur ſuperent, & in medio vultus eniter ingenita honeſtas, omnis in te gratia & decor invenitur. O felices nos, ſi vel unicus Solis hujus radius in vultu noſtro reſplendeat! Utinã non deficeret humana facundia, ut meritis efferrem⁹ præconijs! Neq. adblandiri ſolum ſed veriſſimum loqui, tum credas, ſi in alterius vultu nitorem tuum & decorem videas emicãtem. His dictis, à laude ceſſatum eſt, Sponſamq; precatæ ſunt, ut faciem converteret, quam poſſet intueri: *Revertere, revertere ut intueamur te.* Perturbor hic, neq; tã cõfuſè dictũ intelligo. Videre fatetur *Videntes eã*, & illo ipſo inſtãti, quaſi non

non videant, obsecrant, ut se non ab oculis abscondat. *Revertere, revertere, ut intueamur te.* Apparet in duobus verbis contradictio si ita strictè loquamur: sed reverà nihil simile; contrà, benè & appositè proponebant: nam cùm jam Sponsa perciperet, illas mirari & laudare nimiam vultus pulchritudinem, displicuit applausus, atque ideo statim se avertit, faciem obvelavit, ut sic laudem humanam respueret & vanam gloriam. Idcircò commotæ sunt & supplicabant: *Revertere, ut intueamur te.* Oleaster hic ait: *Fugiunt justi terga vertentes; imo quod magis est, nollent à Deo bona sua videri.* Per Sponsam hic justus figuratur, qui sollicitus opera sua bona occultat, ut, si ita possibile foret, etiam à Dei conspectu subtraheret, memor istius dicti: *Cito ignominia fit superbia gloria.* *Seneca in Proverb.*

At non hoc mirum, dicet fortè vestrum aliquis, mulierem unam reperiri, quæ excellentem pulchritudinem obtegat, ut vanam gloriam evitet; siquidem veris initium ex flore unico non notamus. Verum allegas; ut plures adducam, Magdalenam habete. Intrat illa Pharisæi domum accepto vase alabastri. *Et stans retro secus pedes Domini, lachrymis cœpit rigare pedes ejus.* *Luc. 7.* Sed cur retrò te ponis, Magdalena, & à tergo manes? Quare non antè & in Salvatoris conspectu? Fortenè, quia (ut canit Poëta) puduisset videri à Deo, quem graviter offenderat.

Io. Bapt. Mar.

Fuggo gl'occhi divini,
E del tuo tergo a l'ombra ò Re del mondo
Vergognosa m'ascondo,
Che s'anco i Serafini
Non del tutto son puri al tuo cospetto
Che fui d'un core infetto
Indegno qual è il mio,
De gli occhi humani ancor non che di Dio.

Non dubito quin causa adjuvans fuerit pudor, at principalis ea, quia scilicet laudabile obsequium Deo præstabat lavando, abstergendo, ungendo & osculando, ne videretur & laudaretur, à tergo locari voluit. *Et stans retro secus pedes Domini;* sciens fortassis, secretum esse ut balsamum quo ab incorruptione servantur opera meritoria. [O verè Divinitatis expugnatrix! dum obsequia tua, dum virtutes tuas post tergum abscondis, insidias paras capiendo Deo; quia absque dubio magis capitur absconditis operibus, quàm ijs, quæ coram oculis ostentantur.] *Didac. Ponfer. to. 3. de Christo figur. c. 15 §. 5.*

Observant Doctores Ecclesiæ, tot à Salvatore facta miracula, claudis dedisse gressum, infirmis sanitatem, visum cæcis, mortuis vitam, & tamen illorum neminem admisisse ad sequelam; ideoque à se abigendo dicere solebat: *Vade in pace. Surge, tolle grabatum tuum, & vade. Et dedit illum matri suæ. Solvite eum, & sinite abire.* *Luc. 7. Ioan. 5. Luc. 7. Ioann. 11.*

Imò à S. Marco relatum est, energumenum liberatum à Christo, hanc sibi concedi gratiam postulâsse, ut Discipulorum numero adjungeretur, & tulisse repulsam. *Qui à dæmonio vexatus fuerat, cœpit IESVM deprecari, ut esset cum illo, & non admisit eum.* *Marc. 5.* S. Ambrosius subdit rationem: *Cur non recipitur liberatus, sed domum redire cogitur, nisi ut jactantiæ causa vitetur, & fidelibus daret exemplum?* Ideò non permisit, ut cæcus comitaretur, nec Reguli filius, nec Centurionis servus, nec Lazarus, neque viduæ filius aut alij, quia scilicet tot essent tubæ, quæ loquerentur Christi virtutes & miracula, atque in omni loco, quo comitarentur, prædicarentur ejus magnalia. Videte (dixisset vulgus) ecce Lazarus etiam adest, quem mortuum ad vitam revocavit. En hic qui anteà cæcus, ille paralyticus, uterque perfectè curatus est. Verè magnus in primis hic, & meritò Sanctus vocetur, utpote quem sua virtus talem esse proclamat. Ergo, ne inde gloriam haberet & turbæ applausum, ne vel unum ad sequendum admisit. *Intuere* (scribit Chrysostomus) *quod nullam gloriam expectat: non ducit eum (id est Lazarum,) non jubet secum esse, ut rem non ostentet facto miraculo.* *hom. 61* Et subdit alter: *ne suarum laudum præconem secum ad suam jactantiam circumferre videretur.* *Fr. Men do c. 3.*

A Gerasenorum regionibus redeuntem Christum excepit turba, & ecce vir cui nomen Jaïrus, qui & ipse Princeps erat Synagogæ, periclitantis filiæ dolore saucius cecidit ad pedes JESU & libellum ei supplicem humillime præsentabat, cum singultu & lachrymis ei mortem filiæ charissimæ exponens. *Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet.* *Matt. 9.* Dominus afflicti precibus exoratus, mortuam excitaturus contendit, & cùm jam ad ædes Principis advenisset, quotquot ad fores adstabant, abire compulit, & strictè prohibuit ingressum. *Cum vidisset tibicines & turbam tumultuantem, dixit: Recedite, non est mortua puella, sed dormit.* Multa hic consideranda occurrunt, sed ad duo me restringam. Cur tibicines dimittit, & in quo displicent Christo? Re-

Respondet S. Hieronymus: *Non erant* (inquit) *digni ut viderent mysterium resurgentis, qui resuscitantem indignis contumelijs irridebant.* Rabanus: [Tibicines sunt adulatores, qui fovēt mortuam.] S. Gregorius: *Foras autem turba ejicitur, ut puella suscitetur: quia, nisi prius à secretioribus cordis expellatur sæcularium multitudo curarum, anima, quæ intrinsecus jacet mortua, non resurgit.* Aptius denique instituto nostro loquitur Divus Chrysostomus, ubi asserit Christum repulisse turbam & tibicines abegisse, quia patrato miraculo statim ad fenestras palatij se posuissent & propter gaudium resuscitatæ à mortuis filiæ & propter tam gloriosum devictâ morte triumphum, tibicines ebuccinassent & populum undiq; attraxissent ad videndum miraculum, & Redemptorem mirabilem & virtute potentem exaltassent. Prævideerat futurum, & ad institutionem nostram laudes repudiavit, ut discamus procul ab operibus nostris bonis removendos esse tibicines. *Ne jactantiæ causa id facere videretur.*

19. moral.

S. Chrys. hom. 7. in Marc.

Sed major adhuc difficultas in hoc facto superest exhaurienda, scilicet dixisse Christum de adolescentula, non esse mortuam, sed dormientem. *Non est mortua puella, sed dormit.* Si tamen verè erat mortua & jā anima è corpore emigrârat, quomodo dictum, *dormit?* Non dubitē Christum optimè nôsse quantum differant mori & dormire, mors & sonus. Fortassis (ait Chrysost.) dormientem asseruit, quia tam facilè Christo, hominem excitare è mortuis, quam nobis sit, dormientem è somno. *Ostendit* (inquit S. Pater citatus) *quoniam facile est et mortuos suscitare: eo enim accedente, jam mors somnus erat.* Accedit Rabanus: [Vobis mortua est, Deo autem qui suscitare potest, dormit, tam in anima quam in corpore.] Vel etiam sic explicari possit. *Dicit, quod puella dormit, quia qui peccant in præsenti, adhuc per pœnitentiam resuscitari possunt.*

S. Chrys. in Caten. D. Th.

Crediderim ego Christum hoc facto erudivisse homines ad evitandam inanem laudem; solent enim pleriq; de bonis se jactare, nimis & intolerantius exaggerare ut vanam gloriam aucupentur; econtrà Salvator noster opera sua laude dignissima non æstimat, supprimit & quasi annihilat ut cum dicit è somno excitasse, non à mortuis revocâsse. *Non est mortua puella, sed dormit.* Voluit ergo in resuscitatione filiæ, miraculum esse sine stupore, & quasi parvæ sit considerationis, silentio abscondi, cum ait puellam non morte oppressam, sed somno, ut sic honores sæculi contemnat & hominum præconia quibus illum exquisitissimis extulissent. Ita mecum sentit Procopius: *Mortem à qua eam reduxit, non prædixit; res enim Divinæ non sunt ad ostentationem.*

Procop. c. 36.

Christianus Drutmarus ad hæc Apostoli Matthæi verba. [Cum jejunas, unge caput tuum ita scribit: Ne propter jejunium tristitiam simulemus ob favorem vulgi, sed hilariter Deo serviamus; quia tunc manebit nos merces certa, si propter Deum omnia faciamus.]

Drutmar. T. 2. Bibl. vet. PP.

Conceptum adferam suprà dicto non longè dissimilem. Describit Evangelista Matthæus quomodo Christus in partibus Cæsaræ Discipulos interrogaverit, quid de eo diceret, quid sentiret mundus. *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Hæc una omnium vox erat: *Alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij vero Ieremiam, aut unum ex Prophetis.* Et vos Apostoli, quem me esse dicitis? Quem esse creditis? Sanctus Petrus ante omnes libere fatetur: Domine quidquid lubet, asserant alij, hoc mihi omnino certum, te verum Dei esse Filium: mors quidem vitam possit, sed non hanc à mente tollere opinionem *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Salvatori placuit hoc dictum, adeò ut non satis illum laudare potuerit & extollere summis laudibus. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram &c.* Deinde sanctum illum pronunciat: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est.*

Matt. 16.

Alia difficultas suboritur, & ea est, quod S. Marcus eundem narret eventum, sicut Matth. ista tamen disparitate, quod iste nihil adferat de laudibus Petri Christus laudavit Petrum, sed non tangit hoc Matthæus. Miror valde. S. Marc⁹ in Christi & Apostolorum actis exarandis tam fidelis & exactus æque ac cæteri Evangelistæ: & ne verbo quidem attingit, quod, in laudem Petri factum à Salvatore nostro enarrat Matthæus. An forte hanc Petro gloriam & excellentiam Marcus invidebat? Non credam. Cur ergo tam leviter pertransijt?

Existimant nonnulli Evangelium S. Marci à S. Petro prius esse compositū, & à S. Marco postea explanatum, ut ideo huic adscriptum sit. Quid ergò faceret Petrus? Quia forsitā timebat

Fr. Mēd. t 3 in l. Reg. annotat. 10.

circa literam sec 4. c. 2. ne laudes istæ aliquando vanam gloriam excitarent, ideo silentio tegi voluit, neq; fieri mentionem. Doctrina est S. Eusebij: [Cum tam multa dicta sint Petro à JESU, Marcus nihil horum commemorat, propterea quod nec Petrus quidem talia in suis narrationibus nunciavit.]

Redemptor noster non solum in Evangelio hodierno humilitatem commendatã reliquit, cum Sapiẽtissim⁹ ipse sapientes audit & interrogat; sed eandem doctrinam tradidit quando visitabatur à Magis, quibus non legitur in S. Scriptura dixisse verbum. Forsitã quia in tenerrima ista ætate necdum linguam habuit promptam ad bene loquendum? Non ideò, quandoquidem à primo instanti conceptionis fuerit in operationibus tum animæ tum corporis perfectissimus. Quare igitur vel unico verbo Reges non consolabatur? B. Jordan de Saxon. ita respõdet: [Quæritur quarè non loquebatur puer ad eos? *serm. 94. de Epiph.* Et hæc est ratio: Ne Divinitas ante tempus revelaretur, & ut vera humanitas haberetur,] humanitatis velo Divinitatem obducere voluit.

Econtrà plurimi hoc ævo nostro mortales nihil magis appetunt quam vanam laudem tantaq; est quorumdã ambitio, ut, nisi foret id impossibile, optent esse Dij, cultuq; Divino adorari. *Alex. Tass l. 6. quæs. 26.* Psaphon inanis gloriæ fuit adeò cupidus, ut ab avibus laudem etiam quæreret, ad cantum provocando, & exercendo donec assuefactæ, unisonè repeterent *Magnus Deus Psaphon.* Profectò nec alio præconio quã avium garritu dignus erat ille, qui volucribus similis propriæ levitatis plumis ad Divinitatem inaniter aspiravit. [In *Ambr. Neap epistol.* Lybia vir cogitans Divinitatis opinionem sibi adsciscere raptis avibus, quæ ad humanum sermonem pernoscuntur dociles, illas artifici consilio docuit ut articulate prorsus enunciarẽt *Lamoc. ser 3. post Dom. 2. Quadrag serm. 22* hoc quod sequitur: Magnus est Deus Psaphon. quæ ubi dictatam fabulam expeditè perdidicisse visæ sunt, emisit eas Psaphon, illæ verò passim ut assolet, cantilantes, eandem repetebãt. Quod audientes incolæ, putantesq; fieri Divinitus, (ut qui commenti fuerant nescij) Psaphonem in Deum sunt venerati.] O quàm vanæ sunt mortalium cogitationes, & quanta vesania!

Quàm multi sunt in mundo stulti sic gloriosi qui ambitionis vento gravidi modestè incedãt. Nonne talis est qui contorto collo humillimus apparet, jejunijs macerat corpus, disciplinis domat, in Ecclesia pietate fervens? velle de altari sanctos omnes attrahere diceres, exhaurire purgatorium & implere cælum: suspirat, gemit, pectus tundit; sed tamen hæc omnia ex vana gloria & ad ostentationem peragit; optat reputari bonus; ut simplices & miseros fallat, atque inde proprium commodum exquirat. Meræ nugæ: virtutes ostentant easque fictas & adumbratas, & peccata, quæ vera & crassa sunt, sollicitè abscondunt. *Quæ si plerumq; delectant* (loquitur Chrysol.) *pœnitudinem inducunt; & si delectant ad modicum, productiori spatio displicebunt.* Et S. August. *Inanis gloria hujus sæculi fallax est suavitas & infructuosus labor & perpetuus timor, & periculosa sublimitas, initium sine providentia, finis cum pœnitentia.* *in ps. 19.*

Ille manu Rosarium tenens vultu sanctitatẽ præfert, & in corde nequitiam abdit, nec in alium finem bene operatur, quàm ut ab hominibus videatur & æstimetur bonus. Iste, ut prob⁹ habeatur, templum adit corporis gressu, sed tamen affectu mentis in ædibus est personæ illius pudore nomen subticeo. Alius eleemosynam liberaliter erogat, ut pauperum tutor & pater esse credatur, & clam furatur. Curionem illic in Ecclesia videas ita piè Divina peragentem, sanctũ Hilarionem aut Baptistam in deserto dixeris; sed rimari cordis intima si modo liceret, peiorem esse Judã & sceleratiorem fateberis, ut aptè de illo dictum sit illud S. August. *Vult videri quod non est,* ad eum prope modum quo Accio statu- *de Civit. Dei c. 19.* rã minimo, erecta est in templo musarum statua maxima. Nescio quibus melius comparem quã mulieribus istis mundanis quæ formæ elegantiam ambitiosè curant, & pigmentis fallacẽ ori venustam conciliant, ut hominum ad se oculos rapiant & (quasi simulachra Divorum sint) humiliter ab omnibus salutentur. Tabulæ videntur curiosius pictę, sed non habent, nisi pigmentum. Istis omnino convenit à Tacito olim dictum *Tacitus* Mutiano: [Omnium quæ dixerat feceratq;, arte quadam ostentator.] Benè dicebat Vir doctus, *Ambros. Neapol. ser. 3. post 2. Domin. Quadr.* veram gloriam ponendam esse in internis animæ bonis, quandiu in hac vita misere versamur, & non in operibus istis exterioribus. [Omnis vera gloria intus est, nõ foris; hoc est in virtutibus intra animam existentibus, & non in flore fœni, hoc est, superfluo exterioris hominis ornatu. In Domino est, qui nec fallere, nec falli potest, & non in ore vulgi.

Si vidissetis fructus illos terræ Pentapolis, quos temporibus Loth in cineres redactos legimus, quàm venustos dixissetis: appetitũ provocassent, ad colligendum & comedendum excitassent, De ramis dependebant oculis gratissima po-

poma, purpura & auro tincta & placentia, ut meliora in mundo reperiri posse, numquam credidissetis. Sed decerpta illa & aperta intus nil nisi cineres continebant, nec aliud nisi fucatam apparentiam dabant. S. Augustinus hic nobis testis: *Poma*, (inquit) *in terra Sodomorum gignuntur quidem & ad maturitatis faciem perveniunt sed morsu tentata in fumum ac favillam corio fatiscente vanescunt.* Opera istiusmodi hominum, quæ ad assequendam vanam gloriam facta sunt, meritoria quidem videri possunt, exterius purpurata, auroque gloriæ coruscantia, sed tamen intrinsecus inania sunt, nil nisi cinis intus & vanitas latet. *Ea quæ alias meritum virtutis habent & fructum, dum inanis gloriæ causâ fiunt, inutilia sunt.* Opera illa non ad cælum pertingunt, sed animas ad præcipitium trahunt & æterna supplicia. Scribit S. Nilus: [Lapidis ictus non ascendit in cælum, nec gloriosi hominis preces ad Deum perveniunt.)

l. 21. de Civ. Dei c. 5. — *Saresb. l. 7. c. 22.* — *Orat. 7. de inani gloria.*

Cibus sit in mensa etiam lautissimus, & muscæ aliquot immortuæ jaceant, quis non abhorreat, & nauseet? Opera bona sunt dapes delicatissimæ, si tamen inanis gloriæ musica insideat, Domino Deo insipidæ sunt & fastidio summo. Quisquis vanæ gloriæ studet, tandē aliquando nequam & pessimus apparet, & cum captandis mundi honoribus retia tendunt, ut aranea muscis vulgi ludibrio sunt expositi, & in fine falluntur ipsi, capiuntur & exploduntur.

Phæd. l. 1. fab. 11.

> *Virtutis expers verbis jactans gloriam,*
> *Ignotos fallit, notis est derisui.*

Si bonus es, aut virtuosus, & quid in te laude dignum, atq; inde inaniter glorieris & jactes, non id prudentiæ vertitur, sed vitio magis & stultitiæ. *Turpe enim est de seipso prædicare.* Meritò tibi objectū sit, quod ad laudem sis nat⁹, quod malos habeas vicinos, quod sis miles gloriosus, & quod solius alaudæ pascaris carnibus, & deniq; in libro scriptum occurrat: *Nihil est quod magis minuat laudis præconium quàm suos assiduè jactare successus.* Undè verè dictum ab Aristotele: *Iactator maximè vituperandus est.*

Cicero l. de Offic. — *Valer. Max. l. 1.* — *Aristot. 4 Ethic.* — *Scalig. 11. Ep. 17.*

> *Quod tu es, stolidi est dicere, quod non est miselli.*
> *Iactantia ventosa movet frivola risum.*

Nondum perfectus est ille, qui perfectiones ostentat; ubi econtra laudem meretur, qui honorem respuit & dignitates abscondit.

> *A mundo sua videri qui quærit, non est mundus.*
> *Eximiam laudem meretur qui se ab hominum laudibus eximit.*

A Novar. in Vacb. Vmb. l. 4. exc. 25. a. 271.

Delectatus est Nero, quod hamo deaurato pisciculos caperet. Romanus quidam ut vidit, miratus est & intra se dixit: [Ut quid perditio hæc? Piscis oboli pretium non excedit, & sæpè sæpius hamum in profundum assumit.] Ut pisciculum inanis gloriæ accipiant, hamum meriti & cælestis gloriæ aurum perdunt, neq; curant. Quando ventum auræ popularis assequuntur & præferunt, nesciunt quod aurum luto comparent. Disertè ajebat S. Valerianus: [Omni ergo studio agendum est, Dilectissimi; & vitam nostram Domino ita fides pura commendet, ne quid extollentia humana sibi vindicet, aut suis laboribus donet. Totum autem perdidit quod laboravit, qui proprijs viribus fructum sanctitatis adscripserit.] Inferre sic voluit: Vanus homo & gloriosus omnia perdit & præsens & futurū; patitur enim damnum emergens quod est castigatio, & lucrum cessans quod est præmium quo frustratur. Ad propositum istud dixisse videtur Oseas Propheta: *In aranearum telis erit vitulus Samariæ, quia ventum seminant & turbinem metent.* Aranea texendo telam consumitur, interiora eviscerando, & hâc quid expectat? Prædæ loco accipit miseram muscam. Vanæ gloriæ sectator seipsum eviscerat eleemosynas erogando, disciplinis & jejunijs corpus emacerando, sed ut inanis gloriolæ muscam unicam capiat. O quàm infortunatus es & excæcatus! An non recordaris prædictum, quia *ventum seminas, turbinem metes?* Verùm hoc retine: *Inanis labor est inani gloriæ laborare.* Ventum ergo seminant vanitatis & turbinem colligunt pœnarum & afflictionum. Tantumdem evenit stulto illi qui templum Dianæ incendit, ut ex cineribus excitaret, dicam fœtorem potius, quam rumorem suæ famæ, & quàm gloriæ suæ splendorem. Per infamiam conatus est illustrare nomen futuris seculis decantandum.

Labatæ verbo vana gloria. — *hom. 2. de van. glor.* — *Navar. l. 2. Sac. Electi. exc. 68. n. 813.*

Quare Simon Magus tam anxio & solicito erat animo, ut tùm prece tum muneribus gratiam miraculorum intercedente S. Petro Apostolo impetraret? Ethbertus Abbas causam adfert. (Adipisci hoc volebat, non ut in bonum Spiritu S. uteretur, sed in malum; videlicet ad gloriam sibi ab hominibus comparandam.)

serm. 10. adv. Cath. in Biblioth. vet. PP. t. 12.

O quàm frequentes hodie sunt, qui singula sua

sua verba quæ proferunt, velint totidem esse tubas, quibus fictam suam sanctitatem toto orbe proclament! Quàm multi esse diaboli Martyres optent nil doloriferum, nil pœnosum reformidantes, si modò immortalem apud homines gloriam assequi non desperent! *Tuba est omnis actus vel sermo, per quem ipsa operis jactantia designatur. Tuba ergo canere est pompam vanæ laudis appetere.* Ita Divus Chrysostomus.

in c.5. Matth.

Qui studio perfectionis incumbunt & gradatim per bona opera ad sanctitatem aspirant, facilè hic periclitantur, & gravius cadunt. Unde prudenter monet S. Isidorus: [Quisquis ex deteriore jam melior esse cœpit, caveat de acceptis extolli virtutibus, ne gravius per vanam gloriam corruat, quàm prius per lapsum vitiorũ jacebat.] D. Gregorius expressius asseruit: *Sub hoste quem prosternit, moritur, qui de culpa, quam superat, elevatur.* Ad evitandos vanæ gloriæ scopulos, ne allidamur, monitum sequamur Sancti Patris Augustini: *Virtutes habentis magna virtus est, contemnere gloriam; quia contemptus ejus in conspectu Dei est, judicio autem non aperitur humano.*

l.1. de summo bono.

l.2. mor.

l. de Civit. Dei c.19.

Huc ades, quisquis ad perfectiorem vitam aspiras (ait S. Augustinus) & quàm inanis gloria stimulet, audi: *Age bonum, quod vales, ostende cunctis bonum, quod agis, ut bonus à cunctis dicaris, sanctus venerabilisque ab omnibus prædiceris; ut nemo te contemnat, nemo te despiciat, sed universi tibi debitum honorem persolvant.* O maledicta Circe! Quid impia, quàm vana promittis? Nec mirum: [Est vanitas quædam inflata, morbida, turbulenta, appetitio dignitatum, dulcis miseris, amara perfectis, cui serviunt tumidi, sub qua jacent elati, qui se de operibus, quorum sibi conscij non sunt, turpiter jactant: qui se ab omnibus prædicari per nefas affectãt.] Detestare igitur, & ut pestem devita, atq; timorem Domini incitantem attende. *Si aliquid boni agis, non pro transitoriis, sed pro æternis honoribus age: occulta quod agis in quantum vales. Quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas & non erit de ostentatione ulla temeritas; nec criminis erit aliquando manifestare, quod semper vis celatum habere.*

Idem l. de confess. vitior.

Halitger. Tom.9. Biblioth. vet. PP.

S. Aug. ibid.

Finio tandem cum S. Basilio: *Age igitur quando hæc ita sunt, fugiamus inanem gloriam, dulcem spiritualium opum expoliatricem, jucundum animarum nostrarum hostem, tineam virtutum, blandissimam nostrorum bonorum depradatricem, eandemq; mellis illitu fraudis suæ veneni coloratricem, & mortiferi hominum poculi porrectricem.*

l. Constit. monast. c.11.

Fugite ergo, & hostem tam exitialem declinate: neque hoc factu difficile, si modò bona opera occultetis, & quidquid coram hominibus laude dignum videri possit, supprimere satagatis. Exemplo vobis sit Christus Jesus, qui ignorare se simulavit, ne scientiam ostenderet. Nihil ipsi absconditum, utpote cujus Sapientia est infinita, non tamen dedignatur sciscitari & patienter attendere: *interrogantem & audientem eos.* Et quamvis sit ipse Magister, nos docet, ut inde discamus virtutes nostras removere ab oculis hominum, ne gloriam vanam admittamus. *Occultanda sunt ergo, Fratres, bona quæ agimus, ne hæc in hujus vitæ itinere incautè portantes, latrocinantium spirituum incursione pereamus.*

B. Petrus Dam. ser. de S. Barb.

Procul absit gloria vulgi, canit Tibullus. Viri gravis consilium est: *Inanem gloriam abolebis opera occulti faciendo.* Dictum satis.

Thalas. Abbas in Biblioth. vet. PP. T.7.

PARS SECUNDA.

HUjus sæculi ea jam perversitas est, ut omnino contra doctrinam Evangelicam peccent homines, omnem conatum adhibentes ut virtutes simulatas coram ostẽtent, & clãdestinè in cordis intimo, vitia, quibus enormibus scatent, solerter occultent. Eò allusisse videtur ingeniosus ille, quãdo Philosophũ introduxit, qui mense Octobri frigus hyemale præsentiens, vestem sibi pelliceã quærebat. Officinã ingressus, ad placitũ unam invenit, foris vulpinã pelle, intus ovinã accõmodã. Illa, inquit, illa mihi quadrat & placet, nummos accipe, & mecũ vestem confero. Et statim eam induit, sed (nescio an casu ita factũ, an studio) inverso modo, sic ut pellem ovinam exterius, vulpinam interius ferret. Abit & domũ petit. Mercator euntem observat, ut videat sitnè vestis illi conveniens, & reflectit inversam esse. Heus, bone vir, inquit, siste paululum, verbulo alloquar. Vestẽ reverte, pellem ovinam intus gestas, vulpinam foris. Subrisit Philosophus. O te simplicem, ait! scio quid faciã; an non vides quod me huic sæculo conformem? ita jam moris, estque novus gestandi modus. Melius tu Simiæ caligas induxeris quàm Philosophum doceas incedere pelliceã hãc veste. Hodie sic prodeũt homines: pelle foris ovinã induti sunt, intus vulpinã, cum in corde malitiã recondunt; ita ut vix jam reperias qui non simplici-

plicitatem ovinam præ se ferant, vulpis astutiam occultatam servant. De illis agens B. Simon de Cassia, vultum intuemini, inquit, exposita videbitis pretiosa insignia ex auro fallaci, sed in conscientiæ officinā ingressi nil invenietis nisi mala plurima & perversam voluntatem. Ejus verbis ut dicam: [Rectitudinem conscientiæ prætermittit, qualiter veritatis testimonio Deo placeat, non inquirunt, exteriora solum præaptitat.] *In quē finem?* (*Hic nodus est*) (Vnde gloriam captat: nam totum se in sensibus variat, & moribus & gestibus se subornat, ut laudem excutiat de cordibus inspectorem. Omnia studet provide facere, ne cadat à laude; nam unde prævidet materiam placendi, proinde adhibet studium seriosiùs operandi.

B. Simon de Cass. 8. c. 46.

B. Petri Dam. ser. de S. Barb.

Consideratione tamen dignissima judico, quæ sub finem citati capitis addit verba, quibus verè gloriantem latrocinij arguit, & ut Divinorum, & præsertim Dei gloriæ furem accusat. *Cujus finis latrocinium Divinorum.* O quàm considerate hoc dictum! Puella sit ingeniosa valde & industria, quæ telā acu pingat, coloris varij & exquitissimi filum inseras, gemmas, & quidquid rarum & pretiosum, adhibeat: Peto, si quis opus hoc tam artificiosè elaboratū videat, & sic acū laudare incipiat: Verè artificiosissima ista acus, à qua tam industriè depictus hic pannus: feliciter attigit, quocirca laude dignissima est. Nunquid rudis homo & ignarus censeretur, qui honorem acui adscribat, qui domicellæ isti debitus sit? Omninò; quia nempè ut acus instrumentū concurrit, neque operata est nisi inquantum mota ab agente principali & applicata. Furaretur ergo pictrici laudem, quam instrumento tribueret. Sic nobiscum fit, quando animæ nostræ tabulam serico, argento & auro pingimus atque bonorum operum margaritis ornamus, gloria non nobis cedit, qui instar acus concurrimus & non nisi ut instrumenta Dei; sed agenti principali reddenda est, sine quo nemo bonum poterit operari. *Omnis sufficientia nostra ex Deo est.* Quomodò ostentor ille, qui gloriam soli Deo debitam usurpat, cum se non esse persuadeat, *cujus finis latrocinium Divinorum?* Apertè dixit S. P. Augustinus, ut quilibet facilè intelligat. *Non gloriabitur ante te omnis caro*, (ait cum Deo locutus) *quoniā siquid boni est in nobis parvi vel magni, donum tuū est, & nostrum non nisi malum. Vnde igitur gloriabitur omnis caro? Nunquid de malo? Hæc non est gloria, sed miseria. Sed nunquid gloriabitur de bono? Nunquid de alieno Tuū, Domine, est bonum, tua est gloria; qui enim de bono tuo sibi gloriam quærit, & non tibi, hic fur est & latro, & similis diabolo, qui furari voluit gloriam tuam.* Sic ut vanæ gloriæ sectator morali sensu non jam homo, sed potiùs dæmon sit appellandus.

Thalas Abbas in Biblioth. vet. PP. T. 7.

B. Simon ibid.

2. Cor 3.

S. Aug. in soliloq. & milleloq.

Fugite (NN. consilium meum est) fugite exitiale hoc malum. Venenum est pessimum, quia bona opera inficit & absumit meritum: & hinc Ioannes Climacus vanam gloriā assimilat formicæ quæ postquā granum recondit, filium intus subtilissimum reperit, in quo virtus germinativa continetur, illudque dentibus evellit. S. Basilius idipsum confirmat. *Secat dentibus fructus medios, ne rursus in fruges exeant à terra.*

S. Basilius hom. 9. in Exam.

Ne granum bonorum operum nostrorum in Divino conspectu germinet, virtutē vana gloria aufert. Sed, ut existimat Climacus, cùm iam messis in horreo est, formica granum asportat, & villico paleam relinquit. In actionibus nostris bonis duo occurrunt recensenda, materiale scilicet, quod est instar paliæ & morale meritoriū, quod est quasi granum. Inanis gloria formica est maledicta; granum, morale meritorium tollit, paleam tibi cedit i. materiale. [Vana gloria formica est in area, quæ tenuis est & laboribus omnibus ac fructibus insidiatur. Expectat formica dum perficiatur triticum, cœnodoxia verò, id est vana gloria, dum congregantur opes; si gaudet illa ut furetur, hæc ut dissipet.]

Io. Climac.

Beatus Thomas à Villa Nova sagittæ eam comparat. *Hæc est sagitta quæ leviter volat, sed non leviter vulnerat.* Tanto fertur impetu, ut in Martiam vibrata, fœtum in utero occiderit, matre illæsâ. Meritò ergo sagitta dicatur inanis gloria, quia dum impingit in bona opera, ex quibus nasci solent merita, ista quidā forinsecus (ut apparet) intacta relinquit, sed tamē perimit meritū quod aliquin obstetricante gloria peperissent.

B. Thom. à Villa-Nova conc. 1. Dom. 1. Quadr.

Evenit ambitiosis illis quod de Mario refert S. Augustinus & alij. *Cùm plurima fecisset egregiè, unicâ sui jactatione gloriam famæ perdidit, & quia sibi præsumit adscribere, quod ex ore alieno captare debuerat publicæ commendationis vota demeruit.*

S. Aug. 12 de Civit. Dei.

Rupertus Abbas & Arnobius vanam gloriā dicunt tineam inversam. *Vana gloria est tinea inversa*, aut verò *est tinea sanctitatis.* Quid hoc, Tinea sanctitatis inversa? Forsassis an ei caput, ubi pedes esse deberent, & pedes ubi caput? Similitudine percipietis. Initio æstatis quisque vestes graviores, quas hyeme tulit, exuit, plicat & in

Rup. Abb. Arn. Carm. tract. de oper. 6. dierum.

arca recludit donec hyemale tempus relabatur. Dato quod tota æstate inclusæ serventur, neque ad aerem exponantur, à tinea rodi & corrumpi contingit, ubi contra si vel semel proferantur & eventilentur, intactæ essent & integræ. Tinea itaque exedit vestes cum in cista sunt clausæ, & vana gloria est tinea inversa; ergo consequenter dicendum, opera nostra bona, cum occultata sunt nec ad oculos hominum patent, à tinea vanæ gloriæ libera esse; secus si coram sint exposita ut ab omnibus videri queant: & tam in vitio quàm virtute inanis gloriæ tinea invenitur. [Quæ quo magis refertam domum virtutibus viderit (scribit Maphæus) eò majorem spem ibi habitandi concipit, quæ tam in sordidis quam in bene cultis vestibus nocendi viam facilem invenit; quæ sive crapulandum, sive jejunandum, sive loquendum, sive tacendum, utrobique habet ubi vires suas exerceat.]

Maph. l. 3 de Perf. Rel. c. 3.

Beatus Isaacus Abbas inanem gloriam æquiparat hederæ, quæ arborem, cui innititur, exsiccat. [Quemadmodum hedera vitem amplexa fructum illius destruit, sic inanis gloria hominis labores evertit.]

B. Isaac. Abbas or. 16. de gaud. animæ ser. v. Deo.

Bombyx ut sericum formet, involucrũ quærit, & in secreto laborat: *Operitur dum operatur.* Etiam vos opera vestra bona sepelite, & procul amota sint ab hominum visu aut auditu, ut soli Deo ex debito gloriam consecretis. [Hujus enim morbi est medicina salutis recordatio Divinæ bonitatis, per quam, omnia nobis collata sunt, quæ habere videmur.]

Halitger. Episc. loco suprà cit.

Quo etiam modo factum à Joanna Austriaca, Ducissa Tusciæ: illa enim, ut omnem suam gloriam & dignitatẽ à Duce Sponso suo acceptam ostenderet & grato animo recoleret, scito ẽblemate expressit. Gẽma erat radiis solaribus exposita cum lemmate, *Tu splendorem, tu decorem.* Carolus Octavus Galliarum Rex dictus pulcher, cum Regina mater formam ejus speciosam extolleret, & ut istius ævi pulcherrimum ipsum deprædicaret, modestè respondit: Imago tua sum. q. v. d. Pulchritudinem in me miraris, Mater, & laudas? Tua illa est, & acceptam semper referam. S. Anthonius Paduanus à Canonicis Lateranensibus discedens ad S. Francisci Religionem, & dicentem aliquem audiens; [Eas eas, forsitan Sanctus eris,] responsum hoc dedit, [Cùm me in Sanctos relatum audieris, profectò Deum laudabis.] Cælestis Sponsa audiens hanc Sponsi laudem, *Ecce tu pulchra es dilecta mea* acceptam retulit & omnem decorem in Dei gratiam refudit, ita subdens; *Ecce tu pulcher es dilecte mi.* Neque hoc dicto aliud intendit, quam, ut ait Rupertus: *Verè dicis mihi, Ecce tu pulchra es; & ego dico tibi, Ecce tu pulcher es, quia pulchritudo mea es. quod ego pulchra sim, totum tibi attribuendum est.* Et Angelomus Monachus accedit: [Tu solus pulcher es, ego ex te pulchra; & quia intelligit, non suis meritis justificatam, & pulchritudinem virtutum ab ipso accepisse, succensa in ejus amore, laudat ejus pulchritudinem.] Ut intellexit Maria Virgo, cognatam Elizabeth merita & sanctitatem ita deprædicantem, *Benedicta tu inter mulieres, & beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino*; ilico sermonem divertit, & in Dei laudes erupit; *Magnificat anima mea Dominum.* Interpretes sacri ita hunc locum exponunt: *Nihil suis meritis tribuit*, (scribit Beda) *sed totam suam magnitudinem ad illius donum refert.* Ægidius Colomna convenit: [Totum interioris animi affectum in agendis gratiarum laudibus offero, totum quod vivo, totum quod sentio, quod discurro, in ejus magnitudine contemplanda, & ejus præceptis observandis impendo.] B. Thomas à Villa Nova: *Tu me, Elizabeth cognata, magnificas, sed ego non magnifico me ipsam, sed pro his omnibus magnificat anima mea Dominum.* Lyranus: *O Elizabeth, tu me magnificas, sed ego totum Deo attribuens, ipsum magnifico in hoc carmine.* Et hic Dionysius Carthusianus: *Universa bona Deo attribuo, ipsum laudo, illum totis viribus magnificenter honoro.*] Et hoc ipsum Apostolos docuit Christus ita loquens: *Nolite gaudere, quia dæmonia vobis subjiciuntur*, quæ verba sic explicat Abbas Nesterotius: [Monentur Apostoli, ut ex hac parte nihil sibi beatitudinis aut gloriæ audeant vendicare.

Scipio Bargal. apud Aresi. l. 5.

D. Anthon. de Pad.

Cant. I.

Ibid.

Rup. Abb. lib. 1. in Cãt.

Angelom. in Biblioth. vet. PP. T. 9.

Luc. I.

Beda in c. 1. Luc.

Ægid. Col. in expos. salut. Ang.

B. Tho. à Villa-Nova Conc. 2. de Visit. B. V. Mariæ. Lyranus. D. Dionys. Carthus.

Luc. 10.

Abb. Nesterot. in Bibl. vet. PP. T. 5. p. 2.

Ecquis erit tam audax & temerarius homo, qui sibi Dei laudes ut suas assumat, *cuius finis latrocinium Divinorum*? Vestris accedet meritis, si Deo soli gloriam attribuitis; alioquin, ut Augustinus monet, *quantam usus est homo gloriam habere inter homines, cum viveret, tantam vetustatem & corruptionem suppliciorum habebit, cum mortuus fuerit, apud inferos.* Fugite inanem hujus seculi gloriam, ut veram assequamini in cælis.

S. Aug. in Psal. 48. ser. 4.

DO-

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHANIAM.

ARGUMENTUM.

In nuptiis plerumque vinum jucunditatis ac lætitiæ deficit, aqua lachrymarum exuberat; si enim non sit uxor bona, marito crux est gravissima; si & ipse malus, mulieri sarcina fit intolerabilis. Satius ergo & longè melius, cœlibem vivere qnam in matrimonio ingemiscere.

THEMA.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Deficiente vino, dixit Mater Iesu ad eum: Fili, vinum non habent. Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. S. Ioan. c. 2.

QUi unumquemque vestrum (NN.) probè non nosset, virtutem in vobis maximam crederet, ratus huc omnes motu pietatis convenisse ad audiendum Dei verbum sed, nisi fallar ego, cui probitas vestra pridem nota & æstimata, non vos sola virtus attraxit, sed nuptiarum apparatus, ut possetis interesse singuli & convivari.

Fortunæ is favor est. Architriclinus ego jam, aut in convivio nuptiali œconomus, cuiq; liberaliter portionem dabo, sic ut omnibus satisfactum sit, & nemo conqueratur. Unicū doleo, & displicet; aliquid defecti aperire cogor, & nisi Dei Filius supplevisset in gratiam Matris, comiter & jucundè in mensa convivantiū nullus fuisset. In maximo nuptiarum fervore vinū deficiebat. *Fili, vinum non habent*; aquarum tamen erat magna abundantia in hydriis. *Et impleverunt eas usque ad summum.* Verùm quidem (NN.) ex improviso ita factum est lætitiæ symbolū: *Vinum lætificat cor hominis.* Per aquas lachrymæ & luctus figuratur. *Libera me de aquis multis.* Michael à Bononia Carmelita explanat: *Per aquas adversitas vitæ præsentis figuratur.* Ita ut, cum dictum est, defecisse vinum in nuptiis & abundasse aquas, indicatum sit, quam mox pereat in matrimonio gaudium & continuò succedant lachrymæ & labores. [Ibi vinum, id est virtus (scribit Sanctus Gaudentius) lætitiæ spiritualis defecerat, & languebant sitientium convivarum ora vini lætificantis inopia; quoniam vinum lætificat cor hominis.] Argutè consuluit aliquis: Ut stultum hominem punias, uxorem assigna, quia maritus, uxor & mœror simul invicem comitantur. Mulieri habenti virum unum corona patientiæ debetur: at si mortuo illo, secundum acceperit, insanire putetur & sibilis excipiatur. *Secundæ nuptiæ sunt odiosæ.* Certum enim est experientia, maritum improbum cum pertinace muliere pacem habere numquam posse.

Ioan. 2.
Psal. 103.
Incognitus in Psal. 68.
S. Gaud. serm. 8.
De Nupt. & dissol. col. 4.

Qui repetit thalamos post primi funera lecti;
Bis petit insanum naufragus ille fretum.

B. Anthol. Græco. l. 1. c. 15. Epig. 1.

Unde Divus Hieronymus sepulchrum vidisse se asserit, in quo sepultus erat maritus & uxor, atq; hoc sarcophago inscriptum: *Hospes miraculum: hic vir & uxor non litigant.* At verò quomodò jam extincti litigent? Si miraculum, non litigasse defunctos, vos ipsi (NN) perpendite quantam habuisse pacem queant, cum adhuc agerent in vivis. Nec si hosti infensissimo malū vellem, hoc illi suadeam ut nubat: si enim

D. Hier. & Bern. Scard. de molest. coniug. l. 4. c. 6.

con-

contingat maritum eſſe perverſum, malam & moroſam conjugem, connubium hujuſmodi crux eſt utique intolerabilis. Mulierem vir cruciat, virum ipſa gehennat, ut hoc diſcurſu oſtendam.

Intereà cum nuptiæ celebrantur, etiam nos ſponſalia contrahamus, ſic tamen ut in eis vinum lætitiæ non deſit, neque afflictionum aqua inundet. Ego, qui Religioſus, Parochi officio fungar; vos nuptiis intereſte teſtes & favete; pro Sponſo erit ſilentiũ, & attentio pro Sponſa.

PARS PRIMA.

Nuptiæ factæ ſunt: Deficiente vino: Implete hydrias aqua. Non jam fert animus (NN) loqui de matrimonio quatenus eſt Sacramentũ, ſed in hac mea dictione abſtraham ab eſſe Sacramentali morali & meritorio, de illo ſolum acturus ut *eſt mera coniunctio maris & fœminæ inter perſonas legitimas individuam vitæ conſuetudinem retinentes.* Quod ſi ſtatum hunc matrimonii cum cælibatu conferamus, longè hoc inferius eſt. *Bonum eſt matrimonium* (ſcribit Ægidius Columna) *ſed melior eſt virginitas: bonum eſt nubere, ſed melius continere & virginitatem ſervare;* atque hoc verum nedum in ſenſu morali, ut etiam phyſico. Unde Marcellus Numidius pro ſenatu Orator ita dixiſſe fertur. Sciendum eſt, Patres conſcripti, me diu ſatis & attentè perpendiſſe, quid conſilii darem in ordine ad matrimonium; tandem deliberato animo propoſui illud omnino diſſuadere, ut ſcil. abſtineatis & ſitis ab innumeris anguſtiis liberi. Meandri dictum eſt, & ſeriò monitum:

2.2.q.2. §.1. & dec. Cyril.

Ægid. Colom. de Sum. Trin. & Fide Cath. 1.p. Marc. Aur. l.2. de prac. Imp.

Sine triſtitia habebis vitam ſine nuptiis.
Ducere uxorem, qui eſt futurus in pœnitentiam vadit:
Nuptiæ enim hominibus deſideratum malum.
Tibi perſuade, ſi duxeris uxorem; ſervus eſſe vita.
Qui non ducit uxorem homo, non habet mala.
Faciiem vitam vives, ſi uxorem non nutriveris.

Maander apud Dom. Naum & Barthol. Aman. Verbo Matrimon.

Verbo uno, volunt Scriptores illi, Matrimonium eſſe crucem, duram quidem & doloriferã. Nolo tamen ut ſolis iſtis Authoribus prophanis fidem habeatis, audite quid de eo ſcripſerit ad Corinthios Apoſtolus. *Si acceperis uxorem non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccavit, tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi.* Et ſubjungit particulam, quæ non parum intellectu difficilis: *Ego autem parco.* Siſte parumper, Apoſtole, & locutionem explica. Si non peccant, ut apertè jam faſſus es, ut quid parcis? Non datur motivum remiſſionis & indulgentiæ, ubi nõ eſt materia peccati: venia enim præſupponit delictum. Ut Paulum dicentem intelligamus, prænotandum, & ut certum, apud Grãmaticos *parcere* non ſemper idem eſſe quod *ignoſcere*, ſed non rarò idem quod *abſtinere*, ut ſi dixero, *Parcere pecunia, parcere ſumptui, parcere lingua, parcere calamo*, id eſt abſtinere ab expendenda pecunia, à ſumptibus, à lingua, à calamo ſeu ſcriptione; & eo ſenſu crediderim S. Paulum pronũtiaſſe, *Ego autẽ parco*, q.d. Qui matrimonio junguntur, & nuptias celebrant, tot aliquando obruẽtur calamitatibus, cõſumentur mœroribus, ut eloqui non valeam; *parco lingua, parco calamo.* Neq; enim lingua unquam ſatis exprimet, nec calamus; quare ſilendum eſt potius, ne ſi ſcribere aut dicere incipiam, viri promiſcuè & mulieres horreant, & ut quid mortiferum nuptias execrentur, ſicq; ceſſante matrimonio homines paulatim deficerent & periret mundus. *Quaſi timeret Apoſtolus* (inquit S. Auguſtinus) *ne ſi tribulationes coniugii patefaceret, nullus eſſet qui ad coniugium accederet, humanique generis propagatio deficeret.* Vel etiam ſic poteſt intelligi: *Ego autem parco, id eſt, conſulo evitare coniugium.*

1. Cor. 7.

Calephinus.

S. Aug. l. de Virg. c.16.

Nic. Gorr. in c.7.

Difficulter capio dictum hoc Salomonis: *Bona eſt plenitudo pugilli cum requie, ſuper plenitudinem pugillorum duorum cum labore.* Hanc ſententiam inſtituto noſtro adaptat Olympiodorus Abbas, cùm de maritatis ſic explicat: *Contemplari poſſumus hominem fuiſſe olim pugillum, cum videlicet Deus pulverem de terra accipiens, ac veluti pugillo concludens, plaſmavit hominem. Pugillus etiam fuit mulier; à latere namque Adam coſtam manu Deus apprehendens, Evam plaſmavit. Mulier ergo eſt cælibatus pugillis duobus, hoc eſt, dualitate & copula coniugali. Quamvis enim coniugium damnandum non ſit, cælibatus certè eſt laudabilis & moleſtia carens. Itaque pugillus in ſingulari & ſeorſim ſumptus* (per quem cælibatum intelligo) *eſt cum requie; ſed duo pugilli in plurali & coniunctim ſumpti* (per quos matrimonium deſignatur) *ſunt cum labore*, nec ibi reperitur niſi dolor & anguſtia ſpiritus.

1. Cor. Eccl. 4. Olympiod. Abb. ib. in Bibl oth. vet. PP. T.2.

Tertullianus aliquando verba aliqua protulit,

sit, quæ non facilè quivis intelligat; argutè tamē locutus est, nec sine mysterio. Tam de viris quā de mulieribus nupturientibus sermonem faciens, ita dicebat: *Matrimonium postules ab Episcopis & Presbyteris & à Diaconis; & ipsi planè sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas.* Renanius & Pamelius per buccellas intelligunt S. Eucharistiæ Sacramentum, juxta illud: *Cum accepisset buccellam, tunc in eum inimicus intravit.* Sed quid matrimonio cum Eucharistia? Fortassis, quia sicut in Eucharistiæ Sacramento anima nostra Deo conjungitur, ita conjuges animis & voluntate uniuntur, vel certè quia *erunt duo in carne una?* Responsio bona est. Quis verò nesciat, Eucharistiam ab Ecclesia per manna suavissimum Fidelibus præfigurari? *Manna suavissimum dicitur. Datur manna Patribus. Vincenti dabo manna*: suavissimum quidem, sed quod reipsa fellis, id est Dominicæ Passionis amaritudine est conditum. *Est memoriale perenne Passionis Christi & Crucis, quandoquidem recolitur memoria Passionis eius.* Ecce hinc Tertulliani locutio explicata: *Et ipsi planè sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas.* Matrimonium apparet manna suavissimum: cum jam nuptiæ celebrantur, dulcis symphonia resonat, congaudent & congratulantur amici, ecce tunc manna, & lætitiæ vinum: at elapsis diebus tribus aut quatuor, *deficiente vino*, quando nō jam fluit amplius congratulationis vinum, lachrymarum aquę erumpunt, cruces deteguntur, undiq; mœror & tædium, ac jam propè gehenna, sicq; manna dulcissimum in fellis amaritudinē commutatur. Cordis hydriam inspicite & verè fateamini, *Deficiente vino*. Oculorum hydrias videte, lachrymarum abundantiam exhibebunt. [Quapropter Eucharistia manna suavissimum dicitur; sed verè est memoriale Passionis Dominicæ & cruciatuum Christi epitome. Nuptiæ igitur æmulantur Crucem & Passionem: sed quę acerbior Crux, quam non bona uxor, cui maritus cogitur adhærere, vel potius crucifigi?]

Tertullian. — Ioan. 13. — 1. Cor. 6. — D. Tho. in Solemn. SS. Sacr. — Apoc. 2. — Did. Celada in Iudith c. 4. § 14.

Conformiter ad prætacta Septimius vocat *nuptias matrimonii pomum*. Forsitan intelligi voluit de pomis terræ Pentapolis, quæ (ut in præcedenti Discursu tetigimus) non nisi cortice valent, & si vel manu leviter premas, fumum exhalant & in pulveres fatiscunt. Vero-similius intendisse dicamus in pomū à primis parētibus in Paradiso terrestri decerptum, de quo S. Scriptura refert: *Erat pulchrū oculis & aspectu delectabile*, sed statim ut gustarunt, innumeris calamitatibus obruebantur. *Multiplicabo* (ait Deus) *ærumnas tuas: in dolore paries filios tuos. In laboribus comedes: in sudore vesteris pane tuo.* Atque ex hoc pomo, non secus ac Pandoræ urna, omne malum nostrum & extrema infelicitas emanavit. [Sicut Paradisicū pomū origo fuit calamitatum, sic pulchrum nuptiarum pomum causa est ærumnarū, quibus obnoxia sunt connubia.]

Septim. l. de prud. c. 16. S. August. l. 21. de Civit. Dei c. 5. — Gen. 3. — Ibid. — Didac. Celada ubi suprà.

Legisse memini in Artemidoro somniorum intrepete, explicationem somni admirandam. Somniat quispiam se crucifigi, præsagium est nuptiarum brevi. *Nuptiæ sunt futuræ.* Ut sic fortè ostenderet, numquam posse melius quam cruce statum conjugalem & nuptias exprimi. [Viro celebri in somnis crucifigi, nuptias designat, & in ipso quoque conjugio sua crux est asportanda conjugatis.]

Artem. l. 2. c. 28. de interpr. somniorum.

Priscorum Romanorum ævo cùm adolescētula desponsabatur & comitante sponso per plateā ibat, pueri nuces ad caput jaciebant. Unde Catullus: *Sparge nuces puer.* Ad quid projicere nuces, & cur non potiùs flores, ut conjugum ætas florida demonstretur? aut amygdala, quibus fœcūditas prognosticetur? Nō est fructus (NN) qui màgis ad vivum repræsentet connubia quā nux: unam aperite, & in ea ligneam membranā reperietis instar crucis, ut vel inde sciamus, in matrimonio crucem haberi esseq; acerbam valdè. Non spargebant cruces, quæ probrosæ tunc erant, ne maritatis opprobrio verterentur, sed nuces objiciebant, quia vix etiam nomine, nisi litterula à crucibus differunt. Quidam, cum adhuc esset liber, credere non potuit, at postquam expertus, fateri ultrò compellebatur.

Blondus de Roman. triump. l. 1.

Vt patiar potior, memini me dicere nuper,
Iam potior, sed non desino multa pati.

Theodorus Antiquus Philosophus nuptias senectuti comparabat; fortassis quia sicut inter ætates hominis ea miserrima est, ita inter omnes status, matrimonialis ærumnosissimus. Ideò non, sed putem ob hanc potius causā, quia juvenis quilibet ad senectutem aspirat, sed cum jam factus senex, displicet & ad primam ætatem regredi desiderat. Nihil admittit moræ juventus, fitque impatiens, & conatur omnibus viribus accelerare nuptiarum tempus, sed cum habet intentū, & vinculo matrimonii alligatur, dissolvi iterum vellet, & ad pristinum redire statum, in eoq; perdita potiri felicitate ac libertate, malletq; tūc nondum gustasse, ubi tam citò deficit

Theod. Philosophus. ficit vinũ,& jam aquis tribulationum obruitur. [Similes res sunt senectus & nuptiæ, (dicit Theodotus) utrumque consequi desideramus; postquam verò nacti fuerimus,tristamur.] Aristenetus similiter scribit: [Speratæ nuptiæ dulces,gratæ,optandæ;ubi potitus es,contemptus venit, studioque magno petitum, statim abjicitur neglectumque habetur. *Aristenet. l.1, Ep.21.*

An non videritis aliquando (petit Socrates) pisces in aqua natitantes ? Esca illis intra nassam objicitur, ideò gyrant & viã omnem tentant ut ingredi valeant; sed vix sunt ingressi, anguntur ut exeant,sintq; ex illo carcere liberi. Qui cælebs est & à matrimonio liber,retia ambit, quibus intricetur, & conjugii velut cancellis obseretur.Sed quid? Vix assecutus est intentũ meditatur statũ pristinum & quaqua possit via, resilire conatur:sed frustrà jam tentet & serò nimis, quia hoc decretum est manetque immutabile, *Quod Deus coniunxit, homo non separet*. Socrates loquatur:[Quemadmodum pisces, ò adolescẽtuli, qui nondum intra nassas sunt, volunt intrare;qui autem jam intus sunt,volunt exire; sic & vos,ne vobis idem accidat, videte quid facitis ; hoc enim hominibus evenire solet multoties propter imperfectionem mulierum.]

Matth. 19.

Socrates apud Diez verbo Matrimon.

Hipponat

Dicere solebat Hipponates Philosophus, maritũ & uxorẽ duos tantũ sortiri dies lætitiæ, quorũ primus est nuptiarum,secundus exequiarum, cùm cõjugum alteruter domo effertur ad sepulchrum. *Bini sunt cum uxore jucundissimi dies. alter quo ducitur, alter quo mortua effertur.*

Philetas Philos.

Et Philetas,cuidam sciscitanti,quid faciendũ, ut jucundè viveret, respondit: Vita ad libitum fluet, erisq; sine tædio, *si non acceperis uxorem.* Tantumdem etiam mulieri interroganti dixisset: Quieta eris, & ad placitũ succedent omnia, *si non habueris virum.* Quasi existimaret ille,nõ posse majus excogitari tormentum quàm alligatum esse virum uxori,aut illam viro pessimo.

Observatũ est quatuor in terra status recenseri, cælibatum scil.virginitatem, viduitatem & matrimonium , quorum in cœlo tres primos quidem reperio, at non quartum Unde in Sanctorum laudibus , quas cõmuniter litanias vocamus,invocantur cælibes *Omnes Sancti Sacerdotes & Levitæ, Monachi & Eremitæ.* Virgines. & etiam Viduæ, *Omnes Sanctæ Virgines & Viduæ.* At cur non similiter cõjuges nominantur, *Omnes Sancti coniuges?* Responsum in promptu est; quia status ille quartus in cælo non invenitur. Quod si non creditis, Apocalypsim revolvite,ubi relatum est, à Beatorum gloria laborẽ omnem & dolorem excludi, ibique solum dari quod recreet & delectet. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum* Ut nihil in Paradisum introëat, fatigationi aut luctui obnoxium,Deus ipse,quasi non id aliis confidat, Sãctis ingressuris occurrit, ut propriis manibus oculos purget & detergat lachrymas,atque ideò subdit:*Et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor* Hoc est,omnia ista jam transierunt, nec in illa felici beataq; civitate locum habent. Et hæc ratio,cur reliqui tres status in cælo perseverent, Virgines servent Virginitatẽ, Viduæ retineant Viduitatem, & Cælibes suum Cælibatũ; quia scil. statum felicitatis & lætitiæ compatiuntur.At verò status conjugalis ibi incompatibilis est,& in hoc à statibus reliquis quod solum ad mortem duret; quasi illis in articulo mortis Deus ita dicat: Sanctè vixistis hactenus, conjuges;si tamen ad cæli gaudia jam aspiratis,mũdo relinquite conjugii miserias;ibi enim matrimoniũ non admittitur, cum plenum curarum sit & calamitatum. Non invenitur ergo in superna Beatorum patria status ille, utpote in quo lætitiæ vinum deficit , & undique lachrymarum aquæ erumpunt, nec in eo reperire est, nisi dolores & duras cruces.

In Litan.

Apoc. 21.

Blas. Vega in Apoc. 21.

Si matrimoniũ cum statibus prædictis collatũ sit,de eo aptè dicatur quod de Saule olim impugnante Philistæos : *Totũ pondus belli versum est in Saul.* Et hoc verũ, si *cõparativè* intelligas, non *absolutè*. Explico ergo: Philistæi bellabant adversus Israelitas omnes, sed tam multi Saulẽ impetebant & insultabant, ut videri vix posset, Philistæos aliquos pugnare contra reliquos Israelitas. Non dubitem quin etiam Virgines & Viduæ & Cælibes suas habeant cruces in hoc mundo;quisq; enim suos patimur manes, si tamen comparativè loquendum sit,& intuitu matrimonii,verè & meritissimò asseratur,in eo solo plures tribulationes reperiri, quã in reliquis simul statibus aggregatis. *Totum pondus tribulationum versum est in matrimonium.* Audiamus à S.Basilio. *Coniugium mancipatum curarum agmen excipit, in orbitate desiderium prolis, uxoris custodia,domestica procuratio, servilium officiorum constitutio,digladiationes cum vicinis, forenses concertationes, negotiationis alea: unaquaeque dies suam adfert animo caliginem.* Continua est conjugatorum inquietudo , ita est; si enim proles non habeant, quam illos desideriũ cruciat!

1.Reg 31.

S.Basil. Epist.1.

cruciat! si habeant, semper in timore versantur, ne forte infortunium ipsis eveniat; si uxor stupida sit & rustica moribus, crudele tormentum? si formosa est, zelotypia gehennare non cessat: si maritus junior est, mille suspicionibus illa torquetur, nec ad momentum unum sine solicitudine est. Sapienter à quodam responsum est sciscitanti quâ ætate uxorem duceret? Nondum juuenili, inquit, sed senili numquam.

Dixi, & repeto: Vxor crux est viro acerbissima, & plurimæ rationes id suadent, sed ne prolixitate vos gravem, paucas in medium proferam. Ingeniosus aliquis breviter tangit,

Qui capit uxorem, litem capit atque dolorem.
Aut melius — *Capit absque quiete laborem.*

Inquirit S. Anastasius quarè in Lege veteri viro permissum habere non unam, sed duas, tres etiam plures uxores, non verò in Lege Euangelicâ, imò expresè prohibitum, *Vnius uxoris vir, & Vnius viri uxor.* Maritum unum plures habere uxores simul eodem tempore, vel bonum est, vel malum: si bonum, ut quid lex Christi vetat? si malum, cur lege Mosaicâ permissum? Quæ est ista partialitas? Resolutio facilè occurret, si modò discrimen inter utramque Legem, quis observet. Lex Mosaica rigoris erat, difficilia, gravia, intolerabilia præcipiens; verbo dictum, ferrea, de qua conquesti sunt: *Neque nos, neque patres nostri portare potuimus.* Lex Christi levis valdè & dulcis. *Iugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Nil grave continet, nil acerbum Vnde pijssimus Redemptor noster prævidens quanta foret viro anxietas, quãta cura, pluribus alligari uxoribus, Lege novâ prohibuit, q.d. Nõ opus est habere cruces plures, unica talis sufficit quæ noctes diesque adhæreat, angat, coquat. Verba adfero Sancti Athanasij. *Quod si quæris, quamobrem antiqui duas aut tres habuerint uxores; disce diligenter, quòd magna tunc esset diaboli tyrannis, quam Christus ad nos profectus abolevit multis dæmonibus ex medio eliminatis.*

Ad Tit. 1. 1. Tim. 3. Actor. 15. Matth. 2. S. Athanas. q. 97. in Script.

Et verè Auditores si uxor unica, quam habuit Adam, fuerit tot miseriarum origo, quid fore creditis, si plures habuisset? Væ mũdo. *Quid futurum cum* (ut citati Sancti verba assumam) *si ab initio uni homini fecisset duas uxores?* Ad calculos revocre, qui nôrit, & videat ad quantum miseriarum acervum attinget, atque tunc facilè cum Cheremone concludet: *Sepelire uxorem, quàm ducere, melius est.*

Cheremon.

Adnotavit Rupertus Abbas Deum sæpiùs Abrahamo apparuisse & visitare dignatum esse, vivente adhuc Sarâ, sed numquam post mortem Saræ. *Notandum quòd Deus ulteriùs Abrahæ apparuisse non legitur.* Si tamen apparuit Sarâ superstite, ut quid non etiam eâ defunctâ? An fortè Abraham Divinâ consolatione non ampliùs eguit? Ah! tam graves ei curæ metusque nascebantur ex ipsa uxore, ut nisi sæpiùs ei adfuisset Deus, vitam diutiùs conservare non potuisset. Erat tamẽ Sara matrona sancta & timens Deum atque viri sui amantissima; sed eâ jam è vivis sublata, sopitæ erant curæ, neque in anxietatibus versabatur, ita ut Divina ulterius præsentia confortari non esset opus, sicut non requiritur medicina cùm cessat morbus; neque necessarium est subsidium, cùm jam non amplius urget periculum. [Ego quidẽ existimo Abrahamum uxore superstite, eguisse tot Dei visitationibus, ne occumbereret matrimonij mole oppressus. Frequenter eget visitari à Deo, qui frequenter uxoris, etiam probæ molestijs agitatur: nam vacante periculo vacat adjutorium. Hic lubet formare argumentum & à fortiori concludere: Si Sara tam bona & mariti sui tam amans, tam solicitè obsequens, Abrahæ tamen adhuc molesta fuerit & gravis; perpendite vos & inferte quàm acerba crux sit mulier, quanta moles, si improba illa sit, perversa, viroque odiosa.

Rup. Abb l. 6. in Gen. sect. 35. Celeda in Iudith. c. 4. §. 14.

Deus obviàm factus diabolo, sciscitabatur ex eo, an non Iobum nosset fidum suum amicum, virum bonum & rectum. *Nunquid considerasti servum meũ Iob, quod sit nonei similis?* Cui dæmon, Optimè novi (inquit) quem ita laudas. Verum quidem fateor, bonus est, nec miror; supplicio quippè maximo dignum censerem, si non talis esset quem omnibus naturæ donis ornasti *Vallasti eum, & substantiam ejus per circuitum.* Authoritate vestra liceat, more meo semel tractabo, & videbis quomodo statim mutabitur, tibique contradicet, perdetque respectum, odium in corde concipiet, facie solùm & exteriùs benevolus erit. *In facie tantum benedixerit tibi.* Consentit Deus sinitque ut inhumaniter Iobum excipiat. Armatur ergo dæmon & quidquid crudele excogitat, in eo Prophetam exercet. Igne furit, segetes, horrea plena & possessiones absumit. Quod ut illi nunciatum est patiẽtiæ clypeo communitus non frangitur neque animo despondet, sed ex corde constanter pronunciat: *Dominus dedit, Dominus abstulit; sit*

Iob. 2.

Nomen Domini benedictum. Damnum fit in armentis, cùm Sabæos & Caldæos instigat ut furto abducant. Ad hæc omnia stat imperterritus, ut miratus sit dæmon, nec tamen destitit: ventum validissimum excitat & maximo impetu domum ejus evertit, & eâ ruinâ oppressæ proles miserè interierunt cum omnibus qui aderant, excepto famulo, qui solus evasit, ut Iobo tanti infortunij nuncium ferret: sed neque istâ tempestate submersus est vir Dei, quia arreptâ patientiæ tabulâ, & anchorâ spei firmatus generosè perfregit.

Hîc Origenes Patientis ærumnas attentiùs expendit, & misertus indagat, quandoquidem jam dæmon abstulerat divitias, armenta & proles, quare non etiam morte sublata sit uxor, sed manserit superstes & incolumis? Responderet hîc aliquis, Iobum intellectâ uxoris morte dicturum fuisse: Benedictus sit Deus, qui inter tot adversa, saltem hoc solatium dedit, quòd uxorem unà mori permiserit. Diabolus volens, ut hoc etiam levamine privaretur, in vivis eam conservavit, & illæsam.

Crediderim larvæ infernalis hoc stratagema fuisse, quo Iobum aggrederetur, Mulierem interire non est passus, quia illâ uti intendebat tamquam instrumento ultimo & fortissimo ad extremos insultus; & cùm jam prætactis medijs non potuisset, uxore prævalere & deijcere disponebat; illâ enim ejus patientiam frangere & animã perdere, omninò confidebat; quod gladiatores faciunt; ictum semper reservant, quo hostẽ prosternant. *Ex omnibus bonis sola mulier reservatur* (ait S. Augustinus) *non in solatium mariti, sed in ministerium diaboli.* Hinc mulier dæmonis instinctu virum aggreditur vultu irâ accenso, sanguinolentis oculis, pallentibus labijs, ore livido, & venenatis verbis; sic, puto, lamentata est: En hîc maritus meus, Peccata tua sunt, quæ Deus nunc punit. O me miseram, quæ mariti mei culpâ divitias & filios perdidi! Maledictus ille dies sit, quo te primùm cognovi, lingua mea faucibus adhæsisset potiùs aut excidisset cùm rogata, maritum te volui & verbis consensi, meliùs jam mihi foret. Malitia tua fulmen est, quo percussa sum & pereo. Nescio cur non in caput involem, & manibus his occidam. Quàm me jã delicta tua gravant, in odio sum apud omnes, & vulgi ludibrium. Vide an hæc vestis statui meo conveniens, an non decorans sit. Pudet me in conspectum hominum prodire; digito monstrãt & exsibilant, & quod longè pessimum est, vix panis mihi superest, quo vescar. Si non fœtor lepræ tuæ appropinquare vetaret, hisce digitis oculos eruerem, Ecquando tandẽ te mors abripiet, ne diutiùs præ oculis habere cogar? Quando crepabis fordide, putide, scabiose? Apage ne nauseæ molestiã diutius sustineã. Mors te invadat, sicque ærumnarum tum finis, cùm felicitatem viduitas desiderata restituet. Non est quod à me subsidium speres, etsi in extremo vitæ periculo versareris, & unicâ aquæ guttulâ servare te possim, non eam darem, nisi mihi constaret venenum esse, quod per viscera sparsum occideret.

S. Aug. apud Hier. Gal. fer. 2. Pasch. n. 2.

Credite (NN) numquam Iob in majori fuit periculo, ut caderet, patientiam amitteret & animam, quàm dum eum invasit mulier, & insolenter (ut audistis) invecta est. Diabolus ergo uxorem non occidit, quia uti illâ voluit, ut ultimum faceret insultum. *Ideò* (loquitur Origines) *solam uxorem nequissimus diabolus superesse voluit, ut hâc novissimâ uteretur pro Iob seductione atque animæ ejus subversione. Diabolus hanc conservavit, ut ministram suæ iniquitatis, ut hanc haberet pro novissimo Iob laqueo, & postquam per omnem rem desperaret, tunc per uxorem justum perderet.* O quàm mala fuit Iob, quàm acerba crux mulier! ut bene carmine id expressum sit à Poëta.

Origin. in Iob lib. 1. c. 1.

Divitias Iobo, sobolemque ipsamque salutem.
Abstulit (hoc Domino non prohibente) Sathan.
Omnibus ablatis misero, tamen una superstes,
Quæ magis afflictum redderet, uxor erat.

Io. Andl. 3. Epigram. n. 199.

Et certè si me diabolus ad malum hosti meo inimicissimo optandum instiget, patibulum non imprecabor aut subitam mortem, sed (quod longè pessimum est) uxorem morosam: nec enim putem majorem posse maledictionem excogitari. Hinc in Meandro legitur.

Nuptiæ enim honoribus desideratum malum. Meander.

Qui uxorem ducit, naufragio se exponit, & mille periculis, dicit Hesiodus:

Si quis semel duxerit uxorem, rursus secunda cubilia sequitur.
Naufragus navigat bis profundum difficile.
Non est ducens uxorem, qui non tempestatibus agitetur.

Hesiod. apud Dom. Nanum.

Ioannes

Joannes in Apocalypsi vidisse scribit in cælo mulierem utero gravidam, ante quam erat sævissimus draco, ut partum devoraret, si tamen masculum peperisset. *Draco stetit ante mulierē, quæ erat paritura, & cum peperisset, filium ejus devoraret.* Si masculum produxisset. Quid si feminam peperisset? Vivere permisisset, ut per ipsam exerceretur & torqueretur ille, qui illam matrimonio acciperet.

Apoc. 12.

Valebat multum ingenio ad fingendum ille, qui, cum in mari esset, exortâ tempestate, sic ut navis jam periclitaretur, monentib⁹ nautis exonerandā esse navim, projiciendumq; in mare à singulis quod pessimum secum habebant, ille, inquā, uxorem arripuit & in aquas abjecit, affirmans se nihil in hoc mundo pejus esse expertū. Ut proinde verificetur responsum Diogenis, cum videret aliquem exultantem præ gaudio quod assumpsisset uxorē: [Audi amice (inquit) parvum solatium & magnam solicitudinem es lucratus.] Me tui miseret. q. d. Uxorē jam habes parvum certe levamen reperisti, sed maximam crucem.

Laert. Diogen. de vita & moribus Philos.

Narratur in patria longinqua hoc factum, ubi homines simplices erant valdè. Audiebant è suggestu Religiosum dicentem verba ista Salvatoris: *Qui vult venire post me, abneget semetipsū & tollat crucē suā & sequatur me.* Singuli ponderosā sibi fabricabant crucē & humeris imponebant; un⁹ è reliquis loco crucis, uxorem bajulabat, & sciscitantibus alijs quid hoc prætenderet? Intellexi, ait, ijs crucem humeris ferendam, qui Deo cupiunt famulari in hoc mundo. crucē ego nec graviorē, nec acerbiorē sustinui quā sit hæc mea uxor, quā humeris porto; ut bene assertum sit: *Nihil est in inclyta terra, muliere gravius.*

Matt. 16. Ribadeneira l. 3. c. 18. hist. trium General.

Philippid.

L. Silanus gener Claudij non ita ægrè tulisset uxorem sibi auferri, dariq; eam Neroni, si, quid sit mulier, penitus inspexisset.

Tacitus lib.

Dicite (NN.) quid est crux? Ligna duo in trāsversum posita. Neque id mulieri etiam deest, quo minus crux esse censeatur. Femina quædam ad flumen ibat ut hauriret aquam, & casu cespitans in flumen cadit, submergitur & à fluctibus abducitur. Maritus, ut infortuniū intellexit, accurrit, & uxorem quæsivit adverso flumine. Petentibus quid ita faceret, mulierem quæro, respondit, quam aqua rapidè currens propulsavit. At quomodo? Non sic invenies; eundū enim est secundo flumine, non adverso, ut facis. Sciatis velim: Uxor mea virtutem hanc inter cæteras habuit; trāsversaria erat, & omnia contrariè faciebat: si jubebā, ut ignem accēderet, aquā quærebat; si monebam, ut mensam sterneret, aliud in domo perficiebat; sic ut mihi persuadeam eā nunc mortuam adhuc contrariari & contra fluctus ascendere; adeoq; ab actionibus in transversum fieri solitis crux mariti potuit vocari. Versibus id eleganter exponit Poëta:

Quidam maritus conjugem audiens suam
In amne vicino perijsse, protinus
Erumpit adversiq; currit fluminis
Ripá, queat si eam fluentem cernere.
Cur non secundo curras amnis gurgite,
Rogatus; inquit: Viva conjux omnia
Præposterè fecit: reor quod mortua
Faciat idem; nec defluat, sed refluat.

Hieron. Arcon. pag. 387. vol. 1. Ger. de Uxore minus bona.

Doluit Cato quod Hortensio amico obnixè petenti Martiā uxorē, precibus coactus sit annuere, & quod pessimum ac vilissimum domi habebat, illi concedere, licet nil illa fœmineum præter vocem haberet. Et dixit id Sapiens ille Philosophus, non quod non sit aliquid æstimabile in fæmina, sed quod marito nihil minori sit pretio quam mulier, ut potius ipsa familiæ paupertas sit reputanda. Subtiliter allusit Ovvenus ad vocem *Ucsor*, formando anagramma, ut esset *Orcus.*

Quisquis in uxorem cecidit, descendit in orcum:
Ritè inversa sonant Ucsor *&* Orcus *idem.*

Epigr. l. 2. n. 53.

Sed postea in favorem mulierum acutè retorsit:

In muliere ut in orco: in Orco est Belzebub; ergo
Infernus si sit fœmina, vir Sathan est.

Idem.

Nec mihi jam dicat matrimonij aliquis fautor, non pauca à mulieribus commoda esse, cū non semel contigerit earum interventu & affinitate bella sopiri rebelliones sedari; Regna integra conservari & firmari. Rex Cyrenensium cū fratre Ptolomæo pacem obtinere non potuit, nisi cûm promissa est in matrimonium Nepoti Berenice filia. Darius ad status sui assecurationem nupsit filiæ Regis Cyri Tarquinius Romanorum Rex amicitiam cum Latinis inivit, filiam suam dando uxorem Octavio Mamilio. Nil refert, nec propterea aliter sentiam; siquidem plerumque etiam factum, ubi affinitas contracta fuit, multæ consequenter rixæ & dissensiones subortæ, dicente D. Hieronymo: *Qui non liti-*

Cambre. Britan. l. 2. Epi. n. 53. Iust. l. 26. Idem. l. 1. Lucan. l. 1.

S. Hieronym. contra Iov. l.1.c.15. Idem ubi supra. *litigat, cælebs est*, quasi rixæ matrimonio conjunctæ sint, ut accidens inseparabile; quandoquidem de muliere assertum hoc probetur experientiâ: *Assiduis jurgiis & quotidiana garrulitate facit perfluere domum.*

Mirum est, inquit Sanctus ille Pater: antequã pretio tibi equum compares, diligentius inspicis & observas an non fortè habeat occultos defectus. Si famulum velis aut mancipium, priùs inquiris, nec ante in domum admittis, utrum fidelis sit, neque facile conduxeris sine fidejussore; quod si postmodum nondum arridet dimittere liberum tibi est, & secundum experiri. Quid amplius? Si vestem emis, aut aliud pro re domestica, prius de bonitate securus fieri desideras, & si non ita esse posteà comperis, liberè remittis, ut aliunde requiras: & clausis (ut ita dicam) oculis sine discussione aut ullo probitatis examine accipis uxorẽ, quâcum, velis nolis, vivendum tibi sit & moriendum? Si dissolutam jam videas & absq; timore Domini, quid facies? Si morosa est, & in conversatione difficilis, quid remedij? Domum reduces? An uxorem repudiabis? Minima illa sunt, Pater, nec hodie attendenda præcipuũ hoc est quod inquiritur & sufficit, si probis & nobilibus oriunda parentibus, si pulchra sit aspectu, & ante omnia si optimam habeat dotem: quæ hoc ævo talis reperitur, cuivis apta videtur, & placet. *Nulla est uxoris electoris electio,* (Scribit S Hieronym.) *sed qualiscumq; obvenerit, habenda; si iracunda si fatua, si deformis, si superba, si fœtida, quodcumq; vitij est, post nuptias discimus. Equus, bos, canis, & vilissima mancipia; vestes quoq; & lebetes, sedile ligneum probantur prius & sic emuntur: sola uxor non ostenditur, ne ante displiceat, quàm ducatur.* Quapropter Deus volens, ut Adam Evam caperet uxorem: *adduxit eam ad Adam*; ut inde disceremus (ait Oleaster) quod observandum est ante matrimonium. *Debet Vir videre uxorem, an placeat ex cujus defectu multa, ut videmus oriuntur mala.* *S. Hieronym. contra Iov. l.1.c.28.* *Gen.2. Oleast.ib.*

O Deus! quanta est illa gratia, quam â Tua Majestate indignus ego accepi! Confũdor modo neq; exprimere valeo quantum pro ea obligor: etsi humiliter in terra prostratus à tua laude deinceps numquam cessem, ne vel in minimo satisfecisse potero, tantum debere me fateor. Ex nihilo me creasti, ad agnitionem veræ fidei attraxisti, à malis imminentibus præservasti, & in sancto tuo servitio & gratia conservare dignatus es. Quid amplius benefacere poteras?

Beneficia tua in me innumera sunt & magna, sed hoc longè maximum confiteor, & gratiam singularem, ad Religiosum me statum esse vocatum, & sic liberatum à tam mala cruce. Sẽper in me vivet tam ingentis & multiplicis beneficij memoria. Si nuptus jam essem, & in uxorem perfidam & molestam incidissem, quomodo eam æquanimiter ferrem? Sat molestiæ experior in me meisq; cupiditatibus regendis, frænandis: certè animæ meæ damnatio fuisset. At cum me nunc cælibem meditor, à naufragio ereptum lætor. Si tamen dixit Apostolus se parcere calamo, parcam & ego linguæ, & ad alteram Discursus mei partem dispono.

PARS SECUNDA.

SI plangat Africa, non ridet Italia. Quisquis alium exercet, neq; ipse perturbationibus vacat. Marito crux est uxor, ut audistis, sed & maritus uxori, Hispanis in proverbio, statim ut nupta est mulier: *Hoi casada, y mannana cansada.* Hodiè maritata, cras ingrata & fastidita.

Quando puella desponsatur, maritari eam communiter dicimus. Quid propriè designat *maritare*? Id est, *mari dare*, ut idem sit maritari filiam, ac mari dari.

Si Latinè explicemus filiam maritari, his verbis efferimus. *Mulier nubit viro.* Quare non vir, sed mulier propriè nubit? Rationem hanc subesse autumo, quia verbũ hoc *nubo*, *nubis* affine est nubi. Ita S. Ambros. *A nubibus verbum nubentium traductum arbitror.* Sicut enim è nubibus decidit pluvia, ita ex oculis nubentis puellæ lachrymarum imber ob intolerabiles molestias quas a marito tolerat. Ingenuè dicam ut sentio, si Deo ita disponente feminei sexus fuissem, potius ad durissimam servitutem me ultro offerrem, & vilissima quæq; subirem, quam ad nubendum viro inducerer. *Calepin.* *D. Ambros.*

Sapienter egit Camilla, quæ petentibus cur vidua maneret, ita respondit: Maritum perdidi optimum; si denuò alium acciperem, etiam bonus ille foret, aut malus; si bonus, semper anxia viverem, verita ne amitterem, &. si contingeret eum præmori, quid nisi dolor inde maximus mihi restaret? Si autem malus, continuum mihi tormentum esset; sic ut non jam status magis arrideat, quàm ille, in quo sum constituta. Nubant aliæ, si quæ volent. *Christ. Fonseca c.2. de mirac. nupt. in Cana Gal.*

Martia filia Catonis minor vidua similiter mansit; & rogata cur à morte mariti nollet iterum

D.Hier. ubi supra rum nubere: *Quoniam, inquit, non invenio virum qui me magis velit, quam me.*

Dido Pygmalionis soror effossis clam pretiosis thesauris navim conscendit, & in eam Africæ partem, quæ Zengitana appellata est, delata, urbem ibi condere cœpit, quā Carthaginem nominavit. Deinde Jarbas Getuliæ Rex, pulchritudine ejus & amore capt⁹, nuptias ambivit. Illa, ut cœptum opus promoveret, placere sibi propositionē simulavit; sed differre consensum, usq; dum perfecta esset fabrica, quam in mariti sui Sichæi extincti memoriam erigebat. Tandē hoc illi responsum dedit, *Se malle ardere, quam nubere.* Nuncietis id Regi, me gratias illi referre pro oblato affectu, sed quantum ad matrimonium, velle potius vivam comburi, quàm prioris lecti jura secundis nuptijs polluere. Ibid.

Quam ob causam (NN.) existimatis matrimoniū denominari potius à matre quàm à patre? Notum omnibus est: *A nobiliori debent res denominari.* Cùm ergo maritus sit uxore nobilior, & pater matre dignior, dicendum videtur patrimonium potius quàm matrimonium. Respondetur quod mater *majora sustinet onera: est enim ante partum onerosa, in partu dolorosa, post partum laboriosa.* Cura matri assidua est pro liberis, & vexatio maxima à marito. L. Qua. ritur ff. de stat. hon. b quod in dubiis de sent. & re jud. Cap. ex lit. de con. vert. in fide & not. gl. in d. §. 1. Calepin.

Si viri sint tam difficiles & molesti uxoribus nil mirum; quia dū eas procantur, faciunt quod venatores vulpium solent. Interrogentur isti, cur se ita fatigent in capiendo hoc animali, quādoquidem caro ejus non sit esculenta. Vulpem (inquient) non quærimus, si non pro habenda pelle. Sic vobiscum agitur, mulieres, proci vestras personas non ambiunt, sed solam pellem, dotem, inquam, venantur; & quia separatam hanc obtinere non possunt, unà mulierem capiunt, pro sola dote, cōtra præceptum Lycurgi, qui *suis civibus lege latâ providerat, ut matrimoniū sanciendū uxores eligerent, non pecuniam.* D. Ambros. Lycurgus apud Bernardin. Card. de molest. conjug. l. 4. c. 6.

Ideò cum jam maritus dotem malè expendit vendendo aut lusu dilapidando, mulierē in oculis ferre non potest, monilia ejus distrahit, vestes oppignorat, & quidquid pretio habet æstimabile, absumit. quod si misera uxor verbulum loquatur, manuum pugnis excipitur: & ubi triūphavit ille dotis paratis nummis, exultare coguntur uxores baculis. Quapropter à Lycurgo prudenter decretum est in bonum mulierum, *ut non pecuniæ causa eligerentur.* Christo. Fonseca c. 2. de mirac. nupt. in Cana Gal.

Verè infelices istæ sunt & commiseratione dignæ mulieres, quibus tales contingunt mariti: numquam quiete fruuntur nisi antè sit vir morte sublatus. S. Lucas Evang. de Anna Prophetissa filia Phanuelis loquens, vixisse refert septem annis cum marito, & anno septimo liberatam à matrimonio, *Et erat Anna Prophetissa de tribu Aser: hac processerat in diebus multis & vixerat cum viro suo septem annis.* Anno septimo liberata est à matrimonio per mariti obitum. Liberationem eam factam esse anno septimo, mysterio non vacat, quia septimus ille est annus quietis: & ideo legitur in Genesi quod Deus *requievit die septimo* q. v. d. Spiritus S. Annam nihil de quiete scivisse & animi relaxatione, nisi anno septimo cùm defunctus esset maritus ej⁹, & ipsa vidua. [Pulchrè anno septimo (dicit S. Amphilochius) à viro soluta est; tunc enim cœpit vitæ suæ quies & consolatio.] Cum è vivis vir migrat, consequenter crux ab humeris ejus tollitur, quam septem annis continuo portavit. Luc. 2.

Scitis (NN.) quod matrimonium usq; ad mortem perseveret, & non ultrà. Si tamen matrimonij nodus post mortem adhuc ligaret; supposito (quod Deus avertat) quod duo conjugati ad infernum descendant, maximus ille esset miseræ feminæ cruciatus, maritum videre; imò non tam ipsam torqueret infernus quam viri morosus conspectus. Curiosè satis à Sadducæis quæsitum est, ubi sic Christum interrogant: Mulier sit (ajunt) quæ septem habuerit successive viros, postea moritur etiam illa; doctrina tua est in carne propria homines resurrecturus, resuscitetur itaq; illa cum septem suis viris; quemnam ex illis habebit maritum? Non omnes simul potest, juxta legem, intelligendo Evangelicam vestram, *Unius uxoris vir.* Quem ergo accipiet? Non primum: quia non est major ratio de uno quàm de alio. Cur enim major esset de primo quàm de secundo, aut de secundo quā de tertio &c? Ut ergo nobis persuasū sit, & vis, ut credamus carnis Resurrectionem, prius nodum hunc dissolve. Respondit eis Salvator: *In Resurrectione non nubent, neq; nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Bonæ mulieres non alligabuntur amplius viris, sed velut Angeli tum erunt, quia *post mortem viri, uxor non manet illi viro matrimonialiter obligata.* Sed difficultas nondum exhausta est: & intelleximus quidem de mulieribus bonis responsum, & bene: restat dubium de mulieribus malis, an non per consequens de illis credendum, quod erunt sicut dæmones in inferno, id est sicut dæmones non nubunt neq; nubuntur, ita nec mulieres damnatæ? Omni- 1. Tim. 3. Th. Argent. l. 4. dist. 38. q. 1. a. 4. concl. 2.

nò sic consequenter dicendum; sed tamen Christus expresse non determinat, quia si mulier una jam damnata audivisset, quòd non amplius in mali viri manus incideret, hoc ei solatium foret, & secum diceret: Saltem in hoc tormentorum abysso alleviat, quod à gravi cruce sum libera, cum à malo viro. Quia tamen locus iste excludit omne solamen, noluit illis cœlestis Præceptor futurum hoc indicare. Audiatur hic Jansenius: [Quæsierunt Saducæi de resurrectione mortuorum: dum tamen Dominus in judicio docet Justos non inituros matrimonia, quia erunt similes Angelis in cælo; intelligendum similiter relinquit, nec impios matrimonia contracturos, quia sicut illi erunt similes Angelis Dei in cælo, ita hi similes dæmonibus in inferno.] Ideò Christus id præterivit silentio, ne dãnatis mulieribus accederet refrigerium, dum crucem istam in inferno sublatam recogitarent.

in Matt. 22.

Ne tamen hæc dictio mea inutilis sit, verbulo ad mores reducam, ut observetis. Matrimonium dixi esse utrimque crucem, sed ut ea levis sit, & vos ferendo, facite quod Plutarch. monet: *Maritus surdus fiat, & mulier cæca.* Explico, & tibi, marite, jam loquor. Non attendas quidquid dixerit uxor, imò subinde, quasi non audieris, dissimules: Quod si verba singula prolata discutias, numquam satis feceris. Tuum est, mulier, connivere nec singula viri facta indagare; quia si eum semper observes, & quò vadat, & cui loquatur, & quò se vertat, fortassis semel facientẽ videbis, quod non libenter, & hinc rixæ & jurgia. Cęca sis igitur, nec minutissima quæq; respicias atq; ita pacificè vivetis, quasi in paradiso terrestri sitis, Matrimonium vobis crux erit suavissima, unde haurietis vinum jucunditatis, non aquas tribulationum amarissimas.

Si fortasse displiceat Plutarchi jam datum monitum, quod observatu difficilius videatur, alterum subdo non minus utile & securum.

Uxorem Vir amet, Marito pareat Uxor;
Conjugis illa sui cor; caput ille sua.

Io. Andeo: Cambr. ubi suprà

Maritus syncerè uxorem ut cor suum diligat, & illa fideliter marito ut capiti obtemperet. Locum superaddo ex Sacra Scriptura & ita finiam. Moyses describens modum quo Deus creavit mulierem, ait: *Tulit unam de costis ejus, & ædificavit costam in mulierem.* Multæ dari hic possint explicationes ad institutum nostrum ut est illa; scilicet mulierem è costa viri formatam esse, *quia semper debet esse ad viri latus,* (scribit Oleaster) *tamquam socia.* Noluit eam Deus formare de terra, ex qua Adam plasmaverat, sed ex parte hominis. [Noverat sapientissimus Artifex amabile bonum unicuiq; propriũ; ideo ex propria carne adjutorium fecit, ut veluti quid suum diligeret,]

Gen. 2. Oleaster ib. Idem in advot. ad erud.

——— *posset alumnam*
Pulvere de simili Princeps formare puellam
Sed quo plenus amor toto de corde veniret,
Noscere in uxorem voluit sua membra maritum.

Diacont. in Hexam in Biblioth. vet. PP. T. 6.

Ut alia ponderatione digna omittam, hoc unum hic perpendam, quare Moyses de formatione Evæ loquens, usus sit verbò *ædificavit*? Dicere potuisset *fecit, formavit, creavit,* ut cum de viro egit. Responderi possit, metaphoricã esse locutionem, & merito usus est termino *ædificavit,* quia quantum sumptus impenditur pro ædificando palatio, tantum pro vestienda & ornanda sponsa quando jam nuptura est. Verosimilius ego arbitror, Moysem hinc inferre voluisse, quod, sicut ædificatur palatium, ut inhabitetur ab hominibus, ita mulier esse debeat ædificium in quo morentur cogitationes, affectus & corda maritorum, sitq; illis ibi fixum domicilium. [Mulierem vocavit ædificium, significans per hunc terminum ac loquendi modum, quod in muliere, quam Deus homini dedit, ei domum amoris ædificabat, in qua semper habitare deberet.]

Phil. Diac. p. 1. Verbo Matrim.

Hoc satis (NN.) at unicum protestor, non velle me contrariari ijs, qui Matrimonium inter pios & timoratos conjuges tuentur esse, non acerbam crucem, sed cælestium benedictionum epilogum: nec animus est ijs, quæ fuse jam dixi, censoriam Junilij animadversionem evertere aut reprehendere scribentem: [Si benedictione crescit, & multiplicatur genus humanum, quanta maledictione digni, qui prohibent nubere? Non ergo damnandæ sunt nuptiæ, quas gratia benedictionis Dei instituit.] Hoc interim libere pronuncio beatissimam illam esse matronam (sed raram valde) cui cælo favente datus est maritus bonus. *Mulieris felicitas est, si diligatur à marito.*

Iunilius.

Finio cum Euripide.

Non omnes infortunati sunt in nuptiis.
Aut fortunati. Calamitosus est autem qui inciderit
In malam mulierem: felix qui in bonam.

Euripid.

Gra-

Gratias itaq; refero & habeo maximas, quòd nuptias præsentiâ honorâstis, nec reor alicui occasionem dedisse conquerendi, dum omnibus servire & satisfacere conatus sum. Verum quidem est, acceperunt alii dulcia, alii amara: nihil tamen ampliùs restat, quod dicam aut distribuam, nuptiæ factæ sunt, & jam hîc finis. Ite in pace.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

ARGUMENTUM.

Dei in homines beneficentia expenditur; & quidem Divinæ largitatis dona adeò præ magnitudine miranda sunt, ut vel ipsi qui experiuntur, ferè non credant: sed ipsa fides quodammodo nutat, & datis cœlestibus humana capacitas non solum repletur, sed onusta fatigatur. Prodigalitatem in Deo esse censeant, si modò sine defectu habere aliqua possit.

THEMA.

Cùm descendisset IESVS de monte; ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare, & extendens IESVS manum, dixit: Volo; mundare. S. Matthæus cap. 8.

LEge Divinâ & humanâ sancitum, ut tam sit Princeps in accipiendis muneribus parcus quàm in elargiendis liberalis, ne alioquin tyrannidis censuram incurrat. Hoc observatum est ab Ægyptiorum Rege Ptolomæo, cùm ita dixit: *Ditare potiùs, quàm ditari, Principi convenientius est.* Et Aristoteles docet in Ethicis: *Virtutis magis proprium est beneficium dare, quàm accipere.* Rectores sapienter monuit Ecclesiasticus: *Non sit porrecta manus tua ad recipiendum, & dandum collecta.* Politicum hoc multi suadent, sed pauci sunt, qui opere adimpleant. Artaxerxes tenax nimium sic tacitè reprehensus est ab eo qui sententiam hanc dedit: debere nimirum Principem esse sinistrâ contractâ, ne dona recipiat, & dextrâ semper apertâ ut liberaliter distribuat. Agregentius Gilla[erat semper occupatus in eroganda potiùs quàm in contrahenda pecunia, adeò ut domus ejus quasi quædam munificentiæ officina crederetur.] Expediti sunt nomine Bearnensium legati in Cataloniam, ut Guilielmo Moncada unum ex filiis ejus peterent, quem suum constituerent Regem. Annuit ipse, & legatos in cubiculum introduxit, in quo uterque filius dormiebat, quorum unus manus clausas, alter nomine Gaston apertas habebat, & hunc elegerunt, conjecturâ prospiciẽtes liberalem, quòd apertis eum viderent esse manibus. Munificentissimus erat Titus, adeò ut Imperatorem se esse non crederet, cùm transibat dies quo nemini beneficium contulisset: *Hodie Imperator non fui.* Unde generosissimus Alexander bonis in militaria stipendia distributis, hoc solùm retinuit, eratque contentus, quòd speraret nova acquirere, secutus consilium Xenophontis: *Ne esse est, qui multa possidet, eum facere etiam multum sumptum, & erga amicos, & erga hospites.* Petrus Portugallẽsis erubescebat, si quando diem sine beneficentia transigebat, censebat *enim indignum regio nomine Principem videri, quo die nemini beneficium contulisset.*

Nicol. Reusn. class. 1. sym. 16. de Ptolomæo

Ethic. 9.

Eccl. 4.

D. Antō. p.1. lib. 4. c.1. §.16.

Aresius lect. 59. n.4.

Dionys. Carthus. de regim. Princip. lib. 1. c. 31.

Xenoph. in Cyr. lib. 8.

Aresius.

Præceperat Deus in libro Numerorum, ut, cùm eligendus esset qui regnaret in Israel, à duodecim tribubus deferrentur in Sanctuarium totidem virgæ, & assumeretur ille, cujus virga germinâsset, & fructus dedisset, *Quem ex eis elegero, germinabit virga ejus.* Tantumdem de electione Num. 17.

lectione Aaronis legitur. *Invenit germinâsse virgã Aaron in domo Levi, & turgẽtibus gẽmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Inferre hinc voluit, superiorem eum habendum, qui beneficiorum flores producit, gratiarum fructus distribuit, & tamen à terra subditorum munerum humorem non at-

Did. Põs. trahit, nec admittit. [Fructus dat pastoralis virga dum nihil succi recipit à terra: numquam enim pulchrius floret pastoralis virga, quàm dum non in recipiendo, sed in dando eminet.]

Cœlo gratias debemus, genu flexo referendas, quia Principem habemus, qui nedum verbis liberalitatem hodie ostendit in leproso Evangelico, cùm ait: *Volo, mundare*, sed facto comprobavit. *Et extendens manum, tetigit eum & sanata est lepra ejus.* Adest Victor Antiochenus. [Verbo prolato morbum mox fugat, adeò quod verbo leprosus dixerat, hoc ille opere ipso verum esse demonstrat.]

Ut ergo Divinæ prodigalitatis excessum in gratiarum largitione proponam, benevoli jam este & attenti.

PARS PRIMA.

D. Thom. 2.2.q.119 a.2.& 3.

ET extendens manum dixit: Volo, mundare. Prodigalitatem esse defectum notabilem, nemo dubitet; nam sicut liberalitas est virtus, quia consistit in medio; ita prodigalitas est vitium, quia extremum est ab avaritia condistinctum, & *Omnia extrema sunt vitiosa.* Unde hoc posteris reliquit monitum Pythagoras:

Pythag. Samius.

Ne sumptus temerè & importunè feceris,
Sed neque illiberalis esto. Modus in omni re optimus.

Quomodo ergo prodigalitas Deo attribui possit, & de eo prædicari sine vel umbra imperfectionis reperiri, in eo possit. Per hoc dicere intendo, liberalitatem Dei tam esse magnam, ut liberalitatis metam excedere videatur, & prodigalitati proximè accedere, eò usque, ut, si prodigalitas esset sine defectu, Deum potiùs dicerem prodigum, quàm liberalem. Neque jam sim primus ego, qui titulum adscribam; siquidem Guerricus Abbas liberè exclamat: *O Deũ, si fas est dicere, prodigum sui!* Ad Sacram Scripturam transeò.

Archangelus Gabriel Virgini Incarnationẽ Verbi annuntians, addixit esse eam filiũ parituram qui regnaret in domo Jacob. *Et regnabit in domo Iacob in æternum.* Sed quænam virtus in Patriarcha hoc tanta, ut velit Dei Filius in stirpe ejus principatum? [Cur non dicitur regnaturus in domo Abrahæ aut in domo Isaac, cùm etiam his sit Christus promissus; sed in domo Jacob?] Liceat mihi è cathedra ceu tribunali de vita & & moribus trium illorum Patriarcharum inquirere & litem formare, vos sitis iudices, & sententiam ferte.

Luc. 1.

Fr. Tol. in c. Luca annot. 90

Compertum est, Abraham duos habuisse filios, unum ex Agar nomine Ismaëlem, & alterum ex Sara, qui vocatus est Isaac. Huic Abraham se liberalem exhibuit, cùm bonorum omnium constituit hæredem; alteri verò tam se probavit avarum, ut cum matre puerum dimiserit, nil dando nisi frustum panis & aquæ scyphum. *Surrexit itaque Abraham mane & tollens panem & utrem aquæ imposuit scapulæ ejus, tradiditque puerum, & dimisit eam.* Isaac filios habuit etiam duos, Jacob scilicet & Esau; cùm jam autem morti proximus esset, erga Jacob liberalitatem ostendit, omnia illi bona sua relinquendo. *Det tibi Deus de rore cœli & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, vini & olei.* Sed alteri filio tam fuit avarus & restrictus, ut ad summam paupertatem & mendicitatem redigeretur. *Frumento, vino & oleo stabilivi eum: & tibi post hæc, fili mi, ultrà quid faciam?*

Gen. 21.

Gen. 27.

At Jacob alium se filiis præstitit, cùm moribundus, ad se filios omnes, qui duodecim erant accersivit, & cuilibet sine ulla exceptione datâ benedictione, hæreditatem paternam æquè & liberalissimè divisit. *Benedixit singulis, benedictionibus propriis.* Quia igitur Abraham in dando tenax & Isaac in benedicendo restrictus, ideò *nõ regnabit in domo Abrahã, nõ in domo Isaac, sed in domo Iacob in æternum*, eò quòd beneficus esse vellet, & apertis semper manibus ad largiendũ omnibus affluenter. *Et extendens manum, dixit: Volo, mundare.* Id ni fallor, oculo prophetico præviderat Citharista Regius, ubi cantat: *Aperis manum tuam & imples omne animal benedictione.* Ad hæc Titelmannnus: [Ostendis tu liberalitatem tuam; & donas liberaliter, benignè ac devotè quæ sunt illis necessaria, & reples omnia animalia beneficiis tuis, juxta desiderium reficis abundanter, & pascis diviter, liberaliterque satias ea, & aperiente te manum tuã, de tua liberalitate recipiunt.[

Titelm. in Ps. 145

Veritas hæc, & constat: *Deus & natura nihil faciunt*

Apud Philosoph.

faciunt frustra. Certissimum etiam illud: *Omne agens operatur propter finem.* Idcirco quærunt Philosophi, quorsum fecerit natura manus, intrà quidem ad pulsum usque restrictas & media ex parte clausas, sed extrà apertas & extensas? Quare non eas ex toto clausit, aut certè ex toto aperuit? Aristoteles primò respondet, ita factũ esse, *adhoc ut homo fortiùs, & faciliùs operetur.* Equidẽ si homo manus habeat totaliter clausas, difficulter operari sic possit: si omnino apertas haberet, non jam in operando tam foret alacer & expeditus. Optima responsio.

Aristoteles.

Seneca tamen in moralibus aliam adferre rationem meliùs ad institutum nostrum. Sic loquitur: [Natura fecit animal liberale secundum liberalitatem, non prodigalitatem [illegible] opera designãtur, & manibus elargiuntur munera, adeoque si foret manus omnino aperta, homo prodigus esset; si penitus clausa, avarus: ut ergo media graderetur viâ juxta præceptum [illegible] *Media via est eligenda*, effectque [illegible] mium, sed liberalis, manus natura dedit media ex parte clausas, & media apertas.]

Seneca. Gen. 21. §. Pen. inst quib. ex caus. manumitt. non licet §. cùm ex alien. instit. de rer. div. Gen. 27.

Nascitur mundo Christus, & videns quia à natura parente manus accepisset [illegible] contractas & partim clausas, Hebræos accersit, ut defectum naturæ supplerent. Ferrum [illegible] (inquit,) clavos acuite & manus [illegible] mihi aperite, ut sciat mundus, non [illegible] quòd liberalis sim; sed velim in largitionibus munerum esse prodigus [Deus, dum in [illegible] humana descendit, crucis mortem elegit, ubi [illegible] manus confodi passus est, [illegible] manus reservare posset, sed [illegible] omnia quæ habet largiatur.] Accedit D. Antonius de Padua. [Cùm Christus in cruce manus extendit, & extẽsam clavo aperiri voluit, [illegible] ipsius foramen misericordiæ thesaurum [illegible] dens, omne animal implevit benedictione.] Et S. Petrus Damianus exclamat: *O Sancte prodige, quod integrum in te natura formavit, hoc clavus aperuit.* Et ecce hodie non solùm aperit manum sed ad leprosum extendit ut sanitatem impertiatur: *Et extendens manum, dixit: Volo, mundare.*

Pinna. Eth. 34. n. 3. D. Ant. de Pad Dom. 12. post. Trin. B. Petrus Damian.

O quam sollicitè leprosum hunc curat! Vix verbo precatus est, & statim exaudit clementissimus Salvator, benignâ voce respondens, *Volo*, atque ita indilatè sanatus est. *Et confestim mundata est ejus lepra.* Ut bene notat Albertus Magnus. *Non successu temporis, sed confestim mũdata est.* Et D. Chrysostomus: *Confestim multum est tardius velocitate, qua secundùm opus est facta.*

Alb. Magn. D. Chrys.

Manum diutius continere non potuit quin ad infirmum extenderet, ut gratiam largiendo, Divinæ suæ liberalitatis effectum ostenderet. In Canticis Anima introducitur, quæ cum Angelis loquens, petit ut cælestem Sponsum conveniant, & nomine ejus instanter obsecrent, ne favorem hunc neget. *Osculetur me osculo oris sui.* Currrite Beati Spiritus, & meo vestroque Domino hoc meum desiderium nunciate.

Cant. 1.

At verò mecum hic attendatis, velim, sequẽtia verba, *Quia meliora sunt ubera tua vino.* Quemodo illa cohæreant pòst. *Quia meliora sunt ubera* [illegible] Bene quidem, si dixisset, *ubera illius* [illegible] *sua*, de Sponso [illegible] pro ut absente loquebatur dicendo *ubera*, quasi præsentem sponsum alloquatur.

[illegible] constat, vocem [illegible] in convallibus & locis [illegible] ubi [illegible] prolata voce, alumnos accentus [illegible] dit [illegible] aerem perrumpens [illegible] Expr[illegible] Anima [illegible] Angelis [illegible] *Osculetur me osculo oris sui.* [illegible] Dei[illegible] qui [illegible] amoris echo *adhuc loquentem* [illegible], Sponsæ desiderio [illegible] annuit, ubi [illegible] proponere cœpit, ut [illegible] fuerit propositum interrumpere cum Angelis [illegible] & [illegible] ad Sponsum [illegible] præ magnificentia suæ liberalitatis [illegible] non posset, maturavit [illegible] supplicantis preces antevertendo, [illegible] *Quia meliora sunt ubera tua vino.* Quod [illegible] Bern. [illegible] *adhuc loquentem illa* [illegible], *venit* [illegible] *de quo erat sermo* [illegible] *Dilectus* [illegible] *arbitror,* [illegible] *verba* [illegible], *sed solis cogitationem* [illegible].

S. Bern.

[illegible], qui pietatis refuga quò [illegible], vivere [illegible] remotius, [illegible] [illegible] cast[illegible] perbat, [illegible] [illegible] & tandem [illegible] delictum agnoscit, oculos aperit [illegible] simulanimus [illegible] involutus gestit ad patrem atque tria meditatur, quibus veniam imploret, *Vadam ad patrem meũ & dicã ei.* Ecquid, obsecro, dices ad placandum offensum? Tria adferam: *Pater peccavi in calum & coram te.* Et ecce hoc primum *Iam non sũ dignus vocari filius tuus* Ecce secundum; & tertiũ addam: *Fac me sicut unum ex mercenariis tuis.* eaque erit conclusio, qua convincere parentem conabor, ut gratiam istam merear.

Luc. 15.

Pergit ergo, & cùm jam ad patrem accederet, procidit in genua, seque reputans indignum intueri vultum illum, quem temerè semel fuerat aversatus, oculis in terram dejectis confessionem orditur, & prima duo præmeditata jam proferens, *Pater peccavi in cœlum & coram te. Jam non sum dignus vocari filius tuus.* antequam [illegible] veniret, ut peroraret, convictus [illegible] pater (figura Dei hic) & incunctanter cùm nondum gratiam petierat, *Fac me sicut unũ ex mercenariis tuis,* præoccupat desideria, & transgreditur ejus vota. *Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manu ejus &c.* Audite quàm bene ad mentem nostram Ambrosius confirmet his verbis; *Non addit, quod disposuerat se dicturum, Fac me sicut unum ex mercenariis tuis; sed pater occurrens non contentus minora concedere, citiùs pristinæ filiorum dignitati restituit.*

Pendebat Dominus ligno affixus & inter scelestissimos medius: at beatus ille latro dum patienter tulit supplicium Passionis Dominicæ comes & fidelissimus testis, videns per copiosissimos redemptionis fontes, per ruptas Divini corporis cataractas gratiarũ rapidissimum fluere diluviũ, non, quo, ut olim, extinguerentur creata; sed quo exterminarentur prorsus delicta, gratiam & ipse postulare non dubitavit. At quid eum petivisse existimatis? Fortè ne ut liberaretur à tormentis, aut ut mortem evaderet? Liberalitate Divinâ illectus non parùm petiit, cùm integrum regnum, *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Nimium Luc. 23.
est quod petis, mi Latro, si prima tua petitione regnum velis, quid aliis vicibus postulabis? Qui moderatè petit, ad facilè impetrandum plura, introitum parat. Qui totum exposcit, totum crebro perdit. Anaxarchus Philosophus non erubuit petere ab Alexandro centum talenta, & ideo reprehensione dignum credebãt omnes, & ut temerarium ab Alexandro repudiandum. Econtrà tamen Rex Thesaurario præcepit ut centum ei talenta statim daret, Rege dignissimum hoc addens. *Rectè fecit, intelligens se habere amicum, qui tantum dare possit, & velit.* Sed quid est quòd Alexandrum conferam cum Christo, qui rogatus, Regnum integrum dedit? *Hodie mecum eris in Paradiso.* Apud Basil. Ponc. fer. 2. Dom. Palm.

Hæc per transennam attigisse sufficiat; ad ea, quæ magis ad institutum nostrum faciunt, propiùs accedamus. Perpendite, obsecro, tempus quo Latro Regnum accepisse optavit, sicut & illud quo Christus ei concessit. Rogat Latro, & ait: Satis mihi, si tum demùm hanc obtinuero gratiam. *Dum veneris in Regnum tuum.* post quadraginta dies, cùm in cœlum ascendes. *Dum veneris.*

Attendite jam, quandonam dederit Paradisum. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Hodie? Quorsum ea præcipitantia? O mi Latro, prodigalitati meæ injuriam infers, cùm in futurum modò postulas. Non patior moras & tarditas displicet, adeoque in futurum diem protelare non lubet. Non usque *dum venero*, sed *hodie mecum eris in Paradiso.* Et tua humanitas est, & innata modestia, ut acquiescas, si modò Paradisum ingredi detur post multos dies, sed non patitur mea liberalitas, ut vel in crastinum differam, quod hodie possum expromptè & lubenter elargiri. *Adhuc rogabat Dominum Latro* (scribit Divus Ambrosius) *ut meminisset sui, dum venisset in Regnum suum, & Dominus antequam venisset, jam illi Regnum cœleste tribuebat. Quàm velox est Dominus! tardius est votum precantis, quàm remunerantis sit præmium.*

Maturavit beneficium, & vicit petentis votum, cùm non tantum rogare sit ausus latro, quantum dedit liberalitatis, ut meritò hîc dicatur: *Gratia fuit uberior, quàm precatio.* Ita Alexander petenti talentum, dedit civitatem, ipsique renuenti accipere, quòd fortunæ suæ non conveniret, respondisse fertur: *Non quæro, quid te accipere deceat, sed quid me dare.* Deus meritorum nostrorum vilitatem non respicit, sed magnificentiæ suæ excellentiam attendit, ut semper desideria nostra & preces longè superet Divina munificentia. Dionys. Carth. de regim. Princip. lib. 3. a. 11

Sancta mater Eclesia, quæ à Spiritu sancto directa, nunquam fallitur, ut Divinæ misericordiæ imploret auxilium, orat in hunc modum: *Omnipotens sempiterne Deus, qui abundantiâ pietatis tuæ & merita supplicum excedis & vota.* Ad quæ sic scribit Burgensis: [Deus ex abundantia suæ bonitatis, non solùm merita supplicum excedit, sed etiã orationum vota.] Et quomodo? [Sæpè enim plus dat, quàm ab eo petatur.] Abraham & Sara solicitè deprecabantur pro conservatione Ismaelis. *Utinam Ismael vivat coram te!* sed Deus, quæ ejus infinita bonitas & liberalitas, non solùm gratiã desideratam In Orat. Dom 11. post Pent. Burgens. in scrut. script. contra Perf. Jud. c. 1. Gen. 17.

cõceſſit, verùm etiã ſecundam addixit, in ſenectute videlicet alium filium habituros. *Sara uxor tua pariet tibi filium.* Adeſt iterum Paulus Burgenſis: [Abraham non petenti quòd daretur ſibi filius de Sara, ſed ſolùm conſervatio Iſmaëlis, dicens: Utinam Iſmaël vivat coram te! Deus reſpondit: Sara uxor tua pariet tibi filium.] Ut verè dicatur: *Merita ſupplicum excedis & vota.*

Burgenſ. ſuprà.

Quid S. Monica tot iteratis ſuſpiriis voluit, & tam ardentibus votis ab Altiſſimo deſideravit? Auguſtini filii ſui converſionem ad C[illegible]licam fidem, nil aliud prætendit, ut ip[illegible]tetur: *Quantum ad me attinet, null[illegible] delector in hac vita; unum erat, propter [illegible] rari cupiebam, ut te Catholicum Chriſtianum viderem, priuſquam morerer.* Deus autem qui *ſupplicum preces excedit & vota,* plus conceſſit ultrò, quàm ipſa cupivit. [illegible] convertitur Auguſtinus, baptizatur, fit Religioſus, deinde Prælatus Eccleſiæ, Apoſtol[illegible] coadjutor, ſtrenuus Catholicæ fidei defenſor, Doctorum Coryphæus, Africæ gloria, & totius univerſi lumen. Audite piiſſimæ matris verba, quibus Dei miſericordiam extollit, & munificentiam deprædicat: *Cumulatiùs hoc mihi Deus præſtitit, ut te etiam contempta felicitate terrena, ſervum ejus videam.*

In Vita S. Monicæ.

S. Monica.

Refragabatur Za[illegible] neque adduci poterat ut crederet Arch[illegible] Gabrieli, cùm in templo eſſet & Divinæ [illegible] adoleret incenſum; ideoq; incredu[illegible] factus mutus. *Eris tacēs, [illegible]* Quid tũ aliud à cælo voluit venerandus Senex, quàm perditam loquelam? Sed [illegible] *Deus, & preces ſupplicis exceſſit & vota,* cùm non ſolùm reddidit loquentem, ſed inſuper filium dedit, quo ſanctiorem numquam [illegible] mundus. *Nõ ſolùm ablata reſtituit, ſed [illegible] ta concedit,* inquit Archiepiſcopus M[illegible]

Dionyſ. Carth. de regim. Princip. lib. 3. a[illegible]

Luc. 1.

D. Amb. l. 2. in Luc.

Liberalitatis tranſgredi limites, eſſeque prodigus diceretur ille qui longè plus daret, quàm ab eo requiratur: exempli gratia, ſi pro habenda unione pretioſiſſimâ mille aureos expenderet, quam tamen facilè pro centum ſibi compararet.

In Orat. Dom. II. poſt Pent.

Moritur Lazarus mendicus & animam ejus relicto corpore comitatur in cælum Angelorũ copioſiſſimus numerus, Deo ſic diſponente. *Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.* Quorſum tot Angeli? An non ad movendos cælos unicus ſufficit? Nunquid ſolus terrã invertere facilè queat? Cur ergo non ſolus ſufficiat, ut animam unam ad cælum conducat? Scio, & cuilibet id notum: *Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, & æquè bene.* Ut proinde ſummopere hîc miraretur Chryſologus: *Ad portandum unum pauperem, nonne unus Angelus ſufficiebat?* Conſtat tamen, reſpondit ille, fuiſſe multos: *Ut Chorum lætitiæ facerent, gaudet unuſquiſq; Angelus [illegible] tangere: [illegible] talibus onerari [illegible] ad Regna cælorum.*

Burgenſ. in ſcrut. ſcript. contra Perf. Ind. c. 1.

Luc. 16.

Gen. 17.

D. Petr. Chryſol.

Pirillus, ut refert Seneca, humiliter ab Alexandro decem talenta requirens, quinquaginta ſtatim accepit. Miratus [illegible] & pudore ſuffuſus, ait, egere ſe decem ſolùm talentis. Cui Alexander: *Quamquam tibi* (inquit) *qui ea accepturus es, decem ſint ſatis, mihi à quo donantur, non ſufficiunt.*

Seneca l. 5. de benef.

Non eſt dubium, quin ſufficeret unus Angelus qui animam Lazari ad [illegible] portaret, aut in Abrahæ ſinum; voluit tamen Deus in Angelorum [illegible] multitudine prodigalitatem oſtendere, [illegible] quàm Alexa[illegible] talentorum [illegible] numero. No[illegible] [illegible] ſi loquitur [illegible] *commendans [illegible] decoris [illegible] gratia [illegible] fuiſſe [illegible] qui fuiſſet, ſatis [illegible] Dominus [illegible], quippe qui neceſſitati ſerviſſet.*

Orat. 33.

Tam bonus eſt Dominus, ut non modò velit eſſe liberalis, ſed quodammodò prodigus [illegible] Magdalena lachrymis mixtum [illegible] bus Chriſtum Salvatorem rogabat [illegible] [illegible] extenſâ manu [illegible] ſanctiſſimum ejus corpus attingeret [illegible] flexa [illegible] quas [illegible] ſiderium [illegible] pectoribus [illegible] [illegible] Salvator [illegible] gredi noli[illegible] *Noli me tangere.* [illegible] benigniſſime! Hic jam [illegible] [illegible] eum te eſſe, [illegible] tantum [illegible] petitum, ſed longè amplius adiicis, & antequam deſideratũ. Jam verò quid facis? Magdalenam video terventer & precibus & lachrymis ſupplicantem: ſed tamen repulſam patitur, neque impetrare valet, tametſi exiguus ſit favor quem petit. Ah! nil mirum, & hæc eſt cauſa; quia vile aliquid popoſcit nec id conſideratione dignum, ideò non obtinuit, ſed paſſa eſt repulſam: *Noli me tangere* q.d. Quam tibi, obſecro, Magdalena, hîc

[illegible]m. 20.

hic in terris præstitero gratiam, quæ non intuitu prodigalitatis meæ, levis sit momenti & ordinaria? Velis quidē, ut complaceam, ad oscula vulnerum humanitatis meæ te admittendo; pauca & vulgaria nimis ea, quæ petis, majora dare lubet, & præstò sum, Divinitatem meam offero, quâ recreari possis: sed cùm corporis velum adhuc impediat differo solùm usq; dum cælo receptus sim, ibiq; Divinitate mea & humanitate frui æternaliter dabo. *Nolo ut ad me corporaliter venias, nec me sensu carnis agnoscas, ad sublimiora te differo, majora tibi prepara, cum ad Patrem ascendero, tunc me perfectius veriusq; palpabis, apprehensura quod non tenes, & creditura non quod tangis.*

S. Leo ser. 2. de Asc. S. Aug. tr. 121.

Mortuo jam Lazaro, qui frater erat Marthæ & Mariæ Magdalenæ, advenit Salvator in Bethaniam & inquirit locum sepulchri, quo conspecto [illegible], voce imperante ad intra vitales regredi compulit: *Lazare, veni foras*, ita ut novitate tanti miraculi stuperent omnes. Mussitabant interea Hebræi: Quomodo Christus, cum tantis in operibus mirabilis, & ipse sit qui cæco visum restituit, Lazarum mori permisit? *Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati facere, ut hic non moreretur?* Ante enim curasset infirmum priusquam moreretur. Si verò conservare eum in vivis noluit, ut quid mortuum plangit? Discursum Hebræorum describit Jansenius: *Si noluit hunc à morte præservare, cur nunc lachrymis testatur intemperatum amorem? Si autem voluit, quomodo non potuit, qui ipsi [illegible], quod est difficilius?* Adest S. P. August. & respondet Christum noluisse sanare Lazarum, eo quod ordinarium hoc beneficium esset & vulgare nimis, sanitatem reddere, sed permisisse eum mori, ut inde foret occasio tantò majorem impertiendi gratiam, quanto majus est mortuo restituere vitam, quam infirmo perditam sanitatē. *Potuit quidem, (id est liberare Lazarū ab infirmitate) sed noluit: quia plus est, mortuum suscitare, quam, ne moreretur, facere.* Adstipulatur Joannes Chrysostomus. *Multo [illegible] majus est, ingressam & dominantem abigere mortem, quàm sistere venientem.*

Ioan. 11. Ibid. Iansen. in hunc locum. S. Aug. & Chrys. apud And. Pint. Ram. Anthol. 6. §. 2. n. 394.

Principes ad acceptandum munera prompti sunt: & numquam placebit, quisquis petiturus accesserit. Antigonus Macedonū Rex (ut scribit Seneca) Cynico poscenti talentum unum, respondit, non convenire istiusmodi sortis hominem, qualis erat ipse, tantum exigere, audacter nimis & indiscretè. Subdidit Cynicus, grato animo se paucum istud, quod daturus fuisset, accepturum. Cui Rex, dedecet, inquit, Regiam Majestatem tam paucum elargiri, atque ita petentem elusit.

Alb. Pata ser. 5. fer. 5 post Dom. 4. Quadr. Seneca l. 2. de benef. c. 17.

Deus noster decorum hoc, & maximè honorificum reputat, beneficia conferre, favere omnibus & bene velle.

Nescio an hactenus observatum sit à vobis, quibus verbis utatur S. Mater Ecclesia in Cantico ab Angelis in natali cælestis Regis decantato, *Gloria in excelsis* cōmuniter dicto, ubi Reverendi Sacerdotes quotidiè pronūciant; *Gratias agimus tibi, propter magnam gloriam tuam.* Incongruè sic loqui videmur, ne dicam, extra propositū, & dicēdum Deo potiùs; Gaudemus propter magnam gloriam tuam, gratias verò agimus propter favores nobis præstitos. An nō absurde faceret, si quis Pontificem alloquens, gratias ei ageret, quia Pontifex est? Quia dubitat? Quinimò reponendum potiùs: Lætor, & ex animo congratulor de tuis honoribus & summa dignitate. Unde sicut gratulatio respicit honores adeptos, ita gratiarū actio accepta beneficia. Quomodò ergo intelligendū; *Gratias agimus tibi, propter magnam gloriam tuam*; Mysterio non vacat, quandoquidem tantumde sit gratias agere propter ejus gloriā, quàm propter impensa nobis collata beneficia: gloriam enim maximā in liberalitate collocat, quia nihil ducit honorificentius, quàm promptè semper & alacriter gratias impertiri, ut bene advertit Clemens Alexandrinus: *Neque enim Deus, quatenus est natura bonus, [illegible] est beatus, sed propriè benefaciens.*

Eccles. in Missa. Clem. Alex. in ser. l. 6.

Videatis ergo (NN.) an non id redundet in Dei gloriam, cum provocamus & exoramus, ut erga nos liberalitatem exerceat, ac ineffabilem prodigalitatem,

Cyrus Persarum Rex profligato semel hoste spolia multa detraxit, vidit forte miles inter alia [illegible], concupivit & à Rege petivit. Cyrus incunctanter & non gravatè cōcessit, cùmq; jam gratias (ut par erat) referre vellet, tace (inquit Rex) meum est rependere, & obligor, quia occasionem dedisti ut forem hodie liberalis, adeoque non solùm gratias dico, sed insuper debere me, fateor.

Basil. Ponte serm. 2. Dom. Pal. §. 1.

Quam ob causam, arbitramini (NN) Filium Dei in acerbissimo crucis ligno caput reclinasse, & pependisse *Inclinato capite* & non ad sinistram quidem versus pectus, sed ad dextram? O quàm pium mysterium? Latro Paradisum humiliter

Ioan. 19.

liter postulaverat. *Memento mei, Domine, dum veneris in Regnum tuum.* Dominus ut factis Regium titulum approbaret, confestim annuit: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Existimabat Salvator magnum recepisse beneficium à latrone; & voluisset referre gratias, voce non poterat dicere, quia jam ultimum trahebat spiritum; non poterat agere manibus, quia affixæ erant cruci, non restabat nisi caput liberum, quo gratiarum actionem innueret, atque ideò caput inclinavit versus latronem, ut sic, meliori quo poterat modo, gratias exhiberet, quòd per illum, adhuc in extremo illo puncto, liberalitatis excessum ostendere potuisset.

L. 2. c. 18. de regim. princip. Docet Ægidius Columna prodigalitatem emendari posse, non avaritiam. *Prodigalitas est curabilis, avaritia non.* Verum an hoc possit in homine; sed tamen Redemptor noster, ad ultimum usque vitæ instans prodigalitatem operibus demonstravit, eamque ut sibi propriam retinuit, donec mors separaret. Prodigiosa multa, non minùs quàm mysteriosa contigerunt in ejus morte: obtenebratus est sol, petræ contritæ, velum templi scissum, monumenta aperta, mortui resuscitati, &, quod signatè notat S. Matthæus: *Terra mota est*, in-
Matt. 27 tantum ut Hebræi *visa terra motu timuerunt valde.* Terræ motum expendunt Doctores; & varias ejus rationes assignant. Aliqui ideo factum esse volunt, ut sic adimpleretur Prophe-
Psal. 17. tia Davidis: *Commota est, & contremuit terra; fundamenta montium conturbata sunt & commota sunt.* Aliter Jansenius: *Terræ motus*
In conc. Evang. c. 144. *significabat orbis innovationem, & novum mundi statum ex Christi morte proventurum.* Theophilactus ex hoc terræ motu, commovendos esse peccatores ad compunctionem & detestationem peccatorum advertit: *Significabat terrenos homines ex Prædicatione mortis Christi commovendos ad pœnitentiam.* Rupertus [illegible] opinatur, terram tremuisse, non tremore [illegible] timoris, sed timore potiùs reverentiali; quia
Apud eundem ibi. nempè receptura jam corpus mortuum Salvatoris, purificari priùs voluit, pulveres excutiendo. *Receptura Deum, pulverem de me excutio, ut sibi paratam domum inveniat.* Accedit D. Hilarius: *Movetur terra, quia capax hujus mortui esse non poterat.* Terra maledicta olim fuit
Gen. 2. propter peccatum hominis: *Maledicta terra in opere tuo.* Tempore Passionis rebenedicta a spersione Sanguinis Christi, ideò in signum lætitiæ non tam tremere visa est, quàm præ gaudio exultare.

Crediderim tamen ego terram contremuisse, ut Christus ultimum prodigalitatis posse exprimeret: q. d. Ad redemptionem humani generis abundè sanguinem meum effudi; unicè jam optem videre, an fortassis adhuc guttula restet, &, sicut spongia manu comprimitur ad eliciendam aquam, utinam sic possim manibus hoc meum corpus premere, ut stillam adhuc sanguinis (si vel tantillum supersit in corpore) exprimerem; sed nec id mihi liberum, cùm ligatæ sint manus. Tremat ergo terra, & mons hic [illegible] hæc, in qua pendeo, [illegible] [illegible] ut fructus dejiciantur, sic terræ motu [illegible] hoc [illegible] [illegible] medicus in [illegible] agitatione [illegible] [illegible] O quanta est [illegible] Domini
Aschbac. Mar. mei prodigalitas! [illegible] hoc [illegible] factus est [illegible] motus, quo terra [illegible] valdè agitatus est mons Calvariæ [illegible] crux [illegible] Christi [illegible] est.

Et [illegible] Calvariæ [illegible] abscedam [illegible] Dominum [illegible] crucifixum [illegible], cumque pendens [illegible] plari, dum *Inclinato capite emisit spiritum.* [illegible] sanctorum Patrum conceptus [illegible] piæ sententiæ, ut gestum hunc [illegible] [illegible] delineent. Sæpè contra mortem glorio[illegible] luctatus est Christus, & semper devicit. [illegible] dicem est eandem conflictus ultimus in monte Calvariæ; sed hic mors timore [illegible] [illegible]. Vidit ergo [illegible] [illegible] animos adderet [illegible] voluisset, & [illegible] etiam obviam [illegible] jam poterat [illegible] similiter impeditus [illegible] [illegible] erat. Solum [illegible] [illegible] que [illegible] provocaret ad pugnam *Inclinato capite.*

Io. Bapt. Mar.

China la testa e'l suo timore, affida
E licenza le da che lei l'uccida.

Advoco sanctum Athanasium, testantem his verbis, attendite: *Mors metuens, appropinquare non audebat: ideò Christus inclinato capite vocat eam: antequam enim inclinâsset, propè accedere verebatur.* D. Athan. q. 76. ad Antioch.

Hugo de S. Charo sic interpretatur: Inclinabas Hugo de

S. Charo ibid. clinabat caput versus terram, quasi ut etiam aures inclinaret ad audiendum, an superesset aliquis, qui ante decessum ejus ex hoc mundo, favorem exigeret. *Ut ostenderet* (ait illis) *quòd porrectas aures habebat & inclinatas ad audiendum preces humilium.*

Aut etiam intelligi possit *Capite*, non ut venit à nomine *Caput capitis*, sed à verbo *Capio capis*, quasi tacitè sic invitet: Fructus ego uteri virginalis: en quàm mihi liber & suavis ex arbore vitæ dependeo, sed alta nimis. Ecce ramos inflecto, caput inclino; venite omnes qui laboratis & esuritis, capite ad libitum, & decerpite.

Io. Bapt. Mar.

Frutto dolce, è divino
Di ventre virginale
Pendo da questa pianta alma, è vitale.
Ah son troppo alti i rami, è non potete
Raccormi alme felici,
Ecco m'inchino,
S'a la vostra gran fame esca chiedete,
Coglietemi, cogliete.

Platina in vita Leonis 9. apud Carthus. l. 12. b. 3. In partibus Italiæ inventa est à Laurentio Guiscardo statua ænea, & in circulo capitis hoc inscriptum: *Kalendis Maii orto Sole, aureum caput habebo.* Saracenus quidam artis magicæ peritus, umbram capitis observavit Kalendis Maii ad ortum Solis, & thesaurum reperit.

Christus in ligno crucis pendebat, rectè cùm Sol perpendiculariter stabat super caput ejus, quia *Erat hora quasi sexta*, ita ut caput inclinans ad partem dextram, fieret etiam umbra ad istã partem. Legit Longinus istas litteras I. N. R. I. id est, *Inquire Nummos, Repertes Intus.* Date, inquit, ferrum, adferte lanceam, conabor hic thesaurum effodere, & lancea aperuit sacratissimum Corpus, ea in parte, quâ rectè prominebat umbra *Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit sanguis & aqua.* *Ioan. 19.* Inclinat ergo caput, et actum prodigalitatis exhibeat, volens indicare locum, ubi latet thesaurus, pretium scilicet sanguinis & aquæ, quo Christus suos emit. Unde Poeta Italus:

Lancia Lancia soave
Lancia non già ma chiave,
E si aprìò che thesoro,
Tesor' ch'acqua ha d'argento, è sangue d'oro.

[Sanguinem, ibi velut in secretiori corporis parte reconditum, nobis quoque exhibere volebat: locum illum clavus non perforabat, spina non pungebat, & flagellorum sectio non aperiebat. Lanceæ igitur ictui paratur locus, vocat Christus militem, quasi dicat, occultum in morte sanguinis thesaurum nondum invenit impius persecutor.] *Alph. Car. Palleot. tract. de Pass. Dom.* Ut flamma, cùm ad interitum vergit, magis splendet, ita Redemptor noster verum lumen vitæ, antequam extingueretur, maximè tunc liberalis apparere voluit inclinando caput, & factâ umbra locum innuenda, in quo divitiæ ejus reconditæ invenirẽtur.

Non hîc omittenda est Divi Bernardi pia meditatio, ad verba *Inclinato capite.* Dederat in ultima cœna Salvator corpus & sanguinem Discipulis sub speciebus panis & vini consecratum: dederat flagellis membra, sanguinem in propria specie peccatoribus, corpus patibulo, caput spinis, pedesque clavis, Paradisum Latroni, Joannem Matri, Matrem Joanni, Spiritum Patri, vitam morti, vestes militibus, visum Longino; tandem cùm nihil aliud restaret dandum, caput versus pectus inclinavit: *Inclinato capite.* *Ioan. 19.*

Sol per veder' se cosa altro gli resta,
China al petto la testa.

Exclamat ergo Bernardus: *O quàm munificus factus es, O bone* Jesu! *Quàm largè omnia quæ habuisti, tradidisti! Latroni Paradisum, Filio Matrem, Matri Filium, mortuis vitam, manibus Domini animam, toti mundo signa potentiæ tuæ.* *S. Bern.*

Magnificè se jactabat olim Marcus Lucius, quod adeo fuisset in dando effusus & liberalis, ut factus egenus, solitus esset dicere, nil sibi reservasse *Præter cælum & cœnum.* A fortiori asseramus de Christo, jure & meritò posse eum gloriari de prodigalitate, qui nec cælum retinuit, sed latroni precanti addixit.

Nemo hîc Darii liberalitatem deprædicet, quod sibi oblata veste maximos proventus refuderit. Scio quidem: Cimon Miltiadis filius in bellis spoliatur ab inimicis, reportata militibus omnia distribuit, hoc solo contentus, quòd haberetur erga milites liberalis. *Oleast. in c. 11 Gen.* Titus Vespasianus nullum sine muneribus remittebat, imò etiam subditos ultrò ad petendũ provocabat. Antonius Pius quidquid possidebat, militibus elargitus est & amicis. Cleopatra Ægypti Regina Marco Antonio liberalem se probavit expendendo in cœnâ unâ scutorum ducenta & quinquaginta millia. Nero plus in-

censi

censi consumpsit uno die, quàm fertilis Arabia integro anno produceret: ille idem brevissimo tempore divitias omnes dilapidavit, quas ei Tiberius reliquit; & (si Tacito credimus) centena millia in largitione munerum absumpsit. Nemo, inquam, de illis jam memoret, quia prodigalitas illorum dicenda erit citiùs parcimonia; si cum liberalitate Dei maxima conferatur.

Alph. Car. Palleot. tract. de Pass. Dom.

Siste, Pater, ut verbo interpellemus. Deum non modò liberalē prædicas, sed tam esse prodigum, ut plura det, quàm desiderare quis nostrûm possit. Quomodo id credemus, qui [illegible] trà experimur, eō longè minora præsta[illegible] bene vellemus accipere. Dives sum [illegible] nobilis) Deo gratias debeo, pro [illegible] benignitate; sed complures [illegible] podagræ intensissimis cruc[illegible] dies & noctes urgeor, m[illegible] bus votis rogavi, neque t[illegible] recuperare. Ego (inquit [illegible] (quæ Dei gratia est.) sed [illegible] rabilis est, multa prole [illegible] boro, & victum lucra[illegible]

Ioan. 19.

vinæ Majestati statum [illegible] do, opem imploro, & [illegible] cogor, & nunc pau[illegible]

S. Bern.

[illegible] es ille [illegible] a Deo [illegible] [illegible] abundans & plena [illegible] [illegible] ro jam tempore non [illegible] [illegible] obti[illegible]eam, neque [illegible] tui exora[illegible] Deo [illegible] esse prodigum, ut ne[illegible] sed etiam desiderata m[illegible] dite ergo, dicam ego, b[illegible]

Primo, Adesdum nobi[illegible] non impertitur, quia præv[illegible] tuæ perditionem, & ideo [illegible] tu, qui Artifex es, à Deo pe[illegible] enim ipse, quia si divitias conce[illegible] te potiùs ad peccandum graviter, [illegible] mæ salutem procurandam. Non te ex[illegible] *in superbiam elatus, prorumperes in illam superbia vocem: Quis es, Domine?* Tibi, Dives, filios non suscitat, ne cùm jam haberes, dissiparent substantiam, dissolutis viverent moribus, &, quasi non esset Deus, scelus omne patrarent, afflictionem adderent afflicto, & eò miseriarum tandem redigerent, ut desperabundus ipse occumberes. Si stultus à te gladium petat, nunquid recusas, veritus ne abutatur & offendat? Indubitatum est. Deus in gratiarum erogatio-

Oleaster in c. 11. Gen.

ne, utilitatem attendit, non propriam nostram voluntatem.

Secundò. Quid est quo magis Deo displiceas, & in quo magis offendere possis, quam quòd non obstante quòd peccatis enormibus scateas, & quotidie accumules, repentè propitium cum velis & munificum? Verè tetigit Salvian[illegible] *[illegible] ab eo beneficiorum accepimus, [illegible] rependamus.* Meritò te fi[illegible] [illegible] Theophi[illegible] [illegible] *fertilis* [illegible] Deus in [illegible]

[illegible]

[illegible]

E[illegible] [illegible] [illegible] nec [illegible] La-zarus, [illegible] ita ut angerentur sorores ejus Martha & Maria Magdalena, atque statim expediverunt litteras ad Christum hujus tenoris: *Ecce quem amas, infirmatur.* Lazarus frater noster & amicus vester tam singularis malè dispositus est, & periculoso morbo laborat. Quid ita petitis, Filiæ? Vultis fortè, ut is, cui tradidistis litteras, nomine vestro roget illum, ut veniat ipse, & sanitatē fratri restituat? Addidissetis potiùs verbo in litteris:

Ioan. 11.

Veni ad sanandum eum. Gratiam quæritis, & piget eam exposcere. *O sanctæ mulieres!* (ait Bernardus) *si fratrem amatis, cur Dei misericordiam non efflagitatis.* Noverant illæ, quanta sit Christi prodigalitas, cui satis est, necessitatem proponere, neque addendum aliud, quàm *Ecce quem amas, infirmatur*, & faciat ille pro beneplacito. S. Augustinus nobiscum hic observat:
Tr. 49. in *Non ausæ sunt dicere: Veni & sana. Non ausæ*
c. 11. Ioan. *sunt dicere: Ibi jube & hic fiet. Amanti enim Christo tantummodò nunciandum fuit.* Conso-
In cap. 2. nat etiam Cajetanus, [Sciunt, non oportere
Ioan. ab amante petere, sed significare sufficit necessitatem; & præterea non explicitè petunt, Sana eum, sed solùm significant ægritudinem.]

[illegible] borta est in nuptiis in Cana Galilææ confusio, quia defecerat vinum. Advertit Maria ministros murmurantes & inquietos, viditque hydrias sex evacuatas, & turbatos illos maximè, eò quod nescirent quid facturi essent, ne defectus ille tam notabilis convivis innotesceret. Ad filium accessit, & extensa dextra innuit,
Ioan. 2. voceque submissa in aurem ei dixit: *Fili, vinum non habent*, atque ita statim subticuit. Quomodo, benignissima Mater? Vides in angustiis versari, & non commiserescis? Filio suggere, ut miraculum patret, ut vinum habeatur in nuptiis, & sic vitetur confusio. Acquiescite vos (ait gloriosa Virgo,) necessitatem insinuari, & satis est. Adest Ludolph. Carthus. [Solùm insinuat de-
De mut. fectum, nihil petens, sciens quod amanti suffi-
aq. in cit, solùm insinuare necessitatem absque ulla
vin. c. 25. petitione. Unde non dixit: Da eis vinum sed in liberalitate Filii & misericordia spem ponens: [illegible] defectum proposuit.] Confirmat Ægi-
In salut. dius Columna [Dum iterato in Cana Galilææ
Angel. Filium affatur pro vino, ut confusionem nubentium præveniret, rogatura, non ut Mater Filio imperavit, non importunas preces porrexit, sed voluit humilis ancilla, rogare non audens, tantum defectum insinuare, dicens: Vinum non habent.]

Et hoc observandum est: sanato jam leproso, statim rogatus est Christus, ut servum febri ardentissimâ oppressum liberet: ipseque incun-
Matt. 8. ctanter condescendit, & absq; ulteriori petitione gratiam indulsit. *Et sanatus est puer in illa hora.* Hoc ipso indicans, se numquam in conferendis beneficiis defatigari, & statim ac uni benefecit, obligari diceremus, ita festinat ut denuò faveat alteri. Huc voco S. Fulgentium: *Sua largitate dignatus est facere debitorem, non quia indigens ab alio acceperit, sed quia abundans largiter tribuit.* Subdo verba Pelagii Pontificis: Pelag. 2.
[Divina beneficia gradibus semper ascendunt; ad Epis.
& quibus bona conferuntur, meliora pollicen- Ital. t. 2.
tur: semper enim incrementis: ad culmen as- Concil.
cenditur, ubi supremus favor præstat exordiū.]

Populo Israelitico maximū hoc à Deo beneficium: Pluit manna de cælo, eoq; pascebantur
omnes; eâ tamen lege, ut *colligat unusquisque ex* Exod. 16.
eo quantū sufficit ad vescendum. & nullus relinquat ex eo in mane. O quanta est hæc Dei parsi- Oleast.
monia! *Quantum sufficit.* Jussisset potiùs: *Col-* ibi.
ligite quantum vobis placet. Respōdet Oleaster: [Non est parcus Dominus; sed quia novit, quæ mala abundantia pariat, voluit nos ad mensurā suis uti bonis. Neq; tamen ad mensuram panē de cælo descendere fecit, sed in maxima copia; voluit tamen ex copia nos solùm, quę necessaria sunt, sumere, ut discamus etiam in rerum affluentia servare modestiam & parcitatem.] Sed major adhuc difficultas manet; cur scilicet pręceperit Deus sub pœna indignationis incurrēdæ, ne quis asservaret manna in sequentē diem. An non prudentiæ est, in futurum custodire, quod impræsentiarum superfluum? Et tamen quisquis præceptum istud transgrediebatur, postero mane corruptū inveniebat manna corrosum & conversum in vermes. Ad [illegible] iterum Oleaster & cum Fulgentio respon[illegible] yses optime noverat Dei genium, adeo [illegible] edebat firmiter, Deum, qui populum cibaverat hâc die cælesti mannâ, cras nil minus facturū. [Ma- Vbi sup.
xima est hominis ergà Deum diffidētia (verba sunt Oleastri) ut semper putet necessaria sibi defutura. Ideo asservare vult, quod sibi putet defuturum: Fide, quòd, qui hodie dedit, dabit & cras.] Quàm benè asseruit S. Fulgentius: *Ecce qualis est Dominus, ut donando debeat, & quantò magis donat, tantò magis eum debitorem esse non pigeat.*

Rachel Patriarchæ Jacob uxor sterilis, Deum quanto poterat affectu obtestabatur, ut ei filiū
darer. Obtinuit, *Dominus exaudivit eā*, peperit Gen. 30.
vocavitq; filium Joseph *Et vocavit nomē ejus Ioseph.* Cur Joseph? nomen istud Hebraicè sonat *Iasaph*, id est juxta Oleastrum, *addere, augmentum, accrescens additio*, q. v. d. Deus filium hunc mihi dedit, indubiè plures addet. *Ioseph accrescens.* Unde etiam ait ipsa: *Addat mihi Dominus filium alterū* Audiatur hic Benedictus In Gen.
Ferdinandus: [Ea solet esse regia magnificentia ad litt.
Dei, ut unum concessum beneficium, datorem ipsum

ipsum ad alia subinde conferenda invitet, compellatque.]

Paradoxum videri possit, quod ultimum adfero. Tam liberalis est Dominus noster, & sui diffusivus, ut si (quod impossibile est) eodem tempore ipse & homo in extrema necessitate versarentur, ut homini daret & succurreret, sui oblivisceretur, & se ipsum exponeret. Refert Sacer Textus, quomodò Lucam & Cleopham euntes in Emaus comitatus sit sub peregrini specie Christus; Castellũ ingressi, urgente fame, Cœnaculum petunt, ubi mensa fuit extructa; sed pro tribus non erat nisi unicus panis, quem appositum benedixit incognitus Salvator, & in duas partes divisit. At verò si tres mensæ assederant, quomodo solùm duas facit partes? Cogetur illorum unus incœnatus cubitum ire. Ah! inquit Christus: si modò vos comedatis, satis superque habeo, nec pro me aliud velim. Comedite, obsecro. *Accepit panem, & benedixit, ac fregit & porrigebat illis.* Notate verbum *illis*, *non sibi*. Unde concludit Durandus, & cum eo Salmeron: {In Emaus fregisse panem, sed non comedisse legitur. Adimit sibi panem de ore, ut Discipulis provideat.] *Luc. 24.*

Athenienſium Princeps (de quo Plutarchus) liberalissimus munificentissimusq; fuit, adeò ut muros & sepes horti dejecerit, ut foret omnibus licitum accedere, & fructus ad placitũ colligere; fecitq;, ut in palatio mensa sterneretur, essetq; semper apparata pauperibus & peregrinis. Fortassis quia monet Chrysologus: *Dando pauperi, das tibi: quia quod pauperi non dederis, habebit alter; Tu solum, quod [illegible] dederis, hoc habebis.* *Ap. Bald. Ponce §. 2 fer. 2. Dom. Palm.* *Ser. 41.*

At verò Christus [illegible] fructus Divinorum beneficiorum [illegible], ever-tit muros [illegible] a cœlestis thesauri, semper extructam habet mensam [illegible] omnibus accedere [illegible]. Neque hæc [illegible] ipse venit [illegible] è propriis exhibere [illegible] [illegible] gratiam [illegible] qui gratiam.

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

ARGUMENTUM.

Apostoli Iudam habentes socium in navi, [illegible] naufragium: [illegible] probo tranquillitas, [illegible] exoritur sæva tempestas, & quod mali perpetrant, [illegible]. Peccat unus, & puniuntur multi. A peccato [illegible] ma calamitatum vena tota hominum infelicitas, [illegible] promanant mala.

THEMA.

Ascendens Iesus in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus, & ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. S. Matth. cap. 8.

DEum non esse justum, quis audeat asserere? Justissimum eum esse non leviter credo, sed tam constanti fide teneo, ut potiùs sanguinem effunderem, & vitam millies darem, quàm de veritate hac dubitarem. Axioma hoc certò constat, esse illam ipsam justitiam in abstracto, sine qua Deus non esset. Idcirco fatetur Propheta Jeremias: *Iustus quidem* *Ierem. 12*

Psal. 118. quidem es tu Domine. Et Psalmista: *Iustus es, Domine, & rectum judicium tuum. Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua.* Explicat Ordinis Carmelitici celeberrimus Scriptor in Psalmos:
Michael à Bonon. in Ps. 118. n. 2148. [Quomodò enim injusta possint esse divina judicia, quorum omnium causa est divina voluntas, quæ nec fallere, nec falli potest? Si quando ergo adversis humiliamur & percutimur, etsi causam ignoramus; tamen cognoscamus, quia judicia Dei super nos sunt justa.

Ecquis vestrûm (NN.) ignoret, eas esse partes, ut castigetur reus, non innocēs: pœnas luat
L. Iniqui ff. de jur. & fact. ignor. delinquens, & non alius. *Negligentia unius* (habet lex) *alteri nocere non debet.* Compertum
L. Non deb. ff. de reg. jur. est tamen nimium crimina perversorū luere justos, & quia malus peccavit, bonos puniri. Peccat David, & filius innocens ex Bersabea natus, criminis ejus ad mortē condē-
2. Reg. 12. natur. *Filius, qui natus est tibi, morte morietur.*
Lib. 2. de prov. Dei Annotat hic Salvianus: [Præter pondus acerbæ orbitatis, etiam hunc addi piissimo Patri intellectū acerbum supplicii Deus voluit, ut dilectissimo filio causa mortis pater ipse existeret, qui doleret, cum utiq; natum ex crimine puerum, crimine ipsum occideret, quod creavit.] S. Aug.
[illegible] novi, & vet. test. *Crimen patrum mors filiorum.* Etiam in initio mundi, peccati pœnas fert terra, & maledictio-
Gen. 3. ne mulctatur *Maledicta terra in opere tuo.* Adamus legem violat, & habenas appetitui permittit, utq; tamen ipse nefariæ appetitionis pœnas sustinet, sed patitur humus alieni criminis
Ibid. tormenta. Miratur Oleaster, & ait: *Homo non maledicitur, sed terra propter eum.* Ad Evangelium præsens camus.

Matth. 8. *Ascendente Jesu in naviculam, secuti sunt eum Discipuli ejus.* Quid inde evenit? *Ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus.* Ecce subitò fluctus in Discipulos [illegible], dum venti sonitu horrisono aures [illegible], fragor animos percellit, rudentes diverberantur, [illegible] collabuntur, ac denique infuriata tempestas minatur perniciem [illegible]. Quid hic faciāt omnes in tanto periculo? Ad portū in scapha
L. Aliud 131. D. de verb. sig. dormientem refugiunt, Dominum excitāt qui ventis imperat, & mari, voces ingeminant, *Domine, salva nos, perimus.* Videte, obsecro, in
L. Sanc. 22. C. de pœnis. quāto vitæ discrimine versantur Apostoli, propter unum peccatorem Judam. Regula tamen est juris, *Ubi nulla subest culpa, ibi & pœna nullus potest esse relictus locus.* Hoc ipsum lex Divina
Fer. 4. Dom. 4. Quadr. confirmat; ut meritò dixerit S. Antonius de Padua: [Numquam Deus infert punitionem, nisi prius peccator committat transgressionem.

At ubi tunc justitia viget, cùm propter unum perversum tot patiuntur boni? Iniquissimus tamen ille sit, qui Divinam justitiam arguere tum præsumat. Qui injustus non est, quomodò injustitiam ille committat? Deus æquissimus Judex & pientissimus pater. Apostolos omnes periclitari permisit propter unicum malum: & non raró legimus factum, ut pro peccatore passus sit innocens, & ob unius delictum, plures boni tulerint supplicium. *Unius delicto cunctorum merita quatiuntur,* (scribit D. Ambro- Serm. 11.
sius.) *Sic igitur minus Iuda peccato cuncti periclitantur Apostoli. Et ita concludit: Caveamus igitur, ne per unum omnes fluctuemus.* Argumentum hoc meum erit, quod si tenui & exiguo meo sermone non satis probo, ex S. Scripturæ eventibus variis evidenter demonstrare contendo. Animis & auribus favete.

PARS PRIMA.

SI bene leges loquuntur: *Sine culpa nullus est puniendus.* Ea tamen hominis improbi malitia est, ut etiam in bonos redundet pœna. Ut verè scriptum sit, C. Sine culpa, de R. I. in 6. Si putator ff. ad l. Aquil.

Sæpè aliquis nebulo patrato crimine fecit,
Ne fortè ulla fides, aut locus inde bonis. Ioan. Gal.

Quod videndum modo in tribus generibus creaturarum, in vegetabili, sensibili, & rationali.

Armis inimicorum fugatus Saul, pulsusque, & deleto exercitu suo desperans, manus sibi intulit, & ense proprio vitam ademit. Amalecita fortuitò adfuit ad funestum hoc spectaculum in monte, & consternatus est, vidensque Saulem Regē esse Davidis infensissimum hostem, coronam ei regiam de capite abstulit, scutum de brachio, & læto atque alacri animo festinus ad Davidem attulit nuncia, præmia sperans, eique coronam regiam & scutum, veritatis indicia ostendit, ut occidisse crederet.

Non jam expendam, quàm tristis fuerit David & conturbatus accepto funesto hoc nuncio; non quomodò occidi jusserit Amalecitam, sed hoc unicum ob oculos ponam, quomodo tactus dolore intimè execratus sit, & montes Gelboë maledixerit. ibi precatus ne deinceps

deinceps rore cœlesti irrigaret, ut sic plantæ accrescentes, cessante pluvia steriles redderentur, ne fructus aut folia producerent, herbæ virides & flores non pullularent. *Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant super vos* Quis hic non miretur (NN.) & stupeat? Quid delictum est à plantis, herbis floribus & ipsis montibus in occisione Saulis? Si malè precatus esset exercitui, à quo devictus est, aut Amalecitæ, à quo occisus, ut ipsemet nunciat. Quando maledixisset quercum illam quæ fugitivum Absalonem crinibus illaqueavit, tenuitque suspensum usque dum supervenientis Joab tribus lanceæ ictibus perfoderetur, excusari aliquatenus potuisset. At quid fecit illa montium Gelboë viriditas? *Quid ergo montes Gelboe Saul moriente deliquerunt?* (petit D. Gregorius) *quatenus in eos nec ros, nec pluvia caderet, ab omni eos viriditatis germine sententiæ sermo siccaret?* Crediderim hoc à Davide intentum, ut pro delinquente reo innocens puniretur. *Aruerunt montes prophetico maledicto* (loquitur Ambrosius) *& Divina vis sententiã maledictionis implevit. Itaque pro Regia necis spectaculo pœnam elementa solverunt.*

2. Reg. 1. — *D. Greg. lib. 4. mor. c. 3. & 4.* — *S. Ambr. 3. Offic. c. 9.*

Ad evidentiora & à genericis ad specifica veniamus, & cùm de plantis ac arboribus cœptus sit sermo, ad fici maledictionem attendamus. Egressus Bethaniâ Salvator versus Hierosolymam vidit in via arborem fici, & dextrâ extensâ minatus est, & maledixit. *iam non ampliùs in æternum ex te fructum quisquam manducet.* Et, ut advertit S. Matthæus Evangelista, *arefacta est continuò ficulnea.* O quantum hoc plantæ infortunium! In quo ergo defecit, aut Christo displicuit? Quòd non jam haberet fructus, non mirum; quia, ut notat S. Marcus, *non erat tempus ficorum.* Et si istam ob causam, ut quid excepit alias plantas, quæ omnes etiam sine fructibus? erat enim (ut dixi) summa hyems. Respondet Venerabilis Beda: [Ut ostenderet plebem Judæorum propter folia, id est, verba justitiæ quæ habebat sine fructu, id est, sine bono opere non posse salvari; sed scindi & in ignem mitti.] Valde bene: manet tamen difficultas, cùm non ita factum aliis plantis. Chrysostomus alteram dat rationem. [Ut Discipuli intelligerent, ipsum posse, si vellet, ulcisci persequentes se Judæos, & proinde ipsum non pati invitum.] Ita etiam Theophylactus. Volens ostendere Discipulis, quod si vellet hos, qui crucifixuri erant ipsum, in momento posset exterminare.] At verò frustrà tum istud miraculum; siquidem eum credebant verum esse Dei Filium, adeoque omnipotentem: præterea dicit Jansenius rationem illam secundariam esse & accessoriam: poteratque Discipulis Christus facilè multis aliis modis omnipotentiam manifestare, quàm arefactione infelicis hujus plantæ. Aliud ergo asserendum superest.

Marc. 2. — *Matt. 21.* — *Beda in Caten. D. Thom. c. 9. Mar.* — *D. Chrys. apud Jans. c. 113* — *Jansen. ibid.*

Pace dixerim, & veniâ tantorum virorum: nemo illorum, meo judicio, melius difficultatem totam exhaurit quàm S. Athanasius. Transiens Salvator ante arborem fici, recordatus est, quomodo in Paradiso terrestri Adam & Eva videntes se esse nudos (qui effectus peccati est) abstraxerint è ficu frondes, ut iis nuditatem abscondere[illegible]. *Acceperunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* Unde [illegible] didicerunt peccatores aliqui culpas obtegere, & [illegible] solis excusationũ foliis palliare, quod abominabile coram Deo est. Cùm ergo in mundum [illegible] *ut de struerer peccatum*, teste Apostolo, [illegible] *culum peccati, hoc est, folia ficus.* Quid tamen mali egit hæc arbor? Ad fortassè [illegible] tem impedivit? An quia ejusdem est [illegible]? Ista certè non ita gravia sunt, ut ideo tam acerba incurratur maledictio. Sanctus Anselmus aliam non invenit rationem, quàm ut vel inde perciperet homo, multoties etiam in vegetativis dari experimentum, quomodo pro peccatore non rarò plectatur innocens. Verba [illegible] Anselmi adfero. [Inter alias causas, cur De[illegible] arborem non ferentem fructum aridit[illegible] percussit, hanc assignat Divus A[illegible] quod Adam post transgressionem [illegible] quibus nuditatem suam obtexit [illegible] Christus destrueret peccatum, illudque deleret & in cruce crucifigeret, arefecit operculum peccati, hoc est folia ficus, quibus Adam [illegible] post peccatum.]

Gen. 3. — *Rom. [illegible]* — *Her. Emis. in Exech. [illegible]* — *D. Ans. [illegible]* — *Ps. [illegible]*

Progrediamur ad creaturas sensibiles non rationales. Deus in creatione Universi, quarto die ex nihilo produxit pisces maris & cœli volucres. *Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile secundùm genus suum, Creavit cete grandia, & omnem animam viventem atque notabilem, & omne volatile secundùm genus suũ.* Quid postea? *Benedixitque eis, & ait, &c.* Sexto verò die creavit animantia terræ, *Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas; jumenta & omne reptile terræ in genere suo.* attamen non benedixit. Unde disparitas ista tam partialis? Nunquid omnes æquè sunt creaturæ Dei? An fortè commiserunt delictum? Quomodo, si vix pro-

Gen. 1. — *Gen. 1.*

creatæ jam erant? Audite, quàm bene Glossa
Ordinaria exponat. Inter animantia, quæ die
sexto producebantur, erat & serpens, pauco pòst
tempore à Deo maledictione plectendus; unde
ne etiam in illũ caderet benedictio, reliquis eam
nõ impertivit. *Fortè animalibus sexta diei non be-*
Gloss. Ord. ad lit. *nedixit, quia inter ea erat serpens, cui post paulùm*
erat ipse Deus maledicturus.

Deum pœnituit creâsse hominem, & de eo
questus est cum amico suo & fideli servo Noë.
Pœnitet me fecisse hominem. Multa nimis sunt,
Gen. 6. horrenda ac nefanda hominum scelera; &
connivere diutiùs nec possum, nec volo. Num-
quam credidissem ita pessimè mecum acturos
mortales; sed polliceor, pro modo culpæ, sup-
plicia ferent; aquarum diluvio mundum uni-
versum submergam. *Delebo hominem, quem cre-*
avi, à facie terræ. Hinc cum Divo Ambrosio
satis colligimus, quanta sit peccati enormitas.
D. Amb. [Ideo hæc leguntur, ut exprimatur peccatorum
de Noe & nostrorum acerbitas, quæ Divinam meruerit
offensam, tanquam eò usque increverit culpa,
Arca c. 4. ut etiam Deus, qui naturaliter non movetur aut
ira, aut odio, aut passione ullâ provocatus vi-
deatur ad iracundiam.] Hoc bene quidem, sed
quod magis mirari me facit, quod nec animan-
tia supplicium ultionis evadant. *Ab homine us-*
que ad animantia; à reptili usque ad volucres
cæli. Stupendum est, fateor, mi Deus, legisse
recordor, & prædicâsse sæpiùs, justum te esse, &
juxta cujusque meritum præmia largiri, & ad-
dere pœnas pro gravitate delicti. Nihil frequen-
tiùs asserui, quam immunem eum esse à pœna
qui vacat culpa; at modò cogor dicta retracta-
re & contrarium ostendere, cùm animalia vide-
am non commisisse delictum. & tamen eodem
puniri supplicio: non obstante, quòd lege sta-
C. Pœna tutum sit: *Pœna non debet extendi extra suum*
de pœn. *casum.* Ut ut sit, volo, inquit Deus, ut diluvi-
dist. um sit universale, & simul cum delinquente ca-
stigetur innocens, sitque eadem, quæ transgres-
soribus, inflicta etiam animalibus pœna [Etiam
Iustin. irrationales creaturæ (dicit Justinus Martyr)
Mart. propter peccatum hominis flagellantur à Deo,
quæst. ad quæ propter hominem creatæ sunt.] Adest &
Orthod. confirmat Divus Joannes Chrysostomus: [Ita
apud Th. pœnam communem ferunt, ut pœnæ gravita
Beaux, tem addicatis, Et sicut ab initio mundi, cùm
tõ 1. c. 1. peccavit protoplastus, terra maledictionem ac-
S. Ioan. cepit! sic & nunc, cùm abolendus esset homo
Chrysost. bruta quoque cladis socia fiunt.]

Si itaque peccatum tam sit malignæ naturæ,
ut ad pœnas pertrahat creaturas insensibiles &
sensibiles irrationales, quid non faciet rationa-
bilibus, quibus, ut plurimùm nocere, innatum?
Ad Apostolorum Christi collegium nos confe-
ramus. Actionibus Salvatoris nostri singulis
mysterium subesse nemo dubitat: consequen-
ter etiam nobis persuasum sit, non casu aut in-
consideratè ad montem conduxisse tres solùm
Apostolos; Petrum nempe, Jacobum & Joan-
nem. Unicum tamen hoc mihi difficile occur-
rit, cur tres solùm assumpserit & non omnes,
cùm æqualiter omnes in passione futuri essent
participes, mundum scilicet universum pera-
grando, Verbum Dei disseminando & sangui-
nẽ pro fide effundendo: si ita est, cur inquã tres
solùm ad montis Thabor gloriam & exultatio-
nem admisit? Apostoli promissum est. *Si fueri-*
mus socij passionum, erimus & consolationum. Si 2. Cor. 1.
futuri omnes consortes adversitatis. ut quid
non æquè prosperitatis? Multifariam hîc re-
spondent S. Scripturæ expositores. [Ad signifi- D. Ant.
candum (ait S. Antonius de Padua) quòd non de Padua
nisi per soliditatem fidei, quæ in Petro, longa- Dom. 2.
nimitatem spei, quæ erat in Jacobo; & fervo- Quadr.
rem charitatis, quæ erat in Joanne. ad divinam
visionem perveniri potest. [Succedit Paulus Paulus
de Palatio sic explicans:] Assumens Dominus de Palatio
hos tres Apostolos, significabat se assumpturum in c. 17.
in cœlum tres status Christianitatis.] Jansenius Matth.
vero: [Quosdam ex Apostolis elegit, qui glo-
riæ Christi conspectæ, posteà idonei essent testes Ians. c. 87
apud alios. Itaque tres ad hoc eligit, ut secun-
dum legem, in ore trium, verbum hoc confir- D. P. Au.
maretur.] Sanctus Pater Augustinus: *Petrus,* in Ep. ad
Iacobus & Ioannes honoratiores in Apostolis erant. Gal.
Denique concludit Sanctus Joannes Damasce-
nus, censetque ideò non conduxisse ad montem
reliquos, quod nollet illic adesse Judam. Esto;
facilè hoc erat impedire: poterat namque Ju-
dam solum excludere, reliquos admittere. Non
ita expedit, nec faciam dicit Salvator, Aposto-
lum eum novi passionibus obnoxium: inde si-
bi illatam injuriam, facilè suspicaretur, & sic
occasionem proditionis arriperet. Itaque pati-
entiam potiùs habere oportuit Discipulos cæ-
teros: fuerunt exclusi à gloria Montis Thabor
propter solum Judãm, & ratione hujus ad tan- S. Ioann.
tum damnum sustinendum coacti. *Iudas in cau-* Damasc.
sa fuit, quòd reliqui Apostoli, qui cum eo re- de trasfig.
manserant, tanto bono privarentur.

O quàm

O quàm Petro grata, quàm jucunda fuit cælestis hæc visio in Monte Thabor! adeò ut Christum rogaret: *Faciamus hic tria Tabernacula.* Verùm ab Euangelistis reprehenditur, quasi esset inconsideratè locutus. *Nesciebat quid diceret,* hoc est (interprete Iansenio) *inconsideratè locutum esse,* Meritò igitur reprehensionem istam incurrit.

Matth. 27.

Notandum tamen, vix ea verba dixisse Petrum, imò *Adhuc eo loquente,* nubes in aëre gloriam eripuit: *Ecce nubes lucida obumbravit eos.* Sic ut tam subitæ privationis & jacturæ alia dari non possit causa, quàm sancti Petri inordinata locutio, Si tamen ipse solus deliquit loquendo, ut quid omnes cælesti isto lumine privantur? Qui deliquit, puniatur ille; & qui mente fuit captus in dicendo, deturbatus sit à gloria in gaudendo. Non sic; sed ob temeritatem hanc Petri, patiuntur & reliqui. *Obumbravit eos, & non eum.* Quod bene hic observatur ab Abulensi. *Adhuc eo loquente, id est, cum Petrus diceret ad Christum: Bonum est, nos hic esse; fortè non finierat Petrus verbum suum, volens aliquid alterum subjungere, & nubes operiens eos, terruit ipsos.*

Abulens. in c.17. Matt.

Postquam unigenitus Dei Filius dedisset cœnam Apostolis, conversus ad Petrum, de discessu suo sermonem instituit. Abeundum mihi est, & id unum maximè cruciat, quòd non poteritis comitari. *Quò ego vado, vos non potestis venire.* Quomodo? ait Petrus. Absit hoc à me, ut ego te derelinquam, semper ero comes individuus, tecum ad pericula, ad carceres & mortem ibo. *Animam meam pono pro te.* Itane? Animam pro me expones? Pro tuo in me amore sanguinem dare paratus? O quàm ab his promissis longè aliena erunt tua futura opera. *Amen amen dico tibi, non cantabit gallus hac nocte, donec ter me neges.* Et inde ad Apostolos alios se convertens, eos consolatus est, & ait: *Non turbetur cor vestrum, neque formidet.* Ad negotiationem Petri, vos ne metuatis, sed animos erigite. Quid hoc est? Discipulos reliquos hortatur & excitat, ne timeant: Petro ita potiùs factum oportuit, ne ipse desperaret. Scio displicebit alijs delictum Petri, idem tamen omnibus imminet discrimen Hoc metuebant, quasi sic mente discurentes: Propter unum, patientur multi; si negaturus sit Petrus causa erit alicujus nostri infortunij. Ideò Dominus hîc propitium se addicit, eosque securos esse jubet; &, si ob inconsiderata ejus verba, in Monte Thabor privati fueritis gloriâ, inquit, impediam modò ne ob negationem Petri sustineatis aliquod detrimentum. *Meritò Discipuli expavent peccatum Petri, quando à nullo peccatum committitur, cujus damnum non debeant timere cæteri.*

Ioan. 13.

Ioan. 14.

Rup. Abb. D. Chrys. D. Aug. Did. Ponf. l.14.c.17. § 1.

Non tamen adhuc ideò defuit qui non angeretur & formidaret, ne prout semel ratione Petri perdiderant gloriam in terris, ita & ob negationem illius, gloriâ privarentur in cælis. Quapropter ad majus solatium superaddidit Christus: Ne dubitetis, singulis vestrum locus erit in cælis. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* Sancti P. Augustini profero verba: *Quia igitur etiam suis [illegible] Discipulis, cum Petro dicturus esset [illegible] Non cantabit Gallus, donec ter me neges, subjunxit: In domo Patris mei mansiones multæ sunt, per quod à turbatione revocantur cæteri, ac fidentes etiam post pericula tentationum, se apud Deum cum Christo esse mansuros: quia si alius est alio fortior, sapientior, justior, sanctior, nullus alienabitur ab illa domo, ubi mansionem pro suo quisque accepturus est merito.*

S. Aug in Caten D. Thom. in c.14. Ioan.

E collegio Apostolico ad familiam Iacob ingrediamur. [illegible] in Ægyptum grana comparaturi, urgente annonæ caritate, siquidem illo anno ob [illegible] magna erat agrorum sterilitas, terra omnino [illegible] facta, messis nulla, itaque premebat necessitas, ut eligerent multi mori potiùs mendici, quàm acerbè nimis languere famelici; in pluribus morte prius quàm linguâ prodebatur mendicitatis extrema calamitas. Soli morti pabulum abundè suppetebat, illa jam messem diu noctuque in fœnum illud metebat de quo dictum fuit: *Omnis caro fœnum.* Eratque tanta per universam illam terram egestas, ut promiscuè fame perijssent ad unum omnes, si non succurrisset Ægypti Prorex Ioseph recondita venumdans grana indicto pretio. Coacti ergo filij *Iacob,* famelici avidè convolarunt Ioseph ut vidit, fratres agnovit, neque se illis notum reddidit, sed benevolè affatus jussit illis dari *gratis* quod pro sublevanda familiæ necessitate sufficeret. Cùm jam tulissent saccos ad granarium ut implerēt, mandavit Ioseph dispensatori domus suæ, ut nullo fratrum vidēte scyphū ejus argenteū imponeret in ore sacci junio-

Isa. 40.

junioris scilicet Benjamin, atque ita factum est.
Egressis illis illis versus Canaan, clamat Prorex
furto sublatum esse scyphum, famulos expedit
qui insequantur & apprehenderent in via, ut
contigit. Reductis omnibus in civitatem ca-
ptivis, cœperunt singulorum saccos inspicere,
& scyphum reperientes in sacco Benjamin, eum
Gen. 44. esse furem proclamarunt. *Quos scrutatus inci-
piens à majore usque ad minimum, invenit scy-
phum in sacco Benjamin.* Joseph hoc viso iratum
se simulavit & indignantis instar asperè repre-
hendit. Statim ut vidi, de perfidia vestra su-
spicatus sum. Non vos huc redegit annonæ ca-
ritas ad supplicandum; at [illegible] vobis malitia
ad insidiandum. Chananæi estis, & hoc ipso sa-
tis scimus quales ipsi sitis; utpote nomine pro-
ditorum infames. Credite verum, malè vobis
cedet & contra quàm intentum est. Sibi præci-
pitium parat qui alteri insidias molitur. Pri-
mum pro justis meis suspicionibus assecurandis
faciam, dein experiemini quomodo aliis simu-
latè intentantes, [illegible] vobis ipsis acquisivi-
stis mortis [illegible] vestrum sacri-
nus deterior [illegible]. Ex scypho quem furtim
abstuleratis, liberaliter dabo amaritudinem fel-
lis. Siccine beneficium acceptum remuneratis?
Non erubuit committere furtum, unde per-
petuam [illegible] infamiæ notam? Dicite modo sce-
Gen. 44. lesti vos & temerarii? *Cur sic agere voluistis?*
Cur tam nefariè deliquistis? Bona verba, obse-
cro, Joseph: nonne recordaris tibi relatum, fur-
tum esse in sacco Benjamin? Ergo solus iste fur
est, alii verò insontes & innocentes. Cur igitur æ-
quitatem omnes redarguis? Quis umquam vi-
dit tam severum tribunal, ubi contra innocen-
tis integritatem pœna decernitur? Benjami-
num aggrederetis. Quid tu latrunculo! in ædi-
bus meis tam graviter delinquere non trepidas?
Cur sic agere voluisti? Non sic processit Joseph,
sed increpat omnes, & sic unius culpa ab omni-
bus etiam innocentibus luitur, ut verum maneat
D. Ambr. dictum: *Cuncti periclitantur unius delicto, Per
unum omnes fluctuant*, Edissere, (sic Josephum
Ioann. ævi nostri Scriptor interpellat:) *Nonne tibi re-
Haye latum est à dispensatore domus tuæ, in solius Ben-
Auct. jamin sacco scyphum inventum fuisse?* Cur ergo
arb. vitæ omnes tanquam conscios arguis? *Quia pluries u-
in Gen. nius privati delictum in totam redundat commu-
c. 44. nitatem.*

Si quis fatali huic malo obnoxius quàm filii
in eluendis parentum delictis. Hinc est quod
Isaias minatus ultionem filiis Regis Babyloni-
ci dixerit: *Præparate filios ejus occisioni in ini-* Isai. 14.
*quitate Patrum eorum: non consurgent, neque hæ-
reditabunt terram, neque implebunt faciem orbis
civitatum.* Interpretatum est. *Loquitur contra* Did. Alv.
filios Regis Babylonis, ut iniquitatem patris in fi- ibid.
lios visitet. Idcircò existimabant Apostoli Cili-
donii nati cæcitatem imputandam esse paren-
tum delictis *Rabbi, quis peccavit, hic aut pa-* Ioan. 9.
rentes ejus, ut cæcus nasceretur? Adstipulatur do-
ctissimus Oleaster. [Solet enim Dominus fili- Oleaster
os pro parentum peccatis punire in tertiam & in c. 9.
quartam generationem. Cùm enim semel Sal- Gen. ad
vatoris Discipuli hominem naturâ cæcum vidis- mor. adn.
sent, quærere cœperunt, quisnam peccasset, ille,
an parentes ejus; nō immeritò arbitrantes pec-
cata parentum cæcum filium fuisse. Non solùm
enim videntes pœnam de culpa cogitant, sed
ubi filium privatum oculis vident de paren-
tum peccatis magnâ solicitudine inquirunt.]
Propter Sejani crimina Tiberius suspendi jus- C. Tacit.
sit tenellæ ætatis innocentes filios. lib. 5.

Inficiari nemo potest, parentum culpis mul-
tùm filios aggravari. Accuratè describit sanctus
Evangelista Matthæus genealogiam Regum o-
mnium, Patriarcharum veteris Testamenti, ex
quorum stirpe natus est Salvator, & ab Abrahā
Patriarcha sanctissimo orditur: *Abraham genuit* Matth. 1.
Isaac, Isaac autem genuit Iacob, & pertingit usq;
ad sanctum Patriarcham Joseph sponsum B. V.
MARIÆ. *Iacob autem genuit Ioseph, virum* MA-
RIÆ, *de qua &c.* Adverte tres hîc Reges im-
mediatè sibi invicem succedendentes omitti
Ochoziam scil. Joam & Amasiam, medios ta-
men inter Joram & Oziam, siquidem Joram ge-
nuit Ochoziam, Ochozias Joam. Joas autem
Amasiam. Cur igitur tres isti Reges privantur
isto honore? Evangelistam esse oblitum, non
crediderim facilè, quia Spiritu sancto dirigente
scripsit. Ad Mysterium itaque recurrendum,
nec à Matthæi defectu aut incuria petēdum est.
Scio respondisse Divum Hieronymum, Reges
istos fuisse perversos, ideoque indignos recen-
seri inter eos, à quibus omnis Regni Israëlitici
splendor & gloria. *Tres Reges in medio fuerunt,* S. Hier.
quos Evangelista prætermisit ideo factum est, ut apud D.
tres istos velut indignos, & quasi superfluos subti- Thom. &
cuerit. Difficultas adhuc manet, eò quòd fuerint Beauxā.
Reges alii expressè annumerati, tribus istis in c. 1.
priores. Salomon nònne fuit ille qui *ædificavit* Matth.
Chamos idolū Moab in monte? Roboā filius nihi- 3. Reg. 2.
lo inferior, *malum erat, & cor ejus desciscit à Do-* 2. Par. 1.
mino. An non Rex erat impiissimus Achaz?
Im-

4.Reg.16 *Impius Rex non fecit quod erat placitum in conspectu Dei. Erexit statuas Baali, in incensum obtulit;* & plura hujusmodi patravit horrēda dictu.
2.Par.28 Sic de Manasse dicamus, *omnium Regum, imò & gentium flagitia superavit.* Ille ipse, ut S. Epiphanius testatur Prophetam Isaiam serrâ ligneâ vivum crudeliter secuit. Sic ut æquè Reges bonos & malos sanctus Matthæus in genealogia expresserit. *Pij & impij Reges hîc narrantur, & qui in subditos tyrannicè gesserunt.* Quam igitur ob causam exclusi sunt tres Reges jam dicti, Ochozias, Joas & Amasias?

2. Par.33

D.Epiph. lib. de vita & exitu Proph.

Th. Beaux in c.1 Matth.

Nondum istâ reprehensione plenè satisfactū est Divo Hieronymo, eapropter addit alteram, dicitque Joram, ex quo nati sunt Reges præfati, peccasse graviter. *Immiscendo se impiissimæ Iezabelis generi.* Atque ideo puniti sunt posteri filii usque ad tertiam generationem, in qua erat Amasias, cùm affecti sunt ignominia, deletis illorum nominibus ex ordine cæterorum Regum. *Quia Ioram se immiscuerat generi impiissimæ Iezabelis, idcircò usque ad tertiam generationem ejus memoria tollitur, ne in sancta Nativitatis ordine poneretur. Tolluntur scilicet ejus filii usque ad tertiam generationem, juxta hanc Domini sententiam: Ego Dominus zelotes vindicans iniquitatem in filios, in tertiam & quartam usque generationem.*

D.Hier. in Caten. D.Thom. & apud Beauxā suprà.

Non mirabor deinceps, quòd lege decretum sit: *Sacerdotum filij non admittantur ad sacros Ordines & dignitates Ecclesiasticas.* Nam ad honores illos declarantur inhabiles, non ob proprios suos defectus, *sed ob detestationem criminis paterni, quod plerumque detestamur in filiis & & punimus temporaliter.*

Goffred. in sum. tit. de fil. presb. L. Quisquis c. Ad L. Iul. Maiest.

Quocirca Parentes monet Oleaster, ut solicitè caveant Deum offendere, non solùm ne ipsimet puniantur, sed ne pœnas eorum filii luere cogantur. Unde fieri putatis, si filius nascatur aut cæcus, aut gibbosus, aut claudus, aut pessimæ complexionis, qui demens sit, aut mutus? non hoc illius delictis adscribendum, eò quòd in utero matris mala facere non poterat? sed à parentum peccatis habetur origo. [Hinc parentes advertere debent, quantū videlicet abstinere à peccatis debeant, nō solùm ne propter ea puniantur ipsi, sed ne peccatorum suorum flagella in ipsos transfundant.]

Oleaster in Exod. cap. 20. ad mores.

Filius sit pauper qui à natura deformis, nobilis alter ex illustri prosapia oriundus; cui tamen fortuna adversa est, non adipiscitur dignitates, ad honores non pertingit, illi contraria e-

S. Hier. apud D. Thom. & Beauxā. in c. 1. Matth.

3. Reg. 2.

2. Par. 16

veniunt ac omnia maximè infensa; &, verbo ut dicam, ad extremas volvitur miserias, & quē jam dominari oporteret & imperare, prout nobilitas sanguinis nativi exigit, obedire cogitur, &, velit nolit, subesse instar vilissimi mancipii, quod in domum admittere ad abjectissimum obsequium antea non voluisset. Ah! sic fata iubent, quàm infaustum sidus nascenti influxit! Falleris, cùm fata accusas. Magna tua calamitas est? delictis parentum imputa; inde omne hoc tuum malum. Ex sacra Scriptura audiamus.

Bonus ille senex Noë, qui primus hominum plantavit vineas, die quadam plus solito sitiens, in bibendo excessit, sic ut vino turbatam sense[illegible] cerebrum, & incalescens valde, vestibus ex[illegible] [illegible] denudavit, [illegible] ad dormiendū, [illegible] liquoris vi [illegible] dissiparen[illegible] [illegible] nomine Cham, qui [illegible] propagine [illegible] funderes, accersivit alios fratres Sem & [illegible] venite, venite; Patrem nostrum aspicite nudum [illegible] dormientē; & fratribus ostendit *pudenda Patris sui*, qui intuiti senem, miseratione [illegible] sunt, & confestim pallio cooperuerunt [illegible] nuditas appareret. Expergefactus Noë & [illegible] temeritate filii, & irreverentiâ, indignatus est contra illum & imprecatus ait: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* Maledico, & hoc meis [illegible], ut sit [illegible] maledictus Chanaan, & semper fratribus subditus & serviens. *[illegible] filio Noë [illegible] propter [illegible] patrem suum [illegible] de [illegible] servus fratrum [illegible]* sequitur sancta Hildegardis [illegible] *[illegible] ; nam [illegible] propter [illegible] sunt [illegible]*

Gen. 9.

S. Hild. epist. ad Cler. col. in Bibl. vet. PP. Tom. [illegible]

Oleaster in cap. 9. Genes.

[illegible] fuit ille qui Noëmum [illegible] Cham. Quomodo maledictus à Noë [illegible] filius. Si tamen hic innocens, ut quid in eum maledictio fulminatur? Pace tuâ, mi Noëme, injustitia illa evidens est, & nimis enormis. An ergo ignoras dictum in Lege: *Delictum patris filio nocere non debet?* Scio (inquit Noë) at volo ut patris iniquitas in filio puniatur & pro reo plectatur innocens. [Admonet locus iste (indicat Oleaster) quantâ diligentiâ parentes à peccatis cavere debeant, ne in eorum filiis, aut posteris peccata sua puniantur. Expressiùs Vincentius Lirinensis; *Tantam læsa pietatis meruit offensam,* ut es-

L. Adopt. in fin. ff. de unius voc. L. Sanc. c de pœn. reg.

Oleast. ubi supr.

Vincent. Lir. Com. 1. c. 11. in Bibl. vet. PP. part. 2. c. 2.

ut etiam posteri ipsius peccati sui maledictis obligarentur.

De facto equidem constat propter unum malum puniri multos. Æthiopes omnes facie tam nigri oriundi sunt ex stirpe Cham, nigredine illâ & turpitudine impressâ manente in pœnam peccati Cham, unde Æthiopes. Genebrardus hîc attestatur. [Certissimum est, originem nigredinis (id est Æthiopum) non à Regione propria, ut hactenus existimatum est, ob solis ardores, sed à stirpe & à sanguine Cham provenire.]

Oleaster in cap. 10. Gen.

Testes modò sint nostri Redemptoris Apostoli quàm verum hoc, experti, cùm ob præscientiam unius mali, videlicet Judæ, periclitati sint omnes, indeque submergendi, si non eis Christus succurrisset. Certissimum igitur, quòd *unius unde peccato cuncti periclitantur Apostoli.*

D. Amb.

Provinciæ multoties passæ sunt, tametsi culpæ non essent obnoxiæ. Israëlitæ præliabantur contra Philistæos & in medio conflictus ab inimicis capta est Arca Domini, & locata in templo Dagon, ut propterea iratus sit Deus, immisitque Philistæis plagam. *Fiebat manus Domini interfectionis magnæ nimis.* Consilium inierunt Philistæi, quid opus esset facto, ut liberarentur à gravissimo isto malo: atque tandem conclusum est, ut Israëlitis Arca restitueretur, & in signum pœnitudinis pro delicto commissi, Deum Israëlis munerum oblatione placarent. *Et reddent aliquid Domino pro delicto.* Atq; in eum finem congregatæ sunt omnes Philistinorum provinciæ, urbes, terræ & castella, ut à singulis contribuerentur denarii ad faciendam oblationem. *Iuxta numerum provinciarum Philisthinorum, quia plaga una fuit omnibus.* Stupendè hoc erratum est à militibus, & integræ huic Provinciæ imputatur. *Quia plaga una fuit omnibus.* Vel ut legunt Septuaginta. *Quia error unus fuit omnibus.* Sixtiana habet: *Quia delictum unum fuit omnibus.* Quod plus est, civitates singulæ, oppida & castella ad contributionem vectigalium compellebantur. Fortenè ideo, quia in ablatione Arcæ iniqua, & collocatione in Templo Dagon cooperati sunt, intentione saltem & affectu? Sic bene esset, cùm decretum sit: *Agentes & consentientes pari pœnâ puniuntur.* Dicamus, ut propositum, haberi justum, quasi reus sit, & innocenti vectigal imponitur, atque ita propter milites unius exercitus, Philistini delictum contrahunt & luunt pœnam. *Omnes pariter, si non facto ipso, saltem voce & assensu ea sacrilegia commisisse, & proinde omnes ad eandem solutionem fuisse obligatos.*

1. Reg. 5. *1. Reg. 6.* *Septuag. Interp. Sixt.* *L. Iub. §. econ C. de Sacr. Eccl. c. 1. de off. de leg. cum suis conc.* *Fr. mend. in lib. Reg. ibi.*

Sed quid dico Provincias? Constat enim ob unius peccatum integra Regna puniri. Mandavit Deus Josue, ut colligeret militem & faceret copiosum exercitum quo destructum eat civitatem, Jerico; eo tamen pacto, ut nemo militum in spoliatione urbis aliquid præsumat surripere incendio pereant omnia. Facturum id spondet Josue. Milites convocat, jubetque Dei nomine, ut caveant in destructione civitatis argentum, aurum aut quid aliud accipere. Invadunt itaque, occidunt, incendunt promiscuè omnia & funditùs perdunt. Unus cui nomen Achan, domum quandam ingressus reperit laminam ex auro, & furtim abstulit. *Achan filius Charmi tulit aliquid de anathemate.* Ægrè tulit hoc Deus & graves querelas apud Josue deposuit. *Fili Israel prævaricati sunt mandatum, & usurpaverunt de anathemathe, & furati sunt atque mentiti, & absconderunt inter vasa sua.* Et quam graviter iratus sit, ex verbis colligite. *Iratusque est Dominus contra filios Israel: Non ero ultra vobiscum.* Hîc duo sunt ponderanda: Primùm, quòd solus Achan deliquerit. *Achan solus, & non plures Israel hoc fecerunt,* inquit Angelomus: ibi tamen culpantur Israëlitæ omnes ut transgressores: *Prævaricati sunt mandata &c.* Secundum, quod non soli Achan iratus sit Deus, sed cunctis Israëlitis, minatus quòd omnes luerent, cùm vellet eos deserere. *Non ero ultrà vobiscum.* Si fecerint quod illis præceperat Dominus, cur patiuntur? Ergo nec innocentiæ parcet justitiæ gladius. Optem vel umbram videre alicujus mali, in quo culpari possent filii Israël, ut sic rigorem excusem justitiæ: excessus nimis notabilis est; siquidem castigat qui non fecerunt malum, & de furto arguuntur, qui fideles sunt, nec umquam rem alienam surripuisse visi. Arguendus fuerat Achan & solus ipse culpandus, dicto. *Achan prævaricatus est, & non ero ultrà cum eo.* Ah! grave nimis censendum hoc malum ob quod puniti sunt & reliqui Israëlitæ innocentes. Verba sunt Divi Augustini: *Ostensum est, quantum malum fieret, si universa congregatio peccasset, quando ne unus quidem ita potuit judicari, ut ab eo possent cæteri esse securi.*

Iosue 7. *Ang. strom. in 3. Reg. 7. in Bibl. vet. PP. t. 9.* *S. Aug. q. 9.*

Si vel provincias solùm & integra regna peccatum gravaret, tolerabile sit; sed quod longè pessimum, in totum mundum virus exerit & activitatem exercet. Narratur (quod fabulosum est, non tamen veritatis aliqua umbra) Prometheus, filius Japeti & pater Deucalionis hominem formasse ex luto: quem ut animaret, Minervæ auxilio in cœlum ascendit, ut ignem admotâ face ad rotam Solis furatus, ceu animam infunderet. Temeritatem illam maximam indignè tulerunt Dii & irati sunt valde. Et, quia *nullum malum impunitum*, febres in terram miserunt & alios morbos, ut sic ab omnibus mortalibus lueretur quod ipse Prometheus deliquerat. Refert fabulam his verbis Servius: *Prometheus auxilio Minervæ post factos à se homines, dicitur cœlos ascendisse & adhibitâ faculâ ad rotam Solis ignem furatus. Ob quam causam irati Dij, duo mala miserunt terris, febres & morbos.* At quid mali fecit universus orbis? hoc ipso innuebât Dii, quòd ob unius peccatum omnes homines totius mundi essent puniendi. Darius non solùm occidi jussit Intafernem, sed & filios & totam familiam, delevit, ut referunt Ammianus & Herodotus. *Ob noxam unius, omnis propinquitas perit*, Artaxerzes sibi rebelles interfici curavit ad unum omnes cum uxoribus & liberis.

Servius
Sophus
Herodot.

Ammiã. Marce. Iustin. lib. 10.

Hoc, crediderim, inferre Zacharias Propheta intendit sub Cedri, abietis & aliarum arborum metaphora. Verba dirigit ad abietem, ut ad planctum, ni fallor, excitaret. *Vlula abies.* Quæ causa sit gemitus? Fortassis quia vicissitudini temporum, aëris inclementiæ & procellis obnoxia? An fortè extincta est arbor vicina consimilis? Legit præterea Anastasius Nicenus? *Vlulate omnes arbores.* Plangite quotquot arbores crescitis super terram. Fortè adversam patiuntur terram & negantem humores, sine quibus pereant necesse est, inde evellendæ & in ignem projiciendæ? Non id est quod movet, inquit Propheta, sed quia validissimo venti impetu agitata Cedrus in terram dejecta est. *Quia cecidit Cedrus.* Sed quid aliis arboribus cum lapsu Cedri, modò illæ firmæ consistant, bene in terra radicatæ?

Quia tamen Apostolus monet: *Littera occidit, spiritus autem vivificat*; corticem litteralem relinquentes, ad medullam veniamus & intrinsecum significatum penetremus; atque hoc quia mysteriosum est, spiritui conducet. Per Cedrum lapsam Zacharias intelligit Adam transgressorem, qui flatu rapido aquilonis infernalis agitatus non modò cecidit, sed in vallem miseriarum est præcipitatus: arbores verò plangentes, homines ejus posteri intelliguntur: q. v. d. Propheta: Plangite cùm lachrymis quotquot estis rationales creaturæ, quia casus Cedri, Adami, inquam, peccatum lædet omnes eritque miseriarum vestrarum origo. Et, Fateamur verum NN. quid miserum in hoc mundo, quid funestum quod à lapsu cedri hujus non traxerit ortum? Ezechielem Prophetam interrogate: *Patres nostri* (habet ipse) *manducaverunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.* Paraphrasis Chaldaica legit, *Patres peccaverunt & filii vapulant. Hoc est,* (explicat modernus Author) *illi commiserunt scelera, Deum ad iram provocantia, pro quibus nos filii luimus pœnas.* At si gustarit Adam pom[illegible] dulcedinem, cur non æquè sensit acerbitatem? Lege præscriptum est: *Ejus est periculum, cujus est commodum.* Unus quidem peccavit (dicit Ezechiel, ex eo tamen omnibus damnum emerget. *Fortibus cadentibus* (concludit Anastasius Nicenus) *erudiuntur & castigantur, qua sunt imbecilliora.* Et ad rem Turcius Ruffus:

Ezech. 18
Paraph. chald.
Hect. Pint. ibid.
L. Super [illegible]
Anast. Nicen.

Vnius ob meritum cuncti periêre minores.

Turcius Ruf. Astor in Bibl. vet. PP. Tom. 6.

Lex ea est (NN.) tam universalis, ut, quantumvis sanctus sit aliquis, & innocens, excipi tamen non permittatur. Dicite an fuerit unquam sanctior & justior quam ipsemet Dei Filius unigenitus? sed tamen in eadem [illegible] navi [illegible] Apostolis reliquis fuit [illegible] ex illo casu etiam constet quòd ne quidem Filio Dei lex [illegible], saltem quantum ad intentionem, si non ad executionem. Deprehenditur in delicto mulier & ab Hebræis accusatur de transgressione legis Dei & Moysis: ad Christum producunt, dicentes: *Mulier hæc modò deprehensa est in adulterio.* Verum quid erat opus eam coram adducere ad Christum, ut absolveret ipse, vel condemnaret ad lapidationem? Lex erat evidens & ipsimet apertè fatebantur: *in lege Moysis mandavit nobis hujusmodi lapidare.* Si ergo lex clara, quid opus adhibitâ cautelâ & tantâ circumspectione, ut etiam ad Christum deferretur? Deerant fortassis Rabbini & legis Doctores, qui sententiam definirent? Respondet Ludolphus Carthusian[9]: *De justitia facienda non curabant, sed Christum in sermone capere volebant:* (quomodo, jam dicit,) *ut si eam lapidari judicaret, quasi crudelē &*

Ioan. 20.
Levit. 20
Ludolph. Carth. p. 1. c. 83.

contrarium misericordiæ eum irriderent, & non habentem misericordiam, quam populo prædicabat. Si autem dimitti decerneret, quasi contrarium justitiæ & prævaricatorem legis, quæ adulteram lapidari præcepit, cum ipsa adultera reum mortis judicarent. Ita ille. Audite, quomodò malitiam Hebræorum Jansenius expendat: Sic itaque inter se mussitabant: Absdubiè sententiam feret, ut lapidibus occidatur adultera, ne legem ipsemet transgredi videatur, & ilicò acceptis lapidibus ipsum loco adulteræ occidemus, & ita pro delinquente justus plectetur. *Futurum sperabant, ut pro muliere concito tumultu lapidibus obrueretur ipse.* Sed quod non ausi Hebræi, executi sunt impiè Christiani: cum ob perditos in ludo nummos in desperationem acti in Deum invecti sunt & sanctos, horrendum in modum blasphemando: modò instar canum rabidi in Deiparæ Virginis impingendo simulachrum argenteum quod in hodiernum diem in æde S. Spiritus conspicuum asservatur.

Corn. Ians. in Cant. Evang. cap 76.
Onuphr. Ostrent.

In Templo S. Eligii Neapoli, an non adhuc videre est imaginem Virginis, cui sex ictus infixerat, ludo item perditus nebulo?

Anton. sum. in hist. Neapol. t. 2.

Alii impietate non inferiores in illa ipsa civitate effigiem *Ecce homo*, pugione ausi sunt aggredi & Christi latus dextrum perforare. Mediolani in Ecclesia S. Satyri Salvator Beatissimæ Virginis sinu exceptus, à lusore vulnus in gutture accepit. Nunquid Miles scelerátior in Deum & Virginem Matrem blasphemus, stricto gladio crucifixum super altare percussit in fronte, pectore & benedictis pedibus? An fortassis in culpa sit crucifixus aut Virgo Mater, & causa perditionis?

Aug. Rocha tract. contra lud. alear. & taxill.
Idem ubi suprà.

Si Dei Filius sanctissimus & innocentissimus, injustè sit ad eam politicam conctus, quantò magis nos peccatores? Quapropter si quando contigerit cum navi Evangelica innocenter fluctibus jactari, adversitatibus & miseriis quotidianis concuti, patiamur fortiter, nec securior est ad portum via quàm ut ad Dominum refugiamus, humiliter precando, *Domine, salva nos, perimus,* eritque confestim mare tranquillum, & sedati tribulationum fluctus.

At cùm sæpè unus in culpa sit peccati multorum; facite modò ut charitas vestra utilis reddatur multis pauperibus quos commendo, ut sit ipsis levamen, & vobis cedat meritum. Si magna necessitas, ut reverà est, non minor sit eleemosyna; & si egestas multùm cruciet miseros, liberalitas vestra eò magis alleviet, & recreet fame oppressos.

PARS SECUNDA.

SI tantorum malorum causa sint aliena peccata, quid de propriis inferemus? Credite mihi verum, non est in mundo infelicitas, nec umquam patitur homo naufragium, quin sustinere debeat culpam, & illa est omnis mali causa. Ridendi sunt illi, qui pro sinistris eventibus ad constellationes recurrunt, & meritò redarguit Chrysippus:

> *Quàm falsò accusant superos, stultiq; queruntur*
> *Mortales! etenim nostrorum causa malorum*
> *Ipsi nos sumus; & sua quemque vecordia lædit.*

Cretus Scotorum Rex in hortum amœnum ingressus, statuam vidit; sinistrâ pomum aspectu pulchrum, dextrâ sagittam vibrabat eâ artis industriâ, ut si quis cupidus pomum accepisset à sinistra, sagittam dextera emittebat & ei pectus transfigebatur: tantumdem Regi evênit. Ad mores accommodemus. Peccatum sinistrâ actionem illam, fructum istum delectabilem exhibet, si complacendo vel solâ voluntate adhæreas aut opere contingas, dextrâ sagittam immittit in animam, ad mortem vulneratur, & infinitis calamitatibus corpus statim obruitur. Unde familiare est sancti Gregorii dictum: *Mala, quæ patimur, peccata nostra meruerunt.*

Ut magnes ferrum, ita peccatum omnes ad se ærumnas trahit. Quis credat nobilem istum, qui olim tam dives & potens rerum dominus, hodie tam abjectæ esse sortis & ad extremas calamitates redactum? Adversa sibi sentit omnia, carceres sustinet, persecutiones & bonorum jacturam, eaque partim fisco tradita queritur, partim creditoribus, reliqua à prolibus dilapidata. Atque undè hæc acerba paupertas? Non ab eis, quæ jam dixi, (extrinseca illa sunt) nisi quasi per lineam transversam; at directè à peccato derivata. *Non procellæ sævientis atrocitas, neque violentus hostis furor, neque tribunalium rapaces ministri depauperant miseros mortales, sed furax peccati vis homines bonis suis expoliat, & ad miseram pauperiem redigit.*

Did. Cal. in Iudith c. 11. v. 5. §. 17. n. 72.

Adfert

Adfert sanctus Lucas in Evangelio, quomodo Deus Isaiam Prophetam elegerit, quem mitteret ad prædicandum. Verbis istis loquitur:
Luc.14. *Evangelizare pauperibus misit me.* Deus me destinavit ad pauperes, ut eis sanctum Evangelium annunciem. Ut quid pauperibus solùm? Cur non æquè divitibus? fortè non indigent Dei verbo, aut certè non curarent, nec eo proficerent. Theophilactus ait: *Pauperes interpretantur peccatores*, quasi apud Prophetam, idem sit, peccatorem esse, & pauperem; quia peccatum homines ad inopiam maximam præcipitat. Expertus est Job, testabitur ille. Postquam perdidisset armenta, segetes, filios & quidquid boni possidebat, eò miseriarum jam redactus,
Iob 3. ut de eo verè jam dici posset: *A planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas.*
Ibi. Cœpit maledicere & execrari: *Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est: Conceptus est homo.* At quomodo perire jam poterant dies & nox in qua conceptus fuerat, cùm jam non amplius essent, à multis annis elapsa? Aristoteles namque asserit: *Futurum non est adhuc, præteritum jam recessit, & de tempore non habemus nisi nunc.* Ut proinde videri possit insipienter Propheta locutus. Cur non potiùs dixerat: *Pereat dies*, in qua à summa rerum opulentia deturbatus sum ad præsentem miseriam & egestatem. Ah! magna hìc Jobi elucet prudentia, cùm non maledixerit diei & nocti *in recto*, sed *in connotato*, id est, maledixit conceptioni, in qua contraxerat originalem culpam, ex quâ credebat exorta, quæ patiebatur impresentiarum mala. Eam fuisse Job patientissimi mentem affirmat Divus Gregorius Papa.
In c.3. Iob. *Vir sanctus nihil speciale in speciali vulnere cogitans, reducit ad animam originem culpæ, Videt humanum genus unde, & quo ceciderit, & dicit: Pereat dies in qua natus sum, & nox, in qua dictum est: Conceptus est homo.*

Apertè ergo confessus est infortuniorum omnium aggregatum à peccato originali promanare, & ex conceptione ceu scaturigine cunctarum miseriarum aquas erumpere. Denique, verbo uno divitiis se naufragum innuit, & in hoc infelicitatis mari ad scopulos extremæ
Serm.1. paupertatis projectum. Ut meritò dicat sanctus Petrus Chrysologus: *Qui vitiis vivit, sepelitur fama, perit gloria, crescit infamia.* Et unde corporis infirmitas oritur, si non à commisso
Lib. de Idolat. c.1 peccato?

Tertullianus peccati qualitates attentiùs expendens, voraginem salutis vocat. *Peccata sunt devoratoria salutis.* Non jam lubet nec vacat huc revocare priscorum ævum, & eventus referre tum sacros, tum profanos.

Mecum videatis (NN.) adolescentem illum, quàm in ætatis eâ parte alioquin amœnissima, non roseo colore vernans sit in facie, sed pallido, & mortuo similis dicatur, vultu exeso, exhaustis viribus, cruciatum sentit in renibus non tolerabilem, brachium ei rigēs, pes dolens, imò totum corpus adeò ut diu noctuque torqueatur miser. Astrologus est temporis, à quo dum recipit monita, prædicit ejus mutationes: gustum perdidit, & cibos abhorret stomachus. Si decumbit, lamentatur [illegible], cruciatur sensibiliter & languet. [illegible] præscripta non sufficit, [illegible] non cooperantur pharmaca, [illegible] & vix annos pubertatis attingens, [illegible] possit decrepitus senex. Negari non debet quod Philosophus asseruit, parvum [illegible] siquidem non morò nomine [illegible] sed reverâ in capite mundum [illegible]. Ad fulcra lignea [illegible] membris, quod tamen [illegible] privilegium in cadente illa ætate. Quàm mysti-
Tertul. ca est & insolita [illegible]? Unde orta est ista indispositio? à dissolutis ejus moribus & per-
Iob.4. versa vita. *Peccata [illegible] in salute.* Edictum Jobi: *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores & metunt eos.* [illegible] D.
[illegible] Chrysostomus. *[illegible] in scelere, qui non innumerabilibus [illegible].*

Et quæ possit [illegible] tristius naufragium [illegible] omnium spiritualium [illegible] Et tamen perditus [illegible] dictum, [illegible] mille [illegible] adornata. Et hoc sancto Petro Apostolo persuasum aliquando voluit Salvator. Apostolus ille videns Magistrum [illegible] ad lavandos ejus pedes, obstupuit, seque reverenter humi-
Ioan.13. liians, impedire conatus est. *Domine, tu mihi la-*
Hom.69. in Ioan. c.31. *vas pedes?* Ubi notat Chrysostomus; *Quod non paruit; amoris fuit & reverentiæ argumentum,*
P.2.c.54 quasi ita vellet inferre, subdit Ludolphus Carthus. *Tu Dominus, ego servus: Tu Deus, ego homo: Tu Creator, ego creatura; & tu mihi misero, pauperrimo, humillimo piscatori lavas pedes sordidos, & infimum in corpore membrum manibus his, quibus cæcis oculos aperuisti, leprosos mundâsti, mortuos suscitâsti, vis lavare mihi*

 pedes

pedes peccatori; tu qui es Filius Dei? Hoc indecens est & nullo modo sustinendum. Non lavabis mihi pedes in æternum. Notate Salvatoris responsum: *Si non lavero tibi pedes, non habebis partem mecũ.* Quid agis, Salvator bone? *Beneficium nõ confertur in invitum?* Ah Petre! (ait Christus) nescis forsan quanta secutura sint mala si à te nunc fero repulsam, quæ vix umbram quidem habere peccati videatur, cùm procedat non à voluntate rebelli & perversa, sed reverentiali potiùs & humili inclinatione; error hic tibi exitialis erit: dictum est satis: *Non habebis partem mecum.* Gratiam meam perdes & Apostolatum: non erit pastor gregis, neque Ecclesiæ meæ Pontifex summus: tollentur à te bona spiritualia: excluderis à gloria & æterna beatitudine: sic ut ob unicam noxam passurus sit naufragium, & navis animæ tuæ onusta bonorum operum mercibus raptanda in æternæ damnationis profundum. Quomodò (subinterrogat sanctus Pater Basilius) ex unico delicto exterminium? Unica culpa erit tot ærumnarum origo? *Nunquid ex omnibus rectè factis, si unum aliquid alicui tantum abfuerit, is propterea salutem non adipiscatur? Vbi una tantùm in re ex reverentia potiùs, quàm ex negligentia, visus est ab obedientia discedere, propter hoc ipsum tantùm ei dicitur: Nisi lavero te, non habebis partem mecum.*

L. Invito ff. de re. in l. nec emere c. de jur. delib.

In Reg. brev. inter. 32.

Undè sicut navis Evangelica propter unum solum peccatorem periclitabatur, ita anima nostra propter peccatum unicum, discrimen incurrit æternæ ruinæ. *Bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu.* Gigas totus in armis erat, solâ fronte nudatâ, & ideò vitam perdidit & victoriam. Quid tibi prodest, mi Christiane, scuto fidei armari, ne hæresis occumbas telis? Quid juvat oculis obducere modestiæ velum contra lascivas concupiscentias? quid munire pectus clypeo patientiæ, manum liberalitatis hastâ, cor malleo charitatis, os fræno jejunii, si non obtegas una frontem cassidе humilitatis? Anima nostra civitas est: sed quid ei proderunt Sacramentorum fortissima mœnia, quid Angelorum excubiæ, bonorum operum phalanges, & armatura virtutum? quid si quatuor fenestras habeat observatas pravis desideriis, si vel unica semper aperta sit vitiis? sola illa suffecerit ad ejus perditionem. Novus sis Alcides licet, & sex capita detrunces hydræ infernali, per quam peccatum intelligo, quasi nihil feceris, quamdiu septimum remanet superandum *Aut omnia, aut nullum.* Lex habet: *Nihil actum dicitur, quoties aliquid superest agendum.* Sequamur ergo consilium S. Gregorii, siquidem, ut fusè jam dictum est, *Mala quæ patimur, peccata nostra meruerunt. Auferamus malorum fontem, & omnia malorum sistent fluenta.* Ite in pace.

L. Fin. C. de hu quibus ut judi.

DOMINICA QVINTA POST EPIPHANIAM.

ARGUMENTUM.

Omnia sunt in mundo varia, mixta, & turbulenta. Non crescit felicitatis hic granum quòd à zizaniorum immixtione sit purum. Voluptas nulla sine dolore, ut sine spinis rosa non nascitur, neq; mel sine fellis amaritudine degustatur. Quidquid hum[illegible], variis agitatur vicibus, & continuis subjacet mutationibus.

THEMA.

Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
S. Matth. c. 13.

ACademici secum felicitatis bona & infelicitatis mala æquâ scientiæ trutinâ diu examinârunt, sitnè major humana felicitas, an infelicitas, dignitas, aut naturæ abjectio. Opinione laborantes hactenus assensionem cohibuerunt. Rationes utrimque discutiamus.

Magna Deus homini contulit beneficia, esse dedit cum lapidibus, vegetare cum plantis, sentire cum brutis, intelligere cum Angelis. Tribus animæ potentiis dotavit, videlicet memoria tenaci, ne collata cælitus beneficia facilè excidant: intellectu perspicaci, quo Deum Authorem omnis boni agnoscat: voluntate liberâ, quâ ad bonum se applicet, & à malo procul sequestret. Adstipulatur sanctus Pater Augustinus, dum ita loquitur: *Licet appellaris homo unus, tres tamen habes à Patre, & Filio, & Spiritu sancto concessas dignitates, id est intellectum, voluntatem & memoriam.* Hominem reverentur feræ, tributum rependunt plantæ, motu impulsæ petræ obediunt, citato fluxu accelerant flumina ad obsequendum, & ut canit Psalmista: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, & constituisti eum super opera manuum tuarum, Dando ei* (explicat Dionysius Carthu[sianus]) *potestatem* [illegible] *per ea, ut omnia sint ei subjecta.* Homo [illegible] creaturas omnes præeligitur qui sit to[tius] [illegible] versi Monarcha, Dei in terris [illegible] culorum Miraculum, Trimeg[istus] [illegible] *Magnum miraculum est homo.* [illegible] sic æstimet Abdala Sara[cenus] [illegible] *admirabilius.* Plotinus: [illegible] *ne.* D. Gregorius Pontifex: [illegible] *tura.* Plato: [illegible] Pythagoras denique: *Homo est* [illegible] *mortale.*

Verum quidem [illegible] mun[illegible] num, impurum est nu[illegible] nascitur homo & prius videt m[illegible] ginem quàm [illegible] Solis recreantem lucem: antè luctui datur, quàm gaudio: non respirat quin suspiret: nimio sibi comparat vitales auras, gemituum pretium pendens, & sic lachrymarum rore primos ætatis germinantis irrigat flores. Unde optimè olim Poëta.

Optima non nasci res est mortalibus agris. Theog. Poeta.

Crescente annorum computu, adaugetur etiam gravior cura; at verò ætate decrepita ærumnarum fit omnium aggregatum, nec antè à miseriis eripitur quàm defungens vita à morte ad anti-

T. 4. c. 2. de salut. docum.

Psalm. 8.

in Ps. 8.

[illegible] 3. c. 14 & 15.

antiquam omnium matrem revertitur, vix relictâ in vivis sui nominis umbrâ. Augustinus in persona propria communem hanc nostram miseriam ita deplorat: *Infelix homo quid sum? Abyssus tenebrosa, terra miseria, filius iræ, vas apertum in contumeliam, genitus per immunditiam, vivens in miseria, moriturus in angustia. Heu! miser quid sum? Heu! quid futurus sum? Vas sterquilinii concha putredinis, plenus fœtore & horrore, cæcus, pauper, nudus, plurimis necessitatibus subditus, ignorans introitum & exitum meum. Vita mea fragilis, vita caduca; vita quæ, quantò magis crescit, tantò magis decrescit; quantò magis procedit, tantò magis ad mortem accedit.* Breviter, neminem à communi hac clade natura exemit. *Alius damno afficitur & plangit, alius orbitate percussus luget, alius à Patria exulat ac mœret, redire cupit, intolerabilem peregrinationem reputans.* Quid ergo est homo? Aristot. delineat & respondet: *Fortunæ lusus.*

Tr.9.c.2. Soliloq.

S.Aug. in Milleloq. verb. trib. Apud Stobæum

Si quid ego sentiam, nunc proferre sit liberum, judicio meo, in mundi hujus agro vastissimo bonum semen comitantur zizania, & homini crescit utrumque, ut cùm metit grana, intersata inevitabiliter etiam sequantur zizania: nec umquam favores arrident, quin & adversa subeant & perterreant, ut proinde cum S. Prospero concludam: *Infelix nimis est prosperitate sua*, in tantum, ut miretur Evangelicus agricola: *Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania?* O munde, quàm fallax es, dum sub mentita sæpiùs dulcedine amaritudinem semper commisces, nec umquam mortalibus exteriùs rides, nisi ut magis interiùs crucies! *Quid est hoc seculum* (quærit beatus Alcuinus) *nisi miseria & velut umbra fugax, & seducens delectatio?* Hoc summatim ostendam ex præsenti Evangelio. Attendite.

PARS PRIMA.

GRanum in mundo non invenitur sine zizaniis, nec spica sine annata spina. De Diagora scribit Tullius cum Gallio: *Cùm tres filios athletas eodem die vincere, & victores coronari vidisset populusque gratulabundus flores undique in eum jacerent, in stadio spectante populo, in oculis & manibus filiorum animam efflavit præ lætitia.* Ecce flos & radix, spica & spina, granum & zizania, cùm filii in triumphis & lætitia, accidit triste infortunium patris: Patri gaudium in victoria filiorum, & prolibus mœror in obitu parentis; atque ita, ut major fuerit subortus dolor quàm brevis illa lætitia. Hinc loquitur Seneca: *Profectò felicitas tunc, cùm maximè delectat, extinguitur, nec multum loci habet. Itaque citò implet & tædio est, & post primum impetum marcet. Ita non potest quidem ulla esse eius substantia, quod venit transitivè, celerrimè in ipso usu sui periturum.*

Cic.l.1. Tusc. quæst.

Seneca l. de vita beata c.7.

Hunc sibi favorem ab Assuero petiit Regina Esther. *Si Regi placet, veniat & Aman tecum ad convivium, quod paravi.* Placuit invitatio: & postero manè adfuturum addixit. Ad Aman nuncium mittit, ut Reginæ favorem ei insinuaret. Gavisus ille hoc intellecto & ambitionis æstu accensus adeò intumuit, ut coram Aulicis nimio fastu cœperit jactare intolerantiùs: *Ego sum pransurus cum Rege & cum Regina.* Arroganter se prætulit omnibus, imò cum illis dedignatus est conversari & vel semel aspiceret, Superbiâ visus est sustentari, & exaltari ambitione, donec mutaretur fortuna, quæ blandâ spe vanum hominem altiùs evexit, ut inde magis deprimeret.

Esther 5.

Postridiè extructâ jam mensâ regalibus epulis assedit Rex, ad Regis dexteram Esther, & ad sinistram Aman. Locus iste honoratior, Aman, funesti eventus augurium est. In mensa Regis convivando grana felicitatis jam habes, sed ad sinistram residere malum omē est, quod nascentur zizania odii & persecutionum. Pleno jam convivio cœpit Esther de novo supplicare. Cui Assuerus Rex: *Quæ est* (ait) *petitio tua, ut detur tibi? & quid vis fieri? Etiamsi dimidiam Regni mei partem petieris, impetrabis.* Obsecro, mi Rex, & unicum hoc volo, ut Aman ille sceleratissimus & stirpis meæ infensus hostis, in patibulo pendeat, quod aliis erigendum curavit. *Appendite Aman in patibulo. Et suspensus est.* Ecce zizaniorum germen exortum *in medio tritici.* Amani Regales dapes infectæ mortis veneno. Et inde recordatus est, quia sub favorum hujus seculi floribus fotor malorum serpens lateret. Ex convivio collegit funestum prologum tragœdiæ secuturæ; & parùm cogitabat splendidum hoc epulum esse preambulum tam vicinæ & certæ mortis. Hoc mercedis granum quod suis servitoribus mundus pēdit. Hæc via est quâ citatis passibus multi ad interitum

tum currunt,& sic in miseriarum omnium profundissimam cadunt abyssũ. [Sanè numquam in Aman sævior, quam cum illum excipit cõvivio: inescat illum, ut capiat; impinguat illum, ut mactet.] Adest Rupertus Abbas: *Vt tradat ad supplicium, allicit ad edulium.* Et D. Ambrosius: *Rogat ad jucunditatem, cogit ad mortem: invitat ad prandium, & ferre vult ad sepulchrum: cibos promittit, tormenta irrogat: vina præfundit, venena suffundit.*

Did. Ponf. t. 1. l. 3. c. 9. de Elia & jejun. c. 14.

Credite (NN) in hisce inferioribus nil ita mellitum, quin amaritudinis non parum habeat immixtum. Jonathas filius Saulis Regis Philistinorũ castra, tunc & loci arduitate munitissima, & armatorum copiâ superba evertere aggressus est, totam noctẽ manu forti contra conflixit, prostratoq; Philistinorum ingenti numero victor triumphavit. Manè debilitato corpore & penè exhaustis viribus, ad umbram querc⁹ paululum subsedit: & in cælum suspiciens. Deo gratiam dicturus pro adepta victoria, apum examẽ in ramo vidit, favoq; mellis allectus, *Extendit summitatem virgæ quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis & convertit manum suã ad os suum.* O Deus bone! Quanta est hæc dulcedo! Sentio restaurari vires, & qui statim in mortis agone certabam, de novo jam reviviseo. Benedicta sit cæli clementia, eroq; pro singulari favore æternum gratus. Et ecce à castris subitò accessit miles, & ut aspexit, cœpit altum vociferari, Ohe! Quid hoc agis generosissime Princeps? An te latet generale edictum Patris tui Regis? sub pœna capitis omnibus edulium hoc die severè prohibuit; & sic primus transgrederis? Morte transgressionem hanc lues, & qui non timuisti rigorem legis, experieris sæviente ferro acerbitatem necis. O mi princeps serenissime! ex corde condoleo: unà cum grano dulcedinis contraxisti zizanium amaritudinis. O quàm sæva illa bonitas est & acerbus gustus, ubi multi cum Jonatha inter auratos mellis favos mulctantur vitâ. [Gustavi in summitate virgæ paululum mellis, & ecce morior.] Adnotat huj⁹ seculi scriptor: [Ubi vitam sperabat, mortẽ invenit, & in vitali ferculo lethale venenum hausit; & in mellis dulcedine, fellis amaritudinem agnovit. Quis non miretur, ceu potius lamẽtetur, Juvenem ante mellis esum insolenter exultantem, post esum mirabiliter deflentem?] Et Sanctus Ambrosius: *In exigua delectatione perpetua amaritudo est.*

1. Reg. 14.

Fr. Mĕd. in 1. Reg. ibid.

Qui in somnio libare visus dulcedinem mellis, sacchari &c. gustandæ aliquando amaritudinis credat præsagiũ, interprete Artemidoro. *Dulcis cibus amaritudinem tibi indicat.* Et inde putẽ ita dixisse Senecam: [Adeò sunt gaudia, ut sæpè initia tristitię futurę sint;] quia nemo gustaverit dulcia, quin & amara. Mel sine felle non datur, aut granum sine zizanijs. *Vnde ergo habet zizania?*

Artemid de interp. somnior.

Emblemate res fiet clarior: depinxerat aliquis Cupidinem lascivi amoris Deum, voluptatibus maximè allicientem, qui dextrâ rosam tenebat, sinistrâ piscem.

Altera sed manuum flores gerit, altera piscem. *Andr. Alciat.*

Flores aut rosæ, mundi delicias indicant; pisces autem angustias, quod intus pleni sint spinis & cordis puncturis. [illegible] est, inter voluptatum flores [illegible] num spinas. Ut meritò interroget Sanctus Pater Augustinus; *Poteris te convertere ad aliquam voluptatem, ubi spinas non senseris? In* [illegible] *piditate, quanta sunt spinæ! Amores turpes quantas molestias habent!*

in Ps. 93.

Delectata est Rachel in flore pulchritudinis, sed non sine spina sterilitatis. [illegible] datum est granum fœcunditatis, at nõ sine zizanio deformitatis. Cur pulchritudinem simul cum fœcunditate non conjunxit? *Quia Deus miscet prospera cum adversis.*

1 Raye aut. ar-bor vitæ in Gen. c. 15. n. 31. & 32.

Bona, fortunæq; hujus seculi, Rosæ comparantur, non ideò solùm, quia [illegible] Poeta:

Mitto Rosam, ut [illegible] *gaudia* [illegible]*,*
Manè orta in tenebris, languet [illegible]

Al Novar. in risu Sardon. c. 6.

Verum etiam quod [illegible] habeat spinam, quasi Rosa deliciarum [illegible] non possit sine mœroris spina. *Mundani gaudij Rosa insigne est, non ob brevitatem tantum, sed quia spinis circumsepitur.*

Quàm recreatur papilio ad candelæ flammã cùm toties circumvolitat ut lumen attingat, nec antè satiatur dulciter allectus splẽdoris decore, quàm ardore correptus crudeliter extinguatur. Unde Plautus Alcumenam Amphitrionis uxorem introducit ita loquentem: [Ita cuiq; comparatum est, ita Dijs placitum, ut voluptatem mœror comes consequatur.] Verè miserabilis papilio, cùm, propter apparentem solum pulchritudinem, delectamentum sibi morte comparat, & ubi lux recreat, ardore conflagrat, *Tunc apparuerunt & zizania.*

Plautus.

Invitat mundus grano voluptatis ineſcans, at inde magis anguſtiat zizanijs adverſitatum diſcrucians. Blanditijs arridet quidem exterius, intus tamen procella deſævit. Hinc Iſaias presbyter meretricis habitu mundum repræſentavit: [Mundus eſt meretrix, quæ deſiderio pulchritudinis ſuæ ad concupiſcendum trahit videntes eã qui autem particulariter ejus amore deceptus, ipſum fuerit amplexatus, à manibus ejus nõ poteſt evadere, donec ſpoliet eum, & cum expoliaverit eum omnibus, ejiciet eum de domo ſua.]

Iſa. presb. c. [illegible]. de contempt. mundi.

Nec facilè credendum, ſub coronato etiam capite granũ felicitatis collectum ſine infelicitatis lolio reperiri. Et in Regum agris ſuccreſcunt abũde afflictionũ zizania. Verũ hoc fatebimini ſi modo mentis aciem convertatis ad caliginẽ noctis fatalis, ubi Regi Balthaſari adeo opiparè apparatum eſt convivium, ut numquã ſplendidius potuiſſet. Convocati erant Regni proceres & quotquot venuſtiſſimę matronæ, ut forte celebriores fierent exequię, tragico funeſtæ noctis eventu. Aula Regalis amicta tapetib⁹ auro ſplẽdebat & margaritis: quidquid arte effici poterat quidquid pretio comparari, videri ab omnibus poterat, ſed non ſine maxima admiratione. Nihil dicam de columnis marmoreis in cælũ prominentibus nil de menſis ex ebore artificioſiſſimè elaboratis. Tanta erat odorum incenſorum ſuavitas & fragrantia, ut Arabia credi potuiſſet. Menſæ ſaporat[illegible] exquiſitiſſimis ornatæ ferculis, & hinc illinc mille circumſtantes pediſſequi, omnes obſequentiſſimi, varia quiſq; munia promptiſſimè obibant: fercula ferebant illi, reponebant [illegible], alii coram Majeſtate Regia dextre ventilabra agitabant. Quid addam de opſonijs delicatiſſimis & gratiſſima ſymphonia? Protrahitur convivium, iterantur tripudia, accẽdũtur lumina, eſtq; plena lætis clamoribus & jubilis aula, cum ecce tempus ut funeſtiſſimæ ſcenæ daretur initium; ſat enim luſum à ridente fortuna.

In medio granorum conſolationis uberrimæ manus apparuit, quæ tribus verbis ceu trib⁹ zizanijs *Manè Thecel Phares*, ſeminavit, jacturam Regni, perditionem Coronæ, & Regis interitũ prognoſticando. *Tunc & in eâdem horâ*, hoc eſt cũ ſic affluebat delicijs & ſplendide epulabatur, *facies Regis commutata eſt: cogitationes ejus côturbabant eum, & cõpages renũ ejus ſolvebantur*. Ecce naſcuntur zizania, inter gaudia luctus, inter concentus muſicos lamenta, & inter tot ſigna lætitiæ planctus. *Mane, Thecel, Phares.* Tu qui jã voluptati indulges, & ſcates divitijs; Rex ſuperbiſſime, hâc nocte morieris. Verũ eſt, in hortis roſæ naſcuntur inter ſpinas, ſed in hoc convivio inter mundanæ proſperitatis roſas, infelicitatis ſpinæ orientur. [Perpende mundi vanitatem, rerumq; humanarum commutationes, & quàm cito voluptas in mœrorem convertatur. Comedebant & bibebant opipare, lætitia geſtientes & ad oblectamenta ſeipſos excitantes, & repente nova quædam mœſtitia eos perturbavit.]

Dan. 5.

Hect. Pint. in c. 5. Dan.

Opportunè obſervat hic S. Joannes Chryſoſt. circa ſponſaliorum ceremonias, cum jam ſponſus & ſponſa in ſummis delicijs ſunt, in cõtractu apponi ſolẽt hujuſmodi conditiones aut cautelæ: Si contingat ſponſorum alterum mori ſine prolibus, aut certe proles moriãtur ante parentes, &c. Quorſũ iſta præcautio, quæ ad mœrorem provocat? *In ſponſalibus contractibus*, (verba ſunt S. Doctoris) *& Scripturis iſta con[illegible] ponuntur ut plurimum. Si alter nubentium ſine filiis deceſſerit; Si filij priusquam parentes moriantur: Si maſculus primogenitus obierit.* Ah! ad lætitiæ granum penetrat mortis zizanium, ut gaudium interturbetur vix inchoatum. Summatim ut dicam, mundus iſte non eſt florum ſeminarium, ſed campus in quo metenda quotidie adverſa & triſtia. *Tunc apparuerunt & zizania.*

S. Chryſ. hom. de Fide & Spiritu S.

Spiritu prophetico prædixit Elias, impiam Reginam Jezabel, quæ innocentẽ occiderat Naboth, perſecuta etiam Sanctos Prophetas, laniandam à canibus & devorandam in campo Jezrael. *Canes comedent Iezabel in campo Iezrael.* Quærit Abulenſis, quare Regina illa occidi debuerit à canibus in campo Jezrael; cur non in proprio palatio, in civitate, in platea aut in loco patenti, ubi videri ab omnibus poſſet, dum meritum ſubitura erat ſupplicium. Et ipſe reſpondet ideo factum, quia in campo illo amœniſſim⁹ erat hortus, quo Regina non raro divertebat ut tantiſper à gravioribus curis reſpirãs, liberius genio indulgeret recreata florum variâ pulchritudine, herbarum viriditate, avium cantu, arborum umbrâ & grato rivulorum ſuſurro. Hic delectari ſolita & jucundari: ſed in hoc ipſo campo dilaceranda erat à canibus, ut inter deliciarũ flores inveniret latitantem venenatum colubrum infortuniorum, & ex volucrũ ſuavi modulamine præſagium haberet latratus canum, ſciretquè in uno eodem campo colligi felicitatis granum & unà meti adverſitatis zizaniũ. [Illic erat hortus amœniſſimus (loquitur Toſtat. Abulẽſ.) in quo Regina maximè delectabatur: proinde ut genia-

3. Reg. 21.

Abulenſ. 3. Reg. 21.

nialis locus feralis efficitur, & ubi anima iucundissimè trahitur, ibi miserrimè exhalatur; & ubi voluptatis aucupia captantur, ibi mortis iacula infliguntur.] In maximos incidunt luctus, quibus nunc felicitatis aura favorabilis spirat; quia risus ille, amarissimi gemitus plerumque est omen. *Tunc apparuerunt & zizania.*

Verum hoc, in mundi hujus campo vastissimo, quando minùs expectamus, excrescere doloris zizanium; eoque suffocari voluptatis præsentis germinans granum. Si quando agrũ vidistis, & in eo spicas velut auro coruscantes, quæ versus terram pendulæ fertilitatem ostendunt: & quasi agricolis innuunt, ut ad messem tam copiosam se parent, exuberantem lætitiam. Intuetur agricola, & inenarrabili perfunditur gaudio, exultat interiùs & ex corde eructat: *Benedictus*, Deus qui hoc anno tam abundè compensat sterilitatem præteritam. Crastinâ die, favente cælo, colligam sudoris mei primos labores, & implebo horrea. Nocte conturbatur aër, suboritur grandis tempestas, grandine flagellantur spicæ, conteruntur segetes, perit messis, & sub inundanti diluvio grandinis sepelitur non modo granum, sed spes & lætitia agricolæ: & dum se divitem credit, subitò fit mendicus, non iam habens granaria onusta frumento, sed manus plenas vento. Ea est humana felicitas, quam bene depinxerat Aristoteles. *Homo est fortunæ lusus.* (*Aristotel.*)

Eam ob causam Isaias Propheta flori æquiparat, ubi sic ait: *Omnis gloria ejus quasi flos agri.* (*Isa.40.*) Florem contemplemur prodeuntem ex terræ sinu; vix natus est & fit parens suavissimi odoris, Nil in mundo pulchrius aut venustius umquam visum. At sub vesperum redeamus, & occidente iam sole intueamur, ut subitò languet, ut expallescit, ut perit omnis ejus decor, & odor evanescit. *Nondum enim à florum collectione domum reversi sumus* (scribit D. Basilius) *& ecce in ipsis adhuc manibus nostris constituti marcescunt.* (*S.Basi. hom.de Parad.*) Allusit Poëta, (*Ovvenus.*)

Quid lætare miser? nescis post gaudia vitæ
Perpetuos luctus mortis adesse tibi?

Flori aut vernanti rosæ Sanctus Thomas à Villa Nova felicitatem iuventæ virentis comparavit: *Vides puellam pulcherrimam & formosam, quasi nascentem rosam; expecta modicum, & videbis eam vetulam, rugis aratam, deformem, turpem, abominabilem. O puella! dic mihi, ubi est illa tua pulchritudo, venustas, decor & lepos? Vbi illa rubedo faciei, ille color albus, illi nitores vivi? ubi illa iucunditas, lætitia, gaudium, illa sensuum vivacitas? Exiccatum est fœnum & cecidit flos: Rosa illa pulcherrima cito emarcuit.* (*S.Thom. à Villa Nova in Dom.3. Advent.*) Verè felicitas misera, quæ vixdum nata expirat, & plangitur extincta.

Seianus auctoritatem habuit maximam apud Imperatorem Tiberium, adeo ut hic sine illo vivere non posse videretur. In mensa ad latus sedit & in eodem curru triumphali. Quidquid Imperator scribebat, subscribendum à Seiano. Mutua erat animorum confœderatio tanta, ut nemo non miraretur. Rexit Seianus per annos sedecim Tiberij imperium, & in tantum exaltatus est, ut Satrius & Pompeius cultum ei offerrent & humillima obsequia. Fortunam in manu habere videbatur. O falsam & volucrem fortunam! Qui fortunæ ludo, aut favoris auribus pervenit ad alta, non semel posteris calamitatis reliquit exempla, dum qui prospere aliquando volatu inscẽderat, casu miserabili præcipitatus est ad ima. Nihil minus Seiano evenit, cùm felicitatis pelagus navigans, Cæsaris indignationẽ incurrit, & maxima cum ignominia & dedecore vitam finivit. Coniectura iudicare potuisset serenitati tam diuturnæ subsecuturam eam tempestatem. Priùs honoratur à mundo, & pòst extremo afficitur supplicio, atque à prosperitatis throno excelso, effertur ad tumulum. Quàm verè id asserit Sinesius [Felicitas onus quoddam esse videtur plumbo gravius, quod ergo subvertit, qui id humeris imposuerit, nisi sane sit robustus. Fortuna læta, ut plumbũ quemvis deprimit.] (*Corn. Tacit.5.*)

Quid de Belisario addemus? Tàm piè dignitatis culmen ascendit, eoque elevatus, ut sub Imperatore Graciano cusa sit moneta hâc inscriptione, *Belisarius Romanorum decus.* Sed ecce in agro zizania: ab Imperatore repudiatur tandem ostiatum mendicare coactus, & pudore suffusus à transeuntibus humiliter petere, [Date obolum Belisario, & quem antea vidistis imperantem, nunc aspicitis mendicantem.] (*Georg. Cedr. apud. Cæs Bar.*) Itaque honoris adepti fastigium erat minantis calamitatis augurium. Quo alludens Titelmannus hæc scribit: [Verè non nisi vanitas est illa apparens eorum felicitas neque ullam habet stabilem durationẽ; sed quemadmodum gramen virens non diu suum virorem obtinet brevi exiccandum, ita & ipsi, qui nunc vivere & florere conspiciuntur, secundum seculum mundi hujus, brevi, & citius quàm quis credat, suo privabuntur virore.] (*Fr. Titelm. in Psal.30. v.2.*) Mundus felicitati nostræ exequias parat,

Quis fortunatior Martia apud Regem Dionysium? ob somniũ ipse tamen nocte habitũ postero manè mortis pœnã luit. Miseremini (NN.) & mecum infelicium mundanorum ærũnas & infortunia deplorate. O quàm certè misera mortalium conditio! Dominio subjacent sævæ nimiũ felicitatis: quo plus enim elevat; magis gravat; quo blandior apparet, eò durius cruciat. Verè dictum ab August. *Dulcedo hujus seculi ad tempus fauces indulcorat, sed in magnam amaritudinem postea convertetur.*

S. Aug. in ps. 124.

In ea felicitatis via gradiebatur Thomas Morus (Verum quidem est, quàm vana, jam satis inspexerat & norát, non æstimavit) quia noluit illi condescendere & annuere petitionibus Regis eò quod legi divinæ adversarentur & conscientiæ rectæ, zizania reperit & mortis sententiam accepit. Lætus itaq; & hilaris totus, quod ad mortis portum feliciter appulisset absq; animæ naufragio in procelloso hujus seculi mari, cignum imitatus, dulciter ita canere cœpit.

Labat. 1. 2. Arest.

Inveni portum, spes & fortuna valete:
Sat me lusistis, ludite nunc alios.
In porto son, speme è fortuna addio,
Schernite altrui, schernite assai son' io,

Si Astrologus ego sim & ascensum videam in linea humanæ prosperitatis, malum id omen existimem, sequendo doctrinam Hippocratis in Aphorismo sic adaptato. *Habitus exercitatorum qui ad summum bonitatis attingunt, periculosi, si in extremo constituerint: neq; enim possunt in eodem permanere neque quiescere; cum vero non quiescant, neque possint proficere in melius, reliquum est ut decidant in deterius.* In culmine felicitatis tã elevati sunt, ut altius erigi non possint, atque in eo statu difficilè retinentur. Quid ergo? *Reliquum est ut decidant in deterius.* Necesse est ut miserandis pateant ruinis: & sic experiuntur quomodo in hoc mundo bonum semen semper comitentur zizania, esseq; velut inevitabile fatum zizanijs interseri & illorum molestiam pati. *Venit inimicus homo & superseminavit zizania in medio tritici.*

Hippoc. l. 1. Aphor. 3.

Matt. 13.

Si ita est (NN.) gratior erit deinceps fortunæ adversitas quàm blandus favor; & plus me terrebit prosperitas quàm sæva tẽpestas. Bene monet Theodorus Abbas: *Facilius quis lædi potest prosperis quàm adversis.* Venerand⁹ sẽper Elias sicco pede flumen Jordanis transgressus cũ Eliseo Discipulo, instantẽ discessum indicavit. Eliseus hoc intellecto contristatus est vehementer, lachrymis mixtim & suspirijs dolorem ostendẽs. Miseret me tui, Discipule mi charissime, (inquit Elias) sensibilis affectus te affligit, ut video, sed luctui modum pone, & gratiam pete quacumq; velis, obtinebis. *Postula quod vis, ut faciã tibi, ãtequam tollar à te.* Hoc oblato favore recreatus est Eliseus, & dolore parum remisso hanc sibi gratiam imploravit. *Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus.* Ad quid tamen duplicem spiritum petit? An non jam ipsi sufficeret, ut Eliæ spiritus unus & simplex? Videamus (NN.) quid Eliseum moverit, ut duplicem spiritum rogaret, & fatebimur justam fuisse petitionem & meritò non contentum simplici spiritu, ut fuerat Elias. Ah! dixit Eliseus, unus non mihi sufficit. Ad resistẽdum mundi adversitatibus, fortunæ contrarijs ventis, & impiæ Jezabelis persecutionibus, facilè prævaluit unico spiritu Elias: at mihi resistẽdum est gratijs seculi & humanis favoribus, undiq; aliquando exhibendis, saltem à Naaman Syro, postquam suggessero modum, ut à lepra mundetur; ideo non satis, nec sufficit mihi spiritus simplex, sed duplici opus est: *Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus:* alioquin non subsistã & periculum metuo. [Sciebat Eliseus, Eliam inter labores vixisse, se inter favores virtutum: Eliam persecutionibus Achabi vexatum, se donationibus Naamani honorandum. Et quia intelligebat, duplo graviora certamina à prosperitate quàm ab adversitate, idcirco duplo majorem spiritum, quo illis resisteret, postulabat.] Existimabat ergo duplo se infeliciorem inter favores, quam fuerat Elias inter persecutiones quas ab Achab & Jezabel patiebatur; atq; ideo obsecravit: *Fiat in me duplex spiritus tuus.* Nec cum fallebat ista opinio, quia mundus est Python, aquã limpidam turbat alienæ felicitatis: & quanto altius *ad summum bonitatis attingit* in statu prospero, tanto profundius *decidit in deterius*, in calamitatis abyssum: & ecce subitò *apparuerunt & zizania.*

Theod. Abb. col. 6. c. 9. in Biblioth. vet. PP. P. 2. sec. 5

4 Reg. 2.

F. Mend. in l. Reg. t. 1. an. 3. proœ. lect. 10. n. 13.

Polycrates apud Historicos & opibus & omnigenã felicitate inclitus numquam in vita fortunam sibi adversã senserat. Die quodam curiositate impulsus, ut, quid sit infortuniũ, experiretur annulum incredibilis pretij sibiq; charissimum digito detraxit & projecit in mare. Videte quis hic fortunæ favor: piscis annulum absorpsit, captusq; à piscatoribus, casu venditus servo Polycratis, & in mensa ejus appositus eodem die, quem ut Polycrates aperuit, annulum intus invenit, & sic illo casu nondum fortunæ duritiam

Valer. Max. l. 6. strab. l. 14. Hec. Pintus in Ezech. 6. 31.

ritiam experiri poterat, ut intendit. *Ad summum bonitatis attingebat. Reliquum est ut decidat in deterius.* Traditur inimicorum manibus, & ignominiosè suspensus, teterrimo mortis genere diem clausit. [Prospera ei cuncta successerant: annulum etiam pretiosissimum data opera projecit in mare, ut aliquando adversa experiretur; eundem tamen paulò post in pisce ante se posito, qui annulum absorbuerat, invenit.] Posteà autem quid ? [Captus ab hostibus obscurata amissaque gloria & Regno, in crucem & patibulum actus fuit, cadaverque ejus objectum avibus canibusque dilaniandum ac devorandum.] Atque sic evidenter patuit, quàm verè dixerat Solon : *Nihil in mundo ex omni parte beatum.*

Ph. Diez. p.2. de cont. mundi.

Solon.

Credite (NN.) melius in hac vita miserum esse quàm felicem, quia miseriæ cùm primam habeant Syllaban *Mi*, facile convertuntur in mellis suavitatem: at verò felicitates, cùm sit prima syllaba *Fe*, citò in fel mutantur. *Fel absconditur sub mellis cortice.*

Anon. in Ryth. 13. Magna Bibl.

Homo tamen ita perditè amat fortunam secundam, ut si totam possideat, solus frui continuò velit : quam si vel semel adversam senserit, ultrò cum omnibus dividere cuperet.

Redemptor noster, præsentibus Apostolis reliquis, Petrum ad se vocavit, eique dignitatem Pontificiam contulit, & datis clavibus plenariam auctoritatem, Pastorem gregis sui constituendo, *Pasce oves meas.* Ad hæc verba Sanctus Joannes Chrysostomus : *Magna Christus Petro communicavit, & orbis terrarum curam demandavit.* Et Sanctus Ambrosius ait: *Sui velut Vicarium relinquebat.* Petrus se inclinans, gratanter acceptat oblatam dignitatem, & tacet.

Ioan. 21. S. Chrysost. in c. 21. Ioan. hom. 87.

Prosequitur discursum cum Petro Salvator, hæc subdens verba; *Cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas : cum autem senueris, alius cinget te, & ducet quò tu non vis, extendes manus tuas.* q. v. d. Petre, scire te velim, quod jam prædico, persecutiones te manent propter nomen meum, martyria & cruces, [Sicut ego pro te, ita & tu moriaris pro me. (inquit Ludolphus à Saxonia.) Sicut ego, tu in crucem ascende; tu eandem, quam ego, mortem patere.] Advertite mecum (NN.) Vix Petro indicaverat Christus adversitates futuras, & statim interrupit discursum, de Joanne interrogans: *Domine, hic autem quid?* Scire jam optem, cur Petrus à Christo petat de Joanne, statim ac audit prognosticari infortunia, martyrium & mortem. Quid hoc prætendit ? Fortassis ex tunc exequi volebat munus sibi commissum à Domino, de ovibus solicitè indagando & curando ? Respondet Ludolphus Carthusianus: *Postquam Petrus audierat se crucifigendum, voluit etiam agnoscere fratris exitum : ideò volebat eum in martyrio socium habere.*

D. Chrys. ubi supra.

Lud. Card. p. 2 c. 79.

Lud. ib. ubi supra.

Sed ut quid non dixerat: *Domine, hic autem quid?* Joannem solicitè curans, cùm jam reciperet dignitatem Pontificalem *Pasce oves meas?* Non videatur id mirum. Petrus cupiebat solus esse felicitatis possessor & dignitatis collatæ; sed in adversitate, in persecutionibus, in martyrio, petit à Christo Joannem dari consortem. Conceptus est Philippi Diez, verbis ex ipso dicam. [*Pasce oves meas.* Quibus verbis ei summi Pontificatus dignitatem tradidit, in qua nullum admittere socium Divus Petrus voluit. Quare tunc non dixit : Hic autem quid? At vero, cum dixit Dominus : Sequere me, scilicet per mortem, tunc interrogavit: Domine, hic autem quid ? Ex quo videtur in labore socios voluisse, non in dignitate.] Volebat solus esse in collectione granorum; sed in messe zizaniorum exigebat Joannis consortium.

Diez in Festo S. Ioann. Evang. conc. 1.

Qui infelices sunt, alienæ felicitatis volunt fieri participes, sed ne vel minimæ adversitatis. Salvator noster Hierosolymam petens, cum Discipulis conferebat de malis & persecutionibus in urbe ferendis: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & Filius hominis tradetur ad crucifigendum, flagellandum, &c.* Hæc illo dicente, accessit Zebedæi uxor cum filiis Jacobo & Joanne, beneficium postulans, ut dignaretur illos promovere, atque uni dare sedem ad dextram, alteri ad sinistram in Regno suo. Hac supplicatione tria obtinere laborat, ut bene advertit Ludolphus Carthusianus: [Tria autem petit, quæ desiderant matres filiis suis; quietem, cum dicit : Dic ut sedeant hi duo filii mei: honores, cum subdit ; unus ad dextram tuam & alius ad sinistram: divitias, cum addit, in Regno tuo] Adest Sanctus Joannes Chrysostomus & ait, Christum de duobus locutum cum Discipulis, de itione Hierosolymam ad subeundum passionem, persecutiones & flagella. Deinde de reditione in Regnum gloriæ, post Sanctam Resurrectionem. *Et tertia die resurget.* Immediatè post illa verba refert Matthæus: *Tunc accessit Mater adorans & petens. Tunc,* quando scilicet disse-

Matth. 20.

Ludolph. Carthus. p. 2. c. 21.

differebat de Resurrectione, de gloria & Regno, tunc petebat illa sedem filijs in gloria, non crucem in opprobrio: felicitatem in Regno, & non adversitatem Hierosolymæ. Non dicit; Dic, ut etiam mei filij ascendant Hierosolymam ad flagellandum & crucifigendum] sed bene; *Dic ut sedeant unus ad sinistram & alius ad dexteram in Regno tuo.* Participes fieri quærebant grani beatitudinis, sed partem nolebant in zizanijs infortuniorum. Quàm bene annotavit Chrysostomus: *Æstimo quòd hi fratres, cùm audissent Dominum de Passione ac Resurrectione sua prophetantem, cœperunt dicere intra se: Ecce Rex cælestis descendet ad Regna tartarea, ut Regem mortis destruat; cùm autem victoria fuerit consummata, quid aliud restat, nisi ut Regni gloria subsequatur.* Ad rem Ovidius,

D. Chrys. in c. 20. Matth.

Donec eris felix multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

At forte vestrûm aliquis dicat: Nunquid dari posset à Deo granum expurgatum & absque zizanijs? Ut quid dulcibus amara semper infundat? Responsum est à S. Augustino; *Si non misceret amaritudinem felicitatibus seculi, obliviscerentur ejus.* Verè equidem (NN.) si fortuna semper læta affulgeat, sine cura vivimus & quasi non haberemus salvandam animam, aut Deum futurum judicem, bona opera negligimus at si in agro illo sæpe crescat zizania mors subitanea superveniat, carcer premat aut persecutio statim ad Deum refugium, pietatis exercitium diu neglectum resumimus, votis & indictis iejunijs nos obligamus, de confessione seriò instituenda, de occasione mali vitanda firmiter deliberamus victuri imposterum ut Christiani, non more bestiarum ut hactenus. Serite interim granum eleemosynæ in favorem pauperum, ut meritorum fructum sine zizanijs colligatis.

D. Aug. in Psalm. 39.

PARS SECUNDA.

Aliud zizaniorum genus reperitur in bonorum terrenorum messe; magna videlicet eorum instabilitas neque umquam firmo consistunt gradu, estque granum quod putrescit brevissimo tempore & marcescit. [Quemadmodum herba (scribit Titelmannus) latis foliis pulchrè virentes ad tempus aliquantulum, brevi intereunt, ita illi (id est homines felices) breve decident ab omni ornatu suo, in quo nunc gloriantur. Quomodo enim exardescente sole, exardescit gramen, & decidit flos ejus; ita etiam dives marcescit in itineribus suis.] Cùm Deus Adamo dabat bonorum terrenorum dominium, eum constituens omnium possessorem, usus est hac verborum formulâ *Dominamini piscibus maris & volatilibus cæli, & universis animantibus quæ moventur super terram.* Quid faciunt addo minium pisces, quid volatilia, aut animantia sylvestria? Fortè per hoc innuit Deus, dominium labile esse ut pisces, volubile ut aves, & fugitivum ut indomitæ feræ. [Fors docere hoc Deus voluit, cùm hominem piscibus maris præfecit & cæli volatilibus, hi signatè hominis imperio subijciuntur ut à piscibus maris disceret, imperia fluctibus & amaritudinibus non caritura; à volucribus volaticas dignitates, Dignitas temporalis in hoc solùm firma, quòd numquam sistit, in hoc immobilis, quòd movetur semper.] Et quod idem sonat.

Fr. Titelm. in Psal. 36. n. 2.

Gen. 1.

Nov. in risu Sardis 14.

Altera stabilità non v'è nel mondo
Che l'istabilità che mai non manca.

Narrat Euangelista S. Lucas inimicus infernalem zizaniorum satorem elevâsse Filium Dei supra verticem montis, eique ostendisse omnia mundi hujus Regna, si vel semel flexo genu adorare voluisset. Observat tamen Sanctus pater Ambrosius modum, quo omnes mundi principatus diabolus monstravit, *Ostendit illi omnia Regna mundi in momento temporis.* Quomodo possit unico temporis momento ostendisse tot Regna, tot Provincias & Monarchias? Non hoc mirum, respondet Sanctus Pater, quia momentanea erant, adeoque tantum opus momento ut ostenderentur. *Bene in momento ostensa dicuntur, quia momentanea sunt.* Ecquid instabilius momento quod non durat neque permanet? *In momento temporis bene ostensa dicuntur, quia tam brevi tempore durant, ut ostensa magis quàm data dicantur.*

Luc. 4.

S. Amb. ib.

Fr. Tolet. in c. 4. Luc. annot. ibid.

Postquam ferialibus diebus laboraverat in Ægypto populus Israël, festis ad flumen Nili conducebatur, erantque ad manum instrumenta musica: rogati illorum aliqui, ut cantarent ad modulos urbis Hierusalem: *Hymnum cantate nobis de canticis Syon, sc.* excusabant renuentes & dicebant prohibitum canere sacros hymnos extra Patriã. *Quomodo cantabimus canticũ Domini in terra aliena?* Instrumenta musicalia suf-

Psal. 136.

suspendebāt, sedentes ipsi ad ripā Nili in tristes erumpebant luctus, dum recordabantur perditæ tranquillitatis, divitiarum & deliciarum abundantiæ. *Super flumina Babylonis, illic sedimus & flevimus, dum recordaremur tui Syon.* Notate quandonam recordati sint bonorum deperditorum, dum scilicet sedebant ad ripam fluminis: videbant enim currentis aquæ rapidissimum fluxum eumque continuum, & statim illis in mentem incidit talis conditionis esse bona illa, quæ reliquerant in Syon, ut aqua continuò est fluens, ita illa volubilia. Annotavit Sanctus Hieronymus: *Sicut flumen transit & aqua succedentes sibi venientes & recedentes pereunt, & iterum alia oriuntur & ipsa pereunt; ita & in hoc mundo quoad momentum aut ad aliquod tempus, aut ditamur, aut fortes sumus, aut pulchri, & post modicum transit sicut aqua, & perit.*

S. Hier. in Psalm. 136.

Hinc est quòd Herodes saltatrici levissimæ moribus, pro tripudio obtulerit medium Regnum. *Postula à me quod vis & dabo tibi, etiamsi dimidium Regni mei.* An aliud non suppetit quod pro saltatione illa levi retribuat? Lege præscriptum est ut in præmiis & laboribus *servetur qualitas & aqualitas.* Et cum tripudium aliud nihil sit quam actio transiens, & motus instabilis, non potuisset melius Herodes saltatrici satisfacere, quam instabilitate altera repariando. *Dabo tibi, etiamsi dimidium Regni mei.* Adest & subscribit D. Ambrosius. *Vide, quam bene seculares de secularibus judicent potestatibus, ut pro saltatione Regna donentur.*

Marc. 6.

S. Ambr.

Conquestus est de mundi hujus instabilitate Propheta Regius: *Infixus sum, ait, in limo profundi & non est substantia.* Quærunt multi Patres quid intellexerit Psalmista hoc verbo *substantia.* Sanctus Augustinus de divitiis explicat. *Et non sunt divitiæ.* Alius legit, *Et non sunt bona temporalia.* Ego nondum capio, sive in genere locutus sit David, sive in particulari de propria persona. Quomodò enim verum sit generice dictum, *Non sunt divitiæ: Non bona temporalia?* An fortassis divitiæ in mundo deficiunt aut bona fortunæ? Si verò de semetipso ita locutus sit, quomodò sic? an non Rex erat ditissimus & Regni ampli supremus, ac potentissimus Dominus? Faciliùs intelligetur ex Felice Pratensi, ubi legit: *Et non est stabile.* Accedit Genebrardus: *Non est locus, in quo firmiter possim premere vestigia, & pedibus consistere.* Intendit ergo dicere Psaltes: In divitiis & bonis his temporalibus nil firmum & stabile. [Res hujus vitæ (ait Sanctus Asterius) mutantur; & qui hodie clarus est & illustris, cras miseratione & ope dignus: qui in præsenti locuples & divitiis affluens, paulò post egere vixque domi panem ad victum habere deprehenditur.]

Psal. 68.

S. Aug. ibi. Michael à Bononia in Psalm. 136.

Felix Pratens. Genebrar.

S. Asterius homil. de œcon. iniq.

Romulus æternâ memoriâ dignus pro ædificatione almæ civitatis Romæ, quæ caput est mundi, & pro tot obtentis victoriis, ut gloriam nominis exprimeret, fieri curavit lanceam, in cujus summitate affixus penderet fasciculus fœni. Quid fœno cum gloria? Dionysius Carthusianus de fœno dicit: [Hodie floret, & cras marcescet. Post ortum suum citò arescit, & desiccatur.] Ita sentiebat de heroicis factis Romulus, ac si diceret:

Dionysius Carthus. in Psal. 36. 91. 71.

——— Quid gloria? Quid laus?
Quid fama est? Quid honor? Vox & opinio vulgi.
Omnia longa dies abolet, cum vivere cessas.
Omnia sic abeunt, ut lux cum sole recedit.

Fœnum omnes Ægyptiorum honores & dignitates, ut testis est Philo Hebræus: [Fuit & Ægyptiorum perampla magnificaq; potentia, sed nubis in morem præteriit ea felicitas.]

Philo Hebr.

Quid nisi fœnum Rhodiorum Colossus, Ægypti pyramides, Mausoleum Arthemisiæ, Templum Salomonis, structura Babylonica, Exercitus Xerxis, Assueri opes, Alexandri magnificentia, Victoriæ Cæsaris & Cyri regnum; [Cæsarum lata potentia, Principum dominationes, Prælatorum gloria, qui ante nos fuerunt, quò pervenere? Brevis lætitia, minor potentia, magna familia ac secularis pompa, quid profuere? hæc omnia tamquam umbræ, vestigium non habent, ac veluti navis fluctuantem aliquam celeriter transierunt.]

Henr. de Asca apud Dux. t. 2. verbo gloria inan.

Omni gandezza il tempo an fin resolve.
In vento, è fumo, è polve.

Fœnum humana felicitas, ut proptereà ab Ezechiele comparata sit navi, munitissimæ quidem, sed anchora destitutæ, sine quâ firmitatē habere non poterat nec unquam stabilitatem. *Meritò* (annotat hic S. Hieronymus) *anchoram amisit, ut inde innotesceret, eam felicitatem sic descriptam, instabilem omnino, fluctuantem & citò perituram.*

D. Hier. in Ezech.

Fœnum est juventus, asserit Nemesianus:

Non

Nemes. Eclog.

Non hoc semper erit: perdunt & gramina flores:
Perdit spina rosas, nec semper lilia candent:
Nec longum tenet uva comas, nec populus umbras.
Donum forma breve est, nec se tibi commodat annus.

Fœnum pulchritudo & blanda vultus muliebris forma, inanis gloriæ fomentum, sanctitatis fascinum & perfectionis incantamentum. Dicat Theocritus:

Theocr. Idyl. 28.

Et rosa pulchra est & tempus eam tabefacit,
Et viola pulchra est in vere, & statim senescit.
Candidum est lilium, tabescit verò cum decidit.
Et forma [illegible] pulchra est, sed brevi tempore [illegible].

[illegible] Alexandri magnanimitas. Testatum [illegible] epitaphio in lapide sepulchrali.

En [illegible] mundum certamine vici.
[illegible] Alexander, vincor & ipse brevi.
Omne [illegible] Regnum, cunctis dominabar in orbe,
[illegible] non teneor, nec mihi Regna valent.
Reges [illegible] me mors durissima sternit;
Omnia [illegible] mactor at ipse miser.

Aut certè (ut referunt alii) miseriarum tumulo reclusa est omnis ejus felicitas.

Aspice me miserum corpus, cui cuncta favebant,
Nunc brevis in stricto me tenet urna loco.

O quanta est humanæ dignitatis fallacia! quanta fugacitas! En hîc ferarum domitor, terror hostilis exercitus, Orientis monarcham quàm citò extinguitur, & ætate florentissima; O fluxa seculi felicitas! melius bracteatam prosperitatem oculis exprimam quàm linguâ: citius ubertim lachrimis, quam calamo & atramento.

Dixisse cum Petro Cellensi sufficiat. [Currit, fluit, fugit, labitur & evanescit, quidquid umquam habere potest mundanus usus.] Spernamus igitur ficta & vana fortunæ bona, cum non nisi vera sint animæ mala. Quisquis divitias æstimat, supra caput exaltando, illarum pondere ad ima deprimetur: at si pedibus conculcat, gradum sibi sternit ad gloriam. [Quid suavius? Quid gloriosius (petit Sanctus Aelredus) quàm mundo contempto, mundo se cernere celsiorem; ac in bonæ conscientiæ vertice consistentem, totum mundum habere sub pedibus?] Ut quid ergo tam avidè insudas accumulandis ejusmodi granis, cùm non habeantur hic nisi zizania? Hortor, ô Christiane! & hoc opportunè consilium sequere. *Despice quæ pereunt, fugitiva gaudia vitæ.* Ite in pace.

S. Petr. Cellens. c.5.

S. Aelred. Abb. c.7. specu. char.

D. Columb.

DO-

DOMINICA SEXTA POST EPIPHANIAM.

ARGUMENTUM.

Homo vel minima tenetur vitare: quæ enim levia videntur, dum vires imminuunt, ad majora disponunt; &, quæ sigillatim parvi momenti, conjuncta intolerandi sunt ponderis. Cavendum solicitè à peccatis etiam venialibus, ne, dum indies consuetudine excrescunt, ad gravia pertrahant, & sic non raró mortalibus magna aperta sit janua.

THEMA.

Simile est Regnum cælorum grano sinapis, quod minimum quidem est omnibus seminibus; cum autem creverit, factum est maius omnibus oleribus.

S. Matth, cap. 13.

[Publ. Sirus.]

PEritus ille Scriptor Publicus Sirus, ut eos de incuria argueret, qui defectus exiguos & leves non curant, utile hoc omnibus monitum scripto reliquit: *Inimicum quãvis humilem, docti est metuere* Hominis pruden tis factum est, timere, & timendo hostem cavere, quantumvis sit imbecillus & debilis. Huc facit Emblema, cui inscriptum: *A minimus est timendum.* Nec alia dari possit hujus ratio, quàm quod *minima non minimè nocent.* Ad rem nostram solitus dicere Theon Abbas: *Scientibus perfectionis bonum, etiam minimarum rerum multitudo gravissima est* Et, si bene recordamini, accommodè scripsit Poeta:

[Alciat. Embl. 168.]

[Labat. t.1. verb. peccat. Thren. Abb.]

[Ovidius.]

Parva necat morsu spatiosum vipera taurum.
A cane non magno sæpè tenetur aper.

[1.Cor 5. Raban. Maur. ibid. Eccles. 9. L.Scio. ff. in inst. rest. c. ad]

Et si à prophanis scriptis ad sacra eamus, evidentior erit veritas. *Modicum fermentum totam massam corrumpit,* hoc est, explicat Rabanus, *omnem massam farine conspersam corrumpit, & ad suum acorem trahit.* Nonne clarè satis insinuat Ecclesiasticus, dicens: *Qui spernit modica, paulatim decidit?* Ut proinde mirari satis non possim ita temerè dictum: *De minimus non est curandum.* An non sæpè sæpius experientia docuit ex fuso fieri lanceam, è palea trabem, & à formica minima perterreri elephantem? Quis nescit à Remora, quantumvis exigua sit, retineri in cursu permagnam navim? Lapillo in terram dejicitur ingens Statua Nabuchodonosoris. Scintilla inextinguibile parit incendium, ut advertit Sanctus Valerianus Episcopus: Scintilla, quamvis parva, flammas evomit, & ex nihilo exorta, magna frequenter movet incendia.] Et addit Ovidius:

[nost. de reb. Eccl. non alien. Basil. Ponte Dom. 2. Quadrag. Plin. Nat. hist. l.18. c.2. Dan. 2. D. Valer. Ep. Ovidius.]

Vt panè extinctum cinerem, si sulphure tangas,
Vivet, & ex minimo maximus ignis erit.

Subdit Sanctus Adelhelmus:

[S. Adelhelm in Biblioth. vet. PP. t. 8.]

Parva mihi primo constant exordia vitæ;
Sed gracilis grandes soleo prosternere letho;
Nam saltus nemorũ densos, pariterque fruteta,
Piniferosque simul montes cum molibus altos,
Truxque, rapaxque, feroxq; sub æthere spargo:
Et minor existens, gracili quam corpore cynips.

Ex solo fructu arboris vetitæ ab Eva decerpto, nunquid toti mundo exitium, sicut ex projecto tribus Deabus discordiæ pomo secutum est Troiæ excidium?

[Matth. 13.]

Deus bone! Possitnè dari minutius aliquid Sinapis grano? *Minimum quidem est omnibus seminibus* Seratur modò, brevi præter modum excrescet. *Cum autem creverit, factum est majus omni-*

omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli habitent in ramis eius.

Scio quidem ab Interpretibus sacris granum istud multifariam intelligi. Ludolphus Ecclesiam esse interpretatur, Paulus de Palatio Virginem Beatissimam & Dei servos, Hilarius & Gregorius Verbum incarnatum, Augustinus fidem, Theodoret. doctrinã Evangelicam; Chrysostomus cum Hieronymo Verbum Dei. At si illorũ & vestrâ veniâ liceat, ad animarum profectum, per granum dictum, hodie peccatum veniale repræsentabo, quod etiam licet exiguum sit, si tamen satum frequens agat radices, mirandum in modum citò excrescit. *Cum autem creverit factum est maius omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli habitent in ramis eius.* Etsi leve sit, ad grave & mortale disponit, ideoq; timendum & solicitè cavendum. *Qui peccata minima devitare negligit* (monet S. Gregorius) *à statu iustitiæ non quidem repentè, sed partibus totus cadit. Admonendi sunt qui in minimis frequenter excedunt: quia nonnumquam in parva deterius, quam in maiori culpa peccatur. Vnde fit plerumque, ut mens assueta malu levibus, nec graviora perhorrescat; & tanto in maioribus contemnat pertimescere, quanto in minimis didicit non timendo peccare.* Videndum hoc in præsenti discursu breviter: attendite & favete.

Paul. de Palat. Hilarius. Gregor. August. Theodor. Chrysost. Hieron. Matth. 13. D. Greg. 3 part. cura pastor. monit. 34.

PARS PRIMA.

Minimum quidem est granum sinapis omnibus seminibus; cum autem creverit, factum est, &c. Peccata venialia leves sunt infirmitates animæ: unde sicut interdum infirmitas corporis, quæ periculosa non reputatur, non raro ingravescit fitq; incurabilis; ita & infirmitates animæ quantumcumque fint parvæ, si dissimulentur, non raro insanabiles & mortiferæ fiunt. Scribit in Theologia morali Prædicator & Religioso habitu, & munere. Licet à peccato hoc, quia veniale est, non tam ingens impendeat periculum, quàm à mortali, & dictum sit tale, quòd de eo facilè speretur venia, neque occidat animam quemadmodum facit mortale, ideò sic dictum; tamen non parum etiam nocet; & quamvis animam non trucidet, lædit tamen, leviùs aut graviùs pro peccati malignitate. Si consideretur intra latitudinem suam, per se non privat Divina gratia, sed ad perdendam semper disponit; & cùm toties iteratur, aperit facillitatque ad mortale viam, non secus ac aqua guttatim per rimam penetrans, paulatim magis navim gravat ad submergendum.

Aug. Moresch. de monte Ilic. in Lever. anima de peccatis venial. lib. c. 1. §. 7.

Neque ab hac opinione recessit Beatus Simon de Cassia. [Multa, quæ venialia sunt ex genere, fiunt sæpè mortalia ex pessima intentione. Nemo autem de ipsorum levitate præsumat, quoniam deprimentia onera sæpè fiunt ex rebus levibus aggregatis. Et guttæ plurimæ sæpè conveniunt in torrentem, & transvadari nõ possunt sine periculo mortis, & levibus vulneribus iteratis intulerunt vivẽtibus certam mortem.]

B. Simon de Cassia l. 8. de vitiis c. 43.

Consentit Dionysius Carthusianus expressis his verbis: [Cum venialium culparum frequentia ad mortale disponat peccatum, verendum est valdè, quod tam negligenter & intimoratè agendo, in mortale sæpius ruamus. Hinc cum summa humilitate & ingenti solicitudine admonemur, ut non solum peccata criminalia caveamus, sed & parvas negligentias quotidiè, quasi venena diaboli respuamus.]

Dionys. Carthus.

Observatu dignum est, nec silentio prætereundum, quod Monachis inculcavit Cæsarius Arelatensis. [Quo modo navis, posteaquam pelagi fluctus evaserit, si in portu destituta fuerit de minutissimis guttis impletur & mergitur; sic & Monachus, devictis & superatis seculi tẽpestatibus, & mundi hujus, quasi periculosis fluctibus, cum ad portum monasterii venerit, si minuta, & quotidiana peccata de animæ suæ sentina exhaurire neglexerit, in ipso portu naufragii discrimen incurrit.]

D. Cæsar. Arelat. Homil. 3.

Solus hic sufficeret sanctus Pater Augustinus, & Doctrinam ejus præ cæteris venerari par est. *Nolite* (inquit ipse) *contemnere venialia, eò quod minuta sunt; sed timete, eò quod plura sunt plerumque enim bestiæ minutæ nocent. Numquid minutissima sunt grana arenæ? si in navim mittantur, mergunt illam, ut pereat. Quam minutæ sunt pluviæ guttæ, nonne flumina implent, & domos dejiciunt? Timenda est ergo ruina multitudinis, etsi non magnitudinis.*

S. Aug. de decem cordis. Et Ambr. spira ad contam. consc. f. 1. col. 2. concl. 1.

Idem sanctus Pater appositè novum hic dubium excitat. Locutus itaq; de peccatis venialibus, ait: *Multa levia faciunt unum grave.* Cui doctrinæ contrarii mihi videntur omnes Theologi: quia in æquilibrio ponantur, una parte cuncta venialia præterita, præsentia, futura & possibilia; altera verò peccatũ unum mortale, hoc indubiè præponderabit. Quo igitur fundamento dixisse potuit Theologorum Coriphæus: *Levia multa faciunt unum grave?* Et sentẽtiam à paritate indispositionum corporis confirmat: illæ enim, quantumvis sint leves & corrigibiles, graves fieri possunt & incurabiles.

S. Aug. tract. in c. 1. Ioan.

Dire-

D.Tho. 2.p.q. 88. a.3.& 4.

Directè opposita hic videtur doctrina Sancti Thomæ Doctoris Angelici; asserit enim: *Veniale & mortale differunt sicut finitum & infinitum.* Si finitum non possit reddi infinitum, quomodo veniale unicum, quod peccatum finitum est, fiet mortale quod est infinitum? Cui ergo credendum hic; Sancto Augustino, an Divo, Thomæ? Unus Theologorum est princeps, alter inter Doctores Aquila æstimatur. Utrique assentiendum; eâ tamen distinctione, ut *multa levia fieri unum grave integraliter* neget Angelicus Doctor: quia levia etiamsi plurima numquam pertigerint ad gravitatem peccati mortalis. At verò Augustinus intelligit, *multa levia fieri unum grave, non integraliter,* sed *dispositivè,* id est: Multa peccata venialia, si neglecta sint & sæpius iterata, ad mortale disponunt: unde multoties experimur è grano sinapis minutissimæ culpæ excrescere abominandam arborem lethalis offensæ. Hic verus est sensus, in quo cum Sancto Patre Augustino convenit Doctor Angelicus, ita verba exponens: *Non quod multa venialia faciunt unum mortale; sed quia, si contemnantur disponunt ad lapsum peccati mortalis.* Accedit Cajetanus sic expresse confirmans: [Peccans in eo quod consuevit non subjicere voluntatem suam debito ordini in minoribus, disponitur tamquam removendo prohibens ad hoc quod non subjiciat eam debito ordini etiam in majoribus.] Atque ita quod est peccatum [secundum quid & præter legem, fit peccatum simpliciter, & contra legem.]

D.Tho. ubi suprà. Caiet. ibid.

Mellifluus Doctor de peccato veniali disserens, sententiam protulit non parum etiam intellectu difficilem. Attendite, obsecro: *Veniales culpas nemo contemnat: impossibile est cum eis salvari.* Nescio quomodò hoc verum, & quis intelligat, siquidem *Veniale est illud, de quo facile venia habetur.* Ratio evidens est petita à Divo Thoma, quia *per veniale non avertitur mens à Deo, sed retardatur affectus hominis, ne promptè feratur in Deum.* Quem ergo Bernardus intendit dicens: *Cum veniali impossibile est salvari?* Si *cum mortali* dixisset, facilè assentiremur.

S.Bern. in cœna Dom. Dur. l. 2 d.42 q.6. n.10. D. Tho 3.p q 87. a.2.

Videamus an ex Evangelio Sancti Joannis haberi poterit lumen aliquod ad clariorem intelligentiam. Quando renuit Sanctus Petrus, noluitque permittere sibi pedes lavari, dicens: *Non lavabis mihi pedes in æternum;* Dominus respondit: *Si non lavero tibi pedes, non habebis partem mecum, id est, in beatitudine,* ait Ludulphus Carthusianus. q. v. d. Ni permiseris lavari pedes, non est quòd speres mecum habere partem in æterna beatitudine; non salvaberis. Sed quid tam sordidum & enorme habere poterat in pedibus, ut propterea excluderetur à gloria? Per immunditiam in pedibus (ait Albertus Patavinus) intelligebat Christus peccata venialia. [Qui lotus est à Baptismo non indiget nisi ut pedes lavet, id est, animæ extremos affectus à pulvere venialium.] Non potuisset ergo salvari Petrus ob ista venialia? Hoc est, quod dictum à D. Bernardo: *Impossibile est cum venialibus salvari,* sic ut locus ille sacræ Scripturæ de Sancto Petro, non solum non tollat dubium, sed confirmet magis, & augeat difficultatem, ut proinde hic in me dictum cadat:

Ioan. 13. Ludolph. Cart. ibid. Alb. Patav. ser. 5 major hebd.

Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim.

Ad dissolvendum hunc nodum Gordium in Sacra Pagina, nil melius, quàm ut ad doctrinam S Augustini refugiamus. Intendit itaque Christus Petro suadere ne leviter sperneret immunditiam pedum, per quam intelligebat peccata venialia, quia aperiunt viam ad mortalia quæ impediunt habere cum Deo partem in beatitudine, redduntq; impossibile consequi salutem. Ut proinde meritò D Bernardus affirmet: *Impossibile est cum eis salvari.* Audire iterum lubet loquentem Augustinum: *Non negligamus nostra peccata, minuta sint, sed multa: fluctus unus validus irruens obruit navim, minaturque naufragium.* Et quis neget id verum quòd *multa pauca faciunt unum satis?*

D. Aug. l. de Cant. nov. c.2.q.4. L. Iustit. e de prob.

Sponsa, ut erat vineæ suæ amantissima, hortum ingreditur, videtque multis in locis vulpeculas rosisse & vineam devenustasse. Hortulanum accersit, jubetque statim laqueos extendi capiendis nocivis istis animalculis, ne brevi tempore tota vinea defloretur & pereat. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Quasi dicat, ne nostræ, quod aliorum vineis, accidat, parvulas vulpes diligenter abigite, aut, studiosè apprehendite: pestilenti namque ore arrodunt pampinos, corrumpunt flores, fascinant fructus. Profectò, Sponsa, meliùs erga vineam affectum ostenderes, si vulpes jam adultas grandesque capi imperares; illæ enim corrumpunt & devastant in horto quæcumque obvia. Non, inquit ipsa, non; *vulpes parvulas,* dico, istæ *demoliuntur vineas.* *A quibus metuit Sponsa? à parvis vulpibus. Quæ porrò vulpes istæ sunt?* Respondet Ægidius Colomna Hæreticos

Cant. 3. Aloys. Legion.

Ægid. Colom. in Cant. reticos intelligi.[Quia quando Hæretici incipiunt pullulare, & ſunt parvuli, tunc capiendi, id eſt, ſunt convincendi per doctrinam ſanam: quia poſtquam confirmati ſunt in errore ſuo, non ita de facili convertuntur.]

Attamen dicit citatus Author Legionenſis, intelligi peccata venialia, quæ diaboli technæ ſunt quibus Religioſos ac integræ vitæ viros circumvenit; qui cùm ad graviora flagitia exhorreſcant, per minuta ſenſim obruere tentat, & in mortalia præcipitat.[Diabolus recti ſpecie decipiens, & in peccata levia, ac vix eo nomine digna, bonos, ſed non benè cautos viros inducens, eos in exitium tandem præcipitat: dumque ipſos imprudentes levioribus peccatis implicat, viam ſibi munit ad inferenda majora damna.] Viam dæmoni ſternunt, quâ ad animæ noſtræ Giſler. ibid. exp. 3. vineã ingreditur, occupat & malè tractat.[Iure optimo (dicit Giſlerius) parvularum meminiſſe vulpecularum, earum potiſſimùm, quæ juxta vineam naſcerentur, parvulorum ac venialium peccatorum, ab ijs potiſſimum tamquam à prima cauſa vinearum ac Religionum dependere demolitionem.] Quaſi velit inferre Spiritus Sanctus, quòd plus animæ noceant vulpeculæ multæ peccatorum venialium, *ſaltem diſpoſitivè*, quàm vulpes una major peccati mortalis. Capite ergo vulpeculas illas malignas & occidite, quia illæ ſufficiunt ad inficiendam vineam Lopez. ibi. animæ, ne ſperatum proferat fructum. *Capiendæ ſũt vulpes parvulæ, quæ demoliũtur vineã; quia non captæ creſcunt, & nocumenta ingerunt multa.* Solida ergo & ſana doctrina eſt Sancti Patris: *Levia multa faciunt unum grave.*

Pace tua, ſancte Pater, dixero, meliùs ſinapis naturam & qualitates expreſſiſſes dicendo: *Non multa levia, ſed unum leve facit unum grave.* Pro ſimilitudine faciet quod relatum eſt in Ge- Gen. 40. neſi: Menſæ aſſederat pharao, & cùm jam Panẽ frangeret, capillum in pane reperit & iratus erumpit: Qualis iſte panis? Quis fecit & appoſuit menſæ? Piſtor (aiunt) Regiæ Tuæ Majeſtatis. Vocetur ipſe. Tune confeciſti hunc panem? Vide bene, non fallor, capillus iniectus eſt. Apage ad carcerem, morte delictum hoc lues. Servi nequam in ſordibus enutriti, malè nati, malè creati, veſtro jam malo diſcetis quanta ſit adhibenda in obſequio Regis ſolertia & circumſpectio. Date potum. Adeſt pincerna, vinum in ſcypho offert, & caſu muſca inciderat. Quid hoc? iterum clamat: Siccinè aſſervatus eſt potus Regis? in pane capillus, in vino muſca? Inepti vos meliùs beſtijs ſerviatis quàm Regi. Itáne curatis quæ Regis ſunt? Non impunè id factum, juſtas dabitis pœnas. Trudantur in carcerem, nec ſub ullo prætextu audeat aliquis pro illorum libertate ſupplicare. Quid hoc (NN.) ut ita conturbatus ſit & indignatus Pharao pro capillo uno pro muſca? [Hoc communiter ſervis Prin- Oleaſt. ibid. cipum evenire ſolet (ſcribit Oleaſter) ut propter facilem cauſam detrudantur in carcerem, & unâ horâ perdant quod totâ vitâ ſuâ meruerunt. Varia & injuſta res Principis animus, & qui pro re minima hominem ſummè evehat, & pro nihilo deprimat.) Nunquid leve aliquid capillus, aut certè exigiua res eſt muſca? cauſa tamen ſunt cur gratia Regis exciderint, in carceres detruſi ſint, & alter mortis ſententiâ mulctatus. *Propter facilem cauſam*, pro tantillo, *unâ horâ perdunt, quod tota vita ſua meruerunt.* Muſca in carcerem deturbat & longùm detinet: capillus pani inſertus hominem ad mortis coëgit ſupplicium. Nimis delicatus & faſtidioſus Pharao ob leviſſimos defectus immodicâ efferbuit irâ, nobis tamen hinc Spiritus ſanctus utiliſſima inſtillat documenta, ut ſcilicet à defectibus etiam minimis caveamus, cum ex illis non rarò gravia pullulent mala. *Propter facilem cauſam.* (Ecce quid faciat venialis culpa) perditur Divina gratia, & conſequẽter omne acquiſitum meritum, cum diſſimulatis quotidiè venialibus facta eſt diſpoſitio, ut ad mortale deveneretur. *Vnum leve facit unum grave.*

Cùm degeret in ſolitudine populus Iſraeliticus, homo occurrit ligna minuta ſabbatho colligens ad ſtruendum ignem, quo ſe calefaceret. Videntes Iſraelitæ, in carcerem detrudi curârunt, & accuſaverunt apud Moyſem & Aaron. *Invenerunt hominem colligentem ligna Sabbathi* Num. 15. Et ut delicti meritas pœnas lueret, ad Deum recurrerunt pro mortis juſtæ ſententia, acceperũtque reſponſum: *Morte morietur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis turba.* Quomodò? tantillo delicto tam gravis ſit pœna? Hoccine mirum, lignorum aliquot fragmenta Sabbatho levare de terrâ? Si arborem aſcia dejeciſſet, aut horas integras die feſto laboraſſet, tantum & ampliùs meritus diceretur, & tranſeat. ſed quia ligni particulas colligit ad accendendum ignem neſcio, qua lege ſic condemnatus. Certum eſt (NN.) huiuſmodi lignorum collectio non erat peccatũ aut ſaltem vix veniale; quia tamen *unum leve*

facit

facit unum grave, dispositio fuisset, ut alias sibi licitum crederet, diem integrum laborare; atque hoc peccatum foret mortale, idque gravissimum. Justè ergo lapidatus est, *ne ex transgressione, ut sæpe fit, progrederetur*.

Fr. Med. 1. Reg. 3. n. 9. an. 2. sect. 1.

Mira videri possit, meo judicio, serenissimi Judææ Regis petitio, cum sic Deum orabat: *Custodi me Domine, ut pupillam oculi*. Utinam me Divina tua Majestas à peccato præservet eâ diligentiâ & solicitudine quâ custodit homo oculi pupillam. Scio cuilibet curæ esse, ut singula corporis membra conservet; cur igitur non æquè dixit: Custodi me ut caput, ut linguam, ut vultum, ut pectus aut ut aliam aliquam partem corporis? Ah! magna disparitas est, ait Propheta Regius: oculus ita delicatus est, ut etiam à minutissimis lædatur, puta crine, pulvere aut atomo, & non solum à grandioribus & gravioribus. Volebat ergo David sic Domino supplicare: Obsecro, Deus bone, ut me tuearis, nedum à magnis & gravioribus, ut sunt peccata mortalia, sed & à minimis atque levissimis, ut sunt venalia. *Est oculus nimis delicatus, cui non solum magna, sed etiam parva nocent*. Ideò sedulò monet Divus Ambrosius, ut intentis oculis omni studio subtilem pulverem culparum venialium excutiamus. *Ideò prospiciendum, ne quis pupillam pulvis erroris oblimet, aut nulla vexet festuca peccati*. Trepidat Sanctus Rex, ne à grano sinapis infelix arbor peccati mortalis excresceret, altè retinens, quia *Unum leve facit unum grave*.

Psal. 16. Labat. t. 1. verb. pecc. ven. D. Amb. in ps. 16.

Peccatum Evæ, quod fuit omnium generalissimum, unde creditis habuisse originem? è grano sinapis, ex actione aliqua, quæ vix materia sit culpæ venialis. Invidebat illis dæmon felicitatem, quâ in Paradiso terrestri Adam & Eva fruebantur.

Alcuin. Av l. 2. de P. O-rig. in Bi-blioth. vet. PP. T. 9.

Vidit ut iste novos homines in sede quieta
Ducere felicem nullo discrimine vitam
Subjectisque frui placida inter gaudia rebus:
Commovit subitum zeli sibi intus vaporem,
Excrevitque calens in sæva incendia livor.

Tortuosi serpentis pelle larvatus mille fluxibus & amplexibus stringit arboris vetitæ ramos, & blandis persuasionibus mulierem invitat ad transgressionem præcepti. Vide, Eva, quàm pulchri sunt fructus, ac si dicat: O si scires quam grati sint saporis & quantæ dulcedinis! Scio, cogereris fateri verum, te numquam sapidiores comedisse fructus nec suaviores. En ramus iste sponte inclinat & ad colligendum allicit. Non faciam (ait Eva;) Deus enim prohibuit ne tangerem, nolim hic Domini mei violare præceptum. *Præcepit nobis Deus, ne tangeremus*. Dicite vos, Sancti Patres, quia penitus ignoro, cur dixerit, Deum prohibuisse, ne tangeret. Sacram paginam revolvite, nullibi reperietis hujusmodi prohibitionem, *Ne tangas*: bene quidem, *Ne comedas*. O Deus! Eva numquam poterat loqui melius. Ad legisperitos hic recurrendum, ut clara sit propositæ difficultatis solutio. Fortassis vestrum nonnemò respondeat, dixisse *explicitè* quidem, *ne comedas*, sed *implicitè* insuper, *ne tangas*, juxta legem, quæ habet: *Tacitum idem operatur, quod expressum*; &, quod idem est, *Taciti & expressi idem est judicium*.

Gen. 3. L. Quid ff. si certum petatur.

Responsum hoc placet, sed magis adhuc Baldi vestri sententia, quæ plus ad rem nostram accommoda: *Cùm aliquid prohibetur, videtur omne illud esse prohibitum, per quod pervenitur ad illud*. Unde quia à tactu veniretur ad collectionem, & à collectione ad esum, prudenter est dictum. *Præcepit nobis, ne tangeremus*. Confirmari denuò possit aliâ lege: *Aliquo concessa, ea omnia intelliguntur concessa, sine quibus eo commodè uti non possumus*. Ita ut concessâ gratiâ, subintelligantur concessæ illæ omnes circumstantiæ, sine quibus commodè haberi non potest. Sic contrà (siquidem *Argumentum à contrarijs valet, quia oppositorum est eadem disciplina*) argumentabor in hunc modum. *Aliquo negato, ea omnia intelliguntur negata, cum quibus eo commode uti possimus*. Ea etiam est opinio Oleastri. [Pius Pater præcepit non tangere, licet scriptum non sit; ne contingeret edere. Solet Dominus vias ad peccandum ceu initia præcludere, ne contingat peccare.]

Bald. in l. Oratio 16 ff. de Sponsal. L. Verbo virtus ff. de verb. signif. leg. ff. de ali. leg. cum suis conc. L. 1. ff de iis qui sunt sui vel alie. jur §. 1. inf. eod. Oleast. in c. 3. Gen.

Nihilominus Abulensis existimat Deum non prohibuisse, ne tangerent, sed ne comederent. *Deus solum gustum prohibuit, non tactum*. Sic ut manum extendere & tangere, malum non foret, vel, ad summum, venale. Bene itaque serpenti responsum est: *Præcepit nobis Deus, ne tangeremus*. Quasi dicat Eva: si veniale peccatum hic committam tangendo, viam aperuero ad mortale gravissimum, comedendo, ut factum est. O maledictum sinapi, ex quo tam infelix est arbor! *Ideo nolebat tangere, ut magis elongaretur à gustu*, scribit Abulensis. Et ne fortè quis objiciat, *Dictum unius est dictum nullius*, ulterius confirmo: *Præcepit nobis Deus, ne tangeremus*. (interpretatur nostri temporis accuratissimus

Abulens. ibi c. 3. quæst. 5. L. Iusiur. c. de tes.

I. Haye ibi. Scriptor) [Ne fortè movendo manum, ut tangerent, deinde etiam glifcente apetitu ad edendum pomum procederent.] Aut, quia ut alij.

Subjiciunt epulis oculi venerabile lignum,
Inspiciuntq; dapes, contactuq; omnia fœgant.

Jobus patientiæ exemplar propositionem hanc scripsit, quæ in se quidem facilis apparet, redditur tamen intellectu difficilis, eò quod lectione varient Septuaginta. *Tygris periit, eo quod non haberet prædam* Septuaginta legunt, *Mirmicoleo*, alij *Formicoleo periit*. Quodnam hoc animal mediâ parte formicam referens, mediâ leonem? Quomodo in se admistum aliquid habeat quæ staturâ, proprietatibus & membrorum dispositionibus maximè disparia. De Centauris legisse memini, constare partim eos humanis membris, partim equinis: de Sirenibus referunt, superiori parte virgines videri, inferiori pisces: at verò animal esse quod mediâ ex parte leo, mediâ sit formica, incredibile videtur, nec putem hujusmodi repertum temporibus Jobi. Non tamen arbitror chimæram esse, cum apologicè describat S. Althelmus in suis Poeticis:

Iob 4. S. Odo Abb. Clun. l. 5. in Iob in Bibl. vet. PP. t. 10.

Dudum compositis ego nomen gesto fituris,
Ut leo, sic formica vocor sermone Pelasgo.

S. Althel in l. enig. pent. n. 2. in Bibl. vet. PP. T. 8.

Bene locutus est Job, neque potuisset melius cùm & nostro ævo adhuc reperiatur. Quid ista formica? Peccatum unum veniale, quod neglectum, paulatim, *Saltem dispositivè* fit leo ferocissimus, dico, peccatum mortale. Testis hic mihi S. Nilus: [Impetus cupididatum ab abjectissimis cogitationibus incipiunt, & formicarũ in morẽ sensim repunt; paulatim autem in eam crescunt magnitudinem, & cuilibet, non minus quam leones, timorem atq; periculum afferunt. Unum leve facit, &c.]

S. Nilus in Ascet.

Videte interim ne deterius eveniat; siquidem non rarò *Unum leve facit unum gravissimum.* Sanctus Præsul Augustinus in hæc verba Sancti Joannis Evangelistæ. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil,* narrat stupendum hunc casum. Catholicus disputabat cum Manichæo negante Deum esse omnium conditorem. Catholicus solidis rationibus Manichæum convincere satagebat, & cùm in fervore disputationis, casu musca circumvolitat, & Catholicum continuò infestat, jam in fronte mordet, nunc in ore, in oculis modo ac naribus, & quò plus abigere manibus nititur, eò crebrius revolat, ut affligat. Vidente Manichæo Catholicum irasci indigneq; ferre unius muscæ insolentiam, factus impatiens dixit: Muscam hanc vides, quã mihi molesta sit, credine possit productam à Deo, eumq; illius esse Authorem? Verba sunt D. Augustini; *Quia tædio affectus est à musca, & quia oderat eam, non ausus est dicere, Deus illas fecit, sed credo quia diabolus fecit muscas.* Optimè respondisti, inquit Hæreticus Manichæus, & verum est: *Deus non fecit muscas*, & concessa ista propositione, ulterius induxit ad assentiendum quod neq; cætera animalia forent à Deo producta; *Cum non esset major ratio de musca ac de ape, de serpente, leone, equo, vulpe, &c.* Atque hoc etiam admisso, eo usque deduxit, ut fateretur neque hominum, nec Angelorum Deum esse authorem; atq; ita concessis illis præmissis, coactus est Catholicus negare Deum creatorem animalium, hominum, Angelorum, cæli terræq., & ex perfecto Catholico factus est, propter muscam unicam, impius & perversus hæreticus. Quid muscâ vilius? Possitne tamen dari lapsus gravior quam in abominandam hanc hæresim? *Ita miser ille* (subdit Sanctus Pater) *qui tædium passus est à musca, musca factus est, quem diabolus possideret, qui est Princeps muscarum.* Atque hinc fit magis adhuc manifestum, & hoc verum: *Unum leve facit unum gravissimum.*

Ioan. 1. D. Aug. tract. 1. in Ioan.

Neque hic audiam, qui dicat: *Parum pro nihilo reputatur, & semper habetur*: Per experientiam enim contrarium evincitur. Quid enim in impresso volumine minutius puncto aut cõmate? Unum vix videatur, aliud indivisibile mathematicum dixeris. Ex puncto tamen hæresis oriri possit; & hâc, quid enormius? De facto ostendã. Assumamus ex Sacra Pagina Angeli verba quibus Marias alloquitur, cum venissent ad Christi sepulcrum: Salvete, mulieres, quem tam solicite quæritis? *Jesum Crucifixum?* Nolite expavescere, quinimo lætamini, quia dilectus vester quem in sepulchro non invenitis, gloriosè resurrexit jam factus immortalis. *Surrexit non est hic.* Optima sanè Angeli propositio, vera & Catholica. Si velitis, ostendo statim, quomodo ex unico pũcto sequatur aperta hæresis. Ponite pũctum medium inter *non* & *est*, & legite sic: *Surrexit non. Est hic*, hoc est, Christ⁹ nõ resurrexit, sed adhuc jacet in sepulchro, quod hæreticum est & fidei nostræ omninò repugnãs & destructivũ. *Si Christus nõ surrexisset, inanis esset fides nostra.* Itaque

Marc. 16. 1. Cor. 15.

quę si ex puncto, quod grano sinapis longè minutius est, & minimũ quid in libro, sequatur tãtus error, facile est conjicere, quod ex levissimis putà culpis venialibus, nascantur defect⁹ enormes, peccata mortalia & hæreses abominandæ. Eo dictum est, ni fallor, à S. Ephrem Syro. *Praceptores non solum elementorum scholaribus ostẽdunt figuras, sed & minima quaq; puncta, & distinctiones proponunt. Atq; sic oportet pralatum nihil quantumvis minimum, quod ad salutem pertineat, omittere.*

D. Aug. tract. 1. in Ioan. — D. Ephr. Syrus de vita Spirit. n. 36.

Hyperbolicè assertum quis putet, quod jam dicam, sed tamen re attentius inspectã, puram esse & simplicem veritatem fatebimini. *Vnum leve facit plura gravissima, & maxima, qua non* Atq; ea sunt peccata idololatriæ, de qua docet expresse Sanctus Thomas Aquin: *Gravissimum peccatum est; quia quantum est in se, facit alium Deum in mundo, minuens Principatum Divinum.* Prætereà demonstrat idololatriam esse principium, & esse finem cæterorum peccatorum, neque dari peccati genus aliquod, quod ab idololatria aliquando non traxerit originem. *Dicitur autem idololatria esse causa, initium & finis omnis peccati: quia non est aliquod genus peccati, quod interdum idololatria non producat, vel expresse inducendo per modum causa, vel occasionem prabendo per modum initij, vel per modum finis.* Dicite (NN.) Arbor illa infausta tamque perniciosa; quæ ramos in secunda mundi ætate tam variã specie, in tot Provincias & Regna extendit, unde habuit initium? à grano sinapis, à culpa levissima quæ vix ad materiam venialium pertingere videbatur. Legite, & in libro Sapientiæ invenietis, quomodo Pater extincto filio, unico suo solatio, cum jam diutius ferre acerbum dolorem non posset, ad mitigandum mandaverit fieri imaginem emortui nati. *Acerbo luctu dolẽs pater, cito sibi rapti filij fecit imaginem.* Bene quidem usq; modo, neq; malũ subesse possit, nisi affectus erga filium inordinatus, & immoderat⁹ dolor, idq; veniale dicatur: sed tamen dispositio fuit ad idololatriam, quia *Tanquam Deum colere cœpit, & constituit inter servos suos sacra & sacrificia. Deinde interveniente tempore, convalescente antiqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, & Tyrannorum imperio colebantur figmenta.*

D. Th. 2. 2. q. 94. a. 3. — Idem ib. ar. 4. in resp. ad 1. — Sap. 14. — Marc. 16. — Sap. ibid. — 1. Cor. 15.

Idem præstitisse referunt Ninum Assyriorum Regem Belo patri defuncto, ejusq; simulachrum erexisse, cui cultum deberent omnes, venerando & adorando in tantum, ut diabolus sub involucro hoc statim loqui cœperit, dareq; responsa ad interrogationes singulorum. Inde factum, ut imitati sint alij etiam Reges: atque ita. [*Vnum leve facit multa gravissima, & maxima qua non. Cum Ninus Rex Assyriorum fecerit fabricare statuam Beli patris sui, & fecerit ipsum ab omnibus venerari, in tantum quod diabolus intravit statuam & cœpit loqui & dare responsa in ea. Et sic omnes Reges fabricaverunt statuas filiis & patribus defunctis, in tantum quod idololatria diffusa & multiplicata fuit per totum mũdum.* Idcircò advertit Hippocrates. *Cum morbi inchoant, si quid movendum videtur, move.*

Viterb. lib. D. Anton. 1. p. t. 6. c. 2. amor. c. §. 2. Valentia in ps. 2. August. Triumph in Cant. B. M. q. 4 — Hipp. l. 2. Aphor. 24.

Ea dæmonis fallacia est, ut ad mortalia hominem permoveat, prius (quod ex Philosophis observat) dispositiones venialium introducit: ut catenam gravem collo injiciat, ante digitum tenui filo illaqueat. Dum satagit inducere ad peccandũ mortaliter in materia detractionis, proximũ lædendo graviter in honore, prius ad leviter maledicendũ instigat. Ut ad trãsgressionem operis præcepti impellat, antea ad negligẽdum quæ consilij sunt, invitat. Ut ab auditione Missæ festis diebus abstrahat, etiam ad non frequentandum Ecclesiam diebus ferialibus, tẽtat. Omni studio allaborat, ut unum istud non cures, quòd ex pio erga Deiparam affectu observare fideliter hactenus solitus, ut deinde ad violandum jejunia sub mortali præcepto, inclinet. Diabolicum hoc stratagema detexit Jacobus de Voragine, ubi sic ait: *Diabolus in tentando homines incipit à minimis ut procedat ad majora.* Eò deniq; omnis infernalis agricolæ labor & industria, ut semen culpæ venialis in cordis nostri fũdum jaciat, ex quo, successu temporis malignitate suã arborem peccati mortalis enutriat. *Tentationum diabolicarum initia fragilia sunt* (loquitur S. Isidorus.) *qua si non caveantur, sed per usum in consuetudinem transeant, in novissimis fortiter convalescunt, ita ut numquam aut cum difficultate vincantur.*

de summo bono.

Non temerè nimis standum proprijs viribus; quisquis nimium sibi fidit, plerumque decipitur. Hinc Dacrianus Abbas ad Odonem Monachum scribens, seriò hortatur; *Quantumlibet parva videantur vulnera; quia tamen nec cavent, ut ea suscipiant, nec postquam susceperint, debitam curam adhibent, omnino mortifera redduntur.* Hoc præcipuè illis contingit, qui post professionem status perfectionis, sibiipsis gigantes videntur & in sanctitate firmiter radi-

Dac. Ab. in speculo Monach. in bibl. vet. PP. T. 8.

radicati, quos diabolus per culpæ venialis tantillum paulatim abducit & in ima deturbat. [De quantumlibet celſo veſtigio (ait Richardus Victorinus) facilè poteſt in ima corrui, vel in profundum demergi.]

Richard Victor d. trad. inter hom. c.23.

Quare attendendum, quod obſervat Angelicus Doctor, cùm dictum de peccato veniali, illud eſſe diſpoſitionem ad mortale, bifariam poſſe intelligi: *Vel ut ſit cauſa diſpoſitiva ad effectum directè, vel indirectè.* Cauſa diſpoſitiva directè ad peccatum mortale eſt, exempli gratiâ, actus levis tendens ad libidinem, cui ſi acceſſerint plures & plures actus libidinoſi, ſenſim augetur iſta diſpoſitio, eò ut pertingatur ad commiſſionem actus ceu peccati mortalis ſimilis diſpoſitioni *ſecundum ſpeciem.* Unde diabolus cum te videt addictum ſuperbiæ, terminum directum ut medium aſſumit, putà ob oculos ponendo, ſi nobilis ſis, ſanguinis tui nobilitatem; ſi in dignitate conſtitutus, præ cæteris eminentiam; ſi dives, quod non tibi opus ſit aliorum auxilio: ſi virtuoſus, quod nulli cedere debeas, parem in ſanctitate non admittendo; atque illâ viâ ad ſuperbiæ lapſum pertrahit, utendo pro cauſa diſpoſitiva directè, opinione iſtâ inordinatâ, quam de te ipſe concipis.

D. Th. 1. 2. q. 88. art. 3.

Quod ad cauſam diſpoſitivam indirectè attinet, illa eſt, quæ *movet removendo prohibens.* ut v. g. columna, dum ſuſtinet templum, prohibet ne cadat. Sampſon amplexu & fortitudine inſolitâ ſibi ingenitâ columnas de loco movit, ſicq; fuit cauſa, *tamquam removendo prohibens*, quod templum ſit collapſum, *Cõcuſſiſque fortiter columnis cecidit domus.* Quomodo aggreditur dæmon, ut quempiam in mortalem noxam protrudat? Secundum adhibet ſtratagema *removendo prohibens.* Vidit Sathan per exercitiorum ſpiritualium continuam obſervantiam retineri hominem illum à lapſu in delicta mortalia; quid facit? tentat ut modò hoc, modo iſtud pietatis officium negligat, *removendo prohibens.* Carnem domare jejunijs & abſtinentiâ incipis, atque ſic à libidine abſtrahis; & infernalis hoſtis titillat, ut lautius vivas, jejunia & abſtinentias contemnendo, *& removet prohibens.* Sic ut ad venialia primum diabolus hominem moveat, quo facilius ad mortalia perpetranda convincat; putà ad omiſſionem piæ actionis, lectionis, &c. abducendo. Supereſt ut videamus quid opus facto, ut arborem infelicem lethalis culpæ ex agro animæ noſtræ extirpemus, quod alterâ parte jam dicam. Interim, ut Evangelicum Satorem imitemini, ſerite non ſinapis granum, ſed divitem eleemoſynam in ſinu pauperum, ut vobis ingens excreſcat meritum.

Judic. 16.

PARS SECUNDA.

NIl melius nec ſecurius ut vitentur peccata mortalia, quàm ut exactè caveantur venialia, etſi exigua ſint & nullius conſiderationis Strictè prohibebatur Hebræis, ne Sabbatho umquam conferrent acum, ne ſi forte vidiſſent diruptas veſtes & laceras, acu reparare protinus voluiſſent, filo uno ſaltem leviter conſtringendo. Atque inde ſic facile aſſueviſſent paulatim ut ſibi crederent licitum, veſtes integras reſarcire, Sabbathum non curando. [Præcipiunt ne quiſquam in die Sabbathi acum deferat, ne ſcilicet dilatione, aliqua aſſuendi occaſio adſit, & Sabbathum violent.] Ita Novarinus.

Novar. Schedia l.8.c.2. n.9.

O quàm bene & ſalutariter monet Doctor Angelicus: *Quilibet debet potius mori, & eligere omnem pœnam in generali, quàm peccare non ſolum mortaliter, ſed etiam venialiter.* Confirmat ſubtiliſſimus Doctor Scotus: *Mortem potius quis debet eligere, quam minimum veniale peccatum committere* Nec aliud movit, opinor, ut tam rigidam contra peccata venialia dicerent ſententiam, quàm quod illis Speculativa Theologia dictaret, illa diſponere ad mortale. Initio, cum cœpit Judas emere & vendere, in corde ſenſit affectum erga nummos immoderatum; ſcintilla modò erat pravæ cupiditatis, ex qua ortum incendium inextinguibile, ex quo ad furtum inducitur, ad ſceleratam vitam, ad Dei ſui proditionem, ad venditionem ſpe lucri, ad mortem denique corporis infamem, & animæ æternam damnationem. Si modo ſcintillam iſtam priùs extinxiſſet, numquam eò perfidiæ & nequitiæ deveniſſet. Adeſt Joannes Caſſianus [Judas nequaquam eſſet ad tam ſceleſtum proditionis facinus devolutus; ſi non Philargyriæ morbo fuiſſet infectus: Nec dominicæ negationis reus ſacrilegus extitiſſet, niſi prius ſolitus fuiſſet creditos ſibi loculos compilare.

D. Th. 1. 2. q. 110. a. 4.
Scotus in diſt. 22. q. 1. a. 4.
Ioan. Caſſian. de ſpiritu philargir. l.7.c.23.

Sanctus Abbas Dorotheus narrat, Monachum quendam, cùm audiret ſe laudari, ut Religioſum vitæ purioris & irreprehenſibilis, ita reſpondiſſe: Nemo hoc mihi perſuaſerit, niſi Macharius unus, qui ſolus pietate excellit & bonus eſt. Sed quid de Machario: Nemo ſimilis Baſilio & Gregorio. Atque horum etiam ſingulas actiones ſi quis

quis penitius rimetur, & in ipsis defectuosum aliquid reperietur. Si quis Apostolos Petrum & Paulum commendet, ut Sanctitatis exemplar, non contradicā. Imò si & hic liceat facere scrutinium de vita & moribus, deprehēdi possit verum hoc: non omne quod lucet, aurum. De facto nemo absolutè & perfectè bonus nisi sol⁹ De⁹, qui unus in essentia, trinus in personis, solus sine defectu. Neq; hic adhuc finis malitiæ ejus, subdit S. Abbas, sed ulterius perrexit, & in Deū ipsum & Sanctissimam Trinitatem impegit. [Eos sprevit: nihil esse in pretio, præter Trinitatem asserere cœpit: Statimq; in Deum quoque factus est insolentior, exarsit, intumuit.] Deinde ad mores ita conclūdit: [Nobis igitur luctandúm est cum prima, ne paulātim in secundam labamur superbiam.]

S. Doroth de hum. doctr. 2. in Bibl. vet. PP. T. 4.

Cavendum igitur à defectibus venialibus ut ab hoste infensissimo; nec refert quod in se quid exiguum sint, & parum læsiva, quia veneno suo quantumvis modico, sufficiunt ad contaminandum animam & occidendum. Monitum utile est, & ad rem nostram, quod adfert Ecclesiast. *Quasi à facie colubri fuge peccata.* Ut serpentem noxium, peccata devita. Quomodo, numquid animalia sunt ferociora serpentibus? An non magis timendi sunt ursi, lupi, tygrides, panthere & leones? Serpens non lædit, si non exacerbetur imo ad solum aspectum, trepidus aufugit, seq; recondit. Unde ergo non potius dictum: *Quasi à facie Ursi, Lupi, Leonis, &c.* Illa solo visu terrēt si fugis, insequuntur; si resistis, discerpūt in mille partes. Dicam ego, ait Ecclesiast. magna certe differentia est, quia animalia reliqua se defendere non possunt, nisi jam magna sint; sed serpens, quamvis etiam minimus, tam virulentus est, ut statim ac natus, mortem inferre queat. Ideo bene Galfridus: [Parum est, serpentem non sentire contiguum, periculosum est vel habere vicinum.]

Salomon Rex sapientissimus monet, ut ad formicam eamus instructionem accepturi: *Piger vade ad formicam.* Quasi dicat: Laborē & gressus formicæ observa, & multa non parum utilia addisces. Sed quid boni à tam vili animalculo? Dicam: Sæpe attentius mecum quæsivi, quare granum, quod à villico satum est in agro, autumnali tempore, primo vere virescat & germinet & non, quod à formica in æstate congestū in horrea subterranea? An non idem granum est & eadem terra? Unde ergo crescit unum, non alterum? Respondet S. Pater Basilius & hanc profert rationem; quia scilicet agricola granum uti reperit, ita & seminat; formica autem, priusquā sub terram avehat, ab una parte corrodit & demordet filum aliquod, in quo consistit virtus generativa, ipsoq; sublato, granum germinare numquam poterit. *Secat dentibus fructus medios arrososq; condit, ne rursus in fruges exeant à terra, atq; inutiles inde sibi ad usum alimonia fiant.* Disce à formica (ait Sapiens:) Si nolis, ut subtile filum levioris peccati mortaliter germinet, formicam imitare, *Seca dentibus.* Sic & in anima non crescet maledicta arbor lethalis peccati, si non seminatum sit sinapi venialis offensæ.

S. Basil. hom. 9. in Exam.

Cui chara est vita & cordi, non solum cavet à morte, sed ab omni etiam infirmitate liber esse studet, sic ut ne vel levem dolorem capitis volēs admittat. Ut evitetis mortem æternā, quomodo non omni diligentia tueamini animam ab omni quamvis etiam minima dispositione noxæ venialis? *Qui vitam diligit* (scribit Christophor. Brugensis) *non solum mortem, sed etiam morbos studiosè fugit. Et qui lethiferi peccati mortem odit venialia quoq; peccata, quæ velut ægritudines animæ sunt, diligenter vitare studet.* Atq; inter defectus istos veniales frequentiores illi sunt, quos locutione committimus, verba scilicet otiosa. Linguam ergo frænare quilibet studeat, quia inde plurima oriri solent mala; insinuat B. David. [Verba otiosa ubicumq; sint, fuge: quia licet non gravia esse putentur, tamen eorum cōsuetudo generat continuò profectui detrimentum: & sæpe quando libenter relaxamus linguam in verba otiosa, delabimur paulatim ad nociva, ex quibus oriuntur detractiones vel dissolutiones, vel graves conscientiæ corrosiones. Contrà tamen facimus, dum in proferendis vani toti simus, quia forte damnum inde imminens non perpendimus, & sæpe æternam damnationem: aut certe nimium de Divina misericordia præsumimus, ut optimè indicat Petrus de Aragonia. *Quia peccator non habet actualem considerationem gehennæ, vel quia præsumens de Divina misericordia, ita confidit in illa, ut nullam habeat de justitia memoriam.* Omni igitur solicitudine, & ut pestem exitialissimam fugite, altè retinentes Gregorij Nazianzeni documentum:

in Matt. c. 5.

in formula Novit. c. 29. in Bibl. vet. PP. t. 13.

q. 7. in expl. ar. 1.

Ergo cave ne vel labes tenuissima mentem
Inficiat, minimasq; etiam procul abjice noxas.

IN FESTO PVRIFICATIONIS BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ.

ARGUMENTUM.

Sanctissima Virgo MARIA, licèt Purificationis legi non esset subjecta, implere tamen voluit, ut suo nos doceret exemplo promptam in omnibus obedientiam. Et Simeonis Sacerdotis manibus IESUM consignavit Mater, pignus sibi charissimum; ut discamus hinc, quod habemus pretiosius, Deo lubenti animo consecrare: homines namque Numini applicare solent abjecta, cum seculo dicârint pretiosa.

THEMA.

Postquam impleti sunt dies purgationis MARIAE, tulerunt IESVM in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, &c. S. Luc. cap. 2.

INter alia quæ præceperat Deus populo Israelitico strictè observanda, unum hoc in Libro Levitici specialiter mulieribus parturientibus. *Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus.* & eo tempore elapso purificanda. Legem hanc implevit MARIA: [Ascendit igitur in templum (inquit Sanctus Methodius) templo ipso sublimior, duplicem gloriam induta; intemeratæ, inquam, virginitatis, & ineffabilis fœcunditatis.] Vi legis illius, ad Purificationem MARIA non tenebatur; siquidem peperit *non suscepto semine, sed virtute Spiritus sancti.* Atque idcirco Pelbertus ait: [Lex non obligat Matrem, quæ non suscepto semine, sed Spiritus sancti spiramine conceperat.] Nec immunditiam in partu contraxit, ob quam purificari deberet. *Vnde sordes in Virgine Matre,* (dicit Sanctus Augustinus) *ubi non est concubitus cum homine patre?* Sanctus Fulgentius: *Crevit partus integritas.* Et Petrus Chrysologus: *Partus ejus, Matris integritatem non minuit, sed sacravit.* Certissimum hoc: qui culpa vacat, purgatione non eget, sicut nec medicinâ, qui non est infirmus: MARIA ergo nec Purificatione indiguit, utpotè quæ (ut scribit doctissimus aliquis) mulierum pulcherrima, nive candidior, rosâ intactâ rubicundior. Quomodo purificetur ipsa puritas, lux clarificetur, candor niveus dealbetur, & pulchritudo ipsa adornetur? Verba sunt Hispani Scriptoris: [Las muger mas limpia que la nieve no pisada, y que la rosa no tocada de otras manos, que de la naturaleça? No tiene essa obligacion. Come puede purificarse

Levit. 12

S. Method. de Simeone & Anna in Bibl. vet. PP. T. 3.

Pelb. l. 2. p. 2, art. 1.

S. Aug. l. de leg. ad Manich.

S. Fulg. de laud. B. V. Maria.

Chr. Fis. c. 15. de vita Christi in Purif. B. V. M.

la

la pureça? esclare cerse la luz? blanqueare la blancura? harmosearse la bellezza?] Confirmat
serm.3.in Bibl.vet. PP.T.10. Sanctus Abbas Odilo: [Non indigebat Dei Genitrix Purificatione carnali, quæ concepit, non operatione virili, sed virtute Altissimi, & virtute Spiritus S.]

Lege divina præceptum est, & cælum jubet; *in c.2. Luc.* vult obedire Maria, sine ulla discussione: [Non quod aliquid esset purgandum in ea, (scribit Hugo Cardinalis) sed ut faceret secundum con-
3.p.q.37. suetudinem legis.] Aut, ut cum D. Thoma loquar, *Maria voluit purgari post partum, non quidem propter aliquam immunditiam, sed propter humilitatem & obedientiam, & ut approbaret legem & vitaret calumniam.* Accedit Haymon Episcopus Albestratensis: [Maria Virgo
in Festo Purific. legi subjici voluit, abstinendo se ab introitu templi per quadraginta dies, non necessitate cogente, sed propriâ voluntate, juxta id quod Scriptura dicit: Quanto major es, humilia te in omnibus.

Optimè Mellifluus Doctor, qui omissis reliquis, duas adfert rationes Purificationis, quarũ, prima hæc est, ut obedientiæ nobis exemplum
D. Bern. l.p.c.12. daret: *Purificatur Maria in cumulum obedientiæ.* Et expressius Ludolphus Carthusianus: [Ut exemplum obedientiæ nobis daret. Huc voco ad confirmandum, quod ait S. Episcopus Ful-
de Purif. in Bibl. vet. PP. T.2. bertus: Maria non indigebat legali purificatione, quia munda erat & sancta: humilitatis tamen & obedientiæ causa legi se subdens, obedire voluit legi, quamvis non indigeret, obtulit in templo Dei, filium suum cum hostijs quadragesimo die nativitatis. Secunda est ratio, ut perficeret opus supererogationis, implendo legem, ad quã non obligabatur. *Et plus fecit* (ait Bernardus) *quam facere tenebatur.* Et cum in templo obtulit filium suum unigenitum, quo nihil habebat in vita charius, nil pretiosius, *Tulerunt IESUM in Hierusalem, ut sisterent eum Domino.* Ad instructionem nostram sic fecit, ut discamus Deo consecrare, quod in mundo hoc magis charum & magis pretiosum possidemus. Atq; tria hæc puncta in præsenti expendam singula, & dum Virgo Mater dilectissimum uteri sui pignus Domino offert, exhibebo ipse discursus mei abortum; at quia par columbarum non mihi suppetit, *Par turturum, aut duos pullos columbarum* concedite, silentium, inquam, & attentionem.

PARS PRIMA.

Postquam impleti sunt dies, &c. Sancta hæc virtus obedientiæ, quam ita ferventer cælorum Regina nunc adimplevit, è cælo est, & comitata duabus individuis socijs, promptitudine scilicet & spontaneâ alacritate, sic ut vera obedientia semper implenda sit promptè & lubenter. *Fidelis obediens* (inquit S. Bernardus) *nescit* *serm.de virtut. obed.*
moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem, prævenit præcipientem, parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes; totum se colligit, ut imperantis colligat voluntatem.

Sponsus cælestis munus aliquod pretiosum dare sponsæ meditabatur, atque ita obtestatus est: *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* *Cant.1.* Monilia tibi reservo, dilecta mea, arte & pretio excellentissima. O quàm pulchra sunt! *More ruralium Virginum* (scribit S. Thom. *in c.1. Cant.*
à Villa Nova) *aures suas murenulis aureis decorabimus.* Sed numquid magis honorificum sit, si vel catenam aurcam offeras, aut margaritas exquisitissimas ad colli aut capitis ornamentũ? Volebat dicere sponsus: Quidquid est bonitatis in vultu tuo formosissimo expressũ id lego: comæ tibi aureæ sunt, sanctæ videlicet cogitationes; oculi turturum propter modestiam: genæ columbinæ propter dulcissimam affabilitatem, & labra purpurea propter ardentem charitatẽ. *Septuag. Interpr. & apud Hebr.*
Unicum deesse video, ad aurium decorem. *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argẽto.* Legunt septuaginta: *Vermiculatas in punctis argenteis.* Aures, quibus appẽdi solent istæ gemmæ, januæ sũt, per quas sonus mandatorũ Dei excipitur. Vermiculatæ sũt in pũctis, ut discam⁹ illo ipso temporis puncto quo jussa audimus, exprõpte obsequi; ita ut in eodem indivisibili puncto, auris excipiat mandatum, & voluntas obtemperet. *Talem quippe à nobis obedientiam* *D. Chrys.*
Christus efflagitat, (ut asserit Chrysostomus) *ut neque punctum temporis differamus, etiamsi nos aliquod necessarium urgere videatur.*

Sponsa Spiritus sancti Virgo Maria hoc etiam decorata est ornamento, quia ultimum instans præcepti purificationis mulierum, primum fuit obedientiæ ejusdem. Unde Bernardus: *Verus obediens mandatum non procrastinat,* *de præc. & disp.*
sed statim parat aures auditui &c. & totum se intus colligit, ut mandatum peragat imperantis.

in Epist. ad Patr. Lusit. Sanctus Ignatius Societatis JESU institutor, ad Religiosos suos epistolam scripsit & in ea perfectæ obedientiæ modum. *Obediendum est modo simili, quo solemus credere in rebus fidei.* Sed quid fidei cum obedientia? Una est in ordine ad credendum, altera ad exequendum. Joannes Climacus ait, cum de fide agitur, firmiter tenendum id sine vacillatione, esse verum, quod creditur: sic & obedientiam adimpleri oportet sine replica aut dilatione, ideoque eam nominat *Inexanimatum atque indiscussum motum*. Quis tamen nesciat, quia *Fides est ex auditu, & de non visis*? Unde accinit Poëta:

I. Clim. Scala Parad. gradu 4. Ioan. Bapt. Mart.

Fede è sostanza di sperate cose,
E delle non visibil argomento,
Resti l'orecchio in ascoltar contento
Quel ch'oscuro velame à gl'occhi ascose.

Sic & in obedientiæ executione semper patere aurem par est, & oculum claudi: ut quemadmodum fides est de non visis, ita & obedientia cœca sit. [Obediendum est modo simili quo solemus credere in rebus fidei. Et ratio est illa, quia Deus præcipiens non quærit scrutatores, sed obtemperatores: non curiosos, sed Religiosos; non videntes, sed obedientes.]

Didac. Celada in Iudith c 2, v. 1. §. 25. n. 133.

Altera obedientiæ socia est nostra voluntas, ut sciamus parendum non coactè, sed sponte & libentissime. Testis hic mihi sit Beatus Humbertus ita loquens: [Voluntaria quoque sit obedientia, quæ non virgâ, nec calcaribus indigeat, sed moveatur sibilo dulciori: multum enim laudabilis est obedientia, quæ præceptum servat; laudabilior, quæ consilijs & admonitionibus obtemperat: sed omni laude dignissima, quæ præcipientis animo se conformat.] Quisquis invite obedit, quasi non obedit. Quis ille sit, qui verè de facto portavit nostræ redemptionis crucem ad montem Calvariæ, non videtur satis clarè dictum ab Evangelistis. Sanctus Lucas Simonem Cyrenæum fuisse insinuat: *Imposuerunt illi portare crucem post IESVM.* At vero Sanctus Joannes, ut certum de Christo affirmat: *Et bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum.* Utri ergo credemus? unus Christum tulisse crucem ait, alter Simonem Cyrenæum.

c. 8. de obed.

Luc. 23. Ioan. 19.

Ex eo quod refert sacer Evangelista Matthæus, facilius intelligemus: dicit ille Simonem totis viribus restitisse, ut foret liber à ferenda cruce, ad quam proinde cogere oportuit, ut urgente justitia, invitus obtemperaret. *Angariaverunt Simonem quemdam Cyrenæum, ut tolleret crucem IESV.* Quia non lubenter tulit, censendus est non tulisse, notat sanctus Augustinus: atque isto sensu scripsit Joannes non bajulasse crucem: reputatur enim quasi nihil fecisse, quoad morale & meritorium, quia invitè. Verba ponam sancti Patris: *Qui bona faciunt coactè, Deo non sunt accepti, & Simoni Cyrenæo, quem Iudæi angariaverunt, ut crucem Christi portaret optime comparantur. Ecce enim Simon Cyrenæus portat cum dolore, quia non libenter portat, angariatur, invitus est coactus, non autem libens & volens illud operis & oneris subivit: nam ubi deficit voluntas operandi, omnia operum merita deperduntur.* Quoties ergo actum obedientiæ perficis voluntate reluctantia, in vanum facis & opus hujusmodi pro non facto reputatur.

S. Aug. serm. 34. ad Fratres in Eremo.

Lege similiter definitum est, *Ea, quæ fiunt vi vel metu, per exceptionem regulariter irritantur.* Sub violentiæ cortice qualiscumque fructus diu conservari non potest, & semper in amaritudinem desinit.

L. Metu. § Sed quod ff. met. cau.

Quantum Christianus odit diabolum, tanto plus erit solicitus, ne ab impletione Divinorum mandatorum & obedientia declinet: sufficit namque sola inobedientia, ut in dæmonem transformet. Delicijs affluebant in Paradiso terrestri protoparentes, sed, ut dominium in illos Deus ostendat, præcepto obligat, ne ad pomum quod sibi reservabat, ullo modo manus extendant, ut appetant. *De omni ligno Paradisi comede; de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas.* Væ vobis, si vos abduxerit cupiditas ad transgrediendum. Si quod mihi placitū est, & jubeo, servaveritis, manebitis totius universi domini: at si contra faciatis, peccati servitutē incurretis, & mortis fauces. *In quacumq; hora comederis ex eo, morte morieris.* Promulgatā hāc lege, longius ab eis recessit Deus: sed hostis infernalis, humanę felicitatis sēper invidus, ut hominē ad inobedientiam alliceret, & sic de throno gloriæ deturbaret in miseriarū abyssum, habitū induit venenosi serpentis, & armatus hastā, mentitis inquā persuasionibus, ad arborē vetitam processit ibiq; delegit conflictus locum, ubi se munit ramorū folijs, ut victoriā obtineat. Videte diabolicū stratagema. Absit (ait vafer) Domina venustissima, ut felicitati vestræ invideam, quinimò summū hoc mihi gaudiū, videre vos in delicijs terrestribus fortunatissimos. Omnia subjecta sūt pedi-

Gen. 3.

Gen. 2.

Gen. 2.

pedibus vestris, ut video, reverentur feræ, recreant flores & odorum incenso perfundunt, fluminis hujus pisces decorem vestrum præconio efferrent, si non deesset loquela: quotquot in loco hoc amœnissimo videtis arbores, ramos inclinant, ut poma aurea ad gustum & libitum colligatis. Ecce arbor hæc fructus habet longè suavissimos; & cùm nec ego sciam maturiores deligere, vos ipsi accipite & probate.

Caveo (respondet Eva) fructus hi prohibiti sunt, eosq; Deus suis deliciis reservat, ut solus sit ipse Dominus; ideo nec maritus, nec ego cum ad immortalitatem aspiremus, & mortem formidemus, hos fructus comedemus: arbor

Gen.3. hæc intacta sit & soli Dei consecrata. *Præcepit nobis Deus, ne tangeremus, ne fortè moriamur.* Atque ita dextrè, scuto reverentiæ præceptis divinis debitæ, arma fatalia propulsavit.

Quomodò? (subdidit dæmon) hoccinè possibile sit, & credatis, ex degustata pomi dulcedine mortis amaritudinem exoriri? Contra profiteor & ultrò polliceor, si de fructibus his comederitis, in Deos transformabimini. *Eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* Nostis (NN.) quia diabolus mendax est, nil tamen hic verius & sincerius dixisse potuit. At ubi dictum aliis, *Latet anguis in herba.* Dicam ego: *Latet anguis in verbo.* Quid ergo hoc promisso intendit, *Eritis sicut Dii? &c.* An ignorabat, Deum esse unum solum? dixisset igitur, *Eritis sicut Deus.* Quantumvis enim tres personæ Divinæ realiter sint distinctæ, & quælibet sit Deus; non tamen tres Dii sunt, sed unus solus Deus. Quid ergo volebat dæmon dicto *Eritis sicut dii?* Malitia aliqua latet.

In scriptura sacra communiter ubi de Deo in

Psal. 49. plurali numero fit sermo, intelliguntur Angeli.

Psal 81. Ita Regius Propheta David ait: *Deus Deorum*

Psal.83. (id est Angelorum) *locutus est. In medio annorum Deos* (id est Angelos) *diiudicat. Videbitur Deus Deorum* (id est Angelorum) *in Sion.*

Textus Hebræus habet, *Eritis sicut Elohim,* id est *sicut Dii* in plurali, quia *Elohim* in singu-

Lipom. ad litter. lari dicitur *El* vel, Eloa. Lipomanus hic confirmat: *Eritis sicut Dii,* id est, *sicut Angeli.*

Idem asserit Angelicus Doctor, in hæc ver-

D.Tho. in Ep. ad Hebr. in trol. ba, *Non est similis tui in Diis Domine,* ita scribens: *Sciendum, quod licet sit tantum vnus Deus naturaliter, participativè tamen & in cælo & in terra sunt Dii multi: dicuntur enim Angeli Dii.* Et paulò infrà. *Angeli autem dicuntur Dii propter abundantissimam refulgentiam Divinæ cla-*

claritatis. Ita ut Adamus (promittebat Serpens) post esum pomi foret in Angelum transformandus. *Eritis sicut Angeli, scientes bonum & malum.* Verè dixit.

At Angelorum alii boni sunt, alii mali. De quibus intelligendum est, cùm dixit coluber: *Eritis sicut Angeli?* De iis qui *sciunt bonum speculative tantum, & malum practicè.* & illi spiritus sunt infernales. *Omnes Dii gentium dæmonia.* Psal.95. Volebat ergo dicere antiquus serpens: Si præceptum Dei transgrediamini, facti inobedientes, comedendo fructum hunc prohibitum, statim eritis Dii, id est Angeli, spiritus inquam diaboli. Ita Rupertus Abbas interpretatus est sequentibus verbis: *Eritis sicut Dii, scientes bonũ & malum, falsis utique Diis, id est, sibi suisque sequacibus Angelus apostaticus similes facere intendebat.* Rup. Abb. Et tandem ita concludit doctissimus Tuitiensis: *Adam penè factus est sicut diabolus.* Tuit. apud Lipom. in Catena ad litt.

Idcirco dicebat Stobæus: *Nullum est majus malum, quàm inobedientia.* Quocirca ad obedientiam quemlibet hortatus est Seneca, ut quantocyus jussa impleantur, justa sint aut injusta. *Æquum atque iniquum Regis imperium feras.* Stobæus. Seneca.

Quis vilioris est conditionis (NN.) diabolus, an petra? quantum ad entitatem moralem, pejor est diabolus; sed quantum ad physicam, deterior petra, quia insensibilis hæc est, & non vivens. Si modò demonstrem per inobedientiam mutari hominem in petram, an non sufficienter probavero inobedientem esse pejorem diabolo? In memoriam revocate civitatum Pentapolis cladem funestam: tanta enim erat incolarum malitia, ut in cælum clamare visa & Deum ad ultionem provocare. Refertur enim in Sacra Scriptura: *Peccatum eorum aggravatum est nimis.* Gen.19. Priusquam Deus ulcisceretur, Angelum legavit, qui Loth moneret ut cum domesticis suis festinanter civitatem desereret. *Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere civitatis.* Hoc tamen altâ mente retineas præceptum, & serves, *Noli respicere post tergum.* Quidquid eveniat, cave ne retrorsum aspicias, ut videas civitatis deplorandã ruinam. Morem gere, & ne vel transversum unguem à mandato isto recesseris. Exit cum familia Loth, & vixdum civitatem egressus, ecce subitò cælũ obscuratur densis nubibus; fulgura & tonitrua horrendum in modum exterrent, ex sulphure mixtum & pice maximum incendiũ, absumit omnia, sternuntur turres, altissima

corrunt ædificia, absorbentur vivi homines, & bestiæ, saxa etiam durissima conteruntur. Unde misericordiâ partim & curiositate commota est uxor Loth, neque diutiùs continere se potuit quin retrospiceret, ut oculis intueretur tam triste excidium, quod in corde jam sentiebat. Sed ô inauditum prodigium! O quàm subita & stupenda metamorphosis! sistitur in terra immobilis, toto corpore rigescit, lapidescunt membra, sanguis in amaram salsedinem vertitur, sensim à capite ad pedes albescit; vellet movere labra ad implorandum mariti auxilium, sed hæret lingua immobilis & labia abrupta voce. Ecce mulier in petram salis insensibilem conversa. *Respiciensque uxor eius post se versa est in statuam salis.* Sed unde tam infelix & miseranda transformatio mulieris in saxum? ab inobedientia, [Ea, quæ præcepto non paruit, tanto affecta est supplicio, ut in statuam salis conversa sit.]

Diez in conc. D. Matth.

Virgo Beatissima, illa es, quæ tantum actibus heroicis veræ obedientiæ meruisti, quantum alii demeruerunt non obtemperando. Et si uxor Loth per inobedientiam facta sit conditione inferior ipso dæmone (*Oppositorum est eadem Disciplina.*) tu legem purificationis implendo, cui tamen subjecta non eras, dignitate superiorem Angelis te reddidisti. Sciebat Virgo benedicta obedientiæ passibus, ceu totidem gradibus, rectà ad cælum ascendi. Qui sine mora divinæ Legis præcepta exequitur, alas sibi parat quibus elevetur ad gloriam: ubi econtrà qui segnis & tardus in obediendo, amovebitur ille, & frustrà speret pervenire citò ad perfectionis apicem.

Apud Phil.

Laudabilis est, & majoris meriti obedientia, cùm in executione limites jussionis excedimus. Talis fuit Mariæ obedientia. *Quæ plus fecit, quam tenebatur facere.* Discat hîc Christianus non satis esse, servare tantùm quæ lege præscripta, sed supererogandum esse ad cautelam, & ultra obligationis metam alloborandum. Exemplum in Job habemus. Voluit Deus servum suum probari & gravissimè à diabolo tentari. A Sabæis primum auferuntur armenta, dein Chaldæi abducunt Camelos, & Pastores excubantes malè excipiunt. Modò ignis è cœlo cadit, conflagrant greges, pecora & segetes: inde vento rapidissimo domus evertitur, & filii in ipsa suffocantur, & sic Job solus est miser & ab omnibus derelictus.

D. Bern. ubi supra.

Auditis his tristibus, quid faceret Job? Surrexit: *Et scidit vestimenta sua.* Ergone factus impatiens, ab hoste tartareo hîc superetur? Nudi hunc mūdum ingredimur (ait ipse) à Deo est, quidquid possidemus. *Si Domino placeat sua repetere, non debemus nos indignari.* An non tibi incidit, bone vir, Deum probare adversitatibus tuam virtutem, & malleorum ictibus patientiam perficere?

August. Stench in c. 1. Iob.

Non capitis, inquit Job patientissimus, Deus bonis omnibus fortunæ spoliat, & ad tantam compellit inopiam, ut nihil mihi jam restet, nisi sola hæc vestis, quâ sum indutus. Ego autem, ut me totum divino placito conformem, ne ipsam hanc vestem retinere velim, hoc solo contentus quòd ad majorem adhuc paupertatem redactus sim, quàm certè à me Deus requirat. *Nudus egressus sum de utero matris mea, & nudus revertar illuc.* Aufer, obsecro Deus, & hanc vestem, quam libens dabo, & ultrà quàm à me velis. *Etiam hanc vestem trado tibi* (dicit Origines) *ut nihil remaneat mihi ex his omnibus, quæ tradidit mihi Deus.*

Iob. 1.

Orig. hom. 1. in Iob.

Quod spontè plus facimus, non solum acceptum est Deo, sed & abundè remunerat. Perambulabat Salvator Noster Jerichò, & quia jam percrebuerat sanctitatis ejus fama, confluebant undique ut viderent & agnoscerent: sed reliquis in hoc ferventior Zacchæus statura minor, fide maximus, qui omni via præ cæteris cōtendebat, ut Jesum videret; præcucurrit & in arborem sycomorum ascendit. Transiens Salvator advertit, & parùm intuitus, ad se venire jussit. *Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Sed quæ virtus in Zachæo, ut tāto haberetur honore dignus? Fortène quia usurarius erat, & bonis pauperum ipse dives? An quia Publicanorum Princeps, quo non poterat dici pejor? Quid bonitatis in homine illo ita movit, & placuit Salvatori, ut ad ædes ejus divertere sit dignatus?

Luc. 19.

Prævideràt Christus, quia vixdum ingressus esset in ejus domum, Zacchæus supererogaret, volens non solum implere legem, quæ tantum jubet restitui, quantum ablatum est, sed plura præstare, dum promittit non modo restituere, sed quadruplum reddere. [Et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Lex ei, qui quod fraude aut furto abstulit, adhuc habet in manibus, duplum tantùm restituere præcipit; (scribit Jansenius:) Hic autem, si quid aliquam defraudavit, illud adhuc penes se habuit, nempè pecuniam, Verùm, quo fraudis perfectam

Iansen. in Concord. Evang. c. 106. in c. 19. Luc.

fectam faceret satisfactionem, & non tantum restitueret malè ablata, sed etiã damna, quæ fraudati poterant incurrisse, resarciret abundè, suumque peccatum in se ipso plenè puniret, quadruplum ultrò se redditurum promittit.]

August. Stench in c. 1. Iob.

Aliter Beda in hunc locum, ubi dicit Zachæum à Christo sic honoratum, eò quòd esset filius Abrahæ, non quod reipsa Zacchæus sit Abrahæ filius, aut ex ejus sanguine oriundus, sed quia virtutum ejus ferventissimus imitator: fuerat enim S. Patriarcha hospitalis & benignus erga pauperes, libensque hospitio peregrinos excipiebat. Hanc ergo virtutem imitari studuit Zacchæus. *Domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus.* Quis verò nesciat, eum, qui restituit, implere quod lex præcipit? At qui pauperibus dat, non modò facit opus præcepti, sed supererogationis & consilii. Quasi sic loqui voluit Christus: Video Zacchæe, te futurum Abrahæ imitatorem, qui, cùm daret pauperibus, plus præstitit quam per legem obligabatur. Ideo meritus es, ut te visitem, possiisque meâ præsentiâ recreari. *Filius Abrahæ dicitur*, (concludit Beda) *non quia de eius stirpe sit ipse genitus, sed quia eius est fidem imitatus: ut sicut ille terram, domumque paternam deseruit, ita ipse bona sua partiendo pauperibus relinqueret.*

Luc. 19. Iob. 1. Orig. hom. 1. in Iob. Beda. D. Tho. ad liter.

Sanctus Evangelista Matthæus refert, quomodò Salvator de gratia speciali tres Apostolos exaltare dignatus sit ad cælestis gloriæ contemplationem. *Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrẽ eius, & duxit eos in mõtem excelsũ.* Atq; illis (ut exposuit S. Leo) *Charitatẽ sua gloria demonstravit.* Quærunt hic Sancti Patres, cur tribus istis solùm favor ille concessus. Non fine mysterio Apostoli omnes ad parendum Christi jussis obligabantur, & pro fide mori singuli erant parati: at verò tres isti ad ulteriora se offerebant, quàm obedientia exigebat: optabat enim S. Jacobus ante omnes vitam exponere, esseque martyr antequam Christus sic mandaret. Deus nemini legem posuit de virginitate servanda; unde Sanctus Paulus: *De Virginibus* (ait) *præceptum Domini non habeo; consilium autem do.* Sic ut S. Joannes conservando florem virginitatis illibatum, plus præstiterit, quam cælestis magister præcipiebat. Divus Petrus, intellecto Domini jusso cùm in itinere non procul ab urbe Româ occurreret dicens: *Eo Romam iterum Crucifigi.* Statim subdidit Petrus, Capio, Domine, quid velis: non modò Romam ego revertar, ut in cruce suspendar; plus

Matth. 17. Luc. 19. D. Leo hom. de transfig. 1. Cor. 7. B. Linus hist. de S. Petro in Bibl. vet. PP. T. 1. Iansen. in Concord. Evang. c. 106. in c. 19. Luc. D. Amb. & Egesip. excid.

faciam: hoc enim jubes, hoc solum cupis, ut crucifigar, verum est; ultrà conabor, & in cruce pendebo elatis cælo pedibus, capite in terram deverso. Unde Sanctus Ambrosius: *Crucem Petrus resupinus ascendit, ut sibimet exacerbaret supplicium.*

Hierosl. c. 2. l. 3. D. Amb.

Vos igitur Discipuli mei charissimi, qui præ cæteris, in præceptorum meorum executione fuistis exacti, plus etiam meremini à me amari, adeoque mecum venite (qui singularis est favor) ad montem Thabor, ut cæli gloriam prælibetis.

Deus non antè Abrahamo promisit Sanguinis propagationem, quàm dum immolavit arietem. *Quia fecisti rem hanc, benedicam tibi & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in littore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes.* An non majus ergo, voluisse sacrificare unigenitum filium, quam immolasse arietem? Quis dubitet? Et si non fuerit completum sacrificium in Isaac, non defuit Abraham, nec ipse in causa, sed Deus, cũ ulterius progredi non permisit. Remunerare itaque debuerat Deus & seminis exaltationem addicere, statim ut erat paratus unicum natum suis ipse manibus occidere. Non sic, ait Deus, sed: *Quia fecisti hanc rem.* Quia nempè Arietem immolasti, sic abundè remunerabo. Observat id Lucas Burgensis, ubi sic loquitur: [Notandum quod non fuit factum juramentum Divinarum promissionum usque tunc, scilicet post immolationem secundam, id est, Arietis.] Primum sacrificium præcepti fuit: *Tolle filium tuũ, quem diligis, Isaac, & offer illum mihi in holocaustum.* Secundum verò consilii, quod spontè & ultrò obtulit ante ullam Dei jussionem. Et hinc conclusit Burgensis. *Gratior fuit gratuita Arietis immolatio, quam ista unigeniti filii oblatio.* Atque propter hanc meruit Sanctus Patriarcha tam largam cæli retributionem.

Gen. 22. Luc. Burg. in addit. ad liter.

Sed quo animo (NN.) vos ad opera supererogationis jam hortet & excitem, cum ne quidẽ ea, quæ legis Divinæ sunt, impleatis? Si quotidie, quæ præcepti sunt, transgredimini, frustra quæ consilii, proponam. Nomen Dei in vanum assumere, blasphemare, pejerare, loca sacra temerare, in seculi vanitatibus & carnis sensualitatibus vitæ partem meliorem transigere, odium in corde fovere, in statu damnationis annos plurimos cõtumaciter vivere & à cõfessione Sacramentali abhorrere: Vivere, inquam, sic quasi

quasi non sit infernus qui deterreat, aut Paradisus qui ad bene operandum invitet, aut Deus, qui judicet, sed non secus ac si anima esset æternum victura: Este vos judices, an non ea omnia directè legi divinæ opposita & maximè contraria.

Obsecro, mi Christiane, exemplo tibi sit Maria: & si plura facere non vis quàm ex præcepto teneris, cave saltem ea contemnere ad quæ servanda te leges obstringunt. Sancta Ecclesia solemne Purificationis festum instituit, ut satagatis omnes Mariam imitari, purificando animas vestras à peccatorum sordibus; atque ita eritis divinæ legis fideles observatores. Quod si præstetis, ut piè confidere par est, etiam Deo offerte jam non turturem, non columnam, sed largam eleëmosynam, ad pauperum refocillationem.

PARS SECUNDA.

Luc. 2. *Tulerunt Iesum in Hierusalem ut sisterent eum Domino.* Ibat Maria ad templum comitante sponso suo Joseph, & consecrarunt Sancti Simeonis manibus filium, cordis sui delicias & thesaurum pretiosissimum. *Vt sisterent eum Domino.* Explicat Ordinis Carmelitici doctissimus interpretator: [Hoc est, ut offerrent & præsentarent, seu consecrarent eum Domino.] Id legis præceptum: *Omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur, id est, consecrabitur Deo.* At quorsum illa ceremonia? Ut discamus & nos offerre Deo quod in mundo charissimum & optimum possidemus. Verbis dicam Ludolphi Carthusiani: [Deus voluit sibi offerre primitias fructuum, ita & primogenita hominum, sed quare hoc, nisi ut omnia prima, & maximè omnia meliora & cariora Deo offeramus?] Unde Prudentius de Abrahamo sacrificante ita canit:

Th. Beaux. t. 1. Conc. Evang.

Ludolph. Cart. p. 1. c. 12.

Prudent. in præfat. Psycom.

Senile pignus, qui dicaret victimæ,
Docens ad aram cum litare quis velit,
Quod dulce cordi est, quod pium, quod unicum,
Deo libenter offerendum credito.

Deo offerre nos oportet argentum, non spumam; aurum, non lutum; granum, non paleam; rosam, non spinam. Maria nil habebat charius in vita, quod offerre posset, quam filium suum unigenitum. [Sacratissima Virgo ob paupertatem suam, non agnum obtulit, sed par turturum aut duos pullos columbarum: imò dicere possumus quod obtulit agnum illum immaculatum, de quo Joannes Baptista dicebat: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.]

Petr. de Arag. 2. 2. q. 86. ar. 4.

Postquam Rex David feliciter armis subjugasset Philistæos, sudore nimio & labore exhaustus, paulatim recessit & sub papilione tantisper respirans, Duces exercitus convocavit. Adeste, ait, generosi & fidelissimi milites; totus sum languens & sensim morior siti, neque diutius ferre possum ardorem istum intensissimũ, quo intus uror. Credite, non tantâ ferebar aviditate, ut sanguinem Philistinorum effunderem, quam modò ad aquæ frigidæ potum anhelem. *O, si quis mihi daret potum aquæ, quæ est in cisterna Bethleem iuxta portam!* Tres Capitanei reliquis promptiores, Ecce nos, inquiunt, Rex potentissime, ut desiderio vestro satisfaciamus, currimus, & aquam dabimus aut nostram vitam. Avolant ocyus, & citò reversi aquam desideratissimam Regi propinant. Quàm gratissima oblata hæc unda, quis explicet aut concipiat? Dicentem audire videor: Nectareus hic liquor, vinis Engaddi sapore & dulcedine præstantior: jamjam præsentio in intestino hoc incendio refrigerium, & cordis languidi refocillationem. Sed quid? ubi scyphum labris admovit & nondum gustavit, invertit versus terram, & aquam effudit. Quis non miretur? Rex ita anhelavit sitiens, & aquam propinatam non bibit. Certè parvi nimis æstimat aquam illam, quam pretio vitæ (ut ita dicam) milites illi audacissimi compararunt. Habet Sacer Textus: *Noluit eam bibere, sed libavit eam Domino.* Deo itaque offerre volebat. Quæ ista oblatio est, Regem offerre Deo pauxillum aquæ? Ah! inquit Propheta Regius, Novi quid divino palato sit gratum, quid sapidum; & quid à nobis velit oblatum, quod videlicet habemus in vita charissimum; at modò nihil mihi in mundo charius esse poterat, quam aqua ista, quæ mihi præ deliciis omnibus grata, hanc offerre jam lubet. *Libavit eam Domino* (scribit Sanctus Pater Ambrosius) *ut illa aqua, quæ erat vividæ virtutis, insigne esset pietatis sacrificium.*

2. Reg. 23

2. Reg. 23

D. Amb. in Apol. Dan. c. 7.

Magno applausu Christus loquebatur de Magdalena, cùm pedes lavit, lacrymis abstersit & unguento perfudit. *Amen dico vobis: ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium, dicetur quod hæc fecit in memoriam eius.* Benè factum à Magdalena, laudo, & voto in Evangelio exactè describi. Dicito, Magister bone, an non convenie-

Matth. 26. Marc. 14.

veniebat potiùs ita Simonem à te laudari, utpote qui tam benevolè excepit hospitio, & opiparè tractavit. Non. Unicè placet, quod Magdalena præstitit, idque mihi longè gravissimum, tria siquidem dedit, quæ mulieribus amata & charissima, monilia lacrymarum exhibuit, aurum crinium, & unguentum odoriferum, idque pretiosissimum.

Apul. l.5. Lacrymas apud mulieres in pretio esse, satis probavit Psiche, cùm illis incantare & maritum rapere potuit, ut narrat Apuleius, quod tametsi fabulosum sit, ostendit tamen quantæ sit efficaciæ lacryma muliebris. Tanti fiebant crines anteactis seculis, ut cùm semel in anno tondebatur Absalon, capillos abrasos ducentis siclis mulieres Hebrææ redimerent. Vix crederent hujus ævi puellæ, cum non jam communiter soleant alienis & falsis crinibus caput adornare. Ideo de Magdalena etiam dicitur: *Capillis capitis sui tergebat*, ad illarum mulierum differentiam, quæ mutuatis fictisque crinibus comptæ incedebant. Et unguentum charissimum esse præsertim mulieribus, cùm nimirum odoriferum est, ex Sacra Pagina demonstratur. Cum Propheta Elisæus divertisset ad viduam, ibique hospitaretur, necessitates illa exposuit, quomodò scilicet ab obitu mariti plurimis debitis gravata, creditoribus universa, quæ possidebat obligasset. Inquisivit Propheta, utrum non saltem aliquid sibi domi reservasset. Cui illa: *Non habeo* (inquit) *nisi parum olei quo ungar*. Atque illud, ut mihi charissimum, abscondi ne unà creditores auferrent. Quid igitur fecit Magdalena? Ad pedes Christi ceu altare provoluta, sacrificium litavit, & quo sibi charius in mundo nihil, immolavit, lacrymas nempe, unguentum & capillos. [Ipsos sibi pedes sacrarium (ait Sanctus Paulinus) &, ut ita dixerim, altare instituit, in quibus libavit fletu, libavit unguento, sacrificavit affectu.] Ut meritò applauserit Christus: *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium, dicetur quod hæc fecit in memoriam ejus*. Adest S. Gregorius: *Quod sibi turpiter exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat: oculis terrena concupierat, sed his iam pœnitentia conterens flebat: capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed iam capillis lachrymas tergebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot in se invenit holocausta.*

(Steph. Guaz. l.4. — 2. Reg. 14. — 4. Reg. 4. — D. Paulin. apud Aud. Pint. Ramirez in Cant. l.3. cap.7. v. 4.§.1. n.1765. — D. Greg. de Magd.)

Fateor quidem, potest offerre homo quod sibi visum est, acceptat tamen Deus quod placitum & gratum. Sacrificabant Deo Cain & Abel; placuit sacrificium unius, & non alterius. *Respexit Dominus ad munera Abel, ad munera Cain non respexit.* Quid hoc? Deus justus est & æquus remunerator: *Non enim respicit personam hominum.* Variè respondent Sancti Patres; ut brevis sim, transeo, & hanc unam existimo rationem potissimam, quod videlicet selegerit Abel de grege ovem optimam, eamque Domino obtulerit; q. d. [Sacrum, pingue dabo, non macrum sacrificabo. Idcircò *respexit Dominus ad munera Abel.* At verò Cain, qui agricola erat, fructus pejores segregavit, corruptos sibique inutiles, quos potius abjecisset & pede protrivisset, illos inquam Domino exhibuit. q. d. *Sacrificabo macrum, non dabo pingue sacrum.* Atque ideo *ad munera Cain non respexit.* Bene annotavit Cyrillus Alexandrinus: *Quæ ex tempestivis frugibus excellentiores essent, satis deliciis reservabat; quæ verò deteriores haberentur, Deo maximo offerre non erubescebat.* Adstipulatur doctissimus Abulensis: [Ob hoc dicitur sacrificium Cain non fuisse à Deo acceptum, quia de pejoribus offerebat; Abelis autem suscepit munera, quia de bonis pecoribus suis ad Dei sacrificium eligebat.] Idem alio loco confirmat: [Obtulit Cain de fructibus terræ, scilicet de frugibus, sed de pejoribus, de corrosis, de putrefactis. Obtulit Abel de primogenitis gregis sui; quia primogenita sunt pinguiora & meliora aliis.

(Gen. 4. — Matt. 22. — Corn. à Lapid. in Gen. c.4. v.3. — Idem ubi suprà. — D. Cyril. Alexãdr. — Abul. in Deuter. c.12. q.10. — Idem in Gen. c. 4.)

Et tamen innatum hominibus videri jam possit, quod semper abjectiora consecrent. Ibat ad conflictum Jephte contra Amonitas, & quò foret certior de obtinenda victoria, ad Deum refugit imploraturus opem, eique vovit offerre in holocaustum, quod sibi primum occurreret, casu quo devictis hostibus in civitate rediret triumphans. *Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihique occurrerit revertenti, eum holocaustum offeram Domino.* Assequitur intentum, domumque victor reversus, primam omnium obviam habuit filiam. Ut vidit ipse, indoluit, & tristè suspirans scidit vestimenta sua & exclamavit dicens: *Heu filia mea! quoniam decepisti me.* Quid tristaris, Jephte? Numquid ergo vovisti liberè? Sciebas autem domi mansisse & uxorem & filiam, quarum alterutra esset occursura. Ut quid jam occurrente filia ingemiscit & ais: *Heu filia mea, quoniam decepisti me?*

(Iudic 11.)

Decipi quis censetur, cum aliquid præter spem evenit. At ubi vovit Jephte, ita intra se dixit:

xit: Uxor mea adventum meum præstolabitur momentis singulis, moræque impatiens obviam excurret, ut me reducem excipiat & amplexetur; at quia non multum afficior, ne diutiùs eam oculis invitus feram, præstat ut eam Deo sacrificem, eritque mihi superstes filia quâ in mundo charius nil habeo. Unde filiam intuitus, lamentatus est. *Heu filia mea, quoniam decepisti me.* Fefellisti me, charissima. Advoco testimonium Hugonis de sancto Victore: *Sed quam potuit cogitare prius occurrentem? Conjugem cogitavit.* At verò quia homo proponit, Deus disponit, proposuit Jephte dare quod habuit pejus, Deus autem disposuit, ut optimum acciperet, misitque in occursum filiam, quam sacrificare deberet, retentâ sibi uxore. Glossa ordinaria sic habet: *Non tamen fortasse unicam filiam voluit offerre, quamvis in tanta patris gloria, quis eum posset ante ire, nisi fortè uxor?*

Hugo de S. Victore de Iephte.

Gloss. Ord. t. 2.

Deplorabat hoc pauperum Pater S. Thomas à Villa-Nova. *Non offertur Deo nisi inhabilis & inutilis. Si quis est in filiis ignavus, claudus, luscus atque deformis, hic Domino dedicatur, Propheta reclamante atque dicente: Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens, offert debile Domino.*

S. Th. à Villa-Nova conc. 3. de S. Aug.

Non aliter agunt hujusmodi homines, quam Prometheus, qui Jovi pellem offerebat bovis & ossa, retinens sibi carnem; adeoque pari sunt ultione digni. Non à Cinico differunt qui inventa nuce, Jovi putamen dabat, servato sibi nucleo. Non sic Romani veteres, qui de singulis fructibus primitias consecrabant, utpote delicias gratissimas. Testis est Alexander ab Alecandro: [Romani Adolescentes magnæ indolis, primæ lanuginis barbam Diis consecrare usurparunt.] Sic fecit Nero, Suetonius & alii. At nunc exclamare liceat: [O tempora! ô mores! Nunc stipulæ, palea & tamquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ, Deo offeruntur. Periisse, putant quæ Deo obtulerunt in Ministrorum aut Templi usum.]

Nat. Com. in Mythol. 4. c. 6.

Alex. ab Alex. l. 5. Gen. c. 18.

Nihil dignius, charius aut pretiosius habuit Maria quam puerum Jesum & hunc in templo obtulit, & Simeonis sacerdotis manibus consignavit, qui accepit eum in ulnas suas. Et læto corde gratias Deo egit pro singulari isto favore. Sed cur non dicit, quod accepit Iesum in manus suas, sed in ulnas? (Verba sunt Pelbarti) *Quia in ulnis seu brachiis amplexando, propinquius cordi ponitur.* Quasi voluisset Jesulo cor suum offerre, quod inter humani corporis membra, nobilissimum est & charissimum.

Th. Beauxamys t. 1. Harm. Evang.

Pelb. l. 2. p. 2. a. 2. c. 3.

Nec alia de causa voluit, credo, mori, cùm jam Salvatorem teneret manibus, dicendo: *Nūc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace*, nisi quia desiderio ardebat, ut Domino victimam velut Magdalena litaret, cor ei donando, spiritum & vitam; tria sibi longè charissima. O felix Simeon! O senex beatissimè!

Cantic. Simeon.

Cosi felice sete
Nel fin de gl' anni, che cantar potete,
E col vostro gioire
Non sentir' il morire;
Ma la vita abbracciate
E pur morir bramate.

Bart. Barc. Mant.

DO-

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

ARGUMENTUM.

Pondus diei & laboris æstum in hac vita sustineat, quisquis ad æternam quietem aspirat; non enim sine magnis exantlatis laboribus cælestis gloria poterit obtineri. Otium criminum parens est, & errorum omnium conceptaculum, ideoque omni studio fugiendum, & ex animo detestandum.

THEMA.

Quid hic statis tota die otiosi? Ite & vos in vineam meam. S. Matth. 20.

VErum est (NN.) non datur in hoc vastissimo orbis theatro præmium sine meritis, rosa sine spinis, nec beneficium sine pensione. *Quæ nos affligant* (scribit S. Basilius) *præcurrunt, beneficium pœna est posterius.* Coronam recusat, qui fugit prœlium, ait D. Gregorius: *Delectet igitur mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum. Non coronabitur nisi qui legitimè certaverit Et ad magna præmia perveniri non potest, nisi per magnos labores* Et seculi hujus lege receptum est. *Ad honores sine labore non pervenitur.* Et pridem est promulgatum: *Honores habere non possumus sine labore.* Non invenitur triumphantium laurus in amœnis vallibus nec victorum palmæ, sed in arduis montium verticibus.

D. Basil. D. Greg. hom. 7. in Evãg. L. v. t. de excus. artif. lib. 10. Cod. de stat & imag. l. & virt. & in auth. const. de dign. col. 6.

Qui laurum, & palmam victricem carpere gaudes,
Montis (si nescis) ardua scande prius:

Guil. Par. fer. 4 Quadr. S. Aug. l. 5. de Ci vit. Dei c. 12. Tit. Livii. Val. Max:

Romani duo templa erexerant, honoris unum, virtutis alterum. *Hæ ergo ædes taliter erant dispositæ & continuæ,* (ut refert Guilhelmus Parisiensis, S. Augustinus & alii) *ut solum per ædem virtutis pateret ingressus ad ædem honoru.* Unde Lycurgus juvenibus præcipit, ut otium vitantes, semper & quovis anni tempore exerceantur, dicens. *Iustus labor honoribus, præmiis & splendore decoratur.* Hoc indicare voluit, cum eum qui laboribus assiduis incumbit, rectà properare ad mundi gloriam: Unde Ovidius:

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Ovidius.

Subscripsit Horatius:

Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus

Horatius.

Euripides ait: *Fortunas ex laboribus venari oportet.* Epicarmus: *Laboribus omnia nobis Dii venditant bona.* Et concludit Sophocles: *Labores subire oportet eos, qui sibi feliciter esse volunt.* Fatetur Philemon hac via pervenisse ad felicitatis apicem. *Nisi enim tunc laborassem, nunc minimè gauderem.* Unde allusit ingeniosus aliquis.

Euripides. Epicarm.

Non sotto l'ombra in piaggia molle,
Tra fonti, è fior, tra Ninfe, è tra Sirene,
Ma in cima, à l'erto è faticoso colle
De la virtu riposto è il nostro bene.

Torq. Tass.

Nec minus hoc verum est in cælesti curia, & æquè ac in mundo observatum. Deus vult, ut præcesserint sudores, ubi largitur præmia. Cælum tenax est, nec coronas dimittit, si non terra præmiserit merita, nec tribulationum antè dederit fructus. Sub climate Divinæ providentiæ non prodibit remunerationum seges, si non prius inter passionum tribulos pullulet meritũ.

Non vult felices absque labore Deus.

Quibus Deus gloriæ mercedem promittit, ad vineam vocat ut priùs laborent. *Quid hic statis tota die otiosi: Ite & vos in vineam meam, &, quod iustum fuerit, dabo vobis.* Antè seminandæ sunt lacrymæ, quam potiri liceat jucunditatis messe. Spargat dolorum tribulos, qui desiderat gaudiorum dulcedinem. *Sine labore* (ait piissimus Scriptor) *non tenditur ad requiem; nec sine pugna pervenitur ad victoriam.* Quam bene addit S. Bernardus: *Non rectè planè; sed perversi est animi, antè quærere gloriam, quam exercere virtutem; & velle coronari, qui non legitimè certaverit.* Videndum hoc breviter nostro discursu. Attendite.

Matth. 20. — Thom. à Kemp. de Imit. Chr. l. 1. c. 21. — S. Bern. in Nat. S. Vict. Conf. serm. 2.

PARS PRIMA.

ITe & vos in vineam meam. Virtutum germen non excrescet, nec dabit præmiorum fructũ, si non assiduè cultivetur, & sudoris aqua irrigetur. Non resplendet humana gloria, si non priùs expurgata sit magna patientia. *Hic enim nobis proposita sunt certamina,* (loquitur Sanctus Augustinus) *sed in futuro seculo certaminum præmia reservata. Hic ergo laboremus, hic serviamus Deo, & mandata eius servemus, ut in cælorum Regno æterna præmia capiamus.* Quàm longum iter confecit Abraham, antequam ad terram pervenit à Deo promissam? Quot annos servivit Jacob, priusquam in ædibus Laban speratis frueretur divitiis & voluptate? Per quot naufragia jactatus est Joseph, antequam in Ægypto honoratus à Pharaone? Per quot anfractus & adversitates ivit David, antequam pacificè dominaretur in regno? Quamdiu peregrinati sunt Israelitæ, priusquam obtinerent terræ promissionis delicias? Ipse Dei Filius quantum sudavit, quantum passus, quantum sanguinis fudit antequam intraret in gloriam? [Et Christus omnium Sanctorum exemplar, & caput (scribit hujus ævi commentator) jejunavit, esurivit, sitivit, tristatus est, sanguinei sudoris grumos toto protulit corpore, raptus, ligatus, flagellatus, spinis coronatus fuit & cruci affixus priusquam gloria resurrectionis & honore coronaretur.]

S. Aug. in Mill. verbo Spes. — Fevard. in Ruth. c. 1. n. 5.

S. Augustinus Christum in cruce contemplatur, ut præceptorem cælestem è suggestu dicentem: *Lignum illud, ubi fixa erant membra morientis, cathedra fuit Magistri docentis.* Si, quid docuerit, scire velimus, ad S. Joannis Evangelium recurramus, ubi dicit Christum esse viam: *Ego sum via.* Quisquis cælestem patriam meditatur, hanc teneat viam ubique refertam spinis, clavis, lanceis, flagellis & resperfam sanguine. *Hu itur ad astra.* Unde allusit Ovvenus.

S. Aug. tr. 119. in Ioan. — Ioan. 14.

Ad cælos vis scire viam, tibi qua sit eundum?
Ad te descendit cælitus ipsa via.

Ovvenus l. 3. n. 101.

Itaque in Crucis pulpito discimus, quomodo nos oporteat per clavos, spinas, lanceam, vulnera & sanguinem tendere ad supernam gloriam. *Nullus ergo potest ingredi in Paradisum* (inquit Albertus Patavinus) *ubi est vita æterna, nisi transeat per gladium.*

Alb. Pat. ser. 5. fer. 5. Dom. 1. Quadr.

Deliciæ terræ promissionis per lac & mel in Sacra Pagina à Deo repræsentantur, ubi ait: *Dabo vobis terram fluentem lac & mel.* Quis non miretur inusitatum loquendi hunc modũ? Quis umquam vidit terram stillantem mel, & producentem lac? Congruè magis dictum videatur, *Dabo vobis terram producentem poma, fructus &c.* Lac enim à pecoribus datur, mel ab apibus. Quod ad mel attinet, apum aculeo armatur & conservatur, ita ut, si capere tentes, periculum incurras puncturæ & maximi cruciatus, antequã obtineas. Quoad lac, docet Philosophi, *Lac sanguis est colore mutato.* Priùs sanguis est, post in lac convertitur. Hac ergo metaphora innuitur, qui frui desiderat dulcedine lactis & mellis, in terrã promissionis, opus esse, ut transeat per medias adversitates, etiamsi effundendus sit sanguis. Proinde Mellifluus Doctor: *Donec in carne est anima, inter spinas profectò versatur, & necesse est, patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos.* Ea fuit meditatio illius qui Christum in horto Gethsemani sudantem sanguinem contemplatus, ita cecinit:

Exod. 3. — S. Bern. serm. 48.

Sangue che sparso in rivi
L' Anime nostre auvivi
Torna quest' alma in vita
Che contro il suo fattor, s'è fatta ardita;
Sò ben' che sciolto dal corporeo velo
Più non si và per via di latte al cielo.

Bart. Bart. Mant.

Ea est Salvatoris nostri liberalis conditio, ut ultrò largiatur; & quodammodo impellitur, ut postulantibus desiderata concedat. Vix dum rogatus, leprosos mundat, cæcos illuminat, infirmos sanat, dæmones fugat: at semel difficilem se exhibuit, neque tum precibus annuit, cùm

Matt.20 scilicet pro filiis Joanne & Jacobo interpellaret Zebedæi uxor, ita supplicans: *Dic ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram, & unus ad sinistram in Regno tuo.* Certè exaudiri merebatur, tum propter consanguinitatem, tum quia pro discipulis petebat, & quidem cælestia bona: jure meritoque pateretur repulsam, si pro terrenis institisset.

Respondet Basilius Seleucus esse favores inter se multum diversos: quos enim facillimè concessisse, jam dictum est, meræ gratiæ erant, sed quos Apostoli cupiebant, præmia erant, sedes in cælis, & corona gloriæ, quæ non nisi à violentis & strenuè certantibus impetrantur per ensem Abulens. & vulnera. Reprehendit ergo: *Nescitis quid petatis.* Et postea interrogat: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Abulensis hic: [Accipitur calix pro amaritudine tentationum, & bibere calicem, est tolerare tormenta. Et Sanctus Joannes Chrysostomus: *Ideo Dominus interrogat: Potestis bibere calicem, ut omnes audiamus, quia nemo potest cum Christo regnare, nisi passionem Christi fuerit imitatus.* Hoc satis insinuat, non præparari coronas istis, qui *Stant totâ die otiosi*, sed qui in vinea Domini desudant & assiduis laboribus fatigant, adversa quælibet æquo animo sustinentes. Sanctum Basilium di- ser.24. centem audite & credite: *Si leprosus curationem quærit, virtutem exero: si mortuum è tumulo resurgere necessarium est, potestatem exprimo, at si quis regiam potestatem petat, fusi pro pietate sudoris testis reposco.* Et Cajetanus confirmat, dicens: [Rationem, quare nesciant, quid petant, in c.20. Matth. insinuat esse, quia nesciunt quid sibi immineat, post Christi resurrectionem, ac si aperte diceret: Ideo nescitis quid petatis in mea resurrectione, quia putatis vos perventuros ad Regnum meũ, sic viventes, cum ego surgam à mortuis; sed longè aliter est; quia modus perveniendi ad Regnum meum est per passionem & mortem: & propterea examinate, si potestis bibere calicem passionis & occisionis.]

Postquam satiâsset Dominus turbam tam copiosam quinq; panibus & duobus piscibus, jussit ut discipuli transfretarent ad alteram partem maris Tiberiadis, donec omnis turba recessisset. Ita factum, sed ecce subitò horrenda tempestas, adeo ut navicula jam penè absorberetur. Circa quartam noctis vigiliam venit ad illos Salvator super aquas, illi autem credentes phantasma videre, exterriti sunt. Petrus ut audivit loquẽtẽ, Matt.14 ex voce agnovit, cumq; precatus est: *Domine, jube me venire ad te super aquas.* Cui Christus statim consensit. *Veni.* Petrus, ut erat lætus, & ad difficilia magnanimus, è navi prosilit & maris fluctus gressibus celerrimis calcat, sed cum acrius adspirantis venti agitatus flatibus naufragatur, exclamat: *Domine, salvum me fac.* Nam, ut notat Cajetanus: [Petrus considerans imminentem ex valido vento procellam, actualiter dubitare cœpit, & timere submersionem.]

At in quem finem permisit Christus Petrum in tanto versari periculo? favere videbatur, cùm ad se venire super aquas jubet: at quis favorem dicat, ita periclitari? si nolebat ut Petrus ad se accederet, quare igitur mandat, *Veni?* Et si volebat ut super aquas graderetur, oportuit ferre subsidium, non subtraxisse manum, erat enim impossibile proprijs viribus incedere super undas. Doctor citatus ita respondet: [Tam diu siquidem scribitur ambulâsse super aquas, quousq; Cajet. ubi supra. non perdidit securitatem timendo, & fidem dubitando: Statim enim ut dubitavit & timuit, cœpit mergi.] Optimè responsum: sed aptius ad rem nostram.

Attendite ad id quod dixerat Petrus: *Domine jube me venire ad te.* Ad Christum ire volebat, & manere cum illo. *Venire ad te.* Ex alio Scripturæ loco capiemus mysterium, & mentem Petri. Promiserat bono Latroni crucifixus in Paradisum hoc die ingressum. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Luc.23. Itane factum? omninò: impletum est promissum quoad effectum, quia paradisum obtinuit; sed non videtur servatum addictum tẽpus: dixerat enim: *Hodie* tibi do Paradisi gloriam. quomodo hoc verũ sit, cum illo die descenderit Christus ad limbũ, nec ad cælum ascẽderit nisi post quadraginta dies? Quid ergo promittit *Hodie*, cùm postea nõ impleat? Scire hic velim (N N.) quid per Paradisum intelligatis? An fortassis cælũ empyreũ quoad materiale? Nõ sic, sed quia in eo vident Deum Beati & amant. *Paradisus* ar.49. in c.23. Luc. *non dicitur cælum empyreum, sed participatio beatificæ visionis*, asserit Dionysius Carthusianus. Et si hoc modo in inferno videretur, infernus jam Paradisus esset. Si ita dixerit Cassandra. *Ubi Helena est, Troiam puto*, & commune hoc sit: *Ubi Papa est, ibi Roma.* Cur non Seneca in Agam æquè liceat asserere: Ubi Deus est, ibi Paradisus? Stetit ergo promisso Salvator noster Act.4. etiam quantum ad tempus, quia dicendo: hodie mecum eris, & videbis humanitatem meam gloriosam, simul ac Divinitatem, idem est, ac si dixisset; Hodie eris in Paradiso. Neque

Marginalia: Ovvenus l.3.n.101. — Alb.Pat. ser.5. fer. 5. Dom.2 Quadr. — Exod.3. — S.Bern. serm.48. — Bart. Bart. Manh.

que desunt hujus opinionis Authores qui probent, quorum unus Innocentius Pontif Maxim. qui sic ait, *Hodie mecum eris in Paradiso, ac si dixisset apertius: Hodie mecum eris, quod est esse in Paradiso.* Subscribit Cardinalis Vigerius. Eris mecum *in Paradiso. Nescio ego, quis melior Paradisus inveniri possit, aut quæri debeat, quàm simul esse cum Domino JESU Christo jam glorioso, & Deitatem simul cum humanitate monstrante. Quare in Paradiso die promissa verissimè fuit. Et alij in hunc locum, cõfirmant. *Hodie mecum eris, &c.* [Non accipitur hic Paradisus pro cælo ẽpyreo, quia ad illud ante Christi Ascensionem nullus ingredi poterat sed accipitur hic pro esse cum Christo, ejusque Divinitatem videre; & sic dici potest, fuisse illo die in Paradiso.] Idem ergo dictum. Esse cum Christo, ac in Paradiso. Hoc voluit Sanctus Petrus, cum dixit: *Domine, jube me ad te venire.* Sed cum prius subivit pericula, & naufragium imminens, aperte indicat, hac eundum esse ad Deum & Paradisum. Audite Ambrosium. *Petrus dum fluctuat, dum mergitur, dum periclitatur, sic pervenit ad Dominum, ostendens nobis, quod non nisi per pericula properatur ad Christum.*

Inn. 3. ser 1. de S. Laur. Viger. 2. p. codic. Mich. de Med. ser. 6. in Paraso. S. Ambr. in c. 16. Matt.

Post ardentissimos solis æstus, post durissimos gelu rigores, post insõnes noctes, expertus Jacob avunculum Laban ingratum, cogitavit de reditu. Terram ergo nativitatis repetit, & in via Angelum obviũ habuit, qui ut ejus animos probaret & vires, ad luctam provocavit. Acceptat certamen Jacob, & ilico brachia conserunt & pectora luctatores fortissimi jungunt, adeoque valenter contendunt, ut victoria non exiguo tẽpore fuerit dubia. Quid hic ageret provocans Luctator? *Cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervũ femoris ejus, & statim emarcuit.* Vicit tamen Jacob, eiq; palmã cessit Angel⁹ & præmij loco nomen indidit novum, sublato antiquo, *Quod nomen est tibi? Respondit. Iacob; at ille nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel* Subintulit hinc Hugo de S. Charo. *Qui non fuerit Iacob, non erit Israel.* Quid ita intendit citatus Doctor?

Gen. 32. Hugo de S. Charo in Gen.

Iacob idem est quod *Supplantator,* & *Israel, videns Deum.* q. v. d. Qui ante non est Jacob, id est, qui non pugnat, non strenuè laborat, nec fortiter patitur, non erit videns Deum, *non erit Israel,* non videbit Deum in cælesti aula. *Qui non fuerit in labore certaminis, non erit in requie æterna visionis.*

Sponsam invitabat ad cæli coronã sponsus, *Veni coronaberis, de capite Amana.* Audite quibus verbis ipsa respondit: *Vadam ad montem myrrhæ,* antequam ingredi velit cælum, proponit ascendere montem, ubi crescit myrrha. Quid tamen cælo cum monte? quid coronæ cum myrrha? Quæ est illa connexio montis cum Paradiso, myrrhæ cum corona, & amaritudinis cum gloria? Sciebat utique Sponsa cælestis, quia *Cant. 4.*

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara;

Ad Paradisi dulcedinem invitat me sponsus? Bene est, *Vadam* igitur *ad montem myrrha* Gregor. Nissen. affirmat, ita hunc locum exponens: *Per quod ostẽditur, quod qui cum Christo fuerit myrrhæ particeps, omnino erit etiam particeps thuris: nam qui fuerit cum eo passus, simul etiam glorificabitur.*

Non semel tantum expertus Sanctus Petrus Apostolus, testis sit hujus veritatis. Thaboris vertice Dominus gloriæ spectaculum edidit, ibi formam dermutat, & illuminatam vestẽ induens solem radiorum luminibus longè vicit: Petrusque visionis oblectatus gaudio, in has voces importunus erupit: *Domine, bonum est nos hic esse: faciamus hic tria tabernacula,* in quibus possimus commorari & perfrui cælico hoc bono. Et cui non arrideret ista felicitas, aut veram gloriam non percipit, aut certè mente captus est. *Montis hujus culmina stabiles teneamus* (scribit Sanctus Thomas à Villa Nova.) *quæ enim infra, sunt & amara pestiferaque omnia, lethalique tincta veneno; hic pax, hic securitas, hic salus, hic requies, & si quid veri boni in vita est, in hoc solo monte plenius possidetur.* Vix Petrus hunc sibi favorem petiverat à Christo (*Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos*) & ita gloria abscondebatur. Et quidem Petrus ab Evangelistis arguitur, quasi foret temerè & insensate locutus. *Nesciebat quid diceret.* Quid autem mali dixerat Apostolus? Dono prætendebat gloriam istam cælicam, quæ non nisi sudoris nummo ab alijs comparatur. Sciebat utique, quia *honos* sine aspiratione non scribitur, bene autem *onus.* Aspirabat ad honorem, non ad onus, non ad labores. Sed non jam solus ipse, si verè Poeta cecinit,

Matth. 17. de transf. Christi.

Aspi-

Aſpiratur honos, ſed non onus; optat honorem.
Quilibet ingratum non amat ullus onus.

Hofmeiſt in c.8. Mar. Ideoque *adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos; apertiſque oculis nihil viderunt* Meritò reprehenſus eſt Petrus. *Neſciebat quid diceret* Gloria namque otioſis non datur, ſed graviter laborantibus. [His ergo revelationibus (concludit Sanctus Leo) Petrus Apoſtolus incitatus, mundana ſpernens & terrena faſtidiens, in æternum quoddam deſiderium rapiebatur exceſſu, & gaudio totius viſionis impletus, ibi cum JESU optabat habitare, ubi manifeſtâ ejus gloriâ lætabatur.] At Chriſtus non conceſſit hic gratiam: *Vt oſtenderet prius eſſe poſtulandam tolerantiam, quam gloriam.* D.Leo ſer.de transfig. Dom.

Sancta Eccleſia Salvatorem noſtrum ob oculos reponit in monte Oliveti valedicentem Apoſtolis atq; ita loquentem introducit: Diſcipuli mei chariſſimi, filij inquam dilectiſſimi quos gratiæ genui, tandem advenit tempus, ut ad cælum jam eam: affectus, quo vos intimè proſequor, non ſinit abſq; dolore ſenſibili hanc ſeparationem: ſed tamen quia jubet Pater æternus, læte ac alacriter eſt parendum. Amor paternus ad cælum vocat, ſed amor, quo ergà vos feror, ſiſtit & retinet. Ibo corpore, ſed remanebo vobiſcum affectu. Faciam, ut acerbitas doloris ex meo diſceſſu, mitigetur miſſione Spiritus S. paracliti. Non tamen ad conſolationem faciunt hæc mea verba, ut video, ſed lacrymas provocant: vado igitur, Valete, pacem meam retinete laborate pro fidei augmento, ſitq; vobis omnibus fidelium meorum unicè cura. Atq; ita ſubitò nube coruſcante, circumdatus, ſed tamen *elevatis manibus benedixit eis & ferebatur in cælum* Ut quid elevatis cælo manibus? An fortè ut oſtenderet ſolutum in menſa crucis debitum quod ab homine, veniens in mundum, contraxerat expiandum, pendendo monetam ſanguinis: & recepiſſe teſtati Hebræi, in manuum chartâ ſubſcripſerant, atq; ideo, ut Patri eas monſtraret, & in eis legeret ſatisfactionem; *Elevatis manibus ferebatur in cælum.* Luc. 24.

Aut dicamus etiam Chriſtum in cœna humilitatis manibus laviſſe Diſcipulorum pedes, atq; ita conformiter ad doctrinam Evangelicâ, *Qui ſe humiliat exaltabitur*, expediebat eas reliquis citius, in cælum efferri. Cajetanus ait, elevatis manibus inſtruit Apoſtolos, ut ſurſum corda ſemper elevarent, & in neceſſitatibus ad cælum ſemper refugerent. *Vt exteriori ſigno ad cæleſtia mentes diſcipulorum erigeret.* Matt. 23. Cajet. in c.24. Luc.

Sanctus Bernardinus Senenſis profundius rimatur, ut myſterium latens aperiat, dicitque ſic Chriſtum indigitâſſe nobis viam, quâ veniamus ad cæleſtem patriam, Ad Paradiſi introitum, poſiti ſunt cuſtodes Angeli, neque ulli permittunt ingreſſum qui non in terra diuturnis laboribus anteà defatigatus. Cum itaque manus elevavit, vulnerum cicatrices oſtendit, quibus gloriam promeruerit; ſuntque tam glorioſæ plagæ teſtes acerbiſſimæ paſſionis, quam pro mundo redimendo ſuſtinuit. *Vt oſtenderet* (ſcribit Sanctus ille) *quod vulnera portabat ad cælum, ut qui ſanguinem pluerat per vulnera illa in ſupplicio crucis, per ipſa eadem, tamquam per meritoria inſtrumenta, abundantiam Spiritus S. effunderet ſublimatus in cælis.* Et S. Bonaventura: *Elevatis manibus, quaſi diceret, Si ad hanc immortalem gloriam, in qua ego ſum, venire vultis, exemplum dedi, quanta pati debeatis.* D. Bern. ſer. 1. de Aſcenſ. Domini. D. Bonavent. ſer. 2. de trãslat. S. Franc.

Ab æſtu ſolis parumper reſpirabat Moyſes ſub arboris vireſcentis gratiſſima umbra, & cum oculos conjiceret in Oreb montis cacumen, mirabile prodigium! *Videbat quod rubus arderet, & non combureretur.* Cupiditate permotus, eò ipſe aſcendere meditatus eſt: *Vadã & videbo viſionem hanc magnam* Ut propius acceſſit, audivit vocem, *Moyſes, Moyſes*, ſubſtitit, & arrexit aures, ut diſtinctè perciperet, & ecce è medio flammarum vox erumpens: *Ne appropies huc: Solve calceamenta de pedibus tuis* Cave ultrà hic progredi, ante calceos exue. Exod. 3.

Subintrat S. Noſter Thomas à Villa-Nova, & quærit rationem, cur antequam permittatur Moyſes ad rubum accedere, jubeatur calceis denudari. Ex Sacra Scriptura eruitur quod Deus in rubo continebatur. *Apparuit ei Dominus in flamma ignis in medio rubi.* At cur in Dei conſpectum venire prohibetur calceatus? præcepiſſet potius caput nudare, flectere genua, in terram proſterni, & alia ejuſmodi vera cultus & honoris Deo debiti ſigna.

Ea quorundam opinio eſt; [Exuere calceamenta eſt deponere ſive ablegare omnes impuros affectus, ac renunciare omnibus ſecularibus negotijs.] Amalarius Fortunatus, Treverenſium Antiſtes, ad mores ita factum exiſtimat, ut diſcamus qualiter nos oporteat in locis Deo ſacratis converſari, *Intrantes nos ad ſancta* Hofmeiſt. in Acta. Ap. c. 7.

Amalar. T.9. Bib. vet. PP. *Eta loca, ubi Dominus & Angelus ejus est, exuamus nos hic calceamentis.*

Aptius ad rem nostram Valentiarum Archiepiscopus ait, montem Oreb fuisse quaquaversum respersum spinis & tribulis: atq; adeo omnino erat necessarium, si volebat Moyses ad mōtis fastigium pertingere, ibiq; Deum contemplari, calceos extrahere & denudatis pedibus per spinas & tribulos ire, eaque rectissima est ad verum paradisi verticem, Deumq; videndum via.

S.Th. à Villa Nova Conc. 2. de Nat. Dom. *Moyses cum ardentem & incombustum rubum accederet, Divino eloquio prohibitus est: Ne appropies huc; Solve calceamenta de pedibus tuis. Et quid ad locum sanctum calceamenti solutio? Quid sanctitati cum calceo? Dicas potius: Tolle pileum, genua flecte, prosterne te coram Domino, quæ insignia solent esse cultus & reverentiæ. O magnum ibi latens Sacramentum! locus spinosus erat, ideo calceamenta deponere jubet.*

Scribit Rabanus Maurus Romanos olim milites gloriari tum maximè solitos, cum in scutis aut insignijs actum aliquem belli heroicū præferebant: unde ea erat Senatoribus consuetudo, dare militibus scuta rasa, nihilq; pictum in medio, ut si honorē & gloriam quærerent & scuta insignita, magnis animis in conflictu pugnarēt, & stricto gladio decus & insignia compararent. (apud Laur. Zan. in monar. myst. l. 3. d. 56. §. 3.) Quidquid honoris & gloriæ Joseph filius Jacob in Ægypto accepit, non alijs medijs acquisivit. Si catenâ aureâ à Pharaone circumdatur, ante compedibus ferreis ligabatur. Si honoratus sit vestitu regio, prius chlamyde spoliatus est, quam in manibus Dominæ calumniantis reliquit. Non antè gerit annulū Regis & sceptrū, ut imperet, quam venditus ut mancipiū, & obtēperans ut servus in aula. Non antè sedet exaltatus in throno, quàm innocenter detentus in carcere. Adduco verba Ruperti Abbatis: *Pro compedibus, in quibus humiliaverunt pedes ejus, torquem auream suscepit: pro pallio, quo in manu adulteræ relicto, nudus effugit, stolâ byssinâ, Deo judice, indutus est. Pro servili nomine regium gestat annulum, & pro carceris humilitate, super altum sedet imperij currum.*

Tribulationes & passiones in vita, certissima sunt consequendæ salutis æternæ signa. Qui cū Deo censū cōstituit, exponendo tolerantiæ monetam, non poterit amittere cælestis gloriç fructum, & certum proventum. Devota est & pia Mellflui Doctoris meditatio in hæc Salvatoris nostri ad latronem consolatoria verba, cum jam in cruce pendens ultimū spiritum daret. Audite obsecro, & intelligite mysteriū. *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23. Edissere Redēptor pijssime, (inquit Bernard.) cuinam dicta sint tam consolatoria verba: non enim capio, quo referēdum ly *Tibi*. Fortè ad latronem, qui rogaverat, *Memento mei, dum veneris in regnum tuū.* Quomodo tamen ita sit, si fuerit tam sceleratus ille & impius, ut millies infernum sit meritus? Paradisus solis bonis patet, non malis: præmium reservatur ijs, qui multis exantlatis laboribus & cōtinuo virtutū exercitio acquisiverint meritū. Omnino contrarium egit latro, quomodo ergo verè de eo sit dictum, *Tibi. Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso?* Ah respondet Sanctus Pater, perpendite attentius voculam *Tibi*, ejusque virtutem. Quasi ergo dicebat Crucifixus, Tibi, qui mecum in tormentis pendes, *Tibi* qui in ijsdem cruciatibus, *Tibi*, qui easdem pœnas sustines & crucis opprobrium, *dico, hodie mecum eris in Paradiso.* Non jam attendo, an fueris latro, nequissimus & sceleratissimus: sed modo tuos dolores intueor & acerbissimas pœnas, quibus tibi cælum cōparas, & impelli me sentio ex justitia, ut sine replica concedam. Ideò *Amen dico tibi, qui me confessus es in cruce tormentorum eris mecum in Paradiso deliciarum.* Adest Cardinalis Viguerius, & eodem ferè modo discurrit: *Hodie eris in Paradiso. Cui dicitur? Latroni. Quare? Quia patienter sustinuit crucem. Nullum aliud opus fecisse legitur, aut cogitasse, unde tantum præmij assequi debuerit, nisi quod patienter sustinuit pœnam crucis.* (D. Bern. de bono latron. Viguer. p. codit.)

Credite (NN.) tribulationes *sunt media ad salutem, sine quibus non.* Ita ut, si quis se dicat ad patiendum inhabilem, cælesti gloriâ declarat indignum & totaliter incapacem. Ut meritò dictum sit ab Abbate Pachomio, *Salus in tempore tribulationis acquiritur; & Apostoli tribulationum passiones excipientes, ad promissa præmia pervenerūnt.* (in monitis 4. Bibl. vet. PP.) Nemo in cælo reperiatur, qui non in hac vita per tribulationes ante probatus. Sanctus Evangelista Joannes semel videre meruit Sanctorum omnium in cælo Societatem. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis.* (Apoc.) Et interrogatus, ut diceret, quinam illi sint, & quomodo ad tantam felicitatem pervenissent. *Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & unde venerunt?* Joannes pudore suffusus, plenusque timore respondit: *Domine mi, tu scis.* Audiam ergo: & responsum est: Quotquot in cælo vides, beatorum animæ

sunt

Luc. 23. sunt, eoq; per multas tribulationes appulerũt. *Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt stolas suas in sanguine agni.* Quasi dictum sit: Nemo beatus, qui non per laborum & pœnarum januam transivit; & fallitur, quisquis aliam meditatur viam. Verba sunt S. Archiepiscopi Valentiarum. *Cùm Ioannes Apostolus vidisset eos in gloria, & interrogâsset Angelum: Qui sunt isti, & unde venerunt? dictum est ei: Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione. Et tu putas, quòd tibi soli dabitur privilegium, ut ex deliciis vivens, Regnum cælorum possideas? Non credas: erras, erras, non fiet istud.* Confirmat Hispanus Author: *Hagote saber Iuan, que ninguno ay de quantos vees aqui, que la gloria que tiene, no lo aye ganado congrandes tribulationes y trabajos.*

S. Th. à Villa N. serm. de S. Iac. Ap.

Hernaud. de Æarai. p. 1. de pat. Chr. l. 3. d. 4.

O quantùm aberrat, qui sine laboribus ad æternam felicitatem anhelat. Insensatos illos existimat Propheta Regius, qui sibi ipsis ablandiuntur & jactant. *Hæreditate possideamus Sanctuarium Dei.* Quid hoc est, velle prætendere jure hæreditario Sanctuarium Dei? Quod hæreditamus, sine labore acquirimus, & sine ullo nostro incommodo, sudoribus aliorum recreamur. Qui hujusmodi sunt, ut sic æterna tabernacula possidere præsumant, confundantur illi, Domine, & de rotâ tantæ præsumptionis in infernum præcipites ruant. *Deus meus, pone illos ut rotam* & à dæmonibus ut stipula arida in ignem æternum rapientur, & spes illorum vana dissipetur ut folium à vento. *Et sicut stipulam ante faciem venti.* Videant ultionem tuam & conterantur.

Ps. 82.

D. Bern. de bono latron. Viguer. p. codic.

Cælum non hæreditatur, sed fatigatione & sudore accipitur. Lex est, *Bene merentibus præmia tribui oportere.* In cælorum granario non reponitur frumentum, quod prius in mundi horreo non sit flagellis excussum. Et tu, inquit S. Pater Augustinus, *avidus es ad mercedem, & piger ad laborem.*

L. Virtut. præm. cũ ibi alleg. c. de stat. & imag. In Mill. verbo Labor.

in ma... tis 4. Bibl. vet. PP.

Qui vult asse qui intentum, non parcit sumptibus, non timet incommoda, nec subterfugit labores. *Nec ratio, nec tẽpus curari debet, dummodo effectum habeamus.* Nos ergo in hunc mũdum ingressi ad consequendam æternam gloriã, otio torpẽtes & desides obtinere speremus?

L. Hom. sylvar. §. habere ff de V. sign.

Apost.

Si te delectent æterna præmia vitæ,
Magna quidem, nec te terreat ergo labor.

Quàm benè & congruè asserit sanctus Petrus Chrysologus: *Vivi lapides, qui ponendi sunt in illa cælesti Hierusalem, quæ ædificatur ut civitas, variis infortuniorum concussionibus poliuntur, priusquam in ædificio cælestis habitaculi collocentur.*

Eja igitur fratres, ad vineam Domini properate, ad laborem, ad sudores: *Ite & vos in vineam meam.* Si patiatur caro flagrorum ictus, delectabitur anima cælestibus gaudiis. Non est quòd supernam speret sine fine lætitiam, qui momentaneam in terris subterfugerit passionem. Anima, quæ in mundi hujus agro fuerit inter spinas rosa, erit inter flores lilium in Paradiso. Unde dictum à pio Dei servo.

El che chisiere en Christo consolarse
Y gozar de su essenza verdadera,
Su Cruz ha de tomar, y ha de negarse
Que no se llega Dios d'otra manera.

Et si tempus vitæ tuæ nubilum fuerit, & ab adversitatis tempestate obscuratum, recordare, quod contingere solitum,

Venit post multos una serena dies. *Tibull. l. 3. eclog. 6.*

Et quò plura & graviora tormenta, eò gloriosiora secutura trophæa. *Pretiosa corona per agonem à nobis acquiritur* (ait S. Irenæus) *& quãtò per agonem nobis duriorem evenit, tanto est pretiosior.* Res tua agitur cum Deo, qui benignus est & fidelis remunerator: *dabit tibi quod justum fuerit.* *Lib. 4. c. 32.*

Atque ideò servis Dei tribulationes sunt auguria orituræ felicitatis. [Gloriamur in tribulationibus (scribit Ægidius Columna) confidentes nobis ex hoc præparari præmium æternæ hæreditatis. Gloriamur in tribulationibus, id est, lætamur, si pressuram patimur in hoc mundo; operatur enim in nobis expectationem futuræ gloriæ. Dictum satis pro prima parte, ad alteram venio.

In hæ. ad Rom. l 6.

PARS SECUNDA.

QVid hic statis tota die otiosi? Dixit Philosophus aliquis, hominem, cùm nascitur, tria habere desideria, *Omnia scire, aliis præesse, & semper vivere.* Sed videtur ipse omisisse præcipuum, nempè quod homo potissimùm desideret *ottari & ditari*, lautè & quietè vivere, atque indies magis magisque divitiis affluere.

Sapienter factum à Lacedæmonibus, cùm, ut otium eliminarent, & pigros corriperent, tribunal statuerunt contra otium. Solon decrevit, si pater non instruxerit filium in opere exercendo, filium non obligari ad sustentandum

Val. Max. l. 7. de Sap. dict. patrem cùm jam ætate decrepitâ senex. Commune hoc effatum Appii Claudii: *Negotium populi Romani meliùs quàm otium committi.* Cato Censorinus eos solùm ad rempublicam admittendos censuit, de quorum solertia & assiduo labore manus callis obductæ testabantur. In Concilio Carthaginensi, cui interfuit sanctus Pater Augustinus & promovit, *depositum est, ut Clericus, licet eruditus esset, & literatus; quærit tamen ab aliquo honesto artificio victum & sustentationem.* Nec in alium finem id credo decretum, quàm ad otium evitandum: nam, ut testis est sanctus Joannes Chrysostomus: *Multi perversi facti sunt ab otio.*

Concil. Carth. 4. c. 51. q. 53.

Hom. 28. in Ioan.

Ut ab otio ferrum contrahit rubiginem, ita etiam, ut scribit Aulus Gellius, [Vita humana propè ferrum est: ferrum enim, si non exerceas, rubigo interficit.] Hoc ipsum confirmat D. Hieronymus: *Acutus gladius & levigatus, si diu in vagina conditus fuerit, sordescit rubigine, & splendorem pristini decoris amittit.* Aqua, dum non movetur, citò corrumpitur: ut alluserit aliquis emblemate, addito verbo *Servatur motu.* Quàm verè locutus est Meander. *Quàm multa mortalibus otium facit mala!*

2. de dict. tr. 24. Scivit & Hippocrates quanta sint humano corpori ab otio mala. [Segnities & otium humectat, & corpus debile facit: calor enim quiescens humiditatem ex corpore non consumit; labor autem siccat, & corpus robustum facit.] Et Seneca ait:

Emollit otium vires sicut rubigo ferrum.
Fax immota torpet, ignem agitata restituit.

Et subdit Faustus Andrelinus:

Indist. *Corrumpunt forti celsas cum pectore mētes*
Otia plumoso desidiosa thoro.

Observatum est à Scipione Nasica: *Res Romanas jam in tuto esse extinctis Carthaginensibus & Græcis*, respondit ipse, *imò nunc in periculo sumus.* Cùm enim jam cesset præliandi occasio, succedet otium quo non possit dari hostis infensior.

Gerard. Zutph. de ref. vir. animæ c. 54 in Bibl. Vet. PP. T. 14. Benè perspexerat Gerardus, cùm ita describit. [Otii natura est, ut tædium boni generet, animi torporem causet, mentem gravet tristitiâ, ad dissolutionem inclinet, fratrum contemptum & aspernationem gignit, nil operis libet, maximè spiritualis. Hinc apud Cælium Rhodiginum legitur de Turaneo nonaginta anno-

L. 11. lect. antiq. c. 1.

rum sene, quem dum Cajus Cæsar vellet sublevare, eximendo à Procuratoris officio, ad quod ætas caduca jam reddiderat inhabilem, & laudavisset, quod tam benè laborioso hoc munere esset perfunctus. Quid ageret senex? Domum reversus, præcepit ut ipsum famuli tamquam mortuum plangerent, hoc ipso indicans, torpentem otio nil à mortuo differre. Propterea dictum est ab uno Philosopho, otium esse hominis vivi sepulchrum. Unde Seneca hominis otiosi foribus ita inscripsit: *Hic jacet Bathia.*

Io. Bapt. Mant. lib. 1. Parth. Serlog. sec. 8. P. 1. de Parad. s. 28.

Picus Mirandula otiosum hominem bestiæ comparavit. [Nihil esse potest in vita nequius aut scelestius quàm tempus somno inertiâque transigere. Qui enim desides, ignavi, oscitantes vivunt, non herculè magis vivunt, quàm stolidæ pecudes & meræ beluæ; neq; enim vivunt, sed spiritum trahunt, sicut pecudes solent.] Non aliter sensit S. Prosper: *Qui otiosa quiete perfruitur, nisi spiritualiter vixerit, more pecudum vivit.* De vit. contempl.

Servus ille severè correptus est, qui talentum in terra fodit, & per otium vitam transigit. [Porrò (loquitur Hildebertus) munera Dei damno sunt possessoribus otiosis, quibus velle negotiari ad lucrum, probè negotiatur ad supplicium. Epist. in Bibl. Vet. PP.

Isa. 14.

Ut creatus fuit Adam, statim à Deo in Paradiso terrestri locatur *Posuit Deus hominem in Paradiso voluptatis.* At in quem finem? *Ut operaretur, & custodiret illum.* Dubium mihi incidit. Terra Paradisi terrestris adeò erat ex se fœcunda & fertilis, ut non esset culturâ opus ad colligendum fructus, sed spontè dabat abundè, absque hominum industria aut impenso labore, ut de ea verè Poeta: Gen. 2.

Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus. Ovidius.

Ut quid ergo Deus ibi collocavit Adamum, ut eam excoleret? verum enim est: *Deus & natura nihil faciunt frustrà.* Et inde subdit, introduxisse in Paradisum *ut custodiret illum.* Sed à cujus manibus timendum, cùm non essent in mundo nisi solus Adam & Eva? Non lædebant nec terrebant animalia, utpote adhuc mansueta. Respondent unanimi consensu ferè Authores omnes, ideò factum, ne Adam otio sit addictus, sed semper incumbat laboribus, & continuis exerceatur occupationibus, non solùm ideò,

D. Bern. serm. 3.

Io. Bapt. Mant. lib.1. Parth. Serlog. sec.8. P.1.de Parad. c.28.

ideò, quia dixit Ordinis Carmelitici Author doctissimus & Poëta piissimus: *Homo labor utilis semper.* Sed quia otium abominatur Dominus, ut vitiorum omnium domicilium. [Sanè illa operatio eo tendebat, ne Adamus otio torperet, cùm Deus in familia sua otiosos non sustineat.] Et Moyses Barcephus: *Ne scilicet otiosus esset, quando ex otio plurima nascuntur mala.*

Quærit Severianus, cur Deus creationem Solis & Lunæ distulerit usque in 4. diem. *Dixit autem Deus, fiant luminaria in firmamento cæli.* Tam speciosæ creaturæ, quarum una dominaretur diei, altera nocti, & utraque mundo resplenderet, cur non primo die productæ? Rationem attulit opportunissimam, scilicet primo die Solem & Lunam non condidisse, ne alioquin feriarentur otio; cùm enim Sol & Luna maximè sublunarium generationi, florum & herbarum productioni subserviant, ideò quamdiu non erant hæc in terra formata, in cælo non admisit luminaria, ne ab opere cessarent cùm nondum ea essent, *Quia nondum erãt terra nascentia, quæ luminarium calore foverentur.*

Huc iterùm voco Doctores, & scire velim quodnam fuerit peccatum Luciferi, ut propterea expulsus sit ex Paradiso & demersus in inferuum. Volunt aliqui, fuisse superbiam, cùm aut prætendit reddi æqualis Deo: *Similis ero Altissimo*, aut adorare noluit Humanitatem assumptam a Verbo, aut quia suam beatitudinem ascribere voluit non Divinæ gratiæ, sed meritis propriæ dignitatis. Præ reliquis placet sententia D. Bernardi, qui lapsum censet, quòd dixerit: *Sedebo in monte testamenti.* Summè Deo displicuerunt hæc verba, quasi diceret: O Lucifer! creavi te, & constitui supremum ministrum, & tu sedere vis otiosus? Ex nihilo te condidi, ut Doctoris instar, inferioribus lumen intelligentiæ subministres, & quæris torpere ignavià? Ego te exaltavi, ut in conspectu meo stante pede semper paratus sis expromptè mea jussa exequi, & jam dicere ausus sis, *Sedebo*? Apage, non es me dignus, abi in ignem æternum. *Sola sedet Trinitas* (verba sunt Melliflui Doctoris) *quæ sola habet immortalitatem: tu sedere id est, otiari tentasti, O impie! propterea tui moti sunt pedes & effusi sunt gressus tui.*

Isa.14.

D.Bern. serm.3.

Diabolus magister sibi fuit & discipulus, cùm suo malo didicit otium esse æternæ damnationis matrem. Deplorat Hieremias triste Hierosolymorum excidium, &, ut afflictionem augeret, addit, inimicos irrisisse: *Viderunt eam hostes & deriserunt Sabbatha ejus.*

SS. Patres & nominatim Divus Gregorius per Hierusalem in sensu spirituali seu tropologico animam Christianam intelligit; & per hostes, dæmones infernales. Quid ergo intenderit Propheta? Spiritus illos infernales derisisse animæ nostræ Sabbatha? Locus sanè explicatu difficilis. At cur præferunt Sabbatha reliquis hebdomadæ diebus?

Die dominicâ Sol dominatur, id est superbia: Feria 2 Luna, id est instabilitas: Feria 3. Mars, id est vindicta: Feria 4 Mercurius, id est curiositas: Feria 5 Jupiter, id est ambitio: Feria 6. Venus, id est lascivia: Sabbato deniq; Saturnus, qui, ut docent Astrologi, planeta est ad ignaviam inclinans, eò quòd reliquis in motu sit tardior. Luna manet in quolibet Zodiaci signo duobus diebus, sex horis, & conficit cursum suũ 27. diebus & 8. Horis. Mercurius manet in quoque signo 24 diebus & 6. horis & complet cursum 339 diebus. Venus in quovis est signo 29. diebus, & Zodiacum percurrit 348. diebus. Sol manet 30. diebus, 10. horis & mediâ, cursumq; perficit 365 diebus & 46. horis. Mars 60. diebus & 21. horis & cursum finit 2 annis. Jupiter, 1. anno manet, & cursum terminat 12 annis. At verò Saturnus ut tardissimus & otiosus cursum absolvit 29. annis, mensibus 5. & horis 6. *Saturnus est stella frigida & tarda, & significat acediã, quæ frigiditatem mentis & pigritiam circa bona opera manifestat.* Quando ergo diabolus videt animam superbam, inconstantem, iracundam, curiosam, ambitiosam aut lascivam, non exibilat nec jactat ridẽs, quia semper adhuc timet, ne eam Deus illuminet, & fiat humilis, constans, pacifica, sine ambitione, & casta: at si viderit illi dominantem Saturnum, & sopitam otio, irridet, explodit, & improperat, quasi jam ligatã habeat, neque possit evadere. Otio deturbatur è Paradiso, & objicitur perpetuis flammis. Audite Gregorii Pontificis Maximi verba. *Hostes Sabbatha derident, cùm maligni spiritus per vacationis otia ad illicita pertrahunt.*

Alb. de Cotiguola in cæli loq. l.7. c.27.

Michael [illegible] in Dom. I. Advent.

Moral. 5. in c.1. Thren.

Ubi contrà cælum ei promittitur, qui detestatur otium, & amat labores. Volebat Deus sibi bovem immolari in ostio tabernaculi, eratq; hoc illi indultum singulare præ ceteris animalibus, quia bos in laborando assiduus. *Lex etiã de sacrificiis præcipit, ut bos offeratur in ostio tabernaculi.* Et ecce mysterium, dicit Petrus Blesensis: [Quia qui laborant in agro Dominicæ culturæ,

In c.1. Levit.

culturæ, liberè possunt cæleste tabernaculum introire.

Surgite igitur, *Ite & vos in vineam Dei.* Torporem excutite & laboribus in hoc seculo gnaviter incumbite. Dabit Deus aurum gloriæ, pro guttis sudoris. Ardui sitis & indefessi ita superabitis ignaviam, & Deus *dabit vobis quod justum fuerit.*

Si tibi perpetuæ vigil est ô cura salutis,
Otia perpetuò deliciosa cave. Pictorius.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei efficax est, cùm non inaniter cadens obedientibus æternam salutem conferat; superbis verò & contumacibus perenne supplicium nunciet hoc ipsum, in quo tota vulnerum animæ Medicina. Profectò & Regia Divini Verbi Majestas, & grandis audientis utilitas ad religiosum cogunt aures obsequium, & sibi totùm attentionis studium dicari exposcunt.

THEMA.

Cùm turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad IESVM, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. S. Luc cap. 8.

Effectus Divini Verbi, quod in Evangelicæ Parabolæ grano mysticè intelligitur, varii sunt, mysteriosi, nec minus stupendi. Lumen continet, quo tene-
Ps. 106. bras pellat, & luceat currentibus per virtutis
Ps. 118. viam. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum.* Re-
Ad Hebr. verenter audientibus instillat dulcedinem.
4. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua!* Intima
Eccl. 39. cordis ut radius acutissimus penetrat. *Penetra-*
Eccl 9. *bilior omni gladio ancipiti.* Ut hasta Achillis, *dum lædit, tunc medetur.* Instar matutini roris animas Fidelium irrigat & fœcundat. *Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ.* Ignis est pectora accendens, & corda Divino amore inflammans. *Nunquid non verba mea*
S. Bern. de multipl. acie litate Verbi Dei *quasi ignis?* Et, ut ait Mellifluus Doctor, *Primùm quid insonans in auribus animæ vox Divina conturbat, terret, dividit, continuò liquefacit, calefacit, vivificat & illuminat. Denique & cibus noster est, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies nostra.* O Verbum Dei mirabile in Evangelico semine repræsentatum!

Verbum autem Dei in hac imagine & similitudine proposita semini comparatur, qua docet nos Dominus JESUS, *quo studio sit accipiendum Verbum Dei, ac sermo doctrinæ cælestis, si cupimus ex eo fructum exoriri.* Experientiâ videmus, à magnete attrahi ferrum, à succino paleam. Fictum est à Poëtis, Herculem harmonico verborum sono homines rapuisse, Orpheum concentu monstra infernalia placâsse, Amphionem voce citharæ muros Thebarum erexisse, Mercurium tactu lyræ Argum somno obruisse: &, si Marco Varroni credimus, insulæ in Lydia ad sonum fistulæ super undas moventur & circumgyrant. Ab Historicis relatum est de Marco Antonio, solâ ipsum facundiâ evasisse gladium militum Marii & Cinnæ. Disserente Tullio passim omnes ad forum confluebant, relictis domibus, clausisque officinis. Carneades ab Atheniensibus Romam legatus cum Diogene Stoico & Critolao Peripatetico tanta polluit eloquentiâ, ut totam ad se civitatem converte-re potuisset. An non dulcedine linguæ Titus

Gaspar à Malo in Matth. Plin. l. 36 c. 16. Cic. l. 1. ep. 8. Ovid. Met l. 2. Valer. Max. l. 8. c. 5. Quintil. l. 8. c. 3. Plin. c. 2. Ep. 3.

Livius Cives Gadios ex Hispania Romam usque perduxit? Tantus fuit Orator Gregorius
Orat.12. q.2. Nazianzenus, ut cùm Constantinopoli diceret è suggestu, audientes omnes ab ore quasi penderent immobiles. De Panthera scribunt Naturalistæ, eam suavitate odoris animalia sylvestria allicere: unde formatum emblema, adjectâ epigraphe *Omnia traham.* At longè plus efficacitatis habet Divinum eloquium, plus suavitatis in operando cùm modò attrahit animos ad detestandum vitia, modò corda rapit ad amplectendum virtutem. Tanta fuit Verbi Salvatoris virtus, tanta prædicationis suavitas, ut propè totum ad se mundum pertraheret, testante Evangelista:
Luc.8. *Cùm turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum.* Hoc ipsum hodie conabor ostendere: quare silentium peto & attentionem, ut efficax sit mea dictio & non frustra tempus conteram.

PARS PRIMA.

CUm turba plurima convenirent, &c. Dictum hoc Libanii est: [Pulchritudo in Sermonibus insita, magnetis vim obtinet.[Quasi
T.2.ser. de vita. velit, non cum tanta efficacia magnetem ad se ferrum allicere, quantâ vi Verbum Dei animos audientium & corda. Moysi in deserto agenti vox subitò objicitur *Moyses, Moyses.* Assurgit
Exod.3. ille, attentè audit, videtque in vertice montis ardentem rubum. Moyses novitate in stuporem raptus, & examinandi prodigii voto ardentissimo impulsus, celeri gressu involabat, sed iterùm vox retinebat *Ne appropies huc.* Fortassis ne corriperetur à flamma. Sed cur prohibetur accedere, cùm satis esset prudens, ut caveret ab igne, ne læderetur? Non appropies, inquit Deus, quia sciebat, quomodò statim ac perciperet Divinum eloquium, non curaret incendium, involaret in ignem; atque adeò moveretur audito verbo, ut nisi cohiberetur insiliret in flammas redigendus in cineres; quare iterùm oportet, ut interdicatur: *Ne appropies huc.* Audite Rupertum Abbatem: *Idcircò à Deo prohibitus est ne propiùs accederet; facilè enim fieri poterat, ut Verbi Divini allectus dulcedine, ardentes quoque sibi subiret flammas.*

Iterùm Moyses, de monte Sina descendens, habito cum Deo colloquio, reperit Aaronem inductum à populo ad erigendum vitulum aureum, &, jam reverenter curvato genu adorantibus singulis, ipsum extensâ virgâ dicentem
Exod.3. audiens: *Hi sunt Dii tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti*, graviter indignatus est Moyses, arreptisque legis tabulis, jussit coràm adduci ab Aarone vitulum aureum. Quis credidisset umquam tantum vos ausuros facinus? *Arripiensque vitulum, quem fecerant, combussit & contrivit usque ad pulverem.* Sed quo usus instrumento, ut in pulverem redigeret? Nec putandum (etiamsi dicat Scriptura, *combussit*,) projecisse in ignem: faciliùs namq; poterat liquefieri, cùm ex auro esset, quàm in pulveres redigi: attamen cùm expressè sit dictum, *contrivit*, opus erat instrumento ad conterẽdum in pulveres. Glossa interlinealis habet, à Moyse vitulum aureum fuisse contritum & redactum in pulveres, virtute Divini Verbi non secùs ac si fragile vitrum esset mille, iteratis malleorum ictibus contusum. *Contrivit Moyses vitulum usque ad pulverem à facie venti.*

Verbo uno arefacta est arbor fici: *Numquã Matt.31.
ex te fructus nascatur in sempiternum & arefacta est continuò.* Confirmat Author operis im- Hom. 39.
perfecti: *Sermo Christi quasi flamma descendit.*

Quis Saulum, lupum illum voracem in agnum mansuetum convertit, & ex persecutore fecit gregis Christi defensorem? Verbum Dei, *Saule, Saule.* Neq; id mirum sit, quia *sicut ven-* Act. 9.
tus fortissimus turres evertit, si procella altissimas I. Suarez.
rupes decidere facit, si inundans flumen domum Episc.
ruinat, si ignis densam comburit sylvam & sum- Conimb.
ma celeritate consumit; quantò magis vox Do- tr.2. in c.
mini conterit, animam vertit, hominem mutat, S. Matt.
& in illam partem voluntatem liberam vergit, ad quam voce Domini homo vocatur.

Quomodò ita statim terruit Salvator armatos milites, qui ut leones ferocissimi in horto Gethsemani insultabant? Verbo uno suaviter & cum affectu prolato, *Ego sum. Et ceciderunt retrorsum. Quia vocem præsentis Dei ferre non poterant*, asserit Ambrosius. Adstipulatur Cajetanus. [Tamquam vox illa percussisset eos omnes, ita ut non caderent in facies suas, sed evaderent supini in terram. Qui enim solâ voce illos sic prostravit, multò magis poterat seipsum salvare. Ioan.18. Ambr. in Luc.22. Cajet. in Ioan.18.

Unde tot effectus prodigiosi in Dominica Passione, veli scissio, terræ motus, petrarũ contritio, monumentorum apertio, & mortuorum resuscitatio, ut ex Evangelio S. Matth. constat, Matt. 27
Velum templi scissũ est, terra mota est, petræ scissæ sũt, & monumẽta aperta, &c. Quænã est causa? Vox Dei, cùm scilicet Crucifixus *clamavit voce magna.* Sententia est D. Ambr. *Dedit vocẽ suam in*

in Passione Dominus, & universa elementa tremuerunt, & omnis terra commota est.

Qualitas in hoc mundo non datur, quæ non habeat in operatione contrarium; dulci adversatur amarum, albo nigrum, calido frigidum, luci tenebræ: at verò Dei verbum nil habet Gen.1. quod se opponat. Unde hoc, quòd terra certis anni temporibus germinet, frondescant arbores pisces, aves & cætera animantia multiplicentur, atque ita ab ipso mundi exordio usq; in finem? Attribuendum hoc soli Dei verbo semel prolato, cujus tanta est virtus, ut si mundus in æternum staret, perpetua etiam esset generationum multiplicatio; nec umquam impediret contrarium.

Formari possit idem discursus de verbis Sacramentalibus, pronunciatis à Salvatore nostro in cœna ultima super panem, quem transsubstantiari credimus ut illorum verborum in Christi Corpus, *Hoc est corpus meum*. Matt.26. Cajet. ibid. *Ubi scito*, (dicit Cajetanus, *quòd sermo iste Dominicus est non solùm enunciativus veritatis, sed est etiam factivus veritatis significatæ; facit enim quod enunciat*, Sed quod omnium maximè est mirandum, nedum verba illa in ore Christi habent virtutem illam transsubstantiandi, sed etiam in ore cujuslibet Sacerdotis Evangelici omni loco & tempore sine exceptione personarum, aut numeri. Ant. Guil. disc. 31. Omni loco, in quovis altari, in Ecclesijs, ubivis terrarum. Omni tempore, singulis horis, dum volet Sacerdos, & momentis. Sine exceptione personarum, Sacerdos bonus sit aut malus, fidelis aut infidelis, schismaticus aut hæreticus. Nec numerus aut quantitas limitatur: quia potest consecrare hostiam unam, si placet, centum aut mille &c. ita ut adaptari possit Dei verbo dictum Philosophi, Philosoph. *Verbum Dei, ubicumque ponatur, semper erit tale*. O magna virtus & efficacia Divini verbi! Doctrinam hanc tradit Ludolphus Carthusianus: Ludolph. Carth. 1.p.c.56. [Sicut illa vox quâ dixit, Crescite & multiplicamini, & implete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore effectum ad generationem operante naturâ: ita & vox ista semel quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ usque in hodiernum diem, & usque ad ejus adventum, præstat Sacrificio firmamentum]

Elegit Deus Hieremiam Prophetam, misitq; per orbem, ut prodigia operaretur, & dedit ei plenam authoritatem, ut ad placitum faceret vel omitteret, ut montes dejiceret, civitates funditùs deleret, Provincias & integra Regna disperderet. Pace tuâ dixerim Domine (inquit Moyses) non ego sufficio ad tam stupenda, imò nec mihi sat animi est, ut vel minimum horum perficiam. Meliùs factum, si Divina tua Majestas fortissimum exercitum mittat; nam quid ego possum, terræ vermiculus? Et quibus etiam armis aggrederer? Cui Deus: Nil refert: quod Hiere.1. dixi, sic fiat: *Ecce constitui te hodie super gentes & super Regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices & plantes*. Erecto sis animo, nil cures, aut formides, tibi dabo Verba mea quibus facillimè prævaleas, & superes: *Ecce dedi verba mea in ore tuo* Illorum virtute evinces omnia, tibi cedent Civitates, Provinciæ & Regna. *Unico Dei verbo opus habet qui universum mundum evertere cupit*. Did. Pis. Et si plures essent mundi quàm umquam somniavit Democritus, verbo Dei annihilari momento unico possint.

Neque putandum est (NN.) requiri intervalla temporis inter Dei verbum & illius executionem; quia eodem instanti simul est dictum & factum attestante Psalmista: *Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt*. Ps.148. Aggæus Propheta, ut Verbi Dei efficacitatē ostenderet, ita loquitur: *Factum est verbum Domini in manu Aggæi Prophetæ*. Aggæi.1. Nov⁹ hic est & insolitus dicendi modus, manibus audire, non auribus: dixisset potiùs: Factum est verbū Domini in aure (& non in manu) Aggæi. Auribus convenit audire; at manibus operari; linguæ loqui, & oculis videre proprium est. Absurdè loqueretur qui diceret se videre linguâ, oculis loqui, & ædificare auribus. Quomodo ergo ita loquitur Aggæus, *Factum est verbum Domini in manu Aggæi Prophetæ*? Respondet primò Lyranus, voluisse hic indicare Prophetam, quòd Deus ita firmiter stet promissis, ac si, dum loquitur, in manu accipias impletionem: *In hoc exprimitur certitudo doni prophetiæ Aggæo dati, ad similitudinem doni corporalis; quod ponitur in manu recipientis*. Lyran. Aliter interpretatur Sanctus Remigius, & ait Verbum Dei ita infallibiliter connecti cum operatione, quæ à manu & effectu pendet, ac si in eodem instanti existeret essetque effectivè productum Ideo *factum est verbum Domini in manu Aggæi, cujus dixisse fecisse est*. S. Remig.

Et tam efficax est, ut effectum exhibeat, priusquam sit à lingua prolatum. Veniebat de Monte Sina Moyses, ubi cum Deo conversatus de negotiis egerat concernentibus bonum populi regimen, quem ut videbat, ait: Adesdum Moyses, indica populo voluntatem Dei & placitum

citum, quod nos promptiſſimè exequemur. *Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus.* Et quod magis difficulter intelligo, eſt, quia legunt *[Exod. 24]* Septuaginta: *Omnia verba Domini, quæ locutus eſt faciemus & audiemus.* At quomodo poſſibile ſit, implere priùs præceptum, & pòſt audire, quod implendum præcipitur? Contra ordinem eſt naturæ & doctrinæ.

Sanctus Pater Auguſtinus claritatem dare intendens, ut locus iſte faciliùs intelligeretur, legit: *Faciemus & intelligemus.* Pace tamen, & Patris mei bonâ veniâ dixero, vel ſic difficultatem augeri: quod oſtendo. Intelligere eſt actus ſpeculativus intellectus, & facere eſt actus practicus voluntatis. Jam verò quis neſciat, quòd actus intellectus præcedat actum voluntatis? *[Philosoph.]* *Nihil volitum quin præcognitum, & nihil eſt in voluntate quod priùs non fuerit in intellectu.* Conformiter ergo ad bonam Philoſophiam debuiſſet Sanctus Auguſtinus ſic loqui: *Omnia quæ locutus eſt Dominus, intelligemus & faciemus.* Et niſi hoc ordine dixerit, Philoſophiam invertit. Ah! inquit ille Sanctus, non habet Ariſtoteles locum, quia de Verbo Dei tractatur, ubi præcepta Philoſophica non curantur. Non eſt tam celer intellectus ad intelligendum quàm ſit voluntas prompta cum actibus elicitis & imperatis ad exequendum Verbi Dei juſſum. Audite doctrinam Sancti Doctoris: Pono verba: *[S. Aug. q. 96. in Exod. c. 24.]* *Priùs oportet verbis Dei reddere faciendi ſervitutem, ut ad intelligentiam earum rerum quæ ipſo præcipiente fiunt, merito devotionis, quæ non contempta, ſed facta ſunt, ipſe perducat.*

Quidquid à Deo in hoc mundo productum eſt, ſingulos effectus Theologi atributo alicui particulari aſſignant; videlicet creationem univerſi Divinæ Omnipotentiæ, diſpoſitionem Sapientiæ conſervationem Providentiæ, communicationem ad extra Bonitati, remiſſionem peccatorum Miſericordiæ, punitionem delictorum Juſtitiæ, &c. Sed mortuis dare vitam & *[1. Reg. 2.]* mortem vivis, ut in Annæ Cantico eſt *Dominus mortificat & vivificat,* ſoli verbo Divino attribuendum videtur, nec alteri adſcribendum. Utrumque à poſteriori demonſtrabo ex Sacra Scriptura.

Dominus, id eſt, Verbum Domini mortificat. Ananias aliquis cum Sapphira uxore poſſeſſiones vendiderat, & pretium ferebat Petro Apoſtolo ad communem pauperum ſuſtentationem; eâ tamen fraude, ut majorem pecuniam ſibi & uxori reſervaret, Petro imponens, ſe totum dare. Unde de eo in Actis Apoſtolorum legitur: *Afferens partem quandam ad pedes Apoſtolorum poſuit.* *[Act. 5.]* At Sanctus Petrus, ut advertit, monuit & leviter reprehendit: *Quare poſuiſti in corde tuo rem hanc? Non es mentitus hominibus, ſed Deo.* O mirum dictu! *Ananias cecidit, & expiravit.* Quod ipſum tertiâ pòſt horâ etiam Sapphiræ evenit. *Confeſtim cecidit ad pedes ejus, & exſpiravit.* Itáne crudelis es, Petre? Commiſerationem prædicas, & ipſe ferreus ſis? Tantillum defectum morte punis? Ecquid obligabat, ut omnes pecunias darent? Certe tibi ſatisfactum erat, cum ſponte aliquas deferebant. Reſpondet Sanctus Joannes Chryſoſtomus, & ſic Ananiam interrogat: *[S. Chrys. hom. 12. in c. 5. Act. Ap.]* *Cur ſacram feciſti pecuniam, & poſtea accepiſti? id feciſti ex magno contemptu, facinus veniam non habet excuſatione caret. Ut & cæteri metum habeant, ille punitus eſt, & alii lucrifacti ſunt,* ut unius exemplo, centum emendarentur.

Origenes autem fundamentum reſolutionis capit ex Textu, *Audiens autem Ananias hæc verba,* dicitque mortem aſcribi debere non Apoſtoli verbis, quatenus increpatorijs, ſed quatenus Dei erant verba Petri ore prolata, quo Deus ut inſtrumento ibi utebatur. Ut ergo videremus; quia Dei verbum potens eſt dare mortem, & auferre vitam, *cecidit ad pedes ejus, & exſpiravit. Nec Petrum hic exiſtimare debemus interfeciſſe Ananiam; ſed illum non ſuſtinuiſſe acritudinem verborum Petri.* *[Orig. tra. 8. in Matth. 9.]* Ita Origines.

Etiam *vivificat.* & probari poſſit multis exemplis, quibus Sacræ Hiſtoriæ plenæ ſunt, Unicum adferam maximè notū, & myſterioſum. Plangit & ſuſpirat Dei Filius, ut Lazarum quatriduanum à mortuis revocet, & vocis imperio compellat. *Lazare veni foras.* *[Joan. 11.]* O ſeculis inauditum miraculum! *Et ſtatim prodiit ligatus manibus & pedibus; & facies ejus erat ſudario ligata.* Ratio ipſa requirebat, ut eſſet manibus & pedibus liber, quò ſe levaret ex tumulo; oculiſque develatis, ad videndum, quò pedes & manus exponeret: ſiquidem ipſemet *prodijt,* non ab alio eductus eſt, aut extractus. Miratur mecum Rupertus: *[Rup. Abbas lib. 10. in Joann. c. 11.]* *Sic ligatus nec pedibus ambulare, nec ſaltem manibus reptare, ſed nec oculis, quò prodiret, potuit videre. Quid ergo nobis Evangeliſta innuit?* Totum ipſe Virtuti Divini Verbi attribuit, & Lazarum à mortis vinculis ereptū

eſſe

esse, & vitæ restitutum. *Magnam fuisse fortitudinem vocis vel clamoris, qui mortuum ligatum ad vitam excussit, & excutiendo, de mortuo vivum fecit.*

S. Petrus Chrysologus existimat esse, quasi ipsa tacitè secum conferret: Si non incunctanter obtemperem verbo Christi, Lazarum repetentis ad vitam, vel tantisper morer, ut ei faciam manus, pedes & oculos liberos, fortè crederet me tergiversari, & virtute vocis Divinæ reiteratæ cogerer non solùm Lazarum reddere, sed mortuos omnes, quotquot meo subsunt dominio. Agedum Lazare, erumpe foras tametsi ligatus sis & obvelatus, ne de mora ego redarguar, cùm Dei verbum indilatè non haberet effectum. *Tunc Tartarus ligatis manibus & pedibus Lazarum retulit ad superna, timens ac tremens, ne, dum solvit unum, ne dum moras facit, ne dum tardiùs refert unū, omnes cogatur afferre.*

S. Petr. Chrysol. serm. 65.

Et Sanctus Augustinus hunc locum expendens, advertit quomodo Christus nomine mortuum compellarit, *Lazare veni foras.* Si modò dixisset: *Veni foras,* solus equidem Lazarus resurrexisset: Superfluum ergo nomen proprium addere. Non ita est, respondet Sanctus Pater, quia si dixisset solùm, *Veni foras,* non determinando & limitando vim verbi Divini ad solum Lazarum, mortui omnes consurrexissent: *Ideo ex proprio nomine vocat, quia tanta erat virtus vocis ejus, quòd pariter omnes mortui cogerentur exire, nisi per expressionem nominis, virtutem suam ad unum determinâsset.*

S. Augustinus.

Ad efficaciam verbi Dei accedit summa suavitas, quia dulciter ligat, & sensim corda illaqueat, & est velut hamus piscatoris. *Capit dum capitur.* Ita habet Ludolphus à Saxonia: *Verbum Dei hamo piscatoris comparatur: quia sicut hamus non capit piscem, nisi ab ipso capiatur; sic nec verbum Dei, hominem capit ad vitam æternam, nisi ipsum verbum mente ejus teneatur.* Statim ut suavitatem illam cœlestis sponsa percepit, exclamavit præ gaudio: *Vox tua dulcis.*

Ludolph. Carth. p.1.c.19.

Pericles Athenensis tam erat in dicendo suavis, ut crederet Eupolis Comicus in labris ejus Suadam sessitâsse, quam Latinorum Princeps persuasionis Deam appellat.

Cic. lib. 3. de Orat.

Cleopatra non tam placuit formæ nitore, quàm dicendi gratiâ; sola enim linguæ dulcedine rapuit Cæsaris, Pompeij, & Marci Antonij corda.

Valer. Max. lib. 8.c.9.

Cedat hîc Maronis facundia, priscis decantata seculis, quidquid fingatur in campis elysijs mulsisse corda mirabili dulcedine, & animas inenarrabili gaudio perfudisse. Nulla est omnis illa suavitas, si cum dulcedine Divini eloquij comparetur.

Plutarch. in Marc. Ant.

Sponsa Paradisi Sponsi dilectissimi eximias dotes cōmendans, ait: *Mel & lac sub lingua tua.* *Cant.4.* Quasi diceret: Tam in dicendo es suavis, ac si lingua tua stillet mellis & lactis dulcedinem. Isaias idem prædixit: *Butyrum & mel comedet.* *Isai.7.* Volebat fortassis Propheta alludere ad priscorum figmentum, qui dum Oratorem audirent ornatè & tersè dicentem, gustâsse aiebant, in mensa Deorum nectar. Hoc credo intendit Isaias sub metaphora butyri & mellis. *Insinuat cibo ipso, quo puer IESVS cibandus erat, dulcedinem maximam in verbis, dulciora super mel & favum eloquia proferens, & sæpiùs faucibus verba illa dulcissima volvens, quorum typum butyrum & mel gerunt. Dulce butyrum, & dulce est mel; sed si cum suavitate verborum Domini conferatur, insipidum est, & amarum apparebit.*

Did. Alv. à Medina in 7. Isa.8.

Mel quod reperit Sampson in Leonis faucibus, ex quo fulcitàvit obscurum ænigma, *De comedente exivit cibus, & de fortitudine egressa est dulcedo,* crediderim fuisse typum verborum quæ prolaturus erat Leo ille de tribu Juda, de quo dictum, *Vicit Leo de tribu Juda;* sed tamen quæ *dulciora super mel & favum.* Confirmat Franconius Abbas, de verbo Dei sic loquens: *Omnē mellis dulcedinem gustatum superat, sæpè namq; tanta mellifluæ suavitatis abundantia exuberat, ut animæ sitienti, atque æstu desiderii sui torridæ, instar torrentis influat.*

Iudic.14. Psal.18. Francon. de gratia Dei Tom. 11. bibl. vet. PP.

Scribit Sanctus Evangelista, Christum instituisse sermonem ad turbas de cœlestis Regni excellentia. *Loquebatur illis de Regno Dei;* & quia jam diu protraxerat, *dies cœperat declinare.* *Luc.9.* Accesserunt Apostoli, indicantes ut finem imponeret cùm jam serò esset, & turba famelica egeret refocillatione. Miror ego, quomodo tam patiens hic populus neque ad finem avidè aspirans. Dicam (NN.) tantam degustabant dulcedinem, ut nemo protractionem temporis attenderet, tamque videbatur illis gratum Divinum eloquium, ut vel inde confortari viderentur, & sine cibo & potu diem integrum transegissent, atque tam altum erat silentium & attentio, ac si omnes in ecstasim rapti fuissent. Commiserati Apostoli Christo dixerunt: *Dimitte turbas, ut euntes in castella villasq; quæ circa sunt, divertant, & inveniant escas.* Turbæ autem alium cibum non requirebant: sentiebant

bant enim se confortari, animas trahi, mentes elevari, corda rapi, sicut quasi immobiles facti, non possent à Salvatoris ore divelli. Nemini mirum sit, inquit S. Ambrosius; *Quisquis verbo Christi pascitur, humanum pabulum non requirit: nec enim potest panem hujus seculi capere, qui pane reficitur Salvatoris.* Cant. 4. D. Amb. serm. 37.

Mirum etiam videri possit, quod addo, verum tamen, cùm id referant duo Evangelistæ. Ibat Salvator noster Capharnaum, & in illa civitate, domum ingressus est: sed ecce statim miraculorum fama longè latèque dispergitur, & offerunt ei paralyticum. Observate mecum, obsecro, modum, quem servant: Scalis tectum domûs ascenderunt, & *nudaverunt tectum ubi erat, & patefacientes, submiserunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.* Quis iste modus agendi, ita tectum conscendere, & detractis tegulis introitum facere? Numquid æquè & meliùs per portam efferre potuissent infirmum? Non poterant præ turba. Sed quomodo eò convenerat tanta multitudo? Sanctus Marcus dat rationem; quia *loquebatur eis verbum.* Allecti erant dulcedine verborum Christi, ut expresse Beatus Jordanus à Saxonia: *Quia Christo in domo prædicante tanta multitudo convenerat, ut tota domus esset plena. Cùmque paralyticum offerentes, non invenirent quâ parte inferrent eum, per tegulas submiserunt grabatum, in quo jacebat, in medium ante IESVM.* Isai. 7. Did. Alv. à Medina in 7. Isa. 8. Luc. 5. Marc. 2. Iudic. 14. in cap. 5. Luc. Psal. 18. Francisc. de gratia Dei Tom. 11. bibl. vet. PP.

Mecùm ego attentiùs meditor, quomodo sic immota hæserit turba, cùm jam tectum perfringerent; neque etiam ad passum unum recesserit ille populus frequens, veritus ne tegularum decidentium impetu læderetur. Ah! tanta erat Divini eloquij dulcedo, ut ne vel unus se moverit, ne sic prædicantem Dei Filium interrumperet. Nec timebant tegularum ictus, ne, dum cavere intenderent, maximam hanc consolationem perderent. *Observa* (notat aliquis) *quomodo multitudo tanta, quamvis tegulæ tecti tollerentur, & terra desuper caderet, nullum tamen strepitum aut murmur excitaverit:* eaque est ratio, quia nempe *Christum audiebat.* Luc. 9. Thom. de Tragillo.

Scribæ & Pharisæi invidiâ in Dominum æstuantes, iniquissimis desiderant votis, & ardentissimis anhelant desideriis ut Christum caperent, atque ideo omni quærunt viâ. Cùm ecce nunciatur, in templo eum esse & prædicare populo: atq; sine mora ministros impiissimos dimittunt, qui apprehenderent. Abeunt odio iniquissimo furentes legati, oculis observant omnes in transitu & cautè interrogant, ubi Christus sit, & an nondum egressus è templo: *Quærebant eum in die festo, ut caperent, & dicebant: Ubi est ille.* Ad templum propiùs accedentes, vocem dicentis audiunt, & mussitant: Acceleremus, jam noster est, neque facilè evaserit: non curemus an adhuc in cathedra prædicet, sed alacriter exequamur, quod nostri muneris est, nihil reverentes. Irruunt in templum, & ut gratissimam Salvatoris vocem percipiunt auribus, non ausi sunt interpellare, sed & ipsi attentiùs auscultant, hærentq; intrepidi usque ad finem. Venit è suggestu, populum demittit, & jam apprehendere timent ministri & capere, ut jussum est, ipsimet capti. *Et nemo misit in eum manus.* Temerè facitis, stupidissimi homines. Quid moramini? tempus est & opportuna occasio: væ vobis, si non jam capiatis. Alliciuntur, trahuntur & ligantur Divini verbi dulcedine, atque jam ipsi dantur in prædam. Audite Originem: *Verba ipsius fortiora erant ipsum apprehendere volentibus: quamdiu locutus, tamdiu nemo illi insidias struentium, apprehendere eum valet: sed si tacuerit, tunc lædetur.* Ioan. 7.

Venetiarum Patriarcha Laurentius Justinianus inquirit, cur Discipuli illi duo ad castellum Emaus contendentes, comitantem Christum, quem peregrinum suspicabantur, &, occidente jam Sole, retinere cupiebant, tam instanter obtestantur, ut condescendat. *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit.* Et cùm Dominus ad speciem renueret, *coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum.* Respondet Justinianus, Christum in via non jam peregrinum, sed egisse Divini verbi prædicatorem, (*Interpretabatur illis Scripturas*) adeoque flammantia & suavissima verba illorum instillâsse auribus, ut rigentia corda calore cœlesti fota gelu dissolverint, & cœlestem ardorem non sine maximo oblectamento acceperint, in tantum ut, dum abiturum se finxit, cordis deliquium sentire viderentur. *Insueta tunc cordis percepêre gaudia, quando amore dulci æterni Patris secum loquebatur Verbum, nonnulli cœlestis nectaris rivi profluebant, per quos eorum animi ineffabiliter jucundabantur.* Ita ut mirarentur ipsi, postquam *evanuit ex oculis eorum*, sibi invicem colloquentes: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?* ut bene hîc annotet Cajetanus: *Testimonium ab externa inflammatione cordis in seipsis causata ex sermone IESV in via, proferunt.* Luc. 24. P. Laur. Iustinian. Cajet. ibid.

Non hîc prætereundum est factum Marthæ & Mag-

& Magdalenæ, tametsi omnibus notum. Invitatus à sororibus Christus, domum ingreditur, urbanissimè excipitur & officiis dignissimis honoratur. Vix dum ingressus est, & sedet Magdalena, ut Dominum loquentem audiret. Martha interim currit recurrit tota solicita, mensam apparat & cibos, ut apponat; sed ut vidit Magdalenam otiosam, obmurmurat: Quæ est illa sororis meæ discretio? sudo ego, & illa sedet. Pergit ad culinam, & disponit omnia: quibus paratis ad aulam redit, & necdum se movet Magdalena; atque tunc erumpit Martha: Quid hoc est soror? solam me vides, neque, sic posse facere omnia; surge tantisper, & manum admove. Magdalena fingit non audire, nec movetur plusquam lapis. Surdam te simulas, video, inquit Martha, certè præstitisset non vocari ad convivium Dominum, si non mecum volebas laborare.
Cajet. in c.10. Luc. *Quæ stetit* (scribit Cajetanus) *ægrè ferens oportere se solam distrahi: volebat enim partem curæ sororem subire, ut sic non immineret sibi tanta distractio.* Et ad Magistrum conversa,
Luc.10. queritur: *Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare?* non sum, ut
Idem ibi. patienter diutiùs feram; *dic ergo illi ut me adjuvet.* Non jam sedendum & otiandum. *Ad compassionem sui Martha intendit provocare IESVM, ut adjunctâ sorore relevetur in parte à multitudine operarum.* Magdalena non assurgit, nec compatitur. Quis non miretur, & arguat? Excusat Sanctus Augustinus, quia *intenta erat dulcedini Verbi Dei,* ut sopitis quodammodo sensibus absorpta in dulcedinis mari videri posset. *Divelli non poterat* (subdit Cajetanus) *ab auditione verbi.* Et ne tam ingens perderet gaudium & consolationem, non quidem Marthæ verbum respondit. *Maria neque in respondendo voluit laborare* (ait Sanctus Augustinus) *si enim pararet respondendi sermonem, remitteret audiendi attentionem.*

Ad molliendum adamantina perversorum hominum corda, ad provocandum lachrymas & suspiria, ad inflammandum amore in Deum animas, detestandum peccata, & ad veram conversionẽ nihil præstantius aut efficacius, quàm Dei Verbum. Cùm ad synagogam sermonem haberet Redemptor noster, ut sentit Cajetanus:
Cajet. in Matth. c.12. (*Prædicabat in domo Synagogæ*) carpebat vitia, flectebat durissima corda, ad humilitatem incitabat superbos, ad charitatem & commiserationẽ avaros, ad cõtinentiam lascivos, ad mansuetudinem iracundos, ad mortificationem carnis sensualitatibus deditos, ad pœnitentiam peccatores. *Adhuc eo loquente ad turbas, dixit autem ei quidam.* Matth.12. Qui ad portam stabat, ut vidit eminus MARIAM & Joseph accedentes, ingressus in Synagogam Christo innuit, ut finem prædicationi imponeret, dicens: *Ecce mater tua, & Fratres tui foris stant quærentes te.* Sed quisnam qui hoc Salvatori indicavit, & interrupit? Unde venit, quid movet, aut quis misit? Sanctus Joannes Chrysostomus existimat fuisse instigatũ D. Ioan. Chrysost. à diabolo: *Venit aliquis quasi diaboli advocatus, qui humano ore verba diabolica loqueretur.* Quorsum ita instigat dæmon? Quid ad illum spectat, aut quid illius refert, matrem foris esse, & à parentibus Christum expectari?

Ex alia consideratione, quam habemus à Sancto Cyrillo Alexandrino, quæramus hostis infernalis intentum. Convivium Discipulis instruxerat Dominus, & aderat etiam Judas. *Cùm ergo accepisset ille buccellam, exivit continuò. Erat autem nox.* Ioan.13. Quid ita festinas, Juda? Mane saltem, donec Deo cum reliquis dixeris gratias, & illucescat dies. An nescis, quia tam citò & subitò discedens suspicionem mali omnibus dabis? Respondet Sanctus Cyrillus, hoc fuisse diaboli strategema, ut tam incunctanter abire impulserit, quò sic miserum illum discipulum subverterteret & illaquearet. Præsumebat enim, Christum factâ cœnâ ad Apostolos sermonem instituturum, quo illos hortetur ad constantiam, ne facilè abducantur inimicorum insidiis: ubi si adesse Judam contigisset, non levi conjecturâ prævidebat diabolus, quòd verbis piissimi Salvatoris dulciter moveretur Judas, odium mortale deponeret, de inimico fieret amicus, de peccatore just⁹ & de traditore fidelis. Ne ergo verbo Filii Dei tactus cõverteretur, impulit, ut maturaret egressum. *Timebat diabolus ne morando, locus pœnitentiæ daretur; hac de causa festinat & impellit, timens ne scintilla in ejus animam ascenderet, ac deinde illuminaret & ad meliora retraheret, præcipitem egit celeritate.* D. Cyrill. Alexand. lib.9.c.39

Id ipsum est quod movit Sathanam, cùm misit ad Christum ministrum illum in Synagoga. Prævidebat quòd multi converterentur, Christo prædicante, atq; ideo interrumpere studuit, hac usus occasione: *Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes te.*

Unde fit, ut Verbum Dei seminatum hodie in cordibus auditorum, plerumq; sterile sit?

Negari non potest, quin aliquando contingat culpâ quorundam prædicantium, qui aliud nihil

nihil intendunt quàm vanum populi applausum, ut eloquentes habeantur & oratores diserti, studentes magis placere auribus, quàm prodesse animabus, ut merito invehatur in eos, qui hujusmodi sunt, Poëta aliquis:

Ignat. Dyck. lib. 3. Epig. 48

Si juvat è doctis solùm PLACUISSE *cathedris,*
Et plausus hominum pulpita sola vocant.
Vi caret, & vitâ, nec ad intima pectora transit
Sermo, sed orantis voce abeunte fugit.
Quæ gracili cantu toties Philomela retexit
Carmina, mox tacitâ voce perisse vides.
Diffluit, & medius oratio perditur auris,
Quæ mera nil præter munia vocis obit.

At, verè ut dicam, vos ipsi sæpè sæpiùs estis in causa, quia ad Ecclesiam itis, & conciones auditis, magis curiositate ducti, quàm ut fructum animabus vestris referatis. Defectus in fomite est, quia fortassis humidus nimis, si scintillis vi ferri è petra excussis, non statim conceperit ignem. Si prædicator reprehendit, juxta Apostoli monitum, *argue, obsecra, increpa,* ille caput movet: alter, quia non capit, ad fabulas convertitur. Si dubium moveat è Theologia petitum, materiam illam scholasticam dixerint, non concionatoriam & moralem. Si graviter dicit & ornatè, verba singula ponderans, perditur ipse in Rethorum flosculis & phaleratis verbis. Si ad Spiritū attendit, rigidus ille nimis, & qui dum non occurrit quod proferat, increpare incipit ad incutiendum terrorem. Si quis conatur penetrare sensum Scripturalem, nimis ille profundè explicat sacra Biblia, & pro gustu suo conceptus efformat. Denique omnibus depravatus est gustus, & indispositus stomachus ad intromittendum Dei Verbum. Si corda vestra sint vasa in mille partibus rupta & aperta voluptatibus, mundo & carni, quomodo retineant aquam Divini Verbi? *Quemadmodum materiale semen facit fructū, nō in quavis terra seminatum, sed in terra bona; ita semen Verbi Evangelici seminatum, fructum facit in hominibus qui audiunt, intelligunt & custodiunt illud: sed non in quibuslibet fructum facit: & id quidem accidit, non ex seminantis culpa, sed ex audientium vitio, utpotè propter crassitudinem cordis & gravitatem aurium.*

2. ad Timoth. 4.

Cyrill. Alexand. ... 9. c. 39

Io. Drud. de reg. & dogn. S. Script. lib. 3.

Accedunt alii, ut concionibus intersint cupidi percipere verba quæ fucis illita, & studio artificioso auro propinantur ornata. Quærunt illi vanissima folia, non veros animæ fructus. Non habent illi cor bonum & optimum, ideóque domum revertentes, paleam continent, non granum. Quàm bene Sanctus Valentiæ Archiepiscopus! *Audit corde optimo, qui audit intentione & desiderio proficiendi. Sunt qui audiunt libenter, sed curiosè quærentes sibi magistros prurientes auribus: hi delectationem quærunt & non fructum, paleam & non granum, verborum ornamentum & non sensum: hi volunt audire elegantias, facetias, quæstiones subtiles, & vanam Rethoricam, non doctrinam.*

D. Thom. à Villa Nova Dom. Quinq.

Eccur arbitramini (petit Sanctus Antonius de Padua) Verbum Dei appellari à Christo Semen? *Semen est Verbum Dei.* Ut projectum in fundum cordis, ibi germinet, feratque fructus contritionis, confessionis & satisfactionis. *Vide quàm bene & congruè dicitur Verbum Dei semen: sicut enim in terra semen seminatum germinat, & crescit, sic Verbum Dei seminatum in corde peccatoris faciat herbam contritionis, spicam confessionis & fructum satisfactionis.*

Luc. 8.

D. Ant. de Pad. Dom. Sexages.

Ezechiël de iis loquens, qui Verbum Dei audiunt, plus ut abblandiantur auribus, quàm ut animabus proficiant, ait: *Factum est (id est Verbum Domini) tamquam carmen musicum.* Quid hoc est? Quando adhuc nocte stertit aliquis in lecto, & fortè in platea cantores audit facientes gratam auribus musicam, statim prosilit ad fenestram, allectus harmoniæ dulcedine: quæ, ut finita est, semel, iterumque applaudit, Quàm bene! ô quàm bene! & sic ad lectum redit, & denuò somno indulget. Défixus es, ô peccator, in scelerum cubili, prædicantem audis reprehendentem, nec repudias, imò detestationem peccati concipis: at quamdiu istud propositum manet? quamdiu insonat musica, quamdiu Prædicator te monet, & vix finito discursu, ad solita regrederis mala. *Quasi carmen musicum.* Sciendum omnino hic, quod habet Sanctus Gregorius: *Debet retineri Verbum Dei: si cibus non retinetur in stomacho, quid prodest homini?*

Ezech. 33

Sanctus Jacobus Apostolus illos comparat viro qui formæ nitorem ad speculum explorat. *Si quis auditor est verbi & non factor, hic comparatur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo.* Si tamen magis id proprium & in usu mulieribus speculo se exponere, cur non potiùs ait Hic cōparabitur mulieri? &c In speculis mulieres sæpè intuētur, quæ in vultu displiceāt, &

Jacob. 1

abstergunt & poliunt: at viri, ut solùm observent qualitatem humoris, animique propensionem ex vultu, atque ita speculum reponunt in angulum, nec amplius recordantur. *Consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Verbum Dei quasi in transitu accipitur, atque statim avolat, nec mores correcti, nec extersa animæ fœditas. Nemo Dei verbo ceu speculo utitur, in quem finem mulieres solent.

Quid modò asserendum de iis, qui inimici sunt, & abhorrent hoc verbum? Quisquis hoc non delectatur, neque movetur, feris ipsis, & saxis censendus est durior, nec absimilis cuidam Scytharum Principi, qui, cùm audisset cantantem Ismeniam ævi sui celeberrimum musicum, sibi placere magis equi hinnitum, dixit, quàm Ismeniæ cantum. Similes erant Ochozias, Joas & Amasias, illi enim, utpotè memoriâ hominum indigni, à sancto Matthæo Evangelista inter Reges non referuntur, quia execrabantur Dei Verbum, oderant & persequebantur, qui illis hoc prædicabant. Testis mihi est Rupertus Abbas: *Isti soli de memoria præsenti, de libro generationis IESV Christi repulsi sunt, qui verbum audire vel præcones Verbi Dei vivere passi non sunt.*

Et, quod longè deterius est, secundùm præsentem justitiam, tales deleti sunt de libro vitæ, à diabolo isti, non à Deo; inferno, non cælo digni Hippocrates monet. [In præcipitibus morbis & turbulentis obveniens surditas perniciem minatur.] Quæ infirmitas magis sit præceps ac turbulenta quàm peccatum? Quis miserior & in majori periculo versatur quàm peccator? Si modò surditas obveniat & aures occluserit Dei Verbo, perditus est.

Proinde non habemus, factum esse aliud à Salvatore nostro in sacratissima Passione miraculum, quàm dum amputatam à Petro auriculam restituit Malcho. *Tempore passionis à Christo legimus operatum nullum aliud miraculum præter Malchi auriculam sanatam.* ut hoc ipso innueret quantum referat esse sanis & arrectis auribus, ut libenter & bene excipiatur Dei Verbum. Prævidens autem quàm multi forent inviti, & ad conciones impellendi, dixit Discipulis: *Gratis accepistis, gratis date.* Cajetanus in hûc locum scribit: *Hoc præceptum de gratuita est collatione Verbi Divini.* Et meritò: si enim pro audiendo Dei Verbo pendendum fuisset pretium, nemo Apostolis vel obolum dare voluisset.

[Margin: B. Raulin. t.2. serm. 38.]

[Margin: Matt. 10 Cajet. ibid.]

Pro doctrina autem nemo daret eis pecuniam, si gratis prædicare nollent (asserit Abulensis:) *quia prædicatio eorum non erat aliquid delectabile hominibus, pro quo pecuniam darent.*

[Margin: Abulens. ibid.]

Attende, mi Christiane. Et tu fortassis etiam contemptor es? An sines ut hoc verbũ in corde tuo inefficax sit? Fortène granũ hoc sit, de quo in Evangelio, *Aliud cecidit secus viam & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud?* Aut quod cadens supra petram cordis tui durissimi non possit germinare: *Et natum aruit, quia non habebat humorem?* Aut quod inter spinas malarum cogitationum, quæ suffocant illud ne possit excrescere? *qui habet aures audiendi, audiat.* Sator ego, granum seminavi in agrò cordis vestri, reddite vos fructum operum charitatis, quod unicè velim.

[Margin: Luc. 5.]

PARS SECUNDA.

Divina Majestas jubet, ut quantâ possumus reverentiâ & totis attẽtionis viribus percipiamus Dei Verbum. Aod Eglonem idololatram adit, secretum se habere verbum testatus: *Verbum secretum habeo ad te, ô Rex.* Ille, ut erat audiendi cupidus, satellitium dimittit, sedensque in throno: Profer, ait, secretum. Cui Aod: Non humanum, sed Divinum affero nuncium: *Verbum Dei habeo ad te.* Quid tunc? Nuntium Dei eâ veneratione colit, ut licet obesus esset & *crassus nimis*, è regia Sella surrexerit, quo studiosiùs & religiosiùs audiret: *Statim surrexit de throno.* Ecce, qui anteà secreta auditurus sedit, Dei verba percepturus, assurgit (ut hic notat Abulensis) *in reverentiam Verbi Dei, ut non audiret illud sedẽdo*; ut vel ethnicus Christianorum de audiendi reverentia confundat ignaviam. Utinam hæc Eglonis ethnici reverentia multorum hodie Catholicorum non condemnet insolentiam, cùm eâ sacris assistere solent irreverentiâ, ut non tam videantur religiosum præstare cultum, quàm ostentare contemptum. Ad confusionem eorum dico, qui sacrificio Missæ intersunt, corpore quidem præsentes, sed mente in mille partes distractâ, rident, nova congerunt, nugantur, &, prô dolor! ea tractant in locis sacris, quæ nec in plateis liceat fieri & pudor vetat ut proferam. *Qui habet aures audiendi, audiat.* Illane devotio est & attentio quam requirit Ecclesia?

[Margin: Judic. 3.]

[Margin: Abulens. ibid.]

[Margin: D.P. Augustin. l.5. homil. 261.]

[Margin: B. Iord. de Saxon. in Dom. 3. Quadr.]

[Margin: serm. 29.]

Sequebatur Christum turba, ut audiret illum: cùm jam pervenisset ad stagnum Geneza-

Luc. 5.

reth Salvator, navim à Petro petit, quæ pro pulpito sit. *Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum, & sedens docebat de navicula turbas.* Sed quid ei opus erat cymbâ Petri? Nunquid (ut multoties fecerat) stare poterat super aquas? ut miraculo isto augeretur authoritas. An non ergo, mi Domine, quidquid placet, hoc efficere possis? Nunquid elementa subjecta sunt & parent? Si mari imperâsses, an non terrâ fuisset solidius? Ut quid ergo navim capis? Certè superfluum est. Non ita, ait Christus: si enim pedibus siccis stem super undas & prædicem, miraculum mirabuntur, nec attendent ad Verbum; omnes auditum avertent, & fixis oculis intuebuntur pedum super undas prodigium. Ut hinc discamus attentâ mente & non distractâ audiendum esse Dei Verbum.

D. P. August. l. 5. homil. 261.

S. Pater Augustinus Verbum Dei cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento cōtulit. *Quid vobis videtur, Fratres, majus, Corpus Christi, an Verbum Dei?* Utrum illorum dignius? Ut bene responsum sit, dicite: *Non est majus Corpus Christi, quàm Verbum Dei.* Audite modò, quid inde concludat. Ergo non minori reverentia percipiendum est Dei Verbum, quàm accipiamus Corpus Sanctissimum. Verba sunt Divi Patris: *Unde non minus reus erit, qui Verbum Dei negligenter audierit, quàm ille qui Corpus Christi in terram cadere negligentia sua permiserit.*

B. Iord. de Saxon. in Dom. 3. Quadr.

Nihil recessit à sui & mei Patris sanctissimi doctrina Beatus Jordanus de Saxonia. [Sicut ergo (habet ille) prædicatio Evangelica non est nobis major ad salutem consequendam, quàm Corpus Christi; ita nec est levioris culpæ; imò majoris, si Verbum Dei negligenter audimus, & ipsum à corde nostro labi permittimus, quàm si Corpus Christi nobis in terram per negligentiam cadere dimittamus.

Ierem. 20.

Tempora nunc relapsa sunt, possitque verificari, quod deploravit olim Hieremias Propheta: *Factus est mihi sermo Domini in derisum & in opprobrium tota die.* Exploditur Dei Verbum, mundi ludibrium est & vulgi fabula: ut jam pudeat ascendere pulpita, nisi vano ornatu & calamistro elocutionis adulteratum: & novos dicendi modos excogitare oporteat, & quasi histrionicam sacro suggestu repræsentationem. Si quis verò decenter & simpliciter tractet, ut par est, *Sermo Domini factus est in derisum & in opprobrium totâ die.* Oblectantur hodiè vocum canore aures, sed nihil transit ad mentes. O tempora! ô mores! Jam clamandum est iterùm in deserto, vertendus sermo ad feras, plantas & lapides, & urgenda terra ut attendat: *Terra, terra, audi vocem Domini.* Et fortassis major inde quàm ab hominibus sperari poterit fructus.

Arn. de Vill.

Verùm est, neque hîc contradixerim, benevolè & summa cum mansuetudine prædicandum, & cavendus rigor. *Cuicumque potest per alimenta restitui sanitas, fugiendus penitus usus medicinarum.* Exhibenda tenerrimæ charitatis viscera, quibus prævaleamus, non vultus indignantis minæ & aspera verba, quibus absterreamus. [Sic quicumque potest civem efficere felicem per alium, non debet pœnalium legum viribus uti.

Petr. Can. l. 1. in Aph.

Num. 20.

Oleast. ibid.

Ita Moyses ingressurus in terram Edom, præmisit ad Regem Legatos, & precibus trantum petivit, cùm tamen armis commodè compulisset. *Misit nuncios Moyses de Cades ad Regem Edom, qui dicerent: Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam.* Quærit Oleaster: *Quid est hoc, Domine Deus, ut non audeas intrare cum populo terram Edom, nisi à Rege permissus?* Et doctissimè respondet ad nostrum institutum: *Docet nos summa sapientia, nunquam violentia uti, & suaviter omnia disponere. Et considera quàm blandis utatur verbis: Fratrem vocat eum, invitat ad gaudium de bono populi.* Discant à Moyse Verbi Dei præcones quàm benignè & affabiliter agendum sit, semoto omni rigore.

Matth. 5.

Et hoc observandum, ut verbum Dei aptare studeant auditorum capacitati. Non sine mysterio Christus dicebat Apostolis: *Vos estis sal terræ.* Cur sal potiùs quàm aurum, quàm argētum, quàm aqua aut petra, &c.? Sal conformatur tempori; cùm humidum est, etiā humectatur; cùm siccū, & sal exsiccatur. *Vos estis sal terræ.* Si dicēdum populo doctrinâ exculto, altiori stilo etiam prædicate: si cum hominibus rudibus & simplicibus agendum, vos stilum deprimite, & solùm ea proferte, quæ ad captum sint, & ab omnibus facillimè intelligantur. *Et verè Apostoli olim, & post eos successores S. Pastores,* (annotat hîc Cajetanus) *sua vita ac conversatione sal fuerunt terræ condiendo universa appetibilia, ut saperent gustui animi bene dispositi.*

Velim ego, salis instar, esse cuique vestrûm ad gustum & genium. Dicite ergo, quomodo vultis ut prædicem? Quæritis ut adferam alta & speculativa, ut sic de sacro suggestu fiat Theologorum

logorum Schola. Non Pater. Quid ergo? Petitis subtiles conceptus intricatos historiis, sententiis Philosophorum, doctrinâ Patrum, Legum textu & Medicorum Aphorismis confusos? Pater non. Placebit fortassis mille locorum S. Scripturæ contextus, quo uno discursus filo per horam teneat suspensos periodus contra verum dicendi modum, qui requirit clarè fieri intelligibiliter & distinctè. *Facturi Sermonem student magis alta, quàm aperta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipsorum salutem operantes.*

Gilb. in Paul. in lib. Alleg.

Expectet forte aliquis ut disertam linguam, memoriam fertilem vanè ostentem, aut, ut aliquorum natura fert, cruda quævis & indegesta promiscuè effutiam, ut sic in me cadat Sallustii dictum: *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum?* Non enim hoc, quia prædicatio sermo est familiaris. Acquiescetis, si monitis durioribus auditores exasperem, vitia carpam obviè, insulsè dicam, & nemini parcam? Monere, corripere & arguere conveniens est, sed cùm locus, & tempus sinunt, & propositi Evangelii Thema exposcit. Numquam pro genio vestro fecero satis, ut video. Gratum fortassis esset, si omnigenâ florum varietate vos delectem, studiosè calamistratas concinnatasque periodos instillem, & sic Ecclesiam in forum commutem, & concionem sacram in ludicram comœdiam? Neq; sic, quia locum sanctum dedecent ista, & personam concionatoris.

Jam capio quid velitis, ut brevis sim, & finitus noster discursus. Per me licet, ut vobis satisfactum sit. Ite in pace.

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

ARGUMENTUM.

Ea est Divini Numinis conditio, ut talis erga nos sit, quales nos erga illum, & eodem prorsus modo nobiscum agat, ut nos cum illo. Vt Deum semper habeamus ad placitum voluntatis arbitrium, ejus conformemur ad nutum, & accuratiùs observemus præceptum.

THEMA.

IESV Fili David miserere mei. Et IESVS dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit. S. Luc. cap. 18.

Cant. I.

CÆlestis sponsa Dei excellentias & attributa deprædicans in Canticis, modò Botro assimilat. *Botrus Cypri dilectus meus in vineis Engaddi.* Modò fasciculo myrrhæ. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus.* Uva dulcis est, atque ita palato grata; myrrha autem amara, & gustui planè insipida. Cur ergo rebus tam contrariis Deum nostrum exæquat? *Quare dilectus rebus adeò disparibus comparatur à Sponsa?*

Ben. Fidel in Ps. 22.

Maximilianus II. Imperator, ut modum ostenderet subditis, quem in regimine observatum voluit, curavit in symbolo pingi Aquilam, pede uno fulmen tenentem, altero auream coronam, cum lemmate. *In opportunitate utrumque.* Ut hoc ipso sic diceret: Si bene mecum & laudabiliter se gerant subditi, aureas offeram coronas, liberalis ero in largiendis præmiis; si malè, ecce fulmen, ut severè castigem.

Io. Fer in Th. Gi. lib. p. 3. l. 5. n. 2. & l. 74. n. 5.

Quàm hoc appositè factum! nec enim est, quo possit meliùs exprimi; quæ sponsæ mens sit,

sit,& qualis erga nos Deus. *Fasciculus myrrha*, sed iis, qui scelerum colluvie amarescentes. *Botrus Cypri*; illis tamen, qui virtutum dulcedine sunt conditi. Ut sic optimè quadret, *In opportunitate utrumque*. Putem Sponsam intendisse loqui in hunc modum: [Si ego amara sum, myrrha videtur; si dulcis sum, botrus, quo nihil dulcius. Pro sumentium merito transformare eum vidit, ut qui dignis est botrus, myrrha sit indignis; amarus his, illis suavis.] *Fidel. ubi suprà.*

Cæcus Evangelicus fidelem Christo se probat, de virtute Divina non dubitando, sed firmiter credendo. *Et clamavit dicens*: JESU *Fili David miserere mei*. Et Christus se ei benignum exhibet, visum pro supplicatione misericorditer impertiendo. *Et* JESUS *dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit*. Hinc moveor, ut in præsenti hoc discursu ostendam, quomodò Deus amarulentis hominibus myrrha sit objiciat & fulmen; mitibus autem & dulcescentibus botrus sit, ac offerat aurum. *In opportunitate utrumque*. Et, quod Italico dicto expressiùs effertur. *Iddio balla al nostro suono*. Si fas ita loqui, Deus ad modulos nostros movetur & properat, id est, talem se nobis exhibet, quales ipsi nos præstamus. Modus noster agendi, illi dat normam nobiscum procedendi. Si virtutem præferimus, ille præmia: si nos sceleribus dediti, ille suppliciis intendit infligendis. *Sic ipse nos visitat, sicut eum nos colimus*. Et hanc ego hodie politiam observabo; si modò vos attentione faveatis, conabor ego brevitate. Exordior. *Luc. 18.*

PARS PRIMA.

PRimò omnium ita Deus egit cum Adamo. Audiens ille vocem Domini clamantis in Paradiso terrestri, & Divinam ultionem veritus, quia jam peccârat, quæsivit latebras, & arborum sub frondibus se abscondit. Quid agis Adam? O quàm à peccato mutatum te, & dementatum ostendis! Itanè latere putas, & declinare conspectum ejus, cui aperta sunt omnia? Unde hoc tibi delirium? A peccato est: hoc enim mentem hebetat, & rationem offuscat. Non mihi propositum, hìc rationem dicere, cur fugit Adam, aut se abscōdit: solùm tempus observo, & locum, ubi & quādo quæsivit illum Deus. Ubi autem? *Ad auram*, ubi aura remissior, & leniter spirans zephyrus. Quoad tempus, notat Sacra Scriptura fuisse *post meridiem* intensissimo solis æstu declinante. Sed cur Deus quærit auram refrigerantem, & calorem remissum? Fortassis ut mitiore hâc aurâ temperet ardorem iræ, intensum nimis, ob peccatum hominis? *Gen. 3.* *Fr. Laured.*

Scribit Galenus, hoc oleo esse à naturâ proprium, ut commixtum cum aliis ingredientibus medicinalibus, ejusdem cum illis fiat qualitatis. [Si permisces cum oleo medicinas calidas, fit medicina calida; si frigidas, frigida.] Et hoc ipsum Deo etiam proprium, ait sanctus Augustinus. Frigescebat per peccatum Adamus in amore Divino, ideoque comparens Deus ad auram post meridiem, remittente jam solis æstu, innuebat quòd erga eum frigere etiam cœpisset, instar olei *cum frigidis frigidus*. ostendens (dicit sanctus P. Augustinus) *quòd Dominus ab amore peccantium refrigescit, quia per peccatum in homine refrigeratus est amor charitatis. Cum calido calet Deus; cum frigido friget.* *Galen. 2. de Imp. d. 3. c. 1.* *D. Pater Aug. ser. 26. ad Frat. in Eremo.*

Describit Propheta Jonas, quod Ninivitis imminebat infortunium, cùm immersi mundi voluptatibus, carnis absorpti desideriis ad interitum præcipitabantur, & æternam perditionē. Nemo in civitate amplissimâ cujus cor purum esset, & à scelerum veneno illæsum. Quaquaversum radices agebat iniquitas, neque solicitus aliquis, ut evelleret. Nullū à culpâ præsertus aliquis, ut evelleret. Nullū à culpâ præservabat aut sexus aut ætas Prô pudor! Pueri erāt innumeri, sed sine morum disciplina: puellæ carnalibus deditæ: patres & matres rupto fidei maritalis vinculo, honestate pessumdatâ, vivebant bestiarum more: & ut verbo dicam, quorumvis ibi flagitiorū erat sentina. Vidit Deus, iratus est valde, & nè tātùm malum diutiùs ferret impune, Jonam expedit. Adesdum Jona, ad Ninivitas accelera, eisque minaciter prædica, quia irascor nimis. *Surge, & vade in Niniven civitatem magnam*. Et hoc à me seriò monitum adde, quia ulciscar ego, funditùs evertam & perdam. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*. Quid jam facies, infelix Ninive? fulminata est sententia & quis eam revocet, aut temperet? Elementa conjurata, & creaturæ omnes in tuam perditionem. Quid audio? An muros collidi, & jam fundamenta erui: O Deus! extremum hoc malum est. *Ion. 1.*

Sed quid? Scripturam universam percurrite, nusquam deprehendetis sententiæ hujus executionem, aut civitatem destructam. Forsassis crudele nimis fuisset hoc supplicium? At majo

major erat iniquitas. An fortaſſis iniqua ſententia? Abſit hoc; quia æquiſſima erat, utpote à Deo ipſo juſtiſſimo pronuntiata. Ut quid ergo non eſt facta executio? Ah! nil mirum (inquit D. Hieronymus) Ninive mutaverat mores, ideò Deus ſententiam: civitas peccata demiſerat, & Deus ſupplicia. Illa è peccatrice pœnitens, ipſe de tremendo judice factus miſericors. *Libenter mutavit Deus ſententiam, qui vidit eorum opera commutata.* S. Hieron.

Idem S. Pater aliud notatu dignum obſervat. Cùm natus eſſet Salvator mundi, tres ab Oriente Reges advenerant, Dominũ obſequenter datis muneribus adoraturi. Obſequiis pro more exhibitis, reditionem ad propria meditantes, quia jam adveſperaſcebat, ad hoſpitium diverterunt ex itinere defatigati, ut ſumpto cibo, ſomnoq; confortati reverterentur in Regionẽ ſuam. Sũmo propterea diluculo, adhuc in ſomnis, monentur, quà eſſent reverſuri. *Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.* Sed à quo moniti? Quis in ſomnis apparuit? Opinio hæc eſt D. Hieronymi, ab ipſomet Chriſto monitos eſſe Magos. *Qui munera obtulerunt Domino, conſequenter reſponſum accipiunt, non per Angelum, ſed per ipſum Dominum.* Conſentit Dionyſius Carthuſ. & dicit; *Reſponſo accepto in ſomnis per ipſum puerum.* Matt. 2. Dionyſ. Cart. & Gloſſa in Catena D. Th.

Alterum adnectitur dubium, & hîc reſolvendum. Cùm vellet Deus indicari Joſeph, ut in Ægyptum fugeret cum Matre & puero JESU, atq; ita tyrannidẽ Herodis evaderet, Angelum miſit. *Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge & accipe puerum & Matrẽ ejus, & fuge in Ægyptum.* Et hoc intellectu difficile, cur videlicet ipſemet Filius Dei in perſonâ propriâ apparuit Magis, & ad Joſeph non niſi Angelum deſtinavit? Poterat cõmodè idem ille nuncius ad Magos mitti; nec enim erat tanta neceſſitas, cur ipſemet Filius Dei interveniret. Quæſtionem hanc etiam movet Abdias Babylonius. [Notandum quòd non per Angelum, uti ad Joſeph, hæc reſponſio facta dicitur; ſed SS. Patrum traditio eſt, ab ipſo Domino divinitùs imbutos fuiſſe.] Neq; præter hanc rationem, facilè quis aliam dabit. voluiſſe ſcilicet Filium Dei ita agere cum Magis, quomodò illi cum ipſo: Venerunt illi in perſonâ, non ab ipſis Legati; quocirca venit ad illos Chriſtus ipſe in perſonâ, non contentus Angelum mittere; & quales erant Magi erga Chriſtum, talis ipſe erga illos eſſe volebat. *Qui munera obtulerunt Domino, conſequenter reſponſum accipiunt, non per Angelum, ſed per ipſum Dominum.* Matt. 2. Lib. 2. in Matth. S. Hier.

Zebedæi uxor ad Salvatorẽ acceſſit, ita ſupplicans: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram, & unus ad ſiniſtram in Regno tuo.* Reſpondit ille Jacobo & Joanni: Ferendum id modò, quòd pro deſiderio veſtro non faciam; quia *non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo.* Si candidè loqui mihi licitum, quod ſentio: Domine mi, prætexis, ut video, ne beneficium hoc largiaris. An non tu Dominus omnium? An non cælum, terra, & omnia quæ in eis ſunt, tuæ ditioni ſubjacent, & beneplacito? Evangeliſta in hoc mihi teſtis. *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus.* Ubi elucidat Cajetanus: [Et quidem JESU, ut filio Dei, omnia dedit Pater in manu (hoc eſt, in poteſtate) ab æterno generando illum omnipotentem. Ei quoque, ut Filio hominis, omnia, nullo excepto, dedit gratuitò ab incarnationis myſterio, in manu, hoc eſt, in poteſtate. Habuit enim JESUS homo ex tunc poteſtatem ſuper omnia, ſivè in cœlo, ſivè in terra, ſivè in inferno.] Ut quid ergo non concedis, quod petunt, licitum & honeſtum? Nôſti, cujus ſint filii? Diſcipuli tui ſunt, & ſanguine propinqui. Matt. 20. Ioan. 13. Cajet. ibid.

Non tamen hoc mirandum, Auditores: Apoſtoli enim non per ſe petunt immediatè, ſed matrem interpellant. *Acceſſit mater filiorum Zebedæi, adorans & petens.* Cajetanus explicat. *Petebant per os matris.* Neq; ego ipſe dabo (inquit Chriſtus,) ſed hoc faciat Pater, cui id reſervatum, *Sed quibus paratũ eſt à Patre meo.* Gratiam à me petitis *per interpoſitam perſonam*, ſc. matrem, ego pariter concedam *per interpoſitam perſonam*, ſc. Patrem meũ. Si vos ipſi hanc gratiam à me petiiſſetis, & ego ipſe vobis conceſſiſſem: eoq; id feci, ut & vos Apoſtoli ſciatis quomodo vos mecum, ita me vobiſcum agere. *Quid mirum quod ad Patrem remittantur, quãdo ipſi non aliter accedunt ad JESUM, niſi per Matrem, & is eſt Dominus, qui talem ſe exhibet hominibus, quales invenit homines erga ſe.* Cajet. ibid. Did. Ponſ. l. 11. cap. 8. §. 25.

Philoſophiæ hoc ſcitum eſt, formas introduci juxta capacitatem & diſpoſitiones materiæ, & qualis hæc in diſponendo, talis illa in informando. Doctrina Theologica eſt, conferri gloriam juxta captum intellectus creati, & meritorum menſuram. Pro augmento actuum fidei in homine, auget Deus gratiam & multiplicat beneficia.

Siſtunt

Sistunt Hebræi Christo hominem cæcum, ut visum recipiat. Salvator noster, vixdum rogatus, salivam applicat oculis cæci, & *interrogavit eum, si quid videret.* Respondit ille: Utcumque, sed imperfectiori modo, aliquid video moveri, an homines, an arbores, discernere non valeo. *Video homines veluti arbores ambulantes.* Magna nimis (ait Deus) differentia est inter arbores & homines, unde si vix discernis, vix adhuc aliquid vides. Sine, ut iteratò manum admoveam: cœpitque paulatim videre perfectiùs, *ita ut clarè videret omnia.* Videtur certè Christus parcus valdè in dandâ luce interpolatis vicibus. Eccur non simul & semel plenam dat lucem & visum perfectum? Equidem verissimum est, *Dei perfecta sunt opera.* Ab ente perfectissimo esse imperfectum nihil potest. Christus se gerit in dandâ luce, quomodo cæcus ille in præstandâ Christo fide. Cæcus quidem initio, modicæ fidei, & Christus dat modicum lucis; crescit cæcus in fide, crescit Christus in dandâ luce: cæcus tandem perfectè credit, & Christus perfectè illuminat, *ita ut clarè videret omnia.* Observatio est Cajetani in hunc locum. [Est in hoc miraculo singulare, quòd paulatim JESUS cæco visum restituit, primò imperfectè, deinde perfectè, ut intelligamus, quantus erat defectus alienæ fidei.] Et non nisi tum demum perfectè videre potuit (ait Euthymius) quandò perfectè credidit. *Augmentum fidei, augmentum promeruit sanitatis.*

Marc. 8. Matt. 20. Psal. 91. Cajet. in cap. 8. Marci. Euthym.

Filius Dei regionem Gerasenorum petens, ascendit naviculam, comitantibus Discipulis, ut transfretaret. *Ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum Discipuli ejus.* Ecce subitò tempestas horrida, & insurgentibus undique procellis evidens naufragii periculum. Quid facerent Discipuli jam penè metu exanimes? Ad anchoram spei confugiunt, & Magistrum interpellant: *Domine, salva nos, perimus.* Audit JESUS & experrectus ventorum rabiem frænat, & tempestas sedatur. *Tunc surgens imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna.* Evangelista Matthæus indicare volens Apostolorum stuporem ex tempestate tam subitâ, his utitur verbis: *Porrò homines mirati sunt. Homines?* Origenes miratur, quòd Discipulos nominet communi vocabulo *homines.* Cur non Apostolos, aut Discipulos? *Nusquam præter honorem invenimus dictos Discipulos; sed semper aut Apostoli aut Discipuli nominantur.* Ut quid ergo modò vocat homines, quasi verò extranei sint & incogniti? Mysterium hìc penetrat Abulensis, & responsum format ex eo, quod ab Apostolis dictum de Christo, *Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?* De Christo interrogant & tractant, quasi persona foret incognita, neque umquam vidissent; uno Verbo, sic eum habent ut hominem alienigenam, quocum anteà non conversati. *Qualis est hic?* Unde etiam meritò sic tractantur quasi extranei, quos suo Salvator numquam dignatur consortio. *Porrò homines mirati sunt.* Audite verba Abulensis. [Loquitur Matthæus de illis tamquam de extraneis, quia illi loquuntur de Christo tanquam de extraneo & incognito ab eis, dicentes: Qualis est hic?

Matt. 8. Orig. in Matth. 8. Abulens. ib.

Nec est absimile, quod Magdalenæ post resurrectionem evenit. Venerat ad sepulchrum illa, ut ungeret Corpus JESU; sed cùm non reperisset illud, furtim ablatum credidit, & tantus indè illi dolor obortus, ut tota profunderetur in lachrymas, alta edens suspiria. Cùm ecce illi obviam factus viator, eò conversa hominem videt incognitum, & quia rustico parebat vestitu, hortulanum putavit, Deum suum non agnoscens. *Nesciebat, quia JESUS est, existimans quòd hortulanus esset.* Ille propiùs accedentem & amarè plangentem cernens, petit, quæ sit tanti doloris causa. *Mulier quid ploras?* Cur ita luges? Quid tibi deest, mulier? Dic, amabo te, piissime Redemptor, nosti, quæ sit hæc mulier, quam alloqueris? An non, esse Magdalenam, vides? Ut quid ergo subtices nomen, nec dicis: *Magdalena, quid ploras?* Communi eam vocabulo nominas, quasi incognitam & numquam hactenus visam, dicendo *Mulier?* Respondet S. Ambrosius, Christum voluisse ita tractare Magdalenam, quomodò ipsum illa. q. d. Non me recognovit illa ut Dominum, sed ut extraneum, neque ego illam pro Magdalena mea cognosco, sed pro muliere extraneâ. Illa me æstimat hortulanum, & illam ego plebejam mulierem, quales in pagis circumvicinis. Si non me profitetur magistrum suum, neque illam ego discipulam. *Quando non credidit, mulier est* (inquit S. Ambrosius) *quando converti incipit, Maria vocatur.*

Ioan. 20.

Affine est quod sequitur. Sanctus Evangelista Matthæus scribens de Simone illo, qui Christum Dominum excepit hospitio & opiparâ mensâ, nomine leprosi eum appellat:

Matt. 26 *Cum esset* JESUS *in domo Simonis leprosi.* Fuerat quidẽ anteà infectus leprâ, sed ab eâ purus, quãdo Christum excepit convivio. Expresse id asserunt Venerab. Beda & S. Hieronymus. *Non quòd leprosus illo tempore permaneret, sed quòd anteà leprosus, posteà à Salvatore mundatus est.* Unde igitur Evangelista vocat leprosum?

Cajet. in c.3 Luc. S. Aug. Luc. 7. Volunt pleriq; Scriptores, speciatim Cajetanus, & S. Augustinus, Simonem leprosum eum esse, quem D. Lucas Pharisæum nominat, ideoq; huic dictũ à Christo: *Simon, habeo aliquid tibi dicere.* Simon ille itaque videns Magdalenam ad pedes Salvatoris prostratam, obloqui cœpit inter convivas: *Hic si esset Propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Quomodò? *Peccatrix est?* Ah Simon! iniquus es, & pessimè loqueris. Dixisses saltem: *Quia peccatrix erat?* excusari tum faciliùs poteras. Sed dicere: *Quia peccatrix est*, nũc, de præsenti, cùm scil. peccata sua plangit, pedes Salvatoris lavat lachrymis, tergit capillis. Et adhuc peccatrix est? Itanè? Quinimò jam pœnitens est, justa est & sancta. Ideò de illa scribit S. Lucas: *Et ecce mulier, quæ erat* (& non quæ est) *in civitate peccatrix.* Non ergo mirum est, si de Simone loquens, leprosum nominet. *In domo Simonis leprosi.* Quasi vellet dicere Redemptor noster: Tu Simon, malè tractas hanc mulierem, & peccatricem nominas, tametsi sancta sit; & ego volo ut meus Evangelista leprosum te dicat, licet modò à lepra sis mundus; & sic eâdem monetâ tibi compensatum sit.

Rectè igitur Deo nostro adaptamus nomen myrrhæ, & uvæ; amaritudinis & dulcedinis. Optimè illi convenit Maximiliani Symbolum, in quo generosa Aquila coronam præmiorum exhibet & fulmen suppliciorum. *In opportunitate utrumque.* Nec putem aliud inculcatum

Luc. 12. velle Apostolis, ubi hortatur, *Sint lumbi vestri præcincti.* q. v. d. Si vos invenero promptos & sedulos in iis, quæ vestram concernunt salutem & proximi, eâdem ego viâ disponam vobis æternæ felicitatis præmia. Sensus hic est Dionysii Carthusiani in hunc locum: *Estote parati ad exequendum opera Dei, & ad ambulandum in via Domini; Christus etiam præcinget se, id est,*

Dionys. Carthus. ibid. *disponet ad dignam felicitatis æternæ dandã mercedem.* Sed econtrà, si vos præcingitis & disponitis *ad exequendum opera diaboli, & ambulandum in via malitiæ, Christus erit præcinctus ad dandam vobis æternæ infelicitatis gehennam.* At verò videndum nunc (NN.) an verbis ejus, effectus respondeant.

Cùm penderet Christus ipse in cruce inter duos latrones medius, illorum alter Dysmas ad Salvatorem conversus, humiliter deprecatus est, ut posset in Paradisum comitari. *Memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Et statim exoravit: quia ad eum conversus Dominus & misertus, ait: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Hodie? Hodie Paradisum à te petit, hodie? donas? Ut quid nõ mittitur priùs ad Limbũ, aut certè ad locum, ubi pro sceleribus patratis meritas luat pœnas? Vel cur saltem hanc ei gratiã non in crastinum differs? Multifariam hic SS. Patres respondent: at Sacræ Scripturæ abyssum quis penetret, & ubique fundum attingat? Cajetanus hic ita resolvit: *Latroni, ex hoc ipso, quòd illo die promittitur ei beatitudo, dimissa est, non solum culpa, sed pœna omnis.* Subdit modernus Author: *Hodie, scilicet sine diutina hora, ut magis florida gratia elucescat.* Sed conformiùs ad intentum nostrum S. P. Ambrosius; ut clarè demonstratum sit, quòd ubi *sunt præcincti ad ambulandum in via Domini*, ibi paratus etiã Deus *ad dignam felicitatis dandam mercedem.* Statim ergo atque latroni hæc de Christo incidit cogitatio, quòd verè Dei Filius esset, sine mora scelerum detestator & pœnitens, ad fidem est cõversus, atque confessus, quia verè Filius Dei erat. Et quid facit Christus? Ad Paradisum admittit ilicò, & ne vel diem unum differt hanc gratiam. Quid mirum? promptus erat latro ad conversionem, & Redemptor pronus ad miserationem ac gratiæ largitionem. *Pulcherrimũ datur affectandæ conversionis exemplum.* (Concludit S. Ambrosius) *Citò ignoscit Deus, quia citò ille convertitur.*

D. Bern. sup. Miss.

Luc. 23.

Cajet. in Mich. de Med. ser. 6. in Paras. ser. 48.

D. Chrys. in Ps. 25

In Cat. D. Th.

Hanc quoque politicam observavit erga sanctissimam Virginem Matrem, uti attestatur S. Joannes in Apocalypsi, ubi narrat à se visam esse ad portam cœlestis Hierusalem Matronam sole formosiorem in vestitu deaurato, cui Sol & Luna cum stellis ornatum splendidissimum subministrabant. *Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona Stellarum duodecim.* Sed quorsum (Deus bone!) tam sumptuosus in Matre tua castissima apparatus, ut etiã à Sole, Luna ac Stellis decor requiratur? Ad quid tanta in Virgine Genitrice (cujus hæc mulier typum expressit) magnificentia & selectissima pompa? Nil mirandum (ait S. Bernardus) qualis erga Filium mater, talis erga Ma- Apoc. 12.

trem

trem Filius in cælis. Ornat eam decore cælesti, quæ vestiverat nudum in terris. Supra cæli solium exaltat illum, quem deficiente molli strato, reclinavit in durum & vile præsepium. *Vestis eum* (dicit S. Bernardus) *& vestiris ab eo; vestis eum de substantia tua carnis, vestit ille te gloria suæ majestatis; vestis solem nube, & sole ipsa vestiris.*

D. Bern. sup. Miss.

Hoc tamen addendum, & verum. Scis quomodò cum malis agat? Contra illos qui se præcingunt *ad exequendum opera diaboli*, & ipse Deus præcinctus est *ad dandam æternæ infelicitatis gehennam*. Illis & myrrha est & Aquila armata suppliciorum fulmine. Dives Epulo, qui immersus deliciis in apparato convivio Lazarum audit mendicantem, nec ejulatu movetur: sed ne analecta quidem famelico indulget. Siccine pauperes meos excipis? Itáne (loquitur Deus) amicos meos tractas, & ne vel scintillulam in te charitatis ad miserandum? Quid mirum (NN.) si nec ipse Epulo in mediis flammis exauditur ab Abraham, neque refrigerium accipit, dum aquæ guttulam non potest obtinere? Sic voluit factum Deus, ut quo modo tractaverat Lazarum ipse, eo tractaretur ab Abraham. Doctrina est D. Joannis Chrysostomi. *Ideo non meruit guttam, quia non fecit misericordiam: si enim dedisset, accepisset.* Credite, quia sic vobiscum procedet Deus, si & vos clauseritis viscera charitatis. Permittet aliquandò Dominus, ut gravis necessitas premat, nec aliquis sublevet; &, quod longè pessimum, vestrâ evenerit culpâ, ubi tunc nil proderunt iterata lamenta. Immites fueritis & avari? Nec mitis erit Dominus, nec liberalis.

Luc. 15.

D. Chrys. in Ps. 25.

Scio plerosque in adversis velle Deum arguere, sed immeritò. Ubi est (garriunt illi) Divina Providentia, quando calamitatibus undiq; obruimur, nec adest Deus, ut attēdat, & eripiat? Quis crederet, mi Pater, quòd Dominus mei curam gerat? Nemo facilè persuaserit. Semper ego in tribulationibus ab incunabulis; nec scio, quid sit consolatio, quid lætitia: aliquandiu me carcer detinuit miserum, & posteà lectus infirmum: jam verò prodire in publicum, vetat pudor, quia ære alieno sum gravatus; sic ut firmiter credam, quòd non recordetur mei Dominus, neque necessitates meas attendat, ut succurrat & liberet.

Hæc, & deteriora meremini, quia & vos obliti estis attendere, & ad Deum recurrere. Vivitis, quasi non sit Deus, Atheorum more, dixerim, & pejùs. Bestiarum ea est vita: & vos à bestiis dissimiles? non, nisi quòd nomine homines estis. Cuilibet de se examen est liberum; perpendant hujusmodi homines, quoties frequentent Ecclesias: Conciones abhorrent, ne veritatem audire debeant: numquam confessionem instituunt, ne de meliori vita cogantur deliberare: pietatem erga beatissimam Virginem Matrem, & Sanctos non curant: quotidie mortaliter peccant, & ne vel semel in anno bonum opus perficiunt: & quis scit, an non dicant fortassis in corde suo: Non est Deus? Ergonè mirum est (NN.) si neque illorum recordetur Dominus? jure merito Deo cordi non sunt, è quorum ille corde & memoriâ obliteratur: illos neque curat, neque auxiliator est in extremis necessitatibus, si demeritis correspondeat.

De Deo fortassis quereris, quòd paternam ejus benevolentiam non experiris? Unde hoc? Non te erga Deum geris ut filium, sed spurium ostendis. Quandò Rex David exercitum ordinavit, ut acceptam à filio Absalone injuriam retunderet armis, hoc dedit mandatum tribus ducibus exercitus, sc. Joab, Abisai & Ethai, ut servaretur illæsus Absalon. S. Ambrosius observat hic modum loquendi, *Servate mihi puerum Absalon.* Cur non dicit, *Servate mihi filium*, sed *puerum Absalon*? David non ut patrem se exhibet, filium nominando; quia non se filium exhibuit ille, ut patrem amando. Audiamus verba S. Ambrosii: *Quærendum, qua ratione puerum dixit? Puer erat, quia parricidio petebat Patrem, Non ergo pietatis nomen accipere debebat, sed infirmitatis.*

2. Reg. 18.

D. Amb. in Ps. 118. ser. 17. n. 5.

Si Deo rebellis es, & scelerum armato exercitu contendis; quomodò paternum speres affectum? *Sic ipse nos visitat, sicut eum nos colimus. Cum frigido friget Deus, & cum calido calet.*

D. Th. Aquin. D. P. Aug.

Si Deum odio persequeris, si contemnis enormiter peccando; favorem expectes & honorem? In ejus obsequio torpes, & in adjutorium tuum celerem quæris? *Qualis te paraveris Deo,* (loquitur S. Bernardus) *talis apparet Deus. Cum amante est amans, cum vacante vacans. Solicitus est, sed cum solicito.*

Serm. 70 in Cant.

Legitur in Prato Florido de homine divite, qui pauperibus durus erat & inhumanus, adeò ut, cùm eleemosynam peterent, aures ipse occluderet Moritur, & cùm efferretur corpus sepeliendum, Religiosis in choro concinentibus

Requiem æternam, Crucifixus ad feretrum erectus decussis manibus obturat aures, ne exaudiat fusas preces pro eo, qui similiter pauperibus fecerat. *Qui obturat aures suas à clamore pauperum, & ipse clamabit, & non exaudietur.* Si desideratis, ut mitiùs agat vobiscum Deus, date eleemosynam.

PARS SECUNDA.

Luc. 18. STans autem JESUS *jussit illum adduci ad se, & cùm appropinquâsset, interrogavit illum dicens: Quid vis ut faciam tibi? At ille dixit: Domine, ut videã.* Si ab infirmo peteret Medicus, quid velit, an non supervacaneum hoc esset? Quomodo igitur non superfluum, quòd petat à cæco Dei Filius, quid velit? nam absdubiè visum petit, nihilque illi desideratius. *Domine ut videam.* Hoc peto, hoc unicum rogo. Ut quid ergo petit, *Quid tibi vis faciam?* Cæcum enim esse sciebat. Voluit Salvator noster voluntatẽ conformare, & facere pro cæci placito hoc ipso innuens, quàm se ad nutum nostrum accommodet. A Lorino vocatur Hostia Sacra. *Numisma triticeũ*, quod est moneta grani, vel panis, Et Author monilis Animæ sic ait: *Panis in modum denarii formatur.* Quid monetæ cum Hostiâ? Ex illâ sæpè perditio corporis & animę; ex hâc verò & corporis & animæ salus. Monetam soli divites possident; at sacratam Hostiam accipiunt promiscuè dives & pauper, magnus & parvus, nobilis & plebejus. Diceret aliquis, nec malè, ideò vocari *Numisma*, quia, teste Sapiente, *Pecuniæ obediunt omnia.* Fideles autem omnes voluntatem & intellectum submittunt, sanctum hoc mysterium fide inconcussâ tenentes & venerantes Ut proinde meritò dixerit S. Eligius; *Corpori & sanguini Christi totus mundus subjugatus est.* Vel, ut legit Vatablus: *Pecuniæ obediunt omnia.* Qui pecunias, ille omnia possidet: & Christus, ubi Corpus suum Sacramentaliter dedit Apostolis, omnia bona dedit. Unde verè dixerit post sacram Communionem devota anima: *Omnia bona Dei mecum porto.* Et meritò; quandoquidem, ut notat Franciscus Ribera, *nihil habet Deus melius, aut pretiosius eo, quod nobis dat in sanctissima Eucharistia.* Et S. Augustinus ait: *Cùm sit ditissimus, plus dare non habuit.*

(Lorin. in Ps. 110. — Eccl. 5. — S. Eligius — Vatabl. — Serm. 84 in Ioan.)

Meo tamen judicio visi sunt prædicti Authores attribuisse Christo in sanctissimo Sacramento nomen monetæ, quia ad monetam acclinatus est homo, & cumulandis pecuniis inhiat; ideò Deus noster volens ab homine desiderari, solicitè quæri, & amari, pro genio nostro & gustu se acclinat, nomen assumens & figuram sphæricam monetæ, *Numisma triticeum.* Sic etiam, ait Origenes, manna in deserto erat ad gustum omnium, ut avidè id omnes appeterent. *Venit traditio talis ad nos de Christo, quòd unicuique apparebat secundùm quod fuerat dignus: secundùm quod de manna est scriptum, quoniam Deus filiis Israel panem misit de cælo omne delectamentum habentem, & ad omnem gustum convenientem.* Orig. tr. 35. in Matth.

Confirmationem audite. Ego (inquit Christus) vellem omnibus & singulis dare cælestem gloriam, sed paucos video solicitos ad acquirendum. *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Quivis recusat. Quid facto opus, ad excitandum hominem, ut appetat, & avidè quærat gloriam meam, nec oblatam contemnat? Exhibebo sub specie denarii, & inducam, ut monetam esse credat. Ideo Paterfamilias otiosos illos in vineam mittit, addictâ laboris impensi mercede. *Conventione facta de denario diurno, misit illos in vineam suam.* Per denarium hìc Origenes, D. Remigius & alii intelligunt æternam beatitudinem. *Denarii nomine beatitudinem significari dicunt*, ait Paulus de Palatio, quam accepturi sunt illi, qui fideliter in servitio Divino labores impenderint. Sed quare non de beatitudine dicit quod Theologi ex Boëtio, *Est status omnium bonorum aggregatione perfectus.* Vidit Deus hominem denariorum cupidum, voluisset eum & cælestis gloriæ esse, idcoque sub metaphora ostentat denarii, & allicit *denario diurno.*

(Matt. 22. — Matt. 20. — D. Remig. P. & Pal. in Matt.)

Cùm aliquando intendisset Salvator movere homines, & incitare ad cælum quærendum, his usus est verbis, *Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis.* Mirum sanè: Christus aliàs solitus divitias detestari, cum ait: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Et hoc expresse commendavit Discipulis observandum in itinere: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.* Cajetanus ibi explicat: [In quo prohibet pretium pro viatico, sive in auro, sive in argento, sive in ære.] Quare ergo nunc ad acquirendos thesauros animat? S. Petrus Chrysologus miratur. *Ecce docet avaritiam, quæ cæperat suadere contemptum.* Ad thesauros excitat, non terrenos, qui *veterascunt,*

(Luc. 12. — Matth. 5. — Matt. 10. — Cajet. ib. — Serm. 2…)

eunt, aut deficiunt; sed cœlestes, qui *numquam veterascunt aut deficiunt.* Proponitur igitur cœlestis beatitudo sub terreni thesauri ornatu, ut gustui nostro sit satisfactum; &, ut nostrum expleat desiderium Redemptor, etiam inclinationibus se conformat. *Qui thesaurizantes temporaliter* (prosequitur Chrysologus) *arguebat, ad totum cupiditatis fomitem jubet sacculos sine fine perquiri. Christe! quò te pertrahit amor tuorum? Vt aurum lucrifacias, facis eum, quod desiderat, non quod potest, audire. Sacculos imperas, æternos thesauros, qui non deficiant, vis parari; ut avarus, dum consueta percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut à virtute capiatur.* S. Petr. Chrysol. ubi supr.

Sponsa cœlestis Deo nomen floris attribuit, & quidem ipse fatetur: *Ego flos campi.* Varii sunt flores, & coloribus diversi: alius enim est ruber, alius flavus, alter purpureus, & alius coloris mixti &c. Christus itaque flos est: sed quis illi nativus & proprius color? Colorem habet non distinctum, sed qui pro diversis occurrentiis nunc ruber appareat, nunc albus, &c. illis qui charitate sunt purpurati, fit rosa purpurea; Virginibus lilium candidum, &c. cujusque proprietati & virtuti factus conformis & similis. Audite hic Hugonem. *Quòd autem generaliter florem se dicit, non determinando aliquem, inde est, quòd non unico modo floret in campo Ecclesiæ; sed, ut ita dicam, rubet in martyribus, candet in Virginibus, viret in confessoribus, pallet in Pœnitentibus, rutilat in Prædicatoribus, in nos perpetim transferens, nostris coloratur affectibus.* Cant. 2. Hugo de S. Charo.

Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus observat varietatem nominum Dei in S. Ecclesia; ut quòd illi detur jam nomen ostii, modò vineæ, &c, ut patet ex multis S. Scripturæ locis, & appositè ad intentum nostrum discurrit, additque rationem. *Vnicuiq; varius fit Salvator ad utilitatem: qui enim indigent recreatione, & lætitiâ, illis fit vinea: qui opus habent, ut ingrediantur, his constituitur ostium, summusq; Sacerdos habentibus peccata, ut pro ipsis mactetur, ovis: & omnibus fit omnia ipse, idem naturâ permanens qui est.* S. Cyrill. Hierosol. Cath. 10.

Etiam nos conformemus Divino placito, & petenti, *Quid vis ut faciam tibi?* cum cœco illo Evangelico liberè respondeamus, *Domine ut videam.* Domine Deus, mentes nostras illumina, ut videamus & observemus modum, quo tibi placere, & perfectè obsequi possimus, ut tandem inveniamur digni cœlestis gloriæ æternæ lumine. Amen. Videri poterit ejusdem argumenti Discursus in Sylva locom. Calamato Dom. 2. Advent.

FINIS.

INDEX

DISCVRSVVM PRÆDICABILIVM.

QVI HOC TOMO ADVENTVALI CONTINENTUR.

INDEX

INDEX LOCORVM
S. SCRIPTVRAE
IN ADVENTVALI.

EX LIBRO GENESIS.

EX LIBRO EXODI.

EX LIBRO LEVITICI.

EX DIVO MATTHÆO.

EX DIVO MARCO.

EX DIVO LUCA.

EX DIVO JOANNE.

EX ACTIBUS APOSTOLORUM.

EX EPIST. AD CORINTHIOS.

EX APOCALYPSI.

INDEX RERUM MAXIME MEMORABILIUM QUÆ IN HAC PARTE ADVENTUALIS DISCURSUUM PRÆDICABILIUM CONTINENTUR.

AGE-

AGESILAUS.

AMBITIO.

S. ANDREAS APOSTOLUS.

ANGELUS.

ANIMALIA.

AQUA.

ARCA NOE.

ARCHANGELUS.

ARCHIAS.

ARCHI-

JUDI-

JUDICIUM.

JULIUS CÆSAR.

LABOR.

LACHRYMÆ.

LATRO.

LAZARUS.

LIBERALITAS.

LIMBUS.

LUCIFER.

MAGDALENA.

MAGI.

MARIA.

MARTHA.

MARITUS.

MARSYAS.

MARTIA.

MARTYRIUM.

PECCATUM VENIALE.

S. PETRUS APOSTOLUS.

PHOENIX.

PIGER.

POENITENTIA.

POMUM.

PRÆDICATOR.

PRÆMIUM.

PRODIGALITAS.

INDEX

Ad formandas Conciones pro toto Anno.

Dominica prima Adventus pro Ecclesiis Germaniæ. Matth. 21.

Si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet, & confestim &c.

MIra hæc est illatio Christi, si dixeritis me opus habere illis jumentis, sine contradictione statim vobis illa dimittent. Sed quæso qualis hæc consequentia? Nonne videmus Christum multa mandare, & præcipere, nec tamen audiri? An non Christus sæpè in pauperibus aliquibus indiget, quæ tamen ei non dantur? Nihilosecius argumentum Christi optimum est. Christus observabat præcepta Patris, hinc sciebat quòd Dominus ad quem spectabant jumenta etiam sibi obediturus erat patre nimirum flectente eorum voluntates; sicut enim nos agimus cum Deo, sic ille agit cum nobis, Dominicâ Quinquagesimæ:

Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis IESVS.

Hic elucet mira obedientia, & prudentia horum discipulorum: nō cunctantur, nō tardant, non differunt executionem præcepti à Christo iis impositi; & ideò quia statim abierunt nullus iis contradixit: timebant ne dominus jumentorum voluntatem mutaret, & qui jam contentus erat, quod fortè postea reluctaretur. Ex quo discimus proposita bona statim esse adimplenda, nec occasiones bonas esse negligendas, cùm cœlestia videmus adesse auxilia. Festo Epiphaniæ.

Osanna filio David clamabant dicentes, &c.

Illi qui hodie tot faustis acclamationibus eum recipiunt, post paucos dies diris, blasphemiis, aliisque dicteriis eum petierunt; & clamabant nō Osanna, sed crucifige, crucifige. Quàm citò hi populi sunt mutati? Sanè nil hoc miri, quia nihil est in hoc mundo ex omni parte beatum, nihil stabile, sed omnia vicissitudini sunt obnoxia. Dominicâ quintâ pòst Epiphaniam. De eadem materia vide Engelgrav in Dominica Palmarum & Joannem de la Hay Tomo primo in Genesin in Indice Concionum. *Paoletti Adventuale.*

Feria Quarta Cinerum. Matth. 6.

Cum jejunatis nolite fieri sicut hipocritæ tristes.

Esto sacri Doctores varias afferant causas, ob quas hodie Sancta Mater Ecclesia fidelium capita cinere aspergat; illa meo judicio etiam una videtur, ut dum hac Quadragesima plura opera pietatis exercere debemus, ut jejunare &c. quàm aliàs per annū, fugiamus vanam gloriam, nec ea coram hominibus jactemus, & ideo hodiernum Evangelium legit. Non sic multi, qui falsas virtutes ostentant, & vitia apertissima palliant Dom. infra Octavam Epiphaniæ. De hipocrisi vide etiam Calvo in hac die, & de la Hay in indice hujus diei.

Amen dico vobis receperunt mercedem suam.

Tanta est Dei bonitas, & clementia, ut etiā bonum quod est in operibus Hipocritæ velit remunerari, ac mercedem rependere; nec id miror, quia tanta est Dei in homines beneficentia, ut omnem stuporem superent, ita ut hoc vix fides credat, & humana fragilitas non solùm repleatur, sed onusta fatigetur. Dom. tertiâ post Epiphaniam.

Nolite thesaurizare vobis, &c.

Nā iis qui anguntur cupiditate divitias obtinendi miseri sunt, & plurima mala hujusce rei causâ patrant. Dom. tertiâ Adventus ubi ostenditur, quàm misera & calamitosa sit hominis avari conditio, & quòd effrenata cupiditas habendi, & thesaurizandi sit pestiferum malum & hominibus innatum.

Feria Quinta Cinerum. vide Dom. tertiam post Epiphaniam ubi habes integrā concionē.

Feria Sexta Cinerum. Matth. 17.

Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros &c. ut sitis &c.

Magnum reverà est præmium quod Deus inimicos diligentibus pollicetur, cùm dicat illos futuros filios Patris cœlestis, & cùm sint filii, erunt etiam hæredes. Sed cur dilectioni tantùm tam eximium præmium spondet? Ratio est, quia est actio difficillima, & valde ardua: Nam nil efficacius est ad aspera & dura superanda, quàm recogitare præmium cœleste. In Festo Sancti Stephani.

Ego autem dico vobis &c.

Magnum pondus habet in se hic terminus *Ego*, ac si diceret, hoc non dicunt vobis Prophetæ, Patriarchæ, vel alii vestri antecessores, sed ego, ac ideo debetis meum verbum audire, nam si illud audieritis vobis conferet salutem, si illud non audieritis supplicium. Ut ergo salvemini, hoc est, ut sitis filii Patris vestri audite verbum meum. De Verbi Dei efficacia vide Dominicam Sexagesimæ.

Ut sitis filii Patris vestri.

Filius participat indolem Patris, cùm ergo Deus maximè solicitus sit pro peccatoribus, qui sunt ejus hostes, sic vult ut inimicos diligamus, quia in se omnia tentat ut peccatorem convertat. In Festo Divi Thomæ parte secundâ.

Dominica prima Quadragesimæ. Matth. 4.

Ductus est IESUS in desertum ut tentaretur à Diabolo &c.

Mirum est, quòd ex triginta annis, quibus vixit Christus nil recenseant Evangelistæ, præter discessum ex Ægypto, & triduum quo mansit in templo an nil præterea egit, res non caret mysterio. Christus illo tempore quietam vitam egit, ne ergo absque laboribus putemus cœlum obtineri nil de hoc narrant Evangelistæ, Ideo ait Fevardentius in Ruth. c. 1. n. 5. jejunavit, esurivit, sitivit &c, antequam coronaretur gloria resurrectionis, & honoris. Dom. Septuagesimæ.

Angelis enim suis Deus mandavit de te.

Hic manifestatur astutia singularis Diaboli, præcipitium suasit Christo, quod ex se erat peccatum, tentationis crimen afficit titulo virtutis, & vendit tanquam virtutem. Multos habet hodie Diabolus in hoc asseclas, qui virtutes falsas ostentant, & vitia palliant etiam apertissima. Dominica infra octavam Epiphaniæ.

Hæc omnia tibi dabo, &c.

Hanc tentationem velut ultimum arietem adhibet quo Christum sperabat dejiciendum; dum enim illum putabat purum hominem, sciebat quam innata sit hominibus effrænata cupiditas acquirendi bona, &, quod propter eam enormia, & gravia peccata committant. Dominicâ tertiâ Adventus.

Feria secunda Dominicæ primæ Quadragesimæ. Vide Dominicam primam Adventus ubi habes integram concionem de judicio.

Feria Tertia Dominicæ primæ Matth. 21.

Commota est universa civitas dicens quis est hic?

Hoc Evangelium agit de ingressu victorioso, quo Christus Dominicâ Palmarum ingressus est Hierosolymam. Gubernatores ergo, & Principes, & Scribæ, dum audirent jubilos, & acroamata quibus à plebe, & populo celebrabatur, dum eum viderent pauperem, & filium fabri, ideo credebant eum non posse fulgere tot excellentiis, & audientes pueros clamantes Osanna, indignati sunt dicentes: *Quis est hic*, ac si dicerent hic nimis vilis est & miser, ut sit Messias, sed errabant, quia Dei proprium est eligere infirma mundi, ut confundat fortia. Festo Divi Andreæ.

Populus autem decebat hic est IESUS.

Hoc solo nomine populus convicit Pharisæos, & prostravit. Nam hoc nomen Jesus idem est quod Salvator, venit enim nos omnes salvos facere. De hujus nominis efficacia, ac virtutibus vide Festi Circumcisionis partem secundam, Et Calvo Assumpto primo hac die.

Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in templo, & sanavit eos.

Prudenter fecerunt illi infirmi quod templo se ingesserint nec extra expectarint. Nam necessaria, & grata est Deo solicitudo quâ bona proposita exequimur, & si expectassent poterat esse periculum ne Christus ad alios diverteret, uti & factum est; nam iis relictis abiit extra civitatem. Hinc disce occasiones non negligere, & dum adest subsidium cœleste ad illud est recurrendum. Festo Epiphaniæ. Vide & Fidelem consideratione tertia hac die.

Feria quarta Dominicæ primæ. Matth. 12.

Magister volumus, &c.

Magna fuit stultitia Pharisæorum, quòd velint ut Deus se accommodet eorum voluntati, quinimò potiùs se debebant ejus voluntati adaptare, quia talis est conditio Dei, ut ipse eo modo agat nobiscum quo nos cum eo agimus. Hinc si velimus ut ipse faciat omnia ad nutum nostrum, nos ejus debemus accommodari nutui. Dom. Quinquagesimæ. Vide & Fidelem Feriâ secunda Paschæ & Lanuza hom. 25.

Volumus videre.

Rectè ostendunt se cæcos, & fatuos, & stultè in omnibus procedere; cùm enim Christus esset Deus volebant illi imperare, & imperiosè ab eo extorquere miraculum, nil hoc miri, erant enim peccatores; Peccator autem ita est cæcus

eus,& demens ut non nisi stulta loquatur. Festo Divi Thomæ

Viri Ninivitæ.

Esto etiam essent mulieres quæ egerunt pœnitentiam tamen eos omnes vocat viros ut ostenderet quàm efficax sit virtus pœnitentiæ, ita ut nō solùm restituat amissam per pecatum gratiam, sed & plura conferat: Dominicâ quartâ Adventus.

Feriâ quintâ Dominicæ primæ. Matth.13.

Filia mea malè à Dæmonio vexatur.

Si filia ejus vexabatur, cur petit ut misereatur sui & non filiæ; Sciebat afflictiones sæpe prolibus evenire ob peccata parentum, quod verum est; nam sæpe proles ob peccata parentum puniuntur. Dominicâ Quartâ post Epiphaniam folio 192. Vide & Lanuzam.23. Ideo curent parentes ut proles bene educentur. Dominicâ infra Octavam Nativitatis Domini.

Egressus IESVS secessit in partes Tyri, &c.

Paucis non potest Deus benefacere, sed omnium necessitatibus succurrere vult, est enim ipsi valde odiosa partialitas, nam & ideo Jesus vocari voluit, id est, omnium Salvator. Vide partem secundam Festi Cicumcisionis.

Ecce mulier Chananæa egressa, &c.

Non sine mysterio Sacer Evangelista videtur addere illam particulam *ergo*, ut denotaret diligentiam, & solicitudinem hujus mulieris in quærendo remedio, quia dum aderat cœleste auxilium illud non neglexit, nam potuisset fieri ut occasio negligeretur. Vide Festum Epiphaniæ.

Feria Sexta post Dominicam primam.

Joann. 5.

Iacebat multitudo magna languentium.

Nil miri illum morbum contraxisse qui inter languidos & infirmos vixerat; Nam & ipsi Apostoli dum essent in societate Judæ periclitati sunt in mari, & timebant naufragium, quia ut à viro probo oritur tranquillitas, sic à malo exoritur sæva tempestas, & uno peccante puniuntur multi.

Dominicâ Quartâ post Epiphaniam,

Erat autem homo ibi. &c.

Cùm nec Deus nec Angeli possint infirmari, cur dicitur ibi *homo*? Non sine mysterio dicitur, imò & necesse fuit dicere, ut significaretur quòd exuerit hominē, & induerit naturam bestiæ; peccatum enim hominem in bestiam transformat. In Festo Divi Thomæ,

Vis sanus fieri?

Si medicus ab infirmo, peteret quid vellet, an non hoc esset superfluū, cùm certū sit quòd petat sanitatem? Cur ergo filius Dei petit ab hoc infirmo quid velit, cùm absque dubio petat sanitatem? Voluit se conformare voluntati infirmi, ut ostendat quàm se accommodet ad nostrum nutum, ideo enim vocatur moneta. Dominica Quinquagesima parte secundâ.

Dominica Secunda Quadragesimæ.

Matth.17.

Assumpsit IESVS Petrum, &c.

Sed cur istis tribus tantùm hic favor conceditur? quia ad ulteriora se accingebant, quàm obligabantur. Vide Festum Purificationis fol. 233. ubi ostenditur, quòd opera superrogatoria debemus facere.

Transfiguratus est ante eos.

Nempe ut spe gloriæ eos alliceret ad labores tolerandos; Nil enim ad hoc efficacius est, quàm consideratio gloriæ & beatitudinis, ut patet in D. Stephano, & Apostolis. Vide partem primam Festi D. Stephani.

Nesciebat quid diceret.

Meritò dicitur Petrus Nescire quid dicat; volebat enim percipere gaudia cœlestia ante laborum pugnam, Deus autem non solet conferre gloriam nisi postquam portavimus pondus diei & laboris. Dom. Septuagesimæ parte primâ.

Feria Secunda post Dominicam Secundā.

Joann.8.

Ego vado.

Dolorem suum hîc exprimit quo afficiebatur, dum ire debebat ad mortem; tanto enim desiderio flagrat conversandi nobiscum ut summè doleat dum debet à nobis discedere, ut patet in horto Olivarum, ubi per vim à Discipulis avelli debuit. In Festo Nativitatis parte primâ fol 80.

Ego vado, & quæretis me.

Dicere voluit Christus quia cum me non quæsieritis dum vobis adessem, postea me non invenietis, occasionem neglexistis me inveniendi, & remedium obtinendi. Ne ergo & nobis hoc contingat bona proposita non differamus, sed statim exequamur, & occasiones benefaciendi non omittamus. Festo Epiphaniæ partè primâ.

Feria secunda post Dominicam tertiam.

Fac & hic in patria tua. Matth. 4.

Isti prætendebant ut Christus faceret miracula, ut, tunc lucrum acquirerent, in quo graviter deliquerunt. Hæc est cupidorum sors ut pessimi sint. Dominica tertia Adventus.

Quando clausum est cælum.

Verisimile est plures justos & sanctos illo tempore cum aliis nocentibus fuisse passos, ob quorum peccata cælum clausum fuit; nam quod mali perpetrant, boni luunt, & ob unius peccatum integræ provinciæ puniuntur. Dominicâ quartâ post Epiphaniam.

Duxerunt eum usque &c.

Si erant ejus concives, quomodo contra eum ita commoventur, ut illum velint præcipitare? nil miri: dicebat veritatem, illa autem ingratissima est, & ubiq; odiosa. Dominicâ secundâ Adventus.

Feria tertia post Dominicam tertiam. Matt. 18.

Si peccaverit in te frater tuus.

Hoc est unum ex difficillimis præceptis totius Evangelii, quia nil est quod exponat homines periculo, quam si dicatur veritas; illa enim opprimitur & morte sæpe luitur. Dominica secunda Adventus.

Vade corripe &c.

Hoc est statim nec differt correptionem, quia si jam paratus sit postea forsan non erit; nam moras nectere est periculosum. Festo Epiphaniæ parte prima.

Non dico tibi septies &c.

Sanctus Petrus videbatur multum facere, quod extenderet remissionem peccatorum usque ad septem vices, sed Deus usque ad terminum vitæ eam extendit, est enim efficax; vide Dominicam quartam Adventus, & Dæmon salvaretur si pœniteret. Fol. 68.

Feria quarta Dominicæ tertiæ, Matth. 15.

Qui maledixerit patri, & matri morte moriatur.

Filius parentes debet honorare, revereri, & iis obedire. Hoc fecit Samson, & alii, sed si filii parentibus non obediant, sed irreverentiâ afficiant graviter à Deo punientur, ut patet in Cham, & Chananæa. Dominica infra octavam Nativitatis.

Populus hic labiis me honorat.

Et ideo eorum sacrificium est Deo ingratum, quia deteriora, scilicet exteriora Deo tantum offerebāt, meliora vero scilicet interiora servabant, sic & multi hodie faciunt. Festo Purificationis parte secunda.

Sine causa colunt me.

Corde corrupto nil sunt faciendi exteriores corporis motus, & oris ostentationes, nam Deus non curat quod virtutes fucatas ebuccines, sed quod illas præstes, sunt autem multi qui de virtutibus falsis se jactant, & volunt videri quod non sunt. Dominica infra octavam Epiphaniæ.

Feria quinta Dominicæ tertiæ. Lucæ 4.

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.

Esto Petrus esset Dei amicus, & ejus socrus mulier sancta, tamen visitata fuit infirmitate gravi; Deus enim non vult electis suis dare gloriam, nisi prius illam per labores & dolores promereantur. Dominicâ septuagesimæ.

Continuo surgens ministrabat ei.

Viden quam sit efficax unum verbum Dei. Mox ut per verbum imperat febri, infirma surgit, & Christo ministrat, de efficacia verbi divini, vide Dominicam Sexagesimæ. Si ergo verbum Dei sit tam potens, quomodo non terrebuntur ad vocem Christi peccatores in judicio, ut patet in discipulis, & Judæis? Dominicâ primâ Adventus parte prima.

Cum autem Sol occidisset omnes &c.

Ut Christus humanas laudes fugeret, & popularem auram declinaret, post solis occasum beneficia, & sanitatem conferebat, ut doceret nos debere humilitatis involucris virtutes nostras tegere, & opera bona velare. Dominicâ infra octavam Epiphaniæ.

Feria sexta Dominicæ tertiæ. Joan. 4.

Iesus fatigatus ex itinere.

Notanter hic exprimitur nomen Jesus, ut sciremus causam cur eum oportuerit transire per Samariam; cum enim hoc nomen sit idem ac Salvator, significatur quod propter omnium salutem venit, & ideo omnes Regiones peragrare debuit.

Festo Circumcisionis parte secundâ.

Da mihi bibere

Dum Christus ab illa haustum aquæ petit, rotun-

propria, hinc ridendi sunt, qui ad constellationes recurrunt cum quodlibet peccatum habeat suam pœnam. Ibidem parte secunda.

Venit nox quando nemo poterit operari.

Si in unâ nocte quis operari possit? Cur non possit in alia? Per noctem intelligitur hora mortis, & senectus, quando illa venit sæpe pœnitentia infructuosa est, hinc non est differenda. Dominica quarta Adventus parte secunda, nam moras trahere sæpe periculosum est. Festo Epiphaniæ parte prima.

Abiit ergo, & lavit.

An non poterat replicare, cur me mittit ad natatoria Siloë? An non est omnipotens? Cur ergo me non statim sanat? Docuit nos qualis debeat esse obedientia, nempe hilaris, prompta, & cæca, festo Purificationis parte prima.

Feria quinta Dominicæ quartæ. Lucæ 7.

Ecce defunctus efferebatur filius unicus.

Cur ô Deus affligis hanc viduam in viduitate? An non sufficiens sit ei crux, quod sit orbata marito suo? Cur ergo afflictæ addis afflictionem? In bonum ejus hoc Deus fecit, nam non dat gloriam nisi post labores, & afflictiones. Dominica Septuagesimæ parte prima.

Ibat Iesus in civitatem, quæ vocatur Nain.

Ut advertit Joannes de la Hay non dicit sacer Evangelista *ivit* in perfecto, sed *ibat* in imperfecto, ut Christum doceret semper operatum esse, & nunquam otio indulsisse; nam otiosis gloria cælestis non datur, sed à cælo excluduntur, ut patet in Lucifero qui ideo è cælo deturbatus est. Dominica Septuagesimæ parte secunda.

Adolescens tibi dico surge.

Cum hodie Evangelista sub oculos nobis ponat adolescentem in optimo ætatis flore mortuum, debemus cogitare quam caduca, & fragilia sunt bona hujus vitæ, quæ brevissimo tempore putrescunt, & marcescunt, & ideo comparantur flori. Dominica quinta post Epiphaniam per totum.

Feria sexta Dominicæ quartæ. Joan. 11.

Ecce quem amas infirmatur.

Mirum est quod sorores Lazari eum non dicant esse mortuum, sic enim facilius movissent Christum ad hoc ut veniret & sanitati eum restitueret, sed sorores hoc esse superfluum censebant; noverant enim beneficentiam, & prodigalitatem Christi, qui ut audit nos aliquid petere, non solum statim petita concedit, sed & plura addit. Dominica tertia post Epiphaniam.

Lazarus amicus noster dormit.

Si erat verè mortuus, quomodo dicit dormit? An Christus nescit quantum differat mors, & somnus? Christus voluit hoc dicto docere homines, ut vanam gloriam evitent, & ideo illud factum deprimit, ac si Lazarum tantum à somno excitaret. Dominica infra octavam Epiphaniæ.

Et statim prodiit ligatus manibus.

Si pedibus, & manibus erat ligatus, & facies sudario involuta quomodo poterat ire, & videre? Hinc patet magna efficacia verbi divini de quo vide Dominicam Sexagesimæ parte prima, & ideo etiam ad verbum Christi in judicio peccatores consternabuntur. Dominica prima Adventus, parte prima.

Dominica Passionis. Joan. 8.

Quis ex vobis arguet me de peccato?

O Domine cum scias quod toties vitæ tuæ insidiati fuerint, eccur tam liberè hodie illos aggrederis, & petis ab iis, *quis ex vobis arguet me de peccato?* Christus erat sanctus, & innocens, bonæque conscientiæ, & ideo illos non timebat; nam sicut bona conscientia est juge convivium, sic prava est grande tormentum. Dominica prima Adventus parte prima.

Si veritatem dico vobis &c.

Nil miri, quod abhorreant veritatem; nam esto ex naturâ nostræ conditionis veritatem semper pronuntiare deberemus, tamen communiter homines, & maximè mulieres amant mendacium, ut per fas, & nefas illud sustineant. Dominica secunda Adventus part. 2.

Tulerunt ergo lapides &c.

Si beneficia innumera iis contulit, cur nunc lapidibus volunt eum opprimere? Ratio in promptu est. Dixit iis veritatem; veritas autem odium parit, & ubique ingrata est. Dom. 2. Adventus part. prima.

Feria secunda Dom. Passionis. Joan. 7.

Miserunt Principes, & Pharisæi ministros.

Videntes Christi miracula, & quod propter ea totus mundus in illum crediturus esset, & ipsi forsan regno exuendi, cogitarunt eum occidere, & ideo mittunt ad eum ministros, ex hoc videmus quam grave malum sit avaritia, & cupiditas habendi, & quanta vitia secum trahat. Dominica tertia Adventus.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum.

Cur Christe te non armas legionibus Angelorum, vel satellitum contra hos ministros? Cur non adhibes Dracones, sicut contra Chananæos, vel Leones sicut contra Samaritanos? Solum simplex verbum adhibuit; nam illud potentissimum est, & illos solo consternare potest. Vide Dominicam primam Adventus parte prima, & Dominica Sexagesimæ.

Si quis sitit veniat ad me.

Propinat tibi aquas mundus bibendas, sed non sunt limpidæ, sed turbidæ; bona enim mũdi quæ per aquas denotantur sunt instabilia, nec diu durant, & in eorum abundantia est miseria. Dominica quarta post Epiphaniam per totum.

Feria tertia Dominicæ Passionis. Joan. 7.

Non enim volebat in Iudæam ambulare.

Viden maximum amorem quo flagrat Christus cum hominibus conversandi; esto enim non posset cum Judæis agere qui volebant eum occidere, attamen modo pergit in Galilæam, ut saltem cum iis possit agere, maximè enim anxiatur ut cum hominibus agat. Festo Nativitatis parte prima.

Vade in Iudæam, ut & discipuli videant.

Patet hos esse pravos, & cæcos consiliarios, dum suadent ut Christus opera sua bona in conspectu discipulorum faciat, cum tamen potius deberent consulere, ut illa occultaret, sic enim practicavit Christus: Dominica infra octavam Epiphaniæ, sed nil miri, erant enim peccatores, peccator autem fere semper stulte loquitur. Festo Divi Thomæ parte prima.

Me odit, quia testimonium perhibeo de illo &c.

Habes causam cur me mundus odio habeat, quia planam, & expertam iis dico veritatem, eorumque vitia repræhendo, nihil enim magis oderunt homines quam veritatem. Dominica secunda Adventus parte prima.

Feria quarta Passionis. Joan. 10.

Facta sunt encænia in Hierosolymis, & hiems erat.

Encænia interpretatur renovatio, sicut ergo encænia quot annis celebrabantur, hoc est, Festum in memoriam expurgationis templi profanatum per Antiochum, sic quilibet Christianus per pœnitentiam animam maculatam per peccatum mortale expurgare debet ad quod illa valde conducit. Dominica quarta Adventus.

Ambulabat in porticu.

Christus in perpetuo motu fuit, & hinc inde semper discurrebat, nec unquam otio indulgebat; Nam cælum per labores debet obtineri, & otiosi à cælo excluduntur. Dominica Septuagesimæ per totum.

Opera quæ ego facio in nomine patris mei.

Non dicit in nomine meo, sed in nomine patris mei, ut doceret omnia opera nostra bona Deo esse attribuenda, sine ejus enim gratia nullum fieri potest. Festo Epiphaniæ parte secunda.

Feria quinta Passionis. Lucæ. 7.

Ut cognovit quod Iesus in domo Pharisæi accubuit.

Cur convivium misces lachrymis? Cur non exspectas alium commodiorem locum Christum adeundi? Sciebat bona desideria non esse differenda, sed statim executioni mandanda; Nam ubi adest divinum auxilium moras nectere periculosum est. Festo Epiphaniæ.

Vides hanc mulierem?

Simon judicas quidem hanc mulierem esse peccatricem, & valde malam, sed id tibi concedo si loquaris de præterito, sed si de præsenti erras, nam dum pœnitentiam elicuit statui innocentiæ est restituta, & justis præferenda; hi enim sunt effectus pœnitentiæ, ut docet Concio Dominicæ quartæ Adventus parte prima.

Et stans retro pedes.

Cur manes à tergo? Cur te ponis retro? Cur non prodis in conspectũ Salvatoris? An forte te pudet quod Deum offenderis? Principalem causam judico fuisse ne videretur, & laudaretur, optimum enim consilium bona opera celare. Dominica infra octavam Epiphaniæ.

Feria sexta Passionis. Joan. 11.

Vos nescitis quidquam.

Magna cæcitate Christi causam judicant, imo præcipitant, nulla mora, nullo juris ordine, nullo tempore concesso judicibus ad deliberandum: In hoc videre est eorum perversitatem, & cæcitatem, sed id non est mirum, quia erant peccatores; Peccator autem cæcus est, & stulta loquitur. Festo Divi Thomæ.

Venient Romani, & tollent gentem nostram.

Qualis est hæc connexio quod regno sitis exuendi ob miracula Christi? Cupidi & avari erant, & ideo talem prætextum adhibebant, ut possent occidere Christum. Hic est genius cupidorum, ut pessima quæque attentare audeant. Dominica tertia Adventus.

Venient Romani &c.

Quid timetis? *non eripit mortalia, qui regna dat cælestia*; nil miri, peccator semper timet, nam prava conscientia est gravis lictor. Dominica prima Adventus, parte prima.

Pro Dominica Palmarum vide Dominicam primam Adventus, quia juxta Ecclesias germaniæ est idem Evangelium, similiter pro die Veneris sancto. Vide festum Circumcisionis, ubi agitur de desiderio patiendi, quo Christus flagravit.

Dominica Resurrectionis. Marci 16.

Et valde mane una Sabbathorum.

O Dominæ cur tam mane exitis? An non exponitis pudicitiam vestram confusioni? An non mulieres decet solitudo? summo mane exierunt, ut docerent bona desideria non esse differenda. Festo Epiphaniæ.

Surrexit non est hic.

Non miror quod prius apparuerit Magdalenæ, & mulieribus quam Apostolis; Cum enim illæ ferventiores fuerint in inquirendo Christum, Christus etiam erga eas se clementiorem exhibuit; Nam hic est genius Dei, ut quales nos erga eum sumus, talis sit ipse erga nos. Dominica Quinquagesimæ.

Et Petro.

O Deus cur præ aliis Apostolis nominas Petrum? An non das ansam ut forsitan murmurent, dum vident Petrum qui te negavit aliis præferri? Petrus pœnituit, & ideo aliis præferri meruit. Hæc est vis pœnitentiæ, ut peccatores justis suo modo præferri faciat. Dominica quarta Adventus, Vide & Calvo conci. 37. Assumpto tertio.

Feria secunda Paschæ. Luc. 24.

Cognoverunt eum in fractione panis.

Quomodo hic panis eos illustrare potuit? An fuit potentior facie Christi, quam sæpe viderant. Panis est symbolum verbi Dei, per verbum ergo Dei illuminati sunt, de ejus efficacia. Vide Dominicam Sexagesimæ, & Calvo concione sexta, Assumpto tertio, numero tertio.

Potens in opere & sermone.

Si Christus fuit potens in opere, & sermone, quomodo ergo discipulos non convertit ab infidelitate eorum? veritatem iis dixit *O stulti corde &c.* & quia veritas valde odiosa est ideo ad illa verba non attenderunt. Dominica secunda Adventus, parte prima.

O stulti corde nonne oportuit Christum pati?

Multo magis exprobrabitur tibi quod stultus sis, si tibi persuasum habeas, quod sine tribulationibus, & laboribus gloriam obtinere possis, nam Deus illam sine laboribus non dat. Dominica Septuagesimæ parte prima.

Feria tertia Paschæ. Lucæ 24.

Venit Iesus & stetit in medio.

Cur se non posuit in capite, vel alio honorificentiori loco? Docere voluit quam sit sibi odiosa partialitas, & ad hoc ostendendum in medio terræ mori voluit, & vocari Jesus, hoc est Salvator omnium. Festo Circumcisionis parte secunda.

Obtulerunt ei partem piscis, & favum mellis.

Optime teste Tertulliano post fel producitur mel, ut credas te non posse gustare mel beatitudinis, nisi prius gustaveris fel laborum. Dominica Septuagesimæ parte prima. Vide & Lanuzam homilia 36 Num. 37. & hom. 15. Num. 34. Calvo concione 16. Assumpto primo, Momigno. Dominica secunda Quadragesimæ.

Et prædicare in nomine ejus pœnitentiam?

Hoc est intentum Christi ut per pœnitentiam obtineamus remissionem peccatorum; nam illa efficacissima est ad illa remittenda, & nullum est quod per illam deleri non possit. Dominica quarta Adventus per totum.

Dominica in albis. Joan. 20.

Cum sero esset &c.

Si valde mane apparuit mulieribus, cur differt apparere discipulis, usque ad vesperum? An potius hoc mysterium concernit mulieres quam viros? Ostendere voluit ad præclara opera se mediis sæpe uti abjectis, & deligere infirma, ut confundat fortia. Festo S. Andreæ parte prima.

Accipite Spiritum sanctum &c.

Si promiserat quod daturus iis esset Spiritum sanctum sacro die Pentecostes, cur eum dat illis hodie? Cum iis non conversabatur continuo sicut faciebat ante resurrectionem, ut

Prædicate Evangelium omni creaturæ.

Magnum est beneficium, quod Deus nobis annuntiari faciat suum verbum; nam ita est efficax, ut obedientibus conferat vitam æternam, illud vero contemnentes excludantur à cœlo. Dominica sexagesimæ parte prima.

Elevatis manibus ferebatur in cælum. Actuum primo.

An ut ostendat in mensa crucis solutum debitum quod contraxit expiandum, dum pro homine nasceretur? an forsan ostendit monetam sanguinis quam Hebræi in chartâ manuum ejus scripserant? minime, ostendere voluit viam, qua cœlum obtinuit nempe tribulationibus illud obtinendum. Dominicâ septuagesimæ parte primâ.

Dominica sexta post Pascha. Joan. 15.

Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.

Postquam Christus ingentes labores, & afflictiones Apostolis prædixisset, ne plane mœrore conficerentur promisit iis Spiritum sanctum à quo erant solatium accepturi; nam nil ita prodest ad labores patienter tolerandos, quam si consideremus quod in gloria simus solatio afficiendi. Festo S. Stephani.

Quem ego mittam vobis spiritum veritatis.

Videtur afflictionem addere afflictis, nam sequenti die est in crucem agendus, & hoc eodem vespere quo hunc sermonem servavit à discipulis est avellendus, & tamen dicit se Spiritum veritatis missurum, cum veritas odium pariat, & sit odiosa. Ita est, sed mundanis & perversis, ut ostendit Dominica 2. Adventus.

Arbitretur se obsequium præstare Deo.

Hæc erat pharisaica perversitas sub titulo divini obsequii gravissima occultare peccata, & suas propalare virtutes; sic multi sunt qui virtutes fucatas ebuccinant, & vitia palliant. Dominica infra octavam Epiphaniæ.

Festum solemne Pentecostes. Joan. 14.

Si quis diligit me sermones meos servabit.

Verus Christianus, & qui Deum diligit debet conari ut ejus sermones servet promptè, & hilariter, & non eos dijudicando, nec debet tantum adimplere sermones præceptos, sed etiam non præceptos; nam opera supererogatoria sunt facienda. Festo Purificationis parte prima.

Mansionem apud eum faciemus.

Non debemus timere quod Deus discessurus sit ab homine; nam amor ejus erga hominem est tantus, ac adeo singularis ut dici possit quod impatiens fiat nisi cum homine conversetur. Festo Nativitatis parte prima.

Feria secunda Pentecostes. Joan. 3.

Sic Deus dilexit mundum ut filium suum &c.

Esto mundus Dei esset hostis inimicissimus, tamen eum adeo dilexit, ut donum ei dederit pretiosissimum proprium scilicet Filium; maxima est enim Dei prodigalitas erga homines. Dominica tertia post Epiphaniam.

Ut omnis qui credit &c.

Æqualiter quantum est ex se vult omnibus dare salutem; odit enim maximè partialitatem, & ideo in medio terræ pati voluit ne videretur magis pro hoc quam pro illo passus. Festo Circumcisionis parte secunda.

Non misit ut judicet mundum.

Hæc est causa cur ultimo judicii die pœnæ magis augebuntur; objicientur enim beneficia præstita inter quæ & illud quod dum puniri potuit non punivit, & ideo cruciabuntur damnati, quod à Christo damnabuntur. Dominica prima adventus parte secunda.

Feria tertia Pentecostes. Joan. 10.

Ego sum ostium &c.

Ostium est illud per quod in cubiculum intramus, cum ergo ipse per crucem intraverit cœlum, sequitur, quod crux ostium sit. Ne ergo credas quod cœlum obtinebis nisi prius portaveris pondus Dei, & æstus. Dominica septuagesimæ.

Ego sum ostium.

Sicut non potest quis intrare domum nisi per ostium, sic nullus potest facere aliquod opus bonum absque gratia Christi. Festo Epiphaniæ parte secunda.

Et non intellexerunt.

Merito non intelligunt quamvis clarissimè iis res proponatur; sunt enim peccatores, peccator autem cœcus est, & bestia carens intellectu. Festo D. Thomæ.

Dominica sanctissimæ Trinitatis. Matth. ultimo.

Euntes docete omnes gentes.

Omnes indifferenter vult doceri absque distinctione Judæi, vel Græci, divitis, vel pauperis, pro omnibus enim mortuus est, & omnium vult Salvator dici. Festo Circumcisionis parte secunda.

Euntes docete omnes gentes.

Ergone homines adeo rudes, & viles totum mundum instruant & doceant? An non potuisset melius mittere potentes & Divites? imo, sed vult ostendere se mediis uti abjectis ad heroica opera facienda. Festo S. Andreæ.

Docentes eos servare omnia quæcunque &c.

Ne cogitet baptizatus se omnia fecisse eo ipso quo baptismum recepit; nam positus est in Ecclesia, quæ denotatur per vineam ut laboret, & hinc si otio indulgeat, à cælo excludetur. Dominica Septuagesimæ parte secunda.

Festum sanctissimi Sacramenti. Joan. 6.

Caro mea verè est cibus.

Hodie esse festum amoris ex eo maxime constat, quod se ipsum nobis in cibum dare voluerit; cum enim nos maxime amet, & ex amore nobiscum conversari summopere desideret, constat institutionem hujus Sacramenti ex maximo amore processisse. Festo Nativitatis parte prima.

Caro mea verè est cibus.

Sub specie panis hoc Sacramentum instituit ut omnes eo vesci possent, ne partialis haberetur, pro omnibus enim nasci, & pati voluit. Festo Circumcisionis parte secunda.

Caro mea verè est cibus.

Eo ipso quo in persona Christi Sacerdos profert verba jam substantia panis convertitur in corpus Christi. Hinc vide verbi Divini efficaciam. De quo vide Dominicam Sexagesimæ parte prima, & ideo nil mirum quod ad Christi verbum in judicio impii consternentur. Dominica prima Adventus.

Dominica secunda post Pentecosten.

Quia Ecclesiæ Germanicæ hac die legunt Evangelium de divite Epulone, ideo vide feriam quintam Dominicæ secundæ Quadragesimæ, ubi idem continetur.

Dominica tertia post Pentecosten. Lucæ 14.

Homo quidam fecit cœnam magnam.

Hoc convivium non vocatur prandium, sed cœna quæ fit vesperi & in fine diei, & postquam quiescimus, post prandium vero iterum oportet redire ad laborem. Ex quo patet bona hujus mundi esse instabilia, fluxa &c. Dominica quinta post Epiphaniam.

Iuga boum emi quinque.

Interrogat D. Bernardus cur hic dicat se emisse quinque juga boum, & non quinque boves. Et respondet in sacra pagina esse observatum omnes quotquot avaritia laborant esse sub jugo, hoc est pravos, & pessimos. De pravitate avaritiæ vide Dominicam tertiam Adventus.

Vxorem duxi, & ideo non possum venire.

Alii se rogant haberi excusatos, hic autem simpliciter dicit se non posse venire, sed quis eum impedivit? Forsitan uxorem pessimam habuit, quæ ei magna crux fuit. Dominica secunda post Epiphaniam.

Dominica quarta post Pentecosten. Lucæ 15.

Erant appropinquantes peccatores ad Iesum.

In Novo Testamento sæpius fit mentio quod peccatores accesserint ad Jesum, quam ipsi justi; nam pœnitentia tantæ est efficaciæ, ut peccatores justis quasi præferri faciat, & ad majorem dignitatem, quam ante elevet. Dominica quarta Adventus.

Hic peccatores recipit.

Domine an nescis quod des ansam murmurandi contra te, eo quod magis converseris cum pravis, quam cum bonis? Christus aliter facere non potuit; nam cum peccatores ad eum venirent ipse eos recipere debuit, ita enim agit nobiscum, sicut nos agimus cum eo. Dom. Quinquag.

Quis ex vobis homo &c.

Viden clementiam, & misericordiam Christi, quantaque sollicitudine studeat oves errantes ad caulam reducere, ita ut paratus sit pro iis de novo mori, & crucifigi. Festo D. Thomæ, parte secunda.

Ligatis manibus, & pedibus.

Hæc erit maxima molestia & crux in die judicii quòd impii à Christo damnabuntur. Vide eandem Dominicam.

Amice quomodo huc intrasti, &c.

An non servi hunc defectum in vestibus agnoverunt? Videtur mihi quòd coram illis vestem suam vanè jactitarit, sed Christus illam vanam gloriam punivit. De hac vide Dominicam infra Octavam Epiphaniæ.

Dominica Vigesima secunda post Pentecosten, Joann. 4.

Hic cùm audisset, &c.

Tò Audisset est observandum, nam occasionem nactus eam non neglexit, quia periculosum est bonas inspirationes differre. Festo Epiphaniæ.

Credidit homo sermoni quem dixit ei IESVS.

Ipse tantùm petierat filii sanitatem, & nunc propriam obtinet salutem in quo magna Dei prodigalitas cernitur. Dominica Tertia post Epiphaniam.

Cujus filius infirmabatur.

Ne credas morbos tuis prolibus fortuitò contingere; obveniunt enim iis ob peccata. Dominica Quarta post Epiphaniam.

Dominica Vigesima Tertia post Pentecosten, Matth 18.

Iussit venundari, &c.

Sed quid fecit uxor, & liberi? justissimè etiam cum marito venduntur, quia ob unius peccatum alii puniuntur: Dominica Quarta post Epiphaniam.

Tenens suffocabat eum.

Antea tam humiliter rogavit, & nunc tam durum se ostendit? agebatur de damno, ejus cupiditas autem est maximum vitium. Dominica Tertia Adventus.

Sic faciet Pater meus, &c.

Nam qualis tu fueris erga Deum, talis erit ille erga te. Dom. Quinquagesimæ.

Dominica Vigesima quarta post Pentecosten. Matth. 22.

Non respicis personam hominis.

Et ideo Jesus vocatur quis pro omnibus mortuus. Festo Circumcisionis parte secundâ.

Vt caperent eum in sermone.

Sciebant eum veritatem dicere, nec vitia dissimulare, veritas autem odium parit. Dominica Secunda Adventus.

Licet censum dare Cæsari?

Magnus illi paratur laqueus, si enim neget concitabit contra se Cæsarem, quia cupiditas est magnum vitium. Dom. Tertia Adventus.

Dominica Vigesima quinta post Pentecosten. Matth. 9.

Ecce mulier quæ sanguinis fluxum &c.

Hæc mulier auditâ famâ miraculorum statim accurit ad Christum, quia moras nectere est periculosum. Festo Epiphaniæ.

Ejecta turba, &c.

Turbam ejecit ne vanam gloriam venaretur, est enim pessimum vitium. Dominica infra Octavam Epiphaniæ.

Et statim surrexit.

Vide efficaciam verbi divini, & ideo impii in judicio ad vocē Christi ita consternabuntur. Dominica Sexagesimæ & prima Adventus.

Dominica ultima, Matth. 24.

Cùm videritis abominationem desolationis.

Vocatur desolatio abominationis quia civitas fuit destructa ob peccata civium; à peccatis enim proveniunt pœnæ. Dom. Quartâ post Epiphaniam.

Sol obscurabitur, &c.

Si Creaturæ insensibiles ita consternentur, quid facient peccatores habentes conscientiam pravam. Vide Dominicam primam Adventus.

Orate ne fiat fuga vestra Sabbatho.

Id est, ne differatis pœnitentiā usque ad extremum vitæ, nam nescitis an cras victuri sitis. Dominica Quarta Adventus parte secunda.

INDEX

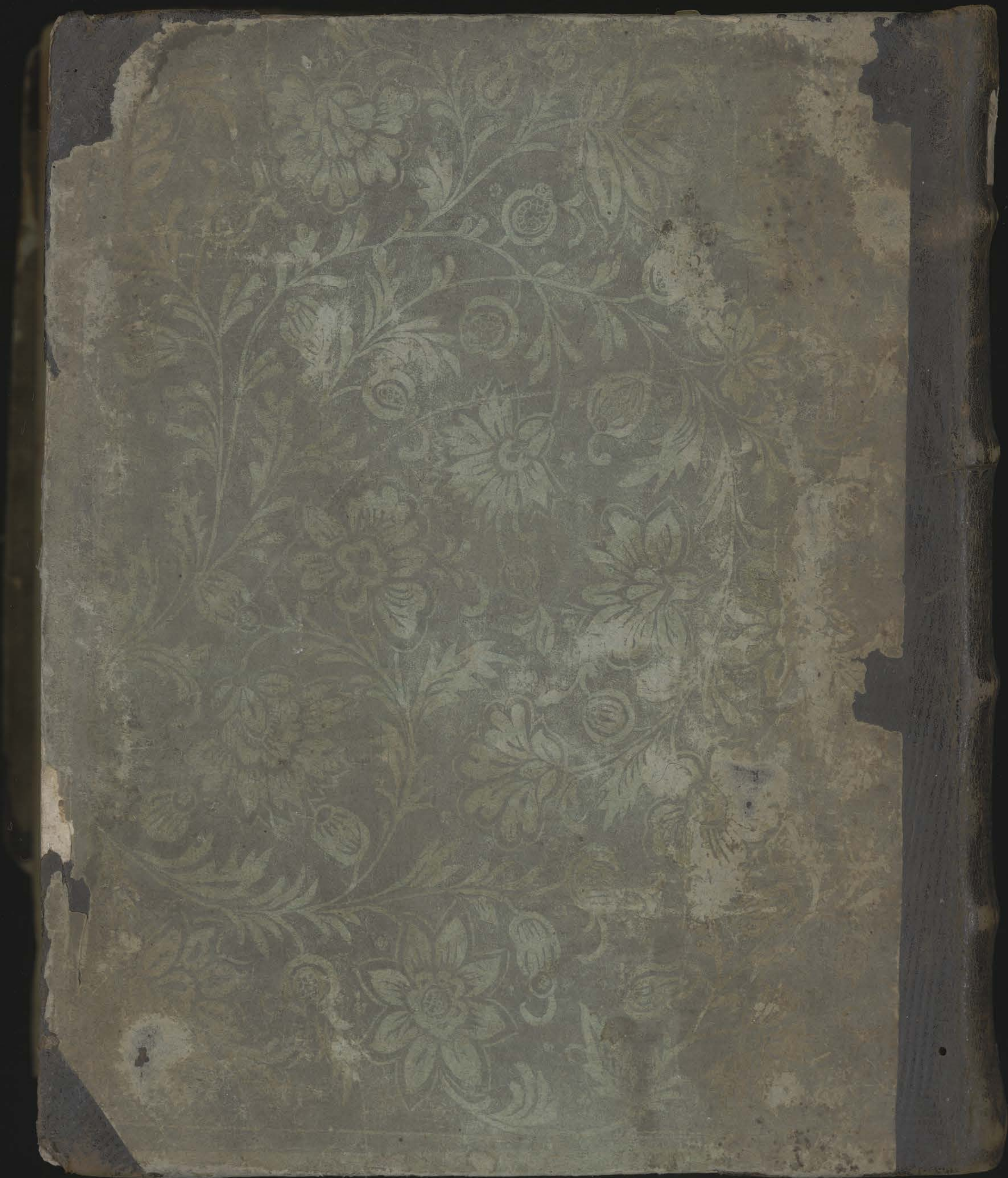

INDEX AD FORMANDAS CONCIONES Pro Festivitatibus Sanctorum.

FINIS.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0030313

[illegible]

[illegible]

6

Paoletti Augustinus O.S.Aug.

Quadragesimale sive Discursus praedicabiles in omnes totius anni quadragesimae Dominicas et Ferias.

Coloniae Agripp.

Apud Joannem Buseum.

1662

12°- 4K.n.+ str. 589- A-A_3-Cccc-$Cccc_2$ tk. 4.30.

Opr. plstr. vzpilna z „Discursu."

Paoletti Augustinus O.S.Aug.

Quadragesimale sive
Discursus praedicabiles in omnes
totius anni quadragesimae
Dominicas et Ferias.

Coloniae Agripp.
apud Joannem Busaeum
1662

12° - 4 k. n. + str. 589 - A - A3 - Eeee - Eeee2 + k. n. 30.

bez. pdskr. vzpóhna z „Discursus".